ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 2 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.678 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — N° 11.678

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՎԵՃԱԺՈՂՈՎԸ

ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆ

Եւրոպայի եւ յատկապէս Վեցերու համար, խիստ կարեւոր հանդիպում մը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի օրուընէ ի վեր Լա Հէյի մէջ, Հասարակաց Շուկայի անդամ երկիրներու նախագահներուն եւ վարչապետներուն միջեւ։ Տեղական մամուլը այս հանդիպումը, զոր ի դէպ վէ– հաժողով կ'անուանէ, կը նկատէ կարեւոր Եւրոպայի ապագային եւ Եւրոպական միութեան համար։ Աւելցնենք, որ 1967էն ի վեր առաջին անգամն է, որ նմանօրի– նակ վեհաժողով մը տեղի կ'ունենայ։ Վերջին անգամ 1967 Մայիսին էր, որ Հռոմի մէջ, Վեցերու առաջնորդները հան– դիպեցան իրարու, առանց սակայն չո– չափելի արդիւնք մը ձեռք ձգելու։

Լա Հէյի մէջ այժմ քննութեան կ'առ– նուի Եւրոպայի Հասարակապետութեան վիճակը, ինչպէս նաեւ միջոցները մղում տալու Եւրոպայի միութեան ծրագրին։

Այս քննութիւնը իրրեւ առանցք ունի երեք կէտ, բոլորն ալ հիմնական։ Առար– ւտում Հասարակաց Շուկայի ծրագրին, այսինքն՝ դիւրանտեսական քաղաքակա– նութեան նիւթական կարգադրութեան ո– րոշում։ Զօրացում, որով նպատակ կը դրուի ընդլայնել փոխանակութիւններու ցանցը՝ հասատաւելով անտեսական եւ դր– րամական, ինչպէս նաեւ ճարտարարուես– տի եւ մանաւանդ հասա– րակաց քաղաքականութիւն մը՝ համա – ղործակցութեան հիման վրայ։ Վերջա – պէս՝ ընդլայնում Հասարակապետութեան այսինքն՝ Անդլիոյ եւ այլ երկիրներու անդամակցութիւնը Հասարակաց Շու – կային։

Ծանօթ է, որ այս հարցերուն չուրջ տա– րակարծութիւններ կան Ֆրանսայի եւ միւս երկիրներուն միջեւ։ Այսուհան – դերձ, կ'ակնկալուի, որ Լա Հէյի ժողո– վը արձանագրէ որոշ յաջողութիւն մը, որ, անշուշտ, պիտի զօրացնէ վեցերու եւրոպայի անտեսական եւ քաղաքական դիրքը։

Անգլիական մամուլը կը չեշտէ թէ այս ժողովին «բանալին» նախագահ Փոմփի– տուի ձեռքն է եւ ամէն ոք կը սպասէ ա– ռաջին խօսքը իր նոր ըսելիքին։ Ֆրանսայի նախագահը իր հինգ հետ Լա Հէյ մեկնեցաւ երկուշաբթի առաւօտ եւ դերեկին իսկ հիւրերն էին փիլիպա թագուհին։ Տիկին Փոմփիտու այս ճամբորդութենէն պիտի օգտուի Ռամպրանտի գուցահանդէսները այցելե – լու համար՝ Ամսթերտամ (մեծ վարպե – տին մահուան 300ամեակին առթիւ)։

ՀԱՑ ՄԸ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒՄ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Խորհրդահայ ճարտարագէտ մը՝ Հեն– րիկ Ալթունեան, որ խորհրդային մտա – ւորականներու խումբի մը հետ ստորա– գրած է բողոքագիր մը՝ ուղղուած ՄԱԿի, Խորհ. Միութեան մէջ մարդկային իրա– ւունքներու բռնարարման դէմ, երեք տարուան բանտարկութեան դատապար – տուեցաւ Մոսկուայի դատարաններէն մէ– կուն կողմէ։ Իրեն դէմ եղած ամբաստա – նութիւնն էր՝ հակախորհրդային քարոզ– չութիւն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փերիինի Ալպանիոյ դեսպանատան մէջ դիւանագիտական միջադէպ մը տեղի ու– նեցաւ։ Ալպանիոյ դեսպանը խիստ ոճով մը պարսաւեց Խորհ. Միութեան քաղա – քականութիւնը, զայն անուանելով «վե – րաքննակչական», որու հետեւանքով դեսպանատան ընդունելութենէն հեռա – ցան լեհ, պուլկար, չեխ, հունգար եւ ա– րեւելեան գերմանացի դիւանագէտները։ Շու էն Լայ եւս, որ ներկայ էր ընդունե– լութեան, քննադատեց Խորհ. Միութիւնը։

ՄՈՆՓԵԼԻԵԻ մէջ Իւ. Տէ. Էս.ի (կոլիտ կուսակցութիւնը) Ազգ. Խորհուրդին ան– թիւ յաջորդաբար ելոյթ ունեցած են օր– ուան պատասխանատուները։ Նախարա – րապետ Շապան Տէլմաս թէեւ փորձած է մեղմացնել քանի մը օր առաջ ըրած իր յայտարարութիւնը սենտիքաներու դէմ, բայց եւ այնպէս կրկնած է թէ «պատե – րազմ յայտարարուած է Հանրապետու – թեան դէմ»։ Շապան կ'ըսէ թէ եթէ կո – լիտ են, պատճառն այն է որ կոլիտը՝ չարժում է ու խօսքն ուղղելով երիտա – սարդութեան, կոչ կ'ընէ որ «ապրելու նոր ուրախութիւն մը հնարեն»։ Միշէլ Տըպրէ ազատ է։ Տը Կոլի մեկնումը սուզ մըն է զոր կը կրեն այս տարի, զոր պիտի կրեն միշտ, ինչպէս կը յայտարարէ իր ճառին մէջ։

Ա֊Թ֊Ն֊Բի եղեռնափորձին երկու պա – տասխանատուներուն արարքը նկատուե – ցաւ կանխամտածուած մարդասպանու – թեան փորձ, նկատի առնելով, որ ինչպէս դրած էինք, մեռած է վիրաւորուած յոյն երախան։ Այս ամբաստանութեան պատ – ճառով կրնան մահուան դատապարտուիլ, առնուազն՝ ցկեանս բանտարկութեան։ Ճանցաւորները արար փաստաբան մը ու– զած են իրենց պաշտպանութեան համար, ինչ որ մերժուած է, որուած ըլլալով որ ըստ յունական օրէնքին, օտար փաստա – բան մը չի կրնար պաշտպանողական ընել յունական դատարանի մը մէջ։

ՍՈՒԷԶի չրջանը կրկին թատերաբեմ դարձաւ բուռն կռիւներու եւ ռմբակոծու– թիւններու։ Եգիպտացի արձակագիրներու 130 հոգինոց խումբ մը Սինայիի վրայ ցամաքահանում կատարեց, իսկ իսրայել– եան օդուժը բուռն կերպով ռմբակոծեց եգիպտական դիրքերը։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ պասքէթ–պոլի խումբը չա– հեցաւ ազգերու մրցաշարքի բաժակը, հակառակ անոր, որ 75–94ով կորնցուց Լեհաստանի դէմ իր ունեցած վերջին մրցումը։

ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ միջազգային Դաշ – նակցութիւնը, որուն կեդրոնատեղին Պրիւսէլի մէջ է, պաշտօնական հաղոր – դագրութեամբ մը քննադատեց Փրակայի ձեռք առած միջոցները մամուլի ազատու– թեան դէմ։ Դաշնակցութիւնը կը չեշտէ, որ ոչ մէկ «բնականութիւն» կրնայ հա– տատուիլ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ցորչափ չեն վերահաստատուիր աշխատանքի բնա– կանոն պայմանները, ինչպէս նաեւ մա – մուլի ազատութիւնն ու անկախ դիրքը։

ՍՈԼԻԼՆԻՑԻՆԻ հարցին վերաքննութիւ– նը պահանջեցին, ուրիշներու կարգին, բանաստեղծ Լօժէն Եւտուչենկօ, դրա– դէտներ Ալեքսիս Կարպուզով եւ Ալեք – սանտր Շեթայն։ «Նովօ Միր»ի խմբագրա– պետը եւս (Տվարդովսկի) հարցին վերա– քննութիւնը պահանջած է։ Ծանօթ է, որ Սոլիլնիցինին արտաքսուեցաւ Գրողնե – րու Միութեան չարքերէն։

ԿՈԼՈՄԶՆԵՐՈՒ նոր ուխտը բաւական կը բարեփոխէ 30 տարի առաջ խոստաց – ուած «երկրային դրախտը»։ Կը թուի թէ այս նոր կանոնադրութիւնը փաստն է ո– րոշ տեղաչարժ մը որ կը տեւէ 30 տարիէ ի վեր։ Ուրեմն փորձ պիտի ըլլայ հիմա բարեփոխելու կարգ մը կէտեր։

Է՛Ո֊Ֆ֊Ն֊Ս֊Ի, Է՛ո֊Է՛նթ֊էռի եւ Իւ. Թէ. Ա.ի օթէլները եւ սթիւըրտները գործա–

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԳՈՀ ԵՆ ՌՈՒՍԵՐԷՆ...

Խմբ.— Գրած էինք թէ Մոսկուա– Անգարա *ֆլիրթը* աւելի եւս մտերմութիւն ստացաւ վերջերս, նախագահ Սունայի Մոսկուա այցելութեան առթիւ։ *Լը Մոնտ* առանձին յօդուածով մը կ'անդրադառ – նայ այս մասին եւ յօդուածը կը խորա – գրէ՝ «Անգարա գոհ է Խորհ. Միութե – նէն»։ Երանի՛ մեզի···։

Անգարա գոհ է ձեվտէթ Սունատի Խոր– հրդային Միութիւն կատարած այցելու– թեան արդիւնքէն։ Թուրքիոյ հանրապե – տութեան նախագահը, ինչպէս ծանօթ է, պաշտօնական այցելութեամբ Խորհ. Մի– ութիւն կը գտնուէր Նոյեմբեր 12–21։ Ան– գարա գոհ է մասնաւորապէս այն պատ– ճառով, որ այս այցելութիւնը դրական կերպով դուրս եկաւ «փրոթոքոլի» սահ – մաններէն։ Եւ ասիկա չնորհիւ Մոսկուա– յի ճիգին, որ համաձայն թրքական մա – մուլին, որուն զարմանք պատճառած է Թուրքերուն։ Մոսկուայի այս տրամա – դրութեան կապակցութեամբ, կը թուի

դուլ ըրած ըլլալով բազմաթիւ թռիչքներ չկ'ուսած են՝ երեքշաբթի Դեկտ. 2ին։

ՖՐԱՆՍԱ վերջին օրերուն չատ ցուրտ օրեր ունեցաւ։ Թիւրայի մէջ ջերմաչա– փը արձանագրեց զերոյէն վար 26 աստի– ճան։ Մեկնարկ ա՛Ադիւրի չրջանն է, որ զերծ մնաց ցուրտի ալիքէն։ Ցուրտին հետեւանքով բազմաթիւ արկածներ տեղի ունեցան։ Արեւմտեան կառուցին վրայ 30 ինքնաշարժներ իրարու զարնուեցան։

ՄՈՍԿՈՒԱ. համաձայնեցաւ Դաշնակցա– կին Գերմանիոյ հայթայթել, յառաջիկայ քանի տարիներու ընթացքին, բնական կազ, որ պիտի գրկուի Սիպիրէն։ Արեւել– եան Գերմանիա գժգոհ է եղած կար – գադրութենէն։ Բնական կազը Ռուսիայէն Գերմանիա պիտի գրկուի Չեխոսլովաքիոյ ճամբով։ Արեւելեան Գերմանիա գժգոհ է նաեւ այս կէտին մէջ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ. անուղղակի կերպով ընդունեցաւ, թէ կառավարութեան հետ համախոհ չեղողներ բանտարկուած են, երբ հաղորդեց, թէ Սքիւթինա, որ պատ– կերասփիւռի խօսնակներէն էր, բանտէն հիւանդանոց փոխադրուած է՝ հիւան – դութեան պատճառով։

ՓԵՓԱՆՔՈՒՌի մէջ (հիւսիսային Ճը – րանաա) չորս հանքագործներ գոհ պա – տած են ահռելի արկածի մը, որ առօրեայ չէ հանքերու մէջ։ Հակառակ տարուած բոլոր աշխատանքներուն, ցարդ դիակները կը գտնուին միայն եւ ոչ մէկ յոյս մնա– ցած էր երկուշաբթի, որ ողջ մըն ալ ել– լայ։

ՍՈՆՔ–ՄԻի ջարդը ամէն օր նոր եւ զարհուրելի մանրամասնութեանց դուռ կը բանայ։ Երկուշաբթի օր, Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ թէ եղած «ամբաստանու – թիւնները չատ ծանր են որպէսզի միայն ամերիկեան պաշտպանութեան նախարա – րութեան դատողութեան ձգուին»։

ԿԱՌՔ ունեցողներուն կը յիշեցուի որ երեքշաբթի օր (Դեկտ. 2) վերջին պայ– մանաժամն է վիճեիէրներուն գնումին համար։ Դեկտ. 3էն սկսեալ, առաջին ա– միսը, յապաղածները 3 առ հարիւր ա– ւելի պիտի վճարեն եւ մէկ առ հարիւր իւրաքանչիւր յաջորդ ամիսը, հինգ ֆր. նուազագոյն հաշուելով։

թէ՝ Թուրքերը նախընտրած են զգոյշ վե– րապահութիւն ցոյց տալ, ինչպէս որ դի– տել կուտայ Միլլիյէթ խմբագրականով մը։ «Թուրքեւխորհրդային յարաբերու – թիւնները բարելաւուած են այնքան, որ– քան որ Թոյլ կուտայ միջազգային կա – ցութիւնը, եւ այդ յարաբերութեան ա– պագայ զարգացումը կախում ունի մաս– նաւորապէս խաղաղ գոյակցութեան հաս– տատած յաջողութիւններէն, միջազգա – յին յարաբերութիւններուն մէջ»։

Այսուհանդերձ, թէ՛ երկու երկիրներու եւ թէ ընդհանրապէս միջազգային յարա– բերութիւններու կապակցութեամբ, Թըր– քական մամուլը, ընդհանուր առմամբ, դրական կը համարի այցելութեան ար – դիւնքը։ Այս տրամադրութիւնը կը բաժ– նեն նաեւ պաշտօնական չրջանակները, որոնք չեն ծածկեր իրենց գոհունակու – թիւնը կարգ մը «զիջումներ»ուն համար, զորս կը կարծեն ստացած ըլլալ Ռուսե – րէն։ Այսպէս, Կիպրոսի առընչութեամբ երկու երկիրներու միացեալ զեկոյցը կը խօսի «բախում»ի եւ ոչ թէ «հարց»ի մա– սին, ինչ որ կ'ընդգծէ խնդրին միջհա – մայնական բնոյթը։ Ինչ կը վերաբերի Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի մասնակցու– թեան՝ եւրոպայի ապահովութեան խոր – հրդաժողովին, Թուրքերը կը կարծեն յաջողած ըլլալ որոշ չափով մեղմացնել խորհրդային դիրքը։ Արդարեւ, միացեալ զեկոյցը դիտել կուտայ, որ այս ձեւի խորհրդաժողովի մը համար օգտակար պիտի ըլլայ «մասնակցութիւնը չահակից բոլոր պետութիւններուն»։ Ասիկա Ան – գարայի կողմէ կը մեկնաբանուի իրրեւ «կարեւոր յաջողութիւն մը վերոյիշեալ խորհրդաժողովին իրագործման ճամ – բուն վրայ»։

Խորհրդային «ժպիտ»ի քաղաքականու – թեան ծաւալումը նպատակ ունէր դիւա – ւորարար չքացնել անվստահութեան վե– ջին հետքերը, որոնք կը չարունակէին գոյութիւն ունենալ Թուրք զեկավարու – թեան մօտ, Ստալինի հրահրած հարցերէն ետք։ Բրեժնեւ – Սունայի տեսակցութիւ– նը, որ նախատեսուած չէր ժամանակա – ցոյցին մէջ, եւ որ տեղի ունեցաւ նա – խադահին այցելութեան վերջին օրերուն, խորհրդային պնդումին վրայ, պէտք է նկատել այս ուղղութեամբ առնուած քայլ մը։ Համաչնաւար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը փորձած է համոզել Սունա– յին, որ իր երկիրը այսուհետեւ երբէք պիտի չկրկնէ Ստալինի սխալները։

Այս ճիգերը որոշ արձագանգ գտած են Թուրքիոյ մէջ, եւ եթէ կազէքը, որ Պոլ– սոյ պահպանողական թերթն է, կը գնա – հատէ խորհրդային զեկավարութեան կեցուածքը, որ «բռնադատիչ չէ եւ դի– մացի ճակատը կը նկատէ հաւասար»։ Խորհրդային զեկավարութեան բաղձան – քին առջեւ, որ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ ամբապնդելու երկու երկիրներու քաղաքական կապերը, Ճումհուրիէթ կը դրէ թէ «այժմ ամէն ինչ կախում ունի Անգարայի դիրքէն»։

Թուրքեւխորհրդային մշակութային համաձայնագրին վաւերացումը, զոր հինգ տարիէ ի վեր կը մերժէ կատարել Թուրք Խորհրդարանը, թոյլ պիտի տայ հաստատելու, թէ անհետանալու վրայ է Թուրքերու անվստահութիւնը Մոսկուայի նկատմամբ։ Դեռ վերջերս, պատկերա– սփիւռի աւնօրէնը քիչ մնաց որ կորնցը – նէր իր տեղը պարզ այն պատճառով, որ Ա֊թա֊թիւրքի կեանքը ներկայացնող խոր – հրդային ժապաւէն մը ցուցադրած էր։ Միւս կողմէ, անգլիական եւ գերմանա – կան թերթեր կ'ամբաստանեն Թուրքիան, որ «կը դաւաճանէ Ատլանտեան Ուխ – տին», քանի որ թոյլ տուած է Միկ–21ե– րու, զորս Իրաք գնած էր Չեխոսլովա – քիայէն, թռիչք կատարել եւ պարեհաւո– րիլ Թուրքիոյ մէջ։

Թ. Ա. Թ.

ՄԵՐ ԱՐԻՒՆԻՆ ՓՈԽԱՐԷՆ

«Հայրենիք»ի մէջ երեւցած լուրի մը համաձայն, Վիէթնամի ճակատի կռիւներու ընթացքին ցարդ ունեցած ենք տասնըեօթը երիտասարդ հայ զինուորի, ենթասպայի եւ սպայի կորուստ :

Եւ որովհետեւ կրակը դեռ չէ մարած այդ շրջանին մէջ, վաղը այս թիւը կրնայ աւելի բարձրանալ :

Պարզ է, որքան ատեն որ կ'ապրինք հիւրընկալ երկրի մը մէջ, հոն ծնած ու մեծցած երիտասարդութիւնը պարտի իր տուրքը տալ այդ երկրին ամէն կարգի զոհաբերութիւն պահանջող կոչերուն :

Արդէն այս եղած է մեր ճակատագիրը առանձնապէս առաջին աշխարհամարտէն սկսած :

Իբրեւ հպատակ, ցարական բանակներու մաս կազմող հայ զինուորներու կողքին կամաւորական գունդերով բերած ենք մեր նպաստը Ռուսիոյ յաղթանակին :

Նոյն թուականին, թրքական բանակներու մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմէին հայ զինուորները եւս, որոնց մեծագոյն մասը զինաթափուած՝ կոտորուեցան Թուրքերու կողմէ :

Երկրորդ աշխարհամարտին միայն ռուսական ճակատի վրայ, գերման ուժերու դէմ կռուեցան ոչ պակաս քան երկու հարիւր հազար երիտասարդ հայ զինուորներ ու մեռան, առանց որ սեփական հայրենիքը դոյզն նպաստ մը ունենար այդ ծանր կորուստէն :

Դարձեալ երկրորդ աշխարհամարտին հայ արիւնը ուղխօրէն հոսեցաւ, իբրեւ հպատակ, Ֆրանսական, ամերիկեան, յունական եւ այլ ճակատներու վրայ :

Այս կորուստները ցնցող էին մեզի համար, որովհետեւ 1915ի Ապրիլեան Եղեռնին տուած էինք մէկուկէս միլիոն թանկագին զոհեր. դարձած էինք աստանդական ու վտանգուած էր մեր գոյութիւնը Սփիւռքի մէջ :

Խռովայոյզ աշխարհի մէջ անստոյգ կը մնայ նոյնպէս կացութիւնը մեր քանակին, քանի որ ցրուած ենք աշխարհի ամէն կողմը, ուր ծնած ու մեծցած սերունդներ ունինք, որոնք առաջին իսկ կոչին պարտին զէնք վերցնել ու մեկնիլ ռազմաճակատ :

Հիւրընկալ երկրի մը երբ ապաստան կուտայ ներգաղթ կատարողներուն, իրաւունք ունի իր հողին վրայ ծնած եկուորներու զաւակները իրը համարելով, օգտագործել զանոնք ամէն մարզի վրայ :

Անբնական ոչինչ կայ այս կեցուածքին մէջ :

Ու մենք արդար հպարտանքով յայտարարած ենք ու կը շարունակենք յայտարարել այսօր ալ, թէ իբրեւ քաղաքացիները մեր նոր հայրենիքներուն, յօժարակամ պիտի նուիրուինք անոնց պաշտպանութեան, եթէ պէտք զգացուի :

Ըստ երեւոյթին ոչ պղատոնական երեւցող այս յայտարարութիւնը, ըստ էութեան սակայն կը դառնայ մտահոգիչ մեզի համար :

Հազարաւոր հայ ընտանիքներ կը փճանան, իրենց նեցուկ երիտասարդ զաւակները կռուի դաշտին վրայ մահանալով : Անգամ եթէ իշխանութեանց կողմէ նիւթապէս անոնց կ'ըլլան օգնութիւններ, անմխիթար կը մնայ անոնց հոգին, որովհետեւ քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ իրենց գերդաստանէն զոհ գացին իրենց տասնեակ սիրելիները :

Հասկնալի է ուրեմն մեր խաղաղասիրութիւնը :

Եթէ դէմ ենք պատերազմներու, որովհետեւ ամէն պատերազմ կոչուած է նօսրացնելու մեր երիտասարդութեան շարքերը, այս կամ այն երկրին մէջ : Մնաց որ կը նկատենք խաղաղութեան կողմնակից փոքր ազգերու համար՝ կորուստ պատերազմները :

Մեր ուժերէն վեր է ծայր տրուած պատերազմներուն վերջ տալը :

Անոնք տեղատարափ յորձանքներն են, իսկ մենք անոնց անցքին վրայ կաղնած անպաշտպան խլեակներ, ճակատագրուած աղէտի պարագային խառնուելու անտեղիտալի այդ յորձանքներու քմայքին :

Աւելի խորացնելով հարցը, կը տեսնուի, որ նոյն վտանգին առջեւ կանգնած են անկախ նկատուած փոքր ազգեր, որոնք պատերազմի մը պարագային ստիպուած են յարելու կռուող մեծերէն մէկուն կամ միւսին :

Ակամայ իրենց դիրքորոշումը կ'ունենայ պատերազմի աւարտին նպաստաւոր կամ աննպաստ հետեւանք :

Յաղթականին զինակից փոքրեր մերթ հողային եւ այլ շահերով աւելի կը զօրանան :

Մերը այդպէս չեղաւ դժբախտաբար :

Երկրորդ աշխարհամարտին տուած անփոխարինելի մեր զոհերուն դիմաց, թիզ մը հող անգամ չաւելցաւ մեր հայրենիքին վրայ :

Այս եւ նման կորուստներն են որ կը խոցեն մեր սիրտերը ու կը դառնացնեն մեզ :

Իր ունեցած ծովածաւալ հողերը յաղթութեամբ շատցուցած Մոսկուան, վայրկեան մը անգամ չմտածեց, գրեթէ անհող Հայաստանին վերադարձնել դէթ Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը :

Մեր համրանքը այսպէս ահա ամէն տեղ տրորուելու ճակատագրուած, մենք կանգնած ենք նոր վտանգներու առջեւ :

Տուեալ պայմաններու մէջ, առայժմ մեզի կը մնայ իբրեւ մեր նոր հայրենիքներու զաւակ, արժեցնել մեր քաղաքացիի իրաւունքները ու օգտուիլ խաղաղութեան շրջանին բոլոր այն իրաւունքներէն, որոնք հասարակաց պէտք է ըլլան քաղաքացիներու համար անխտիր :

Մեզի տրուած ասպնջականութիւնը մենք պիտի փոխարինենք մեր զինուորական պարտականութեամբ, որ ըսել է մեր արիւնով :

Տնտեսական, մշակութային եւ այլ մարզերու վրայ մեր վայելած իրաւունքները պէտք է ընդունինք բարիք, որուն փոխարէն պիտի կատարենք քաղաքացիի մեր անվերապահ պարտականութիւնը :

Հայրենիքի համար այդ պարտականութիւնը կը սպասէ փոխարինում մը, որ մեր պայմաններուն մէջ մեր հողերուն մեզ վերադարձուելու հարցն է :

Շեշտը պիտի դնենք այդ կէտին վրայ :

Սփիւռքն է որ պիտի կանգնի այս իրաւունքին պաշտպան :

Մոսկուա ուրացաւ մեր արիւնը, մինչ կրնար մեզի վերադարձնել Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը. լռեց, որովհետեւ պակսեցաւ մեզի միջոցը զգացնելու այդ իրաւունքը :

Հիմա, երբ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամներէն Լեւոն Ադամեան փաստացի տուեալներով ցոյց կուտայ, որ 1925էն մինչեւ 1969 մեր ունեցած 2346 հազար հեկտար մշակելի հողերը հողատարութեան — էրոզիան — հետեւանքով իջած են 1367 հազար հեկտարի, ու երկիրը կը գտնուի յառաջիկայ յիսուն տարիներու ընթացքին ահաւոր վտանգի մը առջեւ, իրաւունք ունինք մեր ժողովուրդին ապրուստին համար Մոսկուայէն պահանջելու վերադարձը բռնագրաւուած մեր հողերուն :

Երեւան առանց վտանգելու իր դիրքը՝ կրնայ այսքանը դիտել տալ Կրեմլինի մեծերուն եւ արդարօրէն :

Մեր երկրին մշակելի հողերուն կարեւոր մէկ մասը լեռնալանջերու եւ զառիվերներու վրայ են, ենթակայ տեղացող անձրեւներէ քշուելու : Այս է տեղի ունեցածը, որ կը շարունակուի :

Իբրեւ Խորհրդային Ռուսաստանի դաշնակից մէկ անդամը, երբ վտանգի մը պահուն ճակատ կը դրկենք մեր ծաղիկ երիտասարդութիւնը, իրաւունք ունինք ուրեմն պահանջելու մեր արիւնին դինը. — այսինքն վերադարձը մեզի այն հողերուն, որոնք մերն են ու մեզմէ խլուած նուիրուած են ուրիշներու :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԻՈՐԳԵԱՆ

Պուէնոս – Այրէս

ՎԵՆԵՏԻԿ ԿՈՐՈՒՍՏԻ ՎՏԱՆԳԻՆ ԱՌՋԵԻ

—o—

Վենետիկ հիմնուած է Ադրիականի ծովախորշերուն մէջ, կղզեակներու խումբի մը վրայ, որ կը կոչուի Վենետիկեան ծոց : Երեք հարիւր հազարէ աւելի բնակչութիւն ունեցող իտալական այս քաղաքը աշխարհի ամէնէն ինքնատիպերէն մին է, որ ունի բազմաթիւ յուշակոթողներ եւ ճարտարապետական զմայլելի կառուցուածք :

Ս. Մարկոսի տաճարն ու հրապարակը, Տոճերու պալատը, քաղաքէն 90 եկեղեցիները, հարուստ թանգարանները, Բիալթոյի եւ Հառաչանքի կամուրջները, եւայլն, գեղարուեստական, ճարտարապետական եւ պատմական հրաշալիքներ են :

Միջին դարուն Տօճերու կողմէ կառավարուած ազնուապետական հանրապետութիւն մըն էր ան, որ եղած է բարգաւաճ կեդրոն մը եւ իր իշխանութիւնը տարածած է Լոմպարտիի, Տալմասիոյ, Ալպանիոյ եւ այլ հողամասերու վրայ : Եթէ այսօր կորսնցուցած է Արեւելեան Միջերկրականի վրայ տիրող առեւտրական նաւահանգիստ մը ըլլալու իր նախկին հանգամանքը, 15րդ դարէն ի վեր միշտ կը պահէ սակայն գեղարուեստական եւ երաժշտական կեդրոն մը ըլլալու իր դիմագիծը :

Բայց պատմական այս մեծ ժառանգութիւնը այսօր ենթակայ է ժամանակին, ծովուն եւ բնութեան գործած աւերներուն : Եթէ այս սպառնալիքներուն դէմ պաշտպանութեան լուրջ եւ ազդեցիկ միջոցներ ձեռք չառնուին, պիտի գայ օր մը, ուր Ադրիականի գոհարը՝ Վենետիկ՝ ոչ միայն ժամանակի հարուածներուն տակ առ տակաւ պիտի մերկանայ իր հրաշալի գեղեցկութիւններէն, այլ նաեւ պիտի ըլլայ բոլորովին ջրամոյն, քանի որ թէ ծովուն մակերեսը կը բարձրանայ քիչ առ քիչ եւ թէ կղզեակները՝ որոնց վրայ հիմնուած է քաղաքը՝ նշմարելի կերպով սկսած են խրուիլ յատակին խորերը :

Հաստատուած երեւոյթ է, որ տարուէ տարի կը նշմարուին նորանոր աւերներ, ինչպէս՝ Տոճերու պալատին վարդագոյն ճակատին վրայ անձրեւներու ստեղծած գորշագոյն ու սեւ արատները, ծերպեր՝ որ ծուէն առ ծուէն կը թափին, երկար ժամանակէ ի վեր երկաթեայ գերաններու վրայ յենած աղիւսէ պատերէն, եկեղեցիներ՝ որ կը պղծուին աղաւնիներու աղտեղութիւններով, հրապարակներու սալայատակներուն իրարմէ անջատուող քարերը, քաղաքի կեդրոնին վրայ իսկ՝ գլխատուած, անդամահատուած եւ մաշած արձաններ, խոնաւութենէն հետզհետէ կրծուող որմնաքանդակներ, կամ Սալութէ տաճարին զարդածնօտները այնքան վնասուած, որ պատուարներով գլխուն թափելով՝ ծանր արկածներու տեղի չտրուի :

Այս բոլորը վերանորոգելու համար, տաս – տասներկու տարի առաջ, կը հաշուէր որ երկու հազար միլիառ իտալական լիրի անհրաժեշտ գումար մը հարկ

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Մարդը փոքրիկ լուսամուտէ մը նայեցաւ տնակին ներսը եւ տեսնելով որ լքուած վայր մըն էր, եւ ոչ ոք կար այնտեղ, դարձաւ ու իր քայլերը ուղղեց դէպի ցորենի ամբարանոցը, ջաղացքին կից :

Փիէռ ճանչցաւ Սամոլը : Ուղեց ոտքի ցատկել եւ ներկայանալ իր վաղեմի ծանօթին, բայց գազանային նայուածքը, որ կը փայլէր գնչուին դէմքին վրայ, սարսափեցուց զինքը :

— Եթէ՞ երբեք վրիժառու ըլլայ ինձմէ, զինքը քսանեւչորս ժամուան մէջ վանքի բանտէն ազատած չըլլալուս համար ...

— Մտածեց Փիէռ, հազիւ շնչել կարենալով եւ չհամարձակելով յետին շարժում մը իսկ ընել տերեւներուն վրայ :

Գնչուն պահ մը դիտեց բոլորտիքը, ակռաներուն մէջէն անհասկնալի բաներ մը մռլտաց, յետոյ բացաւ ամբարանոցին դուռը եւ մտաւ ներս :

Հոն փոքրիկ սանդուխ մը գտաւ, որ զինքը առաջնորդեց չոր խոտեր պարունակող ձեղնայարկը : Ինքն ալ այնտեղ պառկելիք տեղ մը շինեց իրեն քաղցրահոս խոտերով, ինչ որ հրաշալի էր գընչուի մը համար :

Քիչ յետոյ, արահետէ մը հինգ ձիաւորներ եւս հասան, ուղղուելով դէպի միայնակ տնակը : Երբ Փիէռ հասկցաւ, որ Թուրքեր էին անոնք, գլուխէն մինչեւ ոտքերը արիւնը սառ կտրեցաւ :

Հինգ Թուրքերը իջան իրենց ձիերէն, զանոնք կապեցին ցիցի մը եւ յառաջացան դէպի ամբարանոցը : Հսկայ շուն մը վազելով կը հետեւէր անոնց :

Այս մարդոցմէ մէկը այնքան մօտն էր Փիէռի, որ կրնար նոյնիսկ կառչիլ անոր լայն ու կարմիր տաբատին եւ վար ձգել զայն : Բայց հետեւանքը սարսափեցուց զինքը :

Փիէռ կրնար բախտաւոր համարիլ ինքզինքը, որ շունը կը գոհանար միայն տընակին շուրջը դառնալով եւ զննելով, առանց ներս մտնելու, ուր անոր հոտառութենէն պիտի չվրիպէր իր ներկայութիւնը :

— Տէր իմ Աստուած, ի՞նչ պիտի պատահի արդեօք ... — կ'ըսէր ինքն իրեն դղեակին լեղապատառ կուզիկը, եւ երկար ժամանակէ ի վեր իր չըրած բանը՝ սկսաւ հոգեւին աղօթել :

Թուրքերը խոտ կը փնտռէին իրենց ձիերուն համար. ուստի անմիջապէս մտան շտեմարանէն ներս և սանդուխներէն վեր բարձրանալով՝ գտան առատ չոր խոտի դէզեր եւ սկսան վար նետել զանոնք :

Գնչուն արթնցաւ եւ տեսաւ սանդուխին գլուխը գտնուող Թուրքերը : Վարը՝ տերեւներուն տակ պահուըտած Փիէռին պէս՝ վախ զգաց անիկա : Բայց մէկ ոստումով կանգնեցաւ ոտքի, եւ կայծակի արագութեամբ կից մը տուաւ շարժուն սանդուխին, որ տապալեցաւ գետին մեծ աղմուկ յարուցանելով :

Ակնթարթի մը մէջ շունը ներս վազեց եւ իր առաջին գործը եղաւ գտնել տերեւներուն տակ ծածկուած Փիէռը : Անողորմ կերպով խոյացաւ անոր վրայ սարսափազդու հաջոցներով եւ սրունքին կառչած՝ սկսաւ դուրս քաշել զայն իր խշտիքէն :

Փիէռի հաշիւը փակուած էր. իր սարսափին մէջ՝ չէր գիտեր այլեւս, թէ՝ կ'ապրի՞ տակաւին ...

Շան հաջոցը լսելով, Թուրքերը մէկդի ձգեցին գնչուն, խոտերու դէզերը, ինչպէս նաեւ վիրաւորուած ու վար ինկած իրենց երկու ընկերները, կարծելով թէ դիւղացիները կը յարձակէին իրենց վրայ : Բայց իսկոյն տեսան, որ շունը տերեւներուն մէջէն մարդկային սրունք մըն էր որ դուրս կը քաշէր, ուստի անմիջապէս օգնեցին անասունին եւ երեւան հանեցին՝ ոզնիի մը պէս ամփոփուած՝ դողահար Փիէռը :

Անով զբաղելու գործը թողլով շունին, որ իր տէրերուն հաւանութիւը զգալով՝ շատ աւելի գազազած էր, Թուրքերը նախ եւ առաջ փութացին օգնել իրենց վիրաւորուած ընկերներուն, եւ ոտքի հանեցին զանոնք :

Իսկ գնչուն տախտակամածէն գերաններ փրցնելով կը նետէր Թուրքերուն վրայ, որոնք ստիպուած եղան շտեմարանէն փախչելու, առանց շեղփ մը իսկ միասին տանիլ կարենալու :

Բայց անոնցմէ մին կառչեցաւ կենդանի մեռեալ Փիէռին, եւ քաշկռտելով տարաւ զայն ձիերուն մօտ : Միւսները հրդեհեցին շէնքը՝ ոչնչացնելու համար իրենց միւս թշնամին՝ գնչուն, որ յաջողած էր գլուխէն վիրաւորել անոնցմէ մէկ քանին : Սակայն Սամոլ, աւելի արագ քան բոցերուն ձեղնայարկ հասնիլը, կարողացաւ միւս կողմի պատէն անցք մը ծակել եւ ցատկել վար, եւ Թուրքերը նշմարեցին զայն երբ արդէն բաւական հեռու էր, ուրկէ, կիսախաւարին մէջէն, իր բռունցքը ցոյց տալով՝ կը ծիծաղէր անոնց վրայ :

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(36 Շար.)

ՅՈՒՄԱՆԻ

ՓԱՐՈՂԸ

Ֆ. ՐՈՍ

ՎԱՎԱՐ

ԲԱԽՈՒՄԸ Վ ԱՎԱՐԻ

Ամեն անգամ Ամերիկայի մեջ մի նոր գործարան կամ ֆաբրիկա է բացվում, նախապես մեզ է հայտնի, որ ինչ ապրանքներ պիտի պատրաստեն այդ գործարանները։ Ամերիկացի կապիտալիստները ամեն ինչ հաշվի են առնում, նախքան գործարան հիմնելը։ Նրանք հաշվի են առնում, թե ինչ ապրանքներ պիտի պատրաստեն, ինչ հումքեր պիտի գործածեն, ինչ մեքենաներ պիտի գնեն, քանի բանվոր պիտի վարձեն, ինչ վարձ պիտի տան, ինչ գներով պիտի ծախեն ապրանքները, ինչ շուկաներ պիտի գտնեն, ինչ ճանապարհներով պիտի տանեն ապրանքները։ Ամեն ինչ նախապես հաշվելով, նոր են գործարան հիմնում։

Ամերիկայի մեջ գործարանները հիմնելու համար պետությունից ոչ մի արտոնություն չեն ստանում։ Ամերիկայի մեջ ամեն մարդ ազատ է գործարան հիմնել, ինչ ապրանքներ ուզում է, պատրաստել։ Ամերիկայի մեջ ամեն մարդ ազատ է ինչ ուզում է, ինչ գործ ուզում է, ան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կէօզիւմեան եւ զաւակները, Պ. Ստեփան Կէօզիւմեան, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Կէօզիւմեան եւ աղջիկները, այրի Տիկին Ֆիլոր Գարայեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան եւ զաւակը չնորհակալութիւն կը յայտնեն կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, Պ. Արա Պարթեւեանի եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր

ՕՆՆԻԿ ԿԷՕԶԻՒՄԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Արամ Գալէնտէրեան կը նուիրէ 50 ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին կահաւորման, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Սիրանոյշ Պարթեւեանի մահուան տխուր առթիւ։

Տիկին Նշանուհի Աչճեան (Պանեօլէ) կը նուիրէ 30 ֆր. ի նպաստ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին գնումին, իր ողբացեալ ա – մուսնոյն մահուան Զ. տարելիցին առ – թիւ։

Այրի Տիկին Վ. Մեսրոպեան կը նուիրէ 200 ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին գնումին, իր ողբացեալ ա – մուսնոյն, Վաղարշակ Մեսրոպեանի մահուան տարելիցին առթիւ։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայր եկեղեցիի կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ իր կանոնագրութեան համաձայն, ընդհ. ժողով տեղի պիտի ունենայ 1969 Դեկտեմբեր 14, կիրակի օր ժամը 15ին.— Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական տեղեկատուութիւն, եւ վարչական խորհուրդի մասնակի ընտրութիւն։ Յարդ չվճարող անդամներէն կը խնդրուի անմիջապէս ընել իրենց անդամական վճարումները չկորսնցնելու համար քուէի

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Սերաստիոյ ևա – հանգային Մուրատ Ուսում. Փարիզի կեդր. վարչութեան։

Կիրակի (7 Դեկտեմբեր) ժամը 17էն 22, Հայ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սը – րահը։ 17 Բիւ Պլէօ։

Գեղարուեստական բաժին

Ճաշադրին 15 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

կարելի է այցելել
Բացէ կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓՈՒՐԻ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեանէ իրենց աղջկան Տիկին Թաղուհի Ագըլեանի (Ծնեալ Ուզունեան) մահուան քառասունքի հոգեհանդիստի առթիւ հարիւր ֆրանք։

×

Մարսէյլի Մայր եկեղեցին ստացած է հետեւեալ նուէրները եւ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտնէ իր չնորհակալութիւնները բոլոր նուիրատուներուն։ Տէր եւ Տիկ. Սիւրմէեան իրենց զաւկին Արշակի ամուսնութեան առիթով վաթսուն ֆրանք եկեղեցիին – Տէր եւ Տիկին Թան եւ Միրէյ Տատուրեան՝ իրենց ամուսնութեան առիթով հարիւր եկեղեցիին։ Պ. Յ. Աֆարեան իր աղջկան Նշանախօսութեան առիթով հարիւր եկեղեցիին։ Ողբ. Վարդան Նազարեանի թաղման առիթով՝ փ. Ծ.ի, Ա. Խաչիկեանէ հարիւր։ Ա. Թահմազեանէ եւ Յ. Էքմէքճեանէ յիսունական, Կոստանեան ընտանիքէ քսան ֆրանք։ Մարթա Խոալեանի քառասունքի հոգեհանդստեան առիթով՝ Յ. Օհանեան տասը։ Դարեդին Միքայէլեանի թաղման առիթով փ. Ծ.ի, Յ. Տէրոյեան, Խ. Աստուրեան եւ Սիմոնեան ընտանիք տասնական։ Ողբ. Գրիգոր Ա. – լէքճեանի (Փարիզ) թաղման առիթով ա – ռիթով Տէր եւ Տիկին Նիքոթեան եւ Օր. Մ. Եազըճեան հարիւր։ Ողբ. Գէորգ Ստեփանեանի թաղման առիթով՝ Տէր եւ Տիկ. Ստեփանեան հարիւր, Գարեդին Միքայէլեանի քառասունքի հոգեհանդստեան առիթիւ ե. Միքայէլեան յիսուն, Սեդրակ Խոալեանի քառասունքի հոգեհան – դստեան առիթով Զապէլ Արզումանեան տասը ֆրանք։ Ողբ. Սիրանուշ Օհանեանի թաղման առիթիւ փ. Ծ.ի, Տէր եւ Տիկ. Պ. Օհանեան, Տ. Օհանեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Պօղոսեան, Ռ. Յարութիւնեան 50ական, Բ. Մուսայէլեան եկ. աղաքատներուն 50, Տէր եւ Տիկին Ա. Թորոսեան 25 եկ. եւ 25 աղքատներուն։ Պ. Ս. Պուլութեան 30, Տէր եւ Տիկին Զ. Ալեքսանեան, Պ. Պ. Ա. Պարէեան, Գ. Մալխասեան եւ Ս. Կիրակոսեան քսանական ֆրանք։ Ողբ. Վարդան Նազարեանի քառասունքի հոգեհան – դստեան առիթիւ Փարիզաբնակ Տոքթ. Բ. Նազարեան հարիւր, Յ. Պէտիկեան 50, Տէր եւ Տիկին Մարաշլեան 20 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը
Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝
ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴ Հ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ԿԱՆԱՆՑ ՕԹԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սթլանտիոի չքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ ՃՈխ պիւֆէ Քօքթէյլ

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ
Իր եւրոպական եւ հայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակէն Բաբէր թիւ 7, կամ՝ անդամուհիներէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՋՄԻՒՌՆԻՈՑ եւ չրջաններու Հայր. Միութեան անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 8ին, ժամը 20ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։ Մեթրօ Քաստէլ։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պաննէօ–Քաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 5ին, ընկերուհի Թորոսեանի բնակարանը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ (Քաչան)։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 6 ժամը 16ին միութեան դրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ։

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի ղեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն։

Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիի սրահը, 295 Բիւ Պուալօ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորուհիի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ս. Մուրատեան վարժարանի տարեկան տօնածառը՝

Դեկտեմբեր 14ին

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ
ՀԱՅՐ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌԻՆ
Կիրակի, Յունուար 18ին։

ՆԱՀՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Զմիւռնիոյ եւ չրջաններու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը փետրուար ութին, Օթէլ Փալհոնի մէջ, երեկոյեան ժամը 4·30 – 11·30։

×

Մանուկներու Օրը Լիոնի մէջ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ.

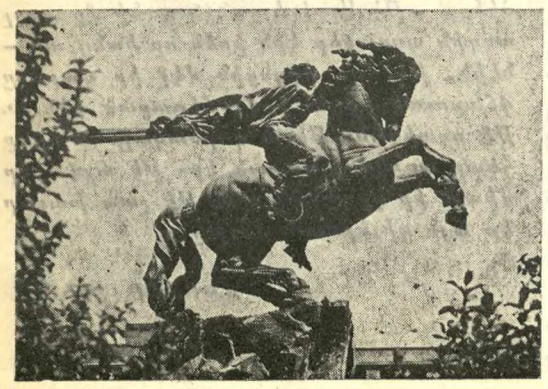

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով։

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք։

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ.—

ՀԱՒԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ (երեւան) — Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (երեւան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année

d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

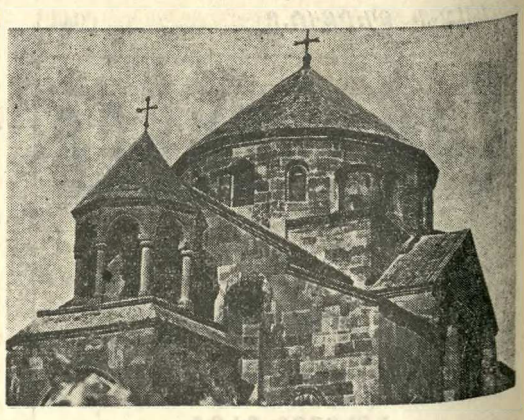

Էջմիածին, Հոփսիմէի տաճարը, 608 թ.

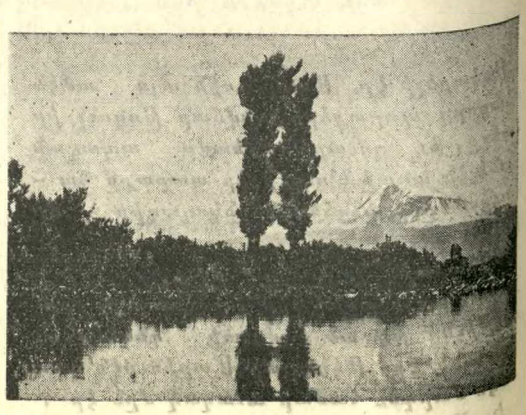

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտավայրէն դիտուած

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 3 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.679 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.679

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԽՈՐԻՆ

Ցնծութեան մէջ են Թուրքերը:

Հանրապետութեան նախագահին Խորհրդային Միութիւն կատարած այցելութիւնը պսակուեր է արտակարգ յաջողութեամբ, անակնկալի բերելով նոյնիսկ ամէնէն լաւատեսները:

Զօրավար Ճէվտէթ Սունայի շքախումբին մաս կը կազմէին տիկին Սունայ, Արտաքին նախարար Իհսան Սապրի Զաղլայանկիլ, Հանրապետութեան նախագահութեան ընդհ. քարտուղարը, «փլանաւորման» դիւանի պետն ու օգնականը եւ ուրիշներ: Բացառիկ պատիւներ ընծայուեր են նախագահին ու հետեւորդներուն, որոնք Մոսկուայի կառավարութեան հիւրն են եղած Նոյեմբեր 12էն 21:

Բացի Մոսկուայէն, Թուրք հիւրերը այցելեր են Լենինկրատ, Ուկրայինա, Վրաստան, Ադրբեջան եւայլն, ամէն տեղ արժանանալով հանդիսաւոր ընդունելութեան եւ համակրական ցոյցերու:

Թուրք թերթերը զարմացած են եւ չեն կրնար բացատրել պատճառը այն աննախընթաց ու ջերմ վերաբերումին, որուն առարկայ եղած են զօր. Սունայ եւ շքախումբը: Չեն ծածկեր իրենց ուրախութիւնը այն զիջումներուն համար, զորս Թուրք պատուիրակութիւնը յաջողեր է խլել Կրէմլինի վարիչներէն:

Թուրքերուն համար 15 տարիէ ի վեր կատարեալ մղձաւանջ մըն է դարձած Կիպրոսի հարցը, որմէ չեն կրնար խուսափիլ եւ որ օրակարգի վրայ կը դրուի անպայման, ամէն անգամ, որ Անգարայի կառավարութիւնը առիթ ունենայ բանակցութիւններ վարելու այս կամ այն պետութեան հետ այլ խնդիրներու մասին:

Արուեստականօրէն — նենգամիտ Ալպիոնի դրդումով — ստեղծուած այս հարցը արժանապատուութեան խնդիր դարձեր է Թուրքերուն համար, որոնք օտար պետութեանց հետ ունեցած իրենց յարաբերութեանց համար իբրեւ չափանիշ նկատի ունին անոնց բռնած դիրքը կիպրական թնճուկին հանդէպ:

Մոսկուայի բանակցութեանց ընթացքին անխուսափելիօրէն ծեծուած է այս անլուծելի հարցն ալ եւ զօր. Սունայ յաջողեր է ի նպաստ Թուրքիոյ փոխել տալ Կրէմլինի ցարդ բռնած անհաշտ դիրքը:

Թուրքերը նոյնպէս յաջողեր են ընդունել տալ Մոսկուայի, որ յառաջիկային գումարուելիք Եւրոպայի Ապահովութեան Խորհրդաժողովին մասնակցին նաեւ Մ. Նահանգներն ու Քանատան:

Սակայն ամէնէն կարեւորն է Հանրապետութեան նախագահին եւ իր գործակիցներուն գաղտնի տեսակցութիւնը Կոմկուսի ընդհանուր քարտուղար Լէոնիդ Բրեժնեւի հետ, ի ներկայութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի եւ Անգարայի խորհրդային դեսպանին: «Այս «կենսական հանդիպումը» տեղի ունեցած է ծրագրէ եւ օրակարգէ դուրս: Բացարձակ գաղտնապահութիւն կը տիրէ սոյն տեսակցութեան մասին, կը գրեն Թուրք թերթերը:

Հանդիպումը տեղի ունեցեր է Կրէմլինի պալատին մէջ, Թուրք պատուիրակութեան մեկնումէն մէկ օր առաջ, Նոյեմբեր 20ին, Մոսկուայի վարիչներուն կարգադրութեամբ:

Գաղտնիքին ծալքերը բացուած են մասամբ: Եւրոպական թերթերու համաձայն, Բրեժնեւ «ջանացեր է համոզել Սունայը, որ իր երկիրը այլեւս երբեք պիտի չկրկնէ Ստալինի գործած սխալները» (Մոնտ, 28 Նոյեմբեր):

Կոմկուսի ընդհ. քարտուղարին ջանքերը որոշ արձագանգ գտեր են Թրքական մամոլին մէջ: Բոլշեւիկներու կողմէ Թուրքերուն հանդէպ ցոյց տրուած ա՛յնքան գուրգուրալից վերաբերումը մեծապէս գնահատեր են Ենի Կազէթէ եւ Ճումհուրիէթ: Այս վերջինը գրեր է.— «Այժմ, որ խորհրդային վարիչները կը փափաքին սերտացնել քաղաքական յարաբերութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ, ամէն ինչ կախուած է Անգարայի բռնելիք դիրքէն»:

Անգարայի Խորհրդարանը հինգ տարիէ ի վեր կը մերժէ վաւերացնել Թուրքեւ-խորհրդային մշակութային համաձայնագիրը, վախնալով անշուշտ որ անոր գործադրութիւնը կրնայ զարկ տալ համայնավարական քարոզչութեանց Թուրքիոյ մէջ:

Այժմ, որ շնորհիւ Մոսկուա-Անգարա սիրաբանութեան այդ վտանգը անհետացած կը թուի, յոյս կայ որ համաձայնագիրը ի վերջոյ վաւերացուի եւ Մոսկուայի հանդէպ անվստահութիւնը բոլորովին վերցուի:

Ի՞նչ կը նշանակէ Բրեժնեւի այն հաւաստումը թէ «Ստալինի գործած սխալները այլեւս երբեք պիտի չկրկնուին»:

Ի՞նչ սխալ է գործեր հանճարափայլը Թուրքիոյ հանդէպ: Մէկ անգամ միայն 1945ի Յուլիսին — Փոցտամի մէջ վախնիվախ Չըրչիլէն ու Թրումընէն պահանջեր է հակակշիռ նեղուցներուն վրայ եւ Կարսի ու Արտահանի վերադարձուիլը Խ. Միութեան (իմա՛ Վրաստանի): Այս պահանջի մերժումէն ետք, վրացի մենատէրը այլեւս չէ պնդած այս խնդրին վրայ եւ բերանը փակած է ընդմիշտ:

Իր մահէն ետք Մոլոթով ու Խրուշչեւ հանդիսաւորապէս յայտնած են Անգարայի կառավարութեան — յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի — թէ Խորհրդային Միութիւնը հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն:

Այս անգամ Խ. Միութեան թիւ մէկ պատասխանատուն, Կոմկուսի ընդհ. քարտուղար Բրեժնեւն ալ պարտականութիւն համարեր է նոյն հաւաստիքները տալ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահին, իր կողմէ հրաւիրուած մասնաւոր, գաղտնի հանդիպումի մը ընթացքին:

Ի՞նչ կը նշանակէ այս նոր հաւաստիքը:

Ինչո՞ւ Մոսկուայի այս անիմանալի գուրգուրանքը հանդէպ Թուրքիոյ եւ զայն սիրաշահելու հապճեպ փորձերը:

Խորհուրդ խորին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱ ՀԷՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

Լա Հէյի խորհրդաժողովի անդրանիկ նիստին խօսք առին Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետն ու Ֆրանսայի նախագահը:

Ամէն ոք մասնաւոր հետաքրքրութեամբ կը սպասէր Փոմփիտուի ճառին՝ տեսնելու համար, թէ Տը Կոլի մեկնումէն ետք ի՞նչ փոփոխութիւն կրած էր Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Հասարակաց Շուկայի խնդիրներուն մէջ: Փոմփիտու Մայիս 22ին, նախագահական ընտրութիւններու նախօրեակին, յայտարարած էր, թէ այս հարցին մէջ եւս անհրաժեշտ էր «բաց պատուհան» մը պահել, այլ խօսքով կը խոստանար նկատի առնել Հասարակաց Շուկայի անդամ միւս երկիրներու տեսակէտներն ու բաղձանքները:

Նախագահ Փոմփիտու առջի օր խօսած է ընդհանուր ձեւով, խուսափած կամ չէ ուզած հիմնական առաջարկներ ընել, ինչ որ որոշ յուսախաբութիւն պատճառած է Ֆրանսայի ընկերակիցներուն:

Ֆրանսայի նախագահին համար, եթէ Հասարակապետութիւնը պիտի կառուցուի, պէտք է որ եղածը պահպանուի նախանձախնդիր ձեւով: Միեւնոյն ատեն, իրագործումը պէտք է կատարուի սահմանուած ժամանակամիջոցի մը մէջ:

Խօսելով Անգլիոյ եւ միւս երեք երկիրներու անդամակցութեան մասին, Փոմփիտու դիտել տուած է, թէ անոնց դիմումնագիրները պէտք է քննուին շինարար ոգիով մը, առանց սակայն զանց առնելու Հասարակապետութեան շահերը: Վեցերը, համաձայն նախագահին, հասարակաց դիրք մը պէտք է որդեգրեն այս հարցին մէջ:

Պրանտ, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, յստակ եւ ամբողջական ծրագիր մը ներկայացուցած է իր ճառին ընթացքին, ինչ որ գոհունակութիւն պատճառած է միւս երկիրներու վարչապետներուն եւ Անգլիոյ:

Գերմանիոյ համար առանց Անգլիոյ եւ միւս երկիրներուն անդամակցութեան Հասարակաց Շուկային, կարելի չէ ըստեղծել Եւրոպա մը, որ ըլլայ այն՝ ինչ որ պէտք է եւ կրնայ ըլլալ»:

Պրանտ, այնուհետեւ առաջարկած է, որ թեկնածու երկիրներու հետ բանակցութիւնները սկսին 1970ի գարնան իսկ:

Ընդհանուր ձեւով չափաւոր լաւատեսութիւն մը նշմարելի է Լա Հէյի մէջ, թէեւ կարելի չէ այժմէն իսկ ըսել, թէ ի՞նչ արդիւնք ձեռք պիտի ձգուի Եւրոպայի համար այնքան կարեւոր այս համագումարի ընթացքին:

Առաջին օրուան նիստէն գոյացած տրպաւորութիւնն այն է թէ Ֆրանսա նախ Հասարակաց Շուկայի դիւղատնտեսական հարցին աւարտումը կ՛ուզէ, մինչ Գերմանիա ամէնէն աւելի ընդլայնումի մասին կը խօսի: Կը սպասուէր Փոմփիտուի Երեքշաբթի օրուան ելոյթին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՏՈԼՖ ՀԷՍ, Շփանտաուի վերջին բանտարկեալը, ստամոքսի իւլսէրէ կը տառապի: Ծանօթ է որ արեւմտեանները տրամադիր են ներում շնորհելու Հիթլէրի վաղեմի ընկերոջ, բայց Ռուսերը համաձայն չեն: Հէս 75 տարեկան է եւ ներկայիս բրիտանական զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուած է քննութեանց համար:

ԳՐԱԿԱՆ «ԷՆԹԵՐԱԼԻԷ» մրցանակը ըստացաւ Շէօնտէօրֆէր «Լ՛ատիէօ օ Ռուա» գիրքին համար:

ԳԱՀԻՐԷԻ կիսապաշտօն թերթը՝ Ալ-Ահրամ, քննադատեց Աթէնքի պաղեստինեան եղեռնափորձը, զայն նկատելով վնասակար արաբական դատին:

ԵԳԻՊՏՈՍ կը պատրաստուի հանրութեան ծախել իր հնութիւններուն մէկ մասը: Գահիրէի թանգարանին մէջ հաստատուած է տեսակ մը մեծ խանութ, ուր ցուցադրութեան դրուած են Փառաւոնեան հնութիւններ: Թանգարանի վարիչը Կամալ Մուխթար յայտարարած է, թէ իրենց տրամադրութեան ներքեւ ունին մեծ քանակութեամբ հնութիւններ, այնքան շատ, որ կարելի չէ ճշդել թիւը»: Գնորդները կրնան ծախու առնել հազարամեակներու հնութիւն ունեցող ոսկեղէններ, Օզիրիսի եւ Իզիսի արձանիկներ, կատուի եւ կապիկի մոմիաներ եւայլն: Գոյացած գումարով եգիպտական կառավարութիւնը պիտի շինէ նոր թանգարաններ Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ եւ այլ վայրերու մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՌ ՆՈՅՆ ԵՐԳԸ Կ՛ԵՐԳԵՆ

Անոնք — շուրջ երկու հազար — որ ներկայ էին Փլեյէլի Կոմիտասեան Փառատօնին, Նոյեմբեր 23ին, տեղեակ են հանդիսութեան բոլոր մանրամասնութիւններուն: Տեսան ու լսեցին:

Անոնք, որ ներկայ չէին, կարդացին Փարիզի հայ մամուլի էջերէն նկարագրութիւնը, բոլոր մանրամասնութիւններով: Իսկ անոնք, որ բախտն ունին հայրենիք ապրելու բայց բախտը չունին Սփիւռքի հայ թերթերը կարդալու, մանաւանդ անոնք որ թապու են, Կոմիտասի փառատօնին մասին իրենց տեղեկութիւնները պիտի առնեն «Սովետական Հայաստան» օրաթերթէն ու տեսէք թէ ինչե՛ր, ինչե՛ր պիտի իմանան անոր Նոյեմբեր 27ի թիւէն.—

«Թասի թղթակից Յ. Բաբայեան հաղորդում է.— Ֆրանսայի մայրաքաղաքի խոշորագոյն համերգասրահներից մէկում «Պլէյէլ» դահլիճում կայացաւ հայ մեծ կոմպոզիտոր Կոմիտասի ծննդեան 100ամեակին նուիրուած հանդիսաւոր երեկոյ: Աւելի քան 2500 հանդիսականներ էին հաւաքուել դահլիճում մասնակցելու այն մարդու մեծարմանը, որն իր տաղանդով հսկայական աւանդ է ներդրել հայկական երաժշտական արուեստի գանձարանում: Երեկոյի կազմակերպիչները՝ հայկական առաջդիմական կազմակերպութիւնները և մասնաւորապէս Մշակութային Միութիւնը, հայկական երիտասարդական կազմակերպութիւնը, Ֆրանսայի մայրաքաղաքն հրաւիրել» եւայլն, եւայլն:

Ապա, Թասի թղթակիցը կ՛անդրադառնայ Միշէլ Հոֆմանի ճառին ու կ՛աւելցնէ թէ «... երաժշտական այդ վառ ներկայացմանը մասնակցեցին Փարիզի հայկ. գաղթօճախի մանկական խառն երգչախումբերը, Համբուրդի օպերայի վոկալ խումբը եւ մեներգչուհի Լուիզի Պոզապալեան»... եւայլն:

Յետոյ, Թասի թղթակիցը կը ծանրանայ հայաստանեան քառեակի եւ դաշնակահարուհիին յայտադրին վրայ ու... վերջակէտը կը դնէ:

Կը խորհինք թէ երկար մեկնաբանութիւններու հարկ չկայ եւ հասկցողը հասկըցաւ թէ ի՛նչ կ՛ուզենք ըսել: Անկասկած այդ թղթակիցը, որ հայերէն կը հասկնայ անշուշտ, իմացաւ թէ այդ երեկոյթին նախաձեռնարկ եղած է Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ թէ կազմակերպիչ համազգային յանձնախումբին մէջ եթէ կային «առաջդիմական»ներ, կային նաեւ «յետադիմականներ», ռէակցիա կուսակցութիւններ, բուրժուա միութիւններ, եւայլն, եւայլն, եւ թէ այս ամբողջը կը վայելէր Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք.ի նախագահութիւնը, որ, ի դէպ, այդ հանդէսին բացումը կատարեց, ճառ ալ խօսեցաւ բայց իր անունն ալ չի յիշուիր, ինչպէս չի յիշուիր այն վարժարաններուն անունները որոնց կը պատկանին այդ երգչախումբերը, ոչ ալ անոր ղեկավարին անունը:

Թղթակից Բաբայեան չէ լսեր նաեւ Սիփան-Կոմիտաս եւ մայր եկեղեցւոյ երգչախումբերը իրենց ղեկավարներով բայց լսեր է... Համբուրդի օպերային վոկալ խումբը (ականջդ խօսի Ժան տ՛Առք):

Ահա թէ ի՛նչպէս կը ներկայացուի Կոմիտասեան Փառատօնը Հայաստանի ընթերցողին:

Եւ մեզի կը մնայ հաստատել թէ դեռ նոյն երգն է զոր կ՛երգեն, մինչ մենք կը յուսայինք որ զոնէ եղանակը կը փոխուի...:

ՍԵԴԱ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց բանաստեղծին ծննդեան հարիւրամեակը առիթ տուաւ ոմանց սխալ հաստատումներ կատարելու Թումանեանի կեանքին եւ քաղաքական հայեացքներուն մասին: Անտեսուեցան կարգ մը անվիճելի իրողութիւններ, ուրացուեցան ճշմարտութիւններ, շեշտուեցան երկրորդական բնոյթ ունեցող երեւոյթներ:

Խորհրդահայ պետական ծանօթ դէմքերէն Պօղոս Մակինցեան Յովհ. Թումանեանի նուիրուած երկար մենագրութիւն մը ունէր «Նոր Ուղի»ի 1929ի Փետրուար-Մարտի թիւերուն մէջ: Խորհրդահայ քննադատը մեծ բանաստեղծին կեանքն ու գործը կը դիտէր զուտ մարքսիստ տեսանկիւնէ մը, եւ կը գտնէր, որ Թումանեան «իր ողջ աշխարհայեցողութեամբ, իր ազգային մտայնութեամբ ու ներքին զգացողութեամբ մնում է դաշնակցական ընդմիշտ»:

Իբրեւ պատմական նիւթ եւ հաստատում կը ներկայացնենք Պ. Մակինցեանի յօդուածը՝ քաղելով զայն «Նոր Ուղի»էն:

Ինչպէս ընթերցողն ալ կը տեսնէ, Մակինցեան նախքան Թումանեանի մասին խօսիլը, կը յայտնէ կարգ մը գաղափարներ, որոնք անշուշտ վիճելի են:

Նոյեմբեր 29ի օրը մի խոր ակօսով բաժանել է մեր ժողովրդի պատմութիւնը երկու մասի: Մի կողմը մնացել է հինը, միւս կողմում՝ ծագել ու ծաւալուել նորը:

Հնից մենք ժառանգել ենք մեր երկիրը, գիւղացիական յետամնաց ու քայքայուած տնտեսութիւնը, արդիւնագործական մի զոյգ մի կենտ ձեռնարկ, վերջապէս մարդկային կենդանի նիւթ — եւ այս ամէնը վերամշակութեան ու վերակառուցման պայմանով:

Փոխւում է մեր երկրի ֆիզիքական դէմքը: Զորացրած ճահիճների տեղը, ջրազուրկ անապատնեում — աստիճանաբար բուսականութիւն ու բնակութիւն է առաջ գալիս: Վերականգնելով մեր գիւղատնտեսութիւնը, հասցնելով այն մինչ-պատերազմեան մակարդակին, այսօր մենք արդէն ձգտում ենք զարգացնել հողի մշակութեան նոր ձեւ, փոխարինել անհատական տնտեսութիւնը համայնական կազմակերպութեամբ: Կարճ միջոցում արդիւնագործական աննշան ձեռնարկները կարգի բերելուց յետոյ՝ այսօր մենք ընթանում ենք երկրի ինտուստրիացման ուղիով, հաւաքական հիմունքներով լրացնելով այն ինչ թերի էր մնացել բուրժուական զարգացման շրջանում:

Վտարելով երկրից նախկին իշխող դասակարգի սակաւաթիւ անհաշտներին եւ նրա ռազմական կուսակցութեան դեկավարներին, ահա ութ տարի է, ինչ մենք այդ մարդկային նիւթը դաստիարակում ենք նոր մտայնութեամբ, կառուցանելով բանուորագիւղացիական պետական հասարակական միանգամայն նորաձեւ կազմակերպութիւններ:

Սակայն մենք ժառանգել ենք այլեւ անցեալի բովանդակ հոգեւոր կուլտուրան, որ սակայն անկարելի է վերամշակել, վերակառուցել: Այստեղ մեզ մնում է ճանաչել ու որոշել, արդեօք նրա ո՛ր մասը պիտի դառնայ գրադարանների ու թանգարանների սեփականութիւն, եւ որ, այսօր էլ, պիտանի է մեր աշխատաւորութեան ամենալայն խաւերի եւ երիտասարդ սերունդի հոգեւոր կրթութեան ու զարգացման համար:

Գալով անցեալի գրականութեանը, պէտք է ասենք, որ մեր գրական քննադատութեան հերթական գործն է եղել վերանայել ու վերագնահատել այդ իսկ տեսակէտով մեր ստացած ամբողջ ժառանգութիւնը: Եւ այդ գործը, որ տակաւին չի աւարտուած, կուլտուրական յեղափոխութեան ներկայ շրջանում դառել է միանգամայն հրատապ ու հրամայողական:

Մեր բոլոր հին գրողները, խորհրդային մեր հայրենիքում ապրելու համար, պէտք է անցնեն մարքսիստական քննադատութեան բովից, ինչպէս սահմանագծային մի մաքսատան միջով, որտեղ եւ կ՚որոշուի՝ ունի՞ իրաւունք նա անցնելու մեր սահմանը եւ եթէ այո — ի՞նչ բագաժով:

Յովհաննէս Թումանեանի նկատմամբ մեր խնդիրներից առաջինն արդէն լուծուած է գրական իմաստով: Նա ապրում է մեր խորհրդային հայրենիքում իր երկրի ժողովրդական հրատարակութեամբ, որ լոյս է ընծայել Հայաստանի Պետհրատը 1926ին:

Ի՛նչպէս է բնութագրել նրա ստեղծագործութիւնը մեր մարքսիստական քննադատութիւնը:

— Ահա մի բանաստեղծ, որ ինտելիգենտ լինելով հանդերձ՝ իր ողջ ստեղծագործութեամբ միշտ կապուած է եղել մեր ռանջպար ժողովրդի հետ, միշտ երգել է հողի վիշտը եւ հայ գիւղացու կեանքը:

... Թումանեանը հայ ժողովրդի երգասածն է, — գրում է ընկ. Կարինեանը (*):

— Յովհաննէս Թումանեանի քնարն արտացոլել է հայ կուլտուրական կեանքի մինչ կապիտալիստական շրջանը, իր վիպերգների, լեգենդների ու հէքեաթների մէջ յաւերժացնելով հայ նահապետական կեանքի կենդանի հերոսներին ու նրանց կենցաղը:

Բանաստեղծի գլխաւոր ելակէտը՝ քայքայուող հողագործի չարքաշ վիճակն է եղել եւ ապա դրա հետեւանքով քաղաքում թշուառ մշակ դառնալու ծանր ճակատագիրը, — բնորոշում է ընկ. Սուրխաթը (*):

Վերջապէս այսպէս է բնութագրում մեր պոէտին Եղիշէ Չարենցը.

— Հնի, անցեալի, նահապետական գիւղի ու կախարդ կենցաղի կենդանի հայելին էր Թումանեանը (**):

Այս բնորոշումներն այնքան առաձգական եւ ընդհանուր են, որ ընդունելի են բոլոր Հայերի համար, առանց աշխարհայեացքի խտրութեան:

Դաշնակցական քննադատութեան բանաձեւումները գրեթէ նոյնն են ասում, ինչ որ մեր մարքսիստ ընկերները:

— «Իր ամենասուբեկտիւ ապրումներով, վշտերով, տենչանքներով եւ փիլիսոփայական խոհերով հանդերձ՝ մեր յոբելեար բանաստեղծը պատկերանում է մեզ իբրեւ հայ աշխատաւոր գիւղացիութեան կեանքի, բնական ու սոցիալ-հոգեկան միջավայրի, նրա ապրումների երգիչ»:

— «Կարճ՝ նրա բանաստեղծութիւնն ինտելիգենտ գիւղացու բանաստեղծութիւն է: Նա այնպէս է դիտում, սիրում ու պատկերացնում բնութիւնը, այնպէս է հասկանում ու սիրում մարդուն, այնպէս է սիրում կինն ու կեանքը, որպէս մըտքով ինտելիգենտ, բայց հոգւով ու բնութեամբ գիւղացի (**) — բնորոշում է Վահան Խորենին:

Իսկ դաշնակցական պաշտօնաթերթը ձայնակցում է.

— «Հայ աշխատաւոր գիւղացի ժողովրդի կեանքի ու ապրումների գաղափարային արտացոլումն է Թումանեանի բանաստեղծութիւնը ու նրա ներշնչման, ոգեւորութեան եւ գերագոյն գաղափարական թռիչքների աղբիւրը հայ աշխատաւոր ժողովրդի կեանքն է իր բոլոր կողմերով՝ հայրենի բնութեամբ, աշխատանքի ուժով ու հոգսերով եւ ազատութեան ձգտումներով» (***):

Ինչո՞վ է բացատրւում այս տարօրինակ հանգամանքը:

Նախ նրանով, որ յիշուած բնորոշումները չափազանց լայն եւ ընդհանուր են: Մարքսիստ եւ դաշնակ քննադատները ներկայացնում են Թումանեանին, որպէս գիւղացիական գրող:

Ապա՝ բոլոր այդ բնորոշումները միասին, իրար լրացնելով, չեն տալիս բանաստեղծի ամբողջական պատկերը:

Յովհաննէս Թումանեանը, որպէս անհատ, քաղաքացի եւ արուեստագէտ, իր գիտակցական կեանքն ապել է 19րդ դարի վերջերին, մօտ տասը տարի եւ 20րդ դարի սկզբում մօտ քսան տարի: Այս 30–35 տարուայ ընթացքում նա, իբրեւ անհատ, քաղաքացի եւ արուեստագէտ, զարգացման երկար, ուղղակի անհաւատալի ճանապարհ է անցել:

Միմիայն պոէտի անձնական, քաղաքական եւ արուեստագիտական լիակատար պատկերը ճանաչելուց յետոյ է, որ մենք ի վիճակի կը լինենք որոշելու նրա աջն ու ահեակը, զատելու նրա ստեղծագործութեան պիտանին ու անպիտանը, տալու նրա լրիւ բնութագինն ու որոշելու մեզ համար հարազատ եւ անհարազատ գծերը:

ՊՕՂՈՍ ՄԱԿԻՆՑԵԱՆ

(Շար. – 1)

(*) «Մարտակոչ» 1923 թ. թիւ 25:

(**) « Գիւղական աշխատաւորական աշխարհի բանաստեղծութիւն » Վ. Խորենի «Աշխատաւոր» 19–9, թիւ 48, 49, 76, 77, 214, 215, 217:

(***) «Յառաջ» 1919 Փետր. 20, թիւ 32:

ՔԱԼԷԻՏՈՍՔՈՓ 1970

ԿԱՄ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ

ԳՐ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Ցուցահանդէ՞ս, նուագահանդէ՞ս, գրական ստեղծագործութիւններու քանդա՞կ, թէ գեղարուեստական քննադատութիւններու՝ կառոյց:

Անկասկած, այդ բոլորին համադրութիւնն է հատորը:

Արուեստագէտի մը պիտանի բոլոր ուժերուն, ամէնէն աղնիւ յոյզերուն ու տենչերուն, խռովքներուն ու սարսուռներու վկայագիր մատեանն է ան:

Գր. Համբարձումեանի ամբողջ էութիւնը իմաստաւորող, կեանքին ուղղութիւն տուող նկարչութեան, գրականութեան եւ երաժշտութեան ճաճանչաւոր երանգները առատօրէն ցանցնուած են գրքի ամբողջ տարածքին:

Գարնանամուտի ծլարձակիլ սկսող կանանչային թարմութեամբ, գեղարուեստի բոլոր այս ճիւղերը՝ մին միւսէն հմայիչ, մէկը միւսէն անուշաբոյր քաղցրութեամբ կ՚արտածորեն հեղինակին սրտին, մտքին ու հոգիին ճառագայթները այնքան զգայուն ու յուզիչ, որ մարդ այն տպաւորութիւնը կը կրէ թէ՝ Համբարձումեան բնակիչն է հէքեաթային հրաշալիքներու աշխարհի մը, թէ՝ գեղարուեստի կախարդանքէն դուրս տարբեր աշխարհ գոյութիւն չունի անոր համար:

Եւ այս երեւոյթը կ՚ապշեցնէ մեզ:

Կ՚ապշեցնէ իրապէս երբ նկատի ունենանք, որ կ՚ապրինք աշխարհի մը մէջ, ուր քէնն ու ոխը, պզտիկներու մեծամոլ ցաւագարութիւնները, էնթրիկներու լաբիւրինթոսային ցանցերը, խելագար ուղեղներու արնածարաւ տենչերը ահաւոր գլանի մը ծանրութեան տակ կը տրորեն իրենց դէմ ցցուող ամէն ուժ: Անոնք իրենց մականին մէջ առած ընկերութիւնն ու ժողովուրդները, տեղ եւ ժամանակ

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Հրդեհին բոցերով լուսաւորուած էր խմբակը: Թուրքերը անդրադարձան թէ գիշերը յառաջացած էր եւ ստիպուած էին վերադառնալ բանակատեղի, մանաւանդ որ պէտք էր զգուշանալ փախստական գիւղացիներու հետ հանդիպում ունենալէ:

Անոնցմէ երկուքը, ինչպէս ըսուած է արդէն, ծանրօրէն վիրաւորուած էին եւ հազիւ թէ կրնային մնալ իրենց ձիերուն թամբերուն վրայ:

Միւս երեքը կը վիճէին թէ ինչ պէտք է ընէր Փիէռը: Անոնցմէ մէկը կ՚առաջարկէր զայն կապել ձիուն պոչին, եւ, որպէս ձեռք բերուած դերի մը, գետնաքարշ տանիլ Թուրքերու բանակատեղին: Բայց միւս երկուքը հեղնանքով ցոյց կուտային անոր կլոր կուզիկը, կարծես ուզելով ըսել.

— Ինչի՞ պէտք է այս տգեղ ուղտը, որ ոչ մէկ աշխատանքի ընդունակ է: Ոչ ոք պիտի ուզէ գնել զայն որպէս ստրուկ: Իրաւ որ արժանի չէ որ մինչեւ Թուրքիա տանինք այս ցաւագարը:

Այսպէս խօսելով եւ վիճելով, կից մը տուին Փիէռին, որ իր ամբողջ ծանրութեամբ՝ ձիուն վրայէն ինկաւ գետին, եւ փշրուեցան մէկ քանի ատամները: Յետոյ անոր կրունկներուն կապեցին հաստատուն փոկեր, եւ իբրեւ փորառու դահիճներ՝ իր ոտքերէն կախեցին զայն առաջին ծառէն, անոր օրօրուող մարմինը ձգելով մարգերուն եւ ամպերուն միջեւ:

Ոչինչի ծառայեց խեղճուկ իշխանին աղիողորմ կանչերը եւ աղաչանքները ուղղուած իր դահիճներուն, որոնք կը ծիծաղէին սարսափելու աստիճան մահէն վախցող այս մարդուկին վրայ:

Թուրքերը՝ իրենց արագավազ ձիերով, անհետացան արհահիտին մէջ:

Փիէռ Քոչեակ կը մնար ծառէն առկախ, արիւնը կը խուժէր գլուխը, հետզհետէ աւելի տկար կերպով կը հեծծէր եւ իր տրտունջները մահասփիւռ արձագանգ մը կը տարածէին գիշերուան մէջ:

Քիչ էր մնացեր, որ իր չար եւ մեղաւոր հոգին, առանց զղջումի, դառնար յաւիտենական՝ դժոխքի հնոցներուն մէջ:

Բայց անգամ մը եւս տէրը ողորմած եղաւ իրեն հանդէպ:

Իր մօտ ցցուեցաւ յանկարծ գնչուն: Դաշոյնի մէկ հարուածով կտրեց փոկերը, որ Փիէռը կապած էին ծառին ճիւղերուն, եւ ընդունեցաւ զայն իր թեւերուն վրայ: Երբ Սամոլ բաց թողուց իր թեւերը, Փիէռ ինկաւ գետին ծառի մը կոճղին ծանրութեան սաստկութեամբ:

— Թէեւ իրաւ է, որ դուն արժանի չես ազատելու կախաղանէդ, որ քու արդար վարձատրութիւնդ էր... թէեւ չես արժեր որ ես զբաղիմ քեզմով, բայց ինչ որ է...կը մոլտար գնչուն, ոտքի հանելով Փիէռը եւ կոթնցնելով զայն շոճիի մը բունին:

Փիէռ կամաց կամաց ինքզինքին եկաւ, որովհետեւ Սամոլ թթենիի մը պէս կը ցնցէր զայն:

— Քալէ տեսնենք, ազնուասիրտ բարեկամս, քալէ... ետիդ ձգէ այս սիրելի ծառդ ուրկէ կախուած էիր, — կը գոչէր Սամոլ, դղեակին ազնուական իշխանը վտակին մօտ առաջնորդելով:

Զով ջուրը բոլորովին վերակենդանացուց Փիէռը:

— Ինչո՞ւ այս կողմերը կը դեգերես, — կատակեց գնչուն: — ինչո՞ւ համար եկեղեցիին մօտերը չես մնացած, վանականներուդ քովը: Ինչո՞ւ համար հպատակներդ պաշտպանելու չես գացած, ինչ որ պարտականութիւնդ էր: Բայց դուն ինքզինքդ անգամ չես կրնար պաշտպանել, ուր մնաց որ ուրիշները պաշտպանէիր... Սակայն թոյլ տալ որ քեզ նապաստակի պէս ծառէն կախեն, այդ ալ սովորական երեւոյթ մը չէ ասպետի մը համար: Ամէն պարագայի, դուն առաջինն ես քու տիտղոսներդ ունեցող մարդոց մէջ, որ պատիւը ունեցած ըլլաս այնքան բարձրերը ելլելու, որքան դուն ելած էիր, հոգ չէ թէ չուանով կախուած...:

— Տար զիս դղեակս, — մրմնջեց Փիէռ, — եւ ես ուզածդ կուտամ քեզի:

— Զայնդ կտրէ: Ես շատ աղէկ ճանչցած եմ քեզի, — պատասխանեց գնչուն: — Միտքդ չէ՞ արդեօք, թէ ինչե՛ր խոստացած էիր ինծի, որ եղբօրորդիդ տանիմ ու ծախեմ Ենիչէրիներուն: Հա, աղէկ միտքս եկաւ-. գիտե՞ս, այս կողմերը ես տեսայ զինքը, եղբօրորդիդ, գեղեցիկ եւ արի ենիչէրի մը դարձած... իրաւ որ, իրեն նման հատ մը իսկ չկայ, այժմ Գառնիոլ գտնուող բոլոր Թուրքերուն մէջ:

— Ի՞նչ... ի՞նչ ըսիր... Միթէ ճի՞շդ է, որ եղբօրս տղան կը գտնուի մեր երկիրը, Թուրքերուն հետ, — վրդոված հարցուց Փիէռ:

— Այո, նոյնինքը, որ դուն ձեռքովդ ծախեցիր: Ես ճանչցայ զինքը. ան կը գտնուի Թուրքերուն բանակատեղիին մէջ: Ի՞նչ է ան, գործիդ չեկա՞ւ: Ինչ ընենք: Ես այսօրուան իմ ըրածներէս շատ գոհ եմ: Եթէ լուսինը պայծառ ըլլար, կը տեսնէիր դաշոյնս իր արիւնթաթախ եւ արդէն բթացած վիճակով:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(37 Շար.)

ԲԱՀԱՊԱՐԱՏ

Ա. ԲԱՇ

ՎԱՀԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏ

Ինչպես ըսինք, Մամուռը չէր ուզեր, որ Ժերմենը տեսնուի Ֆէյ մոմի մը մահուան ատենը։ Ան կ՚ուզէր, որ Ժերմենը ի դիպուածի ձգէ մեռնող մայրը տեսնելու ցանկութիւնը, որ ան կրնար ունենալ։ Ուստի ան ինքզինքը ներկայացուց Ժերմենին, երբ ան կ՚ուզէր մտնել Ֆէյ մոմի սենեակը։

Ժերմեն ետ դարձաւ, ու Մամուռ ներս մտաւ։

Ան տեսաւ Ֆէյ մոմը, որ կը պառկէր մահճակալին վրայ, ուր ան մեռած էր։ Ան ծունկի եկաւ մահճակալին առջեւ, ու ձեռքերը ծալած՝ սկսաւ աղօթել։

Ան ոչ մէկ ձայն հանեց, ոչ մէկ շարժում ըրաւ։ Ան կարծես կորսնցուցած էր գիտակցութիւնը։ Ան կարծես ոչ մէկ բան կը տեսնէր, ոչ մէկ բան կը լսէր։ Ան կարծես ոչ մէկ բան կը զգար։ Ան կարծես մեռած էր։

Ան մնաց այդ դիրքին մէջ, առանց շարժելու, առանց խօսելու, առանց հեծկլտալու, առանց արտասուելու։

Ան մնաց այդ դիրքին մէջ, մինչեւ որ Ժերմեն եկաւ զինքը առնելու։

Ժերմեն ձեռքը դրաւ Մամուռի ուսին, ու ան ոտքի ելաւ։

Ան ետ դարձաւ, ու նայեցաւ Ֆէյ մոմին։

Ան ետ դարձաւ, ու նայեցաւ Ժերմենին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հանգուցեալ

ԳԷՈՐԳ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի կի – րակի առաւօտ, Դեկտ. 7, Մարսէյլի Ս. Սահակ–Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ մէջ (Փրատօ):

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՊԻՍԱՆՔՈՒՒ.— Այրի Տիկին Երջանիկ Պետրոսեան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհա– կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, ո– րոնք անձամբ, ղրկուր, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մաս – նակից եղան իրենց սուգին, իրենց ա – մուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ աղգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Այս տխուր առթիւ, Պ. Տէմիրճեան (Պեսանքուռէն) 20 ֆր. կը նուիրէ «Ցա – ռաջ»ի բարգաւաճման:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան Հնթակոմիտէին, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Արնուվիլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը՝ Ռիւ Անրի Պարպիւս:

Ճառ, արտասանութիւն, երգ,

Տաք մթնոլորտ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Իրենց այցելութեան առթիւ երեք տի– կիններ 50 ֆր. կը նուիրեն:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Կիւլէզեան 50ական ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Արնուվիլի մաս– նաճիւղին եւ Մշակոյթի Տան Ստեփան Պալեանի եւ կարօ Թորոսեանի յիշատա – կին: (Մշակոյթի Տան դումարը ստանալ «Յառաջ»էն):

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօ– նածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայր եկեղեցւոյ կրօնա – կան Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ իր կանոնադրութեան համաձայն, ընդհ. ժողով տեղի պիտի ու– նենայ 1969 Դեկտեմբեր 14, Կիրակի օր ժամը 15ին.— Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական տեղեկատուութիւն, եւ վար– չական խորհուրդի մասնակի ընտրութիւն: Յարդ չվճարող անդամներէն կը խնդրուի անմիջապէս ընել իրենց անդամական վը– ճարումները չկորսնցնելու համար քուէի

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ ևա – հանգային Մուրատ Ուսում. Փարիզի Կեդր. վարչութեան:

Կիրակի (7 Դեկտեմբեր) ժամը 17էն 22, Հայ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սը – րահը: 17 Բիւ Պլէօ:

Գեղարուեստական բաժին

Ճաշադին 15 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

կարելի է այցելել

Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ

ամէն օր ժամը 15 – 19

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ իր մասնաճիւղերուն:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ

14րդ թաղամասի Բաղաբապետարանը

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԱՐՏ 8ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Կո– միտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներ– կայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՎԻԼՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ըն– կերական ընդհանուր ժողովը այս կիրա– կի առաւօտ ժամը 9ին ակումբին մէջ: Ըն– կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայր Հայրենիք եւ Ս. Էջմիածին այցե– լող պատգամաւորներու եւ ազգայիններու կողմէ զեկուցում, նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան եւ Կըր– թական Մարմնոյ:

7 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Ճայտադրի առաջին մաս.— Բացման խօսք՝ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան, հայրենի տեսարժան վայրերու եւ մի – ռնօրհնութեան առթիւ նկարահանուած դունաւոր ֆիլմերու ցուցադրութիւն՝ Պ. Ժորժ Մասի կողմէ (իր պատրաստու – թեամբ): Զեկուցում՝ պատգամաւոր Պր. Ցովհ. Հաբէլեանի կողմէ, Խօսք՝ «երի– տասարդ Հայաստանը» նիւթով այցելու ուխտաւոր՝ Պ. Հր. Թադէոսեանի կողմէ:

Ճայտադրի երկրորդ մաս.— Ջերմ մըթ– նոլորտով ընտանեկան խնջոյք: Ճոխ եւ համադամ պիւֆէ՝ մատչելի դիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԶՄԻՒՌՆԻՈՑ եւ չրջաններու Հայր. Միութեան անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 8ին, ժամը 20ին, Քաֆէ Բէժանի վերնայարկը: Մեթրօ Քա– ռէ: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաչանի մասնա – ճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի կէսօրէ յե – տոյ ժամը 5ին, ընկերուհի Թորոսեանի բնակարանը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ (Քա– չան):

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 6 ժա– մը 16ին միութեան դրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի զե – կուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ կէսօրէ յե– տոյ ժամը 3ին եկեղեցիի սրահը, 295 Րիւ Պուալօ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամա– ւորուհիի զեկուցում եւ վարչութեան ըն – տրութիւն:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ս. Մուրատեան վարժարանի տարեկան տօնածառը՝

Դեկտեմբեր 14ին

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԵՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌԻՆ Կիրակի, Յունուար 18ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Դեկտեմբեր 6ին

SALONS ALHAMBRA

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴ Հ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտ չ քեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ Ճոխ պիւֆէ Փօթիյեօն

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհս յկակաց եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի դրասենեակէն Բաբէր թիւ 7, կամ՝ անդամուհիներէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Մանուկներու Օրը Լիոնի մէջ Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը: Մանրամասնութիւն – ները յառաջիկային:

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 22ին:

POUR TOUS SERVICES
ASSISTANCE PASSAGERS,
EMBARQUEMENT
DEBARQUEMENT
A

Marseille

ՄԱՐՍԷՅԼ հասնող կամ Մարսէյ– լէն մեկնող ճամբորդներու բոլոր օժանդակութեանց համար նաեւ. — Տոմսերու դնուամի եւ վերապահու– մի, անհատ կամ խումբ

Pour Réservation et Billets
groupes et individuels
Toutes destinations y compris
L'ARMENIE
par Mer — par Air et en voyage
organisé

Contactez

Jacques CHELELEKIAN

Tous les jours
de midi à 14 heures
MARSEILLE 48-26-26

RÉVEILLONS - ՅԱՅԳՈՆՔ

ԾՆՈՒՆԴ JOUR DE L'AN — NOEL ԱՄԱՆՈՐ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԵՒ 31

Զուարթ ու հաճելի մթնոլորտ
ՃԱՇ Ը՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)

Կէս պիչերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
10–15 ՕՐ ԱՌԱՋ՝
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551–59–95
Եւ ամէն օր՝

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական եւ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է երկուշաբթի

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԻԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc....

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 4 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11680 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.680

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Իրերայաջորդ համաշխարհային երկու պատերազմները հիմնական յեղաշրջում առաջ բերին երկրագունտին վրայ:

Կայսրութիւններ տապալեցան, վարդապետութիւններ սնանկացան, ստրուկ ազգեր ազատութեան տիրացան, անկախ երկիրներ օտար լուծի տակ ինկան: Փոխուեցաւ աշխարհի քարտէսը: Փոխուեցան նաեւ մտայնութիւնները:

Գիտութիւնը հսկայաքայլ յառաջդիմեց: Երազները իրականութիւն դարձան: Հիւլէական դարը թեւակոխելէ վերջ մարդիկ նուաճեցին նաեւ լուսինը: Տիեզերքը գաղտնիքներ չունի այլեւս:

Քաղաքական աշխարհն ալ նոր դիմագիծ ստացաւ յետպատերազմեան շրջանին: Շուրջ քառորդ դարէ ի վեր երկու հսկաներ կը տիրեն աշխարհի ճակատագրին վրայ: Երկու իրարու ներհակ գաղափարաբանութիւններ կը ճակատին իրարու դէմ:

Արեւմուտք – արեւելք հակամարտութիւնը կը շարունակուի: Միացեալ Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը ամէն օր նոր նուաճումներ կը կատարեն դիտական դետնի վրայ, սակայն իրենց իշխանութեան ենթակայ ժողովուրդները կառավարելու համար նոյն ուղղութեան չեն հետեւիր:

Մէկը կը ներկայացնէ ազատ աշխարհը, միւսը՝ որհրդային «դրախտը», ուր ազատութիւնը այնքան ալ ի պատուի չէ:

Այս երկու հսկայ ուժերուն մէջտեղ ինկած է Եւրոպան, որ ճամբայ կ՚որոնէ՝ պահպանելու համար իր գոյութիւնը՝ տնտեսական ու քաղաքական կրկնակ ճակատներու վրայ:

Խորհրդային Միութեան ծաւալապաշտական քաղաքականութեան զոհ գացին Լեհաստան, Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա եւ Արեւելեան Գերմանիա, որոնք դարձան արբանեակ երկիրներ, կորսնցնելով իրենց քաղաքական, տնտեսական ու գաղափարական անկախութիւնը:

Բոլշեւիկեան վտանգէն զերծ մնալու եւ իրենց ինքնուրոյնութիւնը պահպանելու անհրաժեշտութիւնն է, որ բնազդաբար ինքնապաշտպանութեան մղեց Եւրոպացիները:

Պատմութիւնը կը վկայէ, որ Եւրոպայի խաղաղութիւնը խանգարուած է յաճախ, իբրեւ հետեւանք Ֆրանքեւգերման հակամարտութեան: Եւրոպայի միացեալ ճակատը ստեղծելու համար ամէն բանէ առաջ կարեւոր էր մրցակից այս երկու երկիրներու վերջնական հաշտութիւնը:

Այս քաղաքականութեան է, որ հետեւեցան Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պատասխանատու վարիչները, դիւրացնելու համար ստեղծումը երրորդ ուժի մը՝ «Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներ»ուն, արեւելքի եւ արեւմուտքի երկու հսկաներուն մէջտեղ եւ անոնցմէ անկախ:

Բազմաթիւ փորձեր կատարուեցան 1946էն ի վեր իրականացնելու համար Եւրոպայի միութիւնը: Ածուխի եւ պողպատի հաւաքական արտադրութիւնը, Եւրոպայի Տնտեսական Միութիւնը, Եւրոպայի Խորհրդարանի ստեղծումը եւ այլ ձեռնարկներ այդ ուղղութեամբ առնուած առաջին քայլեր էին:

Ասոնք ի վերջոյ յանգեցան 1957 Մարտ 25ի Հռոմի համաձայնագրերուն, որոնք հիմը դրին Հասարակաց Շուկային եւ «Եւրատոմ»ին (հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման եւրոպական միութիւն): Այսպէս ստեղծուեցաւ Վեցերու հաւաքականութիւնը, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Դաշնակցային Գերմանիոյ եւ Պենելիւքսի (Պելժիա – Հոլանտա – Լիւքսէնպուրկ):

Հռոմի զոյգ համաձայնագրերը պատական երկիրներու Խորհրդարաններուն կողմէ վաւերացուելէ ետք գործածութեան դրուեցան 1958 Յունուար 1էն սկսեալ:

Վեցերը համաձայն չեն բոլոր կէտերու, մանաւանդ տնտեսական – առեւտրական հարցերու մէջ: Անպակաս են սակարկութիւնները միսի, կաթի, արմտիքի եւայլն դիները ճշդելու համար:

«Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներ»ու ծրագիրը կը մնայ հեռաւոր նպատակ:

Լահէի վեհաժողովը կարեւոր քայլ մըն էր՝ դէպի այդ փայլուն նպատակի իրագործումը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԵՒՐՈՊԱ ՄԸ ՃԱՄԲԱՅ Կ՚ԵԼԼԷ

Անկասկած Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի համար յաջողութիւն մը եղաւ Լա Հէի խորհրդաժողովը, որ տեւեց ընդամէնը երկու օր:

Ֆրանսա յաջողեցաւ իր տեսակէտները արժեցնել, իսկ այս վերջնոյն ընկերակիցները, իրենց կարգին, յաջողութիւն մը արձանագրեցին ընդունիլ տալով Ֆրանսայի, որ 1970 Յուլիս 31էն առաջ խօսակցութիւնները սկսին Անգլիոյ հետ:

Նախագահ Փոմփիտու առաջարկեց, որ ամրապնդուի գործակցութիւնը մասնագիտական ճիւղին մէջ. աւելի յստակ արտայայտուելով, դիտել տուաւ, թէ անհրաժեշտ է, գործակցութեան ճամբով եւ միասնական ճիգով, արտադրել հիւլէական կայաններ: Միւս կողմէ, անհրաժեշտ գտաւ նաեւ, որ տարին երկու անգամ խորհրդակցութիւններ տեղի ունենան տնտեսութեան եւ ելեւմտական հարցերու շուրջ: Ֆրանսայի համար նախապայման էր նաեւ գիւղատնտեսական վիճարումներու կարգադրութիւնը այս տարեփակէն առաջ: Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ եւ այլ երկիրներու անդամակցութեան խնդրին, «Ֆրանսա դէմ չէ ընդլայնումին: Կը կարծենք, թէ նախապատրաստական աշխատանքները պէտք է կատարուին շուտով, գործնական ձեւով եւ դրական արդիւնքի մը հասնելու տրամադրութեամբ»: Այս եղած է նախագահին տեսակէտը:

Այս յայտարարութիւնը զոհ ձգած է Ֆրանսայի ընկերակիցները: Պրանտ, Գերմանիոյ վարչապետը, որ հանգամանօրէն արտայայտուած էր այս մասին եւ առաջարկած, որ Անգլիոյ հետ բանակցութիւնները սկսին 1970ի սկիզբը, դիտել տուած է, թէ «այսուհետեւ համոզուած են, որ այս խորհրդաժողովը յաջողութիւն մը պիտի արձանագրէ»:

Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը, որ հրապարակուեցաւ ժողովի աւարտին, 16 կէտերու մէջ կը ճշդէ Հասարակաց Շուկայի ապագայ ծրագիրը: Գիւղատնտեսութեան մարզին մէջ, մինչեւ 1970 Յունուար մէկ, պէտք է կարգադրուին տնտեսական խնդիրները: Զեկոյցը տրամադրութիւն կը յայտնէ արագացնել աշխատանքները տնտեսական մարզին մէջ, որպէսզի շուտով ստեղծուի տնտեսական միութիւն մը Վեցերու միջեւ: Դրամական համագործակցութիւնը պէտք է հիմնուի տնտեսական ներդաշնակ քաղաքականութեան մը վրայ: Ճարտարապետական եւ հիւլէական ուժի մարզերուն մէջ եւս յառաջ պիտի տարուին համագործակցութեան աշխատանքները:

Ինչ կը վերաբերի Հասարակաց Շուկայի կազմին ընդլայնման, այս ուղղութեամբ կատարուելիք նախապատրաստական աշխատանքները պէտք է վերջ գտնեն 1970ի կիսուն, այսինքն՝ Յուլիս 31ին, որմէ ետք կարելի է բանակցիլ թեկնածու երկիրներուն հետ:

Նախագահ Փոմփիտու զոհ է ձեռք ձգուած արդիւնքէն. «Ուրախալի խորհրդաժողով մը Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի համար»:

Եւրոպական մամուլը, որու շարքին նաեւ Ֆրանսական մամուլը, գոհունակութեամբ արձագանգ կը հանդիսանայ Լա Հէի յաջողութիւններուն: Եւրոպայի համար յատկանշական յաջողութիւն մը արդարեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ժողովուրդը գերեզմանատուներ եւ յուշարձաններ այցելելով ու անոնց վրայ ծաղկեպսակներ զետեղելով յիշատակեց Խորհ. Ռուսիոյ Ֆինլանտայի վրայ յարձակման 30րդ տարեդարձը: Արդարեւ, 1939 Նոյեմբեր 30ին, Ռուսիա անակնկալ կերպով յարձակեցաւ Ֆինլանտայի վրայ, որ հերոսական դիմադրութեամբ մը յաջողեցաւ պահպանել իր անկախութիւնը:

ԱԼՊԱՆԻԱ Պոլսոյ մէջ հաստատեց հիւպատոսարան մը: Անգարա սակայն, ցարդ չուզեց օգտուիլ իր փոխադարձութեան իրաւունքէն՝ իր կարգին բանալով հիւպատոսարան մը Թիրանայի մէջ: Մինչեւ հիմա Թուրքիա ոչ մէկ դիւանագիտական յարաբերութիւն հաստատած է Փեքինի հետ. կը ճանչնայ միայն ազգայնական Չինաստանը: Ալպանիոյ որոշումը կը նկատուի ձգտում մը՝ հաստատելու կայան մը Թիրանա–Փեքին առանցքին վրայ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան շաբաթաթերթը՝ «Ռինաշիթա», պաշտպանեց Սոլիէնիցինինը եւ քննադատեց խորհրդային Գրողներու Միութեան որոշումը՝ արտաքսելու գրագէտը իր շարքերէն: «Դասակարգային պայքարը, զոր կը մերժէ ընդունիլ գրագէտը, այն սուտ եւ պարապ բանաձեւն է, որուն անունով այնքան համայնավարներ հալածուեցան Խորհ. Միութեան մէջ եւ որուն անունով այժմ կը փորձուի հանրութենէն դուրս վտարել Սոլիենիցինինը եւ այնքան ուրիշներ», կը գրէ համայնավար թերթը: Նորվեկիոյ Գրողներու Միութիւնը, իր կարգին, պաշտօնապէս պարսաւեց խորհրդային վարչաձեւը:

ԱՆԳԱՐԱ, որ ցարդ թոյլ կուտար արաբական երկիրներու զէնք հայթայթող օդանաւերուն թռիչք կատարել իր հողամասին վրայէն եւ, նոյնիսկ, պարենաւորուիլ ի հարկին, որոշեց այսուհետեւ արգիլել այդ թռիչքները: Ատլանտեան Ուխտի անդամ բազմաթիւ երկիրներ բողոքած էին Անգարայի՝ այս թռիչքներուն համար:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ ոստիկանութիւնը յաջողած է երեւան հանել դերասանուհի Շարոն Թէյթի եւ անոր երեք բարեկամներուն ոճրագործները, որոնք այդ ոճիրէն ետք, սպաննած էին նաեւ երկու ուրիշ անձեր, Օգոստոս 9ին: Ոճրագործներն են Ուաթսոն, 24 տարեկան, եւ երկու օրիորդներ՝ Փ. Քերուինքլ ու Լինտա Լուիզ Գասապեան: Երեքն ալ կը պատկանի եիփիներու (չշփոթել հիփիներու հետ) շարժումին, որ կը ջատագովէ անսանձ կեանքն ու բարքերը: Այս ազանդը, մօտ 60 երիտասարդներ կը համախմբէ, և իսկական «զինուորական կազմակերպութիւն մըն է: Թմրեցուցիչներու տեւական ազդեցութեան տակ, ասոնք ոճիրներ կը գործէին «ձրի», այլ խօսքով՝ ոճիրը ոճիրին համար: Ոստիկանութիւնը ձերբալած է Ուաթսոնը եւ Քերնուինքլը, մինչ Լինտա Գասապեան դեռ չէ գտնուած: Այս երեքը ցարդ 11 հոգի սպաննած են:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը արգիլեց Պաղեստինցիներու մուտքը Յունաստան: Մինչ մեռած երախային հայրը կը յայտարարէ թէ պատրաստ է սպաննելու դիմացը ելած առաջին Յորդանանցին, զաւկին վրէժը լուծելու համար: Տէր–Կարապետեանի պաշտպան փաստաբանին դիմումին վրայ, փոքրիկին դիակը գերեզմանէն հանուած է, որպէսզի դիազննում կատարուի եւ ճշդուի թէ երախան ինչէ՞ն մեռած է: Այլ խօսքով Տէր–Կարապետեան կը յուսայ որ եղարափորձին հետեւանք չէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, համայնավար վեհաժողով մը սկսած է որու կը մասնակցին Վարշաւայի Ուխտի եօթը երկիրները: Պաշտօնապէս կ՚ըսուի թէ ժողովը պիտի զբաղի միջազգային հարցերով, բայց կը թուի թէ առաջին առթիւ հասարակաց քաղաքական դիծ մը պիտի ճշդուի Դաշնակցային Գերմանիոյ նկատմամբ, անոր նոր վարչապետին նոր ծրագիրներուն առթիւ, համայնավար երկիրներու յարաբերութեանց առընչութեամբ:

ՓԵՔԻՆԻ «Ժողովուրդի ձայն» թերթը ամբաստանեց Խորհ. Միութիւնը, որ կը փորձէ Սիպերիոյ հարստութիւնները ծախել Ճափոնի, որպէսզի այս վերջինը դուրս ելլէ իր տնտեսական նեղ վիճակէն. ասիկա, համաձայն թերթին, առիթ պիտի տայ Ճափոնի զօրացնելու իր զինուորական ուժը: «Մոսկուա կ՚օժանդակէ Ճափոնի զինուորապաշտութեան վերականգնումին»:

ՉՈՐՍ մեծերը Նիւ Եորքի մէջ վերսկըսան իրենց խօսակցութիւնները Միջին Արեւելքի հարցին կարգադրութեան շուրջ: Բոլորն ալ կ՚ընդունին, որ կացութիւնը բարդացած է:

ԱԹԷՆՔԻ եղեռնափորձին կազմակերպիչները «ոչ յանցաւոր» նկատեցին իրենք զիրենք: Եղեռնափորձին գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատուի Եղիա Վրէ–Տէր–Կարապետեանը:

ՀՈՆՔ ՔՈՆԿԻ Ա–2 վիրիւսը կը տարածուի Ֆրանսայի մէջ եւ Ժիրոնտէն անցած է Լուառի նահանգը ու կը շարունակէ իր ճամբան դէպի հիւսիս: Որոշ պարագաներու մէջ այս դումը վտանգաւոր կը նկատուի եւ կը թելադրուի որ հիւանդները, առաջին ախտանշանէն սկսեալ, իրենց բժիշկին դիմեն:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ առաջին տարուան ուսանողներու գործադուլը հետզհետէ վերջ կը գտնէ բայց Նանթէռի համալսարանի ուսանողները 48 ժամուան գործադուլ որոշեցին բողոքելու համար դասատուներու սակաւաթիւ քանակին դէմ:

ՀԱՐԱՒ – ԱՓՐԻԿԵԱՆ անգլերէն լոյս տեսնող Ռանտ Տէյլի Մէյլ թերթի համաձայն, Խորհ. Միութիւնը աչք ունի Մօրիս կղզիին վրայ, խարիսխներ հաստատելու համար խորհրդային նաւատորմին համար:

ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒ մօտ դժգոհութիւնները փոխանակ նուազելու կ՚աւելնան եւ ընդհանուր յուսալքման մթնոլորտ մը կայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ օդերը սաստիկ ցուրտերէ ետք մեղմացան բայց խոնաւ եւ անձրեւոտ եղանակ մըն է որ կը փոխարինէ պաղը:

«ԱԶԴԱԿ» ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Այս շաբաթաթերթը արդէն ձեր սեղաններուն վրայ է կամ ձեր ծանօթներուն ձեռքը կը տեսնէք: Ու թերեւս մտածէք, թէ Պէյրութը արդէն ողողուած է հայ թերթերով: Հրաժարեցէք այդ մտածումէն ու անդրադարձէք, թէ որքան աւելորդ ու անօգուտ հեղեղումներ կան ձեր շրջապատին մէջ, հեղեղներ՝ որ աւազուտներուն մէջ կը կորչին, առանց կանաչ տերեւ մը ստեղծելու:

Մեր ներկայ պայմաններուն մէջ հայ թերթը, առօրեայ թէ պարբերական, գետակ մըն է, առուակ մը, աղբիւրակ մը, որ կը հոսի մեր մշակոյթի մշակելի անդաստանին մէջ, տեղ մը ծաղիկ ու արօտ, ուրիշ տեղ մը պտղաբերութիւն եղիցի, այլ գետիններու վրայ անպտուղ ծառ մը, բայց որ ծառի մը շուքին ապաստանող թափառական խլեակը կը պատըսպարէ:

Թող հոսին այդ գետակներն ու աղբիւրակները: Մեր կեանքը ոռոգման պէտք ունի: Նոյնիսկ մեր կուսակցական գզուրռտուքները իրենց չարիքին հետ՝ արթնութեան բարիքը կը բերեն:

Ինչո՞ւ «Ազդակ» Շաբաթօրեակի առաջին թիւին առթիւ այս խօսքերս կ'ուղղեմ հայ ընթերցողներուն: Թերեւս գտնուին մարդիկ՝ որ մտածեն, թէ լոյս տեսած թերթին ռէքլամը կ'ըլլայ: Այդ մտահոգութիւնը երբեք չեմ ունեցած եւ չունիմ նաեւ այսօր: Արթնութեան եւ գիտակցութեան կոչ մըն է, եթէ կ'ուզէք, ուղղուած հայ մարդոց բազմութեան, ի սփիւռս աշխարհի, որպէսզի գիտակցին, թէ գրաւոր արտայայտութիւնները, թերթ, գիրք, ամսագիր կամ շաբաթօրեակ, մեր մեծագոյն զէնքերն են այսօր, զրահաւորում մը Հայ մնալու համար, աշխարհին ծանօթանալու համար, Հայութիւնը իր հարազատ դիմագծով այդ աշխարհին մէջ պահելու համար:

Հայ մամուլի հեղեղներուն մէջէն անցած եմ վաթսուն տարիներէ ի վեր: «Դրօշակ»ի, «Ազատամարտ»ի, ուսանողական «Երկունք»ի, «Հայրենիք Ամսագրի»; Փարիզի «Յառաջ»ի, Պէյրութի «Ազդակ» եւ «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ի ելեւէջները, խանդավառութիւններն ու դժգոհանքները կը տողանցեն յիշողութեանս մէջ: Ու կը տեսնեմ անցեալը, երբ կեանքի թոհուբոհին մէջ, ընթերցող բազմութիւնները առօրեայ սնունդը կ'առնէին եւ կը մոռնային այն մեծ դերը, որ վիճակուած էր այդ օրգաններուն: Բայց հոգեկան ու մտաւորական սնունդը արեան բջիջներու հետ կը ձուլուէր, մտածող եւ բանիմաց մարդը կը պատրաստուէր, անզգալաբար:

Նոյնն է եւ այսօր: Հայ ժողովուրդի կնճռոտ ճամբան կը շարունակենք, ու այդ ճամբուն վրայ՝ հին օրգաններուն պէս զօրաւոր զէնք մըն է «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ը:

Կարդացէք եւ տարածեցէք, որքան շատ՝ այնքան լաւ:

Ինչո՞ւ այս ստիպողական պատուէրը, ընթերցանութեան մղող այս կոչը: Ցնցուելու, արթննալու անհրաժեշտութիւն կայ մեր ներկայ կեանքին մէջ: Ընդարմացումը դէպի կորուստ կը տանի մեր ներկայ երիտասարդութիւնը, որ վաղուան ղեկավարը պիտի դառնայ ճամբան շարունակող Հայութեան:

Ընթերցանութիւնը վերանորոգիչ ուժ մըն է, անզգալի, բայց ժամանակի ընթացքին՝ կազմաւորուած բանիմաց մարդը իր կերպարը ցոյց կուտայ:

Եթէ գրելն ու ստեղծագործելը առաջին դրօշակի ծածանումն են հայ մշակոյթի հորիզոնին վրայ, ընթերցանութիւնն ու բանիմացութիւնը այդ պտղատու այգիի վայելքն ու գինարբուքն է, աւելի լայնածաւալ դրօշակով: Այդ հանդիպման կէտին վրայ է որ գիրն ու գրականութիւնը եւ ընթերցող գիտակից բազմութիւնները կը միաձուլուին իրարու, կը շաղկապուին, փոխադարձ ազդեցութիւնը կը կրեն եւ Ազգը կը կռանեն:

Այս հիմնական պատճառով շատերը պէտք է կարդան, մտածեն, ձգտին ու գործեն: Այս ճանապարհով միայն, այս օրերու Հայութիւնը կրնայ հպարտանքով լեցուիլ, արժանապատուութեամբ հայ հասարակական կեանքը վարել:

Հայութիւնը այդ անհրաժեշտ տարրը ունի իր ծոցին մէջ:

«Ազդակ Շաբաթօրեակ»ը նիւթական ակընկալութիւն չունի, անհատական հետամտութեան կոչուած չէ. հաւաքական կամքի մը եւ գիտակից մղումի մը արդիւնքն է: Գիտակից ընթերցողներու բազմութիւնն է որ շաբաթաթերթի ճիգերը պիտի արդիւնաւորէ:

Խօսքս հակելով դէպի երիտասարդութիւնը, պիտի ուզէի որ անոնք գիտակից ընթերցողը դառնային այս շաբաթօրեակին, որպէսզի ազգային, քաղաքական եւ ընկերային խնդիրները ըմբռնէին հայկական չափանիշներով: Գիտեմ թէ երիտասարդները օրաթերթ գրեթէ չեն կարդար: Զիս լսող ծնողքներուն պարտականութիւն կուտամ, որ մղեն իրենց զաւակները ընթերցանութեան: Այդ ճամբուն մէջ մղելով իրենց ուսումնական զաւակները, վստահ կրնան ըլլալ, թէ օր մը պիտի հպարտանան անոնց կազմաւորուած նկարագրով:

Ընթերցողներուն այս քարոզը կարդալէ ետք, կը դառնամ գրելու եւ ստեղծագործելու կոչում ունեցողներուն.

— Ահա բեմ մը, ուր կրնաք փայլիլ գիտակցութեան ջահով:

Ջահազարդեցէ՛ք ձեր շրջապատը:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Բ.

«Մեր տոհմը հին ազնուական տոհմերից մէկն է: Իր մէջ ունի պահած շատ աւանդութիւններ: Այդ աւանդութիւններից երեւում է, որ նա եկուոր է բայց պարզ չէ թէ ո՛րտեղից: Թէ եկուոր էլ է, անհերքելի յիշատակները ցոյց են տալիս, որ նա վաղուց է հաստատուած Լոռու Դսեղ գիւղում» ասում է Թումանեանն իր ինքնակենսագրութեան մէջ:

Այդ ի՞նչ անհերքելի յիշատակներ են:

«Այդ այն Դսեղն է, որ մեծազօր Մամիկոնեանները, Արշակունեաց փառքի վերջալոյսին, երեսուն տարի եւս մեն ու մենակ յաղթանակներով ճակատ ճակատի զարկելով Պարսիկների ու Արաբների հետ, ձանձրացած 10րդ դարում թողին իրանց հայրենի սրբազան Տարօնը, եկան բնակուեցին այստեղ:

Դեռ մնում են նրանց շիրիմները, նրանց կանգնած խաչարձաններն ու մատուռերը, դեռ մնում է նրանց կառուցած ճերմակ տաճարը՝ բարձրաքաշ Սուրբ Գրիգորի վանքը, եւ դեռ կանգուն Սիրուն Խաչի վրայ կարդացւում է «Յիշխանութեանն Տանն Մամիկոնեան»:

Դեռ ժողովուրդն աւանդօրէն պատմում է, թէ այստեղ այցելեցին այն լաւերը, այստեղ կռուեցին եւ այստեղ մեռան...» (*):

Թումանեանի ամենագլխաւոր աղբիւրը, բացի ընտանեկան աւանդութիւններից ու Դսեղի արձանագրութիւնից — Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն է: Աղասին այցելում է Լոռին:

Խաչատուր Աբովեանը ներկ չի խնայում «Դսեղցի Մեհրաբեան Թումանեան Յովակիմի» դիւցազնական դէմքը պատկերելու համար: «Սարերի, ձորերի միջում մեծացած, գազանի ու հարամա արիւնը թափելով էր նրա ոսկորները հաստացել: Երկու տղամարդ նրա մէջքը չէին կարող խոտել, հինգ մարդ նրա մէկ ձեռքը չէին կարող ոլորել, նրա գլուխը մէկ օր չէր ցաւել: Կերածը՝ մեղր ու կարագ էր, հագածը շալ, կոխածը՝ ծաղիկ ու չիման աղբիւրների վրայ, մեշր միջումն էր նա օրօրոցումը աչք բաց արել: Նրան ի՞նչ կը դիմանար: Աժդահայ ու ոչ տղամարդ» (**): Իսկ նրա ընտանի՞քը: «Վաթսուն ջահից աւելի հոգի՝ հարս, փեսայ, թոռը, ծոռը, առաւօտը նրանց տանիցը դուրս էին գալիս, իրիգունը մթանը նրանց օճորքի տակին քնում ու նրանց հարիւր տարեկան հէրը դեռ երեկոյեան երեխի պէս՝ բեխերն ոլորում, միրուքը սանդրում, փափախը կոտրում, նրանց հետ՝ պար գալիս – պար գալիս, խաղալիս–խաղում, սաղ ածելիս շատ անգամ ինքը սազը ձեռներից խլում, ածում, խաղում, քսան տարեկանի պէս ձիու վրայ նստում, ասպաբը գցում ու սարերում, ձորերում, չադրի տակին՝ պարզիկայ դիշերը՝ որդուոցն իրան արած քաջութիւնները, լոռըցանց տղամարդութիւնը, հինհին բաներից, Լազգուց, Թուրքից հազար բաներ պատմում» (**):

Երբ որ Լոռեցիք Ձորագետի ափին մեծ քէֆ են սարքում Աղասիի պատուին, ահա այդ քաջը՝ ծերունի Մեհրաբը, վեր է կենում ու ասում՝

— «Մենք նրան ենք իգիթ ասում, որ իրան վառած կրակում ուրիշին թող անի էրուելիս, ինքը գլուխն ազատի, փախչի, սարերն ընկնի... իրան նամուսը–ծնողը, կնիկը, երեխեքը վեր գցի թշնամու առաջին (***):

Այսպէսով, ըստ Թումանեանի, դուրս է գալիս, որ իր նախահայրերից մէկը խայտառակում է Խ. Աբովեանի գոված հերոսին:

Մեր պոէտի ինքնաճանաչման մէջ շատ կարեւոր մի հանգամանք է:

Դուրս գալով գիւղից եւ կտրուելով գիւղական միջավայրից, Թումանեանը կեանք է մտնում, ընտրելով մի աննախանձելի ասպարէզ — Հայոց գիրն ու գրականութիւնը:

«Այս քանի օրս այստեղ էր Արսէն վարդապետը: Քո մասին շատ խօսեցինք: Մենք կարծում էինք, որ սա ապահովուած է: Ընդհակառակն՝ շատ նուազ օգնութիւն է ստանում մի երկու տեղից, իսկ էջմիածինը ոչինչ չի տալիս: Այնուամենայնիւ քո մասին շատ էր մտածում, թէ ինչ միջոց գտնէր օգնելու, որ դու չվհատես եւ քահանայ չդառնաս (ընդգծումը մերն է Պ. Մ.): Ասաց, որ ամարանոցում մէկի հետ կը տեսնուի, որից յետոյ յոյս ունի մի թոշակի նման բան նշանակել տալ: Խօսքը Տիկ. Բարբարէ Քանանեանի մասին էր, Մոսկուայի հանգուցեալ Քանանեանի կնոջ, որ ահագին հարստութիւն ունի եւ այս ամառ լինելու է Կիսլաւոդսկ, ուր գալու է Ղլդճեանը: Ինչ ասել կ'ուզի, որ ես շատ խրախուսեցի որ չամաչի եւ աշխատի այդպիսի մի բան անել»:

Ղազարոս Աղայեանն է գրում այս «յուսադրիչ» տողերը, իսկ ինքը պոէտը այդ միջոցին վարում է հետեւեալ նամակագրութիւնն իր ընկերների մէկի հետ:

«Դեռ պատասխանեմ հարցերիդ:

... Իսկ ինչ վերաբերում է հաւատս վէմի նշանակութեանը — նրան քրիստոնէական հաւատոյ նշանակ է ընդունում մեր եկեղեցին, ըստ որում ասուած է՝ «Եւ վէմն է ինքն Քրիստոս»: Հետեւաբար առանց Քրիստոսի եկեղեցի չկայ, իսկ առանց եկեղեցու պատարագ չի լինիլ: Մեր

(*) «Հորիզոն» գրական հանդէս, առաջին գիրք, Թիֆլիս 1894, «Քաջերի կեանքից» Յ. Թ. էջ 88:

(**) «Խ. Աբովեանի երկեր», Մոսկուա, 1897, էջ 141:

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Բայց կարծեմ թէ դուն միշտ միեւնոյն յանկերգը կ'երգես՝ տար զիս դղեակս, ես ուզածդ կուտամ քեզի: Սակայն գիտե՞ս, իմ սիրելի նենգամիտ կուզիկս, քու տունըդ հեռու է այստեղէն եւ դուն վստահութիւն չես ներշնչեր ինծի: Դուն էիր որ զիս լքեցիր բանտին մէջ, եւ եթէ երբեք ես ինքս չկարենայի փախչիլ, եթէ ես ճար չշտնէի ազատութիւնս ձեռք բերելու, Աստուած գիտէ թէ ուր կ'ըլլայի հիմա: Իսկ դուն, խորամանկ չարագործ, կը մտածէիր արդէն, թէ՝ «եղբայրս պիտի մեռնի, գնչուն ալ պիտի հետեւի անոր, եւ ամէն ինչ ի նպաստ ինծի պիտի կարգադրուի»: Բայց հաշիւներդ սխալ եղան: Ես լսեցի, որ եղբայրդ առողջանալու վրայ է, իսկ գնչուն՝ ահա դիմացդ կանգնած՝ դէշ կացութեան մը մէջ կը դնէ քեզ: Այսուհանդերձ, երբ որ Թուրքերը հեռանան, պէտք է որ մտնենք քեզի հետ քու երդիկիդ տակ, եւ մեր հաշիւները փակենք, եղբօրդ տղուն քեզի ընելիք հաւանական այցելութենէն առաջ: Կը յուսամ թէ, եթէ իմանայ որ իր քիթին տակը քեզի պէս բարեսիրտ հօրեղբայր մը ունի, անպայման կուգայ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու քեզի:

Փիէռ կը խորհէր, թէ ի՞նչպէս պիտի կրնար քօղարկել իր ոճիրը եւ օձիքը ազատել: Կրնար ըլլալ որ Սամոլ իր հիւանդ եղբօր մօտ տանէր անոր այժմ թրքացած Սլաւ զաւակը:

Անկասկած Ժորժի յիշողութեան մէջ տարտամ կերպով մնացած էին տակաւին մանկութեան տարիներէն պղտոր նկարներ, որոնք կրնային պայծառանալ:

— Բայց ո՞վ պիտի կրնայ խորհիլ երբ եւիցէ, թէ ես մատ ունեցած եմ այս գործին մէջ, — կը մտածէր Փիէռ:— Չէ՞ որ գնչուն որեւէ շահ չունենար իրականութիւնը յայտնելով: Սակայն եթէ երբեք իմացուի՞ եղելութիւնը ... ինչ մեծ անկում կ'ըլլայ ինծի համար եւ կը խայտառակուիմ աշխարհին առջեւ: Ալ ո՞ւր կրնամ քաշուիլ՝ ամօթս ծածկելու համար: Նոյնիսկ՝ եթէ եղբօրս պէս՝ մտնեմ մենաստան, բոլոր վանականներուն նախատինքին եւ ատելութեան կրնամ ենթարկուիլ: Բայց պէտք չէ յուսահատիլ: Եղածը՝ եղած է, եւ պէտք է միչեւ ծայրը երթալ: Միմիայն վատերը սկսած գործ մը կէս կը թողուն: Պատերազմը կ'աւերէ մեր երկիրը, եղբայրս կը գտնուի վանքին մէջ, վանքը լքուած է եւ Թուրքերը պաշարած են զայն ու ապահովաբար հրդեհ պիտի ձգեն հոն եւ եղբայրս ալ մէջը պիտի այրի ու մոխրանայ, եւ ես իրմէ վախ պիտի չունենամ այլեւս ...

Այս մտածումով կը փայլէինՓիէռի աչքերը:

— Վանականներն ալ Թուրքերուն ճիրաններուն մէջ կը գտնուին. վստահաբար անոնցմէ իւրաքանչիւրին գլուխն ալ պիտի թռի եաթաղանի հարուածին տակ: Եւ այս կողմէն եւս վախնալու ոչինչ պիտի մնայ ինծի: Իսկ այս գնչուն որ կը չարչարէ զիս, որուն լրբութիւնը անտանելի է այլեւս եւ իր ներկայութիւնը՝ ձիու ճանճի պէս անհաճոյ, որ իր անպատկառութիւնը շատ առաջ տանելով՝ կը մոռնայ իր ով ըլլալը եւ յարգանքի պակաս ցոյց կուտայ իմ դիրքս ունեցող մարդու, ան ալ անպայման այս պատերազմին մէջ կը դառնայ զոհ, եթէ նոյնիսկ երկաթէ շինուած ըլլայ իր մարմինը: Ի հարկին ես ինքս ալ կրնամ օգնել, որ մաքրուի այս կեղտը: Այն ատեն ... ոհ, այն ատեն աշխարհի վրայ ոչ ոք կը գիտնայ, թէ ենիչէրի մը իմ եղբօրս զաւակն է: Եղբօրս որդին, եթէ ուզէ, կրնայ շարունակել ազատօրէն կողոպտել եւ կրակի տալ ամբողջ աշխարհը, մինչ ես՝ կ'ապրիմ հանդարտ, որեւէ առիթ չտալով որ ան յաջողի իմ մազին մէկ թելին անգամ դպչիլ ...

Իր սեւ հոգիին խորէն, այսպէս մտածելով, Փիէռ Քոզեաք, գնչուին հետեւելով, կը քալէր նեղ ու մութ արահիտէն:

— Ո՞ւր կը տանիս զիս: Տո՞ւնս ... — հարցուց յանկարծ սեւերես մարդուն:

— Ի՞նչպէս, միթէ չըսի՞ քեզի, թէ քու տունդ շատ հեռու է այստեղէն: Ընտրութիւնը քեզի կը թողում. կ'ուզե՞ս որ Միւլեավայի եկեղեցին երթանք, վանականներուն մօտ, թէ կը նախընտրես Գրգայի վերեւ՝ ժայռին խորը գտնուող քարայրը, — հարցուց գնչուն:

— Տար զիս Գրգայի քարայրը, եթէ ուրիշ մարդիկ կան այնտեղ, — պատասխանեց Փիէռ:

— Եւ ինչո՞ւ եկեղեցի չես երթար դուն, ըսաւ Սամոլ: Իրա՛ւ որ դուն շատ ստորին ազնուական մըն ես եղեր, եւ, իրապէս, շատ վատ ազգական մը, քանի որ չես փափաքիր հանդիպիլ ենիչէրիին, որ վստահաբար իր հօրեղբայրը տեսնելու կարօտը ունի:

— Քիչ մը համբերէ, կը մոլտար Փիէռ ինքն իրեն, ատենը շուտով կուգայ որ չկարենաս ծիծաղիլ այլեւս մանաւանդ իմ վրաս. ես որոշած եմ ամէն գնով ձերբազատիլ քեզմէ...

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(38 Շար.)

ՅՈՒՍԱՍ

Ա. ԹՈՄԱՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐԻ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Պետիկեան մեծ ս. ժողովի մէջ ձայն մը կը լսուի նշանաբանելու համար ինչպէս միշտ՝ ի փառս Աստուծոյ եւ ի շինութիւն հաւատացելոց։ Ամէն ոք կը ջանայ ինքզինքը ներկայացնել իբրեւ ամենէն աւելի ուղղամիտ եւ ամենէն աւելի ազնիւ։ Ամէն ոք կ՚ուզէ ըսել իր խօսքը, ամէն ոք կ՚ուզէ ունկնդրուիլ։ Ամէն ոք կ՚ուզէ ունենալ իր կարծիքը, ամէն ոք կ՚ուզէ պարտադրել իր կարծիքը։ Ամէն ոք կ՚ուզէ ունենալ իր ձայն

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Արնուվիլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը՝ Ռիւ Անրի Պարպիւս:

Կը խօսի ընկ. ԼԵՒՈՆ ՉՈԼԱՔԵԱՆ

Տաք մթնոլորտ:

Ճաշագին՝ 10 ֆր.

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսում. Փարիզի Կեդր. վարչութեան:

Կիրակի (7 Դեկտեմբեր) ժամը 17էն 22, Հայ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը: 17 Բիւ Պլէօ:

Գեղարուեստական բաժին

ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ *գուսանական համոյթը*

Ճաշագին 15 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Հոգեհանգիստ երջանկայիշատակ Պալագեան եպիսկոպոսի — Դարբինեան ընտանիք 30, Զաքարեան ընտանիք 20, Գասգասեան Ն. 20, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պալթայեան 50:

Ողբացեալ Էմիլի Պապիկեանի հոգեհանգստեան առթիւ Պապիկեան ընտանիք 100, Ե. Վարժապետեան 10:

Հոգեհանգիստ Արմենուհի Մըսըրեանի. այրի Տիկին Զամուշեան 10:

Հոգեհանգիստ Տիկին Բալուցեանի, Կիւմիւշեան Կ. 10 (Կապ. Խաչին), Լ. Արզումանեան 10:

Յուղարկաւորութիւն Լիլիան Ռեբեկայի — Գր. Գլըճեան 20, Տիկ. Ա. Պանտիկեան 10, Տէր եւ Տիկ. Ա. Տէրտէրեան 10, Տիկին Ռափիկեան 10, Տէր եւ Տիկին Մատթէոսեան 10, Յ. Տէրոյեան 10, Յ. Ներսէսեան 10:

(Շար.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի շրջանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ. Ա) 28րդ պատգամաւորական ժողովին զեկուցում: Բ) Մասնաճիւղի տարեշրջանի հաշուետուութիւն: Գ) Վարչութեան ընտրութիւն: Դ) Ամերիկեան Գործադիր Կեդր. Վարչութեան իր բոլոր շրջանաճիւղերու տարեշրջանի գործունէութեան ընթերցում:

Վարչութիւնը կը փափաքի որ իր բոլոր անդամները ներկայ գտնուին ընդհ. ժողովին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՎԻԷՆ.— Եփրեմ Պետիկեան (Եողղատի Զոգրոտան գիւղէն), հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Սուլթան: Եօթը եղբայրներ եւ երկու քոյրեր էին: Կը կարծուի Փարիզի շրջանը կ'ապրի:

Փնտռողն է Տիկ. Կիւլէսէր Գասաֆէթեան (ծնեալ Պետիկեան), սակայն սխալմամբ աղջիկութեան մականունը Էմմիեան գրուած է: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին.

Me G. Kasefetian

19, Rue de la Tuilerie — 38, Vienne

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայր եկեղեցիի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ իր Կանոնագրութեան ամաձայն, ընդհ. ժողով տեղի պիտի ունենայ 1969 Դեկտեմբեր 14, Կիրակի օր ժամը 15ին.— Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական տեղեկատուութիւն, եւ վարչական խորհուրդի մասնակի ընտրութիւն: Ցարդ չվճարող անդամներէն կը խնդրուի անմիջապէս ընել իրենց անդամական վճարումները չկորսնցնելու համար քուէի

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացականները նկատի կ'առնուին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ կին մը կը փնտրուի ընկերութիւն ընելու համար հայ տարեց կնոջ մը (ոչ տան աշխատանք, ոչ ալ խոհանոցի) քանի մը կէսօրէ վերջ, շաբթու մէջ:

Հեռաձայնել Տիկին Հ. Լաշասանեի 828–04–02:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայր Հայրենիք եւ Ս. Էջմիածին այցելող պատգամաւորներու եւ ազգայիններու կողմէ զեկուցում, նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան եւ Կրթական Մարմնոյ:

7 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Յայտագրի առաջին մաս.— Բացման խօսք՝ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան, հայրենի տեսարժան վայրերու եւ միւռոնօրհնութեան առթիւ նկարահանուած գունաւոր ֆիլմերու ցուցադրութիւն՝ Պ. Ժորժ Մասի կողմէ (իր պատրաստութեամբ): Զեկուցում՝ պատգամաւոր Պր. Յովհ. Հաբէլեանի կողմէ, Խօսք՝ «Երիտասարդ Հայաստանը» նիւթով այցելու ուխտաւոր՝ Պ. Հր. Թադէոսեանի կողմէ:

Յայտագրի երկրորդ մաս.— Ջերմ մրթնոլորտով ընտանեկան խնջոյք: Ճոխ եւ համադամ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ եւ շրջաններու Հայր. Միութեան անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 8ին, ժամը 20ին, Քաֆէ Բէժանի վերնայարկը: Մեթրօ Քատէ: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 5ին, ընկերուհի Թորոսեանի բնակարանը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ (Քաշան):

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 6 ժամը 16ին միութեան գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիի սրահը, 295 Բիւ Պուալօ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորուհիի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԱՐՏ 8ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Դեկտեմբեր 6ին
SALONS ALHAMBRA

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի չքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ Ճոխ պիւֆէ Քօթիյեօն

Զանազան հանելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակէն Բաբէր թիւ 7, կամ՝ անդամուհիներէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ 14–ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՎՐԱՅ

Galerie Marchande Daguerre

19, RUE DAGUERRE, PARIS (14e) — Métro : DENFERT-ROCHEREAU

NOUVELLE FORMULE :

POUR LES ACHATS DE 20 A 50 F. REMISE DE 5 %, POUR LES ACHATS AU-DESSUS DE 50 F. REMISE DE 10 %

Vous pouvez trouver tous les produits d'Orient et notamment :

Olives vertes et noires de divers calibres, cornichons - *tourchies*, poivrons doux, anchois, combeaux (bamia), sardines, feuilles de vignes farcies, tahine, soudjouk, basterma, fromage blanc, kachkaval, simite, baklavas, kadaïf, bourma, halva, lokoum, boulgour, couscous, harissa, pate, etc. etc.

Ouvert tous les jours (y compris le Dimanche matin) — Fermé le Lundi

Galerie Boutiquerie du Vieux-Paris

62-64, Rue François Miron
(Métro St Paul ou Pont-Marie)

ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԻՐ ԳՈՐԾԵՐԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 28ԷՆ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27

Ամէն օր ժամը 11էն 19, բացի Կիրակիէ եւ Երկուշաբթիէ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 5 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·681 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.681

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

(Բացման հարիւրամեակին առթիւ)

Ա.

Հարիւր տարի առաջ, 1869 Նոյեմբեր 17ին տեղի ունեցաւ պաշտօնական բացումը Սուէզի ջրանցքին՝ արտակարգ հանդիսաւորութեամբ Նոյ. 17–20 ամբողջ չորս օր, չորս գիշեր խրախճանքներ տեղի ունեցան այդ առթիւ:

Ֆրանսայի Էօժէնի կայսրուհին գլխաւոր դէմքն էր օտար հիւրերուն, որոնց շարքին էին մէկ կայսր եւ երկոտասնեակ մը արքայազուն իշխաններ: Հիւրընկալներն էին Խտիվ Իսմայիլ փաշա եւ իր նախարարապետը՝ Նուպար փաշա: Բացման կը մասնակցէին ութսուն նաւեր, որոնց յիսունը մարտանաւ: Էօժէնի կայսրուհիին «Էկլը» զբօսանաւը կ'երթար առջեւէն, ուղղուելով Փորթ Սայիտէն դէպի Թիմսահ լիճը: Օրուան հերոսն էր Ֆէրտինան տը Լէսէփս, ջրանցքի ծրագիրը յղացողն ու գործադրողը:

Ի դէպ յիշենք, որ 1956 Հոկտեմբերին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի աջակցութեամբ Իսրայէլի կողմէ դէպի Սուէզ կատարուած արշաւանքէն ետք Եգիպտացիք օդը հանեցին տը Լէսէփսի արձանը ջրանցքի մուտքին՝ Փորթ Սայիտի առջեւ:

Շատ հին է Միջերկրականը Կարմիր ծովուն միացնելու ծրագիրը: Աւանդութեան մը համաձայն Սէթի Ա. փարաւոնի ճարտարագէտները Ք. Ա. 1380 թուականին յաջողեր էին Նեղոսը միացնել Լեղի լիճերուն: Ստոյգ է սակայն, որ ուրիշ փարաւոն մը՝ Նէշաօ, Ք. Ա. 600ի ատենները կրցեր էր Գահիրէն կապել լիճերուն եւ Կարմիր ծովուն հետ: Ք. Ա. երրորդ դարուն Պտղոմէոս Բ.ի իշխանութեան օրերէն սկսեալ Նեղոսէն դէպի Կարմիր ծով բացուած ճամբան նաւարկութեան համար օգտագործուած մինչեւ 776 թուականը, մանաւանդ արաբ ամիրապետ Ամրի օրով: Յետոյ լքուած է:

Յետագային բազմաթիւ փորձեր կատարուած են երկու ծովերը միացնելու համար: Փիլիսոփայ Լայնպնից այդ գաղափարը թելադրած է Լուդովիկոս ԺԴ.ի: Անհետեւանք:

Ծրագիրը աւելի լուրջ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձաւ Պոնափարթի եգիպտական արշաւանքին առթիւ: Նափոլէոնի բանակին կ'ընկերանային բազմաթին գիտնականներ, որոնք ետքէն պիտի հրատարակէին կոթողական գործ մը՝ Եգիպտոսի նկարագրութիւնը: Անոնցմէ Լրփէր ծրագրեց ջրանցք բանալ Աղեքդրիայէն մինչեւ Սուէզ: Ուրիշ Ֆրանսացի մը՝ Լինան տը Պէլֆոն, Խտիվ Մէհէմմէտ Ալիի ճարտարագէտը, պատրաստեց ուղիղ գիծով բացուելիք ջրանցքի մը ծրագիրը:

Մաթիէօ տը Լէսէփս, Ֆէրտինանի հայրը, Ֆրանս. փոխ-հիւպատոս Աղեքսանդրիոյ մէջ 1834–35ին, ծանօթ էր Պէլֆոնի ծրագրին: Սէն Սիմոնի հետեւորդները՝ Փրոսփէր Անֆանթէն, Փօլէն Թալապոթ, անգլիացի Ալեքսանտր Սթէֆէնսըն, աւստրիացի Նէկրէլլի ֆոն Մոնտէլպ, կը հետաքրքրուէին ջրանցքի խնդրով եւ 1846ին կազմած էին ընկերութիւն մը, որ սակայն դադրեցուց իր աշխատանքները, իբրեւ հետեւանք 1848ի յեղափոխութեան:

1854ին իշխանութեան գլուխ եկաւ Խըտիվ Սայիտ փաշա, որուն հետ բարեկամացեր էր Ֆէրտինան տը Լէսէփս այն օրերուն, երբ հայրը հիւպատոս էր Եգիպտոսի մէջ: Առիթէն օգտուելով, տը Լէսէփս կը փութայ Գահիրէ եւ 1854 Նոյեմբեր 25ին Խտիվէն կը ստանայ Սուէզի ջրանցքը բանալու մենաշնորհը:

Շնորհիւ իր նախաձեռնութեան ոգիին, Էօժէնի կայսրուհիին հետ իր ազգականական կապերուն, Խտիվին հետ բարեկամութեան եւ Լինան տը Պէլֆոնի եւ Մուժէլի պէս կարող ճարտարագէտներու աջակցութեան, Ֆէրտինան տը Լէսէփս կուրծք կուտայ բոլոր դժուարութեանց եւ անհուն զոհողութեանց գնով կը յաջողի գլուխ հանել ծրագրուած գործը:

Եգիպտոս անկախութիւն ստացեր էր 1840ին փոխարքայ Մէհէմմէտ Ալիի օրով, սակայն ենթակայ էր օսմանեան կառավարութեան, որուն տարեկան որոշ տուրք մը կը վճարէր:

Անգլիոյ դրդումով Բարձրագոյն Դուռը որոշ դժուարութիւններ ուզեց յարուցանել տը Լէսէփսի դէմ, Խտիւ Սայիտ փաշայի տուած մենաշնորհը անվաւեր համարելով: Վերջապէս 1866ին սուլթանը վաւերացուց մենաշնորհը:

Անգլիացիք հակառակ էին ջրանցքի բացումին, որուն յաջողութեան հաւատք չունէին: Չէին ուզեր նաեւ, որ Ֆրանսացիներու ձեռքն անցնի Հնդկաստանի բանալին՝ յաջողութեան պարագային: Գլխաւոր հակառակորդն էր Լորտ Փալմէրսթոն: Մինչ ընդդիմադիր Կլէտսթոն կը քաջալերէր ձեռնարկը:

Բացի Խտիվի եւ սուլթանի հակամարտութենէն, վէճեր ծագեցան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, Լէսէփսի եւ Նափոլէոն Գ.ի, Լէսէփսի եւ Նուպար փաշայի, «Ջրանցքի տիեզերական ընկերութեան» եւ բաժնետէրերուն միջեւ: Բազմաթիւ հատորներ հրատարակուած են այս հարցերու մասին, որոնցմով զբաղած է նաեւ այդ օրերու միջազգային մամուլը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱ ՀԷԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ԵՏՔ

ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՏԻՐԷ

Եւրոպական մայրաքաղաքները ակնեռ կերպով գոհ են Լա Հէի խորհրդաժողովի յաջող արդիւնքէն:

Ֆրանսայի մէջ Նախարարաց Խորհուրդը քննութեան առաւ խորհրդաժողովին որոշումները, եւ ինչպէս դիտել տուաւ կառավարութեան բանբերը՝ Լէօ Համոն, ձեռք ձգուած արդիւնքը նկատեց Եւրոպայի ապագային համար վճռական նշանակութիւն ունեցող յաջողութիւն մը: Նախագահ Փոմփիտու, համաձայն կառավարութեան բանբերին, Նախարարաց Խորհուրդի առջի օրուան նիստին յայտարարած է թէ «Խորհրդաժողովի հաշուեկշիռը դրական է, եւ նպաստեց անարդարացուցիչ անվստահութեան վերացման»:

Գերմանիոյ վարպետը՝ Պրանտ, Պունտեսթակի մէջ դիտել տուաւ, թէ «առանց Փոմփիտուի արի կեցուածքին, դատապարտուած էինք ձախողութեան»: Գերմանացի երեսփոխանները ծափահարած են Ֆրանսայի նախագահը՝ այս դիրքին համար: Վէճերու ժամանակը անցած է, աւելցուցած է Պրանտ. Ֆրանսա վաւերացուց թեկնածուներու հետ բանակցելու գաղափարը, եւ կը փափաքի, ինչպէս մենք, այդ բանակցութեանց յաջողութիւնը:

Պելժիոյ վարչապետը՝ Էյսքենս, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, իր կարգին, գոհունակութիւն յայտնեց ձեռք ձգուած արդիւնքին համար: Ոչ ոք կը յուսար այսքան մեծ յաջողութեան. այս եղած է Պելժիոյ վարչապետին միտքը, որ այս առթիւ դիտել տուած է նաեւ, թէ «Եւրոպայի Հասարակաց Շուկան Լա Հէի մէջ առաւ իր երկրորդ շունչը»:

Զուիցերական եւ սքանտինաւեան շրջանակները եւս գոհունակութիւն յայտնեցին: Զուիցերիա, յայտարարեց պաշտօնական անձնաւորութիւն մը, «կրնայ պատրաստուիլ բանակցելու Հասարակաց Շուկային հետ»:

Ամերիկեան կառավարութիւնը Լա Հէի խորհրդաժողովը կը նկատէ Եւրոպայի միութեան առաջնորդող կարեւոր քայլ մը: Ուաշինկթընի բանբերը յիշեցուց, թէ Ամերիկա միշտ զօրավիդ կեցած է Արեւմըտեան Եւրոպայի քաղաքական եւ տընտեսական միութեան ձգտող շարժումներուն:

Մոսկուա առ այժմ վերապահ կը մնայ՝ առանց որեւէ մեկնաբանութիւն կատարելու Թաս գործակալութիւնը կարճ տեղեկատուութեամբ մը հաղորդած է Լա Հէի մէջ տրուած որոշումները:

Աւելցնենք, որ անգլիական շրջանակները եւս գոհ են ձեռք ձգուած արդիւնքէն, մասնաւորապէս այն որոշումէն, որ 1970ի կէսերուն բանակցութիւններ պիտի կատարուին Վեցերու եւ Լոնտոնի միջեւ: Բայց Անգլիա ներկայիս ունի ուրիշ դժուարութիւններ: Հիմա որ «Վեցերը» համոզուեցան, կը մնայ Ուիլսընի համոզել իր իսկ ժողովուրդը: Արդարեւ, հանրային կարծիքի քննութիւն մը կը հաստատէ թէ Անգլիացիներուն 59 առ հարիւրը դէմ է Անգլիոյ անդամակցութեան, եւ 26 առ հարիւրը կողմնակից: Ճիշդ է որ անցեալ տարուան բաղդատմամբ ընդդիմադիրներու թիւը պակսած է: Յիշենք նաեւ յատկանշական ուրիշ կէտ մը: Անգլիա որ մաս չի կազմեր Հասարակաց Շուկային, ներկայ եղած է իր լեզուով: Արդարեւ, հակառակ այն օրէնքին որ միայն վեց անդամներէն մէկուն լեզուն կրնայ գործածուիլ, Լա Հէի պաշտօնական զեկոյցները, տեղեկագրերն ու զեկուցումները եղած են՝ անգլերէն:

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎԻ ՄԱՀԸ

Մառեշալ Վորոշիլով, նախկին նախագահ Խորհ. Միութեան, մեռած է առջի օր, 88 տարեկանին: Երկար տարիներու ընթացքին ամէնէն կարեւոր պաշտօնները ունեցած է երկրին զեկավարութեան մէջ, կառավարական թէ կուսակցական ճակատներու վրայ: Բայց 1957ին « սխալ » կողմը կը գտնուէր եւ քիչ էր մնացեր որ գլուխը վրայ տայ: Սկիզբէն սերտօրէն կապուած էր Ստալինի: Քաղաքացիական պատերազմին ատեն, մասնակցած էր Ցարիցինի (յետագային՝ Ստալինկրատ) պաշտպանութեան, բայց բախում ունեցած էր Թրոցկիի հետ: Աւելի ետք, մինչ Ստալին կը հաստատէր իր մենատիրութիւնը, Վորոշիլով կը մաքրագործէր եւ կը վերակազմէր բանակը: Իբրեւ վարձատրութիւն 1935ին, առաջինը եղաւ որ արժանացաւ խորհրդային բանակի մառեշալի տիտղոսին: Երբ Խրուշչեւ կ'ուզէր որ հրապարակաւ պարզուին Ստալինի բոլոր մեղքերը եւ կը հրաւիրէր Վորոշիլովը որ գիտցածը ըսէ, այս վերջինը չլսելու կուգար: Կը փորձէր Մալենկովի, Մոլոտովի եւ քանի մը ուրիշներու հետ Խրուշչեւը տապալել, բայց երբ կը տեսնէր որ յոյս չկայ, անմիջապէս «կը մատնէր» դաւը եւ կը փրկէր իր աթոռը: 1960ին Բրեժնեւի կուտար տեղը եւ յաջորդ տարին հրապարակաւ կը քննադատուէր Խրուշչեւի կողմէ: Անգամ մը եւս կ'արտասանէր իր Մէա քուլփան:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Իսրայէլեան ուժեր թռաններու միջոցաւ անակնկալ յարձակում մը գործեցին պաղեստինեան գաղթակայանի մը վրայ, որ կը գտնուի Լիբանանի սահմանագլուխին, Հերմոնի լանջերուն՝ Ճեպէլ Ռուս կոչուած վայրին մէջ: Զինուորական գործողութեան ընթացքին Իսրայելացիները ունեցած են մէկ սպաննուած (սպայ մը) եւ հինգ վիրաւոր: Պաղեստինցիներու զոհերու թիւը եղած է 12 սպաննուած (համաձայն Պէյրութի՝ 10 սպանեալ), «բազմաթիւ» վիրաւորներ. միւս կողմէ, մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմամբեր գրաւուած կամ փճացուած է:

Այս գործողութեան նպատակը, անկասկած, ցոյց տալ էր Պաղեստինցիներուն, որոնք կը գտնուին Լիբանանի մէջ, թէ ցարդ եղած ազդարարութիւնները օդին նետուած խօսքեր չեն: Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ապպա Էպան, յայտարարեց, թէ այս գործողութիւնը ոչ մէկ ձեւով կը փոխէ Իսրայէլի քաղաքականութիւնը Լիբանանի նկատմամբ:

— Քանի որ Պաղեստինցիները կը յայտարարեն, թէ իրաւունք ունին տեւաբար սպաննելու մեզ, մենք ալ իրաւունք ունինք տեւաբար պաշտպանուելու եւ հակադարձելու:

Վարչապետը դիտել տուաւ այս առթիւ, թէ իսրայելեան կառավարութիւնը կ'ակընկալէ, որ Լիբանանի սահմանագլուխը «բոլորովին հանդարտ» ըլլայ, եւ ոչ թէ «յարաբերաբար խաղաղ», ինչպէս եղած է ցայսօր:

Լիբանանի վարչապետը յայտարարեց, թէ «իսրայելեան այս յարձակումը յաւելեալ փաստ մըն է Թել Ավիվի ծաւալապաշտ եւ յարձակողական քաղաքականութեան: Կը վերահաստատենք մեր կամքը ձեռք առնելու հարկ եղած բոլոր միջոցները՝ մեր պաշտպանութեան, մեր դերիշխանութեան եւ մեր ապահովութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՌ–ՖՐԱՆՍԻ Պօյինկը որ Սանթիակօ–Փարիզ գիծը կ'ընէր, Չորեքշաբթի գիշեր Ատլանտեան ինկած է, 65 հոգիով: Ոչ ոք ազատած է: Օդանաւը որ Քարաքասէն ճամբայ կ'ելլէր, օդանաւի երկու անձնակազմ կը փոխադրէր եւ 11 օթէս:

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ իրենց խորհրդակցութեան աւարտին հրատարակեցին միացեալ զեկոյց մը, որով կը շեշտեն, թէ իրենց նպատակը կը մնայ անփոփոխ Միջին Արեւելքի հարցին մէջ — օժանդակել մնայուն խաղաղութեան հաստատման՝ հիմնուելով Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի որոշման վրայ, «որ պէտք է գործադրուի իր ամբողջութեանը մէջ»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Խորհրդարանը 55ի դէմ 333 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը, որով զօրավիդ կը կենայ նախագահ Նիքսընի Վիէթնամի քաղաքականութեան: Բանաձեւը այժմ պէտք է վաւերացուի Ծերակոյտին կողմէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ելմտական նախարարը Վալերի Ժիսքար տ'Էսթէն Լոնտոն գացած է, ուր կը տեսնուի իր պաշտօնակիցին հետ:

ԹՈՒԼՈՒԶԻ մէջ մեռած է Տիտիէ Տօռա, որ առաջինը բացած է օդանաւային առեւտրական առաջին գիծը: 79 տարեկան էր:

ՇԱՊԱՆ–ՏԷԼՄԱՍ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնէ «ճամբաներու ջարդը» կանխելու համար: Նախ խիստ հակակշիռ գինով վիճակի մէջ կառք վարողներուը, ապա առանձին թղթածրար իւրաքանչիւր վարողի «յանցանքներուն»:

ԳԻՏԱԻԹԵԱՆ ԶԱՐԻՔՆԵՐԸ

Այսօր մարդկութիւնը գիտական խոլ արշաւի մը կապած է իր ճակատագիրը: Բարելաւուած է կեանքի մակարդակը, սահեցուած են ապրելու եւ լա՛ւ ապրելու լաւագոյն պայմանները, բայց այս յառաջդիմութեան մէջ քիչ անդամ ժամանակ կամ տրամադրութիւն ունեցած ենք կանգ առնելու եւ հանգամանօրէն գնահատելու այդ ճակատագրական վնասները, որոնց կ'ենթարկուի մարդը գիտական այս նուաճումներու ընթացքին:

Առաջին անգամ ասկէ մօտ 110 տարի առաջ էր, երբ Լոնտոնի ըմպելի ջուրի պահեստներու ճամբով ժանտախտի տարածումը հաստատուեցաւ: Անկէ եւթ քառորդարի աչխարհի մտահոգութիւնը դարձաւ ըմպելի ջուրերու ճամբով մարդկային զանգուածներուն մանրէներու փոխանցումը:

Ուրեմն զգոյշ պէտք է ըլլալ, մանաւանդ խիտ բնակչութիւն ունեցող քաղաքներու մէջ ջուրերու ճամբով փոխանցուող հիւանդութիւններու առաջքը առնել:

Ըմպելի ջուրի վտանգին վրայ պէտք է աւելցնել քիմիական արտադրութիւնները: Այս նոր ու կեանքը հեչտացնող արտադրութիւնները մտան մեր առօրեայ կեանքին մէջ, դորդ մաքրելու, պնակ լուալու, վնասակար միջատներ սպաննելու եւ այլ բազմաթիւ դիւրութիւններ բով մեր կարիքները հոգալու: Ամէն օր կը գործածենք զանոնք, բայց հարց կու՞ա՞ք բնաւ թէ քիմիական այդ արտադրութիւնները իրենց փոքր օգտակարութիւններու կողքին որքան ահռելի վնասներու կ'ենթարկեն մարդը: Անոնք իրենց առաջին պարտականութիւնը կատարելէ եառք կը լուծուին օդին կամ ջուրին մէջ: Տարբաղադրուելով, անոնց ստեղծած մանրէները կը յարձակին բոյսերու վրայ, կը սպաննեն ճուկերը, կը թունաւորեն օդը, կը մնան կպած պնակներուն, հագուստներուն կ'անցնին մեզի:

Այս բոլորին մէջ ամէնէն տարածուածն ու վտանգաւորը քարիւղն ու մազութն են, որոնք օդին մէջ կը ստեղծեն ծուխի ահռելի ամպեր, թունաւորելով միլիոնաւոր բնակիչները: Անոնցմէ Սիւլֆիւտ տիոէսիխտ կոչուած բաղադրութիւնը ուղղակի կը հարուածէ թոքերը: Համաձայն Նիւ Եորքի քաղցկեղի ուսումնասիրութեան կեդրոնի նախագահ Տոքթ. Ճան Հելըրի, քաղցկեղի պարագաներուն 15 առ հարիւրը չրջապատի վարակման հետեւանք է:

Տոքթ. Ռոպըրթ Քիհոու այսպէս կը կատարէ ախտանաճանաչումը. «Թեզնիք յաջողութիւնները մեր ժամանակներուն, ճիշդ է որ ստեղծած են կեանքի համար լաւ պայմաններ եւ կրցած են բնութեան ուժերը օգտագործել ի նպաստ մարդուն, բայց կարելի չէ եղած այդ նոյն արտադրութիւնները առնել հակակշիռի տակ: Մասնաւոր ճիդ պէտք է թափուի դիտական յառաջդիմութիւնները կատարել առանց անտեսելու կենսաբանութեան վրայ անոնց ժխտական ազդեցութիւնը»:

Եւրոպական, մանաւանդ Մ. Նահանգ – ներու հսկայ քաղաքներուն մէջ կարելի չէ կապոյտ երկնքի հանդիպիլ: Այդ ծուխերը վտա՞նգ մըն են մարդկային առողջութեան: Այս հարցման պատասխանը կուտայ Տոքթ. Փօլ Գաթին: Ան դիտաշխատանոցին մէջ առնէտներու մարմնին վրայ ծուխերով փորձելէ եառք տեսաւ որ ենթակայ առնէտները վնասուած են կամ սրտի հիւանդութեամբ կամ քաղցկեղով:

Հակառակ փորձերու այս արդիւնքին, կարգ մը պատասխանատուները ճար – տարարուեստի սիրոյն կը չարունակեն ճշմարտութիւնը թաքցնել, բայց դիտնականները ահազանգ կը հնչեցնեն յայտարարելով. «կարելի չէ չարունակել թունաւորումը: Կեանքը հաճելի է դիտուելեան ընծայած բարիքներով, բայց թունաւոր օդ չնչելով եւ վերջապէս զոհ երթալով հիւանդութեան մը, կամ զրկուելով այդ բարիքներէն, նուազ հանգստաւէտ բայց աւելի առողջապահական պայմաններու տակ ապրելու համար»:

Մարդկութեան սպառնացող այս մանրէները կուգան երեք ճամբաներով.

1) Ըմպելի ջուրով: Գործածուած բոլոր օճառները վերջ ի վերջոյ կը հասնին ջուրի պահեստներուն, որովհետեւ բոլոր պահեստներն ալ չինուած քաղաքներէ, բնակիչներէ հեռու, չուտով քաղաքի ընդարձակումով կը մտնեն քաղաքին մէջ:

2) Թունաւոր օդով: Բոլոր այրուող եւ լուծուող արտադրութիւնները կուգան միանալու օդին զայն ծանրացնելով, թունաւորելով:

3) Վերջապէս զանազան դեղերու ճամբով կատարուող քրոնիկ թունաւորում – ները: Ամէն օր ճարտարարուեստը նոր բութիւն մը ունի հրամցնելիք — միջատասպան դեղերէն մինչեւ պնակ, հագուստ լուալու դեղեր: Այս վերջինները որքան ալ լուան, կը մնան փակած մեր մարմիններուն, մեր պնակներուն ու կը վերադառնան մեր մարմնին: Փոքր քանակութեամբ կը սկսինք այդ թոյները առնել ու ահա անոնց քանդումը կը սկսի մեր մարմնի բջիջներուն վրայ եւ արեան մէջ, բջիջներու ամբողջական փճացում կամ մահ պատճառելով:

Անգամ մը, որ մարմնի բջիջներու ածումը խանգարուի չատ դժուար կ'ըլլայ անոնց առաջքը առնել:

Այդ թոյներէն կարելի է յիշել տէ-տէ-թէն, փենիսիլինը, հորմոնները: Փաստուած է որ անթիպիոթիք առած կովու կաթը 72 ժամ կը կրէ իր մէջ այդ թոյնը եւ անկէ վերջ միայն կարելի է օգտագործել:

Այսպէս, ամէն քայլափոխին մարդ կը հանդիպի սպառնացող վտանգին, մանաւանդ բազմամարդ ոստաններու մէջ:

Այսօր Մ. Նահանգներու եւ եւրոպական մեծ քաղաքներու մէջ դիտնականները երկար եւ մանրակրկիտ փնտռտուքներէ եառք ամենածանր եւ մահացու երկու հիւանդութիւններուն, սրտի կաթուածի եւ քաղցկեղի պատճառը 75 առ հարիւր կը նկատեն միջավայրային վարակիչ պայմանները: Այսպէս՝ «նոր եւ վտանգաւոր միջավայրը, որ մարդը իր հան – դստութեան համար ստեղծեց, այժմ կը մտահոգէ բժշկութիւնը, նոյն մարդկային առողջութեան համար: Եթէ կ'ուզենք այս վարակումներուն առաջքը առնել, պարտաւոր ենք հեռու մնալ քիմիական այդ «նուաճումներէն» եւ փոփոխութեան ենթարկենք ճարտարարուեստի քաղաքակրթութիւնը, դադրինք մեր կեանքը վրայ տալու իսկ գնով քայքայելէ այդ ճարտարուեստը:

1975ը Մ. Նահանգներու համար 70 առ հարիւր համեմատութեամբ միջավայրային վարակումի տարի հռչակուած է: Գիտնականները իրենց անզօրութիւնը կը յայտարարեն հսկայ գետերու եւ լիճերու ջուրերը հակակշռելու, հակառակ իրենց ցարդ առած ամէնէն արդիական հականերխիչ միջոցներուն:

Արագ պէտք է չարժիլ, սանձ մը դնել դիտութեան բարիքներուն առջեւ, եթէ անոնց մահացու չարիքներէն ձերբազատիլ կարելի չէ: Ջոհ չերթանք ճարտարուեստի եւ դիտութեան քարոզչու – թեան:

ԱՐՄԷՆ ՏՕՆՈՑԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Գ.

«Այսօր Հայոց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մակարը:

Այս ճղնաժամին մեր հովուապետի մահը, ինչ տեսակ անճնաւորութիւն էլ լինէր նա ծանրանում է սրտիս: 16 Ապրիլի 1891 թ.»:

«Նոր Դարը» «Մշակից» բախտաւոր է իր համակրողներով կամ կուսակիցներով, որովհետեւ նրանց գիտակցաբար են պաչտպանում»:

Կոնսիստորի միջնադարեան մթնոլորտում աչխատող հասարակ մի գրպրի մօտաւոր չահերը, բնական է, այս խրդճուկ չրջանակից դէնն անցնել չէին էլ կարող, թէեւ այդ պահին Թումանեանն արդէն իր ոտը դրել էր հայ գրականութեան չէմքին: Ճիչնենք, որ նրա բանաս – տեղծութիւնների առաջին գիրքը լոյս է տեսել Մոսկուայում 1890 թ., իսկ երկրորդը՝ 1892 թ.: Սակայն մի անդամ բուն դնելով հոգում միջնադարեան — նորգրական մտայնութիւնը — ապրում է այնտեղ ընդմիչտ:

«Պէտք է ասեմ, որ ոտոտիկ անչուք անցաւ Հայրիկը, եւ ժողովուրդը — դիւղացին դրեթէ տեղից չչարժուեց: Արքան ցաւալի էր այս երեւոյթը, սրանից աւելի սխալ տպաւորութիւն էր անում վեհիւրան սուխտան ըստ ամենայնի: Զարմանալի է՝ մեր կեանքում խակի լուսաւոր, մխիթարական բան չկայ, բարձր բան չկայ: 5 Օգոստ. Տսեղ»:

Արդէն 1910 թ. Հայոց կաթողիկոսի եւ Վորոնցով – Դաչկովի տեսակցութեան առիթով նա գրում է.

«Մեր այժմեան Հայրապետի եւ փոխարքայի անձնաւորութիւններն էլ արդէն դրաւական են էդ բարձր կապի եւ Միխեթի տեսակցութիւնը մեզ ներչնչում է լաւ դպացումներ ու բարի յոյսեր» (1):

Նա արձագանգում է «Վարագայ Ցորիլեանին» (2): Տպագրում է Զաւակի ոտնկաթիւ «Մեծ եւ Անմահ»ի (3) մասին խակական մի քարող, որի նմանը արտասանուել են ժամանակին բազմաթիւ եկեղեցիների ամբիոններից: Նա նուիրում է մի չարք յօդուածներ «Ազնիւ Մարդ»ուն (4) — Իմմիրլեան կաթողիկոսին: Նա զուգահեռ է անցկացնում «Արիմեանի եւ Իմմիրլեանի (5) միջեւ՝ «Իմմիրլեանը սրտալի ու չիտակ գործիչ էր, Արիմեանը խորամիտ փիլիսոփայ: Իմմիրլեանը անկասկած մաքուր էր, Արիմեանը անպայման մեծ»: Եւ, մեծերից յետոյ» (6) նրա կարծիքով «այլեւս չկայ պատրաստի, ամէնքից վկայուած ընտրեալ եւ դրա հետ միասին այլեւս չկայ ժողովրդի ճնշումն ու կեցցէն: Այժմ, այն մեծերից յետոյ մէջտեղը կանգնած են սովորական մահկանացուներ, համեստ գործիչներ եւ նրանց միջից պէտք է ընտրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս»:

1915 թուականին Թումանեանը գնում է Էջմիածին դաղթականների օգնութեան գործով: Նա գալիս է այն եզրակացութեան, որ պէտք է նորակառոյց վեհարանի չէնքը յատկացնել դաղթականներին, որ անապաստան թափուած էին վանքի չրջակայքում ու գիւղում: Գնում է այդ առիթով կաթողիկոսի մօտ: Վերջինս մերժում է, առարկելով, որ դաղթականները կ'ապականեն չէնքը եւ նա այդ տեսակ վեհարանում չի նստի: Պոէտը բարկանում է եւ ասում.

— Ես ձեզ ասում եմ, որ ձեր ոտքի տակ կայ ամբողջ ազգ, որ ձեզ կարիք ունի, իսկ դուք ուզում էք ձեր ոտքի տակ ունենալ ձեր ոտքի փոշին:

Կաթողիկոսը ի պատասխան ասում է.

— Ես ձեզ ասում եմ, որ ձեր ոտքի տակ կայ ամբողջ ազգ, որ ձեզ կարիք ունի, իսկ դուք ուզում էք ձեր ոտքի փոշին:

Թումանեանը ոտքի է ցատկում եւ գոռում.

— Ես ձեզ ասում եմ, որ ձեր ոտքի տակ կայ ամբողջ ազգ, որ ձեզ կարիք ունի, իսկ դուք ուզում էք

ՖԱՀԱՐԱՊԱՐԵՐ

Ա. ԲԱԶ

ՊՈՒՐԱՆ

ԲԱՂՈՒՄ ՉԻ ՀԱՐՎԱԾ

Եւ ահա լրիցս առնը հարցուփորձ ա-նօթի մնացի հարցերուն դիմաց:

Նոր, այլ ձեւով հարցում մը ինծի ուղղուեցաւ ի վերջոյ:

— Պարիսպներ ինչո՞ւ համար կը փակուին, ըսաւ Ֆրանսուա Վիլոն, եւ ինչո՞ւ համար կը բացուին:

Ես ալ ինծի հարցուցի այդ հարցը, եւ ըսի.

— Պարիսպները կը փակուին, որպէսզի ներսի բնակիչները պաշտպանուին թշնամիներէ, եւ կը բացուին, որպէսզի ներսի բնակիչները կարենան դուրս ելլել:

Ֆրանսուա Վիլոն ինծի նայեցաւ ժպտալով եւ ըսաւ.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ես ալ ժպտեցայ եւ ըսի.

— Ես չեմ կասկածիր այդ մասին:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը գոյանայ ամպրոպը, եւ ինչո՞ւ համար կը տեղայ անձրեւը:

Ես պատասխանեցի.

— Ես չեմ գիտեր:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես ալ չեմ գիտեր:

Ես ըսի.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ֆրանսուա Վիլոն ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը ծնին մանուկները:

Ես ըսի.

— Ես չեմ գիտեր:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես ալ չեմ գիտեր:

Ես ըսի.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ֆրանսուա Վիլոն ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը մեռնին ծերերը:

Ես ըսի.

— Ես չեմ գիտեր:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես ալ չեմ գիտեր:

Ես ըսի.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ֆրանսուա Վիլոն ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը ծնի կինը:

Ես ըսի.

— Ես չեմ գիտեր:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես ալ չեմ գիտեր:

Ես ըսի.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ֆրանսուա Վիլոն ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը մեռնի կինը:

Ես ըսի.

— Ես չեմ գիտեր:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես ալ չեմ գիտեր:

Ես ըսի.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ֆրանսուա Վիլոն ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը ծնի մարդը:

Ես ըսի.

— Ես չեմ գիտեր:

Ֆրանսուա Վիլոն ըսաւ.

— Ես ալ չեմ գիտեր:

Ես ըսի.

— Ուրեմն, ես ալ կրնամ ըսել, որ ես ալ գիտեմ պատասխանել հարցերուն:

Ֆրանսուա Վիլոն ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես կը հարցնեմ ինծի, թէ ինչո՞ւ համար կը մեռնի մարդ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Արնուվիլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը՝ Ռիւ Անրի Պարպիւս:

Կը խօսի ընկ. ԼԵՒՈՆ ՉՈԼԱՔԵԱՆ

Տաք մթնոլորտ:

Ճաշագին՝ 10 ֆր.

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսում. Փարիզի Կեդր. վարչութեան:

Կիրակի (7 Դեկտեմբեր) ժամը 17էն 22, Հայ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը: 17 Ռիւ Պլէօ:

Գեղարուեստական բաժին

ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ գուսանական համոյթը

Ճաշագին 15 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Յուղարկաւորութիւն Արամ Գաբրիէլեանի.— Այրի Տիկին Գաբրիէլեան 20, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Գաբրիէլեան 20, Պոսֆոր Ընկերութիւն 20, այրի Տիկին Եղիազարեան 20, Արզումեան Լեւոն եւ Զապէլ 20, Տէր եւ Տիկին Ն. Կէջիտեան 20, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան Յ. 10, Տէր եւ Տիկին Ա. Բայրէեան 10, Պ. Գ. Յարութիւնեան 50, Տիրան Խայիկեան 50: Գր. Պաղտասարեանի Հոգեհանգիստ.— Տէր եւ Տիկին Անտրէ Պաղտասարեան 50 ֆրանք «Յառաջ»ին:

(Շար.)

×

Փարիզահայ Տիկ. Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը, շնորհակալութեամբ ստացած է, Մարսէյլէն Պօշնակեան, Կարապետեան, Տէրոնեան եւ Սիմոնեան ընտանիքներէն 230 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Սիրառյշ Պարթեւեանի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի շրջանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ. Ա) 28րդ պատգամաւորական ժողովին զեկուցում: Բ) Մասնաճիւղի տարեշրջանի հաշուետուութիւն: Գ) Վարչութեան ընտրութիւն: Դ) Ամերիկեան Գործադիր Կեդր. Վարչութեան իր բոլոր շրջանաճիւղերու տարեշրջանի գործունէութեան ընթերցում:

Վարչութիւնը կը փափաքի որ իր բոլոր անդամները ներկայ գտնուին ընդհ. ժողովին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՎԻԷՆ.— Եփրեմ Պետիկեան (Եոզզատի Զոգրոտան գիւղէն), հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Սուլթան: Եօթը եղբայրներ եւ երկու քոյրեր էին: Կը կարծուի Փարիզի շրջանը կ'ապրի:

Փնտռողն է Տիկ. Կիւլէսէր Գասաֆէթեան (ծնեալ Պետիկեան), սակայն սխալմամբ աղջիկութեան մականունը Էմմիեան գրուած է: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին.

Me G. Kasefetian

19, Rue de la Tuilerie — 38, Vienne

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայր եկեղեցիի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ իր Կանոնագրութեան ամաձայն, ընդհ. ժողով տեղի պիտի ունենայ 1969 Դեկտեմբեր 14, Կիրակի օր ժամը 15ին.— Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական տեղեկատուութիւն, եւ վարչական խորհուրդի մասնակի ընտրութիւն: Ցարդ չվճարող անդամներէն կը խնդրուի անմիջապէս ընել իրենց անդամական վճարումները չկորսնցնելու համար քուէի

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան իրենց առաջին թոռնիկին՝

ՖԱՊԻԷՆ-ՄԱՆԷԻ

ծնունդին առթիւ (Փարիզ 23 Նոյեմբեր 1969) 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Վիրոֆլէէն Տէր եւ Տիկին Խորէն Քոչեան, Յակոբ Պաղտասարեանի մահուան քառասունքին առթիւ 40 ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայր Հայրենիք եւ Ս. Էջմիածին այցելող պատգամաւորներու եւ ազգայիններու կողմէ զեկուցում, նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան եւ Կրթական Մարմնոյ:

7 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Յայտագրի առաջին մաս.— Բացման խօսք՝ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան, հայրենի տեսարժան վայրերու եւ միւռոնօրհնութեան առթիւ նկարահանուած գունաւոր ֆիլմերու ցուցադրութիւն՝ Պ. Ժորժ Մասի կողմէ (իր պատրաստութեամբ): Զեկուցում՝ պատգամաւոր Պր. Յովհ. Հաբէլեանի կողմէ, Խօսք՝ «Երիտասարդ Հայաստանը» նիւթով այցելու ուխտաւոր՝ Պ. Հր. Թադէոսեանի կողմէ:

Յայտագրի երկրորդ մաս.— Ջերմ մըթնոլորտով ընտանեկան խնջոյք: Ճոխ եւ համադամ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ եւ շրջաններու Հայր. Միութեան անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 8ին, ժամը 20ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը: Մեթրօ Քատէ: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 5ին, ընկերուհի Թորոսեանի բնակարանը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ (Քաշան):

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 6 ժամը 16ին միութեան գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիի սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորուհիի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 6ին

SALONS ALHAMBRA

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք — Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴ Հ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ — Ճոխ պիւֆէ — Քօթիյեօն

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի գր ասենեակէն Բաբէր թիւ7, կամ՝ անդամուհիներէն:

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils

27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES **ARAX 2**

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ–խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաուէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լազերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ կազմակերպած է դասախօսութիւն մը:

Նիւթ՝

ԱՆԻ

Հայ միջնադարի մեռեալ քաղաքը հազար ու մէկ եկեղեցիներու քաղաքը, Հայկական քաղաքակրթութեան գլուխ գործոցը

Դասախօս՝ Տէր եւ Տիկին ԹԻԷՐԻ

(Պրէմոն մրցանակի պսակաւոր)

Չորեքշաբթի 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Մէզոն տէ Սանթրոյի սրահին մէջ 8, Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

Le Club des Jeunes de l'U. G. A.B,

Vous convie à la Conférence de Mr et Mme THIERRY (*Lauréats du Prix Brémont*)

ANI

Ville morte du moyen âge arménien La ville aux Mille Eglises

Apogée de la civilisation arménienne *qui aura lieu dans les Salons de la Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris le mercredi 17 Décembre, à 21 heures*

ENTREE GRATUITE

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Ս. ԹԱԴԷՈՍ – ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս – Բարթողիմէոս եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալներու տօնը կը կատարուի այս Կիրակի: Հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, որ Էջմիածնէն եւ հայրենիքէն նոր վերադարձած՝ պիտի տայ Հայրապետի ողջոյնի պատգամը իր սիրեցեալ ժողովուրդին եւ քարոզէ օրուան տօնին խորհուրդին մասին:

Պիտի կատարուի մատաղօրհնութեան արարողութիւնը եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար երջանկայիշատակ Գր. Պալագեան եպիսկոպոսի, կնքամայր Նունիկ Տէր–Ղեւոնդեանի, հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ երախտաւորեալներու, որոնք աշխատեցան ազգին ու եկեղեցիին պայծառութեան համար:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ 8, պատարագ 10, քարոզ՝ 11,15, մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ 12:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարսէյլի Աղքատախնամ եւ Որբախնամ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է նուիրատուութիւններ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ բարեսէր ազգայիններէ. Տորումեան եղբայրներ 40, Երուանդ Տորումեան 20, Յովսէփ Օհանեան 10, Արսէն Թահմազեան 50, Միսաք Խրալեան 20, Երուան Բելտոյեան 20, Տոքթ. Բաթրիկ Նազարեան (Փարիզաբնակ) 100, Յովհաննէս Պետիկեան 50:

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 6 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·632 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.682

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

(Բացման հարիւրամեակին առթիւ)

Բ.

Ֆէրտինան տը Լէսէփս իր հսկայ ծրագրի իրագործման անհրաժեշտ գումարը ճարելու համար 1854ին կազմեց «Սուէզի ջրանցքի տիեզերական ընկերութիւն»ը: Ու 30 Նոյ. 1854ին Խտիւ Սայիտ փաշայէն ստացաւ մենաշնորհ մը, որով Ընկերութիւնը իրաւունք պիտի ունենար 99 տարի շահագործելու ջրանցքը, անոր բացման թուականէն սկսեալ:

Մենաշնորհի Ֆէրմանը որոշ փոփոխութեան ենթարկուեցաւ 1856 Յունուար 5ին: Ընկերութիւնը հրապարակ հանեց 500 ֆրանքնոց (25 ոսկի) չորս հարիւր հազար բաժնեթուղթեր, ինչ որ կը ներկայացնէր երկու հարիւր միլիոն ոսկեդրամ ֆրանքի դրամագլուխ մը:

Առաջին անգամն է, որ արդիական իմաստով միջազգային դրամատիրական մեծ ձեռնարկ մը մարմին կ'առնէր ԺԹ. դարու երկրորդ կէսին, երբ գիտութեան զարգացումով եւ նոր մեքենաներու գիւտով ճարտարարուեստը մեծ զարկ կը ստանար Արեւմուտքի մէջ:

Ջրանցքի շահարկումէն գոյացած գումարը պիտի բաժնուէր այսպէս, — հարիւրին 75ը. Ընկերութեան, 15ը՝ Եգիպտոսի եւ 10ը՝ հիմնադիրներուն:

Ֆրանսացիները գնեցին 207·000 արժեթուղթ: Աշատանքները սկսան 1859 Ապրիլին: Եգիպտական կառավարութիւնը տը Լէսէփսի տրամադրեց 25·000 Ֆէլլահներ, իբրեւ տարապարհակ աշխատաւորներ: Անգլիա մտահոգ Հնդկաստանի ճամբուն սպառնացող վտանգէն՝ ուզեց արգիլել տալ աշխատանքները սուլթանին միջոցաւ, իբրեւ պատրուակ ցոյց տալով ձրի աշխատանքի ապօրինութիւնը:

Խտիվ Սայիտ մտիկ չըրաւ: 1863ին Իսմայիլ փաշա յաջորդեց Սայիտի եւ այս անգամ օսմանեան կառավարութիւնը գադրեցնել տուաւ աշխատանքները:

Անգլեւֆրանսական մրցակցութիւնը որոշակի ի յայտ եկաւ ջրանցքի պեղումներուն ատեն: 1864ին Նափոլէոն Գ. միջամտեց: Խորհուրդ տուաւ, որ բանուորները վճարուին: Միաժամանակ պեղիչ նոր մեքենաներ հնարուեցան, բանուորներու պակասը դարմանելու համար: Ծախքերը աւելցան, սակայն գործը արագացաւ հարիւրին քառասուն համեմատութեամբ:

1866 Մարտ 19ի Ֆէրմանով աշխատանքները վերսկսան նոր թափով, կատարելագործուած մեքենաներով: Յաւելեալ ծախքերը հայթայթելու համար տը Լէսէփս 1863ին ստիպած էր Խտիվը, որ արժեթուղթերու մէկ երրորդը գնէ: Եգիպտոս ծանր պարտքերու տակ ինկաւ: Շատ չանցած միջազգային դրամատիրութիւնը իր տնտեսական հակակշռին պիտի ենթարկէր Եգիպտոսը՝ իր պահանջները գանձելու համար:

Մեծ յաջողութիւն մըն էր Ֆրանսայի համար 1869 Նոյ. 17ին Սուէզի ջրանցքին բացումը: Առաջին տարիներուն ընկերութիւնը նիւթական դժուարութիւններ կրեց: Ծախքերը շահէն աւելի էին: 1872ին քիչ մնաց սնանկութիւն պիտի հռչակէր:

1875ին Խտիվ Իսմայիլ՝ զոհ միջազգային դրամատիրութեան խաղերուն՝ պարտաւորուեցաւ ծախել 1863ին իր գնած արժեթուղթերը: Ֆրանսացիները վարանեցան գնելու զանոնք զանազան նկատումներով: Վիկտորիա թագուհիին խորամանկ վարչապետը՝ Տիսրայէլի, փութաց օգտուիլ առիթէն: Առանց Խորհրդարանէն արտօնութիւն ուզելու, Ռոչիլտներու դրամական աջակցութեամբ գնեց Խտիվին արժեթուղթերը: Այսպէս, Անգլիա դրեթէ յիսուն առ հարիւր համեմատութեամբ բաժնետէր դարձաւ ջրանցքի տիեզերական ընկերութեան, 1875 Նոյեմբերին:

Եւրոպացիներու տնտեսական ճնշումը Եգիպտոսի վրայ պատճառ դարձաւ Արապի փաշայի ապստամբութեան՝ 1882ին: Խռովութիւններ ծագեցան Աղեքսանդրիոյ մէջ: Քրիստոնեաներ ջարդուեցան: Եւրոպայի համար առիթ մը՝ միջամտելու: Անգլիական նաւատորմը փութաց զսպել ապստամբութիւնը եւ ի վերջոյ իր թեւարկութեան տակ առաւ Եգիպտոսը: Զօր. Ուոլսլի ջրանցքը օգտագործեր էր՝ թիկունքէն պաշարելու համար Արապի փաշայի ապստամբները:

Սուէզի ջրանցքի իրաւական հանգամանքը ճշդուեցաւ 1888 Հոկտ. 29ի Պոլսոյ համաձայնագրով, ստորագրուած շահակից պետութեանց միջեւ: Դաշնագիր կողմերը կ'ընդունէին, որ ջրանցքը բաց պիտի ըլլայ ամէնազգի առեւտրական եւ ռազմական նաւերու առջեւ, խաղաղութեան թէ պատերազմի ժամանակ:

Այս պայմանը չյարգուեցաւ երկու աշխարհամարտերու ընթացքին: 1915ին օսմանեան չորրորդ զօրաբանակը՝ Ճէմալ փաշայի հրամանատարութեամբ եւ դերման սպաներու օգնութեամբ փորձեց էլ-Քանթարայէն ջրանցքը անցնիլ եւ գրաւել Եգիպտոսը:

Այս ձախող ձեռնարկը պատճառ դարձաւ, որ Անգլիացիք Եգիպտոսը պաշտպանելու համար Թուրքիոյ դէմ ճակատ բանան Պաղեստինէն եւ երեք տարուան ճիգերէ ետք, 1918 Սեպտեմբերին մահացու հարուածը տուին օսմանեան «մեծազօր» բանակներուն:

Գերմանները, զօր. Ռոմէլի դեկավարութեամբ, 1942ին փորձեցին Լիբիայէն յառաջանալ դէպի Եգիպտոս, սակայն զօր. Մոնթկոմէրիի բանակը էլ-Ալամէյնի առջեւ կասեցուց գերմանական բանակը: Սուէզի ջրանցքը փակ մնաց առանցքի պետութեանց նաւերուն առջեւ:

Պոլսոյ 1888ի միջազգային համաձայնագրին 10րդ յօդուածը կը տրամադրէ, որ ջրանցքին վրայ իշխող պետութիւնը իրաւունք ունի անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու «Եգիպտոսի պաշտպանութեան եւ հանրային ապահովութեան պահպանման համար»:

Անգլիացիք երկու պատերազմներու ընթացքին այս յօդուածէն օգտուեր էին ջրանցքը փակելու համար: Նախագահ Նասրը նոյն յօդուածի հիման վրայ արգիլեց Իսրայէլի նաւերուն անցքը ջրանցքէն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱ ՀԷՅԷՆ ԵՏՔ՝ ՊՐԻՒՍԷԼ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Իրերայաջորդ խորհրդաժողովներ, որոնք տեղի ունեցան այս օրերուն Եւրոպայի զանազան մայրաքաղաքներուն մէջ, եւ անոնցմէ մին՝ Ատլանտեան Խորհուրդի հերթական հաւաքոյթը, որ կը շարունակուի Պրիւսէլի մէջ, կրկին լուսարձակի տակ բերին Եւրոպան շահագրգռող հարցեր, որոնք առաւելաբար կապ ունին Եւրոպայի ապագային հետ:

Լա Հէյի որհրդաժողովի որոշումին առընչութեամբ, Ուիլսըն, Անգլիոյ վարչապետը, անգլիական Խորհրդարանին առջեւ դիտել տուաւ, թէ «Անգլիա պատրաստ է բանակցելու Վեցերուն հետ... անմիջապէս որ այս վերջինները պատրաստ ըլլան խօսակցելու»: Ուիլսընի հաւաստիացումով, ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ կասկածի ենթարկել Անգլիոյ ընծայած կարեւորութիւնը իր թեկնածութեան: «Կը յուսամ, որ խօսակցութիւնները կը սկսին ճշդորոշուած ժամանակէն առաջ եւ կը կատարուին արագ կերպով»:

Միւս կողմէ, առջի օր վերջ դտաւ Վարշաւայի Ուխտի անդամ եօթը երկիրներու վեհաժողովը, որ տեւեց երկու օր միայն եւ գումարուեցաւ Մոսկուայի մէջ:

Եօթները քննութեան առին առաւելաբար եւրոպական հարցեր, որոնց մէջ իր կարեւորութեամբ առաջին տեղը կը գրաւէր Արեւմտեան Գերմանիոյ նոր կառավարութեան դիրքը Արեւելքի հանդէպ: Եօթներու միացեալ զեկոյցը գոհունակութիւն կը յայտնէ Գերմանիոյ մէջ արձանագրուած կառավարական փոփոխութեան համար եւ կ'աւելցնէ.— «Եթէ Արեւմտեան Գերմանիոյ նոր կառավարութիւնը Պատմութեան դասը քաղէ, եթէ ձերբազատի անցեալի մեռեալ ծանրութիւններէն եւ իրատեսութիւն ցոյց տայ, իր դիրքը նըպաստաւոր ընդունելութիւն կը գտնէ բոլոր խաղաղասէր եւ ընկերվարական երկիրներուն մօտ»: Գլխաւոր պահանջն է որ՝ Գերմանիա ընդունի Օտէռ-Նայս սահմանը եւ ճանչնայ Արեւելեան Գերմանիան»:

Պրիւսէլի մէջ Ատլանտեան Խորհուրդը կը շարունակէ իր աշխատանքները: Եւրոպական խորհրդաժողովի մը գումարման հաւանականութեան առթիւ բազմաթիւ երկիրներ — Պելժիա, Հոլանտա, Անգլիա — որոշ վերապահութիւն յայտնած են. «Դեռ կանուխ է վայրը, ձեւը եւ թուականը ճշդելու համար», ցորչափ նախապատրաստական լուրջ աշխատանքներ չեն տարուած Արեւելքի հետ: Տարբեր եղած է Ֆրանսայի տեսակէտը, որուն կարծիքով նման ժողովի մը պէտք է մասնակցին նոյնիսկ եւրոպական այն երկիրները, որոնք ոչ մէկ ճակատի կը յարին: Անհրաժեշտ չէ, որ երկկողմանի խօսակցութիւնները յաջողին, այլ՝ յառաջ ընթանան նպաստաւոր ձեւով: Կարեւոր է, որ վերջ գտնէ լարուած մթնոլորտը: Ֆրանսա եւս կը գտնէ, որ նման ժողով մը պէտք է նախապատրաստուի:

×

Լա Հէի խորհրդաժողովին արդիւնքէն գոհ են ընդհանրապէս Ֆրանսական բոլոր շրջանակները եւ քաղաքական դէմքերը: Խորթ ձայն մը ելաւ միայն առջի օր, կոլիստներու մէջ երբ Վանտրու, երեսփոխան, Լիւքսանպուրկի ձայնասփիւռէն յայտարարեց թէ Լա Հէի ժողովը յուսախաբութիւն մը եղած է եւ թէ կարգ մը որոշումներ չեն համապատասխաներ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան նախկին գիծին: Այս խօսքերը մասնաւոր նշանակութիւն կ'առնեն երբ նկատի առնուի թէ Պ. Վանտրու տը Կոլի աներձագն է: Ուրբաթ առտու, Եւրոպա մէկ կայանէն, Իտկար Ֆօռ, որ Գիւղատնտեսութեան նախարար ալ եղած է, յայտարարեց թէ գոհ է Լա Հէի որոշումներէն եւ ցաւ յայտնեց թէ Վեցերը միայն «կանաչ նիւթով» կը զբաղին մինչ լաւ կ'ըլլար որ «մոխրագոյն նիւթով» ալ զբաղէին (այլ խօսքով՝ ոչ միայն հողագործութեամբ այլեւ՝ համալսարանով):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խորհրդարանական շրջանակները ճնշում կը բանեցնեն Ուիլսընի վրայ, որպէսզի Լոնտոն փոփոխութեան ենթարկէ Նիժերիոյ իր քաղաքականութիւնը: Արդարեւ, 125 երեսփոխաններ գրաւոր դիմումնագիր մը ներկայացուցին վարչապետին, որպէսզի արգիլէ անգլիական զէնքերու առաքումը Լակոս:

ՊԵՐԹՐԱՆ ՌԸՍԷԼ, անգլիացի անուանի փիլիսոփան, Կոսիգինի ուղղուած նամակով մը բողոքեց Սոլիենիցինինի արտաքսումի որոշումին դէմ: Փիլիսոփան կը սիրէ յուսալ, որ որոշումը յետս կը կոչուի:

ՈՒՂԵՑՈՅՑ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂԻՆ

Խորհրդային «Սովետսկայա Ռոսիա» թերթը, առաջին էջի վրայ հրատարակուած խմբագրականով մը, խիստ ուղեցոյցներ կուտայ խորհրդային գրողներուն:

Թերթը կը շեշտէ յատկապէս, թէ «Ոչ միայն կարեւոր է այսինչ կամ այնինչ գրագէտին գրելու կերպը, այլ նաեւ՝ թէ ի՞նչ կը գրէ, ի՞նչ է իր դիրքը եւ ի՞նչ չափով արուեստի իր տեսակէտները կը համապատասխանեն կուսակցութեան ըսկզբունքներուն»:

Թերթը կ'աւելցնէ, թէ ամէն ինչ պէտք եղած ձեւով չընթանար եւ կարգ մը հրատարակչական տուներ հրապարակ կը հանեն այնպիսի գործեր, որոնք հաշտ չեն կուսակցութեան գծին:

«Շատ անգամ, շրջանային հրատարակչական տուներու աշխատաւորները կը վնասեն գրագէտներուն լոյս ընծայելով գիրքեր, որոնք կ'աղաւաղեն մեր կեանքին իրական դիմագիծը, կը հրատարակեն նաեւ գործեր, որոնք զուրկ են արուեստի արժանիքներէ»:

Թերթը առանց յիշելու Սոլիէնիցինինի անունը դիտել կուտայ, թէ «Ռուս գրողներուն մեծամասնութիւնը, եւ առաջին հերթին համայնավար գրողները կը գործակցին կուսակցութեան հետ՝ իրենց շինարար ստեղծագործութիւններով»:

Ինչ կը վերաբերի խորհրդային կարգ մը գրագէտներու դիմումին՝ վերաքննելու Սոլիէնիցինինի արտաքսման հարցը, մերժուած է խնդրագիրը:

ՃԱՏՐԱԿ

Տ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ՝ ԱՌԱՋԻՆ

Միջազգային հանդիպումի մը ընթացքին՝ Տիգրան Պետրոսեան, ուրիշ խաղակիցի մը հետ՝ Վիկթոր Քորչնոյ, առաջին տեղը գրաւեց ապահովելով 3,5 կէտ:

Մրցաշարքը, որ դեռ վերջ չէ գտած, տեղի կ'ունենայ Փալմա տը Մայորքա քաղաքին մէջ (Պալէառ):

Ճատրակի մասնագէտներու նախատեսութեամբ, Տիգրան Պետրոսեանի դիրքը շատ զօրաւոր է, հետեւաբար, հաւանական է, որ ապահովէ յաղթանակը: Ռուս Բորիս Սպասքի, որ ներկայիս երկրորդ տեղը կը գրաւէ, կէս կէտի առաւելութեամբ աշխարհի ախոյենութիւնը խլած էր անցեալ ձմեռ Տիգրան Պետրոսեանէն: Ծանօթ է, որ 1963–69ի միջազգային մրցումներուն, Տիգրան Պետրոսեան նուաճած էր առաջնութիւնը:

ՊՐՈՒՍԱ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԻՍԱՒԵՐ ԳԻՒՂԵՐ

Քառասուն տարիէ ի վեր կը փափաքէի ծննդավայրիս՝ Պրուսայի շրջանի հայաշատ աւանը՝ Ենիճէն անգամ մը եւս տեսնել:

Առիթը ներկայացաւ այս տարի: Նիւ Եորքէն «Ռաֆայէլ» զբօսանաւով հասայ Նափոլի, ուր զիս դիմաւորեց զաւակս, որ Հռոմի մէջ փաստաբան է:

Կարօտագին այցելութիւն տուի Վենետիկ, Ս. Ղազար, ուր մեր ազնուական եւ հայրենասէր վարդապետները ջերմագին ընդունեցան մեզ: Հայր Պզտիկեան սիրայօժար ցոյց տուաւ մեզի այդ օրհնեալ մշակութային կեդրոնին թանկագին առարկաները: Հոնկէ մեկնեցանք Պէյրութ:

Պէյրութը, ինչպէս ծանօթ է, հոծ Հայութեան կեդրոն մըն է: Փալանճեան ճեմարանը մաքուր, կանոնաւոր դասարաններ ունի: Ցոյց տուին ողբացեալ Սիմոն Վրացեանի սենեակը, որ տակաւին փակ է:

Պէյրութի ազգային հաստատութեանց թերթերուն այցելեցի, եւ «Ազդակ»ի միջոցաւ լումաս ձգեցի:

Գացի Յունաստան, ապա Պոլիս, որ հիասթափ ըրաւ զիս: Աղքատներ, թշուառներ, ամէն կողմ լեցուն: Քիւրտեր, գաղթականներ նոյնպէս:

Այցելեցի Պալեաններու շինած Տոլմա Պաղչէի պալատը, ամերիկացի զբօսաշրջիկներու հետ: Առաջնորդող Թուրք մը միայն թուրքերէն բացատրութիւններ կուտար, եւ Ամերիկացիներ ոչինչ կը հասկնային, իրարու երես կը նայէին: Իսկ ես, տակաւին չմոռցած թուրքերէնիս շնորհիւ, հասկցայ եւ սկսայ բացատրել միւսներուն:

Ճամբորդութեանս միակ նպատակն էր այցելել ծննդավայրս՝ Ենիճէ: Արդեօք ի՞նչ վիճակի մէջ էր: Ճամբայ ելանք դէպի Եալովա եւ հոնկէ հարաւ, ինքնաշարժով հասանք Ենիճէ:

Բոլորովին անճանաչելի դարձած էր, աւերակ...

Ենիճէն Ողիմպոս լերան (Ուլու Տաղ) ստորոտը 1915ին ունէր 1·200 հայ տուն, իւրաքանչիւրը 10էն աւելի անձերէ բաղկացած: Արհեստ, առեւտուր Հայերուն ձեռքն էր: Ունէր փառաւոր մայր եկեղեցի մը, քառայարկ դպրոց մը: Անոր մօտ Հ. Յ. Դ. տունը: Այժմ դպրոցին տեղը շինուած է մզկիթ մը:

Հայոց եկեղեցին այժմ կիսաւեր վիճակի մէջ է: Քանդուած են բոլոր տուները: Մօտակայ գիւղի Թուրքերը ըսին, թէ «Յոյները նահանջի ատեն այրեցին Ենիճէն»:

Հայոց գերեզմանատան քարերն իսկ չկային: Մեր գերեզմանի հողին վրայ սկսեր էին փոքր տուներ շինել թուրք գաղթականներու համար որոնք եկած էին Պուլկարիոյ Շումէն եւ Եամպոլ քաղաքներէն:

Աւերակ Ենիճէի մօտ, Թրքական գիւղի մը մէջ հին բարեկամ մը ունէի, այժմ 81 տարեկան: Գտայ զինք, խօսեցանք: Անունը Իզզէթ պէյ էր: Ան ըսաւ, թէ «դուրսէն, Պալքաններէն, կաւատներ եկան եւ աշխատասէր ու շինարար Հայերուն դէմ զզուելի զրպարտութիւններ ըրին, տարագրեցին զանոնք: Աւերակ դարձաւ Ենիճէն ու ամէն անգամ, անկէ անցնելուս, լալս կուգայ»:

Իզզէթ յայտնեց, թէ 400 տարի առաջ Վանի կողմերէն տասնեակ մը հայ ընտանիքներ եկած էին եւ շէնցուցած Ենիճէն: Ան մեզ սուրճով հիւրասիրեց, մենք ալ իրեն նուէր մը տուինք, ապա ընկերոջս՝ Օննիկին հետ այցելեցինք Պրուսայի համբաւաւոր ջերմուկները: Առիթէն օգտուելով, շարունակեցինք մեր ուղեւորութիւնը, Իզնիքի լիճին (Նիկիոյ) հարաւը եւ հիւսիսը գտնուող նախկին հայ գիւղերը այցելելով: Հայկական Սէօլէօզը, Միջագիւղը, Նոր-Գիւղը, Մեծ Նոր Գիւղը եւ հայկական այլ գիւղեր, գրեթէ բոլորն ալ նոյն վիճակին մէջ են, կիսաւեր, աղքատ թուրք բնակիչներով:

Պրուսայի շրջանի Թուրքիան հակապատկերն էր եւրոպական քաղաքներուն, շէնքերուն եւ ժողովրդական կեանքին: Իսկ հայ Ենիճէն՝ ծննդավայրս, հայ աւանը, անհետացեր էր: Թուրքը անցեր էր հոնկէ:

Մ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Դ.

1903 թ. Թումանեանը Թիֆլիզում լոյս է ընծայում իր բանաստեղծութիւնների ժողովածուն եւ դրանից յետոյ նա այլեւս ճանաչուած բանաստեղծ է: Հետզհետէ նրա կապերը լայնանում են, նա ձեռք է բերում ահագին ժողովրդականութիւն, նրա տունը դառնում է հասարակական-գրական մի անպաշտօնական ակումբ: Պոէտի հրապուրիչ բնութիւնը, նրա զարմանալի սրամտութիւնը քաշում են դէպի նա մարդկային ահագին բազմութիւն: Նրա արխիւում բազմաթիւ եւ բազմատեսակ մարդկանցից նամակներ են մնացել, որոնք ժամանակին դիմել են նրան հազար ու մի տեսակ հարցերով եւ առաջին հերթին նիւթական աջակցութեան խնդիրներով: Համեմատաբար ընդարձակ բնակարանում, շրջապատուած ճոխ մատենադարանով եւ արուեստի հազուադիւտ առարկաներով — հին հասարակութեան սոցիալական սանդուխների վրայ նա հասել էր թերեւս ամենաբարձր աստիճանին, որ կարող է երազել մի հայ դրող:

— Լաւ է, որ դպրոց չեմ աւարտել, թէ չէ եախիցս կը բռնէին թէ՝ վարժապետ դառ, — ասում էր բանաստեղծը, որ այդ միջոցին մեր ուսուցիչների, գրողների նկատմամբ հովանաւորողի, պաշտպանի դերում էր հանդէս գալիս:

Սակայն անգամ այդքան բարձր դիրք գրաւելուց յետոյ էլ, Թումանեանը տեւական ու լուրջ աշատանքի պայմաններ չստեղծեց իր համար: «Պէտք է ասեմ, — խոստովանում է նա իր ընկերներից մէկին, — որ էս նեղ ու խառնուած ժամանակը ես էլ կատաղել եմ, ինչպէս ամէնքը նկատել են: Շարունակ քէֆ եմ անում: Եւ իսկապէս, հապա ուրիշ ինչ անենք: Տեսնում ես աշխատանքը մի դատարկ ու յիմար բան է, դու էլ զոնախի պէս, մի քանի օրով ես եկել ու վաղը կամ միւս օրը գնալու ես — շատ կարճ ու պարզ բան»:

— Ինչ որ գրում եմ — հիւանդ ժամանակս եմ գրում, երբ հարկադրուած եմ լինում տանը պառկած մնալու:

1903 թուականը Թումանեանի տաղանդի զարգացման զէնիտն է: Այնուհետեւ նա աստիճանաբար իջնում է, բոլորելով իր բնականոն շրջանը:

Ի՞նչպէս է ըմբռնել մեր պոէտը իր կոչումը:

Իր բարեկամներից մէկին նա հակաճառում է.

— Առաջին սխալդ այն է, որ կարծում ես տողերն են բայրոնա-լերմոնտովեան, ոչ թէ ես:

Մի այլ տեղ նա համաձայնւում է.

— Ընդհանուր առմամբ դու քո բանաստեղծին նկատել ու ճանաչել ես շատ ճիշդ, որ նա իր ժողովրդի թշուառութեան երգիչն է, թախիծի, վշտի բանաստեղծ, որ այդ թախիծը, այդ տխրութիւնը ունի զանազան աղբիւրներ, բայց բոլորը մի տեղից են գալիս ու մի տեղ գընում եւ այդ է մեր հայկական կեանքը, հայկական աշխարհքը: Գուցէ այդ լինի իմ գլխաւոր արժանիքը: Այդ էլ հարկաւ, մեծ բան է, եթէ այդպէս է: Բելինսկին ասում է՝ բանաստեղծի մեծութիւնը ամէնից առաջ կայանում է նրա ժողովրդական լինելու մէջ: Ամէնից առաջ ամէն բանաստեղծ իր ժողովրդի սիրտը պէտք է լինի: Սակայն սրանից յետոյ կայ մի ուրիշ մեծ խնդիր թէ որքան յաջող է նա կարողացել հառաչել այդ մեծ հառաչանքը: Հոգին գտնելուց յետոյ պէտք է մարմինը չմոռանալ: Բանաստեղծը չէ՞ որ վարպետ է: (1904 թ.):

— Ես գտայ, որ տակաւին դպրոցում սորվածս ռուս բանաստեղծների գրուածները, ինչպէս Պուշկինից՝ «Պոլտաւան», «Ցիգանները», «Օլեգի երգը», «Ջրահեղձը», «Զմեռնային երեկոն», Լերմոնտովից՝ «Կալաշնիկովի երգը», «Հրեշտակը», «Պաղեստինի ճիւղը», «Վէճը», «Մարդարէն», «Երկնային ամպեր, յաւերժական թափառականներ», «Ելնում եմ մենակ ճանապարհ», «Ե՛ւ տխուր է ե՛ւ տրտում» — որ բոլոր այս գրուածները, դեռ եւս դպրոցական տարիները, ես այնքան եմ սիրել, որ նրանք անպատճառ պիտի ազդած լինէին ինձ վրայ: Մի քանի ոտանաւոր եւ պոէմ ես նոյնիսկ թարգմանել եմ:—

... Աւելին կ՛ասեմ: Ես գտայ որ ռուս պոէտները, գլխաւորապէս Պուշկինն ու Լերմոնտովը, ինձ միշտ աւելի հարազատ ու մօտիկ են թուացել քան մեր հայ բանաստեղծները:

— Եուրի Վեսելովսկին, — գրում է իր ընկերներից մէկին Թումանեանը — մի նամակով ինձ մի քանի հարցեր է տուել: Պատասխանը գնաց թէ չէ — Շահազիզն անպատճառ կը կտրի այն նպաստը, որ ստանում եմ գրական ֆոնդից: Բայց թէկուզ գրական ֆոնդն էլ քանդուի — ճըշմարիտն այն է, ինչ որ զրկում եմ»:

Բանաստեղծի անկեղծութիւնը ամէն կասկածից դուրս է:

Նա իրեն համարում է հայ ժողովրդի թշուառութեան երգիչ եւ կամենում է ժողովրդական լինել:

Ժողովրդի թշուառութիւնը երկու եղանակով է արտայայտել մեր բանաստեղծը: Նախ՝ դա բխում է այն խաւարից, որի մէջ խարխափում էժողովուրդը գիւղում: Իր լիրիկական գործերում, պոէմներում, լեգենտներու ու պատմուածքներում այդ թշուառութիւնը նա պատմել է համոզիչ շեշտով: Ապա՝ դա բխում է Տաճկահայաստանի խնդրից, որ եւ իսկական «երկիր» է: Դաշնակցական արիւնի բուրժուական այդ դատն էլ է տեղ գտել բանաստեղծի լիրիկայում, լեգենտներում ու պոէմներում: Վերջապէս նրա անհատական անբաւարարուածութիւնն էլ է՝ գտել քնարերգութեան մէջ իր արտայայտութիւնը, Երեք աղբիւր միաժամանակ սնուցանում են պեսիմիզմը նրա քնարերգութեան մէջ:

— Իմ լաւագոյն ուժերն ու տարիներն անցել են արդէն, իսկ ինչ որ առաջս կայ, ով գիտի այն էլ ինչ է լինելու: Լաւ են ասում թէ կեանքը կեանք է: Բայց մի մոռանար, որ մարդն էլ մարդ է: Մարդ յոգնում է, փոխւում է, կոտրւում է եւ մինչեւ անգամ մեռնում: Այնուհետեւ դարձեալ կեանքը կեանք է, բայց մարդը էլ ո՞րտեղ է...», ասում է պոէտը 1904 թուին:

Սկսւում է Թումանեանի վայրէջքը:

ՊՕՂՈՍ ՄԱԿԻՆՑԵԱՆ

(4 – Շար.)

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

— Շատ ճիշդ կը խօսի Թրլեպը, պատասխանեց դաղազած երեւոյթով մէկը: Թուրք ասպետները հիմա փակուած կը մնան իրենց դիրքերուն մէջ եւ ազատ կ՛արձակեն կատաղած շուներ, որ փարատեն մեր զաւակները եւ մեր երիտասարդութիւնը տանին Թուրքիա: Թո՛ղ Աստուած ողորմի մեր վիճակին: Եւ ոչ ոք կ՛օգնէ մեզի: Եթէ նոյնիսկ մեր փորոտիքը գուրս թափուած ըլլայ, ոչ ոք կը զբաղի մեզմով: Միմիայն երբ Կայսրը Գերմանիոյ մէջ կռուելու համար զինուորներու պէտք ունենայ, անմիջապէս մենք միտքերնին կ՛իյնանք եւ մենք կը զրկուինք ամէնէն տաք կռիւներու ճակատները: Սակայն ոչ մէկը աջակցութիւն մը կը բերէ մեզի, երբ այդ սադայէլի ծնունդ վայրենի Թուրքերը կուգան մեր կոկորդը խեղդելու: Իրա՛ւ որ խելքս չէ հասած այս բաներուն:

— Մխիթարուէ՛, բարեկամս, շարունակեց ուրիշ մը: Ես կը կարծեմ թէ աւելի լաւ է հանդիստ թողուլ թէ՛ իշխանները եւ թէ կայսրը: Անոնք ալ իրենց դժուարութիւնները ունին, իրենց խաչը ուսերնուն վրայ կրելու բեռը: Ես իմ կողմէս կը խորհիմ, ընկերներ, որ մենք մեր ձեռքով պէտք է լուծենք մեր խնդիրները եւ մեր մէջ իրար օգնութեան հասնինք:

— Այո՛, դիւրին է քեզի համար այդպէս շատախօսելը, ընդմիջեց նախորդ խօսողը: Դուն միս-մինակդ մարդ ես արեւին տակ. ոչ հայր ունիս, ոչ մայր. ամուսնացած ալ չես ու զաւակ ալ չունիս: Եթէ բան մը ունիս որ թանկագին է քեզի համար, այն ալ մէկ հատիկ քու գլուխդ է: Ես ալ քեզի պէս կրնայի խորհիլ, եթէ առանձին ըլլայի աշխարհի վրայ: Բայց եթէ Թուրքերը, իմիններուս պէս, սպաննած ըլլային հարազատ զաւակդ եւ կինդ ալ գերեզման զրկած՝ այն ատեն կը տեսնուէինք հետդ: Եւ տակաւին բան մը չըսի այրուած տնակիս մասին. տունը կեանք չէ, դարձեալ կրնամ խրճիթ մը շինել ձեռքովս:

— Կը շինես, այո՛, որպէսզի Թուրքը դայ եւ նորէն կրակի տայ: Եւ եթէ երբեք խորունկ կը քնանաս, դուն ալ կրնաս խորոված դառնալ եւ մոխրանալ խրճիթիդ հետ, աւելցուց չորրորդ մը:

— Դուք ինչ որ կ՛ըսէք, շատ ճիշդ է, մէջ մտաւ վաթսուննոց շիկահեր մարդ մը: Բայց ես ալ իմ խօսքս ունիմ ըսելիք: Ոչ մէկ օգուտ կ՛ունենայ մեզի լարուիլը տանուտէրներուն եւ կայսեր հանդէպ: Անոնք մեր վրայ նշանակուած են Աստուծոյ կողմէ եւ ճիշդ բան չէ զանոնք ուրանալը: Տիրոջ առջեւ իրենք են պատասխանատուն իրենց արարքներուն: Մեզի չէ ինկած զանոնք դատելը: Կը տեսնէք, որ մեզմէ իւրաքանչիւրս ենթակայ է դիշերէն մինչեւ առաւօտ, կամ առաւօտէն մինչեւ դիշեր՝ անցնիլ անդիի աշխարհը, մանաւանդ մեր երկրին մէջ Թուրքերուն մահ տարածել սկսելէն ի վեր: Ահա թէ ինչո՛ւ համար կ՛ըսեմ ձեզի, որ պէտք չէ յուսահատինք եւ վհատինք, ու պէտք չէ երբեք որ անշարժութեան մատնուինք: Հակառակ որ մեր ուժերը բաւական չեն մեր հողէն դուրս վտարելու Թուրքը, բայց այսուհանդերձ կրնանք սուղ արժեցնել իրեն, ինչ որ կը գողնայ մեզմէ: Մեր ճոկանները կրնան բազմաթիւ զանկեր պայթեցնել, չեմ կարծեր որ Թուրքերու գլուխները աւելի կարծր ըլլան քան մերինները: Թէեւ ես արդէն գրեթէ ծեր եմ, սակայն ես ինքս ալ կ՛ընկերանամ ձեզի եւ կը տեսնէք թէ բաւական ուժ ունիմ տակաւին իմ պարտականութիւնս լիովին կատարելու:

— Ես ալ այդպէս կը խորհիմ: Անհրաժեշտ է որ մեր ուժերը ի մի հաւաքենք:

— Ես ալ նոյն կարծիքին եմ...

— Ե՛ս ալ... Ե՛ս ալ... կը լսուէր ամէն կողմէ:

Եւ մեծ խարոյկին մօտ՝ հետզհետէ կը ծաւալէր բազմութիւնը:

— Լաւ ուրեմն, գործի անցնինք անմիջապէս, լսուեցաւ զանազան մարդոցմէ: Ան որ պիտի չուզէ քալել մեզի հետ՝ արժանի չէ մեզմէ նկատուելու:

— Ուստի վաղը առաւօտ կանուխ հարկ է որ ամէնքս ելլենք ճամբայ, թշնամիին ծանր հարուած մը տալու ուխտով:

— Մեր բազմութեան կէսը կը մնայ ճամբուն վրայ կաշին վրայ տուած, եւ միւս կէսը՝ ջարդուած գլուխով կը վերագառնայ այս խորխորատը: Ահա թէ ի՛նչ կը սպասէ ձեզի, կը նախազգուշացնեմ ձեզ, կ՛ըսէր ան, որ քիչ առաջ կը տրտնջար իշխաններու եւ տանուտէրներու հասցէին:

— Նորէն դո՞ւն... Երբէ՞ն ի վեր դուշակ ես դարձած, հարցուց իրեն երիտասարդ մը, ծուռ աչքով եւ արհամարհանքով դիտելով զայն:

— Չե՞ս դիտեր միթէ որ քու վհուկ մեծ մայրիկդ սորվեցուցած է ինծի մարդարէանալ... պատասխանեց միւսը:

— Ա՛խ, այո՛, դիտեմ թէ մեծ մայրիկս վատասիրտ մարդ մը ըլլալ սորվեցուցած է քեզի: Հաւու սիրտ է քու սիրտդ... եւ վախիդ՝ գուշակութիւններ ընել կը սկսիս:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՁԻՉ

(40 – Շար.)

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԼԵՀ ԴԻՄԱԳԻՕՎ

Վարչապետի մէջ չըջան ընող սրամիտ պատմութիւն մը հարապատ դոյներով կը բնութագրէ երկրին ներքին կացութիւնը։ Կուսակցական պատկերը Լեհաստանի։

Այս տարեսկիզբի ուսանողական ցոյցերու ընթացքին ոստիկանութիւնը կը մերժէր ներս ձգել ուսանողներ պատկանող մօտակայ եկեղեցի մը։ Երիտասարդ զայրոյթի ոստիկաններ, առանց համազգեստի, իրենց կարգին, կը մտնեն եկեղեցի՝ հալածելու ուսանող փախստականները։ Եկեղեցիին երէցը ուսանողներուն ցոյց կուսակցական փախուստի զայրոյթի անցքերը, իսկ ոստիկաններուն կ'արգիլէ անցնիլ պատկէն։

Երբ հարց կուտան երէցին, թէ ի՞նչպէս պատրաստուած էր ուսանողները ոստիկաններէն, քանի որ երկուքն ալ երիտասարդներ էին առանց համազգեստի, հոգեւորականը կը պատասխանէ.

— Ոստիկանները, երբ եկեղեցի կը մտնէին, խորանին առջեւ կենալով պահ մը՝ կը խաչակնքէին...

Համայնավար իշխանութեան տիրապետութիւնը երկրին վրայ, անշուշտ, ամբողջական, բացարձակ եւ անվիճելի է։ Ոստիկանական պետութիւն մըն է ան — կասկած։ Արդարեւ, համայնավար իշխանութիւններէն կախում ունին ոստիկանութեան ի գործ դնելիք միջոցներն ու եղանակները — բռնութիւն կամ ոչ։ Այսու հանդերձ, վարչապետի դիմագիծը այս օրերուն բնականոն է եւ հանդարտ։ Բացառիկ հակազդեցութիւն դոյութիւն չունի, եւ ժողովուրդը չի վախնար խօսելու նոյնիսկ օտարներու հետ։

Ուսանեղէնը առատ է։ Կարելի է նոյնիսկ ճարել սպանական ձկթ եւ իտալական լոլիկի մածուկ։ Սպասարկութիւնը ճաշարաններու մէջ, որոնց թիւը մեծ է, բաւական գոհացուցիչ է, իսկ ճաշատեսակները՝ լաւ։ Խանութները ունին ապրանք, որուն չարքին՝ ֆրանսական արդուզարդի իրեր։ Լեհուհիները միեւնոյն ժիւփ կը դնեն՝ Փարիզի եւ Լոնտոնի իրենց հասակակիցներուն նման։

Անշուշտ կարելի չէ գտնել դիւրութեամբ «Մոնտ» կամ «Հերըլտ Թրիպիւն», բայց հնարաւոր է ունենալ «Վոկ» կամ «Փլ» հանդէսները, եւ կը թուի թէ Լեհաստանի մեծագոյն կ'օգտուին ասոնցմէ։ Բաւական մեծ թիւով ինքնաշարժներ կան — Ֆիաթ, Փէօժօ, Ֆորտ, Ֆոլքսվակըն, Մերսեդէս, Օսթին — մեծ մասամբ դրնուած օտար երկիրներ ապրող Լեհերու կողմէ եւ նուէր տրուած իրենց երկրի հարազատներուն։

Կրօնքն ու կաթոլիկ եկեղեցին աւելի ցայտուն են վարչապետի մէջ, քան թէ համայնավար քարոզչութիւնը։ Շաբաթ օրերը կը տեսնէք անհամար զոյգեր եկեղեցիներու մէջ՝ ամուսնութեան համար, իսկ անդլիական կամ օտար աւետարան — նակէչական ընկերութիւններ խանութներ ունին Վարշաւայի կեդրոնական փողոց — ներուն մէջ։

Արդարեւ, բազդատմամբ Ռուսիոյ բնակիչներուն, Լեհերը աւելի լայն ազատութիւններ ունին։ Լեհ մը դիտել կուտայ ամերիկացի լրագրողի մը. «Չէ՞ք կարծեր, որ Մոսկուայի բազդատմամբ մթնոլորտը աւելի պայծառ է հոս. տեսէք, ես եւ դուք կը խօսինք, մինչդեռ Մոսկուայի մէջ Ռուսերը նոյնիսկ մեղի՝ Լեհերուս հետ խօսելէ կը խուսափին»։

Աւելի ստեղծուած է «հատասարակըչ — ռութեան» սկզբունքի հիման վրայ։ Համայնավար իշխանաւորները, որոնք կը կառավարեն երկիրը այնքան զօրաւոր թաթով, որքան իրենց նախորդները՝ լեհ աւատատէրերը, իրենց հպատակներէն կը պահանջեն քաղաքական կատարեալ հպատակութիւն մը, որու փոխարէն տեսակ մը համաձայնութեան եկած են լեհ հասարակութեան երկու զօրաւորագոյն տարրերուն՝ եկեղեցիին եւ գիւղացիութեան հետ։

Քաղաքականօրէն, համայնավար իշխանաւորները կրնան վստահիլ լեհ ժողովուրդին ազգային չեշտուած զգացումներուն վրայ։ Արդարեւ, լեհ ժողովուրդը, որ զարերու ընթացքին ենթարկուած է մէկ նուաճողէ միւս նուաճողի իշխանութեան, ներկայիս, իր ապահովութիւնը եւ ազգային գոյութիւնը կը վայելէ մեծ աստիճանի վրայ։

Եթէ համայնավար վարչակարգը չատ ալ սիրելի չէ Լեհերուն, այնուամենայնիւ, միակ վարչակարգն է, որ կարողացած է ապահովութիւն մը ներշնչել Լեհաստանի։ Այս ձեւով, վարչակարգը որոշ իմաստով կը վայելէ լեհ ժողովուրդին աջակցութիւնը, պարզ այն պատճառով, որ ժողովուրդը տարբեր ձեւ մը չի դներ իր ազգային ապահովութեան համար։

Սակայն, ասոր փոխարէն, լեհ ժողովուրդը յաջողեցաւ պայքարիլ Սաալինի ճիպին դէմ՝ քանդելու եկեղեցին եւ համայնացնելու ագարակները։ Եկեղեցին, անշուշտ, ասպարէզ չի կարդար պետութեան, սակայն կրնայ փաստօրէն գոհ ըլլալ, որ Աստուծոյ հաւատացող Լեհերու թիւը, բազդատմամբ համայնավարներուն, չատ աւելի մեծ է։

Ինչ կը վերաբերի դիւղատնտեսութեան, Լեհաստանի հողերուն 85 առ հարիւրը կը մնայ անհատական սեփականութեան տակ՝ արտադրելով երկրին պիւղատնտեսականի 95 տոկոսը։

Առաւել եւս, մինչեւ տասը պաշտօնեայ ունեցող անհատական ձեռնարկութիւնները դոյութիւնը արտօնուած է, որու հետեւանքով սպասարկութիւնը առեւտուրի մէջ չատ աւելի լաւ է Լեհաստանի մէջ, քան օրինակ, Ռումանիոյ մէջ, առանց նկատի ունենալու Ռուսիան, որ աւելի վատթար վիճակի մէջ կը գտնուի։

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

—o—

ԱՆԹԻԼԻԱՍ (Ցառաջ).— Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երանաչնորհ Հայրապետ Սահակ Բ. Կաթողիկոսի վախճանման 30րդ տարելիցին առթիւ (1939–1969) Ընծայարանի Բ.կարգի սարկաւագաց կողմէ տեղի ունեցաւ յիշատակի հանդէս մը, Դպրեվանքի «Կիւլպէնկեան» սրահին մէջ, կիրակի Նոյեմբեր 9, երեկոյեան ժամը ճիշդ 7,30ին։

Հանդէսը, իր նախագահութեամբ կը պատուէր Աթոռոս Հայրապետը՝ Տէր Զօրէն Ա.։ Ներկայ էին նաեւ Լիբանահայոց առաջնորդ Տաճատ Արք. Ուրֆալեան, Գրիգորեան Եպիսկոպոս Սարգիսեան, Ներսէս Ծ. Վրդ. տեսուչ Հայր Սուրբը՝ Մեսրոպ Վրդ. Աշճեան, Օշական, Վահան, Արամ, Հրայր եւ Սեպուհ աբեղաները, Պր. Յ. Գարիկեան, Բ. Եղիայեան, Գ. Գանտահարեան եւ բոլոր դպրեվանքցիները։

Պատրաստուած էր շատ կոկիկ յայտագիր մը։

Երգչախումբը, դեկավարութեամբ Հրայր Հայր Սուրբին, «Հայրապետ սուրբ եւ անբիծ» չարականով բացումը ըրաւ հանդիսին։

Մովսէս արկ. Ղուկասեան, բերանացի հակիրճ խօսքերով բացատրեց օրուան իմաստն ու նշանակութիւնը, ապա ըսաւ, որ Սահակ Բ. Կաթողիկոսը կարելի է Հայոց երկրորդ Հայրիկը կոչել Երիմեանէն ետք։ Յաւի պատակ եւ տառապանքի հայր եղաւ ան կեանքի ամբողջ տեւողութեան։

Ապա Յովհաննէս արկ. կարդաց «Մակարայ վանքը» խորագրով յուզիչ եւ դեղեցիկ դրուածք մը, որմէ ետք Տիգրան արկ. Թրթռեան իր դրաւոր բանախօսութեամբ մեղի հանդամանօրէն ներկայացուց երանաչնորհ Հայրապետի ամբողջական կեանքն ու կատարած ազգօգուտ եւ նուիրեալ գործը։

Հանդարտ եւ յստակ առոգանութեամբ, Թորգոմ արկ. Դանիէլեան կարդաց Սահակ Բ. Կաթողիկոսի ղրած սրտաճմլիկ եւ հոգեյոյզ կոնդակները, որոնք ուղղուած էին աստանդական հայորդիներուն, եւ բոլոր անոնց որոնք թափառականի ցուպը վերցուցած կը դալթէին օտար հորիզոններ։

Այժմ խօսքը բազմավաստակ ուսուցիչ Պ. Բիւզանդ Եղիայեանինն էր։

Պ. Եղիայեան, քանի մը պատմական եւ նշանակալից դրուագներ պատմեց, որոնք կապ ունէին երանաչնորհ Հայրապետին կեանքին եւ գործին հետ։ «Վերյիշել դրուագները, պիտի նշանակէր իր կեանքը մօտեցնել մեղի», ըսաւ Պ. Եղիայեան։

Այս խօսքերէն ետք, տեսուչ Հայր Սուրբը իրրեւ փակման խօսքը այս հանդէսին, Կաթողիկոսին փոխանցեց խօսքը, որ իր կարգին յատկանշական բացատրութիւններով ծանօթացուց վախճանեալ Հայրապետը, որուն աչակերտած էր Դպրեվանքի սկզբնական տարիներուն։

«Գործի եւ հաւատքի մարդը եղաւ Սահակ Բ.Կաթողիկոս,ըսաւ Տէր Զօրէն Ա. եւ այդ հաւատքի շնորհիւ էր որ այս նախանձելի վիճակին հասաւ այսօր այս հաստատութիւնը, եւ այն բոլոր բանները, աւելցուցին, որոնք հաւատքի վրայ հիմնուած են, չեն կործանիր երբեք եւ կը տևական»։

Ապա իր խօսքը վերջացնելով ըսաւ, որ Սահակ Բ. Կաթողիկոսի եւ իր նմաններուն հաւատքը թող միշտ ծաղկեալ պահէ այս դարաւոր հաստատութիւնը։

«Կիլիկիա» երգով վերջ գտաւ այս յիշատակելի հանդէսը։

Ս. Ց.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Աթէնքի մէջ, Նոյեմբեր 23ին, տեղի ունեցած է Կոմիտասի ծննդեան հարիւրամեակի տօնակատարութիւնը, նախաձեռնութեամբ Համազգային Մշակութային Միութեան։ Բանախօսած է առաջնորդ Սահակ Արք. Այվազեան։

Ամերիկայի հակաքաղցկեղի ընկերութիւնը, Նոյեմբեր 3ին, վիրաբոյժ–աստմնաբոյժ Հրաչ Աբրահամեանի յանձնած է Հերըլտ Ուքրոկ մրցանակը, բերնի կամ բերնամասերու խլիրդային հիւանդութիւններու կանխելու կամ դարմանելու աշխատանքներուն իր բերած բացառիկ նպաստին համար։ Հայազգի վիրաբոյժը դասախօս է Ճորճթաունի համալսարանին մէջ։ Հրատարակած է բազմաթիւ յօդուածներ եւ աւելի քան վեցհատոր դիտարկան ուսումնասիրութիւններ։

Ֆիլատելֆիոյ մէջ ընկերական հաւաքոյթի մը ընթացքին վեց երիտասարդ նորագիրներ իրենց երդման արարողութիւնը կատարելով անցած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը։ Նորագիրներուն կնքահայրը եղած է ընկ. Եր. Ախթանասեան։

Աթէնքի մէջ, Նոյեմբեր 23ին, տեղի ունեցած է Կոմիտասի ծննդեան հարիւրամեակի տօնակատարութիւնը, նախաձեռնութեամբ Համազգային Մշակութային Միութեան։ Բանախօսած է առաջնորդ Սահակ Արք. Այվազեան։

Ամերիկայի հակաքաղցկեղի ընկերութիւնը, Նոյեմբեր 3ին, վիրաբոյժ–աստմնաբոյժ Հրաչ Աբրահամեանի յանձնած է Հերըլտ Ուքրոկ մրցանակը, բերնի կամ բերնամասերու խլիրդային հիւանդութիւններու կանխելու կամ դարմանելու աշխատանքներուն իր բերած բացառիկ նպաստին համար։ Հայազգի վիրաբոյժը դասախօս է Ճորճթաունի համալսարանին մէջ։ Հրատարակած է բազմաթիւ յօդուածներ եւ աւելի քան վեցհատոր դիտարկան ուսումնասիրութիւններ։

Ֆիլատելֆիոյ մէջ ընկերական հաւաքոյթի մը ընթացքին վեց երիտասարդ նորագիրներ իրենց երդման արարողութիւնը կատարելով անցած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը։ Նորագիրներուն կնքահայրը եղած է ընկ. Եր. Ախթանասեան։

Այս բոլոր իրողութիւնները նկատի առնելով է, որ կարելի է ըսել, թէ համայնավարութիւնը Լեհաստանի մէջ լեհ դիմագիծ մը ունի։ Ժողովուրդը կրնայ շատ չսիրել վարչակարգը, սակայն աւելի նուազ պիտի սիրէր ռուսական տիրապետութիւն մը։ Որով ընտրութեան միջոց չունի։ Միակ յոյսը, որ յոյսն եղաւ Լեհերուն դարերու ընթացքին, սպասելն է ապագայ լաւագոյն օրերու։

Թ. Ա. Թ.

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Ֆ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Ուսոի դէպի պուլվարին կողմը ուղղեցան։ Հարսանեաց պէրլիններուն առաջինին մէջն էին Քոզէթ եւ մօրաքոյր եւ Պ. Ժիլնորման, եւ Ժան Վալժան։ Մարիուս, սովորութեանը համեմատ, տակաւին իր նշանածուհին զատուած մնալով՝ երկրորդին մէջն էր։ Հարսանեկան ուղեւորներուն խումբը՝ Ֆիլ օ ու Քալվէր փոզոյէն ելլելուն պէս, խառնուեցաւ այն կառքերու երկարաձիգ թափօրին հետ, որ անվերջանալի շղթայ մը կը կազմէր Մաթըլէնէն մինչեւ Պասթիլ եւ Պասթիլէն մինչեւ Մաթըլէն։

Դիմակաւորներու խումբն բազմութիւն մը կար պուլվարին վրայ։ Թէեւ մերթ ընդ մերթ կ'անձրեւէր, սակայն ծաղրածուն, հապիան ու մխիթարը կը յամառէին։ Այս 1833ի ձմեռուան դուարթութեան ժամանակ փարիզ ծպտելով վենետիկի կերպարանք առած էր։ Հիմա գրեթէ չի տեսնուիր այս տեսակ բարեկենդանի օր։

Վանդի հիմա ամէն ինչ հանրատարած բարեկենդան մը ըլլալով մասնաւոր բան չէին։

Կոմունական ծառուղիները անցորդներու եւ պատուհանները հետաքրքիրներու խումբ բազմութեամբ մը դրաւուած էին։ Թատրոններուն սիւնազարդ պատերը պատող դարատապներուն եղրերը հանդիսականներով լեցուած էին։ Դիմակներէն զատ կը տեսնուէր նաեւ մեծ, պղտիկ, քառանիւ եւ երկանիւ, վերջապէս ամէն տեսակ կառքերու շարք մը, որ բարեկենդանի վերջին օրուան յատուկ է, ինչպէս Լոնշանի մէջ, կառքեր, որոնք կարգով կը քալեն՝ ոստիկանութեան կանոններուն համեմատ ամբողջն իրար կցուած եւ կարծես թէ ակօսաձեւ երկաթուղիներու մէջ ապուցուած։ Ով որ այս կառքերէն մէկուն մէջն է, հանդիսական ու միանգամայն տեսարան է։

Քաղաքապահները պուլվարին վարի կողմերէն քալել կուտային այս երկու անվերջանալի դուրսհեռական շարքերը, որոնք Հակադիմ չարժումով կը շարժէին, եւ հսկողութիւն կ'ընէին որպէսզի մէկը դէպի վար, միւսը դէպի վեր, մէկը դէպի Տանդէն սալարկը, միւսն ալ դէպի Սէնթ Անթուան արուարձանը հոսող այս կառային երկու գետերուն կրկին ընթացքը որեւէ պատճառաւ մը չարդիլուի։ Ֆրանսայի առենակալներուն եւ դեսպաններուն վինանչաններով զարդարուն կառքերը սալարկին մէջտեղը կը դրաւէին համարձակօրէն երթեւեկելով։ Միեւնոյն առանձնաշնորհումը ունէին ուղեկայանին քանի մը չքեղ եւ զուարթ խումբեր, մասնաւորապէս եղն պուրակը։ Փարիզի այս զուարճութեան մէջ Անգլիան իր մարակը չձգել կուտար։ Լորտ Սէյմուրի արարքները կառքը ամբոխին ծիծաղելի մակա – նունէ մը զրկուելով ահագին ազմուկով մը կ'անցնէր։

Կառքերու կրկին շարքին մէջ, որուն զովերէն քաղաքապետական պահակներ իրը հովիւի շուներ կ'արշաւէին, ընտանեկան համեստ պերլիններ կային մօրաքոյրներով եւ մարմիններով լի որոնք նոյն պերլիններուն դռնակներուն առջեւ ծպտեալ մանկանց մատաղաբոյս խումբերը կը դնէին այսինքն՝ հօթնամեայ մանչեր. վեցամեայ աղջիկներ, զմայլելի սիրուն էակներ, որոնք կը զգային թէ հասարակաց խնդումի կը մասնակցէին պաշտօնապէս, լաւ մը կ'ըմբռնէին իրենց խեղկատակութեան արժանապատուութիւնը, եւ պաշտօնատարներու ծանրութիւնը ունէին։

Ժամանակ առ ժամանակ կառքերու այս կամ այն տեղը խոչընդոտ մը կը պատահէր. կողմնական շարքերէն մէկը կամ միւս կանդ կ'առնէր մինչեւ որ խոչընդոտը վերցուէր. արդելք ունեցող կառք մը կը բաւէր բոլոր շարքը հաշմելու։ Ապա վերստին կը սկսէին քալել։

Հարսանիքին կառքերը դէպի Պասթիլ դացող եւ պուլվարին ալ կողմէն քալող կառքերու շարքին մէջն էին։ Փոնթոշուազէն վերի կողմը ժամանակ մը կեցաւ շարքը։ Գրեթէ միեւնոյն պուլվարի վարի կողմէն դէպի Մաթըլէն կոչուող շարքն ալ կանգ առաւ. այս շարքին կանգ առած տեղը դիմակաւորներու կառք մը կար։

Փարիզցիները շատ սղէկ կը ճանչնային դիմակաւորներու այս կառքերը կամ լաւ եւս է ըսել՝ սայլերը։ Եթէ բարեկենդանի օր մը կամ մեծ պահքի կէսի մը ներկայ չգտնուին այս սայլերը, դէշ դուշակութիւն կ'ըլլայ եւ կ'ըսուի. «Ասոր տակը բան մը կայ։ Հաւանական է թէ պաշտօնեաները պիտի փոխուին։

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

—o—

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Վարդան Ենթակոմիտէին, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Ալֆորվիլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը՝ Ռիւ Անրի Պարպիւս:

Կը խօսի ընկ· ԼԵՒՈՆ ԶՈՒԱՔԵԱՆ

Տաք մթնոլորտ:

ճաշագին՝ 10 ֆր·

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ ևա – հանգային Մուրատ Ուսում· փարիզի կեդր· վարչութեան :

Կիրակի (7 Դեկտեմբեր) ժամը 17էն 22, Հայ Մշակոյթի Տան Ս· Թէհլիրեան սը – րահը: 17 Րիւ Պլէօ :

Գեղարուեստական բաժին

ՍԱՑԱՔ – ՆՈՎԱ. դուսանական համոյթը

ճաշադին 15 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ վասն պայծառութեան.— Պր· Ղազար Ներկարարեանն եւ զաւակները, իրենց սիրեցեալ հինոջ եւ մօր Լուսաբեր Ներկա– րարեանի Բ· եւ քրոջ Վերժին Բարսեղ – եանի 15րդ տարելիցին առթիւ վասն հոգեհանդիստի 70 ֆր· Բարեպաշտ տի – կին մը իր ննջեցեալներու յիշատակին 50, Տիկին Հայկուհի Կիւլպոլեան, Տիկ· Պայ– ծառ Տէյիրմէնճեանի քառասունքին առ – թիւ 50 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀԱՅԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի չրջանի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրա – կարգ· Ա.) 28րդ պատգամաւորական ժո – ղովին զեկուցում: Բ) Մասնաճիւղի տա – րեչրջանի հաչուետուութիւն: Գ) Վար – չութեան ընտրութիւն: Դ) Ամերիկեան Գործադիր Կեդր· Վարչութեան իր բո – լոր չրջանաճիւղերու տարեչրջանի դոր – ծունէութեան ընթերցում:

Վարչութիւնը կը փափաքի որ իր բոլոր անդամները ներկայ գտնուին ընդհ· ժո – ղովին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժչկական Միութեան այս Շորեք– չաբթի (Դեկտ· 10), Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քաստէ :

Կը խօսի ՏՈՔԹ· ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

Նիւթ՝

LES ETATS DEPRESSIFS

Հ. Ց. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ — Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր կո– միտէի ընդհ· ընկերական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը : Բոլոր ընկերներուն ներ– կայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

×

ՎԻԼՆ·— Հ· Ց· Դ· Անի կոմիտէի ընդ– հերական ընդհանուր ժողովը այս կիրա– կի առաւօտ ժամը 9ին ակումբին մէջ: Ընդ– հերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը, որ զինուորական ծա– ռայութիւնը ըրած ըլլայ եւ կառք վարելու արտօնագիր ունենայ մանիւթանսիոնի համար:

Դիմել՝

PAPAZIAN

3, Rue Lafayette, Marseille

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յովհաննէս Յարէթ Թովմասեան (կա – մօ) ծնեալ 1925 Յունիսին Լենինական, կը փնտռէ իր հօրաքոյրը Ռոզա Թովմաս– եան, Խարբովէն: Իմացնել Լենա Մեքե – նաճեանի

3, Allée Jean Baptiste Lulli

95 - Sarcelles

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայր Հայրենիք եւ Ս· Էջմիածին այցե– լող պատգամաւորներու եւ աղգայիններու կողմէ զեկուցում, նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Ագգային Միութեան եւ կըր– թական Մարմնոյ :

7 Դեկտ· կիրակի ժամը 15ին Ազգ· Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պռուպօ:

Ցայտագրի առաջին մաս.— Բացման *խօսք՝ Դաւիթ Ծ· Վրդ· Սահակեան, Հայրենի տեսարժան վայրերու եւ մի – ռնօրհնութեան առթիւ նկարահանուած դունաւոր ֆիլմերու ցուցադրութիւն՝ Պ· Ժորժ Մասի կողմէ (իր պատրաստու – թեամբ): Զեկուցում՝ պատգամաւոր Պր· Յովհ· Հարթլեանի կողմէ, Խօսք՝ «Երի– տասարդ Հայաստանը» նիւթով այցելու ուխտաւոր՝ Պ· Հր· Թադէոսեանի կողմէ:*

Ցայտագրի երկրորդ մաս.— Ջերմ մըթ– նոլորտով ընտանեկան խնջոյք: *Ճոխ եւ համադամ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով:*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երդչախում– բին տարեկան զեղարուեստական ցերե – կոյթ – Թէյասեղանը Փետրուար 15, կիրակի Մեզոն տէ Սաֆթրոյի մէջ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ զեղարուեստական բաժին, փարիզի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

Fédération Française de Basket-Ball

COUPE DE FRANCE (Troisième Tour)

U. G. Arménienne

(Championnat de Paris Première Série)

contre

C. J. M. Bourges

(Championnat de France Division Fédérale)

SAMEDI 13 DECEMBRE, à 20 H. 30 — GYMNASE JEAN - JAURES

89, Avenue Jean Jaurès, Paris — (Métro Laumière)

Ouverture des Portes à 20 heures

Ս· ԹԱԴԷՈՍ – ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Սէնթ Անթուանի Ս· Թադէոս – Բար – թողիմէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ Ս· Թադէոս եւ Բար – թողիմէոս առաքեալներու տօնը կը կա – տարուի այս կիրակի: Հանդիսաւոր պա – տարագը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ· Վարդանեան, որ Էջմիածնէն եւ Հայրենի– քէն նոր վերադարձած՝ պիտի տայ Հայ– րապետի ողջոյնի պատգամը իր սիրեցեալ ժողովուրդին եւ քարոզէ օրուան տօնին խորհուրդին մասին:

Պիտի կատարուի մատաղօրհնութեան արարողութիւնը եւ ապա մասնաւոր հո– գեհանդիստ՝ հոգիներուն համար երկան– կայիչատակ Գր· Պալատեան եպիսկոպո – սի, կնքամայր Նունիկ Տէր–Ղեւոնդեանի, հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ երախտաւորեալներու, որոնք աչխատե – ցան ազգին ու եկեղեցիին պայծառութեան համար:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ 8, *պատարագ* 10, *քարոզ՝* 11,15, *մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանդիստ* 12:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE A.I.F

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous

à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :

LIT. 67-61 — BAB. 70-63

122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)

Métros :

N.-D. des Champs — Vavin

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ·

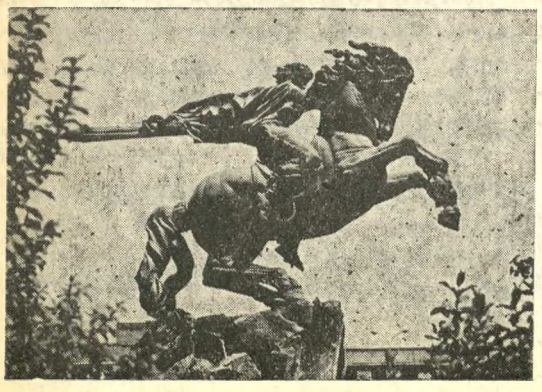

երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գու– եւաւոր քարթերով:

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարբը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք:

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ·—

ՀԱՒԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ· ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (երեւան) — ՄԱՏԵՆԱ– ԴԱՐԱՆ Մ· ՄԱՇՏՈՑԻ (երեւան) — Ա.Ի· ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (երեւան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année

d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

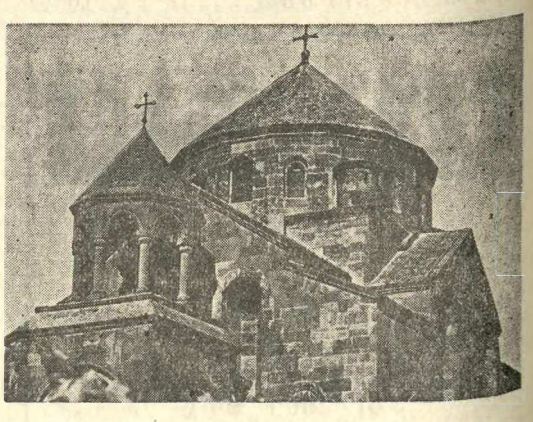

Էջմիածին, Հռիփսիմէի տաճարը, 608 թ·

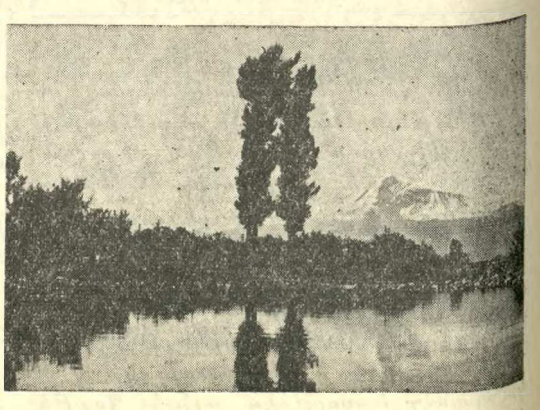

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտա – վայրէն դիտուած

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 7 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·683
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
45e ANNÉE — N° 11.683

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

(Բացման հարիւրամեակին առթիւ)

Գ.

1936ին Ֆուատ Ա. թագաւորին եւ անգլիական կառավարութեան միջեւ քսան տարուան համար կնքուած դաշնագրով Եգիպտոս կը դառնար անկախ պետութիւն: Անգլիա կը շարունակէր իր զինուորական գրաւման տակ պահել Սուէզի շրջանը, Հնդկաստանի ճամբուն ապահովութեան համար: Եգիպտական կառավարութիւնը 1945ին պահանջեց վերաքննել 1936ի դաշնագիրը: 1954 Հոկտեմբերին Եգիպտոս եօթը տարուան համար նոր դաշնագիր մը կնքեց Զըրչիլի կառավարութեան հետ, որ կը խոստանար քսան ամիսէն պարպել Սուէզի շրջանը, պայմանաւ որ պատերազմի պարագային անգլիական բանակը իրաւունք ունենայ կըրկին գրաւելու զայն (1957ին Եգիպտոս ջնջեց այս դաշնագիրը): Անգլիացի վերջին զինուորը հեռացաւ ջրանցքէն 1956ին: Եգիպտոս բոլորովին անկախ դարձաւ:

Նոյն տարուան Մարտին նախագահ Ապտէլ Կամալ Նասըր ծրագրած ըլլալով Նեղոսի վրայ՝ Ասուանի մէջ՝ մեծ ամբարտակ մը կառուցանել, դիմած էր ամերիկեան կառավարութեան նիւթական աջակցութեան: Հակառակ իր խոստումին Ամերիկա մերժեց օգնել, պատճառ դառնալով զանազան բարդութեանց:

Ծիծաղելի էր 15 առ հարիւրի շահաբաժինը, զոր Եգիպտոս կը ստանար Սուէզի ջրանցքի ընկերութենէն: Նեղոսի ամբարտակը ջրանցքի հասոյթներով կառուցանելու գաղափարն էր, որ Եգիպտոսի նախագահը մղեց 1956 Յուլիս 26ին «ազգայնացած» հռչակել Սուէզի «ջրանցքի տիեզերական ընկերութիւնը՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ իր խօսած պատմական ճառով:

Ասուանի ամբարտակին կառուցումը ստանձնեց Խորհ. Միութիւնը, ի հեճուկս Մ. Նահանգներուն: Մոսկուա այս ձեւով ամրապնդեց իր հմայքն ու հեղինակութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Միջազգային դրամատիրութիւնը ցընցուեցաւ Ջրանցքի Ընկերութեան ազգայնացումով: Եւրոպացի նաւուղիղները գործադուլ յայտարարեցին նեղը դնելու համար եգիպտական կառավարութիւնը: Սակայն շուտով եգիպտացի եւ օտար ուրիշ մասնագէտներ ապահովեցին նաւերուն ապահով անցքը ջրանցքէն՝ հիւսիսէն հարաւ եւ հարաւէն հիւսիս:

Եգիպտական կառավարութեան վրայ ճնշում բանեցնելու համար է, որ սարքուեցաւ Իսրայէլի յարձակումը Սինայի անապատէն դէպի ջրանցք, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մասնակցութեամբ: Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու միջամտութիւնը վերջ տուաւ 1956ի աշնան արաբեւիսրայելեան պատերազմին: ՄԱԿի միջազգային կապոյտ գդակաւոր զինուորները գրաւեցին Սուէզի շրջանը, պատուար մը կանգնելով Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ: Ջրանցքը փակ մնաց վեց ամիս՝ մէջը մասնաւորապէս ընկղմած եգիպտական նաւերը ճամբան գոցած ըլլալով: Եւրոպա քարիւղի ծանր տագնապի մատնուեցաւ: 1957 Ապրիլին ջրանցքը վերաբացուեցաւ:

1958 Ապրիլի Հռոմի համաձայնագրով Եգիպտոս յանձնառու կ'ըլլար հատուցում վճարելու ջրանցքի բաժնետէրերուն:

1967 Յունիսի վեցօրեայ պատերազմէն ետք ջրանցքը կրկին գոցուեցաւ եւ փակ կը մնայ ցարդ ու պիտի մնայ մինչեւ վերջնական լուծումը արաբեւիսրայելեան վէճին:

Տիեզերական Ընկերութեան ազգայնացումէն ետք՝ 1956էն մինչեւ 1967ի պատերազմը Եգիպտոս մեծ շահեր ապահովեց ջրանցքի շահագործումէն եւ կրցաւ վճարել Ասուանի ամբարտակին տարեկան ծախքերուն աւելի քան մէկ տասներորդը:

Սուէզի ջրանցքին փակումով իրանական ու արաբական քարիւղներու փոխադրութեան ամէնէն կարճ ու խնայողական ճամբան գոցուած ըլլալով, քարիւղի մեծ ընկերութիւնները սկսան շինել 200·000 թոննոց հսկայ նաւեր, որոնք Բարեյուսոյ Գլուխի հին ուղին կ'օգտագործեն այժմ: Միւս կողմէ նաւթամուղի նոր գիծեր կը կառուցուին արաբական հողամասերու վրայէն դէպի Միջերկրականի արեւելեան նաւահանգիստները:

1969ի սկիզբը 200·000 թոննոց քարիւղատար նաւերու թիւն էր 25: 1973ին այս թիւը պիտի բարձրանայ 230ի: Ասոնք վրտանգաւոր մրցակից մը պիտի դառնան Սուէզի ջրանցքին:

Եգիպտոսի հակակշռին տակ ջրանցքը մեծ զարկ ստացաւ: 1966ին 20·000 նաւեր երկու ուղղութեամբ փոխադրեցին 242 միլիոն թոն ապրանք, 1880էն 80 անգամ աւելի:

Ջրանցքի փակումով Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը կը կորսնցնէ տարեկան մէկ միլիառ ֆրանք, իր ելեւմուտքին մէկ տասներորդը: Այս բացը կը գոցեն եղբայր արաբ պետութիւնները, — Սէուտի Արաբիա, Քուէյթ, Պարսից ծոցի իշխանապետութիւնները եւ Լիբիա, որոնք քարիւղի հարուստ հանքեր ունին:

Ֆէրտինան տը Լէսէփսի մենաշնորհը վերջ պիտի գտնէր 1968ին: Նախագահ Նասըր 1956ին Ընկերութիւնը ազգայնացուց պայմանաժամէն առաջ: Որով անիկա 99 տարուան փոխարէն 87 տարի միայն ապրեցաւ:

Խաղաղութեան վերահաստատումէն ետք նոր ծրագիրներ գլուխ պիտի հանուին: Շնորհիւ նոր մեքենաներու, ջրանցքի լայնքն ու խորութիւնը պիտի աւելցուին, թոյլ տալու համար 200·000նոց նաւերու ազատ երթեւեկը:

Սուէզի ջրանցքը մէկ դարէ ի վեր կարեւոր դեր է խաղացած քաղաքական, տնտեսական ու ռազմագիտական երրեակ մարզերու մէջ, իր դրոշմը դնելով մեր ժամանակակից պատմութեան վրայ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ֆրանս – Սուառ հանրային կարծիքի քննութիւն մը ըրած է ըստ որուն ժողովուրդին 68 առ հարիւրը համաձայն է որ գործադուլի իրաւունքը (կազ-ելեկտրականութիւն) սահմանափակուի: Ասիկա չի բաւեր անշուշտ որպէսզի կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առնէ այդ ուղղութեամբ, տրուած ըլլալով որ եթէ նըման սահմանափակումներ ըլլան եւ այդ օրէնքի քուէարկութենէն ետք կարծիքի նոր քննութիւն ըլլայ, արդիւնքը կրնայ ճիշդ հակառակն ըլլալ:

Լիոնի մէջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Ժորժ Սեկի յայտարարած է 1500 բանուորներու առջեւ թէ «այն վայրկեանէն երբ պայմանները գոյացած ըլլան քաղաքական ընթացքը փոխելու համար, Սէ. Ժէ. Թէ. կը ստանձնէ իր պատասխանատուութիւնները»:

Իր յայտարարութեանց ընթացքին, խօսքն ուղղելով կառավարութեան, Սեկի հարց կը դնէ «պատրա՞ստ էք յանձնառու ըլլալու՝ ասկէ ետք երաշխաւորելու համար դնելու կարողութեան պահպանումը: Պատրա՞ստ էք հանգրուան առ հանգրուան զեղչելու շաբաթական աշխատանքը, ի վերջոյ 40 ժամի հասնելու համար: Պատրա՞ստ էք հրաժարելու որեւէ պայմաններէ որոնք կրնան սահմանափակել գործադուլի իրաւունքը»:

Ինչպէս կը պարզուի այս խօսքերէն, ընկերային մթնոլորտը յստակացած չէ եւ նոր բարդութիւններ անկարելի չեն:

× Հինգշաբթի օր, 24 ժամուան նոր գործադուլ մը կ'ընեն Էռ-Ֆրանսի օթէսները եւ սթրիուրտները եւ որոշած են ամէն շաբաթ նոյն օրը, գործադուլ ընել, մինչեւ որ գոհացում տրուի իրենց պահանջներուն:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ատլանտեան Խորհուրդի հերթական ժողովը վերջ դտաւ Պրիւսէլի մէջ: Դաշնակից պետութիւնները միացեալ զեկոյցով մը կը շեշտեն իրենց որոշումը՝ «Պահպանել զինուորական ուժ եւ քաղաքական բաւականաչափ միասնականութիւն, որպէսզի վհատեցնէ յարձակողական ծրագիրներ ունեցողները, ինչպէս նաեւ քննել քաղաքական միջոցները՝ հաստատելու համար արդար եւ կայուն կարգուսարք Եւրոպայի մէջ: Վերջ տալ Գերմանիոյ բաժանումին եւ նպաստաւորել եւրոպական ապահովութիւնը»:

Ժողովը նկատի առած է երկու կարեւոր հարցեր: Առաջինը՝ Արեւմուտքի 1968ի առաջարկը, ուղղուած Արեւելքի, որով նպատակայարմար կը նկատուի զինուորական ուժերու կրճատումը՝ երկուստեք: Երկրորդը՝ Վարշաւայի Ուխտին առաջարկը՝ կազմակերպել Եւրոպայի ապահովութեան նուիրուած խորհրդաժողով մը:

Այս երկրորդ կէտին շուրջ Ատլանտեան Խորհուրդը վերապահ դիրք մը բռնեց, թէեւ գնահատեց Դաշնակցային Գերմանիոյ ճիգը՝ բարելաւելու իր յարաբերութիւնները Արեւելքի հետ:

Ատլանտեան Խորհուրդը վերանորոգեց 1968ի իր առաջարկը, որով բաղձալի կը նկատէր որ Արեւմուտք թէ Արեւելք կասեցնեն զինարշաւը եւ զեղչեն իրենց ռազմական ուժերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երկու գիտուններ յաջողած են կղզիացնել քանսէռի վիռիւս մը: Ֆրանսացի մեծ մասնագէտ՝ Փրոֆ. Ժ. Մաթէ գտնելով հանդերձ թէ այս գիւտը կարեւորագոյնն է այս մարզին մէջ, վերջին տասը տարիներու ընթացքին, կը շեշտէ թէ պէտք չէ մեծ խանդավառութիւն ցոյց տալ եւ կարծել թէ արդէն իսկ յաղթանակ տարուած է քանսէռի վրայ: Մաթէ կ'ըսէ թէ անշուշտ Ֆրանսայի մէջ ալ կարելի էր նոյն գիւտը ձեռք ձգել, մեծ յառաջդիմութիւն կայ արդէն լէսէմիի մէջ (արեան քանսէռ) բայց... վարկ չկայ որպէսզի հետազօտութիւններ ըլլան: Փրոֆ. Մաթէ կ'ըսէ այս տարեվերջին Կիւսթաւ-Ռուսիի մէջ աւելի քան 100 միլիոն պարտք ունին:

ԴԱՄԱՍԿՈՍ ազատ արձակեց եւ թոյլ տուաւ, որ Իսրայէլ վերադառնան երկու Իսրայելացիները, որոնք 98 օրէ ի վեր կը գտնուէին Սուրիացիներու մօտ, երբ Պաղեստինցիներ ամերիկեան օդանաւի մը հարկադրեցին Սուրիա իջնել: Ազատ արձակումը ապահովելու համար Թել Ավիվ, իր կարգին, Սուրիոյ յանձնեց 13 սուրիացի գերիներ: Տիկին Կոլտա Մէյէր, Իսրայէլի վարչապետը, օդակայանը անձամբ դիմաւորած է ազատ արձակուած երկու քաղաքացիները:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամ թերթին համաձայն, 1970ական թուականներուն ապահովավաբար նոր պատերազմ մը ծագի Միջին Արեւելքի մէջ: Մինչ այդ, իսրայելեան օդուժը կրկին ռմբակոծեց եգիպտական դիրքեր՝ Սուէզի ջրանցքի եզրին:

ՉԵԽ երիտասարդ մը Փրակայէն մինչեւ Լոնտոն, այսինքն 1·125 քիլոմեթր ճամբայ կտրեց պահուրտելով օդանաւին տակը: Երիտասարդը տոկացած է զերոյէն վար ցուրտի մը ճամբու ամբողջ երկայնքին: Միւս կողմէ, Էմիլ Զաթոփէք, աշխարհի 10·000 մեթր վազքի նախկին ախոյեանը, վտարուեցաւ չեխ բանակէն:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ դումի համաճարակը մեծ չափերու հասած է: Աւելի քան 12 միլիոն Իտալացիներ, այլ խօսքով չորս Իտալացիի վրայ մէկը վարակուած է ասիական դումէ: Համաձայն Առողջապահութեան նախարարին, մայրաքաղաքին աշխատող ձեռքերուն մէկ երրորդը չաշխատիր անհանգստութեան պատճառով: Ասիական դումը զգալի կը դարձնէ իր ներկայութիւնը Ֆրանսայի մէջ: Փարիզի մէջ եւս կարեւոր համեմատութեան կը հասնի:

ԿՈՄԻՏԱՍ

Քո երգերի մէջ գութանի վար է,
Ծիրանի ծառ է ու խնկի ծառ,
Սիրաւոր լոր է ու Սոնա եար է,
Թուխ այտի խալ է ու ծնկի ծալ:

Մօր լցուած աչքը որդու գալուն է,
Շէմքի քարին է զրկուած յարկի,
Ամպոտ երկինք է, ձիւնոտ գարուն է,
Կուց-կուց արուն է արօր հաւքի:

Կրակի բոցը դանդաղ մարում է,
Մեռնող սրտի պէս թոյլ բաբախում,
Եւ կրակի մօտ տխուր մայում է
Մատաղի գառը վանքի բակում...

Ծանր նստել ու յօնքը կախել է
Տանտիրոջ տէրը — հոգսը խրթին:
Արեւի շողքը երդից կաթել է
Ու փշրուել է թոնրի շրթին:

Ճաշթողի պահ է, սուփրան փռած է,
Քրտնած գաւաթ է, համեմ ու հաց:
Դէզի շւաքում երեխի լաց է,
Դէզին թիկնած է հարսը շիկնած...

Լուսնեակ գիշեր է, կաւէ կտուր է,
Կաւէ սափոր է, կաւէ գաւաթ:
Լացող սրտի մէջ լաւի սարսուռ է,
Լաւի կարօտ է, լաւի հաւատ...

Գաղթը մօտիկ է, բախտը հեռու է,
Յոգնած ճամբայ է ու յոգնած ոտք:
Յաւն՝ անտակ, յոյսը ցամաք առու է,
Խօսքերը լաց են, լացը՝ աղօթք:

Այսպէս է երգը... Երգը հնչում է,
Ու ներշնչւում են ցամաք ու ծով,
Մի բուռ երգի մէջ ապրում, շնչում է
Անդարձ աշխարհն իր անցուդարձով:

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱՆՔԻ ՄԵԾ ՎԱՐՊԵՏԸ

Կրկնակ սուգի պահ մըն էր հայ գրականութեան համար, երբ 1891 Մայիսին իր աչքերը ցմիշտ կը փակէր Յակոբ Պարոնեան: Սուգ նախ այն մեծ կորուստին համար, զոր կը կրէր հայ գրականութիւնը բաժնուելով հանճարեղ երգիծաբանէ մը: Սուգ նաեւ այն պատճառով, որ թափուր կը թողուր հայ երգիծանքը: Հրապարակին վրայ հասարակ զաւեշտագիրներ միայն մնացեր էին:

Ոչ ոք կը կարծէր թէ համեստ այն գրողը, որ յայտնուած էր Արփիարի գլխաւորած սերունդի կողքին, եւ որ այդ օրերուն իր գրական առաջին մարզանքները կ'ընէր օրուան մամուլին մէջ, պիտի գար շուտով նոր շունչ պարգեւել հայ երգիծանքին:

Այդ երիտասարդը Երուանդ Օտեանն էր: Պոլիս ծնած 1869ին, ան կը պատկանէր գերդաստանի մը, որ հայ գրականութեան ընծայեր էր մեծ դէմք մը՝ յանձին Գրիգոր Օտեանի, եւ շնորհալի այն թարգմանիչը, որ Եւփիմէ Օտեանն էր:

Հեգնանքն եղաւ Օտեանի գրականութեան ծուծը, ինչպէս եղեր էր Պարոնեանն ալ, որովհետեւ հեգնելու բան մը գտեր էին երկուքն ալ:

Պարոնեանի օրով կը վխտային այլազան մեծապատիւ մուրացկաններ կեանքի մէջ, ազգային խայտաբղէտ ջոջերով լեցուն էր այն օրերու Պոլիսը, ու ամէն մէկ քայլիդ Պաղտասար աղբարներու եւ ողորմելի Աբիսողոմ աղաներու կը հանդիպէիր: Պարոնեան անմահացուց զանոնք բոլորն ալ եւ անկորնչելի տիպարներ կտակեց յաջորդ սերունդներուն: Օտեան նոր աշխարհ մը գտաւ շուրջը, նոր միջավայր ու նոր նոր բարքեր: Կեանքը իր նոր հերոսները ստեղծեր էր: Մեծ հեգնողը, որ Օտեանն էր, դժուարութիւն չքաշեց ինքն ալ իր կարգին իր հերոսները ստեղծելու համար անոնցմէ: Օտեան Փանչունիներ, մակաբոյծներ, կաւէ հերոսներ ճարեց իր գլուխ-գործոցներուն համար: Հայ աղան նոր դիմագիծ ստացեր էր Օտեանի օրով: Զարշըլը հէք Արթին աղայէն մինչեւ նոր հարուստները, հասարակ վաշխառուներէն մինչեւ ազգային շինծու բարերարները, կեղծ բարեպաշտներէն մինչեւ պատուոյ գողերը անմահացան կարգով Օտեանի երկերուն մէջ: Եւ դեռ ի՞նչ սքանչելի տիպարներ տողանցեցին անոնց մէջ — միջնորդ տէր — պապաները, թաղականներու փքուռոյց կնիկները, ազգային երեսփոխաններու կոկողավիզ շարանը, եւ վերջապէս ինչ որ ունէր հայ կեանքը իր բարքերը պատմելու համար վաղուան՝ նշաւակ դարձան Օտեանի ծաղրին:

Ազնուական հոգիով այս մեծ երգիծաբանը ազնուական մնաց իր ծաղրին մէջ ալ: Խարազանոզ էր եղած Պարոնեանի հեգնանքը. Օտեան աւելի նուրբ էր իր ծիծաղին մէջ, ու աւելի ուժեղ իր գրական շունչով:

Պարզ ու վճիտ՝ իր ոճին ու գրեթէ դասական իր արձակին մէջ՝ Օտեան ոչ մէկ ճիգ կ'ընէր ընթերցողը խնդացնելու համար: Ծաղրը կը բխէր իր իսկ խառնուածքէն, ստոյիկեան իր նկարագրին, կեանքի հանդէպ իր յոռետես կեցուածքէն: Իր խայթերուն մէջ ոխ ու չարութիւն չկար, ոչ ալ թոյն իր երգիծանքին մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ ան թշնամի երբեք չունեցաւ, եւ ոխ չկապեցին իրեն նոյնիսկ անոնք, զորս իր ծաղրանքին թիրախ էր ըրեր:

Օտեան գրչի հսկայ վաստակ մը կը թողու ետին, որովհետեւ ան իր կեանքին մէջ անընդհատ գրեց, յաճախ ստիպուած ըլլալով գրել, որպէսզի ապրի: Ահա թէ ինչո՛ւ, ինչպէս ինքն իսկ խոստովանած է մեզի, իր երկերուն մէջ կան այնպիսիները՝ որոնց հայրը չէր ուզեր եղած ըլլալ:

Իր երկերուն մէջ մեծ թիւ կը գրաւեն իր վէպերը նախ: Յիշենք Յեղափոխութեան մակաբոյծները (1899–1900), Մատնիչը (1909), Ընտանիք, պատիւ, բարոյական (1910), Ապտիւլ Համիտ եւ Շերլոք Հոլմս (1911), Սալիհա հանըմ կամ բանակը բռնաւորին դէմ (1912), Ես դրսեցի չեմ առներ (1913–14), Մեքէի սիրարկածը (1914), Թաղականին կնիկը (1914–15), Միջնորդ տէր պապան (1920), Դատաստանական խորհուրդին առջեւ, թիւ 17 խափիէն (1921), Կանաչ հովանոցով կինը, Կաւէ հերոսներ կամ մեր ազգայիններները, Տաբիթա կամ նոր աղջիկները, Նոր հարուստները (1922), Հայ Տիասբորան, Տքթ. Վարդան (1926):

Իր վէպերուն կարելի է կցել նաեւ իր վիպակները:

Տարակոյս չկայ, որ այս բոլորին մէջ գլուխ գործոցը կը մնայ շարքը ընկեր Փանչունիի նամակներուն, Առաքելութիւն մը ի ծապլվարը նախ (1911) յետոյ Ընկեր Փանջունի Վասպուրականի մէջ (1914), երկուքն ալ լոյս տեսած «Բիւզանդիոն»ի էջերէն, եւ աւելի ուշ Ընկեր Փանջունի տարագրութեան մէջ (1923), որ սկսաւ լոյս տեսնել Պուքրէշի մեր «Նաւասարդ»ին մէջ, առանց սակայն աւարտելու:

Պարոնեան իր ժամանակակիցներէն շատերը անմահացուցեր է իր Ազգային ջոջերուն մէջ: Օտեան երգիծական դիմանկարներու նիւթ դարձուց «Ազգային երեսփոխաններ»ը, շարք մը, ուր պզտիկ գլուխ գործոցներ ալ կան:

Այսքանով չաւարտիր իր Գիրք Վաստակոցը: Պէտք է հոն յիշուին իր յուշագրութիւնները եւս, որոնք ոչ միայն արկածալից կեանքը կը պատմեն՝ այլեւ անցքերն ու անձերը, որոնց հանդիպեցաւ իր ճամբուն վրայ:

Զանց չըրաւ նաեւ թատերագրութիւնը, առանց յաջողելու սակայն իր տաղանդին վայել երկեր տալու մէջ: Իր թատերախաղերէն ամէնէն յաջողն է Զարշըլը Արթին աղան, զոր յօրինեց 1906ին Միքայէլ Կիւրճեանի աշխատակցութեամբ:

Տարեցոյցներ ալ խմբագրեց Օտեան, ինչպէս Ոմանց Տարեցոյցը (1909, Աղեքսանդրիա), Ապուշներու Տարեցոյցը (1912 Կ. Պոլիս), եւ Երգիծական Տարեցոյցը (1921ին եւ 1922ին, տպուած նոյնպէս Պոլսոյ մէջ):

Թիւ եւ ծաւալ կը կազմեն նաեւ օտար հեղինակներէ ըրած իր թարգմանութիւնները:

Զմոռնանք յիշել նոյնպէս թերթերը, որոնց խմբագրութիւնը վարեց, ինչպէս Արեւը (Գահիրէ, 1908) եւ Արեւելքը (Կ. Պոլիս 1911–13), բայց մանաւանդ իր լոյս ընծայած երգիծաթերթերը, նախ անոնք որ հրատարակեց Աղեքսանդրիոյ մէջ 1903–1907 տարիներու միջեւ (Ազատ բեմ, Ազատ խօսք, Թերթիկ, Օրէնք, Կրակ) եւ յետոյ անոնք որ լոյս տեսան Պոլսոյ մէջ, Խարազան (1909), Կառափնատ (1909–1910), Սեւ կատու (1912–13), Մանանայ (1913–14), Իգնատ աղա (1919–20), Շաւիղ – Իգնատ աղա (1920) եւ վերջապէս Հայկական սինեման, որ 1925–26ին լոյս ընծայեց Գահիրէի մէջ Ալ. Սարուխանի աշխատակցութեամբ:

Լրիւ պիտի չըլլար սակայն գրչի իր վաստակին այս հարեւանցի թւումը, եթէ թերանայինք յիշելու իր առօրեայ քրոնիկները օրուան հայ մամուլին մէջ, սկսեալ երբեմնի «Հայրենիք»ին եւ «Նոր կեանք»ին մէջ տպուած իր քրոնիկներէն, իր Աւուր Պատշաճիները «Արեւելք»ի (1911–13) եւ Կիսամսեակները «Շանթ»ի մէջ (1912), իսկ զինադադարին իր ամէնօրեայ տոմսերը «Ճակատամարտ»ի եւ «Վերջին լուր»ի մէջ՝ մէկը առտու եւ միւսը երեկոյեան, եւ վերջապէս, Պոլսէն ցմիշտ բաժնուելէ ետք Պուքրէշի «Նոր Արշալոյս»ին մէջ իր Ֆանթէզիները (1923), Պէյրութի «Նոր կեանք»ին մէջ իր Տաք ու պաղը (1924) եւ Վերնատունէն խորագրով քրոնիկները Գահիրէի «Արեւ»ին մէջ (1925): Ինքնին հասկնալի է, որ հապճեպով գրի առնուած էջեր են մեծ մասամբ ասոնք, թէեւ անոնց մէջ շատ յաճախ կը հանդիպինք երգիծական գոհարներու ալ:

Ոգեկոչելով մեծ երգիծաբանը այն միւս մեծ դէմքերուն հետ մէկտեղ, որոնց ծննդեան 100ամեակը լրացաւ այս տարի, նուիրական պարտ կը հատուցանենք գրչի երէց եղբօր մը, որուն հետ չփման շատ առիթներ էր ունեցեր այս տողերը գրողը:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

«ԿՌՈՒՆԿ»Ի ՄԱՍԻՆ

«Կռունկ»ը ժողովրդական երգ է, իր հին ու խոր արմատներով: Դատելով բովանդակութենէն եւ լեզուէն, պէտք է ենթադրել, որ յօրինուած է միջնադարի վերջերը, հայրենիքէն հեռու, արեւելեան կամ արեւմտեան որեւէ քաղաքի մէջ, ուր կը տարագրուէին բազմաթիւ Հայեր, հարկահաւաքներէն եւ վաշխառուներէն հալածուած, կտոր մը հացի համար: Առաջին անգամ այդ երգին կը հանդիպինք ԺԷ. դարու ձեռագրի մը մէջ: Կը նշանակէ, որ այդ երգը տարածուած էր այդ թուականէն շատ տարիներ առաջ: 1665 թուականը կրող ձեռագրի մը տաղարանին մէջ կը կարդանք, թէ տաղարանին տէրը՝ Աղրիանապոլսոյ հոգեւոր առաջնորդ Եփրեմ վարդապետը, «Կռունկն» ու զանազան այլ տաղերը հաւաքած է.... «ի յերկրէն Բիւթանացոց եւ ի յերկրէն Թրակացոց եւ ի Մակեդոնացոց»: Երգին բնագիրներուն համեմատութիւնը ցոյց կուտայ, որ «Կռունկ»ը տարածուած էր Հայաստանի թէ՛ արեւմտեան եւ թէ արեւելեան հատուածներուն մէջ: Երբ ԺԸ. դարուն հրապարակ ելան տաղարաններ, «Կռունկ»ը այն փոքրաթիւ ժողովրդական ստեղծագործութիւններէն էր, որ տեղ գտաւ անոնց մէջ: Երգը առաջին անգամ տպագրուած է 1740ին, Կ. Պոլիս, «Գրքոյկ, որ կոչի Տաղարան, ասացեալ ի զանազանից բանաստեղծից մերոց առաջնոց» հաւաքածոյին մէջ: Անոր հետ միասին տպագրուած է նաեւ «Մանուկն ու ջուրը» («Տաղ ի վերայ ջրոյ») գողտրիկ տողը: Փաստեր կան, որ այդ տաղարանի խմբագրութեան և տպագրութեան աշխատանքներուն մասնակցած է անուանի տաղերգու Պաղտասար Դպիրը: Այս վերջինը այնքան բարձր գնահատած է այդ երգը, որ տարիներ ետք, 1768ին իրրեւ յաւելուած զետեղած է իր «Տաղիկներ սիրոյ եւ կարօտանաց» բանաստեղծութիւններու գիրքին վերջաւորութեան՝ «Տաղ զարիպի ի հնոյն ասացեալ խղճալի ձայնիւ» խորագրով:

Շուրջ ութսուն տարի «Կռունկ»ը այլեւս չերեւաց հայ մշակոյթի երկնակամարին տակ, մինչեւ որ գրական ասպարէզ եկաւ ԺԹ. դարու ամէնէն պայծառ դէմքերէն մէկուն՝ հայ միջնադարեան քերթութեան եւ բանահիւսութեան երկրպագու՝ Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի շնորհիւ: Ան վերստին յայտնաբերեց «Կռունկ»ը եւ տպագրեց «Բազմավէպ»ի 1847 Մարտ ամսուան թիւին մէջ: «Կռունկ»ը հայրենակարօտ բանաստեղծին ամենասիրելի ըստեղծագործութիւններէն մէկն էր: 1852ին Ալիշան զայն թարգմանեց անգլերէնի, եւ հայերէն բնագրին առընթեր հրատարակեց «Հայոց երգք ռամկականք» գիրքին մէջ: Այստեղէն նոյնութեամբ Մ. Միանսարեան 1868ին արտատպեց «Քնար Հայ-

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

— Ի՞նչպէս կը համարձակիս զիս վատութեամբ ամբաստանել դուն, երիտասա՛րդ կաչաղակ: Անմիջապէս ես ցոյց կուտամ քեզի, թէ ո՛վ է մեր մէջ վատասիրտը:

Այս ըսելով, բարձրացուց իր հաստ դաւազանը գլուխին վրայ երիտասարդին, որ կը պատրաստուէր պաշտպանուելու:

— Կա՛նդ առէք, կա՛նդ առէք, սկսան աղաղակել բոլորը եւ զատեցին կռուաբարները՝ իւրաքանչիւրը տարբեր կողմեր քաշելով:

— Ահա թէ ո՛ւր ենք հասած, կ'ըսէր ծերունի մը: Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ միացեալ կերպով պաշտպանենք մենք մեզի թշնամիին դէմ, երբ մենք մեր մէջ կըռուինք իրարու հետ չնչին բաներու համար: Դուք վաղն առաւօտ պէտք է որ ցոյց տաք ձեր քաջասրտութիւնը, ոչ թէ հիմա՝ այստեղ: Թուրքերը մեր երկրին մէջ կը գտնուին այս պահուս. մենք պէտք է որ համերաշխ ըլլանք իրարու հետ: Ի՞նչպէս կրնանք մեր ազատութիւնը ձեռք բերել, երբ մենք չենք հասկնար զիրար: Արդէն մենք բոլորովին ցրուած վիճակի մէջ կը գտնուինք. ոմանք թաքնուած են անտառին խորերը, ուրիշներ՝ աւելի անխոհեմ՝ փակուած են Միւլեավայի եկեղեցիին մէջ, ուր, Աստուած տայ որ այդպէս չըլլար, պիտի իյնան Թուրքերու ձեռքը: Բայց եթէ մենք բոլորս միացած՝ կազմէինք մէկ ճակատ, թերեւս կարենայինք հարուածել Թուրքերը, որ արդէն ցրուած են բովանդակ մեր երկրին մէջ:

Այս պահուն էր, որ քարայրէն ներս կը մտնէին Փիէռ Քոզիաք եւ գնչուն: Անոնք տեղ կը դրաւէին խարոյկի մը մօտ, ուր արդէն բոլորուած էին բազմաթիւ մարդիկ: Ոչ ոք որեւէ հարցում կ'ուղղէր անոնց, որովհետեւ շատերը որ հոն կը գտնուէին՝ եկած էին զանազան եւ հեռաւոր վայրերէ ու զիրար չէին ճանչնար:

Սակայն Փիէռի խնամեալ եւ ճոխ հագուստը դրաւած էր արդէն ամէնուն ուշադրութիւնը: Գիւղացիները սկսած էին հարցուփորձել զիրար, թէ ո՛ւրկէ եկած կրնար ըլլալ այդ իշխանը: Վերջապէս խորհող մը գտնուեցաւ, որ այդ մարդը կրնար Քոզիաքի տանուտէրը ըլլալ:

— Ասիկա ուրկէ՞ ո՛ւր հոս կրնայ գրտնուիլ, կ'ըսէին զարմացած:

Եւ պատասխան մը չէին գտներ:

— Սակայն ո՞վ է ան, որ ընկերացած է անոր: Այդ մարդը մերոնցմէ չէ, եւ յետոյ պարկեշտ մարդու դիմագիծ ալ չունի:

Այսպէս կը գնահատուէր գնչուն, շըրջող զգոյշ փսփսուքներու մէջ:

— Վերջ ի վերջոյ, վճռեց գիւղացի մը, շատ դիւրին է հասկնալ, թէ ո՛վ են այս մարդիկը: Այստեղ միթէ իշխողը մենք չե՞նք: Ո՛վ որ ներս մտնէ այս քարայրէն, հարկ է որ ըսէ թէ ո՛վ է եւ ո՛ւրկէ կուգայ:

Այս միտքը ընդունուեցաւ բոլորին կողմէ, ինչ որ խրախուսեց ճարտասանը դեռ շարունակելու.

— Սպասեցէ՛ք: Նախ եւ առաջ մէկ կողմ կանչենք սա կուզիկը, որ հաղիւ թէ ոտքերը կը քաշկռտէ, եւ որ կը կարծուի թէ Քոզիաքի տանուտէրը ըլլայ: Բայց թէ ըլլայ Քոզիաք մը կամ Քրավիաք, իշխան մը կամ գիւղացի, մենք ամէնքս այստեղ հաւասարէ հաւասար մարդիկ ենք. պէտք է որ ան ըսէ մեզի, թէ ո՛վ է այն միւսը, այդ առոյգ ու արի թխամորթը, եթէ չուզեր ո՛ր...

Ճառախօսին այս վերջին խօսքերուն ընկերացան իր սպառնացող դաւազանին մէկ շարժումը՝ ուղղուած նորեկներու հասցէին:

Խորհուրդը ուղարկեց մէկը Փիէրի մօտ, յայտնելու համար անոր, որ անմիջապէս կը հրաւիրուէր ներկայանալու մեծ խարոյկին շուրջ: Գիւղացիները, հըպարտօրէն յենած իրենց ճոկաններուն եւ դաւազաններուն, հարցուցին ազնուական պարոնին, թէ ո՞վ էր այն միւս մարդը, որ իրեն կ'ընկերանար:

— Իշխանը կրնայ մնալ մեզ մօտ, եթէ իր դղեակին մէջ չի կրնար պաշտպանուիլ, բայց մենք անպայման կ'ուզենք գիտնալ, թէ ուրիշ ո՞վ է որ կը գտնուի մեր մէջ:

Անպատկառ Փիէրը, որ անմիջապէս զգացած էր յարմար առիթը՝ գնչուն ոչընչացնելու, գործեց վատութիւններու ամէնէն նոզկալին, պատասխանելով.

— Ես չեմ ճանչնար այդ մարդը, իմ ետեւէս եկաւ մինչեւ հոս: Ես տեսած էի զինքը անգամ մը Թուրքերուն յարձակումէն քիչ առաջ, եւ դարձեալ կը տեսնեմ հիմա, երկրորդ անգամ ըլլալով: Ո՞վ գիտէ ո՛վ է... թերեւս՝ բարեկամ մը Թուրքերուն...

— Լրտես մը անպայման... աղաղակեցին ամէնքը չորս կողմէ:

Եւ բոլոր աչքերը փայլատակեցին:

— Թուրք լրտե՛ս մը մեր մէջ... կրկնեցին բոլորը բարձրաձայն:

Եւ սկսան իրենց զէնքերը պատրաստել:

— Ցիցը հանենք զայն, ինչպէս որ Թուրքերը կ'ընեն մեր եղբայրներուն, պառաց մէկը:

— Մենք կը կտրենք անոր քիթը եւ ականջները, աղաղակեց ուրիշ մը:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՆ

(41 – Շար.)

«ԱԶԴԱՐԱՐ»Ի 175-ԱՄԵԱԿԸ

«Ազդարար»ի առաջին թիւը, որ ունէր ընդամէնը 28 բաժանորդ, լոյս տեսաւ 1794 Հոկտեմբեր 16ին խումբ մը «ուրախակից երիտասարդներու», գրաշարներու եւ, ամէնէն առաջ, իր խմբագրին ճիգով:

Իսկ ո՞վ էր ան, հայ առաջին պարբերականին առաջին խմբագիրն ու հրատարակիչը: Քիչ տեղեկութիւններ փոխանցուած են մեզի: Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեան ծնած է 1750ին Շիրազ, Իրան: Ողբերգութիւն մը կ՚ըլլայ անոր համար իր զաւակներուն մահը՝ շաբթուան մը մէջ: Ահաւոր կորուստէն ցնցուած, կը քաշուի Բարաքուայ լեռներու մենաստանը՝ Շիրազի մօտերը: Այդ տարիներուն կ՚ուսումնասիրէ պարսկերէնն ու արաբերէնը: Եօթը տարուան ճգնութենէ ետք կը թողու մենաստանը եւ 1780ին կը մեկնի Հնդկաստան: Ձեռնադրուելով քահանայ, կը հաստատուի Մատրաս:

Այս համեստ քահանային անունը ընդմիշտ մոռցուած կ՚ըլլար, եթէ հրատարակած չըլլար հայ առաջին պարբերականը: Հակառակ այն իրողութեան, որ Մատրասի մէջ արդէն իսկ գոյութիւն ունէր մեծահարուստ Յակոբ Շահամիրեանի տպարանը, քահանան մեծ ջանքերու եւ զոհողութիւններու գնով կը հիմնէ իր տպարանը եւ ձեռնամուխ կ՚ըլլայ նախ գիրքերու եւ ապա պարբերականի մը հրատարակութեան գործին: Այդ գիրքերէն մէկուն յիշատակարանին մէջ ան գրած է.

«Տպագրեցաւ զրքոյկս այս երկու հարիւր հատ, ով որ վայելէ զքաղցրաճաշակ զրքոյկս այս, յիշեցէք՝ որդի վշտաց եւ գիւտ զզրոցս, որ յօրինելով ձեռամբ իմով ամենայն պարագայս թէ տառաշինութեան եւ շարումն կապարից, ծախիւք եւ վաստակաց իմոյ՝ Յարութիւնի Շմաւոն, շնորհօքն Աստուծոյ քահանայ Շիրազի»:

«Ազդարար»ի հաւատամքն էր.

— Հայերը ոչ մէկ պարագայի տակ պէտք է հետեւին «անմիաբանութեան»:

— Անդուլ պայքար մղել տգիտութեան դէմ եւ հաստատել գրագարան:

— Դպրոց կառուցանել «գռեհկաց» որդիներուն համար:

— Ուսումնարա՛ն, ուսումնարա՛ն հիմնենք...:

Պարբերաթերթը դուրս ելաւ «բարեպաշտ պարոնաց եւ մաքրակենցաղ տիկնաց» շրջանակէն եւ հակառակ իր կարճատեւ գոյութեան, սկսաւ շօշափել ընկերային լուրջ ու կարեւոր հարցեր: Հանդէսի էջերուն մէջ կը տպագրուէին նաեւ պատմուածքներ, չափածոյ գործեր, թարգմանութիւններ, բարոյախօսական առակներ, օրուան հրատապ հարցերը լուսաբանող հաղորդագրութիւններ, պատմական վաւերագիրներ, ժողովուրդին, անոր լեզուին մասին ուսումնասիրութիւններ եւ այլ նիւթեր:

Ընդամէնը 18 տեսը, 1794 Հոկտեմբեր 16էն մինչեւ 1796 Մարտ: Դժուար, բայց արդասաւոր եղաւ առաջին ակօսը՝ հայրենի մշակոյթի անդաստանին մէջ:

Ա. ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆ

կական»ին մէջ:

1898ին Արթիւր Լայսթի գեղեցիկ թարգմանութեամբ «Կռունկ»ը ներկայացուեցաւ Գերմանացիներուն: Յետագային թարգմանուեցաւ նաեւ Ֆրանսերէն, ռուսերէն եւ այլ լեզուներով: Այսքան ճամբայ կտրած էր Հայոց «Կռունկ»ը, երբ դարասկիզբին «Անտունի»ին, «Մոկաց Միրզա»յին եւ ուրիշ երգերու հետ զայն մշակեց Կոմիտաս: Թէ ի՞նչ բնոյթ ունէր երգին նախնական, ժողովրդական տարբերակը, յատուկ ուսումնասիրութեան առարկայ է: Սակայն պարզ է, որ Կոմիտասի շնորհալի ձեռքով սրբուեցաւ անոր դարերու փոշին, նոր շունչ ու թըռիչք առաւ, դարձաւ հայրենակարօտ հայ մարդուն երգը:

Հ. ԴԱՒԹԵԱՆ

ԻՏԱԼԻԱ

ՈՐԴԵԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Իտալացիին մտայնութիւնը հարկ եղած չափով փոխուած չէ, որպէսզի որդեգիր զաւակ մը տուն տեղ ըլլայ իտալական ընտանիքին մէջ: Այսուհանդերձ, այդ մտայնութիւնը փոխելու ձգտող աշխատանք կը տարուի ժամանակէ մը ի վեր:

Իտալացի կնոջ համար մայրութիւնը կը մնայ միշտ իր կեանքին ամէնէն կարեւոր իրողութիւնը: Իտալացի ընտանիքին համար զաւակները կեդրոնական առանցքը կը կազմեն, աւելին՝ ապագայի ներկայացուցիչները, ընտանիքին ուժը: Ամլութեան դատապարտուած կին մը այս բացը կը զգայ որեւէ երկրի կնոջմէ մը աւելի: Եւ հակառակ այս իրողութեան, որդեգրութեան օրէնքները, որոնք բարեփոխուեցան, երկու տարի առաջ, դեռ խիստ են: Եւ շատ շատեր կը տատամսին որեւէ քայլ առնելու:

Մինչեւ երկու տարի առաջ, իտալական օրէնքը շատ կը դժուարացնէր զաւակներու որդեգրութիւնը, նոյնիսկ այնպիսիներու համար, որոնք կը փափաքէին զաւակ որդեգրել: Որդեգիրներուն մեծ մասը «կը յանձնուէր» ընտանիքին, այլ խօսքով՝ եթէ երեւան ելլէր զաւկին բուն ծնողքը, կը վերադարձուէր այս վերջնոյն: Որդեգրողները նուազագոյնը 50 տարեկան պէտք է ըլլան, եւ զաւակ չունենան:

Մօտաւոր հաշուով անզաւակ ընտանիքներու թիւը 40·000 է Իտալիոյ մէջ, իսկ ընտանիքէ զուրկ երախաներու թիւը՝ աւելի քան 100 հազար:

Ք.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

× Դանիոյ Արտաքին նախարարը՝ Պաուլ Հարթլինկ, Հայաստան այցելեց:

× Հայաստանի մէջ մեռաւ Փրոֆ. Սարիբեկ Կարապետեան: Ողբացեալին գըրչին կը պատկանին 38 գիտական աշխատութիւններ:

× Որոշուած է Էջմիածնի նախկին Գէորգեան ճեմարանի շէնքը վերածել թանգարանի, ուր պիտի ներկայացուին Կոմիտասի անձնական իրերը, անոր կեանքը պատկերացնող լուսանկարներ եւ գեղարուեստական գործեր: Շէնքին դմբէթը նկարազարդեցին Յակոբ Յակոբեան, Հենրիկ Սիրաւեան, Աշոտ Մելքոնեան եւ Ռաֆայէլ Սարգսեան:

× Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի անդամները տարիներէ ի վեր կ՚ուսումնասիրեն հայագիտական նիւթեր՝ հին դարերէն մինչեւ ներկայ ժամանակները: Անոնց հետազօտութիւնները լոյս կը տեսնեն նաեւ ակադեմիայի «Լրաբեր»ին մէջ, որ շուտով կը թեւակոխէ իր գոյութեան երեսուներորդ տարեշրջանը:

× Ախալքալաքի մէջ հանդիսաւորապէս բացումը կատարուեցաւ Դ. Դեմիրճեանի մեծադիր յուշարձանին: Գրագէտը ներկայացուած է նստած վիճակի մէջ: Արձանին հեղինակն է քանդակագործ Սուրէն Ստեփանեան:

× Երեւանի մէջ ներկայիս կը շինուի 2600 հոգիի համար շարժանկարի սրահ մը, որ մեծագոյնը պիտի ըլլայ Հայաստանի մէջ:

× Արձանագործ Յովհաննէս Յովհաննիսեան կը պատրաստէ Ֆրանց Վերֆէլի դիմաքանդակը: Շուտով պիտի պատրաստէ նաեւ Գէորգ Չավուշի կրանիթ արձանը:

ՇՈՒՊԵՐԹԻ ԱՆԾԱՆՕԹ ԳՈՐԾԸ

Աւստրիոյ մէջ գտնուած է դաշնակի համար Շուպերթի յօրինած «Ֆանթազիա» ստեղծագործութեան ձեռագիրը, որ մինչեւ հիմա անյայտ էր: Մասնագէտները հաստատեցին, որ այս գործը իսկապէս կը պատկանի գերմանացի անուանի երգահանին գրչին: Այդ ստեղծագործութիւնը, որու գոյութեան մասին որեւէ կասկած չունէին երաժշտագէտները, պատահմամբ գտնուած է Կրացի մէջ, տան մը ձեղնայարկը, հին իրերու կարգին:

«Ֆանթազիան», ինչպէս կը պարզուի, յօրինուած է մօտաւորապէս 1817ին, երբ երգահանը հազիւ 20 տարեկան էր: Շուպերթ, որուն ծննդեան 172ամեակն է, այս տարի, մեռած է 1828ին, 31 տարեկանին:

ԶԵԿՈՅՑ

«ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐ»

Սիրելի Կեդրոնականցի,

Անցեալ տարի հաստատուած էր անխախտ եւ մնայուն «Կեդրոնականցիներու Օր» մը՝ ամէն տարուան Դեկտեմբերի Բ. Կիրակին եւ նոյն օրուան ժամը ճիշդ 13,30ն ալ իբրեւ «Բաժակի Պահ»:

Տրուած այդ որոշումը 1968ին մեծ խանդավառութեամբ գործադրուեցաւ քաղաքիս թէ արտասահմանի մէջ գտնուող բոլոր նախկին Կեդրոնականցիներու կողմէ:

Այս տարի մեր այդ հանդիսական Օրը կը զուգադիպի 14 Դեկտեմբերին:

Սիրելի Կեդրոնականցի, այս կարգի գաղափարները, որոնք իրենց խորքով զգացական են եւ հաստատուած «Բաժակի Պահ»ն ալ այդ զգացական հիման խորհրդանշանն է՝ հոգեկցութեան պատարագը, տրուած օրուան նոյն ժամուն եւ վայրկեանին պիտի միացնէ մեզ բոլորս, աշխարհի ո՛ր կէտին վրայ ալ որ գտնուինք մենք:

Որով, հաւատարիմ Կեդրոնականցիի հասարակաց ոգիին, այդ Օրը հաւաքաբար պիտի տօնենք Պոլսոյ եւ նաեւ արտասահմանի կարգ մը կեդրոններուն մէջ, ուր կայ կարելիութիւնը՝ ստեղծելու այդ խանդավառիչ մէկտեղումը:

Միայն, բոլոր անոնք, որոնց համար անկարելի է ներկայ գտնուիլ «Կեդրոնականցիներու Օր»ուան հաւաքոյթին, պիտի բարձրացնեն իրենց բաժակները տեղական ժամով ճիշդ 13,30ին, այդ պահուն ո՛ւր ալ գտնուին իրենք:

Այս տարի, դարձեալ անխախտ «Կեդրոնականցիներու Օր»ը Պոլսոյ մէջ պիտի կայանայ Փարք Օթէլի սրահը եւ «Բաժակի Պահ»ու խորհուրդը պիտի կատարուի ժամը ճիշդ 13,30ին, որուն կը հրաւիրուին բոլոր պոլսաբնակ Կեդրոնականցիները ստիպողաբար:

Թէեւ անցեալ տարի որոշեր էինք այս տարուան հանդիսութիւնը կատարել ու խմբուիլ մեր սիրելի Կեդրոնականի հիւրընկալ երդիքին տակ, սակայն Կազմակերպիչ Մարմինս տեղւոյն վրայ կատարած իր քննութեամբ հաստատեց թէ դժբախտաբար անկարելի պիտի ըլլար պարփակել հաւանական ներկաներուն կէսն իսկ, սրահին կամ սեղանատան մէջ, միասնաբար:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՄԱՐՄԻՆ

Նոթ.— Այս առթիւ, փափաքելի է որ նախկին Կեդրոնականցիներ իրենց ուսանողութեան յուշերը հրատարակեն պոլսական կամ իրենց գտնուած երկրի հայկական մամուլին մէջ:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Անցորդներուն վերեւը տատանող Գանասարներու, Արլըքէններու եւ Գոլոմպիններու դէզ մը, ամէն տեսակ հնարաւոր ծիծաղաշարժ կերպարանքները՝ Թիւրքէն սկսեալ մինչեւ վայրենի, մարքիզուհիները վերցնող հերքիւլէսներ, վարնոց կիներ, զորս Բապըլէ տեսնելով թերեւս ականջները խցէր Արիսթոֆանին պէս, որ վար կ՚ընէր աչքերը բազոսեան քրմանոյշները տեսնելով խծուծէ կեղծամները, մանկային վարդագոյն խանձարուրներ, բեռնակիր եւ նաւավարի գլխարկներ, պչրասէրներու ակնոցներ, անմիտներու եռեղջիւրներ, զորս թիթեռնիկները կը զրգռէ, աղաղակներ որոնք հետեւակներու կ՚արձակուին:

Ազդերու վրայ կռուփներ, ժպիրհ դիրքեր, մերկ ուսեր, դիմակաւոր դէմքեր, սանձարձակ լկտիութիւններ, անամօթութեանց քաոս մը զոր գլուխը ծաղիկներով զարդարուն կառապան մը կը պտըտցնէ. այս է բարեկենդանի այս սովորական տօնախմբութիւնը:

Յունաստան Թեսփիսի սայլին հարկաւորութիւնը ունէր: Ֆրանսան ալ Վատէի երկանիւին հարկաւորութիւնը ունի:

Ամէն բան, նաեւ բանահիւսական ծիծաղաշարժ նմանութիւնը իր ծիծաղաշարժ նմանութիւնը կրնայ ունենալ:

Կռոնոսեան տօնը, հին ժամանակի գեղեցկութեան այս կեղծիքը հետզհետէ մեծնալով բարեկենդանի վերջին օրուան հասաւ. եւ սպանդարամետական տօնը, որ ժամանակաւ, ողկոյզներով պսակուած, արեւով ողողուած՝ աստուածային կէս մերկութեամբ մը մարմարաքայլ կուրծքը կը ցուցնէր՝ հիմա հիւսիսային երկիրներու թաց ցնցոտիներուն ներքեւ թուլնալով վերջապէս շիանլի անուանուեցաւ:

Դիմակաւորաց կառքերու աւանդութիւնը միապետութեան ամէնէն հին ժամանակներէն մնացած է: Լուի ԺԱ.ի հաշիւները պալատին վերակացուին «քսան սու կը սահմանեն քառուղիի բերաններու դիմակաւորաց երեք կառքի համար»: Մեր օրերը արարածներու այս աղմկալի դէզերը սովորաբար կկու ըսուած հին կառք մը մտնելով անոր ձեղունին վերեւը կը խռնուին, կամ թէ իրենց բազմաժխոր խումբովը կը ճզմեն բաժառութեան յատուկ լանտաւեան դեսպակ մը, որուն կաշիէ կրկնոցները վար առնուած կ՚ըլլան: Քսան հոգի կը դիզուին վեցնոց կառքի մը մէջ:

Ոմանք դուրսի կառապանին նստարանին վրայ, որոնք առջեւի կողմին շարժուն աթոռին վրայ, ոմանք ալ կրկնոցներուն եւ զեկին վրայ կը նստին: Կառքին կանթեղներուն վրայ անդամ կը հեծնան: Մէկ մասը ոտքի վրայ կը կենայ, մէկ մասը կը պառկի, ոմանք ալ կը նստին՝ իրենց ծունկերը գալարելով եւ ոտքերն ալ կախելով: Կիները մարդերու ծունկերուն վրայ կը նստին: Հեռուէն գլուխներու դէզին վրայ անոնց մոլեգին բուրդը կը տեսնուի: Խաժամուժ ամբոխին մէջտեղը ուրախութեան լեռներ կը կազմեն այս կառքերը որոնցմէ Գոլէ, Բանար եւ Բերոն կը հոսին՝ արկօով ճոխացած, եւ որոնց վերէն փողոցային լրբութեանց դասատետրը կը թքնուի ժողովուրդին վրայ:

Յաղթանակ մը տարած ըլլալու կերպարանքն ունի այսինչ երկանիւը, որ իր բեռով ահագին բան մը եղած է: Առջեւի կողմն է Աղմուկը, ետեւի կողմն է Ժխորը: Անոր մէջ դիզուողները կը հայհոյեն, կը պոռպռան, կ՚ոռնան, քահ քահ կը ձգեն, երանութեամբ կը պրկուին. զըւարճութիւնը իբր ծիրանի մը կը տարածուի: Երկու վտիտ գրաստ կաղն ի կաղ կը տանին վերջին ծայր զուարթ խեղկատակութիւնը: Խնդումին յաղթանակի կառքն է ան:

Այս խնդումը այնքան լրբենի է, որ չի կրնար անկեղծ չըլլալ: Եւ իրօք կասկածելի է այս խնդումը: Պաշտօն մը ունի այս խնդումը: Պաշտօնն է բարեկենդանը ապացուցանել փարիզցիներուն: Փիլիսոփան խորհելու կը ստիպեն այս ստորին մարդերով լի կառքերը, որոնց մէջ չեմ գիտեր ինչ խաւար մը կը զգայ ան: Կառավարութիւն կայ այս կառքերուն մէջ, ուր մարդ մատովը խորհրդաւոր խնամութիւն մը կը շօշափէ, խնամութիւն հասարակային մարդերու եւ հասարակային կիներու մէջ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

Մուրատեան ընտանիքը եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
(ծնեալ Խալաբեան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 5ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ. 8):

Հաւաքուիլ ժամը 15,30ին բնակարանը՝
2, Rue des Monts — Clamart

ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քլամարի դերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թակէ եւ Տիկին Էլիզ Զոփուրեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրեղբօր եւ տագրոջ՝

ՎԱՀԷ ՉՈՓՈՒՐԵԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Դեկտ. 9) կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Անկէնի եկեղեցին, Ռիւ տը Մորա, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի հին դերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տրապիզոնի (Պոնտոս) Հայրենակցական Միութեան վարչութիւնը կ'աղբայ կորուստը իր նախագահին եղբօր՝ Հայկազուն Օրմանճեանի, որ պատահեցաւ Պորտոյի մէջ եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի տասնական Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կռընոպլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Վարդանոյշ Օնպաշեանէ յիսուն Ֆր. իր երկրորդ թոռան՝ փոքրիկն Անուշի ծննդեան առթիւ, ի նպաստ դպրոցին:

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Քէօսէեանէ 50 Ֆր., իրենց մօր Տիկ. Արմենուհի Մսըրեանի մահուան առթիւ, այրի Տիկին Ճամուղեանէ 20 Ֆր. իր մօր հոգեհանգիստի առթիւ եւ Մոնփըլիէէն Տիկ. Արաքսի Նաճարեանէ 50 Ֆր. իր ամուսնոյն Խորէն Նաճարեանի մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հայկական վարժարանի տօնածառը Դեկտեմբեր 14ին Կիրակի ժամը 16ին, Միւնիսիփալի սրահին մէջ, մարզադաշտին դիմաց, Ավընիւ Ժան Ժօռէս:

Երգ, արտասանութիւն, զաւեշտ՝ «Կիրակոս Աղային ճաշարանը»:

Կաղանդ Պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում:

Մուտքը բոլորովին ձրի

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկ. Գարեգին եւ Յովհաննէս Հաբէլեան եղբայրները իրենց հօրեղբօր կնոջ՝ Ֆիլօռ Հաբէլեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի նախկին Աշակերտներու (Մարսէյլ) Միութենէն 250 Ֆր. Պր. Զամանդեանէն 50 Ֆր., Պր. Լ. Գլըճեանէ 30 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ժանէթ Կիւլեանի դառն մահուան առիթով:

ՅԵՏԱՁԳՈՒՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Դեկտ. 14ի համար ցարդ յայտարարուած ընդհանուր անդամական ժողովը յետաձգուած է կարճ ատենուան մը համար:

Նոր թուականը կը յայտարարուի ի մօտոյ:

ՄԵԾ ՏՕՆԱԾԱՌ

պատրաստուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Գեղարուեստական զուարթ երեկոյթ
խրախճանք
Կիրակի Դեկտեմբեր 14, ժամը 16,30ին
ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԻԿԸ
կուգայ ներկայ եղող բոլոր փոքրիկներուն
26, Rue Troyon — SEVRES
Métro Pont de Sèvres

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը, որ զինուորական ծառայութիւնը ըրած ըլլայ եւ կառք վարելու արտօնագիր ունենայ մանիւթանսիոնի համար:

Դիմել՝
PAPAZIAN
3, Rue Lafayette, Marseille

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յովհաննէս Յաբէթ Թովմասեան (Կամօ) ծնեալ 1925 Յունիսին Լենինական, կը փնտռէ իր հօրաքոյրը Ռոզա Թովմասեան, Խարքովէն: Իմացնել Լենա Մեքենաճեանի

3, Allée Jean Baptiste Lulli
95 - Sarcelles

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութեան կողմէ, ի պատիւ հրաժարեալ վարչութեան ընկերուհիներուն, Կիրակի Դեկտ 14 ժամը 15ին

Salle des Fêtes de la Mairie
Rue Voltaire — ALFORTVILLE

Գեղարուեստական բաժին

Ջերմ մթնոլորտ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութեան այս Զորեքշաբթի (Դեկտ. 10), Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ:

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

Նիւթ՝
LES ETATS DEPRESSIFS

RÉVEILLONS - ՅԱՅԳՕՆՔ

ԾՆՈՒՆԴ — NOEL
JOUR DE L'AN — ԱՄԱՆՈՐ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԵՒ 31
Զուարթ ու հաճելի մթնոլորտ
Ճ Ա Շ Ը՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)

Կէս գիշերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
10–15 ՕՐ ԱՌԱՋ՝
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551–59–95
Եւ ամէն օր՝
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական թէ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է Երկուշաբթի

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL
12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբը
Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք — Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ
կազմակերպած է դասախօսութիւն մը:
Նիւթ՝

ԱՆԻ

Հայ միջնադարի մեռեալ քաղաքը
հազար ու մէկ եկեղեցիներու քաղաքը,
Հայկական քաղաքակրթութեան
գլուխ գործոցը
Դասախօս՝ Տէր եւ Տիկին ԹԻԷՐԻ
(Պրէմոն մրցանակի պսակաւոր)
Զորեքշաբթի 17 Դեկտ. ժամը 21ին,
Մէզոն տէ Սանթրոյի սրահին մէջ
8, Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Le Club des Jeunes de l'U. G. A.B,

Vous convie à la Conférence de
Mr et Mme THIERRY
(Lauréats du Prix Brémont)

ANI

Ville morte du moyen âge arménien
La ville aux Mille Eglises

Apogée de la civilisation arménienne
qui aura lieu dans les Salons de la Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris le mercredi 17 Décembre, à 21 heures

ENTREE GRATUITE

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝
ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ
Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս,
Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ
Ուրախ մթնոլորտ — Ճոխ պիւֆէ — Քօթիյեօն
Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհայկական եղանակներով
Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի դրասենեակէն Բաբէր թիւ7, կամ՝ անդամուհիներէն:

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils

27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES **ARAX 2**

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ-խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաուէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լազերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1970-Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ (1929–1970)
Այս տարի ձօնուած՝ սիրով եւ երախտագիտութեամբ, մայր կուսակցութեան՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ:

Խնամուած եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր եւ մաքուր տպագրութիւն: Ազգային, պատմական եւ յեղափոխական դէմքերու եւ դէպքերու մասին հակիրճ տեղեկութիւններով: Ինչպէս նաեւ՝ ազգային ու կրօնական տօներու եւ պատմական կարեւոր թուականներու յիշատակութեամբ: Բազմաթիւ նկարներով զարդարուած գեղեցիկ հրատարակութիւն մը: Անխտիր բոլոր հայ ընտանիքներու պատին լաւագոյն զարդը եւ մտերիմ բարեկամը: Իր տեսակին մէջ՝ եզակի գործ մը:

Այս տարուան օրացոյցին կողքը զարդարող խորհրդանշական գեղեցիկ նկարը պատրաստած է Մարսիլահայ ծանօթ նկարիչ Պ. Ալէն-Ազատ Արզումանեան:

Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք

Ապսպրանքներու համար անմիջապէս դիմել հետեւեալ հասցէին.

Monsieur HOVSEPIAN G.
51, Bld. des Grands Pins — 13 - Marseille (10e)
C.C.P. 2542-89 Marseille

Բոլոր ապսպրանքները եւ դրամական առաքումները կատարել միայն ու միայն վերեւ նշանակուած հասցէին:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
9 DECEMBRE
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.684 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.684

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱ ԻՐ ԱՊԱԳԱՅԻՆ ԴԷՄ ՅԱՆԴԻՄԱՆ

ՊՈՆ – ՄՈՍԿՈՒԱ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՆ ԵՒ ՓԱՐԻԶ, ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ ՎԵՑԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

Քաղաքական շաբաթը կրկին կը սկսի եւրոպական հարցերով : Այլ խօսքով, Եւրոպայի ներկային եւ, մանաւանդ, ապագային կապուածխնդիրներ քննութեան կ'առնուին այս օրերուն Մոսկուայէն Պոն, Փարիզէն Պրիւսէլ :

Պելժիոյ մայրաքաղաքին մէջ Վեցերու արտաքին, ելմտական եւ գիւղատնտեսութեան նախարարները Երկուշաբթի օրուընէ ի վեր քննութեան կ'առնեն այսպէս կոչուած «Կանաչ Եւրոպայի» ելմտական հարցը : Ծանօթ է, որ Ֆրանսայի պահանջով եւ բոլորին համաձայնութեամբ, մինչեւ տարեվերջ պէտք է կարգադրուի այս խնդիրը : Մասնագէտները կ'ընդունին, որ դիւրին պիտի չըլլայ լուծումը, հակառակ բոլորին տրամադրութեան՝ կարգադրութեան ձեւ եւ միջոց մը գտնելու : Վեցերէն իւրաքանչիւրը իր իւրայատուկ «ցաւ»երը ունի գիւղատնտեսութեան մարդին մէջ : Ուրեմն պէտք է գտնել, իրաւախոհութեան ճամբով, լուծման եղանակ մը : Յամենայն դէպս, աւելի քան հաւանական է, որ ի վերջոյ կարգադրուի այս հարցը :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Ուիլիէմ Ռոճըրս Պոնի եւ Փարիզի մէջ քաղաքական տեսակցութիւններ ունեցաւ գերմանացի եւ Ֆրանսացի պետական դէմքերու հետ :

Պոնի մէջ տեսակցեցաւ վարչապետ Պրանտի հետ : Հակառակ շատերու այն կարծիքին, թէ Ամերիկա այնքան ալ հաշտ աչքով չի դիտեր Գերմանացիներուն ձգտումը բարելաւելու իրենց յարաբերութիւնները Արեւելքի հետ, Ռոճըրս, Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ յոյս յայտնած է, ինչպէս նաեւ բաղձանք, որ Գերմանիա բարելաւէ իր յարաբերութիւնները Մոսկուայի եւ Վարշաւայի, միեւնոյն ժամանակ՝ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ :

Այսուհանդերձ, Պերլինի խնդիրը կը մնայ առանձին, նկատի առնելով, որ քաղաքին սթաթիւն կապուած է պատերազմի նախկին դաշնակիցներուն իրաւասութեան հետ : Արդէն, դիտել տուած է Մ. Նահանգներու արտ. նախարարը, Ուաշինկթըն, Լոնտոն եւ Փարիզ մասնաւոր առաջարկներ պիտի ներկայացնեն Պերլինի մասին Մոսկուայի :

Ու. Ռոճըրս Պոնէն Փարիզ ժամանելով, տեսակցութիւններ ունեցաւ յաջորդաբար Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Շումանի, վարչապետին՝ Շապան Տէլմասի եւ նախագահին՝ Փոնփիտուի հետ : Խօսակցութեանց նիւթը, անշուշտ, եղան առաւելաբար եւրոպական հարցերը :

Մինչ Արեւմուտք քննութեան կ'առնէ Արեւելքի հետ իր յարաբերութիւնները բարելաւելու խնդիրները, անդին Մոսկուա, շուտափոյթ ջանադրութեամբ մը դրական պատասխան տուաւ Պոնի առաջարկին՝ հրաժարում ուժի դիմելէ : Արդարեւ, Մոսկուա, համաձայն գտնուեցաւ Պոնի Նոյեմբեր 15ի վերոյիշեալ առաջարկին եւ ընդունեցաւ նաեւ Գերմանացիներուն ճշդած թուականը՝ բանակցութիւններու բացման մասին :

Այս ուղղութեամբ խօսակցութիւններ սկսան Մոսկուայի մէջ, Դեկտեմբեր 8ին :

Վերջին լուրի մը համաձայն, Կոսիգին դաշնակցային Գերմանիա պիտի այցելէ ի մօտոյ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Մինչ Նիւ Եորքի մէջ Զորս Մեծերու ներկայացուցիչները կը շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները Միջին Արեւելքի հարցին կարգադրութեան շուրջ, անդին, խնդրոյ առարկայ երկիրները կը շարունակեն կռուիլ իրարու դէմ :

Միջազգային Կարմիր Խաչին կարգադրութեամբ Թէլ Ավիվ եւ Գահիրէ գերիներուփոխանակութիւն կատարեցին : Եգիպտացիք Իսրայէլի վերադարձուցին երկու օդանաւորդներ, որոնք գերի բռնուած էին 1969 Օգոստոսին՝ օդային յարձակումի մը ընթացքին : Իսրայելացիք, փոխարէնը, Եգիպտացիներուն վերադարձուցին 58 եգիպտացի քաղաքացիներ : Այս փոխանակութեանց առթիւ Զօր. Տայեան դիտել տուաւ թէ պատրաստ են աւելի մեծ թիւով գերիներ յանձնել՝ սակայն «ոչ մէկ թիզ հող կը յանձնենք» գրաւեալ շրջաններէն :

Գահիրէ կը հաղորդէ, թէ եգիպտական երկու ջոկատներ, բաղկացած 250 զինուորներէ, ամբողջ 24 ժամ գրաւման տակ պահած են իսրայելեան դիրքեր Սուէզի Արեւելքը, Սինայի մէջ : Եգիպտացիները, համաձայն նոյն աղբիւրին, առանց որեւէ վնաս կրելու հեռացած են Սինայիէն, քանդելէ ետք իսրայելեան ամրութիւնները : Թէլ Ավիվ այս լուրը կը նկատէ «շինծու» եւ երեւակայական :

Յորդանանի հովիտին մէջ հրետանաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ Իսրայելացիներու եւ Յորդանանցիներու միջեւ : Տեւեց կէս ժամ :

Արաբական աշխարհը ներքին տագնապ մը եւս ունի այս օրերուն : Քանի մը օրէ ի վեր Սէուտական Արաբիոյ եւ Հարաւային Եմէնի ուժերը իրարու դէմ կը կռուին Ուատիհայի շրջանին մէջ : Երկու կողմերն ալ կարեւոր ուժեր ճակատ հանած են : Համաձայն Ռիատի, Սէուտական Արաբիոյ թագաւորական ուժերը մեծ վնասներ հասցուցած են Եմէնի հանրապետական ուժերուն : Ատէն կը յայտարարէ, թէ կռիւները աւելի սաստկացած են :

Քաղաքական դէտերու ուշադրութիւնը գրաւեց, որ Ռիատ կ'ամբաստանէ Խորհ. Միութիւնը, որ կ'օգնէ Եմէնի : Ռուս գնդապետ մը՝ իկտոր Զերնիշեւ կը վարէ հարաւային Եմէնի օդուժը : Ատէն, իր կարգին, կ'ամբաստանէ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութիւնը՝ ՍԷ Ի ԱՆ :

Գահիրէ, որ կ'ուզէ միջնորդել, մտահոգուած է երկու արաբական երկիրներու կռիւներուն համար : Գահիրէ կը փափաքի, որ կռիւները դադրին Դեկտեմբեր 20-էն առաջ, որովհետեւ այդ թուականին Ռապաթի մէջ, Մարոք, բացումը պիտի կատարուի արաբական վեհաժողովին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ Վորոշիլովի մարմինը զետեղուեցաւ Կրեմլինի պարիսպին տակ, Սթալինի դամբանին մօտ : Խորհ. Միութեան նախկին նախագահին դագաղը փոխադրուեցաւ հրետանիի կառքի մը վրայ : Ներկայ էին Խորհր. Միութեան բոլոր առաջնորդները : Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին նաեւ Մոլոթով եւ Միկոյեան : Պոդգորնի արտասանեց դամբանական խօսքը. ոչ մէկ յիշատակութիւն Սթալինի անուան, որուն գործակիցը եղած էր մառեշալը :

ՓԵՔԻՆ «հակայեղափոխական» որակեց Ֆրանսացի խորհրդարանականներու պատուիրակութեան այցելութիւնը Ֆորմոզ :

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ յանկարծակի յարձակում մը ըրաւ Ֆրանսայի վրայ (բացի Նիսի շրջանէն) : Ճամբաները սառած են եւ արկածները՝ շատ :

ՄԻԹԵՐԱՆ անգամ մը եւս կոչ ըրաւ ընկերվարականներուն եւ ՓԷ ԷՍ ԻԻին, որպէսզի Զախը, ի վերջոյ, հասարակաց յայտարար մը գտնէ, եւ մէկ ճակատ կազմէ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

ԽՄԲ.— Խորհրդային հարցերու մասնագէտ՝ Պերնառ Ֆերոն հետեւեալ շահեկան խորհրդածութիւնները կ'ընէ Լը Մոնտի մէջ :

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան շաբաթաթերթը՝ Ռինաշիթա, կը դատապարտէ Սոլիէնիցինի դէմ ձեռք առնուած քայլը եւ, միեւնոյն ժամանակ, կը մերժէ ընդունիլ «Դասակարգային պայքարի սուտ ու պատիր բանաձեւը, որու անունով այնքան համայնավարներ հալածուեցան Խորհ. Միութեան մէջ» : Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը հաւատարիմ կը մնայ Թոլիաթիի կտակին : Այս վերջինը, 1964ին, կ'ողեկոչէր «Սթալինի հաստատած անհատական ու ժողովրդավար ազատութեանց սահմանափակումին եւ ջնջումի վարչակարգին ժամանակավրէպ բնոյթը» : Արդէն, անցեալ Յունիսին, Մոսկուայի խորհրդաժողովին, Պերլինկէր, կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարին կցորդը, կը մերժէր ընդունիլ «Միաձեւ արտաքինով համաձեւ ընկերվարութիւն մը, որ չի համապատասխաներ այն ընկերութեան, որուն հաստատման ի խնդիր պայքարելու կոչ կ'ուղղենք մեր երկրի աշխատաւորներուն» :

Սակայն ի՞նչ կշիռ կ'ունենան այս թելադրութիւնները, երբ բանաձեւին հեղինակները իրենք յօժար չեն յարգելու այդ սկզբունքները : Թոլիաթիի հետ կը ջատագովեն սկզբունքը «Արտայայտութեան լայն ազատութեան՝ կուսակցութենէն ներս թէ դուրս, եւ քննարկութիւնն ու բանավէճը մշակոյթի, արուեստի, եւ նոյնիսկ, քաղաքական հարցերու մէջ» : Արդ, ի՞նչ կ'ընեն Թոլիաթիի ժառանգորդները, երբ շարքայիններ հրապարակաւ տարակարծիք կը գտնուին ղեկավարութեան հետ : Կը դատապարտեն «ՄանիՖեսթօ»ն, կ'արտաքսեն այս պարբերաթերթին պատասխանատուները, որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ Նաթա Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն, այս շարժումը կը սպառնայ՝ «պառակտում ստեղծել կուսակցութեան մէջ, զայն քայքայել, զայն թանձրացնել ներքին վէճերով, խըմբակցութեանց եւ հոսանքներու միջեւ, որոնք յաճախ ամուլ եւ յուսահատեցուցիչ են» : Ի՞նչպէս կարելի է կուսակցութեան մը համար հանդուրժողութեան դաս տալ կամ խոստանալ որ իշխանութեանգլուխ դալու պարագային պիտի յարգէ բոլորին ազատութիւնը, երբ իր ներքին կեանքին մէջ ի վիճակի չէ ընդունելու բանավէճը :

Անաթոլ Կուզնեցով, իր կարգին, կը խօսի խորհրդային ոստիկանութեան գործիք դարձած խորհրդային բազմաթիւ գրագէտներու մասին : Սակայն, վիպագիրը, որ անցեալ ամառ Լոնտոն հաստատուեցաւ, իրաւունք ունի՞ դաս տալու ուրիշներու : Կ'ընդունի, որ անցագիր ստանալու համար կատարած է անպարկեշտ գործեր : Ինք չէ՞, որ խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան ուղղուած տեղեկագրի մը մէջ առանց հիմունքի ամբաստանած է իր դրչակիչներէն մէկ քանին — Եւտուչենկօ եւ Աքսիոնով—, որ իբր թէ գաղտնի հանդէս մը հրատարակելու կը պատրաստուէին : Ուրիշ ընդդիմադիր մը՝ Անտրէ Ամալրիկ, որ Խորհ. Միութիւն կը մնայ, բաց նամակի մը մէջ, որ Արեւմուտք հասած է, կը պատասխանէ Կուզնեցովի, . «Դուք միայն կը խօսիք արտաքին ազատութեան մասին, ոչինչ կ'ըսէք ներքին ազատութեան մասին : Պայքարիլ գաղտնի ոստիկանութեան դէմ, շատ դժուար բան է : Սակայն, ի՞նչ կը վտանգէ գրագէտ մը, երբ արտասահման մեկնելէ առաջ կը մերժէ գործակցիլ գաղտնի ոստիկանութեան հետ : Պիտի չկրնայ երթալ արտասահման, բայց պիտի մնայ ազատ մարդ բը : Մերժելով այս գործակցութիւնը թերեւս կորսնցնէ իր արտաքին ազատութեան մէկ կարեւոր մասը, սակայն աւելի լայն ներքին ազատութիւն մը պիտի ունենայ» : Ամալրիկ կը պատմէ, թէ ինչպէս «քաղաքավարօրէն» 1961ին մերժեց խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան «քաղաքավար ձեւով» կատարած առաջարկը տեղակագիր մը պատրաստելու մտաւորականներու տրամադրութեանց մասին, եւ ինչպէս, 1965-ին, զրկուեցաւ Սիպերիա, որովհետեւ մերժած էր գործակցիլ ոստիկանութեան հետ :

Անտրէ Ամալրիկ մեծ վտանգներու կ'ենթարկէ ինքզինք : Իր ձեռագիրները կը զրկէ արտասահման : Եւ կը հպարտանայ իր այս քայլին համար : Նոյնիսկ յանդգնութիւնը ունի կառավարութենէն պահանջելու արտասահման տպուած իր գործերուն հեղինակի իրաւունքը : Այսպէս, ան կը գրէ . « Կ'ուզեմ փաստել, որ խորհրդային քաղաքացի մը, ինչպէս որեւէ երկրի ռեւէ քաղաքացի, իրաւունք ունի հրատարակելու գործեր օտար երկրի մէջ, եւ իր անունին տակ, որոնք չեն հրատարակուած իր երկրին մէջ» : Ու կ'աւելցնէ արհամարհանքով . «Սթալին կը սպաննէր զիս՝ օտար երկրի մէջ գիրք հրատարակած ըլլալուս համար : Անոր խղճալի ժառանգորդները կը փորձեն իւրացնել պարզապէս դրամիս մէկ մասը : Ասիկա կը հաստատէ այն ինչ որ կը մտածեմ վարչակարգին արձանագրած յարաճուն զառամութեան եւ նուաստացման մասին » : Իր գործերէն մէկուն մէջ արդարեւ, Ամալրիկ հարց կուտայ, թէ արդեօք Խորհ. Միութիւնը կրնայ գոյատեւել մինչեւ 1984 :

Երիտասարդ հեղինակին (31 տարեկան է) վերլուծումը վիճելի է, օրինակ, երբ կը գրէ թէ՝ չին – խորհրդային պատերազմը պիտի ծագի 1880 – 1885ին, եւ ատոր հետեւանքով պիտի քայքայուի խորհրդային վարչակարգը : Սակայն հարկ է լուրջի առնել, երբ կ'ըսէ թէ ամէն մարդ կրնայ դիմադրել բռնութեան, եթէ որոշած է պահպանել իր ներքին ազատութիւնը : Յամենայն դէպս իր օրինակով կը փաստէ ըսածը : Կը մնայ դիտնալ, թէ Սոլիէնիցինինի եւ քանի մը ուրիշներու տուած օրինակով կարելի պիտի՞ դառնայ ուշ կամ կանուխ կարեւոր փոփոխութիւն մը յառաջ բերել Խորհ. Միութեան մէջ, ուր Սոլիենիցինիները կը մնան սիրուած բայց առանձնացած անձնաւորութիւններ՝ տրորուած պիւրօքրաթիկ մեքենային կողմէ :

Անտրէ Ամալրիկ կը հաւատայ : Վկայ մըն է : Բայց կարելի է՞ զինքը մարդարէ մը նկատել :

Թ. Ա. Թ.

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

«ՄԵՆԵՏԵՐԷՍԸ ԿՈՒԳԱՅ...»

(«ՆՈՐ 1960»Ի ՄԸ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ՏԵՄԻՐԷԼ)

Ա.

«Ատալէք» կուսակցութեան նախագահ Տեմիրէլ, նախընտրական պայքարի ամէնէն տաք օրերէն Հոկտեմբեր 3ին, կեսօրվոյ մէջ դիմաւորուեցաւ արտակարգ ցոյցերով, որոնք, աւելորդ է ըսել, կազմակերպուած էին օրուան մթնոլորտին եւ պահանջներուն համաձայն.— Ամբոխը խանդավառելու, ապա նահ՛ու յուսադրելու մասնաւոր փոյթով մը:

Պոլսոյ թերթերը, նկարագրելէ եւք ցուցական ելոյթներն ու արտայայտութիւնները, չէին անտեսած ուշադրաւ կարգ մը պոռթկումներ՝ ունկնդիր հոծ բազմութեան կողմէ.— «Երբ Տեմիրէլ մուտք կը գործէր կեսարիա, — կը գրէ «Միլլիէթ», — ճամբաներուն վրայ ար՛ժանացաւ խանդավառ ցոյցերու: Ձիւի ողջունողներէն շատեր կը պոռային. «Մենտերէ՛սը կուգայ... կեցցէ՛, շա՛տ ապրիս Մենտերէս»:

Այս կարգի դեղումներ հաւանօրէն չատ աւելի բնորոշիչ են տիրող մտայնութիւններն ու ակնկալութիւնները ըմբռնելու տեսակէտէն, քան ակադեմական պարզաբանումները:

Տեմիրէլ քաղաքական անհատականութիւն մըն է Թուրքիոյ մէջ: Իր համբաւը ներսն ու դրսէն, ընդդիմադիր եւ հակառակորդ տարրերու դէմ զանոնք ճակատագրական պատրաստ, խուժան նավարարական ելոյթներու հանդէպ պաղարիւն, ի՛ր իսկ կուսակցութեան ներքին ճակատին վրայ ուժեղ, պետական խնդիրներու մէջ աչալուրջ անճնաւորութիւն մը, որ ունի նաեւ Թուրքիոյ պէս երկրի մը ընկերային մէկալայրին ու մակարդակին պարտադրած յատկութիւնը.— Գիտէ նաւարկել իր շուրջ փոթորկող ջուրերու մէջ: Զանգուածները հրապուրել: Թի՛ կունճը պահել ամուր ու ապահով՝ քա՛ նակին հետ միշտ լեզու գտնելու ճիգով մը:

Իր այս գլխաւոր դիծերով, քաղաքական կեանքի մէջ իր երեսունմի՛ տարիներու օրէն իսկ, յիշեցուց երբեմնի «յեղափոխական ուսուցիչ» Մենտերէսը: Իր շուրջ խմբեց նախկին Դեմոկրատ կուսակցութեան բոլոր տիրական դէմքերը, որոնց կարգին՝ նոյնինքն Մենտերէսի գաւակը՝ Եիւքսէլ Մենտերէս: Թուրքիոյ ճարտարարուեստականացման եւ այս նպատակով օտար դրամագլուխներու համար ազատ մուտք ճանչնալու իր տնտեսական քաղաքական նութեան մէջ, այսօ՛ր ալ կը մնայ անվրդով, հակառակ նոյնքան հեղինակաւոր ընդդիմադիր դէմքերու այն պնդումին, թէ «երկիրը դէպի ամբողջական սնանկութիւն կը դիմէ»: Միշտ մենտերէսեան հանդամանակներով, փորձեց ու յաջողեցաւ կրօնամոլ զանգուածները սիրաշահիլ, հաւատք ներշնչել հողագործին, թէ պիտի փրկէ զիրենք հողատէրերու չարաչահութիւններէն եւ պիտի ընծայէ նիւթական անհրաժեշտ միջոցները, որպէսզի չքնաղուին պարտքերու տակ: Գիտցաւ «լուսամիտ» խաւերու մէջ կռուաններ ապահովել եւ ուսանողութիւնը մատնել կացութեան մը, ուր ձախերը չկարենան ալրիւրկան ձայն եւ աղդեցութիւն ունենալ, փոյթ չէ թէ արիւնահեղութիւններ պահին կամ փողոցային կռիւները ծայրայեղութիւններու յանգին:

Դեմոկրատներու եւ դեմոկրատական իշխանութեան նախագահ ձեռնարկել Պայարի հետ իր ծանօթ գրաւութենէն ետք ալ, Տեմիրէլ յաջողեցաւ չըլնահայեցութեամբ դործել: Ինչօրինակ եւ կարդ մը դեմոկրատականներ ըրին ամէն ինչ, «Ատալէք»ի նախագահը իրրեւ խոստմնադրուժ եւ անվստահելի ցոյց տալու համար՝ նախկին դեմոկրատականներու քաղաքական ներումի խնդրին մէջ: Ներման օրինագծի առկախումը, Ազգ ժողովի կողմէ իւրացուելէ ետք, արտակարգ եռեւոյթ էր եւ հաղուագիպ առիթ՝ պայքարականներուն մէջ Տեմիրէլի հանդէպ աւելութիւնը խրացնելու համար. սակայն դէպքերը ցոյց տուին, որ Ինէօնիւ – Պայար մօտիկու – Թիւնը բացառիկ որեւէ անդրադարձում չունեցաւ նախկին դեմոկրատականներու չրջանակին մէջ: Մենտերէսի գաւակը, օրինակ, մնաց «Ատալէք»ի չարքերուն մէջ, Տեմիրէլի կողքին: Իսկ Անատոլուի բոլոր այն գօտիներուն մէջ, ուր Մենտերէս կախարդական ուժ եւ հեղինակութիւն ունէր, չատ քիչեր միայն կռնակ դարձուցին Տեմիրէլի:

«Ատալէք»ի նախագահը՝ վարչապետ Տեմիրէլ պաղարիւն մնաց այս առթիւ ստեղծուած փոթորիկին մէջ: Բառ մը իսկ չդործածեց Մենտերէսի դէմ: Զառաւ որեւէ քայլ ու չըրաւ որեւէ յայտարարութիւն, որ զինք դնէր լարծուն դետնի վրայ կամ «կասկածելի»ի ու մեղապարտի դիրքին մէջ: Ընդհակառակն, զոհացաւ համբերութիւն յանձնարարելով. չէ՛տե՛ լով միշտ, թէ երկրի գերագոյն շահերուն թելադրանքով է որ կը չարժի ու ներումի խնդիրը ըստ էութեան բարձի թողի չէ դարձած. կը կարօտի ժամանակի:

— «Մենտերէ՛սը կուգայ, կեցցէ՛ Մենտերէսը» աղաղակները կեսարիոյ մէջ, տեղական իմաստով ու տարողութեամբ հաւատքի մը արտայայտութիւնը չէին: Թուրք գիւղացին, իր բացարձակ մեծամասնութեամբ, կը Թուի տարուած ըլլալ տեմիրէլեան կամ «Ատալէք»ական տարբերու խոստումներէն: Կրօնական զգացումներու հանդէպ նախանձախնդիր իշխանութիւն մը չի կրնար անտարբեր մնալ հողագործ կամ գաւառի մեծ զանգուածներու շահերու պաշտպանութեան հարցին մէջ, — այսպէ՛ս կը հաւատայ գիւղային: Եւ որովհետեւ Մենտերէսի մէջ եւս տեսած էր նոյն այս կեցուածքը, բնականաբար Տեմիրէլի մէջ կը դտնէ ա՛յն, ինչ որ կորսնցուցած էր ինք տարի առաջ,

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Ե.

Դեռ 1904 թ. նա գրում է՝ «Պատրաստութիւն եմ տեսնում Դաւթին հարսանիք անելու»: Սակայն անցնում է քսան տարի եւ մեր պոէտը «Սասունցի Դաւթի» երկրորդ մասը չի կարողանում դլուխ բերել: «Զարի վերջը» պիտի դառնար «Անբուն կըկուն», որ նոյնպէս չդառաւ: Վերջա՛պէս երեսուն տարուան պատրաստու՛թիւնը «Հազարան բլբուլ» դրելու նոյնպէս մնաց ապարդիւն: Եթէ չհաշուենք «Գիքորը», որ աւելի վաղ ժամանակ է դրուած եղել («Հորիդոն» դրական հանդէսի համար) եւ լոյս տեսել ուշ, 1907 թ. ապա մօտ քսան տարուայ ընթացքում նա տուել է երեք արժէքաւոր հէքեաթ «Քաջ Նազարը», «Տէրն ու ծառան» եւ «Մի կաթիլ մեղրը»:

— «Արուեստի վարպետութիւնը կամ ձեւի կատարելութիւնը — դա փեչակ է, արտաքինն է, հին լեզուով ասենք — մարդկայինն է: Իսկանը ստեղծագործական ներքին կարողութիւնն է, կենդանի ու հզօր չունչն է, դարձեալ հին լեզուով — աստուածայինն է:

Եւ աստուածային կոչուած բովանդակութիւնը եթէ կայ — անպատճառ կայ եւ նրա ձեւը: Նա կը գտնի իր ձեւը եւ դըտնում է իր ձեւը: Բայց եթէ միայն ձեւը կայ — էդ չի նշանակում, թէ նա անպատճառ բովանդակութիւն էլ կ'ունենայ: Ձեւը կարող է դատարկ ձեւ մնալ: Ձիշդ էնպէս, ինչպէս եթէ ձեղ ասեն էնտեղ մի հոդի կայ, դուք անպատճառ մարմինն էլ հետն էք հասկանում: Բայց երբ ասում եմ՝ մի մարմին կայ, էդ չի նշանակել, թէ նա անպատճառ հոդի էլ ունի: Կարող է եւ անհոդի, մեռած մարմին լինել, այսինքն լոկ ձեւ:

Կամ աւելի հասարակ մի օրինակ: Երբ ասեն՝ էստեղ աման կայ, էդ հօ չի նշանակել, թէ անպատճառ մէջն էլ դինի կայ»:

Այսքան լաւ էր ըմբռնում ձեւի եւ բովանդակութեան յարաբերութիւնն ու արժէքը մեր պոէտը: Ինքը իր արուեստի մէջ այնքան եղերական պայմաններու մէջ: Մենտերէսի կախաղանով մահացումը դայն վերածեց կախարդական հերոսի մը...

Եթէ Տեմիրէլի համար վարկ մը պէտք է դտնել «Մենտերէսը կուգայ» արտայայտութեանց մէջ, ընդդիմադիր նկատելի ուժը, սակայն, նման դեղումներու մէջ կը կարծէ դտած ըլլալ փաստը իր մտահոդութիւններուն ու Թուրքիոյ համար վտանգաւոր կացութեան մը:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՅՈՒԺ ԿՈՂԶԻԱԿ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

— Սպասեցէ՛ք, ընկերներ... մի՛ մոռնաք ձեր ով ըլլալը, յորդորեց ծերունին, որ քիչ առաջ հանդարտեցուցած էր կացութիւնը: Միթէ Թուրքերուն նմանի՞լ պիտի փորձէք: Մենք պէտք չէ նոյն ապարքը դործենք, մենք՝ քրիստոնեաններս, եւ, ինչպէս ըսած եմ արդէն, մահը ամէն վայրկեան դարանակալ կը սպասէ մեզի: Ուստի հարկ է որ պատժենք այս մարդը, ինչպէս որ պատչաճ է՝ մարդկայնօրէն, եւ ոչ թէ անհատատ չունեցող յատուկ ձեւով, հոդ չէ թէ անիկա Թուրք լրտես մը ըլլայ: Արդ խորհուրդ կուտամ հետեւեալը. բռնել այդ մարդը եւ այս քայլերէն դուրս՝ նետել զայն Գրպայի մէջ: Գրպան կը հոսի մեր երկրի կարեւոր մէկ հողամասին վրայ: Թող լաւ տեսնէ այդ մարդը, Թող քննէ եւ, եթէ կրնայ, երթայ ու Թուրքերուն պատմէ, թէ ունինք տակաւին բաւական հատատուն կամք՝ ճզմելու համար իրենց պլուխը:

— Իրաւունք ունի: Նետե՛նք Գրպայի մէջ, սկսան ձայնել ամէնքը: Թուրքերը պիտի չկրնան մինչեւ մեզի մօտենալ: Արարիչ Տէրը նախատեսելով, մեր պաշտպանութեան համար փորած է այս ժայռերուն մէջ այս քարայրը, ուր նոյնիսկ Թուրք ձիերը, որքան ալ կայծակի պէս արագաշարժ ըլլան, չեն կրնար մուտք դործել:

Սամոլ չուտով հասկցած էր իրադարձութիւնը: Դէմքերուն վրայ նկատած էր այն ամպերը, որ կը կուտակուէին իրեն դէմ: Իսկոյն նկատած էր նաեւ որ, դեռ քիչ առաջ, իր իսկ ձեռքով, ատյգ մահուընչ փրկուած Փիլրը դաւաճանած էր իրեն՝ զազրելի սուտով մը:

Առաջին բանը, որ խորամանկ դնչուն փորձեց, այն էր՝ փախուստը, բայց արդէն միւսները կտրած էին իր ճամբան եւ չրջապատած էին զինքը, ճոխաններն ու դաւաղանները բարձր բռնած:

Ցանկարծ դնչուն սպառնական դիրք մը առաւ:

Դանակը կը փայլէր իր ձեռքին մէջ, երբ իր տարսափազդու ձայնը կը թնդացնէր ամբողջ քարայրը:

— Թող մարդ չհամարձակի ինձ մօտենալ. դաշոյնս հատու է բոլորդ ալ զլեսնելու համար: Բայց մի՛ հաւատաք այդ կուզիկին. ինչ որ պատմեց ձեզ այդ խաբեբան, բոլորովին սուտ է:

Ամէն ազմուկ դադրած էր անճաւին մէջ: Բոլորին նայուածքը կեդրոնացաւ անծանօթ մարդուն վրայ: Բայց յան՛կարծ, միեւնոյն պահուն, հաստաբուն դաւազաններու երեք հարուածներ կ'իջան նէին եւ Սամոլի դաշոյնը, որ ձեռքէն խլուած կ'իյնար դետին, կ'արձագանդէր խոր խաւարին մէջ: Ամբոխը յարձակած էր դնչուին վրայ եւ մեծ ճիդով կը հրէր անոր ուժով մարմինը նեղ անցքէն դէպի դուրս: Քիչ յետոյ, մէկ քանի քայլեր, յաջողեր էին բռնել դնչուին թեւերէն ու ոտքերէն, եւ օրօրելով զայն՝ բարձունքէն կը նետէին Գրպայի մէջ, ալեկոծելով անոր հոսանուտը:

Գիւղացիները քրքջալով կը վերադառնային քարայր, մինչ դիչերուան խաւարին մէջ կը կորսուէր դնչուին մարմինը յորձանքին հետ:

— Եթէ լողալ դիտէ, կրնայ ազատիլ, կ'ըսէին ոմանք իրարու, եւ կրնայ պատմել Թուրքերուն թէ ի՛նչ տեսաւ այստեղ: Բայց եթէ լողալ չի դիտեր, անպայման կը խեղդուի, եւ մեծ վնաս մը չըլլար ատիկա:

ՅՈՍԻՓ ՅՈՒՐՋԻՋ

(42 – Շար.)

արդէն 1903 թուին հասել էր կատարելութեան: Բաւական է համեմատել 1890 թուականի «Լոռեցի Սաքոն» եւ 1892 թ. «Անուշ»ը նոյն պոէմների 1903 թուականի հրատարակութեան հետ:

Վերջին ժամանակները Թումանեանը կրկնելով կարծեմ Օսկար Ուայլդի խօսքը՝ ասում էր.

— Ես հիմա աւելի ջնջելով եմ գրում, քան գրելով:

Սա ճիշդ է այն տեսակէտից, որ նա իրեն անհարազատ կտորներն ու տողերը ջնջում էր, որ նա մշակում էր իր գլուխգործոցները: Իջել էր պոէտի թափը, կտրուել նրա չունչը: Նրա ուժը պատում էր միայն մանրիկ քառակուսիների եւ այդ բեղդելուչկայից զատ ինչ որ ձեռնարկեց — տարիների ընթացքում մնաց անուսուցում:

Շատերը Թումանեանին համեմատում են Պուչկինի հետ:

Չի կարելի ասել, որ միանդամայն անհիմն է այս համեմատութիւնը: Ինքը բանաստեղծը պատմում էր իր տեսակցութիւնը կորոլենկոյի հետ: Վօսք է բացում Պուչկինի մասին: Կորոլենկոն հարցնում է՝

— Ի՞նչն էք ամէնից չատ հաւանում Պուչկինից:

— «Ձմեռուայ իրիկունը», — պատասխանում է մեր պոէտը:

— Իսկ «Եւգինէ Օնեգի՞նը», — հարցնում է Կորոլենկոն:

— Չէ, Օնեգինը չնչին բան է «Ձմրան երեկոյեան» համեմատութեամբ, որի մէջ պարփակուած է բովանդակ Ռուսաստանը:

Թումանեանի կարծիքը նախ եւ առաջ բնորոշ է իրեն Թումանեանի համար եւ ցուցադրում է նրա ըմբռնողութեան կորոդութիւնը: Նա չատ խորը դդում է ժողովրդականը Պուչկինի մէջ, իսկ այնտեղ, որտեղ վերջինս բարձրանում է եւ դառնում համամարդկային մեծութիւն — մեր բանաստեղծի ուժը չի պատում: Ուստի չի կարելի չհամաձայնել ընկ. Շահումեանին, որ նոյնպէս նմանութիւն է տեսնում Թումանեանի եւ Պուչկինի մէջ, սակայն պահպանելով պրոպորցիան, ասում է՝ «Տաղանդաւոր Թումանեանը այնքան փոքր է Թւում Պուչկինից, որքան հայ ազդը փոքր է ռուս ազդից (1):

Պակաս չափով զբաղուելով գրականութեամբ, Թումանեանը ամբողջովին կլանուում է հասարակական գործերով եւ հրապարակախօսութեամբ:

Թումանեանին յաջողւում է կազմակերպել Հայ Գրողների Միութիւն: Եւ նրան Թւում է՝ «Ով դիտի, դուցէ մօտիկ է օրը, երբ հայ մարդը, որ երկու-միլիոն օրը եկեղեցու չուրջն էր պարտւում, այնուհետեւ անցաւ ուսումնարանին, դալու է հասնի եւ գրականութեան ու դեղարուեստին» (2):

Սակայն հայ իրականութիւնը մնում է նոյնը սկսնակ եւ ճանաչուած Թումանեանի օրօք: Մեր բանաստեղծն էլ բողում է Ալպայեանի ուղին:

— Եւ մենք ամենայն եռանդով ու սիրով յորդոր ենք կարդում մեր այն ունեւորներին, որոնք սիրում են իրենց ազդի անցեալն ու ներկան, Թօռենան ուժ տալու այս չատ դեղեցիկ հիմարկութեանը:

Վօսքը Հայոց Ազդային Ընկերութեան մասին է:

— Գործի կազմակերպութեան եւ հրատարակութեան համար ուրիչ մարդիկ են հարկաւոր, որ ընդունակ ու պատրաստ լինեն եւ նիւթական զոհաբերութեան»:

Վօսքը նոր ամսագիր հիմնելու մասին է:

— Արդ՝ եթէ տակաւին չկայ այն հրատարակութիւնը, որ գրականութիւններ ու գրողներ է ապահովում, մի՞թէ չկան մեզանում գրականութիւնը սիրող այն պիսի անհատներ, որոնք սիրէին այս տակ մարդկանց (խօսքը՝ սկսնակ գրողների մասին է: Պ. Մ.) կեանքն ու գործը:

Անչուշտ կան եւ չատ բան է պարտական նրանց Հայոց գրականութիւնը: Ահա այդպիսի մարդկանց ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում մեր տաղանդաւոր սկսնակների վրայ: Թող սրանք էլ լինեն ուրիչ չատ որդեդիրների Թումա...»:

Թումանեանը ծրագրում էր հիմնել իր չոր կապիտալիստներից մի ընկերութիւն, յատկապէս հայ գրողներին ապահովելու համար: Անունն էլ արդէն պատրաստուած էր՝ «Հայկազեան Ընկերութիւն», բայց ամանումը բան չդոյացաւ:

Հայ բուժուպիայի թոշակաւոր Թումանեանը, չրջապատուած բուրժուական

ՅՈՒՄԱՆ

ԹԵՐԹ

Ֆ. ՊԱՊ

—*—

ՈՎՀՈՒԹ ՎԱՀԵ ԵՎՈՍԵՆԻ

ՊԵՏՔ ԷՐ ԹԱՐՄԱՑՆԵԼ ԱՅԴ ՏԱՐԱԾՔԻ ՄԵՋ ԵՎ ՊԱՀԱՆՋԵԼ ՆՐԱ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՉԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՈՐ ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՉԻ ՀԱԿԱՍԱՑԵԼ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐՈՒՆ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ, ԱՅԼ ԵՒ ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՀԱՐԿԵՐ ՏԱԼՈՎ ՆՈՐԱՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍՈՒՑԱՆԵԼ ՆՈՐԱ ՎՐԱՅ, ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ՆՐԱ ՀԱՄԱՐ ՉԷՐ ԿԱՐՈՂԱՑԵԼ ՈՒՆԵԼ ՈՉ ՄԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔ ԵՒ ՈՉ ՄԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Այրի Տիկին Նէվրիկ Գաբրիէլեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Յաչիկ Տէօվլէթեան , Օր· Ժաքլին Գաբրիէլեան , Սմբատ Գաբրիէլեան , Տէր եւ Տիկին Բարկէն Արապեան եւ զաւակները (Սելանիկ) , Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ղուկասեան եւ զաւակները , Բարսեղ Ղուկասեան եւ զաւակները (Արժանթին) , Տէր եւ Տիկին Խորասան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պաղտասարեան եւ զաւակները , ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները եւ բարեկամները՝ խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն , հօր , եղբօր , քեռայրին եւ ազգականին՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

անակնկալ մահը , որ պատահեցաւ Դեկ – տեմբեր 5ին , 71 տարեկանին :

Յուղարկաւորութեան տխուր արարո – ղութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Դեկտեմբեր) կէսօրէն ետք ժամը 13·45ին , Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ ե – կեղեցին , ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անիէռի գերեզմանատունը , ամփոփուե – լու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահազդ չստացողներէն , կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

«ՅԱՌԱՋ»·— Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Ն· Գաբրիէլեանին եւ զաւակնե – րուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Քէօսէեան եւ զաւակները՝ Մարտիրոս , Սոֆի եւ Սահակ կը ծանու – ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ , այս կիրա – կի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետ – րոս եկեղեցին :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Հ· Ց· Դ· Տան նորոգութեան յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուէրները երուանդ Պետրոսեանի մահուան առթիւ : Տէր եւ Տիկին Զարեհ Էլմասեան 50 ֆրանք , Տէր եւ Տիկին Վահէ Պառաւեան յիսուն , Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պառաւեան յիսուն ֆր· :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Վասպուրականի Հայրե – նակցական Միութեան կեդր· վարչութիւ – նը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկ· Շուշանիկ Հացագործ – եանի , Տէր եւ Տիկ· Նորայր Հացագործ – եանի եւ զաւակներուն , Տէր եւ Տիկ· Ժոր – ժիկ Հացագործեանի եւ զաւակներուն , Տէր եւ Տիկ· Մկրտիչ Հացագործեանի եւ զաւկին , Տէր եւ Տիկ· Գուրգէն Փանոս – եանի եւ զաւակներուն , այրի Տիկ· Վար – սենիկ Աչէիպաչեանի եւ զաւակներուն , Տէր եւ Տիկ· Ալէքսան Պապայեանի եւ զաւկին , Տէր եւ Տիկ· Միհրան Հացա – գործեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պա – րագաներուն այրի Տիկին Փանոսեանի եւ զաւակներուն (Կարտան)

ողբացեալ ԿԱՄՍԱՐ ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղե – ցւոյ հայկական վարժարանի տօնածառը Դեկտեմբեր 14ին կիրակի ժամը 16ին , Միւնիսիփալի սրահին մէջ , մարզադաշ – տին դիմաց , Ավրնիւ ժան Ժօռէս :

Երգ , արտասանութիւն , զուարճ՝ «Կիրակոս Աղային ճաշարանը» :

Կազանդ Պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում :

Մուտքը բոլորովին ձրի

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս կիրակի 14 Դեկտ· եկեղեցւոյ ան – ուան տօնին առթիւ , Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ , հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի :

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ Դաւիթ Ծ· վրդ· Սահակեան , իսկ երգե – ցողութիւնները կը կատարուին «Կոմիտաս երգչախումբ»ի կողմէ , ղեկավարու – թեամբ Պ· Օֆլազի :

Յաւարտ Ս· Պատարագի տեղի պիտի ունենայ մաւտղի օրհնութիւն : Անոնք որ կը փափաքին իրենց մանկտիները բե – րել , կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ բանկալը կամ զրասենեակը :

ՏԻՐՈՒՀԻ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տիկին Արփիկ Միսաքեան իր մայրի – կին՝ Տիրուհի Շ· Միսաքեանի մահուան 5րդ տարեդարձին ի յիշատակ (Դեկտ· 9) 100ական ֆր· կը նուիրէ Սամուէլ – Մու – րատեան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վար – ժարաններուն : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՒ ԱՌԹԻԻ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Սառա Սիմոն մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Պ· Մուրատեանի՝ Կրընոպլը :

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Դեկտ· 12) իրիկուն ժամը 9ին , Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներ – կայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Ց· Դ· Ս· Մինաս – եան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ , ժամը 21ին , սովորական հաւաքատեղին :

ՄԵԾ ՏՕՆԱԾԱՌ

պատրաստուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական զուարթ երեկոյթ

խրախճանք

Կիրակի Դեկտեմբեր 14 , ժամը 16 ,30ին

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԻԿԸ

կուգայ ներկայ եղող բոլոր փոքրիկներուն

26, Rue Troyon — SEVRES

Métro Pont de Sèvres

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը , որ գինուորական ծա – ռայութիւնը լրած լլլայ եւ կարք վարելու արտօնագիր ունենայ մանիւթանսիոնի համար :

Դիմել՝

PAPAZIAN

3, Rue Lafayette, Marseille

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութեան կողմէ , ի պատիւ հրաժարեալ վարչութեան ընկերուհիներուն , Կիրակի Դեկտ 14 ժամը 15ին

Salle des Fêtes de la Mairie

Rue Voltaire — ALFORTVILLE

Գեղարուեստական բաժին

Ջերմ մթնոլորտ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր–ըն – կերուհիները եւ համակիրները :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ· Բ· Ը· Մ·Ի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ կազմակերպած է դասախօսութիւն մը : Նիւթ՝

ԱՆԻ

Հայ միջնադարի մեռեալ քաղաքը

հազար ու մէկ եկեղեցիներու քաղաքը ,

Հայկական քաղաքակրթութեան

գլուխ գործոցը

Դասախօս՝ Տէր եւ Տիկին Թիւրի

(Պրէմոն մրցանակի պատկառոր)

Ջորեքշաբթի 17 Դեկտ· ժամը 21ին ,

Մէզոն տէ Սաֆրոյի սրահին մէջ

8 , Ռիւ ժան Կուժոն , Փարիզ 8րդ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

Le Club des Jeunes de l'U. G. A.B,

Vous convie à la Conférence de

Mr et Mme THIERRY

(Lauréats du Prix Brémont)

ANI

Ville morte du moyen âge arménien

La ville aux Mille Eglises

Apogée de la civilisation arménienne

qui aura lieu dans les Salons de la Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris le mercredi 17 Décembre, à 21 heures

ENTREE GRATUITE

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ , Դեկտեմբեր 13 , ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին , Փարիզի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ· ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴ Հ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր , Շաբաթ երեկոյեան , ժամը 21էն մինչեւ լոյս ,

Օթէլ Սիվլանտիտի չքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ Ճոխ պիւֆէ Քօքիյեօն

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւ հայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ· Բ· Ը· Մ·ի գրասենեակէն Բաբէր թիւ 7 , կամ՝ անդամուհիներէն :

69 — BIZUTHAGE — 70

Շաբաթ 13 Դեկտ· ժամը 21էն մինչեւ լոյս

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՊԻԶԻԹԱԺԸ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

(Հիմն· Մարի Նուպար)

Հաճելի մթնոլորտ , ճոխ պիւֆէ

Նուագախումբ — պարահանդէս

Cité Universitaire, Maison Arménienne

57, Bd. Jourdan — Paris 14e

Métro : Porte d'Orléans

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Fédération Française de Basket-Ball

COUPE DE FRANCE (Troisième Tour)

U. G. Arménienne

(Championnat de Paris Première Série)

contre

C. J. M. Bourges

(Championnat de France Division Fédérale)

SAMEDI 13 DECEMBRE, à 20 H. 30 — GYMNASE JEAN - JAURES

89, Avenue Jean Jaurès, Paris — (Métro Laumière)

Ouverture des Portes à 20 heures

ՑԵՏԱԶԳՈՒՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչու – թիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Դեկտ· 14ի համար ցարդ յայտարարուած ընդհանուր անդամական ժողովը յետաձգուած է կարճ առենուան մը համար :

Նոր թուականը կը յայտարարուի իւ մօտոյ :

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօ – նածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ· 21 , կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15 ,30ին վարժարանին մէջ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1970-Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ *ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ* (1929–1970)

Այս տարի ձօնուած՝ սիրով եւ երախտադիտութեամբ , մայր կուսակցութեան՝

Հ· Ց· ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ :

Խնամուած եւ ճոխ բովանդակութեամբ , դունաւոր եւ մաքուր տպագրութիւն : Ազգային , պատմական եւ յեղափոխական դէմքերու եւ դէպքերու մասին հակիրճ տեղեկութիւններով : Ինչպէս նաեւ՝ ազգային ու կրօնական տօներու եւ պատմական կարեւոր թուականներու յիշատակութեամբ : Բազմաթիւ նկարներով զարդարուած դեղեցիկ հրատարակութիւն մը : Անխտիր բոլոր հայ ընտանիքներու պատին լաս – գոյն զարդը եւ մտերիմ բարեկամը : Իր տեսակին մէջ՝ եղակի գործ մը :

Այս տարուան օրացոյցին կողքը զարդարող խորհրդանշական դեղեցիկ նկարը պատրաստած է Մարսիլիահայ ծանօթ նկարիչ Պ· Ալէն–Ազատ Արզումանեան :

Գին՝ 10 ֆրանք ·— Գին՝ 10 ֆրանք ·— Գին՝ 10 ֆրանք

Ապսպրանքներու համար անմիջապէս դիմել հետեւեալ հասցէին ·

Monsieur HOVSEPIAN G.

51, Bld. des Grands Pins 13 - Marseille (10e)

C.C.P. 2542-89 Marseille

Բոլոր ապսպրանքները եւ դրամական առաքումները կատարել միայն ու միայն վերեւ նշանակուած հասցէին :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 10 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·685 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.685

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս պիտի վերջանայ Մերձաւոր Արեւելքի տագնապը : Նոր պատերազմո՞վ մը թէ խաղաղ, հաշտարար միջոցներով :

Երեսուն ամիսէ ի վեր ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ կատարուած բոլոր փորձերը ոչ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցան : Խաղաղութեան յոյսերը փոխանակ մօտենալու օրէ օր աստիճան մը աւելի հեռացան :

Զինադուլը առիթ կ՚ընծայէ հակառակորդ կողմերուն զօրացնելու իրենց զինուորական ուժերը՝ իբրեւ նախազգուշութիւն կամ իբրեւ նախապատրաստութիւն զինեալ նոր բախումի մը :

Եգիպտոսի եւ Յորդանանի ճակատներուն վրայ կատարուած գրեթէ ամէնօրեայ փոխադարձ յարձակումները կոչուած են չափելու դիմացիններուն ուժը :

Արաբ պետութիւնները հիմնովին հակառակ են Իսրայէլի հետ կանաչ սեղանի մը առջեւ նստելու եւ գլուխ գլխի բանակցելու դաղափարին : Անոնք սկզբունքով չեն ճանչնար Իսրայէլի պետութեան գոյութիւնը :

Այս պայմաններուն տակ ո՛չ մէկ յոյս կայ խաղաղ միջոցներով հաշտութիւն կնքելու կողմերուն միջեւ : Նախագահ Նասր, որ գլխաւոր ներկայացուցիչն է Արաբներու տեսակէտին, վերջերս անգամ մը եւս շեշտեց թէ 1970ին նոր պատերազմ մը անխուսափելի է Հրեաները դուրս հանելու համար իրենց բռնագաւած արաբական հողամասերէն :

Այդ ծայրայեղ միջոցին չյանգելու նը պատակով է, որ չորս Մեծերը կը ջանան գտնել երկուստեք ընդունելի լուծման եղանակ մը : Զորսերը իրենք ալ չեն կրնար իրարու մէջ համաձայնիլ բոլոր կէտերու շուրջ : Միացեալ Նահանգները — իբրեւ կողմնակից նկատուած Իսրայէլի — եւ Խորհրդային Միութիւնը — իբրեւ պաշտպան արաբական տեսակէտի — հաշտութեան համար առանձին ծրագիրներ պատրաստելով ներկայացուցին կողմերուն :

Այս վերջիններու մերժումին հանդիպելով, Զորսերը Յուլիս 2ին ընդհատեցին իրենց խորհրդակցութիւնները, յուսալով որ ժամանակը կրնայ փոփոխութիւն առաջ բերել մտքերու մէջ :

Ամբողջ հինգ ամսուան դադարէ մը ետք, Դեկտեմբեր 2ին անոնք վերսկսան իրենց խորհրդակցութիւնները ՄԱԿի ամերիկեան մնայուն պատուիրակ Զարլզ Եոսթի Նիւ Եորքի բնակարանին մէջ :

Առաջին նիստէն ետք հրատարակեցին հաղորդագրութիւն մը, որով Զորսերը անգամ մը եւս կը շեշտեն թէ հաստատ կը մնան ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի 22 Նոյեմբեր 1967ի բանաձեւին վրայ : Այսինքն բանակցութեանց իբրեւ նախապայման անհրաժեշտ է, որ Իսրայէլ պարպէ գրաւած հողերը :

Մեծ պետութեանց նպատակն է արդիլել, որ Մերձաւոր Արեւելքը դառնայ նոր Պալքան մը, ուր կրակ առնող կայծ մը ժամանակին կը բռնկցնէր ամբողջ աշխարհը :

Բազմաթիւ միջազգային շահեր իրար կը խաչաձեւեն արեւելեան կողմն աշխարհի : Ուստի եւ աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող մեծ պետութիւնները չեն կրնար անտարբեր մնալ այդ շրջանին մէջ պատահած դէպքերու հանդէպ :

Զորսերը պիտի յաջողի՞ն իրենց հաշտութեան նոր փորձերուն մէջ այս անգամ եւ Նոյեան աղաւնիի խաղաղութեան աւետաբեր շիւղով մօտենալով պատերազմիկ կողմերուն հաշտեցնել զանոնք :

Սպաս՛ենք եւ յուսա՛նք :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆ - ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

ՈՉ - ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ԴԱՇԻ՞ՆՔ

Լաւատեսները կը խորհին թէ ոչ - յարձակողական դաշինք մը Մոսկուայի եւ Պոնի միջեւ կրնայ վերջնապէս խաղաղութիւն ապահովել Եւրոպայի, մինչ յոռետեսները չեն կրնար չյիշել թէ ասկէ ճիշդ երեսուն տարի առաջ, նման դաշինք մը կար եւ կը պայթէր Բ. աշխարհամարտը : Ամէն պարագայի մէջ, Մոսկուայի ներկայ բանակցութիւնները մեծ յաջողութիւն մըն է վարչապետ Պրանտի համար : Դեռ ամիս մը առաջ, Պոնի Գերմանիան «վրէժխնդիր ռազմապաշտներու» օճախ մըն էր Մոսկուայի համար, մինչ այսօր ամէն ինչ յանկարծ կը մոռցուի ու Կրոմիքօ անձամբ կը վարէ առաջին բանակցութիւնները Մոսկուայի գերման դեսպանին հետ, որ կը գլխաւորէ գերմանական պատուիրակութիւնը :

Գերման դեսպանը՝ Ալարտ շատ նուրբ դիւանագէտ մըն է, որ 1963ին նախաձեռնարկ եղած է առաջին շփումներուն զորս Գերմանիա ունեցաւ Լեհաստանի հետ :

Դեսպան եղած է Ինտոնեզիա եւ Մոսկուա է 1968ի սկիզբէն ի վեր, սահուն Ֆրանսերէն կը խօսին : Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ Կրոմիքօ - Ալարտ առաջին շփումներէն ետք, բուն բանակցութիւնները սկսին Դեկտեմբեր 15ի ատենները, երբ Հելսինքիէն Մոսկուա վերադառնայ Սեմիոնով, որ ներկայս կը գլխաւորէ խորհրդային պատուիրակութիւնը Միացեալ Նահանգներու հետ կատարուող բանակցութեանց Ֆինլատական մայրաքաղաքին մէջ :

Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարութեան բանբերը կը յայտարարէ թէ գերման - խորհրդային առաջին հանդիպումը շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցած է : Այս կէտը ալ աւելի յատկանշական է երբ նկատի առնենք թէ ցարդ, Մոսկուա հինգ նախապայման ունէր որ - եւէ բանակցութեան համար Պոնի հետ : Այս նախապայմաններն էին.— Ա) Պոն չեղեալ համարի Միւնիխի համաձայնագիրը : Բ) Ճանչնայ արեւելեան Գերմանիոյ օրինաւոր գոյութիւնը : Գ) Ընդունի Օտէր - Նայս գիծը իբրեւ արեւելեան սահման : Դ) Արեւմտեան Պերլինը քաղաքական անկախ ամբողջութեան մը վերածէ եւ Ե) Ստորագրէ հիւլէական ոչ-բազմացման դաշնագիրը : Պոն միայն այս վերջին կէտը գործադրած է եւ ըստ երեւոյթին բաւարար նկատուած է :

× «Նիուզուիք» ամերիկեան շաբաթաթերթին համաձայն, մէկ - երկու ամիսէն հաւանական է որ Կոսիգին Պոն այցելէ : «Նիուզուիք» ընդհանրապէս լաւատեղեակ աղբիւր մըն է :

× Փարիզի «Քոմպա» օրաթերթը գերման - խորհրդային այս մերձեցման առթիւ կը խորագրէ՝ «Հռենոսէն Ուռալ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ քանի մը օրէ շատ կը խօսուի նոր փաստաթուղթի մը մասին, որ, ըստ ըսուածներուն, կոչ մըն է զոր մառեշալ Փէթէն պատրաստած կ՚ըլլայ, ազատագրումէն քիչ առաջ, որպէսզի զայն ուղղէ Ֆրանսացիներուն, Էլիզէի պալատէն : Ամէն մարդ համաձայն չէ սակայն այս «յայտնութեան» վաւերականութեան մասին : Ալէն Տըքօ, մանաւանդ նախ կը յիշէ որ 1951ին արդէն Լուի - Տոմինիք Ժիրար հրատարակած է այդ կոչը իր գրքին մէջ եւ աւելի հաւանական է որ ծրագիր մը ըլլայ, պատրաստուած մառեշալին գործակիցներուն կողմէ, զոր անշուշտ պիտի սրբագրէր եթէ չառեւանդուէր թշնամիին կողմէ :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն Փարիզ եւ Լոնտոն, մէկ կողմէ, Փարիզ եւ Մոսկուա միւս կողմէ գաղտնի խորհրդակցութիւններ կը կատարեն արաբ - իսրայէլեան տագնապին շուրջ :

ՆԻՔՍԸՆԻ վերջին ելոյթը (Երկուշաբթի իրիկուն) նորութիւն մը չբերաւ : Ամերիկայի նախագահը յայտնեց թէ եկող երկու - երեք շաբաթներու ընթացքին ամերիկեան քանի մը գունդեր ալ պիտի քաշուին Վիէթնամէն :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ Տիւ Սի 6 օդանաւ մը որ Օլիմփիք ընկերութեան կը պատկանի ճզմուած է Աթէնքի մօտ : 91 մեռեալ կայ : Կը կարծուի որ օդանաւը փոթորիկի բռնուած է :

ՌԱՇԻՏ ՔԱՐԱՄԷԻ կառավարութիւնը 30ի դէմ 58 ձայնով (3՝ ձեռնպահ) ստացաւ լիբանանեան խորհրդարանին վաւերացումը :

ԴՈՒՄԸ (կռիփ) աւեր կը գործէ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, եւ Իտալիայէն ետք, Ֆրանսան ալ լուրջ վարակուած է ու պատուաստ իսկ չէ մնացած : Թուլուզի մէջ բնակչութեան մէկ քառորդը անշարժութեան մատնուած է դումի հետեւանքով, Ռէնի Ռընօ գործատան մէջ 900 բանուոր հիւանդ են եւ Պորտոյի Սիւտ - Ուէսթ թերթը ստիպուած եղած է զեղչել իր էջերու թիւը, անձնակազմէն բաւական բացականեր ըլլալով :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը պատասխանելով կարգ մը երեսփոխաններու, շեշտեց թէ Անգլիա պիտի շարունկաէ զէնք հայթայթել Նիժերիոյ : Ըստ Ուիլսընի, զէնք չտալը ոչ մէկ կեանք կը փրկէ :

ՈՒԻԼՍԸՆ յայտարարած է երեսփոխանական Ժողովին մէջ թէ Յունաստան պէտք է կախակայուի Եւրոպայի Խորհուրդէն եթէ Փափատոփուլոսի կառավարութիւն ինք չքաշուի կամ չորոշէ յարգել Մարդկային Իրաւանց տարրական իրաւունքները :

«ԵՍ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՅ ՍՕՆԿ ՄԱՅԻ ՋԱՐԴԻՆ»

Նիուզ Ուիք կը գրէ .— Վիէթնամի մէջ պատահած սպանդին շուրջ զգայացունց մանրամասնութիւններ կը տրուին : Ահաւասիկ ամերիկացի զինուոր մը, Փօլ Միտլօ, որ մէկ սրունքը կորսնցուցած է կըռիւներու ընթացքին եւ հայրենիք վերադարձած, բայց խղճովին երջանիկ չէ, որովհետեւ մասնակցած է Սօնկ Մայի ջարդին : 1968 Մարտին պատահեցաւ այդ անլուր ողբերգութիւնը, որ հիմա հրապարակուեցաւ եւ Փօլ Միտլօ իր խղճի խայթէն տանջահար անհրաժեշտ նկատեց երեւան գալ եւ կարեւոր յայտնութիւններ ընել :

Այդ անկար զինուորը խոստովանեցաւ թէ Վիէթնամի այդ գիւղին մէջ մեռցուցած է մօտաւորապէս տասնըհինգ կիներ եւ տղաք, եւ երբ իրեն հարցուցին թէ ինչո՞ւ այդ եղեռնը գործեց, պատասխանը տուաւ .— «Ամէն օր կը կորսնցնէի իմ ամենամօտիկ ընկերներէս մէկ քանին : Սիրական ընկեր մը ունէի, Պօպի Ուիլսըն, ան ալ կորսնցուցի, այս պատճառաւ անվարան սպաննեցի Սօնկ Մայի բնակիչներէն մօտ տասըհինգ հոգի, քանի որ հրահանգ ստացած էի : Միայն թէ Աստուած զիս պատժեց յաջորդ օր ականի մը բախեցայ եւ մէկ սրունքս կորսնցուցի » :

Ամերիկացի զինուորները երբ առաջին անգամ Սօնկ Մայ գիւղը մտան, սպաննեցին ծերունի մը, զոր կասկածելի կը նկատէին : Այնուհետեւ գիւղին հրապարակը հաւաքեցին 45 - 50ի չափ կիներ, այրեր եւ մանուկներ : Պահ մը վերջ հրապարակ ելաւ ամերիկեան զօրասիւնին հրամանատարը եւ այս ջարդին թիւ մէկ պատասխանատուն, հարիւրապետ Քէլի, որ հրամայեց անմիջապէս սպաննել այդ մարդիկը : Փօլ Միտլօ այս բոլորը պատմելէ ետք, հետեւեալ տեղեկատուութիւնը ըրաւ .

— « Հարիւրապետը այս հրամանը արձակելէ ետք հեռացաւ մեր քովէն : Ես կը կարծէի թէ տրուած հրահանգը այնքան ալ լուրջ չէր : Այս ենթադրութեամբ, նախ ոչ ոքի վրայ կրակ բացի, բայց պահ մը վերջ հարիւրապետը դարձեալ մօտեցաւ մեզի եւ հարցուց թէ ինչո՞ւ չենք մեռցներ քաղաքացի ժողովուրդը : Այն ատեն ըմբռնեցինք թէ տրուած հրամանը լուրջ էր, եւ մեզմէ կը պահանջուէր որ սպաննէինք քաղաքացիները : Ես այս մասին կը խորհէի, երբ տեսայ թէ հարիւրապետը քանի մը քայլ ընկրկեցաւ եւ սկսաւ կրակել հրապարակին վրայ հաւաքուած կիներուն, այրերուն, երախաներուն վրայ : Այն ատեն մենք ալ փարեցանք մեր զէնքերուն, եւ անսալով տրուած հրամանին սկսանք կրակել :

« Ես եւ ընկերներս այս ոճիրները գործեցինք, վերէն տրուած հրահանգը գործադրելով : Այսուհանդերձ, ինքզինքս յանցապարտ կը զգամ, չեմ ուզեր հակառակը պնդել : Սիրեցեալ ընկերներս մի առ մի կորսնցուցած էի, եւ այս պարագան չափազանց ազդած էր վրաս : Բայց հիմա խղճի խայթէ կը տառապիմ, որովհետեւ անխտիր կրակ բացի տղոց եւ կիներու վրայ » :

Քաղեց՝ Ս. ՎԱՐԴԵԱՆ

ԱԹԷՆՔԻ ՀԱՅ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐԸ

Յորդանանեան մամուլը եւ Ամմանէն հասած լուրեր կ՚ըսեն թէ Աթէնքի Էլ-Ալի գրասենեակի հայ ահաբեկիչը՝ Եղիա Տէր-Կարապետեան ծնած է Երուսաղէմ 1946-ին : Բուն անունն է՝ Մելիտոն Տէրտէրեան եւ արհեստով դերձակ է : Նոյն աղբիւրներու համաձայն ահաբեկիչին ծնողքն ու բարեկամները ձերբակալուած են Երուսաղէմի մէջ իսրայելեան ուժերու կողմէ : Յորդանանեան թերթը կ՚ըսէ նաեւ թէ իսրայելեան ուժերը պաշարած են Երուսաղէմի հայկական թաղը, խուզարկած են բոլոր տուները եւ բազմաթիւ անձեր ալ ձերբակալած :

Տրուած ըլլալով որ ոչ մէկ ստոյգ լուր կարելի է առնել այս մասին վերոյիշեալ տեղեկութիւններուն արձագանգ կ՚ըլլանք անհրաժեշտ վերապահութեամբ :

ՎՐԻՊԱԿ Ինչպէս մեր ընթերցողները ինքնին նշդած են երէկուան Յառաջի, Ա. էջ, Դ. սիւնակի նախավերջին պարբերութեան «չին եւ խորհրդային պատերազմը պիտի ծագի 1980 - 1985»ին պէտք է կարդալ եւ ոչ՝ 1880 - 85) :

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

«ՄԵՆՏԵՐԷ՛ՍԸ ԿՈՒԳԱՅ...»

(«ՆՈՐ 1960»Ի ՄԸ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ՏԵՄԻՐԷԼ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Ատալէթ»ի հակադրուած տարրեր, գլխաւորութեամբ «Հալք»ի, բացէ ի բաց կը յայտարարեն, թէ Տեմիրէլ կը ձգտի իր անհատական եւ կուսակցական հեղինակութիւնը ամրացնելու թուրք ժողովուրդի կրօնական զգացումներուն, տգիտութեան, միամտութեան եւ մանաւանդ թուական մեծամասնութեամբ մը ապահովուած սահմանադրական ուժին վրայ:

Այս համոզումին մէջ առանձին չէ Ինէօնիւի կուսակցութիւնը: Նոյն մտահոգութեամբ ասպարէզ իջած են այսպէս կոչուած քաղաքական ու մտաւորական «ընտրանի»ի կարեւոր մէկ տոկոսը եւ ուսանողական ու աշխատաւորական խմբաւորումներ:

Նկատի պէտք է ունենալ, անշուշտ, որ, ամէն ինչ սեւ ցոյց տալու իրենց ճիգին մէջ, ընդդիմադիրները հիմնովին կ'անդիտանան Տեմիրէլի պետական մարդու եւ քաղաքական ղեկավարի արժանիքները, ինչպէս կ'ընէին Մենտերէսի: Նկատի պէտք է ունենալ մանաւանդ, որ գաղափարական տարակարծութիւններ եւ ընկերային թէ տնտեսական հարցերու շուրջ գոյութիւն ունեցող տեսական կողմնորոշումներ միշտ հրահրուած են իշխանատենչական ձգտումներէ: Եթէ բնական երեւոյթ է ասիկա՝ նոյնիսկ քաղաքակրթօրէն բարձր ժողովուրդներու ներքին կեանքին մէջ, Թուրքիոյ համար սակայն անհամեմատօրէն վտանգաւոր իրողութիւն մըն է, որովհետեւ կը խմորուի եւ արտայայտութիւն կը ստանայ երկրի մը մէջ, որ հաւաքական դաստիարակութիւն չունի զինք վարելու կոչուած հոսանքներուն միջեւ հաւասարակշռութիւն մը ըստեղծելու բարոյական կարելիութիւններէն զուրկ է եւ կրնայ մէկ օրէն միւսը մատնուիլ բնական ուժով եւ «յեղափոական» քայլերով ինքզինք պարտադրող իշխանութեան մը ամբողջատիրական ղեկավարութեան:

«Մենտերէ՛սը կուգայ» աղաղակներուն մէջ, հակատեմիրական հոսանքներ արդէն իսկ կը մատնանշեն աթաթիւրքեան յեղաշրջումներուն սպառնացող լուրջ վտանգ մը: Մինչ «Ատալէթ»ի նախագահը ասպարէզ կ'իջնէ նոյն այդ յեղաշրջումը իր բարենպաստ հետեւութիւններուն հասցընելու կարգախօսով մը, ժողովրդավարութիւնը մեկնակէտ նկատելով ճշմարիտ քեմալականութեան, հակառակորդ կուսակցութիւններ եւ «ընտրանի»ի նկատելի մէկ տոկոսը դիտել կուտան, թէ Տեմիրէլ կը ձգտի թուրք ազգային սահմանադրութիւնը ենթարկելու արմատական փոփոխութիւններու, իր կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը զերծ պահելու որհրդարանական ամէն հակակշռէ, Մամուլ – ձայնասփիւռ – հեռապատկեր ենթարկելու կառավարական ուղղակի հակակշռի, համալսարաններու ազատութիւնը կաշկանդելու եւ կառավարութեան տալու օրէնսդրական ուժ ու հեղինակութիւն:

Թուրք ընկերային հարցերու մասնագէտ մը՝ փրոֆէսէօր Պահրի Սաւճը «Ճումհուրիէթ»ի Հոկտեմբեր 7ի թիւով չի վարանիր հաստատելու, թէ «հակայեղափոխականութեան» մը ճամբան է որ կը հարթուի տեմիրելականներուն կողմէ: — «Ատալէթ» կուսակցութիւնը, — կը գրէ փրոֆէսէօրը, — նախ կը ձգտի 1961ի սահմանադրութիւնը քանդելու, ապա, յառաջդիմական եւ յեղաշրջական տարրերու մեկուսացումով, Թուրքիան տանելու ետ, դէպի յետադիմական բարքեր ...: Ներքին նակատի վրայ՝ երկու հոսանքներ ուշադրութիւն կը գրաւեն: Ատալէթի «պիլկիճ»եան եւ «էրպաքան»եան թեւերը կը միտին Անատոլուի իսլամական – կրօնամոլ զանգուածներէն ստեղծելու առեւտրական – ճարտարարուեստական քաղքենիութիւն մը («Պուրժուազի»)· իսկ տեմիրելեան թեւը, գիւղացի զանգուածներուն մէջ իր հեղինակութիւնը կորսընցնելու մտահոգութեամբ, կը փորձէ հակազդել Պիլկիճի եւ Էրպաքանի պէս ատալէթական դէմքերու քարոզութեանց, քաջալերելով կրօնամոլ զգացումներու ճամբով «ազգայնականութեան» մը զարգացումը, ինչ որ, աւելորդ է շեշտել, արմատական ժխտումն իսկ է քեմալական աշխարհավարութեան (լայիսիզմ) սկզբունքին, որուն վրայ կ'ամրանայ թուրք ազգ. սահմանադրութիւնը: Ի՛նչ որ ալ ըլլայ երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքը, քուէներու կամ աթոռներու մեծամասնութիւնը չէ որ պիտի վնռէ Թուրքիոյ ապագան, այլ՝ պատմութեան հոլովոյթը»:

Զոնկուլտաքի երեսփոաններէն Քենան Էսենկին, հիմնական նոյն կէտերու արծարծումով, կը յանգի սա եզրակացութեան.— «Օսմանեան կայսրութիւնը քայքայուեցաւ զանազան պատրուակներու տակ խմորուող յետաշրջական շարժումներու եւ յեղափոխութեանց հետեւանքով: Այսօր եւս նոյն երեւոյթին հանդիսատես կը դառնանք»:

Այս կարգի հաստատումներով կը յորդի թուրք մամուլը: Եւ «Մենտերէ՛սը կուգայ» աղաղակներուն մէջ շատեր կը տեսնեն «չերիաթական»ութեան դարձի մը փաստը:

«Ճումհուրիէթ»ի քրոնիկագիրներէն Իլհան Սելչուք, 23 Սեպտեմբերի իր սիւնակին մէջ, կարգ մը մէջբերումներ կը կատարէ պատմագիր Իզաք Տոյչէրի «Անաւարտ Յեղափոխութիւնը» անունով գործէն, ուր կը պարզաբանուին ռուսական յեղափոխութեան ծնունդ տուող ընկերային եւ տնտեսական պայմանները ռուս ժողովուրդին: Մէջբերումին նպատակն է ցոյց տալ, թէ օտար դրամագլուխի տիրական ներկայութիւնը ժողովուրդի մը կեանքին մէջ, ինչպէս նաեւ ազգային արդիւնաբերութեանց եւ աղբիւրներու շահագործումը օտար ուժերու կողմէ, անխուսափելի կերպով հող կը պատրաստեն դրամատիրական գերիշխանութեան եւ, հետեւաբար, նաեւ հակազդեցութիւններու, որոնք կրնան յանգիլ համայնավարութեան: — «Թուրքիա, — կը գրէ քրոնիկագիրը, — 1910ի Ռուսիան կը յիշեցնէ այսօր: Համայնավարութեան մղձաւանջը ծանրացած է երկրին վրայ եւ անտեղի չեն այն մտահոգութիւնները, որոնք կը բանաձեւուին մամուլի եւ իրաւասու շրջանակներու կողմէ: Որքան ատեն ու հողային բաշխումի խոստումները չեն իրականանար, աւատեպետութիւնը կ'իշխէ վճռաբար եւ արեւմտեան դրամատիրութիւնը գերիշխող ուժ կը մընայ երկրին մէջ, մնաք բարո՛վ պէտք է ըսել ազգային գերիշխանութեան սկզբունքին ... Համայնավարութիւնը փողոցին ծայրն է, եւ եթէ վերջ չտանք սուտ խոստումներով եւ օրօրներով հանրութիւնը քնացնելու քաղաքականութեան, կրնայ կարմիր լեզուն դուրս հանել եւ «պօ՛օօօ» պոռալ ...»:

— Ո՞ւր կը դիմէ Թուրքիա

Պատասխանը, զոր կուտան իրենք, երկու հաւանականութեանց առջեւ կը բերէ մեզ.

Ա.— «Նոր Մայիս 27»ի մը կարելիութիւնը· այսինքն բանակին կոթնած պետական հարուածի մը հնարաւորութիւնը, որուն ակնարկած էր նաեւ Ինէօնիւ, տարի մը առաջ:

Բ.— Համայնավար տարրերու ուժեղացում մը եւ տնտեսական քայքայումի հետեւանք՝ փլուզումը «ժողովրդավարական» կարգերու: Իլհան Սելչուքի բառերով, «համայնավար կարգերու հաստատում մը»:

Պիտի ճշդենք անմիջապէս, թէ մենք, անձնապէս, կանխահաս կը նկատենք ահազանգային այս եզրակացութիւնները:

Պէտք է լսել նաեւ Տեմիրէլը եւ ուրիշներ, որոնք արդար եւ իրաւացի տուեալներով քայլ կ'առնեն· շօշափելի իրագործումներու հասած են եւ առողջ տեսակէտներ ունին:

«Նոր Մայիս 27ի մը» վտանգը թերեւս ամէնէն հաւանական ցնցումը ըլլայ Թուրքիոյ կեանքին մօտաւոր ապագային մէջ, եթէ բանակը՝ ներքին ուժերու եւ արտաքին ազդակներու նոր դասաւորումով մը՝ մղուի միջամտութեան: Կախում ունի առաւելապէս նախագահ Սունայի եւ բանակի կարգ մը մեծերու յարաբերութիւններէն, ու նոր կառավարութեան յարաբերական կապերէն՝ անոնց հետ:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

2.

1913 թ. Թումանեանը տպագրում է «Հորիզոնում» (թիւ 4) մի ոտանաւոր՝ «Խորհրդածութիւն հայկական հարցի վրայ», որ գեղարուեստական կողմից միանգամայն անարժէք լինելով հանդերձ, ուշագրաւ է այն տեսակէտից, թէ որ աստիճան մեր պոէտը իւրացնում է բուրժուական իդեոլոգիան:

Բանաստեղծական անորոշ ու տարտամ տողերին յաջորդում է «Հայկական Հարցը ու իր լուծումը»(*) յօդուածաշարը, որի մէջ ամէն ինչ որոշ ու պարզ է:

— Հայկական Հարցն էսօր հանդէս է գալիս արդէն լոկ որպէս քաղաքացիական ազատութեան՝ խնդիր, որ իր պահանջը վերջ ի վերջոյ ձեւակերպում է էսպէս՝ գոյքի, պատուի, եւ կուլտուրական զարգացման ապահովութիւն:

— Շատ շուտով փորձն էլ, գործն էլ ցոյց տուին, որ միայն Ռուսաստանը կարող էր վճռել խնդիրը: Եւ թէ Օրին ու հայ հոգեւորականները ու մելիքները, թէ հայ ժողովուրդը էն օրուանից երեսներն արին դէպի Ռուսաստան: Եւ ընդմիշտ դէպի Ռուսաստան: Մինչեւ էս օրուան օրը:

— Ռուսաստանը էն միակ մեծ պետութիւնն էր, որ, անվերադառնալի վճռած, իր պատմական հարուածներն ուղղել էր Պարսկաստանի, բայց մանաւանդ Տաճկաստանի վրայ, եւ ուզում էր մի կողմից Յարգրադի դարբասի ճակատին կախել իր վահանը, միւս կողմից իջնել — դուրս գալ Պարսից հողը: Էսպէս: Ճանապարհն ուղիղ Կովկասի վրայով, Թուրքն ու Պարսիկն՝ հզօր ախոյեան, այլեւ քրիստոնեայ ու անհամեմատ աւելի բարձր իր քաղաքակրթութեամբ:

— Հայկական Հարցի մնացորդն էլ պէտք է լուծի Ռուսաստանն էնպէս, ինչպէս լուծել է մինչ այժմ:

Թումանեանը պնդում է՝ նուաճելով Պարսկաստանի հայաբնակ հողերը, Ռուսաստանը լուծեց Պարսկահայերի հարցը, Ռուսաստանը պիտի նուաճի նաեւ Տաճկաստանի հայաբնակ գաւառները, որպէսզի հարցը ամբողջապէս եւ ընդմիշտ լուծուած լինի:

Հայկական Հարց կը նշանակի՝ «Ռուսաստանի ծաւալում եւ զարգացում» հայ ժողովուրդի միակ յոյսը՝ «Ռուսաստանի յառաջխաղացումն է, Ռուսաստանի յաղթանակը»:

Թումանեանը հանդէս է գալիս Ռուսաստանի խոշոր բուրժուազիայի քաղաքական ծրագրի ամենաջերմ պաշտպանի եւ ջատագովի դերում: Հայկական Հարցի լուծումն իբրեւ հետեւանք ռուս կապի-

(*) «Հորիզոն» 1913 թ. թիւ 7, 9, 11 եւ 14:

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Սակայն եթէ մէկը միտք ընէր իջնելու քիչ մը վար, դէպի Գրգայի ջուրերը, պիտի տեսնէր որ գնչուն վարժ կը լողար, եւ զարմանքը քիչ պիտի չըլլար, տեսնելով որ քիչ մը հեռուն դուրս կ'ելլէր ան ջուրէն, կ'ուղղէր իր մարմինը, կը դառնար դէպի անձաւին կողմը եւ կը շշնջար իր ակռաներուն մէջէն.

— Ես լաւ դիտեմ որ այս բոլորը քեզի կը պարտիմ, Քոզիաքի իշխան, քեզի՛ կորասրունք խաբերայ, գարշելի՛ լակոտ, քեզի՛, որուն շատոնց ի վեր պէտք էր ճզմած ըլլայի գլուխը: Բայց առնելիքդ թող ըլլայ: Գետակի մը ջուրին մէջ չէ, որ պիտի թաւալիս դուն ինծի պէս, այլ պիտի սատկիս ճահիճներու այն տիղմին մէջ, որ դուն քու ձեռքովդ պատրաստեցիր քեզի համար:

Ապա դանդաղ կը յառաջանար մարգերուն վրայէն դէպի Միւլեավայի եկեղեցին, որուն մօտ Թուրքերը հաստատած էին իրենց գլխաւոր բանակատեղին:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՄՆԵԻՉՈՐՐՈՐԴ

Այգաբացը կը սկսէր շառագունիլ, ծանուցանելով փայլուն արեգակ մը, որ պիտի ճառագայթէր սլաւական այս տըխուր հողամասին վրայ:

Թուրքերու բանակատեղիին մէջ խարոյկները հետզհետէ կը շրջէին եւ կանչերը, որ արձագանգած էին ամբողջ գիշերը, տակաւ կը նուազէին:

Առաւօտեան մօտ անոնց յոգնած գլուխներէն շատերը սկսած էին մրափել, հակառակ անոր որ կը գտնուէին օտար երկրի մը մէջ, թշնամիներու միջեւ:

Սակայն անոնք դիտէին, որ իրենց թշնամիները զինուած էին շատ տկար կերպով, կը վախնային եւ ցրուած էին հոս ու հոն: Ուստի իրենք կրնային հանդիստ կերպով ննջել, իրենց պահակներուն հսկողութեան ներքեւ:

Սակայն բոլորովին տարբեր էր միւս ճակատին վրայ, ուր սլաւ գիւղացիութիւնը ապաստան մը կը փնտռէր պղտիկ եկեղեցիին շուրջ: Ամբողջ գիշերը ոչ ոք փակած էր իր աչքերը, խարոյկները վառած կը մնային, ինչպէս նաեւ փոքրիկ լամբար մը, որուն բոցը սկսած էր արդէն նուազիլ մօտիկը այն հոգեվարք մարդուն՝ որուն շունչն ալ կը սպառէր ճիշդ իր պատրոյդին պէս:

Զայները որ եկեղեցիին մէջ անդադար բարձրացած էին գիշերը, Աստուծոյ ողորմութիւնը խնդրելով, հետզհետէ եղած էին աւելի խեղդուկ, եւ աղօթքները՝ վերածուած էին ողբերու:

— Ահա արշալոյսը կը բացուի, ընկեր, արեւը սկսած է արդէն փայլիլ բլուրին կռնակը, ըսաւ հսկող մարդը իր ընկերոջ, մտածկոտ նստած գետինը՝ գերեզմանոցի պատին ետեւ:

— Ճիշդ է, պատասխանեց միւսը: Ինծի այնպէս կուգայ, որ մեր վերջին օրն է որ կը բացուի հիմա: Այս իրիկուն մենք բոլորս անցած կ'ըլլանք արդէն անդիի աշխարհը: Այս այգաբացը մեր մահը կը բերէ մեզի: Թող Աստուած ներէ մեր մեղքերուն, երբ մահը կանգնած է մեր դիմաց:

— Օհ, բարեկամս, այդքան ալ յոռետես մի ըլլար: Տես, ես չեմ վհատիր, եւ կը յուսամ թէ այսօր դարձեալ պիտի դիմադրենք թշնամիին, Աստուծոյ օգնութեամբ: Թերեւս մեզ օգնութեան կը հասնին վանքին բոլոր մարդիկը, Մազերոլի սպասաւորները, Ռավպարի տանուտէրը, Գրգայի բնակչութիւնը եւ դեռ ուրիշներ: Այս հեռանկարով՝ պէտք չէ երբեք յուսահատիլ, ընկեր: Հարկ է որ պայքարինք մինչեւ մեր վերջին շունչը: Այնքան ատեն, որ պիտի կրնամ շարժել նոյնիսկ ձախ ձեռքի ճկոյթս, ես որոշած եմ պաշտպանուիլ: Դուն ալ ինծի պէս ըրէ, բարեկամ, եւ ոչ ոքի այդպէս տկար կերպով մի խօսիր:

— Անհոգ եղիր, ընկեր: Ես միայն քեզի կը խօսիմ, միայն քեզի կը վստահիմ ինչ որ կը մտածեմ: Ես եւս թոյլ չեմ տար որ շղթայակապեն զիս· ես ըսի միայն, որ իրիկուն չեղած՝ ողջ չենք մնար: Նախազգացումս կ'ըսէ ինծի, որ այս երեկոյ մենք ուրիշ աշխարհի մը մէջ իրարու պիտի հանդիպինք, պատասխանեց առաջինը:

— Ահա, բարեկամս, բացագանչեց երկրորդը, ճիշդ եկեղեցիին քովը կը գտնուինք: Հարկ պիտի չըլլայ որ մեզ գերեզմաննոց փոխադրեն· այստեղ կ'իյնանք եւ ամէն ինչ տեղին կը վերջանայ: Սակայն պէտք է որ սուղ արժեցնենք Թուրքերուն, մինչեւ որ այդ շուները անդիի աշխարհը զրկեն մեզ: Արդ, իրաւունք չունիս յուսահատելու:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(43 – Շար.)

№ ՊԱԾ

ՊԱՐԱՎՈՆ

ԹԵՐԹԻՆ ԳԻՒՂԱՑԻ

Ծանօթ դիւցազն կայլը երիտասարդներէն մէկը կ՚ուզէ ամուսնանալ իր ազատամարտակից ընկերուհիին հետ, մինչ վերջինս կ՚ուզէ ամուսնանալ իր ազատամարտակից ընկերոջ հետ։ Ամէն անգամ որ կայլը կը հանդիպի ընկերուհիին, կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ չի ուզեր ամուսնանալ իր ընկերոջ հետ, եւ ընկերուհին կը պատասխանէ թէ ինք կը սիրէ ընկերոջը, բայց ընկերը չի սիրեր զինք։ Կայլը կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ ընկերը չի սիրեր ընկերուհին, եւ ընկերուհին կը պատասխանէ թէ ինք ընկերոջ հետ ամուսնանալու համար ստիպուած էր ստել թէ ինք կը սիրէ զայն։ Կայլը կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ ստիպուած էր ստել, եւ ընկերուհին կը պատասխանէ թէ ինք ստիպուած էր ստել, որովհետեւ ընկերը կը սիրէր զայն։ Կայլը կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ ընկերը կը սիրէր զայն, եւ ընկերուհին կը պատասխանէ թէ ինք ընկերոջ հետ ամուսնանալու համար

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Խորէն Սողոմոնեան, Ժաք եւ Սերժ Սողոմոնեան, Այրի Տիկին Սողոմոնեան (Թառառ), Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Սարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Զոլաքեան եւ զաւակները (Նիկոսիա), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Գարաարթինեան, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Մանուկեան, Այրի Տիկին Ահարոնեան (Կըրետէ), Այրի Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Յովսէփեան (Նիս), ինչպէս նաեւ Փիլավճեան, Սրմաքէշեան, Գասպարեան, Թաշճեան, Վարդապետեան, Հաճեան, ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԽՈՐԷՆ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր եօթնին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Չորեքշաբթի Դեկտեմբեր 10, ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295 Բիւ Պուալօ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Քէօսէեան եւ զաւակները՝ Մարտիրոս, Սոֆի եւ Սահակ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր անդամուհիներէն՝ Տիկին Ն. Գաբրիէլեանի եւ զաւակներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ յանկարծական մահուան առթիւ :

×

Այս տխուր առթիւ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երեսուն Ֆր. Տիկին Աննիկ Պաղըրճեանէ, փոխան ծաղկեպսակի :

×

Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Հմայեակ Կիւլեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրեցեալ կնոջ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Գամէր Գաբամաճեան կը նուիրեն երեսուն Ֆրանք Կարմիր Խաչին, երեսուն Կապ. Խաչին, իրենց զարմիկին՝ Պետրոս Ասլանկիւլեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ մերազն ժողովուրդին, թէ այս Կիրակի, Ս. Յակոբայ տօնին առիթով, տեղի պիտի ունենայ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. պատարագ, զոր պիտի մատուցանէ Յակոբ Եպիս. Վարդանեան :

Յետ պատարագի, կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ, Պալագեան Սրբազանի, բարեբար Վ. Խորասանեանի, Տոքթ. Սիվրիհիսարլեանի, Յակոբ Մալաքեանի, Արամ Թէքէեանի, Տիրան Թէքէեանի, Թահթաճեանի, Վ. Սահաթճեանի եւ Ենովք Արմէնի հոգիներուն համար :

Պատարագի ընթացքին, հանդիսապետ եպիսկոպոսը պիտի յանձնէ քահանայական լանջախաչը, զոր Վազգէն Հայրապետը Էջմիածնէն զրկած է Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանի, ի գնահատութիւն իր նուիրեալ ծառայութեանց :

Պատարագի աւարտին՝ Սրբազան Հայրը պիտի ընդունի ներկանեու շնորհաւորութիւնները իր անուան տնօնին առիթով :

Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Երիտասարդ մը, որ զինուորական ծառայութիւնը ըրած ըլլայ եւ կառք վարելու արտօնագիր ունենայ մանիւթանսիոնի համար :

Դիմել՝

PAPAZIAN

3, Rue Lafayette, Marseille

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Օհանէսեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին, Վարդան Մանուկեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՄԵԾ ՏՕՆԱԾԱՌ

պատրաստուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական զուարթ երեկոյթ խրախճանք

Կիրակի Դեկտեմբեր 14, ժամը 16,30ին

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԻԿԸ

կուգայ ներկայ եղող բոլոր փոքրիկներուն

26, Rue Troyon — SEVRES

Métro Pont de Sèvres

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Օփերայէն Օր. Նիքոլ Մընիւ, Շաբաթ իրիկուն Ֆրանս – Միւզիքի երաժշտական յայտագրի ընթացքին (ժամը 20·30էն ըսկըսեալ) պիտի երգէ նաեւ Բ. Կանաչեանի «Օրօրը» (նախապէս յայտարարուած Նոյեմբեր 28ի համար եւ յետաձգուած) :

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 12րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի : Հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

յաւարտ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի, եկեղեցւոյս բարերարներու ննջեցելոց հոգւոյ յիշատակին : Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ 10 :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութեան կողմէ, ի պատիւ հրաժարեալ վարչութեան ընկերուհիներուն, Կիրակի Դեկտ 14 ժամը 15ին

Salle des Fêtes de la Mairie

Rue Voltaire — ALFORTVILLE

Գեղարուեստական բաժին

Ջերմ մթնոլորտ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները :

"ԿԵԴՐՈՆԱՆԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐ"

Սիրելի Կեդրոնականցի,

Ինչպէս դիտէք, անցեալ տարի հաստատուած էր, անխախտ եւ մնայուն «Կեդրոնականցիներու Օր» մը, ամէն տարուան Դեկտեմբեր ամսոյն Բ. Կիրակին, իսկ նոյն թուականին ժամը ճիշդ 13·30ին ալ որոշուած էր յարգանքի պահ մը, ի պատիւ Կեդրոնականի եւ անոր բազմանդամ, հին ու նոր սաներու, ինչպէս նաեւ մեզմէ անդարձ մեկնող նախկին Կեդրոնականցիներու յիշատակին :

Այս տարի, մեր այդ հանդիսական օրը կը զուգադիպի Դեկտեմբեր 14ին, որով, իբրեւ հաւատարիմ Կեդրոնականցի, այդ օրը, դարձեալ հաւաքաբար տօնելու համար, կը հրաւիրուին բոլոր փարիզաբնակ նախկին Կեդրոնականցիները, Դեկտեմբեր 14ի Կիրակին, ժամը 12էն սկսեալ, Բիւ Լաֆայէթի վրայ, Տիամանթէռ ճաշարանը, ուր մասնաւոր ճաշագին մը որոշուած չըլլալով, ամէն ոք ազատ պիտի զգայ ինքզինքը, իր քսակին ու քիմքին համեմատ ճաշելու, համաձայն ճաշարանին սովորական ճաշացուցակին :

Իսկ անոնք որ, կամքէ անկախ պատճառներով պիտի չկարենան ընթացք տալ այս հրաւէրին, պարտին գոնէ այդ օրը, ժամը ճիշդ 13·30ին, յարգանքի բաժակ մը բարձրացնել, ի պատիւ Կեդրոնականի, ուր որ ալ գտնուին իրենք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ դեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք — Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ — Ճոխ պիւֆէ — Քօթիյեօն

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակէն Բաբէր թիւ 7, կամ՝ անդամուհիներէն :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հայկական վարժարանի տօնածառը Դեկտեմբեր 14ին Կիրակի ժամը 16ին, Միւնիսիփալի սրահին մէջ, մարզադաշտին դիմաց, Ավընիւ ժան ժօռէս :

Երգ, արտասանութիւն, զաւեշտ՝ «Կիրակոս Աղային ճաշարանը» :

Կաղանդ Պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում :

Մուտքը բոլորովին ձրի

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս Կիրակի 14 Դեկտ. եկեղեցւոյս անուան տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի :

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան, իսկ երգեցողութիւնները կը կատարուին «Կոմիտաս երգչախումբ»ի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլազի :

Յաւարտ Ս. Պատարագի տեղի պիտի ունենայ մատաղի օրհնութիւն : Անոնք որ կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել, կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս բանկալը կամ գրասենեակը :

69 — BIZUTHAGE — 70

Շաբաթ 13 Դեկտ. ժամը 21էն մինչեւ լոյս

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՊԻԶԻԻԹԱԺԸ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

(Հիմն. Մարի Նուպար)

Հաճելի մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ

Նուագախումբ — պարահանդէս

Cité Universitaire, Maison Arménienne

57, Bd. Jourdan — Paris 14e

Métro : Porte d'Orléans

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Դեկտ. 12) իրիկուն ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմիններու բոլոր վարչութիւնները այս Շաբաթ 13 Դեկտ. ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Էսաեան Սանուց Միութեան առժամեայ վարչութիւնը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Էսաեանցիները, մասնաւորաբար անոնք՝ որոնց հասցէները ծանօթ չեն, Երկուշաբթի (15 Դեկտեմբեր), ժամը 20·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քատէ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 13 ժամը 16ին Միութեան գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ :

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կռան Սթանտինկ յարկաբաժին մը, Լա Վառէնի կեդրոնը (Դեկտ. 14ին՝ մեթրօ Էքսփրէս) երեք սենեակ, խոհանոց: բաղնիք, արտաքնոց : Կահաւորուած չէ, բացի խոհանոցէն եւ բաղնիքէն, մոքէթ, լոյս եւ վարագոյր :

Ամսական 700 Ֆր. (+ շարժ) :

Հեռաձայնել կէսօրէ ետք, ժամը 5էն սկսեալ՝ 878 – 56–66 :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ 14–ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՎՐԱՅ

Galerie Marchande Daguerre

19, RUE DAGUERRE, PARIS (14e) — Métro : DENFERT-ROCHEREAU

NOUVELLE FORMULE :

POUR LES ACHATS DE 20 A 50 F. REMISE DE 5 %, POUR LES ACHATS AU-DESSUS DE 50 F. REMISE DE 10 %

Vous pouvez trouver tous les produits d'Orient et notamment :

Olives vertes et noires de divers calibres, cornichons - *tourchies*, poivrons doux, anchois, combeaux (bamia), sardines, feuilles de vignes farcies, tahine, soudjouk, basterma, fromage blanc, kachkaval, simite, baklavas, kadaïf, bourma, halva, lokoum, boulgour, couscous, harissa, pate, etc. etc.

Ouvert tous les jours (y compris le Dimanche matin) — Fermé le Lundi

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.

Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 11 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·686 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — N° 11.686

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՅՍԻ ՆՇՈՅԼՆԵՐ

Պաղեստինի արաբ գաղթականներու հարցը կը շարունակէ զբաղեցնել հանրային կարծիքը :

Միայն արաբական երկիրները հետաքրքրող ներքին խնդիր մը չէ անիկա : Համաշխարհային չափանիշով լայնածաւալ հարց մըն է, որ 21 տարիէ ի վեր կը մնայ ՄԱԿի օրակարգին վրայ , առանց վերջնական լուծումի մը յանգելու :

Դեկտեմբեր վեցին ՄԱԿի քաղաքական յատուկ յանձնախումբը յիսուն ձայնով ընդունեցաւ ափրիկեւասիական պատգամաւորներու ներկայացուցած մէկ բանաձեւը, որով անգամ մը ևս կը հաստատուին Պաղեստինցիներու անփոխանցելի իրաւունքները եւ հրաւէր կ'ուղղուի Ապահովութեան Խորհուրդին վերջ տալու Իսրայելացիներու վերաբերումներուն գրաւեալ հողերուն մէջ եւ միջոցներ ձեռք առնելու , որպէսզի իրենց հայրենի տունները վերադառնան պատերազմի հետեւանքով արմատախիլ եղած գաղթականները :

Բանաձեւը ներկայացնողներն էին Աֆղանիստան, Հնդկաչին, Մալեզիա, Փաքիստան, Սենեկալ եւ Սոմալի : Բացի Ափրիկէի եւ Ասիոյ պատգամաւորներէն , բանաձեւին ի նպաստ քուէ տուին համայնավարական երկիրները : Ձեռնպահ մնացին Ֆրանսա եւ Անգլիա : Հակառակ քուէարկեցին Իսրայէլ եւ Մ. Նահանգները :

Այս բանաձեւը պէտք է վաւերացուի ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին կողմէ նախքան Ապահովութեան Խորհուրդի նկատառման յանձնուիլը :

Բանաձեւի հեղինակները Պաղեստինցիներու անփոխանցելի իրաւունքներուն ակնարկելով նպատակ ունէին ժխտելու Իսրայէլի գոյութիւնը իբրեւ պետութիւն : Այդ է պատճառը, որ Քանատա եւ այլ չէզոք պետութիւններ ձեռնպահ մնացեր էին :

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդը քանի մը օր առաջ Ժընեւի իր ժողովին մէջ որոշեց մէկ միլիոն տոլարի նպաստ մը յատկացնել Պաղեստինի գաղթականներուն եւ 1967ի Յունիսեան պատերազմին հետեւանքով տարադրուածներուն : Սեպտեմբերին այս կազմակերպութեան խորհրդաժողովը Կիպրոսի մէջ իր օրակարգին վրայ դրած էր Պաղեստինցիներու հարցը եւ որոշած հանրային կարծիքը լուսաբանել անոնց կացութեան մասին :

Միջազգային մամուլը արձագանգ կ'ըլլայ լուրերու, որոնց համաձայն Պաղեստինի գրաւեալ շրջաններուն մէջ Իսրայելացիք խիստ միջոցներու կը դիմեն Արաբներուն դէմ : Ահաբեկիչները պատժելու համար կը քանդեն բազմաթիւ տուներ, պարզ կասկածի վրայ : Պաշտպանութեան նախարար Մոշէ Տայեանի քաղաքականութիւնն է այս, որուն համամիտ չեն կարգ մը նախարարներ :

Գահիրէի մէջ Լիբանանի եւ Պաղեստինի ազատագրութեան ճակատին միջեւ կընքուած համաձայնագրին արդիւնքը տեսնուեցաւ անցեալ շաբաթ : Իսրայելացիք հրետանիի կրակով ռմբակոծեցին Հերմոն լերան հարաւ – արեւմտեան բլուրները Աբքուպի (Լիբանան) շրջանին մէջ եւ ուղղաթիռներով զինուոր իջեցուցին Ճէպէլ Էլ Շէյխի վրայ, ուր Ֆէտայիներ հաստատուած են ամիսներէ ի վեր :

Լիբանանի նախարարական տագնապը եօթը ամիս տեւելէ ետք վերջ գտաւ եւ Բաշիտ Քարամէի նոր դահլիճը խորհրդարանէն վստահութեան քուէ ստացաւ : Վարչապետը յայտարարեց , որ բանակը իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ պատասխանելու համար Իսրայէլի յարձակումներուն :

Հանրապետութեան նախագահ Շարլ Հէլու Շաբաթ օր Ֆրանսական ձայնասփիւռի թղթակցի հարցումներուն պատասխանելով յստակ կերպով պարզեց Լիբանանի դիրքը Պաղեստինի գաղթականներուն եւ արաբեւիսրայելկան վէճին մասին : Լիբանան անդամ է Արաբական Լիկային եւ համերաշխօրէն կը գործէ արաբ պետութեանց հետ :

Դեկտեմբեր 20 – 22 Բապաթի մէջ պիտի գումարուի արաբական նոր վեհաժողով մը՝ զբաղելու համար օրուան հրատապ հարցերով : Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս հաւաքոյթին :

Յոյսի նշոյլներ կ'ուրուագծուին հորիզոնին վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԷՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Նախագահ Նիքսըն խոստովանեցաւ թէ այլեւս ոչ մէկ բան կը սպասէ Փարիզի ժողովէն եւ միտք իսկ չունի յաջորդ մը նշանակելու Քապոթ Լոճի, որ ինչպէս ծանօթ է հրաժարած էր, անցեալ շաբթու, ամերիկեան պատուիրակութեան ղեկավարի իր պաշտօնէն :

Միացեալ Նահանգներու նախագահին համար ալ Վիէթնամի պատերազմին ելքը կը գտնուի այդ պատերազմին «վիէթնամականացման» մէջ, այլ խօսքով Ամերիկացիք բոլորովին կը քաշուին եւ Վիէթնամցիք, հիւսիսէն եւ հարաւէն , դէմ առ դէմ կը գտնուին : Ուրեմն այդ ուղղութեամբ ալ Նիքսըն հետզհետէ ետ կը կանչէ ամերիկեան գունդերը : Օտար թըղթակիցներն ու դէտերը կը խոստովանին թէ Նիքսըն մեծ ճարպիկութեամբ դուրս ելած է բոլոր ծուղակներէն եւ չէ վարանած նոյնիսկ անդրադառնալէ Սոնկ Միի ահաւոր ջարդին : Արդարեւ, Նիքսըն յայտարարած է թէ Սոնկ Միի մէջ տեղի ունեցած է ջարդ մը, զոր ոչ մէկ բան կ'արդարացնէր եւ վստահեցուցած է թէ յանցաւորները ամէնէն խիստ կերպով պիտի պատժուին : Անոնց ըրածը անորակելի է Նիքսընի համար, մանաւանդ կ'ըսէ նախագահը « եթէ Ամերիկացիք հոն կը կռուին, ճիշդ անոր համար է որ արգելք հանդիսանան որ հարաւային Վիէթնամի ժողովուրդին պարտադրուի կառավարութիւնը անոնց՝ որոնց համար ջարդերը , իրենց քաղաքականութեան զէնքերէն մէկն է » :

× Սայկոնի մէջ ամէն ինչ այնքան պարզ չէ, տրուած ըլլալով որ երբ Ամերիկացիք քաշեն իրենց բոլոր ուժերը Վիէթնամէն, պատերազմը կը վերջանայ Ամերիկայի համար, բայց այս չի նշանակեր որ պատերազմը կը վերջանայ : Եւ բնաւ կարելի չէ նախատեսել թէ ի՞նչ կ'ըլլայ այն ատեն կացութիւնը :

×

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ մասնաւոր նորութիւն մը չկայ : Գահիրէի Ալ Ահրամը կը գրէ թէ արաբ Պետութեանց բոլոր ղեկավարները պիտի մասնակցին Ռուպաթի Դեկտեմբեր քսանի վեհաժողովին : Պիտի մասնակցի նաեւ Պաղեստինի ազատագրութեան Կազմակերպութեան պատուիրակութիւնը , զոր պիտի ղեկավարէ Եասէր Արաֆաթ :

× Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ խորայելեան օդուժը նորէն ռմբակոծած է Արքուպի շրջանը :

× Առաջին անգամ ըլլալով Լիբանանի մէջ, լիբանանցի քաղաքացի մը իրաւունք ստացաւ ջնջելու իր անցագրին եւ ինքնութեան թուղթին վրայ իր դաւանանքին մատնանշումը : Արդարեւ Պէյրութի վերաքննիչ Ատեանլ դրական որոշում մը տուաւ փաստաբան Սամի Շիքայֆիի դիմումին : Այդ դիմումով Շիքայֆի կ'ուզէր որ այլեւս իր ոչ մէկ թուղթին վրայ ճշդուի իր կրօնքը : Ատեանը նկատած է որ Շիքայֆիի դիմումը նպատակ չունի վընասելու կրօնական հաւատքներուն կամ կասկածի ենթարկելու զանոնք այլ պարզապէս վերջ տալու տարբերութեան՝ նոյն քաղաքացիներուն միջեւ եւ ամրապնդել միութիւնը :

Վերաքննիչ Ատեանի այս որոշումը շատ կարեւոր բարեփոխում մը կը բերէ Լիբանանի : Յարդ Լիբանանցիներու բոլոր անձագրերը կը ճշդէին ենթակային դաւանանքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը լաւատես է եւ Ազգ. Ժողովին առջեւ ալ պատկերալից ոճով շեշտեց . « լաւ ծայրէն բռնած ենք» : Ժիսքառ Տէսթէն յայտնեց նաեւ թէ Ֆրանսա աւելցուցած է արտածումները եւ պակսեցուցած ներածումը :

ԳԵՐՄԱՆ դրամատուներու տնօրէններ Մոսկուա գացած են ուր պիտի բանակցին Ռուսերուն հետ, գերման – խորհրդային ելմտական համաձայնագրի մը համար :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ բաւական անտրամաբանական որոշում մը տուած են առջի օր : Արդարեւ արդարութեան յանձնախումբին մէջ, ծերակուտականներու մեծամասնութիւն մը գտած է թէ օրէնքը շատ խիստ է թմրեցուցիչ գործածողներու նկատմամբ եւ որոշած է մեղմացնել պատիժները : Երբ Պոպ Քենըտի Արդարութեան նախարար էր, ամէն գնով կ'ուզէր խստացնել այդ օրէնքները մինչ այսօր երբ թմրեցուցիչ գործածողներու թիւը 12 միլիոնը անցած է եւ Ամերիկայի մէջ, կը ծաւալի անհաւասարակշիռներու եւ սեռային հիւանդներու զարհուրելի ոճիրը, մարդիկը կ'որոշեն աւելի ներողամիտ ըլլալ ... :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ ալ դումը կը շարունակէ իր աւերը : Չորսի վրայ մէկ Ֆրանսացի հիւանդ է : Երկաթուղիի պաշտօնէութեան 15 առ հարիւրը հիւանդ է եւ նոյն կամ աւելի մեծ համեմատութիւնը կան զանազան գործատեղիներու մէջ :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը չեղեալ կը համարի մարդկային իրաւանց լիկայի յանձնախումբին տեղեկագիրը Եւրոպայի Խորհուրդին Յունաստանի կացութեան մասին եւ կ'ըսէ թէ այդ տեղեկագիրը իբաւական գետնի վրայ անարժէք է :

ՊԵԼԺԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան փոխ – նախագահը յայտարարեց Պրիւսէլի մէջ թէ Մոսկուայի համայնավար վեհաժողովին ատեն , Պելժ պատուիրակութեան առաջարկին վրայ , փորձ եղած է համոզելու արաբ համայնավարները որ ճնշում բանեցնեն իրենց կառավարութեան վրայ Իսրայէլը ճանչնալու համար, բայց այն կողմերը չեն եղած :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ հիմնադիրներէն՝ Կըրիզոկոնօ մեռած է առջի օր Փարիզի մէջ : Հիմնադիրներէն էր Սերպերու , Խրուաթներու եւ Սլովէններու միապետութեան :

ԻՏԱԼԻՈՅ դասատուները գործադուլ ըրած են եւ բոլոր դպրոցները գոցեն :

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ԱՒԵՐ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Փոթորիկը եւ հեղեղային անձրեւները կարեւոր աւերներ գործեցին երկրին զանազան կեդրոններուն մէջ : Իզմիրէ ստացուած տեղեկութեանց համաձայն , տեղատարափը ողողած է բազմաթիւ բնակարաններ, տուներու տանիքները թռցուցած է եւ ծառերը տապալած : Իզմիրի զանազան թաղերուն մէջ, 62 տուներ ողողուած են , Կրթական Տնօրէնութեան պաշտօնատան գետնայարկն ալ ջուրերով լեցուած է : Հելլէնական նաւ մը, Էվակելիա, խրած է Գարշըեագայի առջեւ , Թուզլայի բացերը խարսխած շարժանաւերը ապահով տեղեր ապաստանած են :

Իզմիթի մէջ, քամին սկսած է փչել ժամական եօթանասուն քիլոմեթր արագութեամբ , եւ ծովային երթեւեկը կանգ առած : Փոթորկին հետեւանքով ընկղմած է «Իսմայիլ Զիյա» շարժանաւը, որ քրոմ բեռցած էր : Իզմիթի ծոցին մէջ, փոթորիկը մակոյկները քշած է դէպի ծովափ, կէս գիշերէն ետք հեղեղային անձրեւը յաջորդած է փոթորկին : Ջուրերը տարածուած են ամէն կողմ, Իզմիթի դաշտագետինը լիճի մը վերածուած է : Գօճաէլիի ապահովութեան տնօրէնութեան բոլոր սենեակներէն սկսած է ջուր վազել, վատահամբաւներու արձանագրութեան սենեակին պատերը փլած են :

Հարաւային փոթորիկը նոյն սաստկութիւնով կը շարունակուի Եգէականի եւ Մարմարայի մէջ : Պօզճատայի շրջակայքը, շարժանաւ մը ժայռերուն զարնուելով ջախջախուած է : Կիւրսու շարժանաւն ալ, որ Պոլսէն Իզմիր կ'երթար, Պօզճատայի մօտերը նոյնպէս ժայռերուն զարնուելով ջախջախուած է : Հինգ նաւաստիները, երկու օր ստիպուած են սպասել ժայռերուն վրայ, մինչեւ որ ազատարար մարմին մը եկած եւ փրկած է զիրենք : Փոթորիկը փլցուցած է Մանիսայի Սփօր Սալօնին տանիքին ծածքը եւ այլ մասերը : Վնասը երեք հարիւր հազար ոսկիի կը յանգի : Մանիսայի մէջ, կարգ մը տուներու ծխանները փլած, տանիքները թռած են :

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Քաղաքիս մէջ ալ տեղատարափը անդամալուծեց հանրային կեանքը, երթեւեկը դժուարացաւ , զանազան վայրեր ողողուեցան : Ծովերու վրայ ալ արկածներ պատահեցան, հեռաձայնային հաղորդակցութիւնը խանգարուեցաւ, անկարելի եղաւ կապ հաստատել օդանաւային կայանին հետ : Իրիկուան դէմ ելեկտրականութիւնը խզուեցաւ : Միայն թէ հեղեղային անձրեւը գոհունակութիւն պատճառեց Ջուրերու Վարչութեան, որուն ընդհանուր տնօրէնը, յայտարարեց թէ այսուհետեւ կարելի պիտի ըլլայ գոհացում տալ Պոլսոյ ջուրի պահանջին : Ալի պէյի ամբարտակին ջրհանները սկսան գործել : Օրերէ ի վեր, Ջուրերու Վարչութիւնը քսան խորանարդ մեթր նուազ ջուր կուտար Պոլսոյ , այժմ այս քանակը պիտի աւելնայ, եթէ անձրեւները քանի մը օր եւս շարունակուին :

Փոթորիկը Տէնիզլիի մէջ ալ աւերներ գործած է, ուսուցչաց վարժարանին ծըխանէն կայծեր ելած եւ հրդեհ առաջ բերած են , շէնքին վերնայարկը այրած է, քիմիական տարրալուծարանը քանդուած : Նիւթական վնասը յիսուն հազարի կը մօտենայ :

Հաքեարիի մէջ ալ անընդհատ կը ձիւնէ, սաստիկ ցուրտ է, ճամբաներու հետ հաղորդակցութիւնը խզուած :

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

56 տարի առաջ, 1913 Մարտ 3ին դատ մը սարքեր էինք Պոլսոյ մէջ: Հեղինակ մը ու իր գործը կը դատէինք կապկելով կերպով մը Թիֆլիսն ու Պաքուն, որ իրենք եւս նոյն հեղինակն ու իր այդ նոյն գործը դատեր էին դեռ նոր: Մեր դատել ուզած հեղինակը Լեւոն Շանթն էր, իսկ երկը, զոր դատելու ձեռնարկեր էինք՝ Հին Աստուածները:

Ինչո՞ւ սակայն միեւնոյն հեղինակն ու միեւնոյն երկը դատելու այս փորձը երեք քաղաքներու մէջ միեւնոյն ատեն:

Լեւոն Շանթ նոր մը չէր գրական հրապարակին վրայ: Մէկն էր արդէն նուիրագործուած հայ գրողներէն եւ ճանչցուած է հաւասարապէս իբր բանաստեղծ ու վիպասան, եւ նաեւ իբր թատերագիր: Արդարեւ վաղուց էին լոյս տեսեր Երգեր խորագրին ներքեւ համախմբուած իր քերթուածները եւ Լերան Աղջիկը պոէմը. յաջորդաբար ան դրած եւ հրատարակած էր իր Երազ Օրեր, Դուրսեցիներ, Վերժին, Դարձ, Դերասանուհին եւ Կինը վէպերը, եւ բեմադրուեր էին իր առաջին թատերախաղերը. Եսի մարդը, Ուրիշին համար եւ Ճամբուն վրայ, անոնց հեղինակին համար տեղ մը ապահովելով հայ նոր գրականութեան մէջ:

Հին Աստուածները, սակայն, եկեր էր նոր թուական մը արձանագրելու ինչպէս անոր գրական, նոյնպէս հայ գրականութեան մէջ:

Ճիշդ է, որ Շանթի սոյն վերջին թատերախաղը, Պոլիս տպուած 1912ին, աննըշմար էր անցեր պահ մը: Պէտք եղեր էր, որ ան բեմադրուի տարի մը ետք Թիֆլիսի եւ Պաքուի բեմերուն վրայ, որպէսզի դղրդէ հայ գրական աշխարհը եւ գայ հայ գրականութեան մէջ անկիւնադարձ մը հանդիսանալու՝ ըլլայ իր նիւթով, ըլլայ իր կերտուածքով: Ան հետեւաբար չէր կրնար չցնցել այդ օրերու գրական շրջանակները, սահմանին երկու կողմն այ: Իրաւ ալ մամուլը խոկոյն էջեր նուիրեց անոր, եւ գրական դատերու նիւթ դարձաւ ինչպէս Թիֆլիսի եւ Պաքուի, նոյնպէս եւ Պոլսոյ մէջ, դատեր, որոնց ընթացքին թեր ու դէմ արտայայտութեանց առարկայ դարձաւ Շանթիթատերախաղը յանձինս իր հերոսներուն, եւ մասնաւորաբար անոնց երկու գլխաւորներուն՝ որոնք Վանահայրն ու Աբեղան էին:

Իրականին մէջ մէկ մէկ սիմպոլներ էին Շանթի այդ զոյգ հերոսները: Անոնցմով Շանթ կը ներկայացնէր սրտի ու մտքի յաւիտենական կռիւը, զայն փոխադրելով վանքի մը մէջ, ուր դէմ դիմաց պիտի գային իր հերոսները իրենց ներքին պայքարով: Վանահայրը՝ որ աշխարհիկ կեանքէ քաշուելով եկեր էր այդ վանքը կառուցանել Սեւանայ կղզիի բարձունքին՝ խորհրդանշանն էր մտքին տիրապետութեան՝ զգացումներուն վրայ եւ ինքզինք արդէն յաղթական կը կարծէր: Աբեղան, ձեռնասունը վանահայրին, որ մեծ յոյսեր կը կապէր անոր, սայթաքեր էր յանկարծ իր հոգեւոր ուխտին մէջ, հրապոյրին կախարդուած Սեդային, իշխանին աղջկան՝ զոր ազատեր էր ջուրէն, ալեկոծութեան մը պահուն, երբ զայն գրկած կը հասցնէր ցամաք: Շանթ կռուի կը հանէր այսպէս զոյգ խորհրդանշանները, զգացնելու համար, թէ սիրտն է որ կը յաղթանակէ ի վերջոյ:

Հին Աստուածներէն ետքն էր որ Շանթ աւելի եւս պիտի հարստացնէր հայ թատերական գրականութիւնը, մէկը միւսին ետեւէն հրապարակ հանելով Կայսրը, Շղթայուածը, Ինկած բերդին իշխանուհին, Օշին Պայլը: Հայ թատերագրութեան համեմատաբար աղքատ գանձին մէջ Շանթի այս թատերական երկերը կոչուած էին պսպղուն գոհարներ դառնալ, եւ անոնց հեղինակը դասել հայ թատերական գրականութեան մեծ դէմքերու հոյլին մէջ: Այդ հոյլը Սունդուկեան – Շիրվանզատէ – Շանթ երրորդութիւնն էր:

Հաշուի չառնելով Լեւոն Շանթի ունեցած գործունէութիւնը քաղաքական եւ այլ մարզերու մէջ, անոր երկերուն միհատորեակը լոյս ընծայելով անցեալ տարի, Երեւան հայ ժողովուրդի գուրգուրանքին կը յանձնէր արդի իր մեծագոյն գրական տաղանդներէն մին: Ժեստերէն մէկն էր ատ, որով հայ հայրենիքի նոր ղեկավարները կը փորձէին բառնալ խոչընդոտները հայ ժողովուրդի հոգեկան միութեան ճամբուն վրայէն, նոր սերունդին սեփականութիւնը դարձընելով ինչ որ մեր անցեալէն կ'ապրի գեղեցիկ եւ լուսաւոր: Շանթի գրական վաստակը անցեալէն մեր ստացած այդ շքեղ ժառանգութեան մաս կը կազմէ:

Ու արդար էր, որ Կոմիտասի, Թումանեանի եւ Օտեանի հետ մէկտեղ հայ ժողովուրդը ոգեկոչէր այս տարի Շանթն ալ, որուն եւս ծննդեան հարիւրամեակը կը լրանար: Խորհրդաւոր է զուգադիպութիւնը. երեք հին մտերիմները՝ Կոմիտաս, Թումանեան եւ Շանթ, որոնք երբեմն սերտ գործակիցներ եղեր էին իրարու Թիֆլիսի Վերնատան մէջ՝ Թումանեան յարկին տակ, աւելի քան վեց տասնամեակ յետոյ կուգային միանալ հայ ժողովուրդի մեծարանքին մէջ:

Եւ ինչ որ աւելի նշանակալի կը դարձընէ այդ զուգադիպութիւնը, այն պարագան է, որ Վերնատան մէջ համախմբուող մտաւոր այդ ընտրանին ոչ միայն կը թրծէր հոգեկան մշտատեւ եղբայրութիւն մը, այլեւ կը հանդիսանար կամուրջ մը հայ ժողովուրդի զոյգ հատուածներուն միջեւ:

Ու եթէ նոր օրերու մէջ զոյգ այդ հատուածները ամրապնդեցին իրենց մտքի կապերը եւ անոնց զոյգ գրականութիւնները իրենք զիրենք երկու ճիւղերն հռչակեցին միեւնոյն մայր գրականութեան, հոգեկան այդ սերտ առընչութեան հիմերը դրուեր էին Վերնատան մէջ:

Այդ նուիրական առաքելութեան ռահվիրաներէն մէկն ալ Լեւոն Շանթն եղաւ:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՏԱՐԻ

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ԱԼԼԻԼՈՒԵՒԱ
(ՍԹԱԼԻՆԻ ԱՂՋԻԿԸ)

Ա.

(Մէջբերումներ վերոյիշեալ գրքէն առնուած «Ռուսսկիի Միոլի» ռուսերէն թերթէն, Հինգշաբթի 27 Նոյեմբեր, 1969 թ.)

×

Բացի սերէն դէպի զաւակներս ու կապը բարեկամներուս հանդէպ, ոչինչ զիս կը կապէր անցեալին:

Կտրուած են բոլոր թելերը կապուած անցեալի ոչ իրական կեանքի արմատներուն հետ:

Ես երբեք կապուած չեմ եղած արիւնով հարազատներուս, ոչ ալ Մոսկուայի, ուր ծնած ու ապրած եմ ողջ կեանքըս ու ոչ մէկ բանի որ շրջապատած էր զիս իմ մանկութեան օրերէն:

Ես քառասուն տարեկան էի ու 27 տարի շարունակ ապրած եմ ծանր գլանի տակ, միայն յաջորդ 14 տարիներու ընթացքին կամաց – կամաց ազատեր եմ այդ գլանէն:

27 տարի, 1926էն մինչեւ 1953ը, ժամանակաշրջան, զոր պատմաբանները կ'անուանեն «Սթալինեան շրջան» Խորհրդային Միութեան մէջ:

Շրջան անհատական բռնակալութեան, արիւնոտ ահաբեկումի (տէրրոր), տընտեսական դժուարութիւններու, զարհուրելի պատերազմի ու գաղափարական յետադիմութեան:

1953էն ետք երկիրը սկսաւ դանդաղօրէն վերակենդանանալ ու ինքզինքը գտնել: Ահաբեկումը սակայն, որ վերջացած կը կարծուէր, մնաց կենդանի ու զօրաւոր կուսակցութեան եւ ստրկացած ու կուրացած միլիոնաւորներու գիտակցութեան մէջ: Այն որ կառուցուած էր տարիներու ընթացքին իբրեւ տնտեսական, հասարակական ու քաղաքական սիստեմ շարունակեց ապրիլ:

Թէպէտեւ ես կ'ապրէի «ամենաբարձր բուրգի (պիրամիթ) վրայ» ուր իրական կեանքն ու ճշմարտութիւնը հազիւ կը հասնէին, այսուհանդերձ իմ կեանքը, նաեւ ողջ երկրի բաժնուեցան երկու շրջանի, մինչեւ 1953ը ու անկէ ետք:

Իմ հոգեկան գերութեան ազատութեան ուղին կ'ընթանար ուրիշ ճամբաներով, ոչ նման միւսներու:

Ան կ'ընթանար անվրէպ, կաթիլ առ կաթիլ փորելով կրանիտը:

«Կաթիլը կը մաշէ քարն ոչ թէ ուժով, այլ յաճախակի թափելով»: Լատինական այս ասացուածքը գոց սորված էինք դեռ համալսարանին մէջ:

Ուրիշ կերպ չէի մտածեր հիմա Լակիսննայոյի մէջ (Ամերիկա) այն մասին թէ ի՞նչ ընել, այլ կ'ապրէի խաղաղ Վրաստանի մէջ, ուր մինչեւ հիմա, իմ հօր անունը կը յարգուի:

Կը տանէի մարդոց Գորիի Սթալինի թանգարանը պատմելով «Մեծ գործեր»ու եւ «Ձեք բերած նուաճումներու» մասին:

Ընտանիքի մէջ ուր ես ծնած եմ ամէն ինչ անբնական էր ու խեղդող, իսկ մայրիկիս ինքնասպանութիւնը ցայտուն ապացոյցն էր այդ անելին:

Զորս կողմը շրջապատուած Կրեմլինի պատերով: Գաղտնի ոստիկանութիւն տունի, դպրոցի, անգամ խոհանոցի մէջ:

Պարպուած ու կատղած մարդ, բաժնուած հին ընկերներէն, բարեկամներէն, հարազատներէն, ողջ աշխարհէն, իր գործակիցներով երկիրը դարձուց բանտ, ուր կը գլխատուէր ամէն ինչ կենդանի ու մտածող:

Այս մարդը որ միայն սարսափ ու վախ եւ ատելութիւն կ'արթնցնէր միլիոնաւոր մարդոց մէջ իմ հայրն էր:

Եթէ բախտի խաղով ես ծնած ըլլայի անծանօթ վրացի կօշկակարի մը հիւղակում, բնական է դիւրին կ'ըլլար ինծի համար, միւսներու պէս հեռուէն ատել այդ բռնակալը, անոր կուսակցութիւնը, գործերը, խօսքերը, բայց ո՛չ, ես ծնած եմ իբրեւ անոր աղջիկը, երախայ ժամանակ՝ սիրուած եմ անկէ:

Իմ պատանեկութիւնն անցած է անոր անքննադատելի հեղինակութեան տակ: Ամէն ինչ կը կեցնէր ու կը ստիպէր հաւատալ այդ հեղինակութեան ու եթէ կային այդքան ցաւեր, տառապանքներ չորս կողմը, ինծի կը մնար միայն մտածել որ ուրիշներն էին մեղաւոր, այդ բոլորին մէջ:

27 տարի շարունակ ես եղած եմ վրկան հարազատ հօրս հոգեկան խորտակումին, տեսած ինչպէս օրը – օրին ողջ մարդկութիւնը լքած է իրեն ու անիկա կամաց – կամաց դարձած է մռայլ արձան քաշուած իր մէջ:

Սակայն իմ սերունդին կը սորվեցնէին մտածել, որ այն արձանը մարմնացումն է բոլոր գեղեցիկ, վեհ իտէալներու կոմունիզմի ու ան է անոր իրական մարմնացումը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

— Յուսահատի՛լ: Կ'երեւի չես լսած այն եռուզեռը, որ տիրեց աբողջ գիշերը բլուրին վրայ եւ մարգադաշտին մէջ: Բոլոր այդ գազանները հաւաքուած էին այս գիշեր մեր պատերուն շուրջը: Դուն տեսար, թէ որպիսի հծծիւններով եւ հառաչանքներով գրինք մեր ամբողջ ուժը, հազիւ հազ զանոնք ետ մղել կարենալու համար: Վաղը այնքան շատ Թուրքեր պիտի գան հոս, որքան խոտի ծիլեր կան այս մարգադաշտին վրայ: Մենք բոլորս ալ չարաչար յոգնած ենք արդէն, ոչ մէկերնիս քիչ մը հանդիստ ունեցանք. մեր պատերը քանդուած են, եւ պաշտպանուելու համար զէնք ալ չունինք: Գալով սպասած օգնութեանդ... Զարժեր նոյնիսկ խորհիլ այդ մասին: Որքա՞ն է թիւը անոնց, զոր թուեցիր: Ի՞նչ կրնայ ընել ճանճ մը պիծակներու վոհմակի մը դէմ: Ոչինչ: Մի՛ մոռնար, որ վանքին մարդիկը այլեւս չեն կրնար դուրս գալ: Անկասկած Թուրքերը պաշարած են նաեւ վանքը: Եւ նոյնիսկ եթէ կարենային դուրս գալ, այնքան անխե՞լք են, որ թողուն իրենց ապահով ապաստանը, երբ դուրսը ստոյգ մահն է որ կը սպասէ իրենց: Ալ ի՞նչ կը սպասես, բարեկամս. տեսար որ երէկ գիշեր մէկը գնաց Քոզիաքի դղեակը, Մազերոլի տանուտէրը նոյնպէս գնաց իր դղեակը: Մարդ զրկեցինք վանք, եւ ասոնցմէ ոչ մէկը վերադարձաւ: Ալ ի՞նչ պէտք է ընել, եթէ ոչ կտրել բոլոր յոյսերը: Գացողները անպայման ինկան Թուրքերու ձեռքը եւ հիմա կամ վիրաւոր ու շղթայակապ կը տուայտին թշնամի բանակատեղիին մէջ, եւ կամ առ յաւէտ փակած են իրենց աչքերը: Ոչ ոք, կ'ըսեմ քեզի, ոչ ոք կրնայ օգնութեան հասնիլ մեզի: Եւ այսօր իրիկուն չեղած՝ ոչ դուն ողջ մնացած կ'ըլլաս, ոչ ալ ես:

— Տէրն Աստուած կ'ողորմի մեզի, թող ըլլայ իր կամքը, պատասխանեց միւսը:

Եւ ջերմօրէն սեղմեց իր բարեկամին ձեռքը:

Յետոյ ուղղուեցաւ դէպի ուրիշ խումբեր, ուր եւս միեւնոյն խօսքերը կը լրսուէին:

— Թող ըլլայ՝ ինչպէս որ Տիրոջ կամքը կ'ուզէ... Գոնէ ողորմած ըլլայ մեզի հանդէպ... Մեր կեանքը անտանելի է այստեղ... վերը՝ թերեւս աւելի երջանիկ կ'ըլլանք... Այո՛, թո՛ղ Աստուծոյ կամքը ըլլայ...

Այս խօսքերը լսելով, մարդը փաթթուեցաւ իր լայն վերարկուին մէջ և պըզտիկ կրակի մը մօտ՝ նստաւ երազկոտ:

Այս պայծառ առաւօտեան լուսաբացին յայտնի էր որ ծնունդ պիտի առնէր արեւոտ գեղեցիկ օր մը:

Քրիստոնեաներու բանակատեղիին մէջ ամէն մարդ ոտքի էր, եւ եռանդուն շարժում մը կը տիրէր: Սակայն շատ աւելի աշխոյժ ու եռանդուն էին Թուրքերը իրենց բանակատեղիին մէջ, որովհետեւ նախորդ օրուան իրենց սպառած ուժերը վերադտած էին հանդիստ քնանալով: Անոնք կը խորհէին հասնիլ Սթիչնայի հարբստութեան եւ գանձերուն, եթէ յաջողէին ձեռք անցընել մէկ քանի վանականներ: Ամէն գնով կ'ուզէին տիրանալ մենաստանին եւ գերիվարել զայն պաշտպանողները: Բայց կը վարանէին այս որոշումը գործադրելով յառաջանալու, զգուշանալով որ իրենց ետին չմնան ուժեղ ձեռքեր, որ թերեւս կարենային փակել վերադարձի ճամբան:

Եւ քանի որ անոնք եկած էին սլաւ հողերուն վրայ կողոպուտի եւ թալանի, ունէին նաեւ միտում՝ ձեռք ձգելու բազմաթիւ կայտառ երիտասարդներ ու պատանիներ, յետագային ծախելու համար զանոնք Թուրքիոյ մէջ, որպէս ստրուկ: Կը յուսային նոյնպէս առեւանգել գէթ մեծ թիւով փոքրիկ տղաք ու աղջիկներ, ինչ որ շատ դիւրին չէր իրենց համար, որովհետեւ բնակիչները նախատեսած էին վտանգը, եւ հրդեհներէն ու հսկայ խարոյկներէն փրկելու համար իրենց ամենասիրելի եղող կիներն ու զաւակները, դրած էին զանոնք ապահով ապաստաններուն մէջ, ամրացուած վայրեր եւ կամ թաքուն պահած՝ անտառին խորունկ անկիւնները:

Առաւօտեան առաջին ժամերուն Թուրք բանակը վերստին պաշարած էր եկեղեցին: Խեղճ գիւղացիները դերմարդկային ճիգով կը կռուէին իրենց մնացորդ վերջին ուժերով, եւ կը վանէին Թուրքերը մահը աչք առած մարդոց կոյր յանդըգնութեամբ, որովհետեւ յուսահատութիւնը յաճախ կ'արթնցնէ բնազդական ուժ մը, որ յետին զինուորն իսկ կրնայ վերածել հերոսի:

Թերեւս պարկեշտ գիւղացիութիւնը պիտի կրնար աւելի երկար տոկալ, եթէ ունենար իրեն օգտակար եղող մարդ մը, որ ատակ ըլլար խորհուրդներ տալու, եւ, վերջապէս, կարող ըլլար ղեկավարելու գրոհը: Բայց Մազերոլի իշխանը ոչ եւս էր: Գիշերուան ընթացքին ինկած էր ան անհաւատներու ձեռքը:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(44 – Շար.)

ՀԻՓԻՆԵՐՆ ՈՒ ԵԻՓԻՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Լոս Անճելըսի անորակելի ռճիրին առթիւ, Ֆրանսուազ Փարթիւռիէ Ֆիկառոյի մէջ կը ներկայացնէ նոր շարժում մը՝ Եիփիները :

Շերոն Թէյթի եւ անոր բարեկամներուն ահաւոր սպանութեան պատմութիւնը թիւրիմացութեան մը առիթ ստեղծեց, կամ առնուազն շփոթութիւն՝ շատերու մտքին մէջ : Այսպէս, շատ շատեր, կը կարծեն թէ ոճրագործներու երկսեռ խմբակը կը պատկանի Հիփիներու շարժումին : Սխալ մը, որ կը ստեղծուի արտասանութեան շփոթէ : Արդարեւ, Հիփիները ընդհանրապէս բարեհամբոյր են եւ դէմ են, բիրտ ուժի գործածութեան : Քաղաքական դետնի վրայ «չէզոք» են, այլ խօսքով՝ ապաքաղաքական : Փոլանըսքիի տան մէջ ոճիր կատարողները կը պատկանին Եիփիներու կամ ասոնց ճիւղին պատկանող այլ խմբակի մը : Ասոնք ամերիկեան կեանքին մէջ երեւցող վերջին նորութիւններն են, որոնց մասին դեռ յստակ պատկերացում մը չկայ : Այսպէս է, որ դեռ կը մնան առեղծուային :

Սեւ Ուժին (պլէք Փաուր) ծնունդէն, Մարթին Լուտեր Քինկի սպանութենէն ի վեր ամէն շարժում, որ բիրտ ուժի դէմ էր, հող կորսնցուց ամերիկացի ընդդիմադիր երիտասարդութեան մօտ, ըլլայ ան սեւամորթ թէ սպիտակ : Եւ երեք տարիէ ի վեր, Հիփիներու շարժումը իր ծաղիկներով տեղատուութիւն մը կ'արձանագրէ : Կարելի է ըսել, թէ Եիփիները կը ներկայացնեն Հիփի ուժը (Հիփի փաուրը) : Քաղաքականացումն է շարժումին՝ պայքարի նշանախօսքին տակ :

Եիփիները, որոնց մասին քիչ խօսուած է Ֆրանսայի մէջ, ամերիկեան անիշխանական սերունդին վերջին եւ ամէնէն բիրտ արտայայտութիւնն է : Շարժում մըն է, որ գոյութիւն ունի տարիէ մը ի վեր, ազգային չափանիշով : Համալսարաններուն մէջ ոտք դրած է «երիտասարդական ակումբ»ի ձեւին տակ : Փոքրամասնութիւն կը կազմեն, սակայն արդէն իսկ մտահոգութիւն կը պատճառեն հասարակութեան : Ոստիկանութիւնն ու դեսպանատուները ցանկեր կազմած են իբրեւ վտանգաւոր եւ անբաղձալի տարր :

Եիփիներու ծրագիրը տարօրինակ համադրութիւն մըն է քաղաքական ծայրայեղ — արմատական տրամադրութիւններ ունեցող՝ Ուսանողներ Ժողովրդավար Ընկերութեան, որ ի դէպ, շատ լուրջ կազմակերպութիւն մըն է, եւ անառակ, ցոփ կեանքի ջատագով նիհիլիստներուն (ոչնչականութիւն), որոնք պայքարի զէնքեր կը նկատեն թմրեցուցիչները, սեռականութիւնը, գայթակղութիւնը : Ցամենայն դէպս, ցարդ ոչ մէկ փիլիսոփայութիւն — բացի Սատէն — համարձակած էր այսքան յանդգնութեամբ, այսքան պաղարիւնութեամբ եւ վճռական ձեւով յայտնել իր կամքը ամէն ինչ քանդելու, օդը հանելու ամէն բան, աղտոտելու չորս դին : Ապի Հոֆման, անոնց առաջնորդը, կը ներկայացնէ իրենց ծրագիրը գրքի մը մէջ.

« Revolution for the hell of it... »

— Յեղափոխութիւն՝ դժոխք ստեղծելու համար : Դժուար է թարգմանութարգմանութեամբ տալ իսկական իմաստը անոր, մնաց որ Եիփիներու բերնին մէջ նախադասութիւնը դիտմամբ երկու իմաստ ստացած է : Առաջինը քիչ մը տարօրինակ է. « Յեղափոխութիւն ... որպէսզի ամբողջական խառնաշփոթութիւն ստեղծուի » : Միւսը՝ «Յեղափոխութիւն, որպէսզի վերջապէս Դժոխքի վերածուի աշխարհ » :

Յատկանշական է, որ ամէն անդամ երբ Եիփիի հետ է գործը, «Դժոխք», « Սատանայ», «Կախարդ» եւ «Խոզ» (դըժոխքի դատապարտուածի իմաստով) բառերը երեւան կուգան : Սիստեմաթիկ շփոթով մը, հակադարձութեամբ եւ մեր քաղաքակրթութեան բոլոր արժէքներու մերժումով Զարը այլեւս կը դառնայ Բարի, եւ ստանան կը ճշդէ նոր օրէնքները : Սեռային յարաբերութիւնները, թմրեցուցիչները, գինարբուքները «միջոցներ » են յեղափոխական խմբակներուն համար, որոնք պէտք է արտայայտեն իրենց պժգանքը սեփականութեան, դրամին, յաջողութեան, բոլոր միջոցներով, առանց նոյնիսկ տեղի տալու բրռնութեան առջեւ, մարդասպանութիւնը մաս կը կազմէ իրենց վարդապետութեան :

ՍՏԱՑԱՆՔ

Manuel de Langue Arménienne par le Prof. Frédéric Feydit, (Deuxième édition revue et augmentée) Editions Klincksieck Paris 1969.

×

Յուշամատեան Ներսէս Մելիք Թանդեան արքեպիսկոպոսի, հրատարակութիւն Ատրպատականի Հայոց Թեմական Խորհուրդի :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹ այցելած է խմբավար Օհան Տուրեան, որուն ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է հայ գեղարուեստասիրաց միութեան կազմակերպութեամբ : Ընդունելութեան ներկայ գտնուած են լիբանանցի դէմքեր : Խմբավարը կը ղեկավարէ Երեւանի Ֆիլհարմոնիան : Վերջերս, հայրենի մամուլը գնահատանքով արտայայտուեցաւ Օհան Տուրեանի մասին, երբ ան Թումանեանի հարիւրամեակին առիթով, նոր մտայղացումով ու արդիական թարմ ոճով բեմադրեց հեղինակին «Անոյշ» օփերան, բեմադիր Վարդան Աճէմեանի եւ նկարիչ Ռոպէր Նալբանդեանի գործակցութեամբ : Օհան Տուրեան ծնած է Երուսաղէմ 1922ին : Հայաստան մեկնած է 1957ին, Ֆրանսայէն :

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Պրիսթոլ» պանդոկին մէջ, Դեկտեմբեր 5ին, բացումը կատարուեցաւ եգիպտահայ նկարիչ Բիւզանդ Կոճամանեանի նկարներու ցուցահանդէսին, որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտ. 12 :

×

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ Յուսաբեր ակումբին մէջ, Դեկտեմբեր 6ին փայլուն հանդիսութեամբ մը տօնակատարուած է Գահիրէի մեր պաշտօնակցին՝ «Յուսաբեր» օրաթերթի 55րդ տարեդարձը : Հանդիսութեան նախագահած է Ար. Մէօթէմէտեան :

×

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռէն Կոմիտասի կեանքն ու գործը ներկայացուցած է Տըրդատ Զօհրապեան, որ անդամ է Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին : Զայնասըփռումը կատարուած է Նոյեմբեր 28ին :

×

ՊՈԼՍՈՅ հայ գաղութը պատշաճ շուքով տօնած է Յովհ. Թումանեանի հարիւրամեակը, Շանի սրահին մէջ, պատրիարք հօր նախագահութեան ներքեւ : Խօսած են Շնորհք Արք. եւ Կեդրոնականի տնօրէն Հրանդ Տէր – Անդրէասեան : Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը : Մամիկոնեան երգչախումբը, ընկերակցութեամբ նուագախումբին, ներկայացուցած է «Անոյշ»ի Ա. Բ. եւ Ե. արարները, ղեկավարութեամբ Տիգրան Մամիկոնեանի : Հանդիսութեան ներկայ գտնուած են հայ կաթողիկէ համայնքի վիճակաւոր Յովհ. Արք. Զոլաքեան, մարմիններու ներկայացուցիչներ, տնօրէններ, մտաւորականներ եւ մամուլի թղթակիցներ :

ՀԻԻՍԻՍԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ ՇԻՆԾՈՒ ԿՈՒՌՔԸ

Էքոնոմիսթ կը գրէ.— Հիւսիսային Քորէա 1950ի կռիւներուն ատեն այնքան խօսեցուց իր վրայ որ այդ երկրին վարիչները իրենց մղած պատերազմներով հռչակ չինեցին : Անոնց անունները գրեթէ ամէն օր մեծատառ հրատարակուեցան աշխարհի թերթերուն մէջ, բայց անողոք ժամանակը հետզհետէ մոռացութեան տուաւ զիրենք, եւ պատերազմին յաջորդող տարիներուն, Հիւսիսային Քորէա եւ իր ղեկավարները սրբուեցան մարդկային յիշողութենէն, ստիպուեցան ամփոփուիլ միւս տիտան համայնավարներուն հովանիին տակ, եւ ամէնէն վերջ մոռցուեցան, Վիէթնամի պատերազմին հետեւանքով :

Հիւսիսային Քորէա երկու տարի առաջ միայն պատահական «ելոյթ» մը ունեցաւ, ամերիկեան լրտեսական նաւ մը գերի վարելով, եւ աշարհի ուշադրութիւնը վերստին հրաւիրելով իր վրայ : Այս խիզախութեան առաջ բերած տպաւորութիւնն ալ կարճատեւ եղաւ սակայն, եւ այն ատեն է որ Հիւսիսային Քորէացիք ափսոսանքով հաստատեցին թէ պէտք ունին Մաօ Յէ Թունկի կամ Հօ Շի Մինհի նման երկաթէ ղեկավարներու : Որքան ատեն որ զուրկ են այսպիսի առասպելական «հերոսներէ», դատապարտուած են ստուերի մէջ մնալ եւ ապաւէն մը փնտռել :

Բայց անոնք կուռք մը ունէին, եւ ան կը կոչուէր Քիմիլ Սունկ, իրենց ամէն ինչն էր ան, ռահվիրայ եւ նախագահ Քորէայի համայնավար կուսակցութեան, տարիներով երկիրը պահած էր իր մականին տակ : Մեղք որ սակայն արտաքին աշխարհը չէր ճանչնար զայն, քորէական այդ կուռքը անծանօթ կը մնար շատերու : Այն ատեն ճար մը գտան եւ օտար լեզուներու թարգմանեցին Սունկի կենսագրութիւնը, եօթներորդ երկինքը բարձրացնելով զայն : Այդ ուռուցիկ գրքին մէջ գրուած էր թէ Քորէայի ժողովուրդը առաքեալ մը գտաւ յանձին Սունկի, որ դեռ 34 տարեկանին երկրին առաջնորդը հանդիսացաւ, եղակի յեղափոխական մը, որ հայդուկային պատերազմ մղեց ճամփոններու դէմ, պարտադրեց իր անունը եւ երբեք չվհատեցաւ իր պայքարին մէջ :

Այս խօսքերուն մէջ ճշմարտութեան գիծեր կային անշուշտ, բայց Քորէացիք այնքան առաջ տարին այս կռապաշտութիւնը, որ յանդգնեցան ըսել թէ Սունկ այս դիրքին տիրացաւ, առանց Ռուսիոյ ամենադոյզն օժանդակութեան, լոկ իր ուժերով եւ կարողութիւնով : Ահաւասիկ քորէական օդապարիկ մը, որով այդ Սունկը ներկայացուեցաւ նաեւ իբր մարդաստուած, որ նուիրական լերան ոգին կը կրէր իր մէջ եւ ի վիճակի էր անդենականին մէջ ալ իշխելու թէ դրախտին եւ թէ դժոխքին ... :

Մերկ իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է սակայն : Սունկ իր ազատագրական պայքարը մղելու համար երկար ատեն օժանդակութիւն գտաւ Կարմիր Չինաստանէ, յետոյ հագաւ խորհրդային զինուորականի համազգեստը եւ ռուսական ուժերով Փիոնկեանկ մտաւ, իսկ համայնավար կուսակցութեան գլուխն անցնելու համար, արիւնոտ եւ անողոք մաքրագործում մը ըրաւ այդ կուսակցութեան շարքերուն մէջ :

Քաղեց՝ Ս. ՎԱՐԴԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (649)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

— Ինձմէ աւելի ես միշտ :
— Լաւ, ի՞նչ ըսել կ'ուզես :
— Պէտք է ջանաս հասկնալ թէ ո՞ւր կ'երթայ այս հարսնիքը :
— Ո՞ւր կ'երթայ :
— Այո :
— Գիտեմ :
— Ո՞ւր կ'երթայ ուրեմն :
— Քատրան Պլէօ :
— Այս կողմէն չեն երթար հոն :
— Ուրեմն դէպի Լա Բափփէ կ'երթայ :
— Կամ ուրիշ տեղ :
— Ազատ է : Հարսնիքները ազատ են :
— Այդքանը չի բաւեր : Կ'ըսեմ թէ պէտք է ջանաս գիտնալու համար թէ ի՞նչ է այս հարսնիքը որու մէջն է ծերը եւ թէ ո՞ւր կը բնակի այս հարսնիքը :
— Գիտցածէդ անդին չես անցնիր շարունակ. ահա խիստ զուարճալի յանձնարարութիւն մը : Քեզի համար դիւրին բան մըն է ութ օրէն ետք գտնել հարսնիք մը որ բարեկենդանի օրը Փարիզէն անցած է : Յարդի շտեմարանի մը մէջ ինկած ասեղ մը. գնդասեղ մը փնտռե՞լ : Մի՞թէ կարելի բան է այդ :
— Հոգ չէ, պէտք է ջանալ, լսեցի՞ր Ազէլմա :

Կառքերուն երկու շարքերը պուլվարին երկու կողմէն վերստին շարժիլ սկսան իրարու հակառակ ուղղութեամբ, եւ դիմակաւորներու կառքը դադրեցաւ տեսնելէ նոր հարսին կառքը :

ԳԼՈՒԽ ՁԶՌ

ԺԱՆ ՎԱԼԺԱՆ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿԱՊԱԾ Է ԹԵՒԸ

Որո՞ւ տրուած է իր երազին իրականը տեսնել : Ասոր համար հարկաւ ընտրութիւններ կ'ըլլան երկինքը, մենք ամէնքս ալ ընտրելի ենք յանգէտս. հրեշտակները կ'ընտրեն : Քոզէթ եւ Մարիուս ընտրուած էին :

Քոզէթ քաղաքապետական պաշտօնատան մէջ գեղապանծ եւ սրտառուչ էր : Թուսէն հագուեցուցեր էր զայն Նիքոլէթին հետ :

Քոզէթ սպիտակ մետաքսէ շրջազգեստ մը տակէն իր Պէնզեան ասեղնակերտ շրջազգեստը հագած էր. ունէր նաեւ անգլիական հիւսքէն քօղ մը, պատուական մարգարիտներու մանեակ մը, պսակ մը նարնջենիի ծաղիկներու, որոնց ամէնքն ալ սպիտակ էին եւ որոնց սպիտակութեանը մէջ կը ճառագայթէր ան : Քոզէթ քնքոյշ անբծութիւն մըն էր որ ճառագայթին մէջ կը սփռուէր եւ կ'այլակերպէր : Կարծես թէ դիցուհի մը ըլլալու պատրաստ կոյս մըն էր :

Մարիուսին գեղաթել մազերը լզկուն եւ հոտաւէտ էին. թանձրահիւս խոպոպիկներուն տակէն տեղ տեղ դեղին գիծեր կ'ընդնշմարուէին որոնք պատնէշին մէջ ընդունած վէրքերուն սպիներն էին :

Մեծ հայրը Պարասի ժամանակին ամբողջ վայելչութիւնը իր հագուստին եւ ձեւերուն մէջ միահամուռ խառնելով, Քոզէթը կը տանէր փառաւորութեամբ եւ հպարտութեամբ : Փոխանորդութիւն կ'ընէր Ժան Վալժանին, որ ձեռքը կապուած ըլլալուն, չէր կրնար թեւը առնել Քոզէթը :

Ժան Վալժան սեւեր հագած էր եւ ետեւէն երթալով կը ժպտէր :

— Պ. Ֆոշլավան, կ'ըսէր մեծ հայրը, գեղեցիկ օր մըն է այս : Վիշտերու եւ ցաւերու վերջը ըլլալու համար քուէ կուտամ : Այսուհետեւ պէտք չէ որ տրտմութիւն ըլլայ որեւէ տեղ : Ահա կը հրամայեմ որ ուրախութիւն ըլլայ ամենուրեք : Զարութիւնը էութիւն ունենալու իրաւունք չունի : Յիրաւի կապտագէղ երկինքին համար նախատինք մըն է դժբաշտ մարդեու էութիւնը : Գէշութիւնը մարդ չի զգար, որովհետեւ մարդ իրապէս բարի է :

Ամէն մարդկային թշուառութեանց կեդրոնատեղին եւ կեդրոնական կառավարութիւնն է դժոխքը, կամ թէ ուրիշ կերպով ըսենք, սատանային Թիւիլրին : Բայց ես, իմ մասիս, ա'լ քաղաքական կարծիք չունիմ. ես մէկ բան կ'ուզեմ միայն, կ'ուզեմ որ ամէն մարդ հարուստ այսինքն ուրախ ըլլայ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան, Օր. Անահիտ եւ Պ. Ալեքսանտր Երամեան, Այրի Տիկին Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Ալթունեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Չիֆթէեան, Տոլապճեան, Դանիէլեան, Քէյիճեան, Ունճեան (Պոլիս), Պօղոսեան (Էքս ան Փրովանս), Սարաճեան, Աւետիսեան, Շէքէմեան, Հիպու, Կիւպիւշանտազեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, աներձագին, քեռայրին, զարմիկին, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 7ին, 82 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Դեկտեմբեր 11), ժամը 13·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կանեիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը ժամը 16·15ին ատենները :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՌԱՋ.—Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պ. Արսլանկիւլեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՍԼԱՆԿԻԻԼԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Պ. Եդուարդ Տընկոյեան, Այրի Տիկին Գեղամ Տընկոյեան, զաւակները եւ քոյրերը, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց եղբօր, ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԵՂԱՄ ՏԸՆԿՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առիթով, այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մըկըրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Բարսեղ Զաքարեանի զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր՝

ԲԱՐՍԵՂ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին եւ իրենց մօր՝

ՇԱՀՆԱՐ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

մահուան տասնամեակին առթիւ այս Կիրակի, (Դեկտեմբեր 14), Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Քէօսէեան եւ զաւակները՝ Մարտիրոս, Սոֆի եւ Սահակ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ մերազն ժողովուրդին, թէ այս Կիրակի, Ս. Յակոբայ տօնին առիթով, տեղի պիտի ունենայ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. պատարագ, զոր պիտի մատուցանէ Յակոբ Եպիս. Վարդանեան :

Յետ պատարագի, կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ, Պալագեան Սրբազանի, բարերար Վ. Խորասանճեանի, Տոքթ. Սիվրիհիսարլեանի, Յակոբ Մալաքեանի, Արամ Թէքէեանի, Տիրան Թէքէեանի, Թահթաճեանի, Վ. Սահաթճեանի եւ Ենովք Արմէնի հոգիներուն համար :

Պատարագի ընթացքին, հանդիսապետ եպիսկոպոսը պիտի յանձնէ քահանայական լանջախաչը, զոր Վազգէն Հայրապետը Էջմիածնէն զրկած է Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանի, ի գնահատութիւն իր նուիրեալ ծառայութեանց :

Պատարագի աւարտին՝ Սրբազան Հայրը պիտի ընդունի ներկանեու շնորհաւորութիւնները իր անուան տնօնին առիթով :

ՄԵԾ ՏՕՆԱԾԱՌ

պատրաստուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական զուարթ երեկոյթ խրախճանք

Կիրակի Դեկտեմբեր 14, ժամը 16,30ին

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԻԿԸ

կուգայ ներկայ եղող բոլոր փոքրիկներուն

26, Rue Troyon — SEVRES

Métro Pont de Sèvres

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Օփերայէն Օր. Նիքոլ Մընիւ, Շաբաթ իրիկուն Ֆրանս – Միւզիքի երաժշտական յայտագրի ընթացքին (ժամը 20·30էն ըսկըսեալ) պիտի երգէ նաեւ Բ. Կանաչեանի «Օրօրը» (նախապէս յայտարարուած Նոյեմբեր 28ի համար եւ յետաձգուած) :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ Դեկտեմբեր 14ին հանդիսաւոր պատարագ եւ Մատաղօրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ : Այս առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հարաւային Ֆրանսայի Թէմին Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեան :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հայկական վարժարանի տօնածառը Դեկտեմբեր 14ին Կիրակի ժամը 16ին, Միւնիսիփալի սրահին մէջ, մարզադաշտին դիմաց, Ավընիւ ժան ժօռէս :

Երգ, արտասանութիւն, զաւեշտ՝ «Կիրակոս Աղային ճաշարանը» :

Կաղանդ Պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում :

Մուտքը բոլորովին ձրի

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 12րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի : Հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

յաւարտ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, եկեղեցւոյս բարերարներու ննջեցելոց հոգւոյ յիշատակին : Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ 10 :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութեան կողմէ, ի պատիւ հրաժարեալ վարչութեան ընկերուհիներուն, Կիրակի Դեկտ 14 ժամը 15ին

Salle des Fêtes de la Mairie
Rue Voltaire — ALFORTVILLE

Գեղարուեստական բաժին

Ջերմ մթնոլորտ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները :

"ԿԵԴՐՈՆԱՆԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐ"

Սիրելի Կեդրոնականցի,

Ինչպէս գիտէք, անցեալ տարի հաստատուած էր, անխախտ եւ մնայուն «Կեդրոնականցիներու Օր» մը, ամէն տարուան Դեկտեմբեր ամսոյն Բ. Կիրակին, իսկ նոյն թուականին ժամը ճիշդ 13·30ին ալ որոշուած էր յարգանքի պահ մը, ի պատիւ Կեդրոնականի եւ անոր բազմանդամ, հին ու նոր սաներու, ինչպէս նաեւ մեզմէ անդարձ մեկնող նախկին Կեդրոնականցիներու յիշատակին :

Այս տարի, մեր այդ հանդիսական օրը կը զուգադիպի Դեկտեմբեր 14ին, որով, իբրեւ հաւատարիմ Կեդրոնականցի, այդ օրը, դարձեալ հաւաքաբար տօնելու համար, կը հրաւիրուին բոլոր փարիզաբնակ նախկին Կեդրոնականցիները, Դեկտեմբեր 14ի Կիրակին, ժամը 12էն սկսեալ, Բիւ Լաֆայէթի վրայ, Տիամանթէռ ճաշարանը, ուր մասնաւոր ճաշագին մը որոշուած չըլլալով, ամէն ոք ազատ պիտի զգայ ինքզինքը, իր քսակին ու քիմքին համեմատ ճաշելու, համաձայն ճաշարանին սովորական ճաշացուցակին :

Իսկ անոնք որ, կամքէ անկախ պատճառներով պիտի չկարենան ընթացք տալ այս հրաւէրին, պարտին գոնէ այդ օրը, ժամը ճիշդ 13·30ին, յարգանքի բաժակ մը բարձրացնել, ի պատիւ Կեդրոնականի, ուր որ ալ գտնուին իրենք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք — Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ դիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի չքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ — Ճոխ պիւֆէ — Քօթիյեօն

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակէն Բաբէր թիւ 7, կամ՝ անդամուհիներէն :

SURPRISE PARTY

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վիէնի ՍԵՒԱՆ խումբի կողմէ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, տեղւոյն Օհանջանեան ակումբը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Էսաեան Սանուց Միութեան առժամեայ վարչութիւնը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Էսաեանցիները, մասնաւորաբար անոնք՝ որոնց հասցէները ծանօթ չեն, Երկուշաբթի (15 Դեկտեմբեր), ժամը 20·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քատէ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 13 ժամը 16ին Միութեան գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ :

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Դեկտ. 12) իրիկուն ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմիններու բոլոր վարչութիւնները այս Շաբաթ 13 Դեկտ. ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ :

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս Կիրակի 14 Դեկտ. եկեղեցւոյս անուան տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի :

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils

27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES ARAX 2

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ-խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաուէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լագերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Réouverture de l'Epicerie Orientale chez les Frères Haïrabedian

7, RUE DE TRACY, PARIS (2e)

(Métro : Strasbourg Saint-Denis et Réaumur - Sebastopol)

Հոն կը գտնէք արեւելեան լաւագոյն ապրանքները, ամէնէն յարմար գիներով :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ՝

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ

Բաց է ամէն օր բացի Կիրակիէ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 12 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·687 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.687

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹ

Օրուան քաղաքական կարեւոր հարցերէն մէկն է սիրալիր տեսակցութիւնը, զոր Դաշնակցային Գերմանիոյ դեսպան Հէլմութ Ալլարտ ունեցաւ Դեկտ. 8ին Մոսկուայի մէջ Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի հետ:

Այս հանդիպումը կը նկատուի նախաքայլ մը վերջնապէս լուծելու համար հարեւան երկու երկիրներու միջեւ թիւրիմացութեան տեղի տուող խնդիրները:

Տարակոյս չկայ, որ գերմանեւխորհրդային համաձայնութիւնը կոչուած է ամրապնդելու խաղաղութիւնը Եւրոպայի մէջ: Միաժամանակ՝ դժուարացնելու — եթէ ոչ անկարելի դարձնելու — համաշխարհային նոր հրդեհի մը բռնկումը:

Գերման կառավարութիւնը Սեպտ. 10ին դիմած էր Մոսկուայի կառավարութեան՝ ոչ-յարձակման դաշնագիր մը կնքելու համար:

Ընկերվարական Վիլլի Պրանտի իշխանութեան գլուխ գալով Կրէմլինի վարիչները վստահութիւն ունեցան Դաշնակցային Գերմանիոյ անկեղծութեան վրայ: Ու ընդառաջ գացին գերմանական առաջարկին: Կրոմիքօ-Ալլարտ տեսակցութիւնը կը նկատուի բանակցութեանց սկզբնաւորութիւն մը:

Խորհրդային Միութիւնը Պոնի կառավարութեան հետ իր յարաբերութիւնները բարելաւելու համար կը պահանջէր՝

Ա) Չեղեալ համարիլ 29–30 Սեպտ. 1938ի Միւնիխի համաձայնագիրը, որով Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա եւ Գերմանիա Չեխոսլովաքիայէն կը պահանջէին մինչեւ Հոկտ. 10 պարպել Զիւտէթեան շրջանը եւ զայն յանձնել նացի Գերմանիոյ: Չորսերը ազատութիւն կուտային Հիթլէրի իր «կենսական տարածութիւն»ը փնտռել Գերմանիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ: Միւնիխի մէջ Անգլիա (Չէմպրլէյն), Ֆրանսա (Տալատիէ) եւ Իտալիա (Մուսոլինի) անձնատուր կ'ըլլային նացի «Ֆիւրէր»ին, որ այս դիւրին յաջողութենէն չփացած՝ տարի մը չանցած, 1939 Սեպտ. 1ին կը յարձակէր արեւելեան սահմանի իր հարեւանին՝ Լեհաստանի վրայ, ազդանշանը տալով երկրորդ աշխարհամարտին:

Բ) Ճանչնալ արեւելեան Պերլինի կառավարութեան իրաւական գոյութիւնը:

Գ) 1945ին՝ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին գծուած սահմանները, մանաւանդ Օտէր–Նայսէ գիծը ընդունիլ իբրեւ վերջնական սահմանագլուխ Դաշնակցային Գերմանիոյ:

Դ) Արեւմտեան Գերմանիան վերածել քաղաքական անկախ միաւորի մը:

Ե) Ստորագրել միջուկային զէնքերը չծաւալելու դաշնագիրը:

Այս հինգ կէտերէն միայն վերջինն է, որ գործադրուեցաւ անցեալ շաբաթ:

Վիլլի Պրանտ սկիզբէն եւ եթ կողմնակից է եղած Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան միջեւ բարեկամական յարաբերութեանց հաստատման: Զինքը տեսած ենք միշտ Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարներուն, ուր ամէն անգամ ճառ խօսած է՝ այդ տեսակէտը պաշտպանելու համար: Սակայն Միջազգայինը ընթացք չէ տուած իր առաջարկին զանազան վերապահումներով:

Դաշնակցային Գերմանիա ծրագրած է Խ. Միութենէն զատ արբանեակ երկիրներու հետ եւս ոչ-յարձակողական եւ բարեկամական համաձայնագրեր կնքել:

Գերման ճարտարարուեստին համար ընդարձակ շուկաներ կրնան բացուիլ այդ շրջաններուն մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Երկար բանակցութիւններէ ետք, Չորեքշաբթի օր, կազի – ելեկտրականութեան սենտիքաներու ներկայացուցիչները եւ պետութիւն – գործատէրը համաձայնութեան եկան եւ պայմանագրութիւն մը ստորագրեցին: Ելեկտրականութեան – կազի տնօրէնութեան հետ այս պայմանագրութիւնը, որ աննախընթաց է, ստորագրեցին չորս սենտիքաները: Միայն Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն է (ՍԷ. ԺԷ. ԹԷ.) որ վերապահեց իր համաձայնութիւնը: Աւելի ճիշդ կ'ուզէ նախ հանրաքուէով մը կարծիքն առնել սենտիքաներու բոլոր անդամներուն: Հաւանական կը նկատուի սակայն որ ՍԷ. ԺԷ. ԹԷ.ն ալ համաձայնի ի մօտոյ:

Ստորագրուած այս համաձայնութիւնը մկրտուած է «յառաջդիմութեան պայմանագրութիւն» եւ կը նախատեսէ նախ որ ամսաթոշակներու յառաջխաղացում մը կապ ունենայ հաստատութեան ազգային աճումին եւ բարգաւաճման հետ: Այս կարգադրութիւնը 1969ի համար արդէն 9 առ հարիւր յաւելում մը պիտի տար պաշտօնէութեան: Գալ տարի նախատեսուած բարելաւումը կը հասնի 7 առ հարիւրի: Միայն սենտիքաները իրաւունք ունին չեղեալ հռչակելու այս պայմանագրութիւնը: Երեք ամսուան կանխազգաբարութիւն մը հաստատուած է սակայն որպէսզի կողմերը հնարաւորութիւն ունենան կարգադրելու առկախ հարցերը: Ոչ մէկ զատորոշում եղած է սակայն գործադուլի այն միջոցներուն մասին (հոսանքը կտրելով կամ առանց կտրելու), որոնք կրնան ձեռք առնուիլ այն պայմանաժամէն ետք:

Վերջապէս կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաները կը պահեն գործադուլի իրաւունքը երբ ամսաթոշակի հետ կապ չունի հարցը կամ ազգային հրահանգ է:

Այս պայմանագրութիւնը, որ նախընթացի դուռ կը բանայ, կրնայ պատճառ դառնալ որ նոյն ձեւով կարգադրուին երկաթուղիին հետ կապ ունեցող հարցերը ու նաեւ այլ մարզերու մէջ:

× Ազգ. Ժողովը 91ի դէմ 385 ձայնով վաւերացուց սմիկը սմիքի վերածող ծրագիրը: Ցարդ սմիկը (միջարհեստական երաշխաւորուած նուազագոյն ամսաթոշակ, այսինքն սալէռ մինիմէօմ էնթեր-փրոֆեսիոնէլ կառանթի) այն թոշակն է զոր կը ստանան մօտ մէկ միլիոն բանուորներ եւ կը հասնի ամիսը 530 ֆրանքի: Այս թոշակը ճշդուած է 273 գործածական եւ ընթացիկ սպառումի ապրանքներու գիներուն համեմատ եւ կը փոխուի երբ այդ ապրանքներէն մէկը յաւելում կրէ: Նոր կարգադրութեամբ, այս թոշակը կը դառնայ սմիքը, այսինքն սալէռ էնթեր-փրոֆեսիոնէլ մինիմէօմ տը քռուասանս կամ ԱՃՈՒՄԻ միջարհեստական նուազագոյն ամսաթոշակ:

× Նախարարապետ Շապան – Տէլմաս ճառ մը խօսած է առջի օր ԼԷ գ'Էքօի ակումբին առջեւ, ուր համախմբուած են առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մեծերը: Նախարարապետին գլխաւոր միտքն այն է թէ պէտք է նախապատուութիւն տալ արդիւնաւորման, մրցակցական շրջանակի մը մէջ: Շապան – Տէլմաս իր գոհունակութիւնը յայտնած է նաեւ ելեկտրականութեան – կազի վերջին պայմանագրութեան եւ շեշտած այս առթիւ. — «Այս ամբողջը յեղափոխութիւն մըն է: Հարկ է շարունակել: Պետութիւն – գործատէրը կը բարեփոխէ իր ընկերային յարաբերութիւններու ըմբռնումը հանրային հաստատութեանց ներսը»:

ՏԱՀՈՄԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Եօթներորդ պետական հարուածն է որ կը կատարուի այս նորանկախ ափրիկեան երկրին մէջ:

Չորեքշաբթի առաւօտ նախագահը՝ Էմիլ Զինզու կը ձերբակալուէր երբ կը հասնէր իր գրասենեակը, զինեալ փոքր բախումէ մը ետք: Ցայտնի չէ թէ վիրաւորուա՞ծ է թէ ոչ: Ամէն պարագայի մէջ, ներկայիս իշխանութիւնը ձեռք առած են զինուորականները:

Տահոմէ երկու միլիոն 600 հազար բնակիչ ունի: Տարածութիւնն է՝ 112·622 քառակուսի քիլոմեթր (Ֆրանսայի մէկ հինգերորդը» հոգեդաւան է մեծ մասամբ (60 առ հարիւր) բայց խլամը սկսած է յառաջդիմութիւն արձանագրել երկրին հիւսիսը (15 առ հարիւր): Մնացեալը՝ քրիստոնեայ է (14 առ հարիւր կաթողիկէ եւ 3 առ հարիւր բողոքական): Ապրուստի մակարդակը շատ ցած է մանաւանդ գիւղացիներունը (92 առ հարիւր):

Այս եօթներորդ ապստամբութեան հեղինակն է Մօրիս Քուանտէթէ, որ սպայակոյտի պետն էր: 30 տարեկան է եւ վկայեալ Փարիզի պատերազմական վարժարանէն: Ինք է որ 1967ին տապալած էր Զօր. Քրիսթոֆ Սոկլօն եւ օգնած որ իշխանութեան գլուխ գայ Գնդ. Ալֆոնս Ալէն, բայց երկուքին միջեւ հասկացողութիւնը երկար չէ տեւած: Ճակատագրի հեգնանքով Գնդ. Ալէ ձերբակալուած էր 1969 Յուլիս 14ին իբրեւ պատասխանատու Քուանտեթի դէմ եղեռնափորձի, եւ 10 տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած:

Կը թուի թէ այս նոր պետական հարուածը արդիւնքն է զինուորականներու միջեւ մրցակցութեան մը: Ամէն պարագայի մէջ, իշխանութիւնը ձեռք առնելը շատ դժուար բան մը չէ, մանաւանդ այս ափրիկեան նորանկախ երկիրներու մէջ (կարեւորը առտուն կանուխ ելլելն է...) Բայց հարցը կը դժուարանայ յետագային երբ հարկ կը դառնայ իշխանութիւնը պահել, մանաւանդ երբ երկիրն ալ տնտեսական տագնապի մէջ է:

ՄԱԿի Ուխտին 107րդ յօդուածին համաձայն յաղթական պետութիւնները իրաւունք ունին միջամտելու իրենց նախկին թշնամի Դաշնակցային Գերմանիոյ գործերուն՝ երբ մտահոգիչ գտնեն անոր ներքին կացութիւնը: Այժմ Գերմանները կը փափաքին, որ ջնջուի այս յօդուածը:

Տնտեսականէն վերջ քաղաքական անկախութեան կը ձգտի Գերմանիա, աստիճանաբար:

Խ. Միութիւնը 48 զօրաբաժիններ կը պահէ իր արեւմտեան սահմաններուն վրայ: Դաշնակիցները աւելի քիչ զինուորական ուժ ունին Գերմանիոյ մէջ:

Երբ բնականոն պայմաններ ստեղծուին եւ վստահութիւնը վերահաստատուի, ռազմական այս զգուշութիւններն ալ հետզհետէ պիտի պակսին:

Արեւմտեան պետութիւնները ուշադրութեամբ կը հետեւին Մոսկուա–Պոն յարաբերութեանց զարգացման:

Լաւատեսներուն համար ասիկա կը նկատուի բարենշան երեւոյթ մը՝ կոչուած հեռացնելու նոր աշխարհամարտի մը մղձաւանջը: Մինչ իրատեսներ, անցեալի փորձերէն խրատուած, վերապահ են առնուազն, եթէ ոչ՝ կասկածոտ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՒԱՏՔԸ՝ ՈՐ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՄՂԷ

ԽՄԲ.— Ռոպէր էսքարփիթ այն բացառիկ գրիչն է որ կարճ տողերով շատ բան գիտէ ըսել: Ստորեւ իր վերջին տոմսերէն մէկը («Լը Մոնտ», Դեկտ. 10):

Հասարակ տեղիք դարձած է ըսել թէ աշխարհի երկու ամէնէն բարգաւաճ երկիրները անոնք են որ պատերազմի երկու պարտեալներն էին, ասկէ 25 տարի առաջ: Ատկէ մղուելով, ըսել թէ հարկ է պատերազմները կորսնցնել խաղաղութիւնը շահելու համար, դիւրին գործ է:

Իրականին մէջ, ազգերու երջանկութիւնը կը դատուի ուրիշներու դժբախտութիւններէն եւ եթէ ճիշդ է որ երբեմն պատերազմները կարելի է կորսնցնել, ճիշդ է նաեւ որ երբեք կարելի չէ շահիլ:

Զինադադարէն ետք է որ երկիր մը կը սկսի իրապէս խնդրոյ առարկայ ընել իր կարելիութիւնները եւ եթէ կը խորհի որ իր նոր յաղթանակը իրեն առաւելութիւն մը կուտայ, նոյն սխալը կը գործէ, զոր նապաստակը գործեց կրեային հետ: Ճափոնի և Գերմանիոյ համեմատաեան յաջողութիւնը կուգայ այն առաւել կամ պակաս դժուարութիւններէն զորս ունին այսօր իրենց յաղթականները, ոչ անոր համար, որ պատերազմը շահեցան, բայց մանաւանդ անոր համար, որ կարծեցին թէ շահեցան:

Ռ. Է.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ ձայն-պատկերասփիւռէն ճառ մը պիտի խօսի Երկուշաբթի օր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հազորդեն որ Վարչապետ Կոսիգին յայտարարած է թէ Խորհ. Միութիւնը «գործօն միջոցներ ձեռք պիտի առնէ ամրապնդելու համար արաբ ազգերու պաշտպանութեան կարողութիւնը Իսրայէլի դէմ իրենց պայքարին մէջ»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ սպայակոյտի պետը Զօր. Պառ Լեւ յայտարարած է թէ չի կարծեր որ Արաբներու հետ նոր պատերազմ մը պատահի նախատեսելի ապագայի մը, այսինքն մէկ տարիէն կամ 18 ամիսէն: Ըստ հրեայ զօրավարին երեք կարեւոր ճակատներու վրայ (մարդկային, ռազմագիտական եւ զինեալ ուժերու) Արաբները Իսրայէլի չեն կրնար հաւասարիլ:

ՓԱՐԻԶԻ Սանսիէի համալսարանի կեդրոնին մէջ միջադէպեր պատահած են առջի օր երբ պիտի ցուցադրուէր շարժանկար մը՝ «Պաղեստին պիտի յաղթէ»: Երիտասարդ սիոնական շարժումի մը անդամները խուժած են սրահէն ներս, «Իսրայէլ պիտի յաղթէ» պոռալով, մարդիկ ծեծելով, վիրաւորելով եւ արգելք հանդիսանալով ֆիլմին ցուցադրութեան:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հարիւր միլիառ խորանարդ մեթր բնական կազ պիտի հայթայթէ Իտալիոյ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ գումարուած է «Ստեղծագործ միութիւններու» լիակատար նիստը: Այդ անունին տակ համախմբուած է՝ գրողներու, նկարիչներու, երաժիշտներու եւ սինէասթներու միութիւնը: Օրակարգն է՝ «Լենինեան կուսակցական ոգին և Լենինեան ազգային նկարագիրը գրականութեան եւ արուեստի մէջ»:

Ե՞ՐԲ... ՍՓԻՒՌՔԸ

Ցամաքի ճամբով՝ Փարիզը մօտ է Պէյրութի: Անթիլիասի կառուցին չիտակ Լոյս – Քաղաք կը տանի, անչուշտ եթէ ճամբայ ելլողը չհեղի դէպի աջ, ինչպէս կ'ընէ ամէն ինքզինք յարգող լիբանանա – հայ, ուղղուելու համար դէպի Կաթողի – կոսարան կամ դէպի Պուա–Տը–Պուլոնի ամարանոցը: Ուրեմն, չհեղելու պայմա–նով, Անթիլիասի կառուցին կը տանի Փարիզ: Եւ մարդ կ'անդրադառնայ, որ վերջին հաշուով նոյն մոլորակին վրայ կ'ապրին Պէյրութի 150·000 Հայերը եւ Փարիզի յիսուն հազարը:

Առնք տպաւորութիւններ՝ ամրան երե–կոյ մը Փարիզի հարաւային կառուցիէն Տասնեւչորրորդ քաղաքամաս մուտք դոր–ծող սփիւռքցի երիտասարդ Հայու մը. լիբանահայու մը: Անդրադարձ, որ Պուրճ Համուտի եւ Անթիլիասի ասֆալթէ ժա – պաւէններուն երկարաձգման վրայ տեղ մը, ոչ հեռու, կ'ապրի, օրինակ, փա - րիզահայութիւն կոչուած խմբաւորում մը: Որ այդ խմբաւորումը, հակառակ հայ մամուլի ժլատ տողերու ենթադրել տուածին, հակառակ «ձուլում»ի անբո – վանդակ ու ապիկար ողբերուն (թերեւս արդարացող, ատիկա ուրիշ հարց), ա – ռօրեայ, իրական կեանքով ապրող խըմ–բաւորում մըն է եւ ոչ վերացականու – թիւն:

Դեռ ասոնք ըլլան հաւանաբար տպա – ւորութիւնները ամէն երիտասարդ Հա – յու, որ կը ճամբորդէ Սփիւռք կոչուած իր անհերթեթ ծննդավայրին՝ երկրա – գունդի մէկ կէտէն միւսը եւ դէմ յանդիմ – ման կուգայ սփիւռքահայութիւն կոչուած ցրուում – հաւաքականութեան զանազան խմբաւորումներուն: Եւ չի կրնար չզար – մանալ ան, չընել անակնկալ դիտոր՝ այդ ցրուումին ընդմէջէն՝ հաւաքականու – թեան մը կարելիութեան, անչուշտ եթէ ունի նուազագոյն կարողութիւնը, նուա–զագոյն կամեցողութիւնը՝ դուրս գալու դինք ծնող միջավայրի սահմանափակիչ մտայնութենէն, ֆոնիթորմիզմէն:

Հարկ կա՞յ ըսելու, թէ այս կարելիու – թիւնը զրեթէ անդոյ է լիբանանահայուն համար. որ ան սխալ հասկցուած եւ ա – ւելի եւս սխալ կիրարկուած «տեղացի – ութեան» հասկացողութիւն մը վերածած է լճացեալ գոյավիճակի, եւ հակառակ իր չատ սիրած ու զործածած կարգ մը բա–ռերուն, ինքն իր մէջ չնչած է փաստօրէն համա – սփիւռքեան եզրը, տիմաճնիոնը:

Աւտր համար ալ տարօրինակ, փարա–տռեսալ բան մը ունի այս արագ ակնարկ–ռըփորթաժը, որ փորձուած է հոս. տե – ղեկագրել մօտակայ, բայց անծանօթ այս մոլորակի — փարիզահայութեան — կեանքէն երեւոյթներ՝ մեր ինքնագոհ, հանդիստ խղճի տէր պէյրութահայ «հայրենակից»ներուն:

×

Առաջին պատկեր. Փարիզի Համալսա – րանական Աւանի պողոտան, 14րդ քաղա–քամասի եզերքին: Մայթ – սրճարան «Պապէլ»ը խճողուած՝ բազմազգ, բազ–մազոյն ուսանողներու ամբոխով մը: Սե–ղանի մը չուրջ՝ Յակորը, Յաժակը, Նա – թալին, Հրայրը — Պէյրութէն, Թեհրա–նէն, Պոսթընէն եւ Փարիզէն: Զրոյցը Ուսանողական Միութեան չուրջ է, որուն մաս կը կազմեն իրենք:

— Փարիզի խումբը վերջին ֆանի մը ամիսը կրցաւ արդիւնաւոր գործ կատա – րել, — կ'ըսուի ինծի ... — Բայց աշ – խատողները քիչ են ...»:

Աշխատողները քիչ են: Ինչպէս ամէն տեղ, այնպէս եւ երեք – չորս տարուան կեանք ունեցող այս Միութեան մէջ: «Դուրսէն» եկողներու եւ տեղացիներու սերտ չաղախումով կազմուած այս խում–բերուն հայկականութեան գիտակցու – թիւնը չէ որ կը պակսի, ոչ ալ, չաճախ, մտաւորական լայնօրէն զրական դիրքո – րոշումը՝ հայ կեանքին հանդէպ. այլ կենդանի կապը, առօրեայ ներկայութիւ – թիւնը հայեցիութեան՝ իրենց առօրեայ կեանքին մէջ: Կապ եւ ներկայութիւն, որ Միջին Արեւելքէն Փարիզ գացող ուսա–նողութիւնը պիտի ստեղծէր:

Բայց ... աշխատողները քիչ են: Ջախջախիչ մեծամասնութիւնը այդ Ու – սանողութեան, յաճախ Լիբանանի կամ Սուրիոյ մէջ «տոհմիկ» դաստիարակու – թիւն ստացած, դասալիք է, նոյնիսկ մարդկային ամէնէն տարրական իմաս – տով: Զրուցակիցներուս կարծիքը վերջ – նական է այդ մասին: Ահա խումբ մը՝ մեզմէ երկու սեղան անդին, Համալսա – րանական Աւանի հայ տղոցմէ: Լիբանա–նահայ քաղքենի ու մեղկ զանգուածնե – րուն արտադրութիւն՝ սա տղաքը. «մեր» պաղութին ու «մեր» հայեցիութեան ներ–կայացուցիչները՝ ասոնք, հայախօս այս ձուլուածները, «ձուլումի վտանգ»ին են–թակայ փարիզահայութեան մէջ: Կան ա–նոնց մէջ իրենց Հայութենէն ամչցողներ (տակաւին). կան՝ որոնք, փախած մեր կիսարեւելեան ընկերութեան բարոյա – կան – սեռային թապու չափանիշներէն, Արեւմուտքը կը նկատեն ազատագրումի դաշտ մը, հոն փոխադրելով ալ՝ անրու – ժեալի իրենց զրկախտը: Դեռ կան փարի – զահայուն զրեթէ անխուսափելի Ֆրանսա–խօսութիւնը արհամարհողներ («Այսպէս ալ հա՞յ կ'ըլլայ»), «իրենց հայրենի զա – զութին արժանիքները չողացնողներ («Մենք Պէյրութի մէջ ..., մենք Հա – լէպի մէջ...») — զեղեցիկ բառերու աս–պետներ:

Երկրորդ պատկեր. Հ. Ց. Դաշնակցու–թեան ակումբն ենք: Հայ Մշակոյթի Տունը, 17, Րիւ Պէօ. Փարիզի խումբի ե–րեկոյթ մըն է: Ներկայ են 30 – 40 հոգի, մեծ մասամբ երիտասարդներ: Ասոնք ալ ներկայացնեն Փարիզի հայ երիտասարդու–թեան զանազան խաւերը: Ուսանողներ, աշխատաւորներ, ազատ մասնագէտներ, ինչպէս նաեւ ոչ հայ ընկերներ: Ներկայ են նաեւ Ակումբի վարչութեան անդամներ: Ներկայ են նաեւ Ակումբի վարչութեան անդամներ: Ներկայ են նաեւ Ակումբի վարչութեան անդամներ:

բազատիլ նախկին առաջնորդէն, ատիկա ինծի վերջնապէս համոզեց թէ ինչպէս ներքնապէս կապուած էին իրար՝ կուսակցութիւնը ու «անձի պաշտամունքը», որուն անվերապահ պաշտպանն էր եղած կուսակցութիւնը :

Քայլ առ քայլ ինծի համար, աւելի տեսանելի դարձաւ հօրս բռնակալութիւնը ու նաեւ ստեղծած արիւնոտ ահաբեկչութիւնը, որուն զոհ դացին միլիոնաւոր անմեղ մարդիկ : Ինծի համար նաեւ դարձաւ յստակ թէ կուսակցութեան գործելակերպը, որ թոյլ տուած էր այդ բոլորը, անխոցելի չէր եւ ոչ ոք մասնակիցներէն չէր կրնար խուսափիլ պատասխանատուութենէ, ինչ միջոցներու ալ դիմէին :

Խորտակուեցաւ ողջ չէնքը վերէն – վար հիմնուած սուտի վրայ :

Մէկ անգամ աչքերը բացուելէն ետք, կարելի չէ ձեւանալ կոյր սակայն այդ եղաւ ոչ շատ շուտ ու դիւրին : Իմ սերունդի մարդիկ նուազ ծանօթ էին մեր երկրի պատմութեան, յեղափոխութեան, կուսակցութեան, չէ որ մեզմէ երկար ժամանակ կը պահէին բուն ճշմարտութիւնը :

Հօրս ես կը ճանչնայի մեր ընտանեկան յարկի տակ, բարեկամներու շրջապատի մէջ : Երկար ժամանակ ես իրազեկ չէի քաղաքական պայքարներու պատմութեան մենատիրութիւն ձեռք բերելու որ հայրս կը վարէր իր երբեմնի ընկերներու դէմ : Ու ինչքան շատ կը տեղեկանայի, երբեմն շատ անսպասելի աղբիւրներէ, այնքան խոր կը բեկուէր սիրտս եւ կը սարսափէի, ցանկութիւն կ'ունենայի փախչելու առանց ետ նայելու, չեմ գիտեր ուր ...

Չէ՞ որ այդ ընողը իմ հայրն էր ու այդ պատճառով ամէն ինչ աւելի զարհուրելի էր :

. . . . . .

. . . . . .

Թէպէտեւ մայրս երկար ժամանակ է, որ ողջ չէր, սակայն թանգ է անոր յիշատակը : Միայն առաջին վեցուկէս տարիները իմ կեանքին վայելեր եմ ջերմութիւնը մայրիկիս գուրգուրանքի ու անոնք մնացեր են թարմ յիշողութեանս մէջ ոսկեղէն մանկութեան իմ օրերէն :

Կը յիշեմ մայրս շատ գեղեցիկ, կեանքոտ ու հոտաւէտ օծանելիներով : Մայրիկիս ներկայութիւնը զգալի էր ողջ մեր նիստ ու կացի մէջ :

Ամենագլխաւորը զաւակներու կրթութիւնն ու բարոյական դաստիարականութիւնն էր :

Ազնուութիւնը, աշխատանքը, ճշմարտութիւնը անոր էութիւնն էին : Ան ճշմարտութեան մարմնացումներ ու կը պահանջէր, որ ապրիլը «միայն հացով» չէ :

Մայրս երեսուն տարեկան էր, սակայն կ'ուսանէր, կ'ուզէր ճարտարագէտ (ինժինէօր) դառնալ հիւսուածքի արդիւնաբերութեան մէջ աշխատելու համար, ան չէր փափաքեր կախում ունենալ «բարձր վիճակէն», այդ կը խեղդէր, կը նսեմացընէր զինքը :

Մայրս գաղափարապաշտ էր ու յեղափոխութեան կը նայէր ռոմանդիկ աչքերով, ինչպէս բանաստեղծները : Ան կը հաւատար լաւագոյն ապագային զոր մարդիկ պիտի ստեղծեն : Այդպէս կը խօսէին իր մասին հին սրտակից բարեկամները՝ Պոլինա Մոլոտովան, Դորա Անդրեւնան, Մարիա Կագանովիչ, Եկատերինա Վարաշիլովա, Աշխէն Միկոյեան : Ան ունէր ուրիշ բարեկամներ, աւելի սրտակից ու իրեն համամիտ նախկին դասընկերներ, սակայն ես անոնց չտեսայ մայրիկիս մահէն ետք :

. . . . . .

. . . . . .

Հազիւ 16 տարեկան էր, երբ հայրս իրեն կը ներկայանար յեղափոխութեան իբրեւ հերոս : Երբ դարձաւ հասուն մարդ, հասկցաւ որ սխալած էր : Իր գաղափարական սկզբունքները բախեցան հօրս քաղաքական լրբութեան ու բռնակալութեան :

Ամէն ինչ կ'ընթանար ոչ այն ճամբայով զոր ինքը կը պատկերացնէր ու հայրս ալ չեղաւ այն իտէալը զոր մայրս երազած էր :

Մօրս կեանքը, իր քրոջ պատմելով, անտանելի դարձեր էր : Անգամ մը երախաներու հետ գացեր էր Լենինգրադ ետ չդալու պայմանով, հօրս մօտ, սակայն յետագային վերադարձեր էր : Յետոյ ուզած էր երթալ Ուկրայնա, քրոջը մօտ ու հոն աշխատել :

Մայրս կը վիճէր հօրս հետ, կը բողոքէր բոլոր բռնութիւններու դէմ, սակայն օգուտ չունէր, բան չէր փոխուեր :

Երբ 31 տարեկան էր, վերջ տուաւ իր կեանքին ինքնասպանութեամբ խոր հիասթափութեան մէջ ու անկարելիութեան բան մը փոխելու :

Le Clan des Siciliens

Ինչպէս կը նախատեսէին բոլոր անոնք որոնք այլեւս ծանօթ են Անրի Վերնէօյի հաստատ արհեստին եւ շարժանկարի իր առողջ ըմբռնումին, Լը Քլան ա՛է Սիսիլիէնը կատարեալ յաջողութիւն մըն է :

Բոլորը համաձայն են արդէն ընդունելու համար Վերնէօյի անվիճելի տաղանդը, դերասանները զեկավարելու վարպետ ձիրքը, իւրաքանչիւր տեսարանէ առաւելագոյնը քաղելու արուեստը : Վերնէօյ կ'ուզէ որ հանդիսատեսը հանելի երկու ժամ անցընէ, տէթանթի պահ մը ապրի : Այդ նպատակին համար Վերնէօյ կ'ընէ ինչ որ պէտք է՝ ամերիկեան բեմադրութեան ճոխութեան միացնելով փրանսական ճաշակը, իրարու քով բերելով մեծ դերասաններ ու ապահովելով սահուն զրոյցներ :

Մամուլը իր անվերապահ գնահատանքը բերաւ Վերնէօյի այս նոր գործին համար եւ գուցէ Լուի Շօվէի կարծիքը, Ֆիկառոյի մէջ, լաւագոյն սէնթէզն է այդ ուղղութեամբ : Շօվէ հետեւեալ ձեւով կը խօսի շարժանկարին մասին .—

« Մելոտի ան Սու – Սոլէն ի վեր գիտէինք եւ Քլան տէ Սիսիլիէնը կուզայ հաստատել, Հանրի Վերնէօյ ի ծնէ պատմող է : Գիտեմ թէ ասիկա տեսակ մը տաղանդ է զոր չընդունիր նոր սինեման, որ այդ կէտին վրայ կ'ընդօրինակէ նոր դրականութիւնը : Դիւրին հասկնալի թշնամութիւն մը : Երբ արուեստ մը կ'ենթադրէ որոշ տաղանդ մը, զրպարտիչները կը փորձեն արհամարհել, շատ բարդ կը դտնեն, միջակները կ'ընտրեն այնպիսի ճամբաներ որոնք աւելի մատչելի են միջակութեան :

Ուրեմն, Քլան տէ Սիսիլիէնը կը ներկայանայ, բնական ձեւով պատրաստուած էնթրիկի մը ձեւին տակ, զոր Վերնէօյ, գիտցողի պարզութեամբ, հանդարտութեամբ եւ վճռականութեամբ, կը զարգացնէ եւ կը տանի իր վախճանին, ամէնէն գեղեցիկ ոճով, ըստ դասական սահմանումներու :

Պատմութիւնը կ'ընթանայ յստակօրէն : Ոչ մէկ բիծ : Ոչ մէկ աւելորդ տեսարան : Ամէն բան իր տեղը : Ճշգրիտ լուսաւորում մը : Թեքնիք պատրաստութիւնը (տէքուփաժ) այնքան լաւ ըմբռնուած է արդիւնաւորման տեսակէտով, որ կարելի է հոս ստեղծագործ ազդեցութեան մասին խօսիլ :

Բեմադիրը գործադիր հեղինակը կը դառնայ : Կը կարգադրէ : Կը սրբագրէ : Ամէն ինչ կը տանի դիտելու իր անձնական ձեւին : Նիւթին եւ առարկային այնպիսի հասկացողութիւն մը ունի, որ թոյլ կուտայ իրեն դէպքերը աւելի նշանակալից դարձնելու, աւելի տպաւորիչ, շնորհիւ պատկերին ուժին :

Հետաքրքրութիւնը կը ծնի առաջին տեսարաններէն իսկ եւ չի տկարանար մինչեւ ծայրը : Քանի մը զգայացունց տեսարաններ (ինչպէս Պօյինկի մը էջքը կառուղիի մը վրայ) նոր թափ կուտան ատեն ատեն » :

Ապա քննադատը կը ծանրանայ երեք բացառիկ դերասաններու կողք – կողքի բերելու եզակի վարպետութեան վրայ ու կ'եզրակացնէ .—

« Գրաւիչ գործ մը : Ապահով յաջողութիւն : Գիտենք թէ հասարակութիւնը ինչ կ'ուզէ (հակա–Վերնէօյներն ալ գիտեն) : Կը նախընտրէ միշտ պատմող սինեման : Եւ ի՞նչ կայ աւելի յուզիչ քան շատ լաւ կառուցուած ֆիլմ մը, հեղինակին ուզած ուղղութեամբ : Եթէ աւելի պատրաստուէին նման գործեր, նուազ կը խօսուէր «տագնապի» մասին » :

×

Նոյնքան գնահատանքով կը խօսին Փարի – Ժուռ, Օռոռ, Ժուռնալ Տիւ Տիմանշ (որ գրեթէ էջ մը նուիրած էր Կիրակի օր) Ժուռ տը Ֆրանս, Փարի – Փրէս, եւայլն, եւայլն :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ներկայիւս կուգանք հաղորդել թէ Իտալիոյ Հայոց Միութեան անդամական ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Միլանոյի ՀԱՅ ՏԱՆ մէջ, 20 Նոյեմբեր 1969ին եւ քուէներու մեծամասնութեամբ ընտրեց նոր վարչութիւն մը բաղկացած հետեւեալ ազգայիններէ .—

Տոքթ. Եր. Արզումանեան ,
Պ. Օննիկ Մանուկեան ,
Պ. Ստեփան Սրապեան ,
Պ. Յակոբ Սէֆէրեան ,
Պ. Հրանտ Բամպակեան :

Նորընտիր վարչութիւնը իր դիւանը կազմեց հետեւեալներէ .—

Նախագահ .— Պ. Ստեփան Սրապեան
Քարտուղար .— Պ. Հրանտ Բամպակեան ,
Գանձապաց .— Պ. Յակոբ Սէֆէրեան ,
Խորհրդականներ՝
Բժիշկ Պ. Երուանդ Արզումանեան եւ Պ. Օննիկ Մանուկեան :

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Պարոնը՝ սպասուհիին.

— Մարիամ, անցեալ օր քեզի չըսի՞ թէ պէտք չէ տիկինին ըսես թէ գիշերը ժամը քանի՞ին վերադարձայ :

— Պարոն, բան մը չըսի : Երբ հարցուց թէ ժամը քանիի՞ն վերադարձաք, ըսի որ, ժամացոյցին չնայեցայ, որովհետեւ, նախաճաշի պատրաստութեամբ զբաղած էի ...

×

Երկու բարեկամներու միջեւ :

— Ի՞նչ ունիս : Այսօր շատ մտածկոտ կը տեսնեմ քեզ, կ'ըսէ առաջինը :

— Չգէ՛ բարեկամ, այնքան շռայլ ու մսխող է կինս, որ ինչ ընելս չեմ գիտեր : Անցեալ Երկուշաբթի քսան հազար ուզեց : Երէկ չէ առջի օր՝ տասը հազար, այսօր առտուն ալ՝ եօթը հազար, Ասոր վերջը ո՞ւր պիտի երթայ չեմ գիտեր, կը յարէ երկրորդը :

— Իսկապէս իրաւունք ունիս մտահոգուելու, կ'ըսէ բարեկամը : Սակայն, չեմ հասկնար թէ այդքան դրամը ի՞նչ կ'ընէ կինդ :

— Իրաւ, որ չեմ գիտեր : Մինչեւ հիմա՝ դեռ բան մը տուած չեմ :

×

Մայրը՝ աղջկան .

— Ի՞նչ գործ կ'ընէ տղան որ պիտի դայ ձեռքդ խնդրելու :

— Մեծ ընկերութեան մը հաշուապահն է, կը պատասխանէ աղջիկը :

— Աղջիկս, ինծի մտիկ ըրէ : Մի ամուսնանար հաշիւ գիտցող մարդու հետ, որովհետեւ, տան ծախքերէն որեւէ խընայողութիւն պիտի չկրնաս ընել երբեք, կը յորդորէ փորձառու մայրը :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Բոլոր արարողութիւնները կատարուելէ ետք, Քոզէթ եւ եւ Մարիուս քաղաքապետին պաշտօնատունին եւ եկեղեցիին սրբատունին արձանագրութեանց տետրը ստորագրելէն, իրենց նշանտուքի մատանիները փոխանակելէ, բուրվառին մուխին մէջ եւ սպիտակափայլ թիթեղէ կրակարանին տակ արմուկ առ արմուկ ծնրադրելէ ետք ձեռք ձեռքի տալով եւ ամէնուն զարմանքն ու նախանձը գրգռելով երբ եկեղեցիին դուռը հասան, որու երկու փեղկերը բացուեր էին, երբ անցան իրենց վրայ հիացող հանդիսականներու երկու ցանկին մէջտեղէն, առաջնորդուելով գնդապետի ուսեր կրող դռնապանէն որ իր գեղարդը քարայատակներուն կը զարնէր, երբ ամէն բան լմնցած եւ ա՛լ կառք մտնելու պատրաստ էին, Քոզէթ տակաւին չէր կրնար հաւատալ այս ամէն իրողութեանց :

Մարիուս կը նայէր բազմութեան, կը նայէր երկինք, կարծես թէ կը վախնար որ յանկարծ չարթննայ : Զարմանքով եւ կասկածով գրաւուած կերպարանքը, չեմ գիտեր ի՛նչ դիւթական բան մը կ'աւելցնէր իր վրայ : Տուն վերադառնալու համար կառք մտան միատեղ, Մարիուս Քոզէթին քով, Պ. Ժիլնորման ալ Ժան Վալժանին հետ դէմ առ դէմ նստելով : Ժիլնորման մօրաքոյրը առաջին կառքէն նահանջելով երկրորդ կառքը մտած էր : — Որդեակներս, կ'ըսէր մեծ հայրը, ահա Պարոն եւ Տիկին Պառոնուհի եղաք երեսուն հազար ֆրանք եկամուտով : Իսկ Քոզէթ Մարիուսին կողմը հակելով բոլորովին անոր ականջը զգուեց սա հրեշտակային փսփսուքով .— Ուրեմն իրաւ է, Մարիուս է անունս : «Տիկին Դու» եմ հիմա :

Կը փողփողէին այս երկու էակները : Ամբողջ երիտասարդութեան եւ ամէն ուրախութեան անդարձ եւ անգիւտ բոպէն, փալփլուն հատակէտը հասած էին : Ժան Փրուվէրի տաղերգութիւնը կ'իրականացնէին. երկուքին տարիքը միատեղ քառասուն տարի չկար տակաւին : Ամուսնութիւններուն վեհապանծն էր այս. երկու շուշան էին այս երկու պատանիները : Իրարու ոչ թէ ակնապիշ այլ հոգեպիշ կը նայէին : Քոզէթ Մարիուսը այլեւս երկնային փառքի մէջ կը նշմարէր. Մարիուս ալ Քոզէթը խորանի մը վրայ կը նշմարէր : Եւ այս խորանին վրայ եւ երկնային փառքին մէջ մինչ կը խառնուէին երկու աստուածացեալ էակները, ներսը, չեմ գիտեր ի՛նչպէս, Քոզէթին համար ամպի մը ետեւ եւ Մարիուսի համար փայլատակումի մէջն էր իրական բանը, իրական համբոյրին եւ երազին ժամադրութեան տեղին հարսանեկան անկողնին սնարը :

Իրենց առջի քաշած տանջանքը հիմա ալ «կը քաշենք» կ'ըսէին, բայց հիմակուանը արբշռութեան տանջանք էր : Այնպէս կ'երեւար իրենց թէ անցելոյն վիշտերը, տքնութիւնները, արցունքը, անձկութիւնները, սարսափները, յուսահատութիւնները զգուանքի եւ ճառագայթներու փոխուելով ա՛լ աւելի զմայլելի կ'ընէին այն ժամը որ կը մօտենար, եւ թէ տրտմութեանց բոլորն ալ ուրախութիւնը հագուեցնելու եւ շքեղելու ծառայող սպասուհիներ էին : Որքան լաւ բան է տառապած ըլլալը : Քոզէթին եւ Մարիուսին դժբախտութիւնը փառապսակ մը կը կազմէր իրենց երանութեան : Իրենց սիրոյ երկարատեւ հոգեվարքը համբարձումի մը կը յանգէր :

Այս երկու հոգիները միեւնոյն դիւթական ուրախութեամբ համակուած էին, Մարիուսին ուրախութիւնը հեշտութեան եւ Քոզէթին ուրախութիւնն ալ ամօթխածութեան փոքրիկ զանազանութիւն մը ունենալով : Կամաց մը կ'ըսէին իրարու .— Պիտի երթանք մեր Փլիւմէ փողոցին պարտիզակը տեսնելու : Քոզէթի շրջազգեստին ծալքը Մարիուսին վրայ էր :

Այսպիսի օր մը երազի եւ ստուգութեան անպատում խառնուրդ մըն է : Մարդ կը վայելէ եւ կ'ենթադրէ : Դեռ ժամանակ ունի, հետեւաբար զուշակութիւններ կ'ընէ : Այդ օրը կէսօրուան միջոցին գտնուիլը եւ կէս գիշերը միտքը բերելը անմեկնելի յուզում մըն է : Այս երկու սիրտերուն բերկրութիւնը բազմութեան վրայ կ'արտահոսէր եւ անցորդներուն զուարթութիւն կուտար :

Սէնթ Անթուան փողոցին անցորդները Սէն Փօլ եկեղեցիին առջեւ կանգ կ'առնէին, կառքին ապակեայ պատուհանէն Քոզէթին գլխուն վրայ նարնջենիի ծաղիկներու սարսռիլը տեսնելու համար :

Ապա Ֆիյ տիւ Քալվէր փողոցը հասնելով իրենց տունը մտան. Մարիուս Քոզէթին հետ քով քովի՝ յաղթանակով եւ հրճուանքով վեր ելան այն սանդուխէն, որու վրայէն կիսամեռ քաշքշուած էր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Միքայէլեան, Օր. Օր. Ալիս եւ Աննա Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Շառլ Միքայէլեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Միքայէլեան, Տիկին Աննա Մարտիկեան (ծնեալ Միքայէլեան), Կոփոյեան ընտանիքը (Ամերիկա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, ազգականին՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 9ին, Լիոն:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Դեկտ. 13) առաւօտ ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կիյօթիէռի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Քէօսէեան եւ զաւակները՝ Մարտիրոս, Սոֆի եւ Սահակ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Ղազար Ահարոնեան (Լիոն), Պ. Յ. Ուզունեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Բաբգէն Ուզունեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Սուքիաս Սուքիասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր, զոքանչին, կեսուր մօր մեծ մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի, ինչպէս նաեւ Ահարոնեան, Ուզունեան, Սուքիասեան համայն ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ, այս Կիրակի (Դեկտ. 14) առաւօտեան ժամը 10ին, Վիէնի Սէն-Ժօզէֆ մատրան մէջ:

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. եւ Մարսիլիոյ մասնաճիւղի վարչութիւնները եւ Միութեան անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Մուրատեանի, Տէր և Տիկ. Համբարձում Մուրատեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, հայրենակցուցի

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Նոյեմի Մարտիկեանի (ծնեալ Ազգաչեան) թաղման առթիւ, իր պարագաները փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 400 Ֆր. Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցիին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէյիճեան իրենց խնամիին

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրեն Կարմիր Խաչի օգափոխութեան նոր չէնքի գնումին, փոխան ծաղկեպսակի:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խոտիկեան (Գլամառ), կը նուիրեն 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքի անհրաժեշտ շինութիւններուն եւ կահաւորման, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Արամ Աւետիսեանի մահուան առթիւ:

Նոյն առթիւ եւ նոյն նպատակին համար, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Արա Մինասեան (Քուրպըվուա), կը նուիրէ 30 Ֆրանք: Պ. Գրիգոր Այանեան (Լա Փավոթիէր) կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին կահաւորման, փոխան ծաղկեպսակի, Կարապետ Մարգարեանի մահուան քառասունքին եւ իր կնոջ մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ:

Տիկին Հայկանոյշ Սրապեան կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր Հիւանդներու Ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Միհրան Գէորգեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՄԵԾ ՏՕՆԱԾԱՌ

պատրաստուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական զուարթ երեկոյթ խրախճանք

Կիրակի Դեկտեմբեր 14, ժամը 16,30ին

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԻԿԸ

կուգայ ներկայ եղող բոլոր փոքրիկներուն

26, Rue Troyon — SEVRES

Métro Pont de Sèvres

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Օփերայէն Օր. Նիքոլ Մընիւ, Շաբաթ իրիկուն Ֆրանս – Միւզիքի երաժշտական յայտագրի ընթացքին (ժամը 20·30էն ըսկըսեալ) պիտի երգէ նաեւ Բ. Կանաչեանի «Օրօրը» (նախապէս յայտարարուած Նոյեմբեր 28ի համար եւ յետաձգուած):

ՏՕՆԱԾԱՌ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հայկական վարժարանի տօնածառը Դեկտեմբեր 14ին Կիրակի ժամը 16ին, Միւնիսիփալի սրահին մէջ, մարզադաշտին դիմաց, Ավընիւ ժան ժօռէս:

Երգ, արտասանութիւն, զաւեշտ՝ «Կիրակոս Աղային ճաշարանը»:

Կաղանդ Պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում:

Մուտքը բոլորովին ձրի

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 12րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի: Հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարովէ հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

յաւարտ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, եկեղեցւոյս բարերարներու ննջեցելոց հոգւոյ յիշատակին: Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ 10:

69 — BIZUTHAGE — 70

Շաբաթ 13 Դեկտ. ժամը 21էն մինչեւ լոյս

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՊԻԶԻԻԹԱԺԸ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

(Հիմն. Մարի Նուպար)

Հաճելի մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ

Նուագախումբ — պարահանդէս

Cité Universitaire, Maison Arménienne

57, Bd. Jourdan — Paris 14e

Métro : Porte d'Orléans

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութեան կողմէ, ի պատիւ հրաժարեալ վարչութեան ընկերուհիներուն, Կիրակի Դեկտ 14 ժամը 15ին

Salle des Fêtes de la Mairie

Rue Voltaire — ALFORTVILLE

Գեղարուեստական բաժին

Ջերմ մթնոլորտ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ Հայր. Մշակութային Միութեան սարքած ծննդեան աւանդական շքեղ հիւրընկալ տօնածառին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 18 Կիրակի, յետ միջօրէին ժամը 16էն մինչեւ կէս-դիշեր բոլորին ծանօթ Ֆարոյի սրահներուն մէջ, 71 Պուլվառ Շարլ-Լիվոն:

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր մուտքը, անմասն չմնալու համար այս բացառիկ խանդավառ մթնոլորտէն, խնամքով պատրաստուած սեղաններու շուրջ՝ հիւրընկալ տիկիններու անձանձիր աջակցութեամբ, հաճելի օր մը պիտի վայելէք, հաճելի անակնկալներով գեղարուեստական փայլով, մանուկներու զուարթութիւնը ապահովուած, անուանի օրքէսթրով:

Մուտքը ապահովելու համար դիմել ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին՝ 37 պիս, Ռիւ Թիւպանօ, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20–26–74:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL

12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբը

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 13 Դեկտեմբեր, Շաբաթ դիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ

Ուրախ մթնոլորտ Ճոխ պիւֆէ Քօթիյեօն

Զանազան հաճելի անակնկալներ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Իր եւրոպական եւհայկական եղանակներով

Տոմսերը ապահովել Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակէն Բաբէր թիւ7, կամ՝ անդամուհիներէն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Դեկտ. 12) իրիկուն ժամը 8ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմիններու բոլոր վարչութիւնները այս Շաբաթ 13 Դեկտ. ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս Կիրակի 14 Դեկտ. եկեղեցւոյս անուան տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան:

SURPRISE PARTY

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վիէնի ՍԵՒԱՆ խումբի կողմէ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, տեղւոյն Օհանջանեան ակումբը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Էսաեան Սանուց Միութեան առժամեայ վարչութիւնը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Էսաեանցիները, մասնաւորաբար անոնք՝ որոնց հասցէները ծանօթ չեն, Երկուշաբթի (15 Դեկտեմբեր), ժամը 20·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քատէ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 13 ժամը 16ին Միութեան գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Պատգամաւորականի զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

RÉVEILLONS - ՑԱՅԳՕՆՔ

ԾՆՈՒՆԴ NOEL

JOUR DE L'AN ԱՄԱՆՈՐ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԵՒ 31

Զուարթ ու հաճելի մթնոլորտ

ՃԱՇԸ՝

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ

(Գինիով միասին)

Կէս դիշերին հաճելի անակնկալ մը

Հայաստանէն զունաւոր ֆիլմ մը

ձեզ կը ներկայացնէ

Հայրենիքի տեսարժան վայրերը

10–15 ՕՐ ԱՌԱՋ՝

վերապահեցէք ձեր սեղանը

հեռաձայնելով 551–59–95

Եւ ամէն օր՝

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ

Հայկական թէ Ֆրանսական

RESTAURANT AU MONT ARARAT

38, Ave. Bosquet, Paris (7e)

Փակ է Երկուշաբթի

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Fédération Française de Basket-Ball

COUPE DE FRANCE (Troisième Tour)

U. G. Arménienne

(Championnat de Paris Première Série)

contre

C. J. M. Bourges

(Championnat de France Division Fédérale)

SAMEDI 13 DECEMBRE, à 20 H. 30 — GYMNASE JEAN - JAURES

89, Avenue Jean Jaurès, Paris — (Métro Laumière)

Ouverture des Portes à 20 heures

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 13 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·688 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.688

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

Ատենէ մը ի վեր շատ կը խօսուի Եւրոպայի ապահովութեան մասին:

Արեւմտեան եւ արեւելեան խմբակցութիւնները ժողով ժողովի վրայ կը գումարեն՝ քաղաքական ներկայ կացութեան մէջ ճշդելու համար իրենց հետեւելիք ուղեգիծը:

Ատլանտեան Ուխտի ժողովին պատասխանելով Վարշաւայի Ուխտի պետութիւնները Մոսկուայի մէջ խորհրդաժողով ունեցան անցեալ շաբաթ:

Մասնաւորաբար Կրէմլինի վարիչները կը փափաքին փութով գումարել տալ մեծ խորհրդաժողով մը, քննելու համար Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրը: Համաձայնած են, որ ծրագրուած արիսպագոսին մասնակցին, բացի եւրոպական պետութիւններէն, նաեւ Միացեալ Նահանգներն ու Քանատան: Այս երկու երկիրները զոյգ աշխարհամարտերու ընթացքին գործօն եւ կարեւոր մասնակցութիւն բերին Եւրոպան ազատելու համար բռնագրաւիչներու ձեռքէն:

Կը կարծուի, որ Մոսկուայի աճապարանքին պատճառը լուրջ է: Դեղին վտանգը, որ պահ մը սպառնական հանգամանք էր ստացած, բոլորովին չէ անհետացած դեռ: Մաօ Յէ Թունկի Չինաստանը Խորհրդային Միութեան արեւելեան սահմաններուն վրայ նկատի առնուելիք զօրաւոր հակառակորդ մըն է: Քանի մը տարիէ ի վեր շարունակուող պաղ պատերազմը կրնայ մէկ օրէն միւսը տաքի վերածուիլ: Ժամանակը կը գործէ Փեքինի համար, որ հիւլէական – միջուկային զէնքերու գաղտնիքին տիրացած՝ օրէ օր կը զօրանայ:

Այդ վտանգին դիմակալելու համար Կրէմլին կ'ուզէ ապահովել իր թիկունքը: Եւրոպայի հետ լեզու գտնելէ վերջ, իր ամբողջ ուշադրութիւնը պիտի դարձնէ Չինաստանի վրայ:

Ատլանտեանէն մինչեւ Ուրալ միացեալ ու խաղաղասէր Եւրոպա մը ստեղծելու մասին հոգեշահ ճառեր կը լսուին պարբերաբար: Սակայն հեռաւոր, սիրելի ու բաղձալի երազ մըն է դեռ այդ ծրագիրը: Անոր հասնելէ առաջ ա'յնքան բարդ ու անլուծելի խնդիրներ կան: Եւրոպայի սրտին վրայ տակաւին Վեցերն անգամ դիւրաւ չեն կրնար համաձայնիլ իրարու հետ: Ի՞նչպէս հաշտեցնել ամբողջ Եւրոպայի 32 երկիրները:

Վարշաւայի Ուխտի Արտաքին նախարարները Հոկտեմբերի վերջերը Փրակայի մէջ ժողով գումարելով որոշեցին Եւրոպայի Ապահովութեան Խորհուրդը հրաւիրել 1970ի առաջին կէսին. վայրը՝ Հելսինքի:

Օրակարգ՝

Ա) Եւրոպայի ապահովութիւնը եւ փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ ուժի գործածութենէն հրաժարում:

Բ) Զարկ տալ առեւտուրի, տնտեսական, գիտական եւ թեքնիք կապերու զարգացման՝ իրաւունքներու հաւասարութեան հիման վրայ, ընդլայնել եւրոպական պետութեանց միջեւ քաղաքական գործակցութիւնը:

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը կանխահաս կը նկատէ նման խորհրդաժողովի մը գումարումը:

Գաղափարը նոր չէ: Խորհրդային Միութիւնը 1950էն 1955 զանազան առաջարկներ ներկայացուցած էր ՄԱԿի Ուխտին 52րդ յօդուածի հիման վրայ շրջանային ապահովութեան դրութիւն մը ստեղծելու համար: Բոլորն ալ մնացին մեռեալ տառ: 1966ին Եւրոպայի ընկերվարական երկիրները Պուքրէշի իրենց հաւաքոյթին մէջ բանաձեւ մը քուէարկեցին եւրոպական խորհրդաժողովի մասին: Քսան երկիրներ պատասխանեցին Ֆինլանտիոյ նոյն նպատակով ուղղած հրաւէրին:

Յոյս չկայ սակայն, որ Ատլանտեան Ուխտի անդամ բոլոր երկիրները դրական պատասխան տան Եւրոպայի Ապահովութեան Խորհրդաժողովին մասնակցելու հրաւէրին:

Խաղաղասէր մարդկութիւնը սրտանց կը բաղձայ, որ համաշխարհային զոյգ պատերազմներէն ա'յնքան տառապած Եւրոպան վերջապէս տիրանայ մնայուն ապահովութեան, որպէսզի մարդիկ հնարաւորութիւն ունենան ազատ թռիչք տալու իրենց կարողութեանց, երաշխաւորելու համար կեանքի հանգստաւէտ պայմաններ բոլորին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ուրբաթ օր Միւէթի պալատը կը հաւաքուէին Եւրոպայի Խորհուրդի անդամ 18 երկիրները, դատավարութիւնը տեսնելու համար գնդապետներու Յունաստանին:

Հարկ է նախ ակնարկ մը նետել այս Եւրոպայի Խորհուրդին, որ քիչ ծանօթ կազմակերպութիւն մըն է:

Եւրոպայի Խորհուրդը ստեղծուած է ասկէ 20 տարի առաջ պաշտպան կանգնելու համար կարգ մը արժէքներու, ինչպէս առաջին առթիւ՝ մարդկային անձնապատուութիւնը եւ նաեւ կարգ մը իրաւական ձեւերու եւ այդ առընչութեամբ, առաջին առթիւ՝ ժողովրդավարութիւնը: Ինչ որ միացուցած է այս երկիրները ասկէ քսան տարի առաջ նացիական վարչակարգին պատճառած սարսափն ու սոսկումն էր: Ուրեմն եւրոպական պետութիւնները իրաւական կառոյց մը ստեղծած են որ սահմանուած է ուժը փոխարինել իրաւունքով: Ուխտեր ստորագրուած են, վարչական կազմեր ստեղծուած, բայց արագօրէն ինչ որ կը կոչուի միշտ Մարդուն իրաւունքը (իրար խառնելով իրաւականն ու մարդկայինը), շատ բարդ երեւոյթ մը կը ստանար: Կանոնագրային զանազան ձեւեր ալ հաստատուած են: Իւրաքանչիւր սպասարկութիւն իր յատուկ կանոնագիրը շարադրած է եւ ընդունուած է որ երկրի մը ստորագրութիւնը, որ ընդհանուր ձեւով զինքը յանձնառու կը դարձնէ ուրիշներու նկատմամբ, մանրամասնութեան մէջ յանձնառու չի դարձներ հաւաքականութեան այս կամ այն կարգադրութեան հանդէպ: Ուրեմն զատորոշում մը եղած է ստորագրութեան եւ վաւերացման միջեւ: Ստորագրել՝ կը նշանակէ խորքին մէջ համաձայն ըլլալ: Վաւերացնել կը նշանակէ այդ իրաւունքները գործադրել տալ իր իսկ երկրին մէջ: Այլ խօսքով ձեւ մըն է, ինչպէս Մոնտի մէջ ձեռնհասօրէն կը բացատրէ Քազամայօր, ըսելու՝ ըսածս ըրէ', ըրածս մի' ըներ:

Իրաւական այս հաւաքականութեան առջեւ է որ Ուրբաթ օր կը ներկայանար ամբաստանեալը՝ Յունաստան: Եւ կացութիւնը շատ փափուկ է: Զդատապարտել Յունաստանը պիտի նշանակէ, որոշ չափով, մեղսակից ըլլալ, դատապարտել, այսինքն Եւրոպայի Խորհուրդէն արտաքսել, կրնայ վտանգաւոր դառնալ: Արդարեւ Ֆրանսայի տեսակէտն այն է թէ նման պայմաններու մէջ, պէտք չէ երկիր մը կղզիացնել, իր ճակատագրին թողուլ, այլ ընդհակառակն փորձել որ ան ինքնաբերաբար իր վարչակարգը դէպի ազատականութիւն տանի:

Եւրոպայի Խորհուրդը ունի նաեւ Երեսփոխաններու ժողով մը, որու մաս չի կրնար կազմել Յունաստան քանի որ երեսփոխան չունի, բայց մաս կը կազմէ «Նախարարաց Կոմիտէին» քանի որ նախարար ունի:

Կարեւոր կէտ մըն ալ կայ: Արդարեւ, Եւրոպայի Խորհուրդին կանոնագիրը չէ նախատեսած որեւէ ձեւակերպում, որու պէտք է հետեւիլ կախակայելու համար երկիր մը: Այսպէս կանոնագիրը նախատեսած է քէուարկութեանց չորս ձեւ ըստ ծեծուած հարցերու բնոյթին:

Ա) «Բարձր կարեւորութիւն» ունեցող հարցերը կը քուէարկուին քուէարկողներու միաձայնութեամբ եւ անդամներու մեծամասնութեամբ:

Բ) Ներքին կանոնագրի հետ կապ ունեցող հարցերը (ելմտական կամ վարչական) կրնայ պարզ մեծամասնութեամբ քուէարկուիլ:

Գ) Նոր անդամներու մուտքը կ'որոշուի ներկայացուցիչներու երկու երրորդի մեծամասնութեամբ:

Դ) Ուրիշ բոլոր որոշումները կը տըրուին քուէարկողներու երկու երրորդի մեծամասնութեամբ եւ ներկայացուցիչներու մեծամասնութեամբ:

Յունաստան, անշուշտ, կ'ուզէր որ առաջին ձեւը որդեգրուի քանի որ մէկ վեթօ միայն (իրը կամ եթէ չգործածէ Կիպրոսինը) կը բաւէ որ չեղեալ համարուի:

Ի՞նչ է Յունաստանի պաշտպանութեան թէզը: Կ'ըսէ թէ եթէ նոր վարչակարգը վերջ տուաւ (գոնէ ներկայիս) խորհրդարանական դրութեան եւ հիմնական ազատութեանց, պատճառն այն է որ «մեծ վտանգ մը կը սպառնար ազգին կեանքին»: Այս կէտը նախատեսուած է Եւրոպայի Խորհուրդին կանոնագրին մէջ: Աթէնք կ'ըսէ նաեւ թէ հետզհետէ դէպի ժողովրդավարութիւն կ'երթայ, բայց պէտք է նախ վերականգնէ իր տնտեսութիւնը: Պէտք է նաեւ պայքարի ներքին ճակատի վրայ վասնզի իր ապահովութիւնը, Եւրոպայի իսկ ապահովութիւնն է: Պատերազմի վաղորդայնին կրնար ժողովրդական ժողովրդապետութիւն մը դառնալ:

× Աթէնքէն կը հաղորդեն որ 21 քաղաքական բանտարկեալ եւ աքսորական ազատ արձակուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը տրամադիր կը թուի աւելի լաւ յարաբերութիւններ հաստատելու Փրակայի հետ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Արտաքին նախարար Կրոմիքօ անդամ մը եւս, եւ այս անդամ երկու ժամ, ընդունած է Պոնի դեսպանը՝ Հելմութ Ալլարտ:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ պատերազմը կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ: Վիէթքոնկը երկու ամերիկացի ենթասպայ ազատ արձակած է եւ Ամերիկացիք ալ որոշած են Պէ–52 ռմբաձիգ 30 օդանաւեր քաշել Վիէթնամէն, 1970ի կէսերուն: Վերջին շաբթուան ընթացքին ամերիկացի հարիւր զինուոր մեռած է եւ 411 Հարաւային Վիէթնամցի:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ առաջարկով, Միջնախարարական Խորհուրդը որոշեց Ժամանակակից Արուեստի թանգարանի մը կառուցումը, Փարիզի մեծ շուկաներուն (Հալ) տեղը:

ԻՍՐԱՅԵԼՑԻՔ եւ Սուրիացիք օդանաւային ծանր բախում մը ունեցած են առջի օր: Դամասկոս կը խոստովանի որ 3 Միկ կորսնցուցած է, աւելցնելով սակայն թէ երկու Միռաժ վար առած է, ինչ որ Թել–Ավիվ չընդունիր: Ըստ Իսրայելեան աղբիւրներու, 1967ի պատերազմէն ի վեր 14 սուրիական եւ 60 եգիպտական օդանաւ վար առնուած են մինչ իրենք միայն 15 օդանաւ կորսնցուցած են: Գահիրէ տարբեր բան կ'ըսէ եւ 107 կը հաշուէ վար առնուած իսրայելեան օդանաւերու թիւը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն լիակատար նիստ պիտի գումարէ այս Երկուշաբթի:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՄԱՐ Դեկտ. 9 թուականով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ ուսանողական նոր միջադէպերու առթիւ.—

Ուսանողական խռովութիւնները վերսկսան երէկ, եւ ցաւալի դէպքեր պատահեցան Երլտըզի Ճարտարապետական եւ Երկրաչափական Ակադեմիին մէջ, ուր աջակողմեան եւ ձախակողմեան ուսանողները, հակամարտ խմբակներու բաժնուած, իրարու վրայ յարձակեցան գիշեր ատեն: Այս անդամ զէնքերը խօսեցան, անծանօթ ուսանող մը ատրճանակ քաշեց, ուսանողներէն մին մեռաւ եւ երկուքը վիրաւորուեցան: Դէպքը տեղի ունեցաւ ժամը 22,30ին, ակադեմիին առջեւ, օթոպիւսի կայանին մօտ, ուր ձախակողմեան եւ աջակողմեան ուսանողները փոխադրական միջոցի կը սպասէին: Յանկարծ ատրճանակի թնդիւններ լսուեցան, աջէն ու ձախէն կը կրակէին իրարու վրայ, եւ արձակուած գնդակներէն մեռաւ 25 տարու ուսանող մը, Մէհմէտ Սէվինչպիւյիւք, որ դասերը լրացնելէ վերջ օթոպիւսի կը սպասէր, երթալու համար Պալմումճու, իր հօրեղբօր տունը: Գընդակը մտաւ երիտասարդին քունքին մէջ եւ պատճառ եղաւ անոր մահուան:

Վիրաւորուեցան նոյնպէս երկու ուսանողներ:

Այս արիւնալի դէպքին հետեւանքով, ոստիկանութիւնը շղթայի տակ առաւ ակադեմին եւ քննութեան ձեռնարկեց, կրակողները գտնելու համար: Ականատեսներէն ոմանք ըսին թէ ատրճանակ քաշողները պահուըտած էին ակադեմիին առջեւի կանաչութեան մէջ, կրակեցին եւ փախան: Վկաները առաջնորդուեցան Պէշիկթաշի ոստիկանատունը, որպէսզի լրացուցիչ տեղեկութիւններ տան:

Ակադեմիի ուսանողները որոշեցին պոյքոթ հռչակել եւ չմտնել դասերու, մինչեւ որ գտնուին ոճրագործները: Անոնք կը պնդեն թէ կրակողները կղերամիտ եւ մոլեռանդ տարրերն են:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՊԷՔԷԹ

Այս տարի, աւելի քան երբեւիցէ, Նոպէլեան գրական մրցանակի ժիւռին անակնկալի առջեւ դրաւ աշխարհը, մրցանակը յատկացնելով ծագումով իրլանտացի Սամուէլ Պէքէթի:

Արեւմտեան աշխարհի քննադատները տարբեր գուշակութիւններ ըրած էին այդ մասին. կը կարծէին, թէ Ֆրանսացի Անտրէ Մալրոն, սենեկալցի Սէնկորը կամ անգլիացի Օտընը, ասոնցմէ մէկը կամ միւսը պիտի ըլլայ մրցանակակիրը, բայց չուէտական ակադեմիան հռչակեց Սամուէլ Պէքէթի անունը, ան՝ որ կը նկատուի գրողներէն ամէնէն մենակեացը, «մարդ մը՝ որ իրականութեան մէջ ոչ մէկ երկրի կը պատկանի»:

Սամուէլ Պէքէթ ծնած է Իրլանտա, 1906 Ապրիլ 13ին: Մինչեւ առաջին երիտասարդութիւն կը մնայ իր հայրենիքին մէջ եւ կ'ուսանի խստակրօն հաստատութեան մը մէջ: Քսան տարեկանին կ'այցելէ Փարիզ, իսկ 1928ին, լուսոյ քաղաքին մէջ կը ստանձնէ անգլերէն ուսուցանելու պաշտօն մը, միաժամանակ հետեւելով Սորպոնի դասընթացքներուն:

1937ին, Պէքէթ վերջնականապէս կը հաստատուի Փարիզ եւ տասնամեակ մը ետք կը սկսի գրել Ֆրանսերէն: Իր համբաւը սկիզբ կ'առնէ 1948էն ետք, այդ լեզուով գրած «Մոլլոյ» վէպով, որ յետպատերազմեան մարդուն ճշմարիտ դէմքը ցոլացնող յայտնութիւն մը համարուեցաւ: Նոր որոնումներու հետամուտ գրական երիտասարդութիւնը, Ժորժ Պաթայ, Բոպ-Կրիյէ եւ ուրիշներ մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցին երեւոյթը, հետզհետէ բանալով ժողովրդականութեան ճամբան «մեծ լռակեացին» առջեւ:

1948–1951 թուականներուն, Պէքէթ գրական ուրիշ աշխատանքներու առընթեր՝ կը գրէ իր երկրորդ գլուխ գործոցը, այս անգամ թատերախաղ մը՝ «Ան աթանտան կոտօ»: 1953ին հրապարակ հանուած եւ ապա բեմադրուած այս խաղը շուտով երկրէ երկիր անցաւ ու ծափահարուեցաւ ամենուրեք:

Շուրջ քսան վէպ ու թատերախաղ ստորագրած է Սամուէլ Պէքէթ եւ Նոպէլեան մրցանակով պսակուած այն քիչ դէմքերէն է ինք, որուն բերած նորութիւնը, նուաճած արժէքը մրցանակի լուրէն առաջ հասած էր աշխարհին եւ հաւանաբար պիտի ճառագայթէ նաեւ ա'յն ատեն, երբ մրցանակին հմայքը արդէն մոռցուած ըլլայ:

Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Է.

Դաշնակցութիւնը մտնում է պալատ, վարձւում է ցարական սատրապ Վորոնցով–Դաշկովին քառանդամ մի «խմբով»: Սամսոն Յարութիւնեան (կադետ, հայ բուրժուազիայի պաշտօնական ներկայացուցիչ), Մեսրոպ եպիսկոպոս (հայ հոգեւորականութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ), Ալեքսանդր Խատիսով (հայ բուրժուազիայի կողմից քաղաքագլուխ կարգուած, ուստի եւ նրա պաշտօնական ներկայացուցիչ) եւ Յովհ. Թումանեան (ի՞նչ հանգամանքով):

Թումանեանը մտնում է Ազգային Բիւրոյի մէջ:

Եթէ նա պաշտօնապէս դաշնակցական չէ, ապա անպայման մերձկուսակցական մարդ է:

Թումանեանն առաջին անգամ առարկայօրէն տեսնում է խորհրդային իշխանութիւնը, երբ մեր քաղաքական ներկայացուցիչը հաստատւում է մենշեւիկեան Վրաստանում:

Անցնելով նախկին «հիւսիսային համարների» մօտով մեր պոէտը տեսնում է Խորհրդային Ռուսաստանի պետական զինանշանը:

— Վրան ոչ ամեհի առիւծ է նկարած, ոչ երկգլխանի գիշատիչ արծիւ, այլ մուրճ ու մանգաղ: Ուրեմն սրանք յօշոտելու կարողութեամբ, գազանի առաքինութեամբ չեն հպարտ, այլ բանուորի եւ դիւղացու խաղաղ աշխատանքով...

Կարծեմ Խրիմեանի կաթողիկոս ընտրուելու միջոցին, Թումանեանը, պատգամաւորական ճաշկերոյթում, թամադայ էր ընտրուել: Այդ պատճառով նա իրեն համարում էր «թամադայ ամենայն Հայոց»:

Բոլշեւիկների Թիֆլիս մտնելու առաջին օրերին, նորեկներին ի պատիւ տեղի է ունենում բանկետ: Թումանեանին ընտրում են թամադայ:

— Զոռեցին: Շատ չեմ ուզում արի, տակիցը չկարողացայ դուրս պրծնեմ: Վերցրի առաջին բաժակն ու ասի՝ ձեր կենացը, բայց վրան մի առակ պիտի պատմեմ: Լինում է չի լինում՝ մի թագաւոր: Շատ վատ է լինում: Ժողովուրդն սկսում է աղօթել, որ Աստուած դրա հոգին առնի: Թագաւորը վեր է ընկնում մեռնում: Թախտի վրայ սրա ժառանգն է նստում, հօրից առաւել չար ու դաժան: Ժողովուրդը դարձեալ սկսում է աղօթել, որԱստուած սրանից էլ ազատի: Սա էլ վեր է կենում – մեռնում: Գահ է բարձրանում սրա ժառանգը եւ չարութեամբ ու խստասրտութեամբ գերազանցում հօրը, էլ ուր մնաց թէ պապին: Ժողովուրդն այստեղ խելքի է գալիս եւ աղօթում, որ Աստուած սրան երկար կեանք տայ, խորհելով, որ սրանից յետոյ եկողը — սրանից «բեշրեթթար» պիտի լինի...

Նա ընդունում է խորհրդային իշխանութիւնն Անդրկովկասում, Հասարակական ջիղը նրան մղում է գործակցութեան: Նա բաց նամակով բողոքում է Դաշնակցութեան փետրուարեան աւանդուրայի դէմ եւ խորհրդային իշխանութեան կողմից ուղեւորւում է Երեւան քեալագէօզ «տղերանց» «խելքի բերելու» նպատակով: Նա տալիս է մի փայլուն հրապարակախօսական յօդուած՝ «Սովից վատթարը», որով մերկացնում եւ մտրակում է Վոլգայի սովի առիթով չարախնդաց հակայեղափոխականներին: Վերջապէս նորածագ ՀՕԿի կողմից ուղեւորւում է Պոլիս եւ իր առաքելութիւնն աւարտելուց յետոյ՝ վերադառնում է Տփիխիս: Մինչդեռ նա ունէր կատարեալ հնարաւորութիւն հաշտուելու էմիգրացիայի հետ եւ տարակոյս չկայ, որ դաշնակները նրան գրկաբաց ետ կ'ընդունէին: Սակայն մեր պոէտը դաշնակներից խռով մեռաւ:

Դաշնակցութեան գործում մենք կարդում ենք նրա հետեւեալ ցուցմունքը. «Գիւղերում ես ճառ եմ ասել հաւաքուած ժողովրդի առաջ Պ. Ռեազանովի (Լոռու գաւառապետի) ներկայութեամբ, բացատրելով, որ մենք ոչինչ հակակառավարական գործ պիտի չբռնենք եւ պիտի հնազանդենք կառավարութեան ներկայացուցիչներին: Ժողովուրդը հրճւում էր: (Ընդգծումը մերն է Պ. Մ.):

Թումանեանը տալիս է՝ զկայսերն կայսեր:

Իրօք, իր հոգու խորքում, նա մնում է համոզուած, որ ամենայն իշխանութիւն «ի չարին է»: Նա իսկապէս անիշխանական էր, որ սակայն խոհեմաբար հրապարակ չէր հանում որպէս քաղաքացի, այլ դաւանում ու դրսեւորում էր որպէս գեղարուեստագէտ:

«Անբուն կկուն» եւ «Թագաւորն ու չարչին» հէնց այն բարոյականն ունեն թէ՝ «ամենայն իշխանութիւն ի չարէն է»:

... Ու միշտ, քանի որ կայ
Շահ ու գերի, ըստրուկ ու տէր,
Չի լինելու երկրի վրայ
Ոչ շիտակ խօսք, ոչ կեանք, ոչ սէր:

Իր այդ երկեակ էութիւնը Թումանեանը շատ լաւ արտայայտել է մի քառեակում.

Երկու քարի արանքում,
Երկու դարի արանքում,
Յոգնել եմ նոր ընկերի,
Եւ հին ցարի արանքում:

Սա զարմանալի ճիշդ ինքնարնորոշում է:

Պ. ՄԱԿԻՆՑԵԱՆ

(Շար.)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պերլինի Հայերը դիտակից այն հանգամանքին, որ Կոմիտաս Վրդ. այստեղ ուսանած է երեք տարի (1896–99) եւ յաճախ ելոյթներ ունեցած է այս քաղաքին մէջ, կազմակերպած էին ճոխ յայտագրով հանդէս մը եւ հրաւիրած էին Վիէննայէն Հայր Մեսրոպ ծր. Վրդ. Գրիգորեանը, պատարագ մատուցանելու եւ հոգեհանգրստեան պաշտօն կատարելու ի յիշատակ անզուգական երաժշտագէտ Կոմիտաս վարագպետին:

Շաբաթ, Նոյեմբեր 29ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ հանդէսը Հաուզ տեր Օստոյչէն Հայմաթի մէկ սրահին մէջ: Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան վարչութեան կողմէ բացումը կատարեց Տոքթ. Պ. Ֆրունճեան եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը Կոմիտաս Վրդ.ին, որուն մեծադիր լուսանկարը գրուած էր դաշնակին վրայ՝ բոլորուած ճերմակ ծաղիկներով: Յետոյ բանախօսութեան մէջ տուաւ կենսագրութիւնը հայ երգի վարպետին: Իննսունական թուականներուն, Սրուանձտեանցով սկսած ազգագրական շարժումը էջմիածնի մէջ զարգացումի շրջան մը կը բոլորէր, եւ ահա Կոմիտաս իր կարգին գրի առնել սկսաւ հայ երգի խազերը ժողովուրդին բերնէն: Միանգամայն ուսումնասիրեց գաւառներու եկեղեցիներուն մէջ երգուած եկեղեցական երգերն ու շարականներու խազերը: Իր նոր դաշնաւորումներուն համար սկզբունք դրաւ հայ բառին համաձայն երգը հնչեցնել: Ուրեմն Կոմիտաս Հայուն երգը իրեն տուաւ զրաւած եւ կատարելագործուած: Այս պատճառով է որ կ'ըսենք թէ՝ Ս. Մեսրոպ մեզի մեր գիրը տուաւ, եւ Կոմիտաս մեզի մեր երգը տուաւ:

Յիշելէ ետք վարդապետին հայ երգի տարածման անխոնջ աշխատանքը Հայոց մէջ, եւ ծանօթացումը օտարներու մօտ, բանախօսը ուշադրութեան յանձնեց գերմաներէն երկու երաժշտական յօդուածներ, որոնք Կոմիտաս Վրդ.ի ստորագրութեամբ 1899ին եւ 1903ին տպուած են: Եւ իր ոգեկոչումին մէջ ըսաւ.

«Ո՛վ մեծ վարդապետ, անմոռաց մնայ յիշատակդ: Ննջէ հանգիստ քու սիրած Հայաստան աշխարհիդ մէջ եւ հայ ժողովուրդի գիրկը, որովհետեւ հայ երգը կը մշակուի եւ կ'երգուի հոն եւ ամէն տեղ ուր Հայ կայ, եւ քու բացած ճամբէդ կ'երթան արժանաւոր նուիրեալներն հայկական երաժշտութեան: Հայ երգը կ'ապրեցնէ մեզ: Եւ Պերլինի, քու երբեմնի յաճախած դպրոցական քաղաքիդ, Հայերը այսօր հաւաքուած, քու փա՛ռքդ կը հիւսեն, քու երգերդ կ'երգեն, հը-

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Վանականներն ալ կը բաժնէին նոյն ճակատագիրը: Տարեցները կ'ըլլային կացինահար, իսկ աւելի երիտասարդները կ'ենթարկուէին շղթաներու:

Երիտասարդ ենիչէրին դադրած էր կռուելէ, երբ քրիստոնեաներու զինեալ ուժերը փճացած էին արդէն: Անզէն ծերունիներու եւ տկար կիներու դէմ կռուիլը իր խառնուածքին գործը չէր:

Կոտորածը տեւած էր շատ երկար:

Վերջապէս եկեղեցին պարպուած էր յագեցած գայլերէն. դաւիթէն հոսող արեան մէջ մնացած էին միայն դիակներու կոյտերը:

Որքա՛ն ցաւալի եւ տխուր էին սուգի այդ օրերը Սլաւներուն համար:

Վերջին Թուրքերը որ պիտի լքէին պըղծուած սրբավայրը, ուզեր էին հրդեհել զայն:

Երկար փորձած էին կրակ ձգել փայտաշէն նախագաւիթին մէջ, բայց իրենց ջանքերը ի զուր եղած էին: Ուստի հեռանալով վայրէն, գացեր էին միանալու իրեն ընկերներուն, որոնք կ'ուղղուէին դէպի մենաստանը: Ամէն ինչ թալանելու ծարաւն ուէին, որով չէին կրնար անտեսել այդ կատարեալ ամրոցը: Անոնք լաւ գիտէին որ հոն պահուած մեծ հարըստութիւններ կային:

Այս զարհուրելի օրուան երեկոյեան, գիւղակը պարապ էր բոլորովին: Բոլորը ջարդուած էին կամ առեւանգուած Թուրքերուն կողմէ: Այս վերջիններէն ալ մարդ չէր մնացեր, որովհետեւ այլեւս միջոց չկար հոն շարունակելու իրենց արիւնալի գործունէութիւնը:

Այս տխուր երեկոյեան, երբ ոսկեզօծ արեգակը կորսուեր էր լեռներու ետին, հսկայ գնչուն առանձին կը քալէր գիւղակին մէջ, միակ մարդը որ չէր վախնար ոչ տեղացիներէն եւ ոչ ալ Թուրքերէն, որովհետեւ իր խորամանկութեամբ գերազանցած էր բոլորը:

Ուղղակի կը յառաջանար դէպի եկեղեցին: Գերեզմաննոցէն անցած ատեն՝ կը քննէր դիակները, կարծես ծանօթ մը գտնելու յոյսով:

Բայց փնտռածը չգտնելով, կը մտնէր եկեղեցի: Նոյնիսկ չէր հետաքրքրուեր թէ ո՞ւր կը դնէ իր ոտքը. թանձրացած արեա՞ն մէջ, թէ մեռեալի մը վրայ...

— Ուրեմն այստեղ չէ մեր ծերուկը... կը գոչէր վերջապէս զայրացած:

— Կ'երեւի հոս չէր եկած: Իրեն պէս ծերուկի մը կուրծքը Թուրքերը դաշոյն մը կը խրեն միայն, որովհետեւ չարժեր նոյնիսկ շղթայակապել այդպիսի մարդ մը, որ ստեղծուած է վանական դառնալու համար, այսինքն իբրեւ ստրուկ: Հաւանաբար նախընտրած է մնալ վանքին մէջ, իսկ ես, Սամոլս, դեռ աշխատանք ունիմ կատարելիք: Աւելի լաւ որ ինք այստեղ՝ դիակներուն մէջ չի գտնուիր, մինչ իր ենիչէրի զաւակը դեռ հոն է՝ մենաստանին պատերուն առջեւ: Այսպէս իմ հաշիւիս կուգայ եւ ես գիտեմ իմ ընելիքս:

Իր մտքին մէջ այսպէս մենախօսելով՝ գնչուն կը հեռանար այդ վայրէն, ուր քիչ առաջ մահը առատ հունձք էր կատարած:

Յանկարծ, դիակներու կոյտերէն ձայն մը լսուեցաւ: Կարծես մէկը հառաչանքներ կ'արձակէր: Սամոլ կանգ առաւ: Ձայնը կրկին լսելի դարձաւ:

— Բայց սա Աբբան է, ըսաւ գնչուն, դիակներու միջեւ նշմարելով վանականը: Թուրքերը սխալ գործ են տեսեր, բոլորովին չսպաննելով այս մարդը, որ կըրնայ կեանքի վերադառնալ տակաւին...

Այս խօսքերուն վրայ կը պատրաստուէր մեկնիլ, երբ միտք մը ծագեցաւ իր մէջ.

— Թերեւս այս մարդը կարենայ ըսել ինծի...

Ու մօտեցաւ, բարձրացուց վանահայրը իր ուսերուն վրայ եւ եկեղեցիէն դուրս տարաւ զայն, գերեզմանէն ալ անդին, կանանչազարդ բլուրին գագաթը:

— Սակայն նոյնիսկ վիրաւորուած չէ, մրմնջեց ան մօտէն քննելով Աբբահօր մարմինը: Միայն հարուած է ստացած գլխուն վրայ եւ աւելի վախ ունեցեր է, քան վէրք... հա՛, հա՛ հա՛... Դեռ երէկ այս պարոնը կ'ուզէր զիս կախել... բայց անիւը շրջած է հիմա...

Երեկոյեան զով զեփիւռը շուտով կենդանացուց Աբբան: Գնչուն պահ մը գնաց, ո՛վ գիտէ ուր՝ եւ վերադարձաւ բարչ մը ջուրով եւ ափ մը ուտելիքով: Գիշերուան խաւարը իջաւ կրկին: Աբբան կը խնդրէր Սամոլէն որ զինքը տանի ապահով տեղ մը, շրջակայքի դղեակներէն մէկուն մէջ:

— Ո՞ւր կ'ուզէք որ տանիմ, հարցուց գնչուն: Ես Մազերոլէցէն կուգամ. տանուտէրը հոն չէ: Թուրքերը անպայման ան ալ բռնած են եւ ուրիշ շատ իշխաններու պէս՝ անոր ալ վիզը ոլորած են լուացքի տաշտէն դուրս հանուած ճերմակեղէնի պէս: Եթէ կ'ուզէք որ դարձեալ իյնաք Թուրքերուն ձեռքը, կամքը ձերն է, կրնաք երթալ...

— Հապա եթէ Քոզիաքի դղեակը երթա՞նք... հարցուց աբբահայրը, հաւատացած որ միայն այս մարդը կրնար զինքը փրկել:

— Քոզիաքի դղեա՞կը... կրկնեց Սամոլ հեգնական շեշտ մը դնելով բառին վրայ: Ես որոշած եմ այնտեղ հաստատել նոր իշխանը, եթէ յաջողիմ: Նախորդը, այդ կուզիկը, բնաւ հաճելի չէ ինծի, եւ ես դտած եմ նոր մը՝ աւելի ընտիր եւ լաւագոյն: Այս գործին մէջ դուք կրնաք օգնել ինծի:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(46 – Շար.)

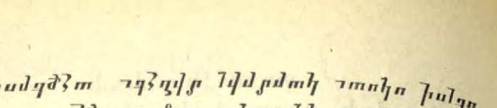

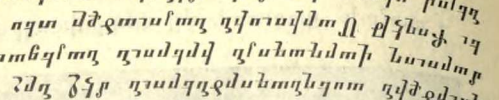

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԽՈՍԻԿ

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԱՍՏՂԸ

Ա

Ամէն առաւօտ, երբ Ռուբէն Տիգրանեան կ՚արթննար, իր առաջին միտքը կ՚ըլլար՝ ինչպէ՞ս պիտի անցնի այդ օրը։ Ան ոչ միայն ոչ մէկ գործ ունէր, այլեւ ոչ մէկ հետաքրքրութիւն։ Ամէն ինչ կորսնցուցած էր իր համը։ Ամուսինը՝ Մարի, մահացած էր երեք տարի առաջ, զաւակ չունէին, եւ Ռուբէն ապրած էր իր կեանքը այնպէս, ինչպէս ապրած էր իր հայրը՝ առանց նպատակի, առանց ուրախութեան, առանց վշտի։

Ան կը նստէր պատուհանին առջեւ, կը նայէր փողոցին, ուր մարդիկ կ՚անցնէին, կառքեր կը սահէին, եւ կը մտածէր, որ ինքն ալ անցորդ մըն է այս աշխարհին մէջ, որ ոչ ոք կը նշմարէ զինք, եւ որ ինքն ալ ոչ ոքի համար գոյութիւն ունի։

Մարդիկ կ՚ապրին, որովհետեւ ստիպուած են ապրելու։ Ռուբէն ապրելու ստիպուած չէր։ Ան կրնար նստիլ եւ մեռնիլ։ Եւ ամէն առաւօտ, երբ կ՚արթննար, այդ միտքը կը գար իրեն։

Բ

Մի օր, երբ ան կը նայէր փողոցին, տեսաւ մի կին, որ կը քալէր մանկիկի սայլակ մը հրելով։ Կինը երիտասարդ էր, գեղեցիկ, եւ մանկիկը՝ երկու տարեկան։ Ռուբէն զարմացաւ, որ կինը մենակ էր, առանց ամուսնոյ։ Ան հետեւեցաւ անոնց աչքերով, մինչեւ որ անոնք անհետացան անկիւնին։

Յաջորդ օրը նոյն ժամուն նորէն տեսաւ զանոնք։ Այս անգամ կինը կանգ առաւ պատուհանին տակ եւ ժպտեցաւ։ Ռուբէն ժպտեցաւ պատասխան։ Ան չէր ժպտած երկար տարիներ։ Ժպիտը ցաւագին էր, ինչպէս հին վէրքի մը սպին։

Գ

Կինը կոչուած էր Անի։ Ան ամուսնացած էր զինուորական մը հետ, որ պատերազմի դաշտին վրայ սպաննուած էր։ Ունէր միայն մէկ զաւակ՝ Արամ անունով։ Ռուբէն իմացաւ, որ Անի ապրած է ծանր կեանք մը։ Ան ալ ունէր ցաւ մը, որ կը կրէր տարիներէ ի վեր։

Անի սկսաւ գալ Ռուբէնի տունը։ Սկզբնական շրջանին՝ միայն Արամը բերելով, որ խաղայ Ռուբէնի հետ։ Ռուբէն գնեց խաղալիքներ, նկարներու գիրքեր, եւ տղան սկսաւ սիրել զինք։ Ապա Անի սկսաւ գալ առանց տղուն ալ։ Ռուբէն սկսաւ սպասել անոր։

Դ

Մի օր Անի ըսաւ Ռուբէնին, որ ինքը կը մտածէ վերադառնալ հայրենի գիւղը, ուր ունէին հողեր եւ տուն։ Ռուբէն զարմացաւ, որ Անի կրնայ մտածել հեռանալու մասին։ Ան հարցուց, թէ ինչո՞ւ կ՚ուզէ հեռանալ։ Անի պատասխանեց, որ քաղաքին մէջ ամէն ինչ կը յիշեցնէ իրեն անցեալը, եւ որ ան կ՚ուզէ նոր կեանք մը սկսիլ։

Ռուբէն լռեց։ Ան գիտցաւ, որ կորսնցուցած է ոչ միայն կինը եւ տղան, այլեւ՝ իր միակ նպատակը։

Ե

Ռուբէն որոշեց ծախել իր տունը եւ գնալ Անիին հետ։ Ան ծախեց կահկարասիները, տուաւ հին իրերը, եւ մնաց միայն մէկ ճամպրուկով։ Գնացքի կայարանին մէջ, երբ Անի եւ Արամ կը սպասէին տոմսերու հերթին, Ռուբէն նայեցաւ շուրջը։ Ան զգաց, որ առաջին անգամ ըլլալով իր կեանքին մէջ, ինք կը սպասէ ոչ թէ մահուան, այլ կեանքի։

Զ

Գիւղին մէջ Ռուբէն գնեց փոքրիկ տուն մը՝ պարտէզով։ Ան սկսաւ աշխատիլ հողին վրայ, որ ինքը չէր ըրած իր կեանքին մէջ։ Ան սկսաւ ծաղիկներ տնկել, ծառեր պատուաստել, եւ Արամ միշտ անոր կողքին էր։ Տղան սկսաւ կոչել զինք «պապի»։

Անի սկսաւ ուսուցչութիւն ընել գիւղի դպրոցին մէջ։ Ան ալ գտաւ իր կեանքին իմաստը։ Երեքը միասին կազմեցին ընտանիք մը, որ ոչ ոքի կը պարտէր ոչինչ, եւ որ ոչ ոքէ ոչինչ կը սպասէր։

Է

Մի օր, երբ Ռուբէն նստած էր իր պարտէզին մէջ, ան զգաց, որ ինքը այլեւս չի մտածեր մահուան մասին։ Ան մտածեց, որ կեանքը ունի նպատակ, երբ մարդ ունի ուրիշներ, որոնց համար կ՚ապրի։ Ան նայեցաւ Արամին, որ ծաղիկներ կը քաղէր, եւ Անիին, որ կը կարդար գիրք մը ստուերին տակ։

Ռուբէն գիտցաւ, որ ինքը գտած է իր ճամբան։ Ան այլեւս մարդ մըն էր, որ ունի ինչ մը կորսնցնելու։ Եւ հենց այդ պատճառով ալ, ան ունի ինչ մը գտնելու։

Ը

Տարիներ անցան։ Ռուբէն ծերացաւ, բայց ոչ՝ իր հոգիով։ Ան միշտ կը զգար, որ կեանքը իմաստ ունի, երբ մարդ ունի ուրիշներ, որոնց համար կ՚ապրի։ Արամ մեծցաւ, դարձաւ երիտասարդ, եւ Ռուբէն տեսաւ, որ իր կեանքը ինքնին կը շարունակուի։

Ռուբէն մեռաւ ութսունհինգ տարեկան հասակին, իր պարտէզին մէջ, ծաղիկներու մէջ, որոնք ինքը տնկած էր։ Ան մեռաւ խաղաղ, որովհետեւ գիտցաւ, որ ապրած է իր կեանքը ամբողջութեամբ։

Ռուբէն գիտցաւ, որ մարդը կ՚ապրի ոչ թէ որպէսզի մեռնի, այլ որպէսզի ունենայ ինչ մը, որուն համար մեռնելը անիմաստ է։

ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Թարգմ.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴՈՎԻ

Ա

Վրդովիկ, Գեղեցիկ Տէր, Մշոյ Մեծ Իշխանի Տանը մէջ մեծ ուրախութիւն էր, որովհետեւ Իշխանը ամուսնացած էր Գեղեցիկ Տիկնոջ հետ։ Հարսանիքի օրերուն հրաւիրուած էին բոլոր Իշխանները, որոնք իրենց հետ բերած էին իրենց զաւակները։ Ամէն կողմ ուրախութիւն էր։ Ամէն կողմ խնճոյքներ էին։ Ամէն կողմ ձիարշաւներ էին։ Ամէն կողմ նետաձգութիւններ էին։ Ամէն կողմ ըմբշամարտներ էին։ Ամէն կողմ ...

Բ

Իշխանները, որոնք իրենց հետ բերած էին իրենց զաւակները, ամէն օր կը հաւաքուէին Իշխանին առջեւ, որպէսզի ան տեսնէ իրենց զաւակները։ Իշխանը կը նայէր զաւակներուն, կը գովէր զանոնք, եւ կ՚ըսէր, որ ինքն ալ ունի զաւակ մը, որ կը կոչուի Վրդովիկ։ Ան կ՚ըսէր, որ Վրդովիկ ամէն բանի մէջ կը գերազանցէ իր ընկերները։ Ան կ՚ըսէր, որ Վրդովիկ ամէն բանի մէջ կը գերազանցէ իր հասակակից

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մանուկեան կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր՝

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի դիտութիւն ազգացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՋՈՒԱՐԹ ՃԱՆԿԻՕԶԵԱՆԻ
ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երուանդ եւ Հրայր Ճանկիօզեան իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՋՈՒԱՐԹ ՃԱՆԿԻՕԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին ի յիշատակ 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի հայկ. դպրոցի կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գարաճեանէ 50 ֆր. իրենց կնքահօր Ս. Մխաքեանի մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ եւ Տէր եւ Տիկին Ոսկան Սիմսարեանէ 50 ֆր. իրենց մօրեղբօր Ղեւոնդ Պայթարեանի յիշատակին։

×

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժերմէ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է Պր. Մանուկեանէն 10 ֆր. իր Թոռնիկին մկրտութեան առթիւ։

Նոյն առիթով Պ. Մանուկեան կը նուիրէ նաեւ 10 ֆր. «Յառաջ»ին։

×

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Շահ – միրեանէ 30 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Համբարձում Գաբրիէլեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶի Էսաեան Սանուց Միութեան առաջամեայ վարչութիւնը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Էսաեանցինէ – րը, մասնաւորաբար անոնք՝ որոնց հաս – ցէները ծանօթ չեն, երկուշաբթի (15 Դեկտեմբեր), ժամը 20·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քաւէ։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շաբաթ Դեկտ. 13 ժամը 16ին Միութեան դրասենեակը, 17, Ռիւ Պէօ։

Օրակարգ.— Պատգամաւորական ղե – կուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն։

Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկ. Մալաճիկեան (Քլիվլէնտէն) խըմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի։

ՄԵԾ ՏՕՆԱԾԱՌ

պատրաստուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Գեղարուեստական զուարթ երեկոյթ
խրախճանք
կիրակի Դեկտեմբեր 14, ժամը 16,30ին
ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԻԿԸ
կուգայ ներկայ եղող բոլոր փոքրիկներուն
26, Rue Troyon — SEVRES
Métro Pont de Sèvres

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Լիբանանէն Գրիգոր եւ Նուպար Ռէ – ճէպեան իրենց մօրեղբօր ողբացեալ Գե – ղամ Տճկոյեանին մահուան առթիւ կը նըւիրեն կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին երկու հարիւր ֆրանք, Մանուկնե – րուն Օզափ. կայանին հարիւր, Յերանոցին հարիւր, Դպրոցասէրին հարիւր ֆր.։
(Առանալ «Յառաջ»էն)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Սէնթ – Էթիէնէն Տիկին Իսկուհի Հա – պէճեան կը փնտռէ իր երեք եղբայրները՝ Բարսեղ Պաղտիկեան, Յարութիւն Պաղ – տիկեան, Համբարձում Պաղտիկեան։ Վերջինէն բաժնուած է 1921ին Մարզուանի մէջ, զինուորագրութեան պարագանէրու բերումով։ Իսկ մեծ եղբայրնին՝ Բարսեղ պաղտիկեան, ամուսնացեալ Օր. Էլմոն Թոքաթլեանի հետ, բնիկ Ճանղըրցի որու աղջիկ զաւակը որդեգրեալ Ամերի – կացիներու կողմէ իր պատանի հասակին կը կոչուէր Սիբանոյ Պաղտիկեան։

Տիկին Իսկուհի Հապէչեան բազմիցս փնտռել տուած է վերոյիշեալները եւ վերջնապէս իրենցմէ բաժնուած 1925 թուականէն ի վեր։ Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն դիմել Տիկին Հապէչեանի հասցէին։

Mme Habechian
42, Rue Tarantaize
St. Etienne - 42 (France)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի նորընծաի վարչութեան կողմէ, ի պատիւ հրաժարեալ վարչութեան ընկերուհիներուն, Կիրակի Դեկտ 14 ժամը 15ին

Salle des Fêtes de la Mairie
Rue Voltaire — ALFORTVILLE

Գեղարուեստական բաժին

Ջերմ մթնոլորտ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր–ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 13, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

GRAND HOTEL
12 Bd. des Capucines (Métro Opéra)

Գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին, Փարիզի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը
Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 20 ֆրանք — Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները 924–38–54

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի մարմին – ներու բոլոր վարչութիւնները այս Շա – բաթ 13 Դեկտ. ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տո – նածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ։

Fédération Française de Basket-Ball

COUPE DE FRANCE (Troisième Tour)

U. G. Arménienne
(Championnat de Paris Première Série)

contre

C. J. M. Bourges
(Championnat de France Division Fédérale)

SAMEDI 13 DECEMBRE, à 20 H. 30 — GYMNASE JEAN - JAURES
89, Avenue Jean Jaurès, Paris — (Métro Laumière)

Ouverture des Portes à 20 heures

Réouverture de l'Epicerie Orientale chez les Frères Hairabedian

7, RUE DE TRACY, PARIS (2e)
(Métro : Strasbourg Saint-Denis et Réaumur - Sebastopol)

Հոն կը գտնէք արեւելեան լաւագոյն ապրանքները, ամէնէն յարմար գիներով։

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ՝

ԱՆՊԱՏՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ

Բաց է ամէն օր բացի կիրակիէ

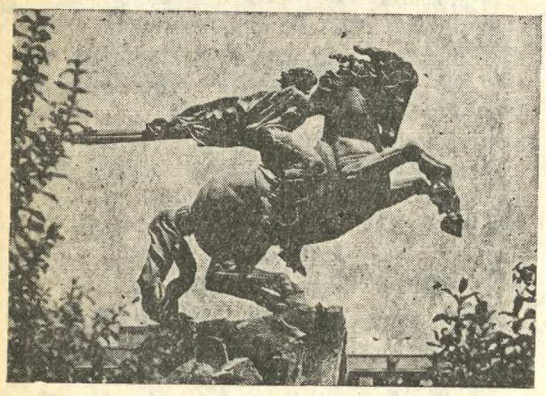

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

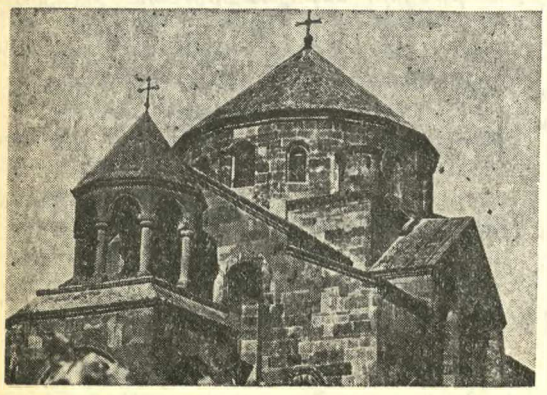

Էջմիածին, Հռիփսիմէի տաճարը, 608 թ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով։

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք։

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ.—

ՀԱՒԻՃի ՎԱՆՔը (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆի ԹԱՏՐՈՆ (երեւան) — ԱՅՐի ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ. ՄԱՇՏՈՑի (երեւան) — Ա.Լ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (երեւան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

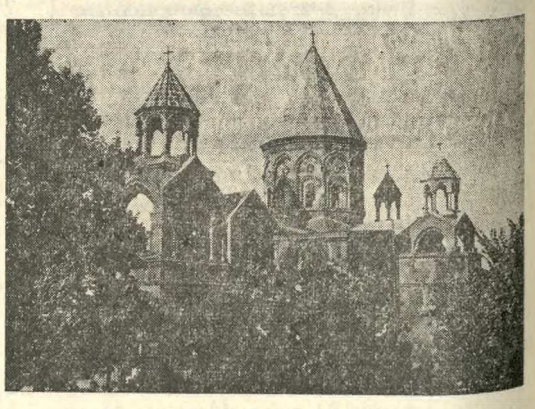

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ.

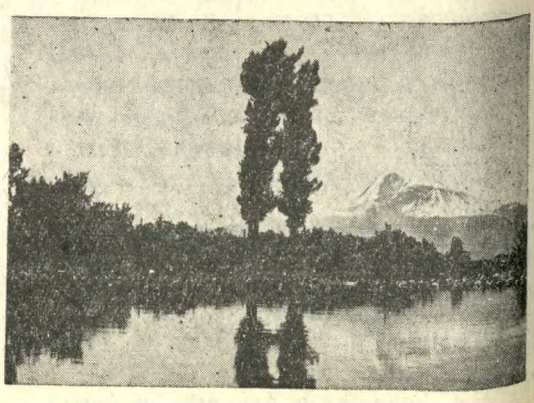

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտա – վայրէն դիտուած

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 14 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·689 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.689

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՄՆԱՅՈՒՆ ՀԱՐՑԸ

Հաւատարիմ աւանդութեան, փարիզեան մեր զոյգ վարժարաններն ու հայերէնի դասընթացք ունեցող կարգ մը կազմակերպութիւններ, Կապոյտ Խաչ, եկեղեցի եւայլն — ամէն տարի այս եղանակին կը կազմակերպեն տօնածառ – հանդէսներ կամ «Մանուկներու Օր»:

Ընտանեկան հանդամանք ներկայացնող այս հանդէսները առիթ կ'ընծայեն մեր երկսեռ փոքրիկներուն ցոյց տալու իրենց շնորհները հայերէնի մարզին մէջ, — արտասանութիւն, երգ, պար: Ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ շաբաթներ առաջ գործի կը լծուին աշակերտ – աշակերտուհիները պատրաստելու համար այդ հանդիսութեանց:

Ո՛չ վերամուտ է, ոչ ալ՝ տարեվերջ հաշիւի նստելու, գիտնալու համար թէ ներկայ դպրոցական տարեշրջանին ի՛նչ պատկեր կը ներկայացնեն մեր դպրոցներն ու հայերէնի դասընթացքները:

Վիճակագրական տեղեկութիւններ չունինք՝ ստուգելու համար համրանքը այն տղոց ու աղջիկներուն, որոնք հայերէն կը սորվին ամէնօրեայ դպրոցներու կամ շաբաթական դասընթացքներու մէջ:

Ստոյգ է մէկ բան միայն, որ տարուէ տարի կը պակսի թիւը: Ցաւալի է հաստատել այս իրողութիւնը:

Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը քանի մը տարի առաջ 105 աշակերտ ունէր եւ կը յուսար աւելին ունենալ՝ եթէ տեղ ունենար: Անցեալ տարի նոր դասարաններ աւելցան՝ պահանջին գոհացում տալու համար: Պաշտօնական բացումն ալ տեղի ունեցաւ 1968ի Մայիսեան խռովայոյզ օրերուն:

Դժբախտաբար 1968–69ի տարեշրջանին աշակերտներու թիւը փոխանակ աւելնալու պակսեցաւ: Կը կարծենք թէ այս տարի եւս նոյնն է կացութիւնը: Ցաւելում չկայ:

Րէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանն ալ աւելի փայլուն վիճակ չի ներկայացներ, որքան գիտենք, աշակերտուհիներու թիւի տեսակէտէն:

Եօթը տարի առաջ խումբ մը հայրենասէր տղաք կազմեցին Ակումբ մը՝ զոր մկրտեցին Եանց յատկանշական անունով, կ'երեւի շեշտելու համար անոր հայկական հանդամանքը: Անդամները անձնական զոհողութեամբ յաջողեցան գնել շէնք մը, զոր նորոգեցին ու բարեզարդեցին: Բացի ժողովատեղիէ, այդ շէնքը կը ծառայէ իբրեւ սրահ դասախօսութեանց եւ ընդունելութեանց:

Եանցի գլխաւոր նպատակն է ազգապահպանումը, մեր նորագոյն սերունդը Հայութեան կապելու մտահոգութիւնը: Այդ ուղղութեամբ իր առաջին գործն եղաւ հայերէնի շաբաթական դասընթացքներու կազմակերպումը: Մասնաւոր օթոքառեր Փարիզի թաղամասերէն ու արուարձաններէն կը հաւաքեն փոքր տղաք ու աղջիկներ եւ զանոնք կը փոխադրեն Սեւրի եւ Րէնսիի վարժարանները, ուր մասնաւոր ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ կը զբաղին անոնցմով ամբողջ օրը: Եանցը կը հայթայթէ անոնց կէսօրուան ճաշը եւ երեկոյեան զանոնք կը վերադարձնէ իրենց տուները:

Գնահատելի է եւ –շնորհաւորութեան արժանի այս երիտասարդներու ձեռնարկը, որ արժանի է քաջալերութեան: Այժմ ունին աւելի լայն ծրագիրներ, որոնց յաջողութեան համար կը կարօտին մեր հայրենակիցներու աջակցութեան:

Սերունդի փրկութիւնը օրակարգի մնայուն հարց է:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐ ՄԻԼԱՆՕ ԵՒ ՀՌՈՄ

14 ՄԵՌԵԱԼ, ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Ամբողջ Իտալիան խուճապի մատնուած է Ուրբաթ օրուընէ ի վեր, յուզում եւ վրդովում իրար խառնուած են: Նոյն օրուան մէջ, գրեթէ նոյն ժամուն, եղեռնափորձեր տեղի կ'ունենային Միլանօ եւ Հռոմ: Ամէնէն ծանրակշիռն էր Միլանոյի մէջ պատահածը երբ Ուրբաթ կէսօրէ ետք, այն ժամուն երբ բազմութիւն կայ դրամատուներու մէջ, զօրաւոր ռումբ մը կը պայթէր Պանքա Նացիոնալէ տէլ' Ակրիքուլթուրայի մէջ եւ յանկարծ մեծ իրարանցում մը կը ստեղծուէր: 14 մեռեալ եւ 90 վիրաւոր կը հաշուէին եւ սարսափահար բազմութիւն մը հարց կուտար թէ ի՞նչ կը պատահի: Հազիւ ժամ մը ետք, երեք եղեռնափորձեր տեղի կ'ունենային Հռոմ, այս անգամ սակայն աւելի ուշ էր, յաճախորդ չկար դրամատան մէջ եւ երեք եղեռնափորձերու հետեւանքով 17 հոգի կը վիրաւորուէին: Այս ահաբեկչական արարքները տեղի կ'ունենային մէկը՝ Վիա Վենեթոյի (Հռոմի գլխաւոր պողոտան) Պանքա Նացիոնալէ տէլ' Լավոռօ եւ երկուքը՝ մայրաքաղաքին կեդրոնը, նահատակաց Յուշարձանին առջեւ:

Իրիկունը ուշ, ռումբ մը եւս կը գրտնուէր Պանքա Քոմերչիալէ Իթալիանայի մէջ եւ կարելի կ'ըլլար անվնաս դարձնել: Ծանօթ է որ Իտալիա ծանր մթնոլորտի մը մէջ կ'ապրի վերջին ամիսներուն բայց եւ այնպէս Շաբաթ օր ոչ ոք կրնար ըսել թէ որո՞նք էին այս եղեռնափորձերուն հեղինակները: Ծայրայեղներու շրջանակին մէջ, ոստիկանութիւնը 150 հոգի կը ձերբակալէր, աջ թէ ձախ հոսանքներու պատկանող: Արդարեւ խուճապի մթնոլորտ ստեղծելու այս փորձերուն պատասխանատուները կրնան ծայրայեղ աջ, կամ ծայրայեղ ձախ, կամ կօշիսթ ըլլալ: Որեւէ ոճիրի ատեն, սովորութիւն է փնտռել նախ թէ ո՞վ կ'օգտուի ոճիրէն որպէսզի կարելի ըլլայ գտնել հեղինակը: Հոս ալ օգտուողը կը փնտռուի, բայց թէ ծայրայեղ աջ եւ թէ ծայրայեղ ձախ կըրնան իրենց շահերը ունենալ:

Վարչապետ Ռումոռ ճառ մը արտասանեց Ուրբաթ իրիկուն եւ շեշտեց.— «Վրդովումն է զոր կ'արտայայտեմ յիմար եւ ոճրային բարբարոսութեան այս արարքին առջեւ, որ նախընթացը չունի մեր երկրին պատմութեան մէջ: Պէտք է որ ոճրագործները առանձնանան իրենց ամօթին մէջ եւ հետապնդուին Պետութեան կողմէ, որ միայն կրնայ երաշխաւորել քաղաքացիական համակեցութիւնը»:

Պապը ցաւակցական հեռագիր մը զրկած է Միլանոյի արքեպիսկոպոս՝ Կարդինալ Ճիովաննի Քոլոմպոյի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրողներու եւ արուեստագէտներու համագումարին առջեւ դիւանին քարտուղարը՝ Ժորժ Մարկով տեղեկագիր մը կարդացած է եւ յիշած թէ խորհրդային գրականութիւնը հիմնուած է ընկերվարական իրատեսութեան վրայ եւ թէ.— «Համայնավար կուսակցութեան ոգին այդ գրականութեան ժողովրդական նկարագրին լաւագոյն ձեւն է: Մարկով շնորհաւորած է Գրողներու Միութեան Ռիազանի մասնաճիւղը, որ «քաղաքանօրէն հասուն ցոյց տուած է ինքզինքը, որովհետեւ ճշգրիտ եւ արդար մեկնաբանութիւն մը տուած է Սոլիէնցինի հակընկերվարական ընթացքին համար»: Միւս կողմէ պաշտօնանկ եղած է Թէաթր պարբերականի խմբագրապետը՝ Ռիբակով, որ շատ կը քննադատուէր իր ազատական ուղղութեան համար:

ԻՍՐԱՅԷԼ նոր դահլիճ մը ունի, կազմուած 24 նախարարներէ, որոնց վեցը՝ աջ–ազգայնական: Ընդհանուր ձեւով այս նոր կառավարութիւնը շատ աւելի աջ է ինչ որ հետեւանքն էր Մափամ (ընկերվարական) կուսակցութեան պարտութեան երեսփոխանական ընտրութեանց (նախապէս մեծամասնութիւն ունէր Խորհրդարանին մէջ եւ կորսցուց):

ՆԻԻ ԵՈՐՔԷՆ կը հաղորդեն թէ 12ի դէմ 52 ձայնով (49 ձեռնպահ) ՄԱԿի Ազգաժողովը դատապարտեց Իսրայէլը հաւաքական պատիժներու իր քաղաքականութեան եւ մարդկային իրաւունքները չյարգելուն համար արաբ գրաւեալ շրջաններուն մէջ:

ԳԱՀԻՐԷ շատ գոհ է Մոսկուայի հետ իր ունեցած վերջին խօսակցութիւններէն խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ, ուր եգիպտական պատուիրակութիւն մը գացած էր վերջերս: Մոսկուա պատրաստ է միշտ պաշտպանելու արաբ արդար դատը, նաեւ պաղեստինեան դատը, պայմանաւ որ ահաբեկչական արարքներ չըլլան իրենց հողամասերէն դուրս (օդանաւային առեւանգումներ եւայլն):

ՄԱՏՐԻՏ – ՀՌՈՄ ճամբուն վրայ եթովպական օդանաւի մը մէջ, գաղտնի ոստիկաններ կրցած են սպաննել երկու ահաբեկիչներ որոնք կը փորձէին շեղեցնել օդանաւը: Բաւական վտանգաւոր պահեր ապրած են 14 ճամբորդները, որոնք ի վերջոյ Աստիս–Ապապա հասած են: Օդանաւին մէջ գաղտնի ոստիկաններ կային, տրուած ըլլալով որ կասկածներ կային թէ ահաբեկիչներ կրնան ըլլալ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ քաշուեցաւ Եւրոպայի Խորհուրդէն նախընտրելով օգտուիլ կանոնագրին շնորհած իր այդ իրաւունքէն, քան արտաքսուիլ մեծամասնութեան կողմէ, իչպէս կը նախատեսուէր Ուրբաթ առտու: Անդամ երկիրներն ալ գոհ մնացին այս լուծումէն, որու շնորհիւ որոշում մը տալու պատասխանատուութենէն կ'ազատէին:

ՇԵՐՊՈՒՐԿԻ մէջ, նախարար Տըպրէ ճառ մը խօսեցաւ «Սարսափելին» հիւլէական սուզանաւին մկրտութեան առթիւ, բայց սենտիքալ ցոյցեր որոշ չափով խանգարեցին արարողութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐԾՐԱՑՈՒՄ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Վերոյիշեալ խորագրին տակ, Լը Մոնտ (Դեկտ. 13) կը վերլուծէ Իսրայէլի դահլիճին նոր կազմը եւ անոր հետեւանքները:

Մենահէմ Պէժին, Կէհալ ճակատին պարագլուխը («մեծ Իսրայէլի» կողմնակից), պատճառներ ունի գոհ ըլլալու Տիկին Կոլտա Մէյրի դահլիճին նոր կազմէն: Ազգ. միասնականութեան դահլիճը, կազմուած վեցօրեայ պատերազմին նախօրեակին, պետական երկու նախարար ունէր (առանց նախարարութեան) որոնք կուգային այս գեր–ազգայնական կազմակերպութենէն: Նոր դահլիճին մէջ, Պէժին վեց ներկայացուցիչ ունի, որոնց չորսը նախարարական ճշդուած պատասխանատուութիւններ ունին: Ասոր հակառակ, Մափամ ընկերվարական կուսակցութիւնը, անդամ աշխատաւորական համախմբման, նորէն երկու նախարար ունի, բայց այս անգամ առանց նախարարութեան: Դէպի աջ թեքումը, կը յատկանշուի նաեւ Ռաֆի շարժումի մէկ ուրիշ ղեկավարին մուտքով, Սիմոն Փերէս, Զօր. Տայեանի գործակից եւ գլխաւոր պատասխանատուներէն 1956ի Սուէզի արշաւանքին:

Իր նախարարական ծրագրին բերելու համար Պէժինը, բարեկամներն ու կողմնակիցները, Տիկին Կոլտա Մէյր պարտաւորուեցաւ կարգ մը զգալի զիջումներ ընել: Ասկէ ետք, իր կառավարութիւնը պիտի քաջալերէ գաղութներու տեղաւորումը գրաւեալ շրջաններուն մէջ եւ աւելի քան երբեք պիտի պնդէ որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը մեկնակէտը ըլլայ, Արաբներու հետ կարգադրութեան մը եւ ոչ եզրակացութիւնը: Անշուշտ Կէհալը կը մաղթէ որ Իսրայէլի պետութիւնը տարածուի Միջերկրականէն Յորդանան եւ թէ, մինչ այդ գրաւեալ Այսրյորդանանը վերջապէս կցուի, ինչպէս Երուսաղէմի նախկին յորդանանեան մասը: Բայց Պէժին համոզուած է որ Տիկին Կոլտա Մէյրի առաջադրած հաշտութեան պայմանները բաւարար են արդելք հանդիսանալու համար որեւէ կարգադրութեան Նոյեմբեր 22ի բանաձեւին հիման վրայ եւ յարատեւել կուտան սթաթու քուօ մը, զոր նուազագոյն չարիք կը համարի:

Իսրայելեան դիրքաւորման կարծրացումը, անկասկած, բազմաթիւ պատճառներ ունի, որոնք ծնունդ առած են թէ՛ ներքին քաղաքականութենէն եւ թէ արաբական երկիրներու մէջ տիրող պայմաններէն ու նաեւ մանաւանդ պատերազմի մթնոլորտէն, որ օրէ օր կը ծանրանայ շրջանին մէջ: Նման յեղաշրջում մրն ալ եղաւ արաբ Պետութեանց մօտ, հանրային կարծիքի եւ պաղեստինեան կազմակերպութեանց միացեալ ճնշումին տակ: Բայց եւ այնպէս Իսրայէլի ղեկավար խմբակին անզիջողութիւնը վերապահութիւններ, նոյնիսկ աճող թշնամութիւններ կը ստեղծէ աշխարհի մէջ, մինչ պաղեստինեան դատը հող կը շահի եւ նոր համակրանքներու ալ ծնունդ կուտայ միջազգային բեմին վրայ, ինչպէս ցոյց կուտան Ազգաժողովին քուէարկած վերջին երկու բանաձեւերը: Այս բանաձեւերուն քուէ տուած են արաբ, համայնավար եւ ափրիկեւասիական երկիրները:

Այս բանաձեւերէն մէկը կը դատապարտէ «հաւաքական պատիժները» եւ գրաւեալ հողերու բնակչութեանց տեղահանումը: Միւսը, աւելի ծանրակշիռ, խընդրոյ առարկայ կ'ընէ Իսրայէլի գոյութիւնն իսկ առնուազն իր ներկայ ձեւով, քանի որ մեծամասնութիւն մը գտնուած է ՄԱԿի մէջ, զօրավիգ կանգնելու համար պաղեստինցի ժողովուրդին «անվաճառելի իրաւունքներուն» իր ծագումի հայրենիքին մէջ:

Գուցէ աւելի մտահոգիչ են, Իսրայէլի համար, իր քաղաքականութեան քննադատութիւնները Ուաշինկթընի մէջ եւ վարչապետ Վիլլի Պրանտի դիրքորոշումը, զոր հրատարակած է Գահիրէի Ալ Ահրամը: Գերման վարչապետը կը յայտնէ թէ կողմնակից է գրաւեալ հողերու պարպումին, այս ձեւով իւրացնելով արաբական տեսակէտը:

Ամէն բան կարծել կուտայ թէ Իսրայէլ դէմ յանդիման պիտի գտնուի շատ բարդ քաղաքական կացութեան մը հետ: Կասկածելի է արդարեւ, որ, հակառակ հաշտութեան կողմնակից նախարարներու գործունէութեան, նոր կառավարութեան կազմը դիւրացնէ Տիկին Մէյրի աշխատանքը:

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՅԱՆՑԱՒՈՐ ԿԻՆԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Յանկարծ՝ դիշերին մէջ սուր, գրեթէ սուլող ճիչ մը արձակուեցաւ: Այդ ժամուն, քաղաքը հեռաւոր լեռներու ստուերին մէջ տժգոյն՝ արդէն կը քնանար: Զայնը հեծմունքի մը պէս գալարուող՝ կը պատռտէր մութ միջոցը, յուսահատ աղաղակի մը մէջ ընդլայնուելով: Բոպէ մը լռեց շնչասպառ. փեղկեր բացուեցան եւ քունէ ընդարմացած գլուխներ երեւցան ասկէ անկէ ուշադիր:

Հովը շառաչելով կ'անցնէր փողոցներէն, կը դանդաղեցնէր պատուհաններու քով կարծես աղէտներ մրմնջելով եւ նոր թափով մը գոռալով կը հեռանար, պատերուն վրայ օրօրելով թեթեւ մագլցող բոյսերը:

Դրացիներ խօսքեր կը փոխանակէին զանազան ենթադրութիւններ ընելով. վայրկեանի մը անձկալի լռութեան մէջ, որուն միջոցին անակնկալ վրդովմունքին մէջ նոյնացած բոլոր սրտերը մէկանց կը բաբախէին, ձայնը ա'լ աւելի լացող յուսահատօրէն մոլեգին բարձրացաւ օդին մէջ, եւ կցկտուր բառեր միայն ցրուեցան ասդին անդին:

— Զաւակս, զաւա՛կս...

— Մէկը մեռած ըլլալու է...

Հովը միշտ կ'որոտար, գրեթէ սպառնագին, եւ իրենցմէ մէկուն մահուանը գաղափարը հաւաքական սուգով մը ըստուերեց հետաքրքիրներու հոգին. տըժգոյն ճակատներ պատուհաններէն ներս քաշուեցան, հոս հոն պլպլացող լոյսերը մարեցան եւ մութը տառապանքով բեռնաւորուած՝ ծանրօրէն կ'իյնար տանիքներուն վրայ, կարծես զանոնք ընկճելով ցաւին ամենահզօր ազդեցութեան ներքեւ:

Տառապանքի այդ աղաղակը ունայն չէր:

Պզտիկ տան մը մէջ մանկիկ մը կը տագնապէր կեղծ մաշկէն. հիւանդութիւնը շանթահարող արագութեամբ յառաջ երթալով՝ ապարդիւն կ'ընէր բժիշկներուն բոլոր միջոցները, որոնք յուսահատական ջանքեր կ'ընէին՝ գոնէ քիչ մը ամոքելու խեղճ տղեկը:

Անոր ճակատը ծածկուած մազերու խոպոպիքներէն կը տժգունէր հետզհետէ. շնչառութեան դժուարութիւնը ա'յնպէս կ'ուռեցնէր կուրծքը, որ, կողերը կը ցցուէին մորթին տակէն, անդամները ձգտուած երակներէն կապուտցած՝ կը տնկուէին եւ կարծես գերագոյն ճգնաժամի մը մէջ ամբողջ մարմինը ճարճատելով պիտի քանդուէր. երբեմն միայն, սեղմուած ակռաներու մէջէն ողորմելիօրէն կը պաղատէր.

— Մայրիկ... մայրի՛կ...

Տագնապները կը փութային. թթուկներու կծու հոտը կը ծանրացնէր սենեակին մթնոլորտը՝ ուր մօրը զսպուած խեղդուկ հեծկլտանքները հետզհետէ տկար՝ կը խառնուէին հիւանդ տղեկին ճիչերուն:

Պահ մը ետք, անշարժ պառկած էր անիկա. անդամները մեռելային տժգունութիւնով մը ճերմկած թուլօրէն կ'երկընային սաւաններուն մէջ, թեթեւ շունչը տաժանագին դժուարութեամբ կը բարձրանար մինչեւ շրթունքը, իր ճնշումին տակ պզտիկ սարսուռներ տալով այտին մկանունքներուն. կիսաբաց աչքերուն մէջէն սեւ բիբերը կ'երեւային այնքան անկենդան եւ ամոյն որ, կարծես արցունքի պէս պիտի կաթէին երեսն ի վար: Մութ կապոյտ՝ գրեթէ սեւ դիծ մը կը շրջանակէր աչքերը: Բժիշկները ուղեցին մեկնիլ. բայց մայրը չկրնալով անդրադառնալ ահռելի իրականութեան, կը պաղատէր, անիրականալի խոստումներ ընելով եւ խոստումներ նաեւ իր մահամերձ մանկիկին:

— Հոգի՛ս, աղէկցիր, աչքդ բաց անդամ մը, մայրիկիդ նայէ՛, ալ երջանիկ պիտի ըլլանք քեզի հետ, ա'լ պիտի չամըչնամ քեզմէ զաւակս, մտիկ ըրէ՛, ձեռք ձեռքի պիտի անցնինք փողոցներէն. հիմա ամէնքն ալ գիտցան, որ իմ զաւակս ես դուն:

Դրանը առաջքը դրացիներ կը բամբասէին զինքը, սակայն ցաւին մէջ կորսուած մայրը չէր լսեր ասոնք, գրեթէ չէր տեսներ ատելութիւնով փայլատակող աչքերը, աններող նայուածքները: Իր սիրտը այրող տառապանքին մէջ դեռ առջի օրուան հարկ դատած զգուշութիւնները հեռաւոր եւ սնոտի կը թուէին իրեն:

Իրականութիւնն այն էր, որ ոչ ոք թաղին մէջ զիրենք մայր ու զաւակ կը կարծէին: Ո՛վ գիտէ ուրկէ եկած եւ ի՛նչ ճակատագրական հրայրքի կամ արկածի մը զոհ՝ այդ կինը հաստատուած էր թաղին մէջ, մինակը իր անբախտ զաւկին հետ, իր աղքատիկ կացութիւնը զինքը կը պաշտպանէր հետաքրքրութենէ, դրացիները կը կարծէին թէ պզտիկը հեռաւոր ազգական մըն էր որդեգրուած այդ կնոջմէն — առանձին մնացած օրիորդ մը:

Մայր ու տղայ ինքնաբերաբար հասկըցած էին իրենց դերը եւ մինչեւ այդ օրը իրարու համար ուրիշներու քով ցուցուցած չափաւոր սէրը ծածկած էր իրենց բուն վիճակը: Արդէն անթերի պարկեշտութեամբ մը կ'ապրէր իր խիստ առանձնութեանը մէջ դեռ երիտասարդ այդ կինը՝ որուն դուռը մէկը չէր զարներ եւ ինքը դուրս կ'ելլէր միայն իր տղան պըտըտցնելու:

Հիմա, անակնկալ յայտնութենէն ամբոխը զայրացած՝ խաբուած ըլլալուն, խուլ խեղճ մօրը տառապանքին, կը յառաջանար դէպի պզտիկ տունը: Դեռ հազիւ թէ իրարու մէջ կը փսփսային եւ իրենց հոգիէն բխած ցեխին մէջ կ'աղտոտէին անոր անունը, կզակնին դէպի յառաջ, խածնելու պատրաստ, եւ աչքերնին արիւնով լեցուն. ոմանք մինչեւ հիւանդին գոց պատուհաններուն ներքեւ գլուխ կը շարժէին: Երբեմն յանցաւոր կնոջ ձայնը լսելի կ'ըլլար եւ կարծես պահ մը լռութիւնը կը տիրէր փողոցին մէջ:

Առաջին քարը նետողը կասկածելի բարքով կին մը եղաւ. ամուսնացած՝ անկարող մարդու մը հետ, անպատկառ բարեկեցութեան մը մէջ ապրելով, որուն աղբիւրները անծանօթ կը մնային ուրիշներուն եւ զորս իր ամուսինը չէր կրնար հայթայթել մինակը՝ այդ կինը ձայնը բարձրացուց.

— Մենք մեր թաղին մէջ չենք ուզեր յանցաւոր կին մը. թող ո՛ւր կ'ուզէ հոն երթայ. իրեն նմաններուն տեղը հոս չէ. ի՛նչպէս ալ մինչեւ հիմա խաբեց մեզի, լկտին:

Քաջալերուած՝ ամէնքը մէկ գոռացին. ա՛խ, ի՛նչպէս մինչեւ հիմա չէին գիտցած, ի՛նչպէս իրեն ներկայութիւնը հանդուրժած էին, հապա՛ իրենց երիտասարդ տղաքը եւ աղջիկնե՛րը. եւ երբ սնամիտ օրիորդներ վտիտ գլուխներով կը հետաքրքրուէին՝ ձայները կ'անօսրանային եւ խստութեամբ կը ծածկուէր իրականութիւնը:

— Աւելի աղէկ է, թող չգիտնան:

Այդ ստորին ճաշակներով և բարքերով թաղեցին, որ դունչերնին հողին ապրող անասուններու պէս չէին կրնար հասկնալ անշահախդիր հոգիի մը արկածալից թըռիչքը, ոչ մէկ տեսակէտով ներողամիտ չեղան պայմանադրական գիծերէն շեղող դժբախտ կնոջ համար:

Բժիշկները մեկնած էին վերջապէս եւ մանկիկը իր վերջին տագնապներուն մէջ կը խորդար, երբ փողոցին մէջ ամբոխը կը փսխէր իր հոգւոյն մաղձը. ամբողջ թաղեցին ցնորքի մէջ էր գրեթէ. եթէ իւրաքանչիւրը առանձին իր դրացին անողոք կը գտնէր մօր մը ճգնաժամին մէջ այսչափ անդութ վարմունք մը ունենալուն, միւս կողմէ ատելութեան անզսպելի փափաքը կը վարակէր ամէնքը մէկանց, մինչեւ իսկ տղաքներ՝ ապականուած այս նողկալի մթնոլորտէն՝ առանց գիտնալու քարեր կը նետէին:

Եւ երբ յանցաւոր կինը բոլորովին մինակը գրեթէ խենթացած՝ իր զաւկին դիակը կը սեղմէր կուրծքին վրայ, վարը՝ ամէնքը մէկ կ'ոռնային:

Հետեւեալ օրը պզտիկ դագաղը կ'անցնէր փողոցներէն եւ ամբոխներու յատուկ փոփոխամտութեամբ փղձկուած՝ վարագոյրներու ետեւէն ամէնքը կը դիտէին այլափոխուած դիակը այնքան սիրուն տղեկին, որուն մարմարի պէս ճակտին վրայ հովը կը ցրուէր սեւ խոպոպները, շրթունքը սեղմուած կարծես վերջին բողոքի մը մէջ:

Սակայն օրեր անցան եւ մինչ ցաւերով ակօսուած մօրը հոգւոյն մէջ զարհուրելի մղձաւանջ մը կը յամառէր վտանգի մէջ դնելով իր մտային վիճակը՝ անդին ակռաներ կը սրուէին խայթելու համար:

Իր անսահման ցաւին մէջ փակուած չէր տեսներ որ ոչ ոք կը բարեւէր զինքը. իր բոլոր օրը կ'անցնէր գրեթէ կորսնցուցած զաւկին պարապ անկողնին քով ի զուր փնտռելով ամենաջնջին հետքերն իսկ իր դժբախտ մանկիկին:

Երբ տաժանելի քունէն ընդոստ արթննալով պատուհանը կը վազէր եւ կը տեսնէր դրացիներու ոխերիմ դէմքերը, չէր անդրադառնար անոնց ճանկելու պատրաստ եղունգներուն. իր միտքը այնքան արագօրէն կը ճամբորդէր դէպի գերեզմանը ուր սիրելի մանկիկը ա'յնքան գուրգուրացած տղեկը հիւլէ առ հիւլէ կը սպառէր հողին մէջ եւ խորհելով անոր պզտիկ անդամներուն, հիմա կէս մը կերուած որդերէն, այնպիսի ուժգին ցաւ մը կը բզկտէր սիրտը, որ աչքերը կը մթագնէին եւ իրա՛ւ չէր տեսներ ատելութենէ տժգունած քստմնելի դէմքերը, որ յանցաւոր կինը երեւնալուն՝ կը քաշուէին ներս իրենց պարկեշտ աչքերը չապականելու համար անոր տեսքէն:

Անակնկալ դէպքի մը առթիւ հասկցաւ մէկէն զինքը շրջապատող կոյր ատելութիւնը:

Երբ կը մութնար, յանցաւոր կինը կ'երթար մօտակայ աղբիւրէ մը ջուր առնելու. մէկէն թաղեցին գայթակղեցաւ միւնոյն աղբիւրէն ջուր խմելու գաղափարէն, եւ ուզեցին զինքը արգիլել անկէ ջուր առնելու: Տառապանքէն յոգնած՝ անկարող մարտնչելու, անտարբեր եւ խրոխտ վարմունքով մը պատասխանեց. բայց ժխորը հետզհետէ շատցաւ, չէզոք դիրք մը բռնող անձերն իսկ միացան ընդհանուր հոսանքին, ալ պէտք էր զինքը վռնտել թաղէն. եւ գիշերով խուժեցին իր տունը, պոռալով եւ իր երեսին թքնելով աններելի յանցանքը:

Այսպէսով է որ առաւօտ մը կանուխ երբ պարկեշտասուն մարդուկները գլուխնին բարձին՝ հանգիստ կը խռկային, յանցաւոր կինը գնաց գերեզմանատուն եւ զաւկին վրայ երկար ատեն լալէ ետքը առանց ետին նայելու հեռացաւ քաղաքէն:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

Արուեստասէրը՝ Գրիգոր Ա. Համբարձումեանն է, իսկ օրագիրը, որ կարեւոր մասով մը տարիներու ընթացքին հրապարակուած է հանդէսներու եւ թերթերու մէջ, ինչպէս Յառաջի, մեզի կը ներկայացուի իրապէս դեղատիպ եւ ճաշակաւոր հատորով մը, որ «Քալէիտոսքոփ 1970» ընդհանուր խորագիրը կը կրէ:

Արուեստը, ըսուած է, զգայնութեան

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Աբբահայրը զարմացած իր խօսակիցը կը դիտէր, հարց տալով ինքզինքին, թէ արդեօք այս մարդուն ուղեղը խանգարուած է՞ր, թէ ողջամիտ կերպով կը խօսէր: Սամոլ նկատեր էր Աբբային ապշահար վիճակը:

— Մի զարմանաք: Քոզիաքի որդին գտնուած է, կամ, աւելի ճիշդը ըսելու համար ձեզի, պիտի յայտնեմ ձեզ, թէ ո՛ւր կը գտնուի ան եւ ի՛նչ է եղած: Փիէռ, այդ կուզիկ սադայէլը, որ Գըրգայի քարայրին մէջ կը գտնուի հիմա, այդ դարշելին ժամանակին ինծի ծախած էր տղեկը, որ Թուրքիա տանիմ: Այժմ ենիչէրի մըն է ան, այս պահուս դիրք բռնած ձեր մենաստանին պատերուն տակ:

— Օ՛հ, մարդ, ըսէ՛, ճի՞շդ են խօսքերդ, հարցուց Աբբան սահմռկած, մոռնալով որ իր կեանքը վտանգի առջեւ կը գտնուէր, մոռնալով նաեւ իր փխրուն ակարութիւնը եւ տառապանքները, որոնց ենթարկուած էր: Ճի՞շդ է, որ Փիէռ գործած է այդ արարքը, եւ Քոզիաքի զաւակը ենիչէրի մըն է:

— Ես ճշմարտութիւնը ըսի ձեզի, պատասխանեց Սամոլ:

Եւ հակիրճ կերպով պատմեց եղելութիւնը:

— Ես վստահ եմ, շարունակեց ան, որ կը յաջողիմ, եթէ փորձեմ արթնցնել երիտասարդ ենիչէրիին մանկական յիշատակները: Սակայն նախ եւ առաջ պէտք է որ փրկեմ կեանքը ծերունազարդ Մարքին որ, ինչպէս ըսիք, հիմա դեռ կը գտնուի մենաստանին մէջ:

Աբբահայրը ապշահար, գնչուին խօսքերը կը լսէր: Չէր կրնար հաւատալ, որ Փիէր կրնար ընդունակ ըլլալ այդ կարգի արարք գործելու, եւ չէր գիտեր, թէ պէ՞տք էր հաւատք ընծայել իր խօսակցին յայտնութիւններուն: Սակայն տակաւ առ տակաւ մտաբերելով կարգ մը անցքեր, որոնց ուշադրութիւն չէր դարձուցած ժամանակին եւ որոնք այժմ կուգային գործադրուած նողկալի ոճիրը հաստատել, համաձայնեցաւ իր օժանդակութիւնը բերել Սամոլին:

Բացատրեց, թէ վանքին ո՛ր մասին մէջ կրնար գտնել Մարքը, առանց Թուրքերուն կողմէ նշմարուելու: Եւ որպէսզի մուտքի ատեն վստահութիւն ներշնչէ՝ Աբբան իր մատանին յանձնեց գնչուին:

Աւելորդ է ըսել թէ առաքինազարդ Աբբահայրը խորապէս վշտահար էր տեսնելով գնչուն, որ կը գործէր ոչ թէ զըզջումէ մղուած, այլ ատելութեան ոգիով, եւ վրէժ լուծելու համար Փիէրէն, որ մատնած էր զինքը գիւղացիութեան՝ իբրեւ թուրք լրտես մը, ձերբազատելու համար անոր ներկայութենէն:

Երբ Սամոլը եւ Աբբան համաձայնեցան իրարու հետ, առաջինը առաջնորդեց պատկառելի կրօնականը Գրգայի քարանձաւը, ուր հաւաքուած գիւղացիները ողջունեցին զինքը անհուն յարգանքով:

Այսուհանդերձ գնչուն զգուշացաւ մնալէ այնտեղ, ուրկէ դեռ երէկ, միեւնոյն ժամուն, բոլոր ներկաները անողորմ կերպով զինքը դուրս նետած էին:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՄՆԵԻՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Թրքական բոլոր ուժերը, որ դեռ չէին տարածուած հիւսիսային կողմը, պաշարած էին մենաստանին հսկայ եւ հաստատուն շէնքը: Դժուար չէր պաշտպանութիւնը անոր ամրօրէն կառուցուած բարձրադիրք որմերուն, եթէ դիմադրողներ գոյութիւն ունենային: Ասոնցմէ շատ քիչեր մնացեր էին միայն, որովհետեւ ծառայողներու մեծամասնութիւնը ուղարկուած էր դիմադարձելու Թուրքերուն եւ ունեցած էր դժբախտ վերջաւորութիւն Սթիրիի մէջ: Մեծ մաս մըն ալ անհետացեր էր թափօրի դէպքին, ուր շատեր ինկեր էին թշնամիին ձեռքը որպէս գերի, եւ շատեր ալ, ափսո՛ս, թուրք դաշոյններու տարափին զոհ դացեր էին:

Կրօնականներէն մարդ չէր մնացեր բացի երկու ծերունի Հայրերէ եւ Մարք Քոզիաքէն, որ տակաւին բոլորովին կազդուրուած չէր իր նուազումէն, որ պատահեցաւ Սամոլի ըրած յայտնութեան օրը:

Մարք չէր տեսած Փիէրը եւ կը վրդովէր իր հոգին այն մտածումով, թէ դուցէ իր եղբայրը իրապէս ծախած ըլլար իր զաւակը: Բայց մենաստանին բանտին խցիկէն փախչելով՝ գնչուն իր հետ տարած էր նաեւ Ժորժը վերագտնելու բոլոր յոյսերը:

Ներկայի սպառնացող վտանգը կը ստիպէր ծերունի Մարքը ըլլալու անձնուրաց, մոռնալու իր ցաւերը: Յաղթահարելով իր հիւանդ ջիղերը, ինչպէս ատենօք կ'ընէր երբ կռուելու կը պատրաստուէր, ջանաց զինուորականօրէն կազմակերպել դեռ հոն գտնուող սպասարկողներու փոքրիկ խումբը: Սակայն կ'անդրադառնար, որ այդ փոքր եւ վախկոտներէ կազմուած խումբը անկարող էր երկար ժամանակ պաշտպանելու վանքին պատերը՝ ընդդէմ թրքական բազմամարդ եւ մեծ ուժին յարձակումներուն:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(47 – Շար.)

եւ իմացականութեան համադրութիւնն է, որ, անշուշտ, կը ստեղծուի երկու այլապէս կարեւոր այս տարրերուն գործակցութեամբը: Եւ արդարեւ, արուեստի բոլոր ստորոգելիներն ալ անխտիր վայելքի իրենց շնորհները կը պարգեւեն առաւել չափով անոնց, որոնք դիտեն իրենց ներքին ձայնին, ինչպէս նաեւ մտքին դարպասերը լայն բանալ անոնց առջեւ: Չէ՞ որ ի վերջոյ վայելքին հիմնական ազդակը, կամ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ մղում տուող ու սատար հանդիսացող գործօնը արուեստին ճանաչումն է, ըմբռնումը միաժամանակ:

Այլապէս, մեր դեգերումներն ու ոստոստումները Գեղեցկութեան լարերուն վրայ պիտի ըլլար մակերեսային: Առնուազն՝ զուրկ խորութենէ:

Քալէիտոսքոփի էջերուն մէջէն մեզի կը յայտնուի արուեստագէտը, որ գեղագիտական եւ միանդամայն տեսական դիտելիքներու հարուստ պաշարով մը ամրարուած, խոկումի եւ վերլուծումի ճամբով կը փորձէ իր պրիսմակէն անցընել Արուեստին զանազան երեսները — նկարչութիւն, երաժշտութիւն, դիր՝ իրենց այլազան եւ բազմազան արտայայտութիւններուն մէջ:

Վայելքը, զոր կը ստանայ արուեստասէր ընթերցողը կարդալով Գր. Համբարձումեանի գրեթէ օրը օրին թուղթին յանձնուած տպաւորութիւններն ու դատումները, այս կամ այն համերգին ու ցուցահանդէսին մասին, կուգայ այն իրողութենէն, որ հեղինակը դիտէ «կամուրջ» հանդիսանալ տուեալ արուեստի գործին, զայն մեկնաբանող արուեստագէտին եւ ընթերցողին միջեւ:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ Գ. Համբարձումեան դիտէ ո՛չ միայն դիտել, ունկընդրել եւ ըմբռնել, այլեւ՝ իր խորհրդածութիւններուն հաղորդակից դարձնել արուեստասէր ընթերցողը:

Եւ ասիկա հիմնական արժանիք մըն է, մասնաւորապէս երբ կը փորձուի Գեղեցիկին խորհուրդները փոխանցել միջակորեար ընթերցողէն մինչեւ արուեստաբանին: Սիրողէն մինչեւ մասնագէտին:

Գեղագիտական մօտեցումը, հոգեկան գեղեցկութիւններու եւ արժէքներու նկատմամբ, կը կարօտի ձեւաւորումի եւ մշակումի, թերեւս պարզ այն պատճառով, որ արուեստներուն հանդէպ մեր տածած սէրը չի կրնար իր լրումին հասնիլ, դառնալ անխառն, ամբողջական ու լրիւ, ցորչափ մեր զգայնական տարրին իրենց օժանդակութիւնը չեն բերեր նաեւ տեսական ու մասնագիտական ծանօթութիւնները, դիտելիքներն անկասկած:

Վայելքը նաեւ ըմբռնում կը նշանակէ, կամ շրջելով տարազը՝ թեքնիքի ծանօթութիւնն ալ կը սատարէ վայելքին ըմբռշխնման: Ի վերջոյ անվիճելի է, որ ըմբռնուած երաժշտական կտոր մը, հասկցուած պաստառ մը մեր ներքին աշխարհին առջեւ կը ներկայանան իրենց լման գեղեցկութիւններովը: Ամբողջական արժանիքներովը՝ թէ իբրեւ խորք, թէ իբրեւ կառոյց:

Եւ այս է, որ ընդհանրապէս կը պակսի մեզի՝ մեր իրականութեան մէջ, արուեստի քննադատութեան ուղղութեամբ:

Գր. Համբարձումեան պարզ ունկնդիր մը չէ համերգի սրահին մէջ, եւ ո՛չ ալ լոկ դիտող մը՝ կալըրիի չորս պատերուն առջեւ: Անոր աչքն ու ունքը ունին նաեւ թեքնիքի ըմբռնումը, ճանաչողութեան կարելիութիւնը, ինչպէս նաեւ անհրաժեշտ ճաշակը կորզելու մնայունը, գեղեցիկը՝ նոթերու հիւսքէն, դիծերու եւ գոյներու փունջէն:

Առաւելաբար արուեստաբան քննադատին վիճակուած է ներքնուրոյն եւ բացարձակապէս առարկայական ձեւով մեզի պատկերացնելու տուեալ արուեստագէտին զգայնութիւններու խուրձը, այդ զգայնութիւնները արտայայտելու կոչուած թեքնիքը: Արուեստաբան-քննադատը տեսակ մը լուսամուտ է, որ կը բանայ մեր աչքերուն առջեւ, հոգեկան «աշխարհ»ին խորապէս շահեկան եւ գեղեցիկ մէկ տեսարանին վրայ:

Անշուշտ, ենթակայական զգացումները եւ տրամադրութիւնները, ինչպէս նաեւ անձնական դատումներ, որոշ ուղղութիւններու հանդէպ նախասիրութիւններ քննադատութեան կուտան յաճախ անձնադրոշմ նկարագիր մը, սակայն, ընթերցողին համար մի՛շտ ալ հաճելի եւ ուսանելի է կարդալ զանոնք, մասնաւորաբար երբ արուեստի մասին են կատարուած նշումները:

Արուեստը, ի վերջոյ, կը մնայ միշտ անթառամ ծաղիկը մարդկային զգայնութեան:

Եւ հաճելի է հաստատել, որ Գր. Համբարձումեան իր «Քալէիտոսքոփ»ով անմեռուկ ծաղիկին բոյրն ու թոյրն է, որ կը սրսկէ տեւաբար: Աւելին՝ զանոնք կը մատռուակէ գեղագիտական ծանօթութիւններու «անօթ»ով մը, որու շնորհիւ մեզի հրամցուած կը ստանայ նրբաճաշակ ամբողջական նկարագիր:

Գեղատիպ հատորը, որ ունի 450 էջ, զարդարուած է գունատիպ եւ միագոյն 17 նկարներով, որոնք գեղեցիկ ալպոմի մը տպաւորութիւնը կը ստեղծեն անկասկած, դառնալէ ետք գրքին բովանդակութեան հետ զոյգ քալող տարրերէն մէկը: Իսկ հատորին կցուած փոքրիկ սալ մը երեւան կը հանէ այս անգամ Գր. Համբարձումեանի դաշնակահարի արժանիքները՝ Պախի, Սքարլաթիի եւ Սքրիապինի քանի մը գործերու յաջող մեկնարկութեամբ:

Ֆրանսերէն բաժնէն զատ, հատորին երկրորդ եւ երրորդ գլուխներուն մէջ հեղինակը զետեղած է իր դրչին պատկանող աճակ եւ չափածոյ կտորներ, որոնք, մեր կարծիքով, աւելի շատ դրչի մարզանքներ պէտք է նկատուին անկասկած, քան թէ արուեստի սահմաններուն մէջ դեգերող ստեղծագործութիւններ:

Սակայն, ապահովաբար, Գր. Համբարձումեան փորձած է իր սրտին ու մտքին բովանդակ վաստակը, առնուազն զինք զոհացնող էջերը հրամցնել հատորի մը սահմաններուն մէջ:

Եւ մեզի հրամցուածը շահեկան է անպայման:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«Քալէիտոսքոփ 1970», հեղինակ՝ Գրիգոր Ա. Համբարձումեան, Կալըրի Ֆրամոն հրատ. Փարիզ, 1970:

ՏՈՄՍԵՐ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ...

— Ի՞նչ տարբերութիւն կայ Ռուսահայերուն եւ Թրքահայերուն միջեւ...

— Ո՛չ մէկ տարբերութիւն... Ռուսահայերն ալ Դաշնակցական, Հնչակեան կամ Ռամկավար կ՚ըլլան, Թրքահայերն ալ... Ռուսահայերուն մէջ ալ պոլշեւիք բարի-ծաղիկներ կան, Թրքահայերուն մէջ ալ... Ռուսահայերն ալ վաճառական ու խանութպան կ՚արտադրեն, Թրքահայերն ալ... Երկու «ազգ»երն ալ առատ բանաստեղծ ու գրոց-բրոց ունին... Ռուսահայ վարդապետ քահանայ ալ տեսած եմ, Թրքահայ ալ... Գալով կոչումով կամ խառնուածքով տիրացուներուն, Ռուսահայերն ու Թրքահայերը իրարու հետ կրնան մրցիլ այդ արհեստին մէջ... Ռուսահայերն ալ վաւերական եւ անվաւեր դերասաններ ունին, Թրքահայերն ալ... Ռուսահայերուն մէջ ալ բամբասողներ ու բանսարկուներ կան, Թրքահայերուն մէջ ալ... Երկուքն ալ քիչ մը շատ կը խօսին, շատ կը ճառեն եւ շատ կը գրեն... Ռուսահայերն ալ թավլու կը խաղան, Թրքահայերն ալ... Շուկան, երկուքն ալ աչքը-բաց բաներ են եւ իրենցմէ ամէն մէկը, տասը Հրեայ՝ ծարաւ աղբիւրը կը տանի ու ծարաւ ալ ետ կը բերէ... Ռուսահայ գորգավաճառ ու գոհարավաճառ կայ, Թրքահայ գորգավաճառ ու գոհարավաճառ կայ... Հայրենասիրութեան մարզին մէջ, մէկը միւսէն աւելի չարժեր... Երկուքն ալ միեւնոյն չափով կ՚օգնեն մեր մինուճար ազգին... Արտաքինով, Ռուսահայն ալ սեւուլիկ աչքեր ունի, Թրքահայն ալ... Առաջինն ալ կրնայ «պարտապանաց» փոր մը ունենալ, երկրորդն ալ... Ռուսահայերն ալ Աստուածավախ ու բարի քրիստոնեաներ են, Թրքահայերն ալ... Կարճ կապեմ — Ռուսահայերուն եւ Թրքահայերուն միջեւ որեւէ տարբերութիւն չկայ. հակառակը պնդողը պէտք է ինքզինքը կարդացնել տայ... Ռուսահայ եւ Թրքահայ «եղբարք են ի Քրիստոս» եւ իրարու կապուած են անփշրելի շղթայով մը, լմնցաւ դնաց...

— Վստա՞հ ես որ տարբերութիւն չկայ իրենց միջեւ:

— Բացարձակօրէն վստահ եմ:

— Որեւէ վարանում, տարակոյս, չունի՞ս...

— Ո՛չ մէկ... Երեւի դուն համաձայն չես իմ ըսածներուս...

— Ըսել կ՚ուզես որ ո՛չ հիմնական տարբերութիւն կայ, ո՛չ ալ ոչ-հիմնական՝ Ռուսահայերուն եւ Թրքահայերուն միջեւ...

— Այո՛...

— Հիմա մտիկ ըրէ... Ես քեզի պիտի ապացուցանեմ որ կայ...

— Ականջս քեզի, պատմէ նայիմ...

— Սիրելիս, Թրքահայը այն թեթեւսօլիկ Հայն է, որ Սամաթիայէն օդանաւը կ՚առնէ Կովկաս կ՚երթայ, հինգ տասը վայրկեան Թիֆլիզի կամ Երեւանի վրայ թռիչք մը կը կատարէ եւ վերադարձին կը սկսի Ռուսահայերէն բարբառիլ... Իսկ Ռուսահայը, քառասուն տարի Կէտիկ փաշա կ՚ապրի, Գումգափույէն աղջիկ մը կ՚առնէ, Չաքմաքճլարի վրայ խանութ մը կը բանայ, բայց նորէն չի հրաժարիր իր «դնում եմ, դալիս եմ»էն... Հիմա համոզուեցա՞ր որ տարբերութիւն մը կայ եղեր:

— Պարապ խօսք...

— Պարապ խօսք չէ... Ասիկա կը նշանակէ որ Ռուսահայերը մեզի պէս — Թրքահայերուս պէս — զէվզէկ չեն... Երթաս բարով...:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Այս երիտասարդ նկարիչին առաջին ցուցահանդէսին առթիւ, Լը Մոնտ կը գրէ (Դեկտ. 11).—

Ասլանեանի, երիտասարդ դերձակին, առաջին ցուցահանդէսը ընտանի աշխարհ մը կը յայտնաբերէ որու հոգի կուտայ երազը: Ոսկեզօծ անոյշ պայծառութիւն մը կ՚այլափոխէ արեւելքի մը այս արուեստագէտները, Փարիզ փոխադրուած, որոնք կարծես կորսուած իմաստութիւն մը գտած են: Ասլանեանի պաստառները արեւելեան պատկերներու շնորհն ունին, որոնք կը լքեն իրենց վառ գոյները, մելամաղձոտ գեղիննեու եւ կանաչներու համար:

Արուեստագէտ մը որու պէտք է հետեւիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (652)

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

ՕՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Այս պարապ թիկնաթոռը պահ մը պաղութիւն տուաւ հարսանեկան հացկերոյթին ուրախութեան: Բայց եթէ Պ. Ֆօշլըվան բացակայ էր, Պ. Ժիլնորման կար եւ մեծ հայրը երկու հօր չափ կը ճառագայթէր: Պ. Ժիլնորման հաստատեց թէ Պ. Ֆօշլըվան աղէկ կ՚ընէր կանուխէն պառկելով՝ քանի որ վէրքը կը ցաւէր. — Բայց, ըսաւ, պզտիկ բան մըն է իր ձեռքին վէրքը:

Պ. Ժիլնորմանին այս յայտարարութիւնը բաւական եղաւ: Բայց այսպիսի ուրախութեան անդունդի մը մէջ ի՞նչ կըրնայ ըլլալ մթին խորշ մը: Քոզէթ եւ Մարիուս այնպիսի ինքնասիրական եւ օրհնեալ վայրկեանի մը մէջն էին, ուր մարդ միայն երանութիւնը ըմբռնելու կարողութիւնը կ՚ունենայ: Մանաւանդ որ Պ. Ժիլնորման գաղափար մը ունեցաւ: — Քանի որ պարապ է այս թիկնաթոռը, եկուր դուն նստէ, Մարիուս: Մօրաքոյրդ թէեւ իրաւունք ունի յարգանք սպասելու քեզմէ, բայց հրաման կուտար: Քեզի համար է այս թիկնաթոռը: Եկուր, վնաս չունի. աւելի գեղեցիկ կ՚ըլլայ ասանկ: Երանեալը երանուհիին քովը կը նստի:

Բոլոր սեղանակիցները ծափ զարկին: Մարիուս Քոզէթին քով Ժան Վալժանին տեղը նստաւ, եւ գործերը այնպիսի կերպով մը կարգադրուեցան, որ Քոզէթ Ժան Վալժանին բացակայութեան պատճառաւ ի սկզբան տրտմելէն ետք, վերջապէս գոհ եղաւ: Քանի որ բացակային յաջորդողը Մարիուսն էր, բացական Աստուած ալ ըլլար, Քոզէթ պիտի չցաւէր: Քոզէթ Մարիուսին ոտքին վրայ դրաւ իր քնքոյշ եւ պզտիկ ոտքը, որ սպիտակ սնդուսէ կիսակօշիկ հագած էր:

Երբ թիկնաթոռը նստող մը ունեցաւ, Պ. Ֆօշլըվան մոռցուեցաւ, եւ ոչինչ պակսեցաւ: Եւ հինգ վայրկեան ետք բոլոր սեղանը ծայրէ ի ծայր եւ մոռացման անթերի եռանդովը կը խնդար:

Երբ սկսան միրգ ուտել, Պ. Ժիլնորման ոտքի ելաւ ձեռքը շանփանեայի բաժակ մը բռնած, որ կիսովին լի էր որպէսզի իր իննիսուն երկու տարիքին երերումէն դուրս չթափի դինին, եւ հարս ու փեսային կենացը խմել առաջարկեց:

— Երկու քարոզէ պիտի չազատիք, գոչեց: Առտուն վարդապետին քարոզը մտիկ ըրիք, այս գիշեր ալ մեծ հայրիկին քարոզը մտիկ պիտի ընէք: Ինծի մտիկ ըրէք, խրատ մը պիտի տամ ձեզի. պաշտեցէք զիրար: Չեմ ուզեր ծիծաղելի երեմիաբանութիւններ ընել. բուն նպատակս կ՚ըսեմ. երջանիկ եղէք: Արարածոց մէջ տատրակներն են միայն իմաստուն: Չափաւորեցէք ձեր ուրախութիւնները, կ՚ըսեն փիլիսոփաները: Իսկ ես, սանձարձակ թող տուէք ձեր ուրախութիւնները, կ՚ըսեմ: Հոգուով սրտով սիրեցէք զիրար: Փիլիսոփաները կը շաղակրատեն: Անոնք թող իրենց փիլիսոփայութիւնը ծամծմեն եւ անով հով կ՚ըլլան: Աշխարհի մէջ որքան ալ շատ ըլլան անուշահոտութիւնները, որքան ալ շատ ըլլան վարդերու նորափթիթ կոկոնները, որքան շատ ըլլան դայլայլող սոխակները, որքան ալ շատ ըլլան կանաչ տերեւները, որքան ալ շատ ըլլայ արշալոյսը, մի՞թէ բաւական շատ կրնան ըլլալ. մի՞թէ մարդ սիրելէ կը ձանձրանայ, մի՞թէ իրարու հաճելի ըլլալէ ձանձրոյթ կրնայ հետեւիլ: Զգուշացիր, Էսթէլ, վասնզի շատ գեղանի ես: Զգուշացիր, Նէմորէն, վասնզի շատ գեղանձն ես: Ո՞ւր լսուեր է ասանկ ապշութիւն մը: Մարդիկ որքան ալ ուրախանան, փայփայուին, որքան ալ զմայլին, որքան ալ ապրին, որքան ալ երջանիկ ըլլան, մի՞թէ կրնան յագենալ: Չափաւորեցէք ձեր ուրախութիւնները, թող ըսեն փիլիսոփաները, եթէ բան չունին: Կործանի՛ն փիլիսոփաները: Ուրախութիւն է իմաստութիւնը: Ուրախացէք, ուրախանանք: Բարի ըլլալնուս համար երջանի՞կ ենք, կամ թէ բարի՞ ենք երջանիկ ըլլալնուս համար: Սանսին Սանսի Հարլէի՞ն վերաբերած ըլլալուն համար է որ Սանսին կ՚անուանուի, թէ ոչ հարիւր վեց կրատ կշռելուն համար:

Ամենեւին չեմ դիտեր. կեանքը լի էր այսպիսի դժուար խնդիրներով, բայց կարեւորն է ունենալ Սանսին եւ երջանկութիւնը: Երջանիկ ըլլանք անոնց բծախնդրութեան: Կուրօրէն հնազանդինք արեւուն: Ի՞նչ է արեւը: Սէրն է: Սէր ըսելը կին ըսել է: Ա՛հ, ա՛հ, ահա ձեզ ամենակարողութիւն մը, որ է կինը: Հարցուցէք սա ռամկավար Մարիուսին թէ սա պզտիկ Քոզէթ բռնակալուհիին դերին չէ՞: Մանաւանդ որ բոլորովին ազատ կամօք դերի եղած է վատը: Կի՛ն, չկայ արիւնարբու յեղափոխական մը, Բոպէսփիէր մը, որ դիմադրէ անոր: Կինը կը թագաւորէ: Ես ալ միայն այս թագաւորութեան կուսակից արքայական մըն եմ: Ի՞նչ է Ադամ: Եւային թագաւորած երկիրը:

Եւային համար չիք 89 թուական:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր նախկին սիրեցեալ հիմնադիր նախագահին Պր. Ալեքսան Երանեանի մահուան տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Նորայր Երանեանի եւ պարագաներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Քըզըրեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղիկի ողբացեալ Համբարձում Գաբրիէլեանի մահուան տխուր առթիւ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան կը նուիրէ 100 Ֆր. նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքի կահաւորման, իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին անոր մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ:

Տիկին Արշալոյս Ճնկլտրեան (Սէնթ Էթիէն) կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Կարմիր Խաչի օգափոութեան կայնաի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին, ողբացեալ Շաքէ Ժաքլին Աքըլեանի (ծնեալ Ուզունեան) յիշատակին:

Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան (Լիոն) կը նուիրեն 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի նոր շէնքին գնումին, ողբացեալ Յարութիւն Սուճեանի յիշատակին:

ԸՆԴ. ԺՈՄՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ գան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՅԻՆ

Առնուվիլի Հայ Քոյրերուն աշակերտութեան կողմէ կազմակերպուած է տօնածառի հանդէսը Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 4ին, Ժողովրդապետութեան հանդիսասրահին մէջ, 69 Ռիւ Անրի Պարպիւս:

Կը խնդրուի ամէն ազգասէր հայորդիներէ, որ ներկայս նկատեն իբրեւ հրաւէր եւ բարեհաճին պատուել այս փոքրիկ ներկայացումը:

Հաղորդ. միջոց.— Կառախումբ Կառ տիւ Նոռէն իջնել Վիլիէ լը Պէլ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ իր մասնաճիւղերուն:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ
14րդ թաղամասի քաղաքապետարանը

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարը՝ գործ մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Երգչախումի անդամներուն,
17 Բիւ Պլէօ,
Հրանդ – Սամուէլ գրատուն:
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԹԻՐՈԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ
ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԱՐԵՒՈՏ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մեկնում Դեկտ. 22ին, վերադարձ Յունուար 3ին:

ԹՐԷՆՍ (1214 մեթր), նոյն պանդոկին մէջ: Դահուկի դպրոց, կօշիկ դահուկ վարձելու կարելիութիւն: Պանդոկ՝ Ցում Վինբռ, հանգստաւէտ, տաք ջուր, ամէն սենեակի մէջ, լաւ ճաշ, շատ հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

431 ՖՐԱՆՔ

Սահմանափակ տեղեր: Անմիջապէս արձանագրուիլ– Կանխավճար՝ 50 Ֆրանք, մնացեալը Դեկտեմբեր 11ին:

×

Ուրիշ ճամբորդութիւն մըն ալ:

ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 22ին, վերադարձ Յունուար 31ին:

395 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 Ֆրանք, մնացեալը Յունուար 12ին:

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերներ), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 Ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Սէնթ – Էթիէնէն Տիկին Իսկուհի Հապէշեան կը փնտռէ իր երեք եղբայրները՝ Բարսեղ Պաղտիկեան, Յարութիւն Պաղտիկեան, Համբարձում Պաղտիկեան: Վերջինէն բաժնուած է 1921ին Մարզուանի մէջ, զինուորագրութեան պարագաներու բերումով: Իսկ մեծ եղբայրնին՝ Բարսեղ աղտիկեան, ամուսնացեալ Օր. Էլմոն Թոքաթլեանի հետ, բնիկ Ճանդրրցի որու աղջիկ զաւակը որդեգրեալ Ամերիկացիներու կողմէ իր պատանի հասակին կը կոչուէր Սիրանոյշ Պաղտիկեան:

Տիկին Իսկուհի Հապէշեան բազմիցս փնտռել տուած է վերոյիշեալները եւ վերջնապէս իրենցմէ բաժնուած 1925 թուականէն ի վեր: Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն դիմել Տիկին Հապէշեանի հասցէին:

Mme Habechian
42, Rue Tarantaize
St. Etienne - 42 (France)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
ՄԱՐՏ 8ԻՆ

×

Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին տարեկան գեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղանը Փետրուար 15, Կիրակի Մեզոն տէ Սանթրոյի մէջ:

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
LIT. 67-61 — BAB. 70-63
122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)
Métros :
N.-D. des Champs — Vavin

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԿԱԼԸՐԻ ՖՐԱՄՈՆԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱԶԱՐ ԹՈՒԱԳՐԵԱԼ ՕՐԻՆԱԿՈՎ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՔԱԼԷԻՏՈՍՔՈՓ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԳԱՊՆԱԿԻ ՄԸ 17 ՍՄ. × 33 ՇՐՋ.
450 ԷՋ ՏԱՍՆԵՒԵՕԹԸ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԳՐԻԳՈՐ Ա. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՔԱԼԷԻՏՈՍՔՈՓ

KALEIDOSCOPE
Grégor A. Hampartzoumian

VIENT DE PARAITRE
ACCOMPAGNÉ D'UN DISQUE
450 PAGES — 17 ILLUSTRATIONS
ARMÉNIEN - FRANÇAIS

Expéditions sous boîtes de carton en métropole et à l'étranger
Port et emballage gratuits. Prix 50 Frs. ou 10 Dollars

S'adresser : Galerie Framond : 3, Rue des Saints-Pères — Paris (6e)
à Librairie H. Samuél. : 51, Rue Monsieur-le-Prince — Paris (6e)
Librairie H. Palouian : 43, Rue Richer — Paris (9e)
PARIS « Haratch » : 32, Rue de Trévise — Paris (9e)
BOSTON « Haïrénik » : 212, Stuart Street, — Boston, Mass. 02166
BEYROUTH Librairie « Hamaskaïne » 10, Rue Hussein Beyhoum, Beyrouth
ISTANBUL Librairie Hachette : Istiklâl Caddesi — Beyoglu
TEHERAN « Alik » : Avenue Naderi B. P. 422 — Téhran

GALERIE FRAMOND, 3, Rue des Saint-Pères, PARIS-6
ROGER DE CONINCK
TRENTE-TROIS PEINTURES RECENTES

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils

27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES **ARAX 2**

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ–խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաուէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լագերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 16 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·690 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.690

ՇԻԿԱՑԱԾ ԵՐԿԱԹՈՎ...

Խարանեալ գրագէտը՝ Սոլիէնիցին, իր վտարումէն ետք Խորհրդային Գրողներու Միութեան ուղղած նամակով, դիտել կուտայ.

— «Նկատելով որ տասը վայրկեան իսկ չշնորհուեցաւ ինծի՝ պատասխանելու համար բանաձեւուած ամբաստանութիւններու, հարկադրուած եմ գրելու այս նամակը:

«Մաքրեցէ՛ք ձեր ժամացոյցները, որոնք ետ մնացած են՝ նոր ժամանակներու հետ բաղդատարար: Բացէ՛ք ձեր այնքա՛ն սիրած թանձրածալ վարագոյրները: Չէք անդրադարնար, թէ դուրսը լոյս է արդէն: Խուլերու ժամանակը չէ այլեւս, ո՛չ ալ մութ այն շրջանը՝ երբ ելք չկար եւհանո՛յ թուեցաւ ձեզի, վտարել Ախմատովան:

«Կոյրեր՝ կոյրերո՛ւ առաջնորդ, չէք ըմբռներ նոյնիսկ, թէ կ՚ընթանաք ձեր յայտարարած ուղղութեան հակառակ: Տագնապալի այս օրերուն՝ անկարող էք հիւանդ մեր ընկերութեան ներկայացնելու որեւէ լաւ եւ շինարար միտք: Կը հրամցնէք միայն ձեր ատելութիւնը. ձեր հսկողութիւնը՝ որպէսզի սանձը մնա՛յ ձեր ձեռքերուն մէջ»...

Ամէնէն անխառն չեկիստն իսկ փորձ պիտի չընէ հերքելու ա՛յն, ինչ որ կ՚ուզէ աղաղակել արտաքսեալ ու չնորհազուրկ մտաւորականը:

Հաւատացած է ամէն ոք, Խորհ. Միութեան մէջ, թէ ժամանակը ի նպաստ ազատութեան կը գործէ:

Ի՛նչ միջոցներու ալ կառչին օրուան մենատէրերը, «դուրսը լոյս է արդէն»: — Սթալինի մահէն ասդին, աւելի քան տասնեւհինգ տարիներ թաւալած են եւ Խրուշչեւեան փակագիծը անջրպետ ըստեղծած է հին անհանդուրժողութեան եւ նոր խստակրօնութեան անկիւնադարձերուն միջեւ: Ամէն ոք ճանչցած է իրականութիւնը, եւ ամէն մարդ կը մերժէ ստրկանալ այլեւս:

Ատելութիւնը, որ մինչեւ երէկ հզօրագոյն զէնքն էր՝ լռութեան մատնելու համար ճշմարտութիւնները, այսօր անզօր է պարտկելու հիւանդ ընկերութեան մը վէրքերը: Աթոռներու կառչած մնալու համար ի գործ դրուած ամէն «հսկողութիւն»՝ ի զո՛ւր է: Երէկ ոչ ոք ականջ ունէր, լսելու համար. այսօր՝ անկարելի է խուլեր գտնել:

Գրագէտը համոզուած է, թէ իր եւ իրեն նմաններու ճակատագիրը ի՛նչ որ ալ եղած ըլլայ, պիտի հասնի ժամը՝ երբ ատելութեան ուժին հաւատացողներու խմբակը պիտի անդրադառնայ, թէ «ետ մնացած են իրենց ժամացոյցները»:

Նամակի շարունակութեան մէջ, Սոլիէնիցին համայնավար կարգերու ամէնէն բնորոշիչ տկարութիւններէն մէկուն կ՚անդրադառնայ՝ երբ դիտելու կուտայ թէ անկարելի է մարդկային արդար կարգերու հաստատում մը ա՛յն ընկերութիւններուն մէջ, որոնք իրենց մէջ եւ իրենց շուրջ «թշնամիներ» միայն կը տեսնեն, ու ա՛նպայման «դաւաճաններ»՝ որոնք կը գործակցին թշնամիին...

— «ԹՇՆԱՄԻՆ Կ՚ԻՄԱՆԱՅ, ահաւասիկ ձեր արդարացումը: Ձեր պաշտօնները ու ձեր գոյութի՛ւնն իսկ՝ կը պարտիք յաւիտենական թշնամիներ տեսնելու այս կարգախօսին: Ի՞նչ պիտի ընէք դուք՝ առանց թշնամիներու...: Չէք կրնար նոյնիսկ ապրիլ՝ առանց անոնց: Եւ ատելութիւնն էմիայն, որ կը կազմէ ձեր ամուլ մթնոլորտը»:

Գրագէտը կը շեշտէ, թէ մեղապարտի հոգեբանութիւնն է որ կ՚իշխէ խորհրդային ընկերութեան ղեկավարութեան մէջ: Կասկածամտութեան այն աստիճանը՝ որուն մատնուած է համայնավար իշխանութիւնը, փաստ է հիւանդագին հալածախտի մը գոյութեան:

Անոնք, որ խորհրդային մտաւորականութեան կեանքին ու գործին վրայ հըսկելու պարտականութիւն ունին՝ իրենց դերակատարութեան համար գլխաւոր ուղենիշ կը դաւանին կասկածանքը, — «թշնամիներ» տեսնելու եւ «թշնամանք» փնտռելու ձգտումը:

Բացորոշ է, որ այս մթնոլորտը անկարելի կըդարձնէ իմացական ամէն կեդրոնացում եւ հոգեկան ամէն թռիչք, եւ գրագէտն ու արուեստագէտը՝ որոնք ծովու «ձուկ»ին չափ կենսականօրէն ազատութեան պէտք ունին, բնականաբար կ՚ամլանան եւ կը ստրկանան:

Ստրկացման այս չարիքին դէմ է որ կ՚ըմբոստանայ Սոլիէնիցին, երբ իր նամակի շարունակութեան մէջ կը յիշատակէ անունները Ախմատովայի, Չուկովըսկայայի եւ Կոպելեւի, ու կը հաստատէ.

— «Ատելութիւնը դարձած է մթնոլորտ՝ ձեզի համար. չէք կրնար ապրիլ առանց թշնամիներ տեսնելու: Ա՛յս ձեւով է, որ կը տժգունի եւ կը կորսուի հետզհետէ ՄԻԱԿ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ զգացումը եւ կը ծագի վտանգը ամբողջ մարդկութեան խեղդամահ կորուստին: Ո՞վ պիտի համոզէք, այլեւս, ձեր դասակարգային պայքարի գաղափարով»:

Թափանցիկ էգրագէտին խռովքը: Համայնավարութիւնը «եղբայրութիւն» խոստացաւ. «միակ մարդկութիւնը» կերտելու հանգանակով փորձեց խանդավառել իր հաւատաւորները. առաջադրեց քանդել դասակարգային խտրականութեան զգացումը:

Բայց, ահաւասիկ, Սոլիէնիցինի նման կարկառուն դէմքեր հիասթափութեամբ կը հաստատեն՝ թէ ցնորք մնացած են բոլոր խոստումները:

— «Կոյրեր՝ կոյրերու առաջնորդ, որոնք չեն ըմբռներ նոյնիսկ, թէ կ՚ընթանան իրենց քարոզած ուղղութեան հակառակ»...

Արտաքսուած գրագէտը, Խորհ. Գրողներու Միութեան ուղղեալ իր նամակին մէջ կ՚եզրակացնէ.

— «Ժամանակն է գիտակցելու, թէ մենք նախ կը պատկանինք մարդկութեա՛ն. ժամանակն է մտածելու, թէ մարդը կենդանիէն կը զատորոշուի իր մտածումով ու լեզուով, եւ թէ՝ հետեւաբար՝ մարդիկ ազատ պէտք է ըլլան: Երբ կը շղթայենք զանոնք՝ կը վերադառնանք կենդանական աստիճանին:

«Իրողութիւններու հրապարակումը՝ հանրութեան, պարկեշտ եւ ամբողջական ձեւով, — ահա՛ առաջին պայմանը ընկերութեան առողջութեան համար, մէջն ըլլալով մե՛րը: Ա՛ն՝ որ չըմբռներ այս նըշմարտութիւնը եւ չուզեր որ կիրարկուի իր հայրենիքին մէջ, կը նշանակէ թէ չուզեր փրկել հայրենիքը իր հիւանդութիւններէն. այլ, կ՚ուզէ որ այդ հիւանդութեան ներմուծումով իսկ փտումը դառնայ իրականութիւն»...

Հարկ չենք տեսներ մեր կողմէ բառ աւելցնելու այս թանձրացած ախտանշումին վրայ:

Մտաւորականը ա՛ն է, որ դիտէ պալարները ճեղքել, երբ վստահօրէն եզրակացուցած իսկ ըլլայ թէ թիրախ պիտի դառնայ «հզօր»ին կատաղութեան եւ հալածանքին:

Գաղափարապաշտ համայնավարի տիպարն է Սոլիէնիցին, ու մխիթարութի՛ւն է մտածել՝ թէ իրեն նման հազարաւորներ կան «վէրք»ին լրջութիւնը ըմբռնող:

Ա՛յս տիպարներով է՝ շիկացած երկաթի գործածութեամբ որ ազատութեան իմացումը կրնայ ծաւալիլ համայնավար իրականութեան մէջ եւ հող ստեղծել խաղաղ գոյակցութեան երազին, իսկակա՛ն եղբայրութեան եւ ազգամիջեան ներդաշնակ կեանքին:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՏԱԼԻԱՆ՝ ՍԳԱՒՈՐ

Երկուշաբթի օր, Միլանոյի մէջ կը կատարուէր հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւնը, առջի օրուան եղեռնափորձին 14 զոհերուն: Կառավարութեան անդամներ, Վարչապետ Ռումոռ Միլանօ կը փութային եւ քաղաքական կազմակերպութիւններն ալ «զինադուլ» կը հռչակէին մէկ օրուան համար:

Որեւէ ձեւով կարելի չեղաւ ճշդել թէ որո՞ւ գործն է այս ոճրային արարքը, որ կը յուզէ ամբողջ Իտալիան: Ծայրայեղ ձախ եւ ծայրայեղ աջ իրարու վրայ կը կը ձգեն պատասխանատուութիւնը. ձերբակալուած 150 հոգիներէն վար դրուած են 75 հոգի: Կ՚ըսուի թէ երեք կասկածելիներ կը հարցաքննուին քանի օր է: Ասոնք երեք երիտասարդներ են, որոնք ֆաշիստ շարժումի մը կը պատկանին, բայց այս լուրը վերապահութեամբ կը տրուի մամուլին կողմէ:

Երկրին ընդհանուր մթնոլորտը կը պատկերացուի Մեսսաճեռոյի ազդարարութեամբ: Արդարեւ, թերթը կը գրէ.— Ժողովրդավարութիւնը, Իտալիոյ մէջ, պատմական անկիւնադարձի մըն է: Կամ պիտի կարենայ օրէնքը յարգել տալ եւ հանրային կարգը երաշխաւորել, կամ կոչուած է կորսուելու, խեղդուելու...»

× Թասի համար «Սեւ Շապիկներու» գործն է, մինչ նոր ֆաշական Սեքօլօ տ՚Իթալիա թերթին համար «համայնավար սարսափը իջած է երկրին վրայ»: Քոռիէռէ տէլլա Սեռա կը գրէ թէ պէտք է անվնաս դարձնել բոլոր ծայրայեղները, ինչ գոյնի ալ պատկանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ցնծութեան մէջ տօնեց Կիրակի օր, Եւրոպայի Խորհուրդէն քաշուիլը: Փափատոփուլոս ճառ մըն ալ կը խօսէր Երկուշաբթի օր եւ կը յայտնէր քաղաքական խումբ մը բանտարկեալներու ազատագրումը, փաստելու համար թէ ի վերջոյ տէմոկրասի բառը, յունական ծագում ունի:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ գնդակահարուած են երեք զինուորական եւ եօթը քաղաքացի թմրեցուցիչի թրաֆիքի համար: Նոր օրէնքը մահապատիժ կը նախատեսէ ռեւէ անձի համար որ ներածած, չինած կամ փոխադրած է երկու քիլոյէն աւելի օփիում, եւ 10 կռամէն աւելի հեռոյին, մորֆին կամ քոքային:

ԼՈՆՏՈՆ համաձայնեցաւ անգլիական ուժերը հեռացնել Լիբիոյ իր երկու կայաններէն՝ Թոպրուք եւ ԷլԱտէն, մինչեւ 1970 Մարտ 31: Այս ուղղութեամբ բանակցութիւններ կատարուեցան երկու երկիրներու միջեւ: Նասր հեռագրով մը «արաբական աշխարհի յաղթանակը» որակեց այս որոշումը: Լոնտոն այժմ շահագրգռուած է սաղմամթերքի հարցով: Լիբիա իր զինուորական ռազմամթերքն ու զէնքերը կը գնէ Անգլիայէն, որոնց գումարը 170 միլիոն սթերլինէն աւելի է: Անգլիա կը վախնայ, որ Լիբիա հրաժարի գնումներէն եւ չվերանորոգէ պայմանագրութիւնը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ տնտեսական կացութիւնը մտահոգիչ է, դիտել տուաւ վարչապետ Տիկին Կոլտա Մէյր: Արդարեւ, Թել Ավիվ մեծ ծախքերու տակ մտած է իր բանակին, գրաւեալ հողամասերու ղեկավարումին, սահմանագլուխի պաշտպանութեան համար:

ՀՈՆԿ ՔՈՆԿ լոյս տեսնող չինական Սինկ Թաօ Քիհ Փաօ թերթին համաձայն, Նոյեմբերէն ի վեր խորհրդային զօրագունդ մը պաշարուած է չինական ուժերու կողմէ, Սինքեանկի մէջ: «Չինաստան այժմ կը պահանջէ, որ Խորհ. Միութիւնը ընդունի, թէ բռնաբարած է Չինաստանի հողը եւ զղջում յայտնէ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Կիրակի օր բացումը կատարուեցաւ Մեթրոյի շրջանային գիծին առաջին մասին, որ կ՚երկարի Նասիոնէն մինչեւ Պուասի Սէն Լեժէ: Առջի օր Մեթրոյի ծանր արկած մը տեղի ունեցաւ Մատլէնիկայարանին մէջ: Հանրակառքերու բախումին հետեւանքով վիրաւորուեցան քսան ճամբորդներ: Ուղեվարը յայտարարեց, թէ չէր յարգած կարմիր լոյսերը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ռըկպիի խումբը 9ի դէմ 14 կէտով պարտութեան մատնեց ռումանական խումբը, Թարպի մէջ: Այս վերջինը կը նկատուի Եւրոպայի զօրաւորագոյն խումբերէն մէկը, իսկ Ֆրանսայի խումբը, դումի համաճարակին հետեւանքով, կորսնցուցած էր իր լաւագոյն խաղացողները, որոնք փոխարինուած էին նորերով:

ՔՈՆՔՈՐՏ օդանաւը յաջողեցաւ առաջին անդամ ըլլալով սուրալ Մաչ 1,5 արագութեամբ, այսինքն՝ ժամը 1·600 քիլոմեթր:

ԵԹՈՎՊԱԿԱՆ օդանաւին երկու ահաբեկիչները, որոնք սպաննուեցան Ապահովութեան Սպասարկութեան գործակալներուն կողմէ, թռուցիկներ պիտի նետէին Փարիզի եւ Լոնտոնի վրայ եւ օդանաւը փճացնէին Քոփընհակի մէջ: Այս վիժած փորձը 5րդն է որ կը կատարուի եթովպական օդանաւերու վրայ: Այս ահաբեկիչները Երիթրեցի գործակալներ են որոնք ապստամբութիւն կ՚ուզեն ըստեղծել, Եթովպիոյ այդ հարուստ գաւառը (բացառաբար՝ մահմետական) բաժնել Եթովպիայէն բայց այս վերջինը չընդունիր անշուշտ նման կարգադրութիւն մը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտը որոշեց շարունակել զինուորական օգնութիւնը Յունաստանի,:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին ամերիկեան նոր ծրագիրը բազմաթիւ կէտերով կը մօտենայ խորհրդային առաջարկներուն: Ամերիկացիք ալ նախապայման կը դնեն իսրայելեան ուժերու պարպումը դրաւեալ հողերէն տագնապին կարգադրութենէն առաւելագոյն երեք ամիս ետք, աւելի ճիշդ այդ երեք ամիսներու շրջանին:

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐ

ՄԱՐԴԻԿ ԿԱ՞Ն ՈՒՐԻՇ ՄՈԼՈՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հին ժամանակներու առասպելական աւանդավէպերէն ու պատմուածքներէն եւ միջնադարեան կախարդական հէքեաթներէն ետք, հասած ենք 20րդ դարու մէջ ընդհանրացած դիտական – երեւակայական նկարագրութեանց՝ որոնք կը խօսին իբր թէ անհուն տիեզերքէն ու անծանօթ մոլորակներէ ժամանած թռչող սկաւառակներու կամ տարօրինակ ձեւեր ունեցող տիեզերանաւերու մասին:

Թռչող անծանօթ իրերու ականատեսներու նկարագրութիւնները կարելի չէ ցնորական ու երեւակայական նկատել: Ոչ ալ ընդհանուր մտացնորումի հետեւանք, որովհետեւ ներկայիս զանազան երկիրներու մէջ պետական մասնաւոր պիւտճէ յատկացուած է այդ ձեւի թռչող անծանօթ իրերու ուսումնասիրութեան համար:

Զեռք բերուած են լուսանկարներ, ձայներիզի վրայ քաշուած են անծանօթ խօսակցութիւններ, արձանագրուած են տարօրինակ դէպքեր. լոյսերու չողարձակում, ելեկտրական հոսանքի դադար, մեքենաներու յանկարծակի խանգարում ու ապա բնականոն ընթացք եւայլն:

Այսօր հազարաւոր մարդիկ կը հաւատան, թէ երկրագունդէն դուրս տարբեր աշխարհներ կան եւ մէկէ աւելի քաղաքակրթութիւններ գոյութիւն ունին տիեզերքին մէջ:

Վերջերս Պուէնոս Այրէսի մէջ այս նիւթին շուրջ դասախօսութիւն մը տուաւ Պր. Խուան Էնրիքէ Սերանս, որ իր մասնագիտութիւնը դարձուցած է անծանօթ մոլորակներէ երկրագունդ այցելող մարդակերպ էակներու ներկայութիւնը հաստատող փաստերու փնտռտուքը:

Ցիշենք հետաքրքրական քանի մը հատուածներ այդ շահեկան դասախօսութենէն:

Հազարաւոր տարիներ առաջ, մեր աշխարհը այցելած են մարդկային կերպարանքով էակներ, որոնք սկսած են երկրի բնակիչներուն սորվեցնել հիւսուածեղէններու պատրաստութեան եւ պողպատի արտադրութեան եղանակը: Անոնք է որ պտղատու ծառերու հունտերը եւ արմտիքի սերմերը ցրուած են աշխարհի չորս կողմը: Սորվեցուցած են այլազան արմատներու, տերեւներու եւ ծաղիկներու բուժիչ յատկութիւնները: Եւ այս ամէնը կարելի է հաստատել միայն ուսումնասիրելով բազմաթիւ առասպելական հէքեաթներ եւ զանազան պատմուածքներ:

Սուրբ Գրոց Ծննդոցի առաջին գլուխին մէջ նկարագրուած են Արարիչի հսկայ զաւակները, որոնք աստուածային սերունդ մը պարգեւած են մարդոց: Ասիկա եթէ արդիւնքը չէ Հին Կտակարանը խմբագրողի վառ երեւակայութեան, կրնայ ապացոյցն ըլլալ իրական դէպքի մը:

Առնենք օրինակ, Լեփանթոյի նաւամարտին մէջ բաժին վերցնող առաջնակարգ քարտիսագիր Փիրի Ռէյիսի յիշատակարանները: Էօժէն Դանեանս կը խօսի այս ծովակալին մասին, ու կ'ըսէ թէ՝ անոր մօտ ծառայութեան մտած էր գերի մը, որ եղած էր Քրիստափոր Գոլոմպոսի նաւուղիղներէն մին: Այդ գերին բերած էր հին քարտէսներ, որոնք ընդօրինակուած էին դեռեւս աւելի հին ուրիշ մագաղաթեայ քարտէսներէ: Փիրի Ռէյիս ընդօրինակած էր այդ քարտէսները, ուր գծուած էին շատ բարձր լեռներ Քանատայի հիւսիս-արեւմտեան շրջանին մէջ:

Եթէ վայրկեան մը խորհինք թէ այդ լեռները իրօք գոյութիւն ունին, եւ տասը հազար տարիներէ ի վեր ձիւնածածկ կը մնան, ապա ուրեմն անծանօթ քարտիսագիրներ ի՞նչպէս գծագրած են զանոնք:

Եւ ամէնէն զգայացունցը այն է, որ լեռնաշղթաներու նկարագրութիւնը, եռանկիւնացումը եւ այլ մասնագիտական տուեալներ ձեռք պէտք է բերուած ըլլան միայն ու միայն օդէն դիտելով զանոնք՝ որովհետեւ անկարելի է ցամաքէն մօտենալու այնքան հարազատ կերպով նկարագրել:

Շարունակենք փաստերը:

Փարաքաս կոչուած քաղաքակրթութիւն մը գոյութիւն ունեցած է Հարաւային Ամերիկայի մէջ, Ինքաներու կայսրութենէն առաջ: Նախաինքայական այդ հազքա կոչուած շրջանի յատուկ գծագրութեանց մէջ կարելի է նշմարել նմանութիւն մը այն նշաններուն հետ, որ ըստ մասնագէտ Փօլ Լոզոքի, ենթադրել կուտան տիեզերքէն եկած նաւերու համար երկրագունդիս վրայ վայրէջքի յարմար կէտեր: Այդպիսի նշաններու գոյութիւնը անիմաստ է այնքան ատեն որ մարդ չենթադրէ թէ անջրպետէն է որ կը դիտէ երկրագունդը: Նազքայի մեհենադրութիւնները երեւան ելած շրջանին մէջ է որ հաստատուած էր Թիահուանաքայի կայսրութիւնը: Ամերիկեան այդ Հնդիկներու առասպելներուն մէջ ակնարկութիւններ կան սպիտակամորթ մարդոց մասին, որոնք հսկայ ժայռեր կը կոփէին: Ամէն անգամ որ շինանիւթերը կը վերջանային, յաջորդ օրը նորէն հսկայ ժայռեր կը դրուէին անոնց տրամադրութեան տակ: Այս դրուագն ալ կարելի է բացատրել միայն այն բանով թէ՝ ժայռերը օդէն կը փոխադրուէին: Ահա հարցական մը, որ արժանի է լուսաբանութեան:

Առասպելական Մեքսիկոյի մէջ գոյութիւն ունին բուրգեր, որոնք մեծ նմանութիւններ ունին եգիպտականներու հետ: Թերեւս աւելի հին են քան փարաւոններու կառուցածերը: Սակայն շատ հետաքրքրական բուրգ մը գտնուած է Փալենքէի շրջանին մէջ:

Մեքսիկոյի Ազգային Մարդախօսութեան Հիմնարկութիւնը աւելի քան հինգ տարի ուսումնասիրեց այս բուրգը: 1952ի Յունիսին անոր մէջ երեւան հանեց փոքր դաղտնի ներքնասենեակ մը որ կը գործաւէր որպէս քարէ դամբան: Սենեակին յատակը շինուած էր գեղեցիկ մեհենադրերով նկարազարդուած սալաքարով: Գետնին տակէն երեւան ելաւ կարմիր քարէ մեծ արկղ մը, որ նոյնպէս պատուած էր սալաքարով եւ որուն վրայ կար մեր օրերու ամերիկեան «Մերքիւրի»ի հրթիռին յար եւ նման գծագրութիւն մը: Ուշադրութեամբ նայողը կարծես հոն կը տեսնէ մարդ մը, որ կազմ ու պատրաստ իր նաւով կը սպասէ դէպի տիեզերք արձակուելու ազդանշանին: Նմանութիւնը սարսռազդեցիկ է եւ պէտք է ընդունինք թէ թուականէս երեք հազար տարի առաջ տիեզերանաւեր գոյութիւն ունեցած են:

Այդ դամբանին մէջ գտնուած ոսկորներու քննութիւնը ցոյց տուաւ թէ Մաժա հնդիկ ցեղին անդամներէն մէկուն չէին պատկաներ անոնք:

Հեռանանք ամերիկեան ցամաքամասէն շարունակենք փաստերու փնտռտուքը:

Ուսումնասիրենք Հրեաներու փախուստը Եգիպտոսէն, Թութմսիս Գ. փարաւոնի գահակալութեան ժամանակ: Բորիս Ռատծվիլծ հնագէտի գտած մէկ պապիրոսը կը նկարագրէ Եգիպտոսէն փախչող Հրեաներուն նահանջին օժանդակելու համար եգիպտական անապատին եւ Կարմիր ծովուն վրայ յայտնուած շրջանակաձեւ նաւեր, որոնք «երկինքը մթագնեցին»: Յետոյ հսկայ ամպ մը այնպիսի ստուեր մը ձգեց երկրին վրայ որ երկար տարիներ պաշտպանեց հրեայ ժողովուրդին յառաջընթացը: Ստուերին մէջէն տեղ տեղ լոյսի անցքեր կը բացուէին որպէսզի անոնք դիշեր ատեն լուսաւորուին:

Բացի այս երկնային օժանդակութենէն, յիշենք մեզի համար պարզ մանանայի բաշխումը: Ահաւասիկ արտերկրային էակներու ներկայութեան մէկ ուրիշ փաստ:

Եթէ աւելի երկար ուսումնասիրենք տարբեր դարերու եւ շրջաններու մէջ պատահած ուրիշ դէպքեր, կը գտնենք նոր փաստեր:

Առնենք Սոդոմ եւ Գոմորի պատմութիւնը: Ս. Գրութեանց մէջ խօսք կ'ըլլայ միսէ եւ ոսկորէ հրեշտակներու մասին, որոնք թելադրեցին բարի մարդոց որ իրենց ընտանիքներով մէկտեղ հեռանան, որովհետեւ այդ երկու քաղաքներն ալ պիտի ոչնչանային: Անոնք կանխազգուշացուցին թէ՝ պէտք չէ որ ետ դառնան ու դիտեն հրոյ ճարակ քաղաքները: Կան մարդիկ որ կը խորհին թէ այս քաղաքները անջրպետէն հասած մարդակերպ արարածներու բերած ռազմանիւթերու կամ այլազան արտադրութեանց մթերանոցները կը պարունակէին: Եւ օր մը անոնք որոշեցին փճացնել ամէն ինչ, ուստի հիւլէական ուժով վայրկենաբար հիմնայատակ կործանեցին այդ երկու քաղաքները: Ս. Գիրքը կ'ըսէ թէ՝ բարձրացած ծուխը հսկայական էր:

Եւ ինչ ըսել վերջապէս ասիական առասպելներուն մասին, որոնք կը խօսին Ուքիպաշիի (շրջանակաձեւ գործիք) շրջանը հասած անծանօթ էակներու մասին:

Չինաստանի առաջին թագաւորական հարստութեան շրջանին, ժողովուրդը կը պաշտէր յասմկաքարէ (ժատ) սկաւառակ մը, որ իբր թէ երկինքէն էր եկած:

Յարգելի դասախօսի կարծիքով, Չինացիները, Ամերիկացի Հնդիկները, Ճափոնները եւ աշխարհի բոլոր արիական ցեղերը անջրպետէն եկած են մեր երկրագունդը այնպիսի տիեզերանաւերով, որոնք թերեւս ասկէ հազարաւոր տաիներ ետք, մարդ էակը օր մը յաջողի իր կարգին շինել ու գործածել նոր աշխարհներ գտնելու յոյսով:

Թարգմ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Պուէնոս Այրէս

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Ը.

Մենք տեսանք, ինչպէս Թումանեանը կտրուեց դիւղից, քաղաքացի դառաւ:

Նա ինքն այդ բանը պատմում է «Իմ ընկեր Նիսոյի» մէջ:

Գիւղում դպրոց է բացւում: «Առաջին անդամն էր, որ մեզ ջոկում էին իրարից: Առաջին անդամն էր, մենք գլխի էինք ընկնում, թէ մինս ունեւոր է, միւսս՝ աղքատ»: Նեսոն, երեւելի հէքեաթ պատմող մի տղայ, մնում է դպրոցից դուրս: Իսկ մեր պոէտը սովորում է հայրենի գիւղում, ապա՝ մօտակայ գիւղաքաղաքում: «Երկու դպրոց յետոյ էստեղից էլ հէրս ինձ տարաւ մեծ քաղաք, աւելի մեծ ուսումնարան»:

«Երբ էնտեղից վերադարձայ՝ իմ առաջուայ խաղընկերները, որ արդէն մեծ տղերք էին, եկան բարեւեցին միւս գիւղացիների նման ու նրանց հետ էլ հեռու կանգնեցին»: (Ընդդծումը մերն է Պ.Մ.):

Պոէտը վարձում է Նեսոյենց ձին, որ վերադառնայ քաղաք: Նեսոն «ցնցոտիներով ու պճեղները դուրս պրծած ոտներով» ուղեկցում է, որ ձին ետ բերի: Ճանապարհին նա թռցնում է պոէտի դանակը, իսկ վերադարձին՝ «չայի փող» է ուզում:

Մեր պոէտը սաստիկ յուզւում է, ապշում, ամաչում եւ հրաժարւում հասկանալ:

Յետագայում Նեսոն բռնւում է աւելի մեծ գողութեան մէջ: Տեսնելով նրան գիւղամիջում «հազից թոկով ամուր կապած ու գլխակոր» պոէտը կարգադրում է արձակել նրան եւ բաց թողնել:

Պոէտը պարզապէս ցուցադրում է իր անկարողութիւնը ներթափանցելու չքաւորի հոգեբանութեան մէջ: Նրան կարծես չի էլ հետաքրքրում այս գիւղում մնացած «Գիքորի» ներքին կեանքը: Ապա թէ պատմողը Նեսոն լինէր: Տակից ինչե՛ր դուրս կը գար:

Նոյն անզգայութիւնը չքաւորի ապրումների հանդէպ նա ցուցադրում է մի այլ զրոյցում:

«Ահմարդը»՝

— «Թուրք էր, մեր ծառան էր: Է՛, քանի տարի մեր տանն էր... հիմի իր իրաւունքն առաւ ու գնաց...»:

Կատարեալ իդիլլիա: Բանն այնտեղ է հասել, որ պոէտը նրան մինչ այդ իր քեռին է համարելիս եղել: Ապա թէ պատմողը Ահմադը լինէ՛ր: Տակիցը ինչեր դուրս կը գար:

Նոյն անդիւրազգաց վերաբերմունքը նկատւում է «Քեռի Խեչանի» նկատմամբ:

Գիւղացին քաղաք է գալիս, որ կոնսիստորից մետրիկական հանի իր տղի համար: Պոէտը քեռուն առաջնորդում է կոնսիստոր: Բանից դուրս է գալիս, որ մատեանում տղի անունը գրուած չի եղել:

— Բա էս ո՞նց պըտի ըլի... էլ մետրիկին չե՞ս տեսնի:

— Չէ՛, չեմ կարող, — պատասխանում է պոէտը:

Էս պատմութիւնից յետոյ քեռի Խեչանը գնացել է մեր գիւղում պատմել, թէ իր տեղը նեղ էր, եկել էր քաղաք՝ ինձ խընդրել, որ օգնեմ, իսկ ես ասել էի չեմ կարող»:

Է՛, ճիշդ չի՞ գանգատուել գիւղացին: Պոէտը ամենաբիւրոկրատիկ պատասխան

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Այս վերջինէն ոչ մէկ ողորմածութիւն կարելի էր յուսալ: Ուստի իւրաքանչիւր ընդդիմադիրի համար ուրիշ ճար չկար, եթէ ոչ տրամադրել իր կարելիութիւններուն յետինը: Բարի Մարքը պատրաստ էր ճակատելու ամէն հարուածի, մանաւանդ մահուան:

— Ուրիշ բան չեմ խնդրեր քեզմէ, Աստուած, բացի աչքերս չփակած տեսնել դէթ մէկ անգամ զաւակս, կ'աղօթէր Քոզիաք: Ինչ որ պատահած է, քու կամօքդ էր հարկաւ: Այժմ կը հայցեմ քեզի, որ եթէ իրապէս զաւակս կը գտնուի վայրագ Թուրքերուն հետ, ծախուած ըլլալով անոնց — ի՛նչ սարսափ, — իր հօրեղբօրը ձեռքով, ըրէ որ վերադառնայ իր հաւատքին եւ իր նախնիքներու օճախը...:

Միեւնոյն դիշերը Թուրքերը կը պատրաստուէին յարձակիլ վանքին վրայ: Ենիչերիները հաստատած էին իրենց վրանները ռազմադաշտին վրայ եւ պատրաստած՝ ընթրիքը:

Իրենց արի պետը մտածկոտ նստած էր առանձին, վրանին տակ որ միւս վրաններէն աւելի գեղեցիկ էր: Ան կը հաշուէր, թէ իր զինուորները որքան քրիստոնեայ տղաքներ էին հաւաքած, տղեկներ՝ որ սահմանուած էին դառնալու ենիչէրի, վերածուելու վայրենի Թուրքերու, ինչպէս ինքը՝ ապահովաբար ամէնէն սոսկալին իր ընկերներուն մէջ:

Մարք բարձր պատերուն վրայ կանգնած էր ոտքի, իր տեսողութիւնը յառած դէպի վար, դէպի դաշտը: Արդէն երեկոյեան խաւարը տարածուած էր լեռներուն եւ դաշտերուն վրայ: Թրքական բանակատեղիին մէջ կը բոցավառուէին խարոյկներ, պատերուն վերեւէն դիտողներուն համար՝ որպէս մահու ազդարար չարագուշակութիւն:

Երկրին մէջ, այլեւս դաժան օտարներ իրենց օրէնքը կը պարտադրէին եւ դըժբախտաբար մարդ չէր մնացած վտարելու համար զանոնք:

— Որքա՞ն ժամանակ կը յուսաս որ կարենանք տոկալ այստեղ, հարցուց Մարքին տարեց վանականներէն մին, որ դեռ կենսունակ՝ կը գտնուէր նախկին զինուորականի կողքին:

— Աւա՛ղ, ոչ շատ երկար... ըսաւ Քոզիաք գլուխը ճօճելով, լաւ հաշուեցէք պատին ետեւ գտնուող մեր պաշտպանները եւ ապա դարձուցէք ձեր տեսողութիւնը դէպի դաշտը: Համրեցէք բոլոր այդ թրքական վրանները եւ համոզուեցէք որ մեր վերջին վայրկեանը մօտ է: Մենք մեր առջեւ ունինք թշնամիներու ամէնէն սարսափելին: Բանակին մեծ կազմը կը շարունակէ իր յառաջընթացը: Այստեղ մնացած են միայն ենիչէրիներ, որ թուրք զինուորներուն ամէնէն աւելի անգոյներն են: Ա՛խ, եթէ ես ունենայի դեռ իմ նախկին երիտասարդութիւնս, կը տեսնէին անոնք...:

Իր հպարտութիւնն ու ցաւը արտայայտող այս խօսքերը ըսած պահուն, ուղղաձիգ կեցուածք մը առած էր ծերունին եւ բառերը կը ժայթքէին իր շրթներէն ջրվէժի պէս:

— Ա՛խ, եթէ ունենայի տակաւին իմ նախկին կայտառ բազուկս եւ այն սպասարկուներս որ իմ տրամադրութեանս ներքեւ կը գտնուէին երեսո՛ւն տարի առաջ... Բայց, ափսո՛ս, ի՞նչ կրնամ ընել հիմա: Ծերութիւնը կը կաշկանդէ զիս: Ոչինչ կը սպասեմ այլեւս կեանքէն. ի՛նչ փոյթ եթէ Տէրը իր ուզած պահուն առնէ զայն ինձմէ: Աշխարհի վրայ ես ստացած եմ ծանր հարուածներ, այնքան ծանր, որքան ոչ մէկ հայր թերեւս ստացած ըլլայ: Զաւա՛կս, իմ մէկ հատիկ Ժո՛րժս կը գտնուի այս անհաւատներուն մէջ, գուցէ իր սեփական օճախը աւերել ուզող թշնամիներու կարգին...:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(48 – Շար.)

է տուել՝ «մատեանում չկայ»։ Եւ համոզուած է, որ դրանով ամէն ինչ վերջացաւ։ Բայց տղան հօ մնում է, կ՛յ իրական տղայ, սարդաթացու։

Այս անդիւրազգաց վերաբերմունքը դէպի չքաւորը պտնում է իր լրացումը կուլակի զովքի մէջ։ «Երկաթուղու չինու-թեան» մէջ ուղղակի ռէակցիոն զմայլանք է երեւան բերում հարուստ պիւղացու առատութեան եւ առատաձեռնութեան համար։ դէպ եւ միաժամանակ չթաքնուած թախիծ երկաթուղու չինութեան առիթով։

Այս կողմից բացառութիւն չի կազմում նրա լաւագոյն գրոյցը՝ «Գիւքորը»։ Հերոսը՝ գիւղացի մանուկը, տառապում է ոչ թէ գիւղում, այլ քաղաքում։

Այս ամէնից յետոյ մեզ պիտի չզար-մացնի մեր պոէտի յայտարարութիւնը, որ մենք պտնում ենք նրա նամակներից մէկում։

— «Ես չեմ սիրում չքաւորութիւնը։ Եթէ մի օր ինձ ղլամ չքաւոր, սիրտս կը պատռի»։

Նա սիրում է՝ «լուսաւոր Մխիթարեան-կան, բարձր բան»։

Կամաւորական չարժման սկզբում, հաքւում, Թումանեանը հանդէս է գալիս խմբերի կազմակերպման անհրաժեշտու-թեան այսպիսի մի պատճառաբանու-թեամբ։

— Ահա, ես աղգային բանաստեղծ։ Ինձ ասում են՝ գրի՛ր։ Ես ազգի ի՞նչը գրեմ։ կազմակերպուեցէք, կուռի գաշտ ելէք, քաղութեան գործեր, հերոսներ հանդէս բերէք, ապա թէ պահանջեցէք՝ գրիր։

Իր նամակներից մէկում Թումանեանը այսպէս է արտայայտում ուշադրութեան արժանի մարդկանց ու երեւոյթների պա-կասը իրական կեանքում։

— «Բնութիւնն էլ էդ կողմից բանաս-տեղծի նման է։ Բանաստեղծները գրում են, գրում, վերջը հարիւրաւոր երգերի մէջից միմիայն մի քանիսն են դուրս գա-լիս լաւը։ Էդպէս էլ մարդիկ — ծնւում են, ծնւում, մեծ մասը կամ ապուշ, կամ դող, կամ մարդասպան, վերջապէս ա — մենալաւ դէպքում՝ հացի ոջիլ (սա մի տեսակ բոշոմ է, որ հացը փչացնում է»)։

Ահա եւ այդ երեւոյթի բացատրու-թիւնը։

— Էն վարունկի թափն ինչ է, յայտնի է, որ եթէ նա էլ ոտի տակ է ընկնում՝ էլ նրա պտուղը չի ուտւում, էնքան է դառ-նանում։ Նրա համար էլ ձեզ թոյլ չեն տայ, որ նրա թուփը փակով անէք։ Էս-պէս դառնանում ու դաժանանում է մար-դը, նրա հոգին, սիրտը, միտքը ու ներքին դառնութիւնը դուրս է տալի, յայտնում է՛ւ աչքերում, է՛ւ դէմքին, է՛ւ խօսքե-րում, է՛ւ գործերու, ամէն տեղ, ամէն ապարէդում ու ամբողջ կեանքը դարձը-նում է պառն ու դաժան» (*)։

Եւ Թումանեանը բացականչում է՝

— Սա ազգ չի, սա ժողովուրդ չի, սա խալի ա, խաժադուժ ամբոխ։

Թումանեանը երեսը դարձնում է դէպի ազգագրութիւն։

Նրա յօդուածներից մենք տեսնում ենք որ այդ նիւթը նա կարողացել է ընդ-գրկել, որպէս «մասնագէտ»։ Նա տուել է քննադատական ակնարկներ «Ազգագրա-կան հանդէսի», մայրենի լեզուի դասա-գրքերի առիթով, տուել է գնահատելի տեքստերի քննութիւն — «Վէրք Հայաս-տանի»ի, միջնադարեան պոէզիայի հրա-տարակութիւնների եւայլն։ Յայտնի է թէ՛ անձամբ, թէ՛ ուրիշների միջոցով հա-ւաքած հէքեաթների եւ այլ ազգագրա-կան նիւթերի հաւաքածոն է որ նա օգտա-գործում էր իր գրուածքներում։

Թումանեանի լաւագոյն պոէմը՝ «Ա-նուշը» — կառուցած է դիւղում իշխող ազգի խախտման վրայ, որից ծագում են գործող անձերի համար ազէտաւոր հե-տեւանքներ՝ մարդասպանութիւն ու խե-լագարութիւն։

Նոյնը կարելի է ասել «Մարօ»ի, «Սա-քօ»ի, «Գաբօ բիձա չերամապահուհեա-նը», «Քարաբաղնիս»ի եւ «Անիծած հար-սի» նկատմամբ։

Այս պոէմներում միակ բանը, որ ներ-չնչում է մեր պոէտին — բնութիւնն է։ Իսկ կենցաղի մռայլը, անգամ հումորիս — տական տոնով պատմած — մնում է ան-մխիթար։

« Թմբկաբերդի առումը » մեր պոէտին հնարաւորութիւն է տալիս խոկական ի-դիլիէ երգելու։ Սակայն աւանդութեան ա-նորոշութիւնն ու բնաւորութիւնների ան-մշակութիւնը ժողովրդական նիւթի մէջ — հնարաւորութիւն չի տալիս մեր պոէ-տին պարզորոշ բնաւորութիւններ գծել եւ դեղարուեստականօրէն համոզիչ եղե-լութիւն պատկերել։ Մինչդեռ Թափա-ռական աչուղի բերնով պատմելու ձեւը նրան այդ հնարաւորութիւնը տալիս է ըստ ամենայնի։

Մարդը Թումանեանին չի յաջողուել։ Նա չի ունեցել ստեղծագործական երե-ւակայութիւն անհատական բնաւորու-թիւններ կառուցելու, անհատի հոգեբա-նական ներաշխարհը թափանցելու։ Պոէ-տը իր հերոսներից եւ ոչ մէկի արտաքի-նի նկարագրութիւնը չի տալիս։ Մենակ Անուշի մասին, այն էլ Սարոյի երգից ի-մանում ենք, որ նա կարմրաթուշ, սեւ աչքերով ու թուխ մազերով աղջիկ է։ Բայց Լոռուայ բոլոր պիւղացի աղջիկներն էլ թուխ մազերով ու սեւ աչքերով են եւ բացի հիւանդներից՝ կարմրաթուշ։ Անու-շին ուրիշներից զատող եւ ոչ մի գիծ չի։ Դա այս կամ այն կենդանի աղջիկը չի, այլ առհասարակ գեղի աղջիկ։ Եւ դա շատ բնորոշ է։ Նրա հերոսները չեն ապ-րում որպէս անհատներ։ Նրանք բոլորը հաւաքական դէմքեր են, սխեմաներ։ Ուստի մեր պոէտը յաճախ առանց մար-դու է «եօլա գնում», փոխարինելով նը-րանց թռչուններով ու կենդանիներով։ Մարդը ծառայողական դեր է խաղում անցքը պատմելու համար։

Սնդուեելով ժողովրդական բանահիւ-սութեան խորքերը, Թումանեանը վեր-ջապէս գտնում է այն «բարձրը», որ զուր

«ՅԻՍՈՒՆ ՎԻԷԹՆԱՄ»

ԽՄԲ.— Թան-Մաոի Գաոզուի «Յիսուն Վիէթնամ» շահեկան գրքին մասին Մաթս Քլօ «Ֆիկառոյի մէջ հետեւեալ գրախօսա-կանը հրատարակած է։

Խորագիրը արձագանգն է սեւամորթ ղեկավար Սթոքլի Քարմայքըլի խօսքին՝ «Մ. Նահանգներու մէջ պէտք է յիսուն Վիէթնամ ստեղծել»։ Եւ ճիշդ է, որ Վիէթնամի պատերազմը վտանգեց աշ-խարհի խաղաղութիւնը՝ համաշխարհա-յին պատերազմի մը մտատանջութիւնը բերելով։ Ի՞նչ պիտի պատահէր, եթէ Ամերիկացիներու նման Ռու-սերը կամ Չինացիները եւս միջամտա-ըլլային Հնդկաչինի պատերազմին։ Վա-ղը կռիւներ կրնան ծագիլ հարաւ-արեւել-եան Ասիոյ կամ Լատին Ամերիկայի մէջ, որոնք իրենց բնոյթով ու ձեւով չար եւ նման ըլլան Վիէթնամի պատերազմին, որ ինը տարիէ ի վեր կը խոցոտէ երկիրը։ Ամէն ինչ ենթադրել կուտայ նոյն միջա-առումը՝ ներքին ապստամբութիւն, բո-ղոք իշխանութեան գլուխ գտնուղ վար-չակարգին կողմէ յանուն « ազատու-թեան », միջամտութիւն ամերիկացի խորհրդատուներու կողմէ, ապա՝ մաս-նակցութիւն զինուորական ուժերու...

Թան-Մաոի Գաոզուի այս գիրքը տե-ղակատուութիւն մը չէ։ Խորհրդածութիւն մըն է Վիէթնամի պատերազմին մասին, մանաւանդ պէս անոր ունեցած ազերսին ուրիշ բախումներու հետ, որոնք կրնան ծնունդ առնել դատումի եւ գնահատումի նոյն սխալներուն հետեւանքով։ Պատե-րազմ մը, զոր կարելի չէ կասեցնել պարզ այն պատճառով, որ կողմերէն իւրաքան-չիւրը չատ մարդ կորսնցուցած եւ չատ տառապած է։ Ուստի՝ իւաքանչիւրին հա-մար ընդունելի միակ պայմանը՝ յաղ-թանակն է։

Գաոզուի հիմնական արժանիքն այն է, որ զարմանալի ողջմտութեամբ ցոյց տը-ւած է անողոք մեքենականութիւնը, ո-րով, առանց իրապէս ուզելու, Ամերիկա-յի առաջնորդներն ու ժողովուրդը խրե-ցան Վիէթնամի ծուղակը։ Գաոզու ինք-զինք վիճակագրութիւններով ծանրաբեռն մասնագէտի տեղ չի դներ, այլ պարկեշտ մարդու մը, որ անդրադարձ մը կ՛ունե-նայ ողբերգութեան առջեւ, անդրադարձ մը, որ իմացականութեան բովէն անցնող զգայնութիւն մը ունի։

Այս պատերազմը, կը զրէ ան, բոլորիս կը վերաբերի, որովհետեւ կը սարսռանք, երբ կը մտածենք թէ ժողովուրդ մը կը ճգմուի ամերիկեան հսկային կողմէ։ Սա-կայն կը վերաբերի բոլորիս նաեւ այն պատճառով, որ Մ. Նահանգներու տկա-րացումը բարոյական, անտեսական եւ զինուորական գետնի վրայ, վնասակար է Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի շահերուն եւս։

Այս տեսակէտով է, որ Գաոզու կը հե-ռանայ Ֆրանսայի ձախակողմեան տար-բերէն։ Երբին այս մասը կը պտնեմ այ-լապէս չահեկան։ Ձգմաբտութիւններ են նետուած «դեդեցկի մաքերու» երեսին, ո-րոնք իրենց խիղճը պրծացնելով, հրեշ-տակային ժպիտ մը իրենց դէմքին, կը վստահեցնեն թէ «Վիէթնամցիները պիտի տոկան մինչեւ վերջին մարդը» (խօսք մը զոր կարելի է հանգուրժել միայն կուռ-դին բերնին մէջ) եւ կը հրճուին ամե-րիկեան զժուարութիւններէն։ Բայց այս ձախը, ի՞նչ ըրաւ օգնելու համար Վիէթ-նամցիներուն։ Բողոքագիրներ ստորա-գրեց։ Ի վիճակի չեղաւ նոյնիսկ քիչ մը արժէք ներկայացնող գումար մը հաւա-քել։ Ի վերջոյ, կ՛ըսէ Թ. Մ. Գաոզու, կարմիր Աչէն աւելի բան մը չըրաւ։ Կարմիր Աչը գոնէ, չի յաւակնիր առա-ջարկել քաղաքական վարչակարգ մը որ մարդկութիւնը փրկէ։

Վիէթնամի պատերազմին վրայ, Ֆրան-սական կարծիքը կողմ բռնած է, յաճախ անտրամաբանական ձեւով, կարծես կըռ-փամարտի մրցում մը ըլլար։ Գաոզուի մեծ արժանիքն է երեւան հանել զաղանի դրդապատճառները, որոնք կը բացատրեն աչի եւ ձախի դիրքաւորումները։

Ձախի թէ աչի մարդիկը պիտի գտնեն հոն իրենց իսկ բռնած դիրքին, երբեմն անհաճոյ բացատրութիւնը։ Այդ ձեւով օգտակար եւ ժամն վերլուծում մը երած կ՛ըլլան։

Այս դիրքը նախ կը վկայէ մտքի բա-ցարձակ ազատութիւն մը։ Հազուագիւտ եւ զօրացնող արժանիք մըն է։ Ձայն կարդալ — համաձայնելով կամ վրդով-ուելով — ամէն պարագայի մէջ հարըս-տացնող փորձառութիւն մըն է։

Մ. Ք.

Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի հոգեւոր հովիւ Տ. Գրիգոր Վրդ. Ալեքսանեան, որ Ամերիկայի մէջ կը գտնուի, Ս. Խաչի տօնին առթիւ Ամերիկայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի հոգեւոր հովիւ Տ. Գրիգոր Վրդ. Ալեքսանեան, որ Ամերիկայի մէջ կը գտնուի, Ս. Խաչի տօնին առթիւ

(*) «Հորիզոն» 1910, թիւ 130 «Դառ-նացած ժողովուրդ»։

էր որոնում իրական կեանքում։ Դա «Սասունցի Դաւիթն» է։

Բանաստեղծը ուշի ուշով ուսումնասի-րում է ժողովրդական վէպի վարիանտ-ները։ Նա գտնում ու գտնում է այդ նիւ-թը, մի կողմ է թողնում Դաւիթի բնաւո-րութեան ստուերային կողմերը եւ ծան-րանում զրական վրայ։ Օրինակ՝ Դաւիթի մանուկ օրերի խաղերը, որ սկզբում հե-դինակը պատմել էր, երկրորդ խմբա-գրութեան մէջ բաց են թողնուած։ Դաւի-թը մի բարի ծառ է կոտցնում։ Նրա խաղընկեր մանուկները բռնում են ճիւ-ղերից։ Ցանկարծ Դաւիթը ծառը բաց է թողնում եւ մանուկները վեր թռչում, վայր են ընկնում տների կտուրների վը-րայ։ Թումանեանը համարում է սա թէեւ անդիտակից, այնուհանդերձ խոտաստը — տաւիթեան արտայայտութիւն, ուստի եւ բաց է թողնում։

Պ. ՄԱԿԻՆՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (653)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Ֆ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԲՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Աբքայական գաւազան մը կար վրան չուչանածաղիկով մը, կայսերական գա-ւազանը կար վրան հոդաղունդով մը, Շառլմանեի գաւազանը կար, որ երկա-թէ էր, Մեծ-Լուիի գաւազանը կար, որ ոսկիէ էր, եւ յեղափոխութիւնն իր բթա-մասին եւ ցուցամատին մէջ առնելով գա-լարեց այս բոլոր արքունի գաւազանները եւ կուա մը չարժող յարդի հիւղեր։ ա՛լ լմնցան, խորտակուեցան, գետին ինկան, ա՛լ արքայական գաւազան չկայ, սակայն եթէ կրնաք, յեղափոխութիւնները ըրէք ըրէք սա փոքրիկ եւ ասեղնակերտ թաչ-կինակին դէմ որ քոլոնիայի ընտիր հոտ մը կը բուրէ։ Կ՛ուզէի տեսնել ձեզ թէ ի՛նչպէս պիտի ընէք այդ յեղափոխութի-նը։ Փորձեցէք։ Ինչո՞ւ հաստատուն է ան։ Վանդի կնոջական գարդ մըն է։

Ահա դուք տասնեւինները դարն էք։ Լաւ, է՞տքը։ Մենք ալ տասնեւութերորդ դարն էինք։ Մենք ալ ձեզի պէս աւանակ էինք։ Այսինչ հիւանդութեան նոր անուն մը տալով, այնինչ խոտին անունին մաս-նիկ մը աւելցնելով մի կարծէք թէ մեծ փոփոխութիւն մը տուիք տիեզերքին։ Ինչ որ ընելու ըլլաք, հարկ պիտի ըլլայ միշտ սիրել կիները։ Աստուած վկայ, չէք կարող ազատիլ անոնց ձեռքէն։ Այս չուտիկները մեր հրեշտակներն են։ Այո, սէրը, կինը, համբոյրը այնպիսի չքնաղ մը կը կազմեն ուրիկ, կը պնդեմ թէ, չէք կարող դուրս ելլել։ Ես իմ մասիս կ՛ու-զէի դարձեալ այս չքնաղը մտնել։ Աստ-ղիկ աստղին, այսինքն անդունդին մեծ պճնուհիին, ովկիանոսի Սէլիմէնին ամէն բան իր ներքեւ հանդարտեցով, ալիքները իբր կին մը նայելով՝ անհունութեան մէջ ծալիլը ձեզմէ ո՞վ տեսած է։ Ովկիա-նոսը խստերախ Ալեսեթ մըն է, այնպէս չէ՞։ լաւ, սակայն որքան ալ փրփրի, կ՛ե-լեւայ աստղիկը, կը պարտաւորի ժպտիլ ան։ Այս վայրենի անասունը կը զսպուի։ Մենք ամէնքս ալ ահա տասնակ ենք։ կը փրփրինք, կրակուրոց կը կարկնք, եւ երբ կին մը տեսարանը կուգայ, երբ աստղ մը ծագի, երեսն ի վեր կը սողանք։ Մարիուս վեց ամիս առաջ կը պատերազ-մէր, բայց այսօր կը կարդայի։ Շատ ա-զէկ կ՛ընէ։ Այո, Մարիուս, այո, Քո-զեթ, իրաւունք ունիք։ Ազատօրէն ապ-րեցէք իրարու համար, սիրեցէք որ կա-րենաք սիրուիլ, կատղեցուցէք, ճաթե-ցուցէք մեզի որքան որ կրնաք կատղե-նել եւ ճաթեցնել, պաշտեցէք զիրար։ Աչխարհի վրայ երջանկութեան բոլոր չիւղերը ձեր երկու կտուցներովը հաւա-քեցէք եւ անոնցմով ձեզի բոյն մը չինե-ցէք ցկեանս։ Ապուշ մի ըլլաք, մարդ երբ երիտասարդ է, մի՞թէ հրաշք մըն է սի-րելը, սիրուիլը։ Մի երեւակայէք թէ զուք հնարեցիք այս բանը։ Ես ալ երազ-ներ տեսայ, խորհեցայ, հառաչեցի, ես ալ հոգի մը ունեցայ լուսնի ճառագայթին պէս պայծառ։ Սէրը երկար սպիտակա-հեր մօրուք մը ունենալու իրաւունք ու-նի։ Մաթիւսաղէմը ստամբակ մըն է կու-փիտոնին քով։ Վաթսուն դարէ ի վեր մարդը եւ կինը սիրելով, կ՛աղաչին ղըժ-ուարութենէ։ Սատանան, չարամիտ ըլ-լալով, սկսաւ տտել մարդը, մարդն ալ՝ աւելի չարամիտ ըլլալով՝ սկսաւ կինը սիրել։ Այս կերպով մարդ սատանայէն կրած չարիքէն աւելի, ալ աւելի բարիք ըրաւ ինքն իրեն։

Այս խորհրդատուութիւնը երկրային դը-րախտէն ի վեր գտնուած է։ Բարեկամ-ներ, գիւտը հինաւուրց է, բայց բոլորո-վին նոր։ Օգուտ քաղեցէք այդ գիւտէն։ Տաֆնիս եւ Քլոյէ եղէք մինչեւ որ Ֆիլի-մոն եւ Պօսիս ըլլաք։ Այնպէս վարուեցէք որ երբ մէնակին գտնուիք բան մը չպակ-սի ձեզի, եւ որպէսզի Քոզեթ Մարիուսի համար արեւ եւ Մարիուս ալ Քոզեթին համար տիեզերք գառնայ։ Քոզեթ, Թող քեզի համար զեղեցիկ օդ սեպուի ամուս-նոյդ ժպիտը։ Մարիուս, անձրեւն ալ Թող կնոջդ արցունքը ըլլայ։ Եւ Թող բնաւ չանձրեւէ ձեր բնտանիքին մէջ։ Վիճակա-հանութեան թիւերուն լաւը Թողուցիք, այսինքն ամուսնութեան սէրը։ Վիճակա-հանութեան բաժիններուն մեծագոյնը ըս-տացաք։ աղէկ պահեցէք, կղպեցէք, մի վատնէք, պաշտեցէք զիրար եւ ուրիշ հոգ մի ունենաք հաւատացէք ինչ որ կ՛ըսեմ։ Բնական խելացութիւն է ասիկա։ Բնական խելացութիւնը չի ստեր։ Կրօնք եղէք ի-րարու համար։ Ամէն ոք զԱստուած պաշ-տելու մասնաւոր կերպ մը ունի։ Աստ-ուած վկայ, կը պնդեմ թէ Աբարիչը պաշ-տելուն լաւագոյն կերպն է սիրել կինը։

Կը սիրեմ քեզ։ ահա այս է իմ քրիստո-նէական վարդապետութիւնս։ Ով որ կը սիրէ ուղղափառ է։ Հանրի Դ. հայհոյու-թիւնը կերտուխումի եւ արբշռութեան մէջտեղը կը դնէ՝ Սրբութիւնը։ Ժաչով կ՛երդնում, թէ չեմ հետեւիր այդ հայ-հոյութեան կրօնքին։ Վասնզի կինը մոռ-ցուած է այդ կրօնքին մէջ։

Վիքթոր Հիւկօ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Խորէն Սողոմոնեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Օնիկ Գասպարեան եւ Տէր եւ Տիկին Գեղամ Խոսրովեան 20ական ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Հանգ. Շաքէ Ագըլեանի (ծնեալ Ուզունեան) մահուան քառասունքին առթիւ Պ. Կ. Ճնկտրեան 1000, Պ. Ն. Ուզունեան 200 ֆր. եկեղեցիին: Հանգ. Կ. Սրմաքէշեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պ. Գամէր Սրմաքէշեան 20 ֆր. դպրոցին: Հանգ. Կիրակոս Ագըլեանի մահուան առթիւ փ. ծ.ի Պ. Հ. Պօյաճեան 50 դպրոցին, Պր. Պ. Տէր-Պաղտասարեան 20 Աղք.ին: Հանգց. Ղեւոնդ Աղապալեանի մահուան առթիւ Պր. Ս. Քէպապճեան 10 եկեղ.: Հանգց. Արամ Բալանճեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Բալանճեան 100 եկեղեցիին եւ 10ական դպրոցին և Աղք.ին: Հանգց. Արմենակ Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ փ. ծ.ի Լիոնի Ազգ. Վարչութիւնը 50 դպրոցին: Պր.Մ. Մարտիրոսեան 20 եկեղ.ին: Տիկ. Ս. Կոստանեան 10 եկեղ., իսկ Զաքոյեան ընտանիքը 10 Աղք.ին: Հանգց. Խորէն Սողոմոնեանի մահուան առթիւ փ. ծ.ի Տիկին Թօփսագալեան եւ Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան 50 եկեղ.ին: Պ. Յ. Գազնաճեան 10 դպրոցին և Պ. Գ. Քիլարճեան 10 դպրոցին: Մասնաւոր ուրախ առիթով մը Պ. Ա. Պահատուրեան 300 Աղք.ին, Պր. Պ. Տէր-Պաղտասարեան 10 Աղք.ին:

×

Պուլ Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ստացած է Միսաք Ճէհլեանի հոգեհանգիստին առթիւ Պ. Մ. Սեւքարեան եկեղ. 10, Առաջն. 10, Պր. Աբրահամեանի պսակին առթիւ Տիկ. Էլմասեան եկեղ. 30, հանգց. Յարութիւն Դաւիթեանի հոգ. Դաւիթեան որդիք եկեղ. 50, հանգց. Արմենակ Մարգարեանի մահուան առթիւ Պ. Աշոտ Յակոբեան եկեղ. 10, Պոլ. Օտտոյի Կ. Խաչին 10, Պ. Վ. Ասատուրեան եկեղ. բարեզարդման 100, Մէլէկ Դաւիթեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան եկեղ. 20, Պոլ. Օտտոյի Կ. Խաչը Առաջն. 20, եկեղ. 10, Պ. Ղ. Կիւլեան Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան 10, Պ. Կ. Մարտիրոսեան Առաջն. 5, Օր. Լուիզ Դաւիթեան եկեղ. 200, Պ. Մ. Դաւիթեան եկեղ. 20, բարեպաշտ Տիկ. մը նուէր եկեղ. 50, Պուլ. Օտտոյի Կ. Խաչին 30, Տիկ. Զապէլ Արզումանեան եկեղ. 10, այրի Տիկին Վառնաճեան եկեղ. 10, այրի Տիկին Թէրզիպաշեան եկեղ. 10, Օր. Անահիտ Արզումանեան 10:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ զալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ զան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարը՝ զործ մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Երգչախումի անդամներուն,

17 Բիւ Պլէօ,

Հրանդ – Սամուէլ գրատուն:

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ կազմակերպած է դասախօսութիւն մը: Նիւթ՝

ԱՆԻ

Հայ միջնադարի մեռեալ քաղաքը հազար ու մէկ եկեղեցիներու քաղաքը, Հայկական քաղաքակրթութեան գլուխ գործոցը

Դասախօս՝ Տէր եւ Տիկին ԹԻԷՐԻ (Պրէմոն մրցանակի պսակաւոր)

Չորեքշաբթի 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Մէզոն տէ Սանթրոյի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

Le Club des Jeunes de l'U. G. A.B,

Vous convie à la Conférence de Mr et Mme THIERRY

(*Lauréats du Prix Brémont*)

ANI

Ville morte du moyen âge arménien
La ville aux Mille Eglises
Apogée de la civilisation arménienne
qui aura lieu dans les Salons de la Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris le mercredi 17 Décembre, à 21 heures

ENTREE GRATUITE

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու Օրը Լիոնի մէջ Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 8ին

×

Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին տարեկան գեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղանը Փետրուար 15, Կիրակի Մեզոն տէ Սանթրոյի մէջ:

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 22ին:

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջաններու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար ութին, Օթէլ Փավիոնի մէջ, երեկոյեան ժամը 4·30 – 11·30:

ԱՆՏԻՊ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ

ԵԿԱՆ...

Կարելիութիւնը ունիք ձեր մօտ ունենալու Հայաստանի 47 գաւառներու լրիւ հաւաքածոն

Հայրենի աւանդութեանց կենդանի ցոլացումը ներկայացուած պապրիկներով, հարազատ զգեստներով

ԱՌԱՋԻՆ ՇԱՐՔ

ԵՐԵՒԱՆ — ՎԱՆ — ԹԻՖԼԻՋ

Զոյգը՝ 36 ֆրանք

Երեք գաւառներու միասնաբար գնումը՝ 97 ֆրանք

(Բոլոր ծախքերը մէջը, թաքս, թղթատար և.)

●

OFFREZ-VOUS des poupées aux costumes authentiques et typiques, représentant les 47 provinces arméniennes.

Adresser la commande
LE FOLKLORE INTERNATIONAL
30, Rue Rambuteau
PARIS - 3e
Tél. : 272-41-07

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ իր մասնաճիւղերուն:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ
14րդ թաղամասի քաղաքապետարանը

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԹԻՐՈԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԱՐԵՒՈՏ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մեկնում Դեկտ. 22ին, վերադարձ Յունուար 3ին:

ԹՐԷՆՍ (1214 մեթր), նոյն պանդոկին մէջ: Դահուկի դպրոց, կօշիկ դահուկ վարձելու կարելիութիւն: Պանդոկ՝ Յում Վինըռ, հանգստաւէտ, տաք ջուր, ամէն սենեակի մէջ, լաւ ճաշ, շատ հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

431 ՖՐԱՆՔ

Սահմանափակ տեղեր: Անմիջապէս արձանագրուիլ– Կանխավճար՝ 50 ֆրանք, մնացեալը Դեկտեմբեր 11ին:

×

Ուրիշ ճամբորդութիւն մը ալ:

ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 22ին, վերադարձ Յունուար 31ին:

395 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 ֆրանք, մնացեալը Յունուար 12ին:

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերները), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

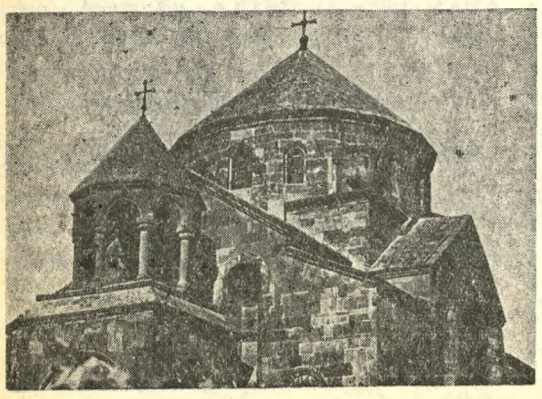

Էջմիածին, Հռիփսիմէի տանարը, 608 թ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով:

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք:

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ.—

ՀԱՌԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (Երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (Երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ (Երևան) — ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (Երևան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

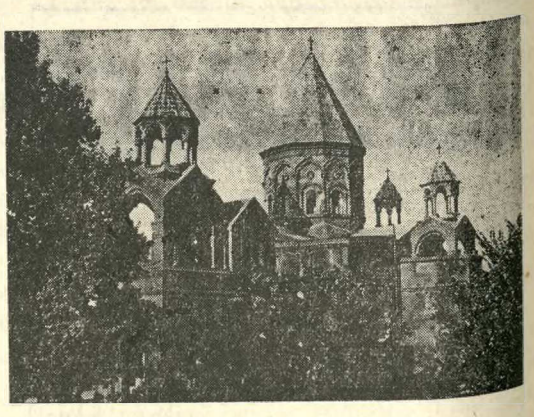

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ.

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտավայրէն դիտուած

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 105 ֆ.	Հատը 0,50	LE NUMÉRO 0,50 F.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
17 DECEMBRE
1969

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.691 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — N° 11.691

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑՈՒՄԸ

Սրտցաւ յօդուածագիր մը Մարմարայի 22 եւ 23 Նոյեմբերի թիւերուն մէջ՝ դառնութեամբ լեցուած՝ դիտել կուտայ.

«Դժբախտ բան է բռնադատուած հանդիսատես ըլլալ հայ լեզուի մարտիրոսացումի ողբերգական տեսարանին, որ տեղի կ'ունենայ տարիներէ ի վեր, Խրքանչիւր հայ վարժարաններու բեմին վը – րայ»:

Այս երեւոյթը աւելի քան ողբերգական կը դառնայ մանաւանդ երբ նկատի ունենանք, որ դարերով օսմանեան կայսրութեան նախկին մայրաքաղաքին մէջ ծաղկած ու զարգացած է արեւմտահայ մշակոյթը:

Զորս հարիւր տարի առաջ, 1567ին Աբդար Դպիր Իտալիայէն Պոլիս կը փոխադրուի տպագրական կազմածներով: Այդ օրէն սկսեալ, որոշ ընդմիջումներով, հայերէն գրքեր կը տպագրուին այնտեղ: Հո՛ն է, որ յետագային երեւան կուգան հայ գրողներ ու բանաստեղծներ, որոնք ռահվիրաները կը դառնան մեր ազգային վերածնունդին:

Յօդուածագիրը յիշելէ վերջ թէ պատմական Բիւզանդիոն եղած է արեւմտեան մտաւորականութեան կեդրոնը, վառած քան մը եւ զօրաւոր լուսարձակը հայ ըստեղծագործ միտքին, կը չեշտէ, որ Պոլիսն է որ «կռեց, յղկեց մեր լեզուն ու ստեղծեց ճկուն ու չնորհալի մեր աշխարհաբարը»:

Պոլսոյ եւ արուարձաններու համեստ վարժարաններուն մէջ է, որ ծնունդ առին մտքի տիտաններ, ինքնօգնութեամբ, անհուն զոհողութեանց գնով, «տառապանքով, սակայն աննկուն կամքով հոյլ մը նուիրեալներ յայտնուեցան» անցեալ դարու նախակրթարաններէն, որոնք բարձր էին որակով:

Հին օրերուն դիտութիւնը չէր յառաջացած: Մեր վարժարանները չէին օժտուած այսօրուան հանգուստաւէտ պայմաններով, աղքատ էին եւ գուրկ՝ արդի քաղաքակրթութեան պարգեւած դիւրաղրդիռ բոլոր հնարաւորութիւններէն, «սակայն մեր անմիջական նախորդները, նորահաւատի մը մոլեռանդութեամբ, առին իրենց նախորդներու կտակած սըբազան աւանդը, քրտինքով ու արիւնով օծուած ժառանգութիւն մը, դանձ մը անկողոպտելի, ճոխացուցին ու մեզ յանձնեցին մեր Մեծասքանչը»:

Ո՛րքան ճշգրիտ պատկերացում մըն է այս ոգեկոչումը հին սերունդի կատարած դերասանցօրէն հայրենասիրական դործին, նուիրումով եւ անչահախնդիր անձնազոհութեամբ, ազգային արժէքները փրկելու դերադոյն նախանձախնդրութեամբ:

Ու ի՜նչ ողբալի հակապատկեր երկկի հետ՝ այսօրուան դառն իրականութիւնը:

Երկկ խրճիթի նմանող խարխուլ չէն – քերու մէջ, կէս–կուշտ, կէս–անօթի ու – սուցիչներու չնորհիւ է, որ կը պահպանուէր ու կը զարգանար «ոսկեդինիկ»ը, այսօր լաւ վճարուած ուսուցիչներով, արդիական չէնքերով եւ դիտութեան նուաճումներով օժտուած վարժարաններու մէջ «տարուէ տարի հայերէն լեզուն կը հիւծի, կ'օտարանայ, հակառակ անոր որ պետութիւնը բաւարար ժամեր տրամադրած է հայերէնի և ասկէ զատ կարգ մը ճիւղերն ալ հայերէնով կ'աւանդուին...»:

Պատճա՞ռը այս տխուր երեւոյթին:

Իմաստակներ ու այլասերածներ կը կարծեն եղեր թէ հայերէնը դեր մը չունի բարձրագոյն ուսման հետեւելուն մէջ, հետեւաբար անպէտ է ու աւելորդ անոր համար ժամանակ վատնելը: Ուրիշներ անբաւարար կը դտնեն հայ մշակոյթը, զոր պէտք է լքել եւ հետեւիլ օտար, աւելի բարձր մշակոյթի:

Ըստ յօդուածագրին, բուն պատճառը դիտակից ու հմուտ ուսուցիչներու պակասն է: Ազգին վարիչները աններելի թերացումն են ունեցած ժամանակին չպատրաստելու հայերէնի ուսուցիչներ, երբ բարեպատեհ առիթներ կային:

Միխթարական միակ երեւոյթն է կարդ մը նախակրթարաններու մէջ կատար – ուած աշխատանքը հայերէնի ուսուցման համար, ինչ որ կ'անտեսուի աւելի վերի կարդերուն մէջ:

Այս պատճառաբանութիւնները բաւական չեն բացատրելու համար հայերէնի մարտիրոսացումը Պոլսոյ դպրոցներուն մէջ:

Հանրապետական Թուրքիա մեկնելով «Թուրքիան Թուրքերուն» սկզբունքէն՝ 1923էն ի վեր կը հետեւի փոքրամասնութիւնները ձուլելու քաղաքականութեան: Լօզանի դաշնագրի բացորոշ տրամադրութեանց հակառակ, Անգարայի կառավարութիւնը աչքի փուշ կը նկատէ Թուրքիոյ փոքրամասնութիւնները եւ ամէն ճիգ կը փորձէ զանոնք թրքացնելու:

Ոչ–Թուրք դպրոցներու մէջ հայ, յոյն կամ հրեայ անօրէնի կողքին Թուրք փոխանօրէններ դրուած են՝ բացի ազգային լեզուէն բոլոր միւս նիւթերը կ'աւանդուին Թուրքերէնով, յաճախ Թուրք ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու միջոցաւ: Մանաւանդ այս վերջիններու մոլեռանդութիւնը ծայրայեղութեան կը տանին, Թոյլ չտալով, որ դպրոցին մէջ — յաճախ նաեւ դուրսը — աշակերտները Թուրքերէնէ զատ ուրիշ լեզուով արտայայտուին: Ստեղծած են ահռելի մթնոլորտ մը, յանդելու համար այսօրուան ողբերգական կացութեան:

Տեսած ենք հայկական վարժարաններու, նոյնիսկ հայ մայրապետներու աղջկանց դպրոցներու աշակերտ – աշակերտուհիներ, որոնք հայերէնը դժուարաւ կը կարդան եւ տառասխալներով կը գրեն, մինչ անթերի Թուրքերէն դիտեն: Հաստատած ենք, որ այս երեւոյթը ընդհանուր է ո՛չ միայն Պոլսոյ հայկական վարժարաններուն, այլև միւս փոքրամասնութեանց դպրոցներուն համար եւս:

Ժամանակին Յոյներն ու Հրեաները Թուրքերէնը կը հնչէին աղճատեալ չեշտով եւ անմիջապէս կը մատնէին իրենց ազգութիւնը: Այսօրուան նոր սերունդին հնչումը կարելի չէ զանազանել բուն Թուրքերու չեշտէն:

Կը նշանակէ, որ հանրապետական Թուրքիա խստիւ կը հետապնդէ փոքրամասնութիւնները ձուլելու քաղաքականութիւնը եւ նախորդ վարչաձեւերէն աւելի անհանդուրժող է երկրի բաղկացուցիչ ոչ–Թուրք տարրերու ազգային ինքնուրոյնութեան եւ մայրենի լեզուին հանդէպ:

Այս պայմաններուն տակ պէտք չէ զարմանալ, երբ հայ լեզուն կը մարտիրոսացնայ Պոլսոյ պէս պատմական, հայ մշակոյթի զարաւոր վառարան ոստանի մը մէջ:

Պատրիարքարան ու ազգային մարմիններ կարելին կը փորձեն՝ պահպանելու համար Հայոց իրաւունքները կրթական, կրօնական եւ մշակութային մարզերու մէջ, համաձայն հանրապետական վարչաձեւի օրէնքներուն, որոնք հիմնուած պէտք է ըլլան ժողովրդավարական սկզբունքներու վրայ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՍՈՒԱՋԻՆ ՃՍՈՒԸ

Իր նախապահ դառնալէն ճիշդ վեց ա – միս յետոյ, օրը օրին, Փոմփիտու ուղեց տեսակ մը հաշուեկշիռ ներկայացնել ժողովուրդին:

Նկատելի էր թէ նախագահը չէշտը դրած «ես»ին վրայ եւ քանիցս կրկնեց «ես ըրի, ես որոշեցի», եւայլն:

Փոմփիտու յայտնեց թէ իրրեւ նախադահ իր առաջին որոշումը եղած է՝ արժեզրկումը, որ յաջողելու համար պէտք է իր կողքին ունենար նաեւ վերականգնումի ծրագիր մը: Ամէն ինչ իրագործուած է նախագահին համար եւ մեկնակէտն ալ դրուած է որպէսզի Ֆրանսա ունենայ աւելի արդիական եւ աւելի զօրաւոր տնտեսութիւն մը: Պէտք է նաեւ կեդրոնացնել ճարտարարուեստը. ու Փոմփիտու կը յիշէ այդ ուղղութեամբ տարուած աշխատանքները Ֆոսի, Պրէսթի, Հավրի մէջ: Իր մտահոդութիւնը եղած է նաեւ ընկերային քաղաքականութիւնը, որպէսզի ամէնէն համեստ դասակարդերը չտուժեն: Ակնարկ մը հադիւ կը նետէ «մասնակցութեան» քաղաքականութեան վրայ, յիշելով Ռընոյի բաժնետիրական դրութիւնը բանուորներուն համար:

Եթէ ամէն բանի համար, ընդհանրապէս, «ըրի, որոշեցի» ձեւը կը դործածէ, Փոմփիտու տարբեր բայց յատկանշական բանաձեւում մը կը դտնէ ճայն – պատկերասփիւռին համար երբ կ'ըսէ «ընդունեցինք, ճայն–պատկերասփիւռի բարեփոխում մը: Բայց կ'ուզեմ որ տեղեկատուութեան ազատութիւնը իր իմաստէն չչեղի եւ մեր ճայնասփիւռն ու հեռատեսիլը իսկապէս անկողմնակալ ըլլան եւ արժանի մեր երկրին որուն արտայայտութիւնն են»: Այլ խօսքով, Փոմփիտու չատ դոհ չէ այս ճակատին վրայ եւ «ընդունեցինք» ձեւը կարծես աւելի համակեր – պումի մը բնոյթն ունի:

Արտաքին ճակատի վրայ, Փոմփիտու կը յիշատակէ Թափած ջանքերը Եւրոպական ապահովութեան, Մերձաւոր Արեւելքի, Վիէթնամի, Պիաֆրայի համար հիմնուած բոլոր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին վրայ: Եւրոպայի համար, Փոմփիտու կ'անդրադառնայ Լա Հէյի ժողովին եւ կը յայտնէ թէ ան էր մըներալով ընտրապայքարի ընթացքին իր տրուած խոստումներուն, վեթօ չդրաւ Անդլիոյ անդամակցութեան համար:

Վերջապէս Փոմփիտու կը հասնի եղրափակիչ մասին ուր չէշտը խիստ է եւ ամէն մէկ խօսքը ազդարարութեան բնոյթ կը ստանայ:

Նախ ուսանողներուն մասին խօսելով, կը չեշտէ թէ համալսարանը ուսումի եւ աշխատանքի կեդրոն մըն է եւ ոչ ան – կարգութեանց ու տղայական չատախօսութեանց: Ապա կը խօսի բանուորներու մասին եւ կ'ըսէ թէ աշխատաւորները պէտք է դիտնան թէ արտադրութեան համար կորսուած իւրաքանչիւր օր, իւրաքանչիւր ժամ, ընդհանուր աղքատացման պատճառ մըն է: Գործադուլներու մասին խօսելով, Փոմփիտու յայտնելէ ետք թէ կառավարութիւնը ճիգ թափած է եւ ուրախ է որ արձադանգ դտած է, կ'աւելցնէ թէ եթէ հարկ ըլլայ, կրնայ նաեւ ցոյց տալ որ տրամադիր չէ ընդունելու անընդունելին:

Փոմփիտու կրկին պիտի խօսի քանի մը օրէն, ըստ աւանդութեան, նոր տարին չնորհաւորելու համար ժողովուրդին:

Այս ճառէն ետք, հակազդեցութիւննե –

ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼ

ՀԱՅԿ. ԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Շաբաթ իրիկուն, ինչպէս ծանուցուած էր, փիմնազ փան փօռէսի մէջ տեղի կ'ունենար հանդիպում մը Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Սէ. Ժի. էմ. Պուրժի պասքէթի խումբերուն միջեւ:

52ի դէմ 53 կէտով յաղթելով, Հայկ. խումբը կ'որակուի Ֆրանսական բաժակի 4րդ շրջանին համար, որ տեղի կ'ունենայ Յունուար 11ին:

րը մասնաւոր նորութիւն մը չեն բերեր: Եթէ կոլիստ կամ ընդդիմադիր նոր բան չեն ըսեր, Լուի Վալոն, կը չարունակէ կոլիզմի «անառակ որդին» մնալ եւ իր յայտարարութեան մէջ, կը չեշտէ թէ Փոմփիտու բոլորովին օտար դարձած է կոլիզմին:

Քաղաքական դանազան շրջանակները իրենց նոյն կարծիքը կը պահեն ըստ իրենց հոսանքին: Փէ. Էս. Իւ.ի պարագլուխ՝ Ռոքառի համար ինքնագոհունակութեան ճառ մըն է զոր արտասանած է Փոմփիտու: Սավարի (ընկերվարական) կ'ըսէ թէ նախագահը ուղեց ապահովութիւն տալ պահպանողականներուն, որոնք մը – տահոդ են նախարարապետին ազատական յայտարարութիւններէն:

Ընդհանուր ձեւով մեծ նորութիւն մը չէ բերած Փոմփիտուի ճառը, բայց նախագահը առաջին անդամ ըլլալով այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ բուն եւ միակ «փաթրոնը» ինք է եւ կրնայ յաջողիլ ալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ Նիքսըն յայտարարեց, թէ մինչեւ Ապրիլ 15, Հարաւային Վիէթնամ – էն պիտի հեռացնէ 50.000 ամերիկացի զինուոր:

ԹՐԻՓՈԼիի մէջ, Լիբիոյ ամերիկեան օդակայանին պարպումին չուրջ բանակցութիւններ սկսան, չահակից կողմերու միջեւ: Ամերիկացիք տրամադիր են Անգլիացիներուն նման պարպելու իրենց զինուորական օդակայանը (Ուիլըս):

ՄԻԼԱՆՈՅի Տուռմօ Մայր տաճարին մէջ, տպաւորիչ մթնոլորտի մը մէջ, Թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ դրամատան եղեռնափորձին 14 զոհերուն: Արարողութիւնը կատարեց Միլանոյի արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Քոլոմպօ: Ներկայ էին պետական դէմքեր: Դուրսը, Մայր տաճարին չուրջ, 300.000 Միլանցիներ իրենց յարդանքը մատուցին զոհերուն: Ոստիկանութիւնը կը չարունակէ քննութիւնները եւ Ներքին նախարարութիւնը 50 միլիոն լիր խոստացած է ուեէ մէկուն, որ թոյլ տայ ոճրագործներու ձերբակալութիւնը: Որոշ հետքեր կան բելի եղած է դտնել անիչխանական շրջանակներու մէջ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏՈՒՊՉԵՔ, նախկին ընդհանուր քարտուղարը Չեխոսլովաքիոյ Համայնավար կուսակցութեան, դեսպանի պաշտօնին կոչուեցաւ Անդարա: Տուպչեք ինը ամիս առաջ հեռացուած էր իր նախկին պաշտօնէն, Մոսկուայի ճնշումին տեսանքով:

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ, մէկ տարուան մէջ երկրորդ անդամ ըլլալով, Անդլուհի մը ծը – նունդ տուաւ վեց զաւակներու: Անդլուհին 23 տարեկան է:

ՓԱՆԱՄԱՅի երկու գնդապետներ, օգտուելով Զօր. Թոյրիեօսի բացակայութենէն, պետական հարուած մը կազմակերպեցին:

ԱՆՀԱՐԹ ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ՌԻՍՈՒՑՈՒՄԸ

Լեզու մը մշակոյթ մըն է ինքնին:
Յ. ՕՇԱԿԱՆ

Հոս թէ հայրենիքի մէջ, յաճախ կը խօսինք մայրենի լեզուի մասին եւ այս հարըստութեան առջեւ եւս անխառն չէ զգացուած ուրախութիւնը:

Հայրենիքի մէջ օտար բառերու գործածութիւնն ու ուղղագրական ծանօթ խնդիրը դեռ կը շարունակեն տագնապի մէջ պահել Հայաստանի թէ Սփիւռքի մտաւորականութիւնը, իսկ արտասահմանի մէջ օրակարգի հրատապ հարցը դարձեալ կը մնայ լեզուն, լեզուին ուսուցումը, պահպանումը:

Հայաստանի պարագային, գո՛նէ այսօր, խորթութիւնները մտահոգիչ բնոյթ չունին: Հայաստանի մտաւորականութեան ներկայացուցչական դէմքերը օտար բառերուն անտեղի գործածութեան եւ ուղղագրական կնճիռներուն դէմ բացած են արդէն բաւական յուսատու պայքար մը եւ, մեր լեզուին պատմութենէն ու ոգիէն հանած իրենց առողջ տրամաբանութիւնը պարտադրելէ առաջ, վըստահաբա՛ր, վար պիտի չդնեն զէնքերը:

Արտասահմանի տարածքին տարբեր է խնդիրը եւ քիչ մը շատ տխուր: Ու տխրութիւնը չի գար մեծ ոստաններուն վրայ ապրուած փորձառութիւններէն: Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ խնդրոյ առարկայ սրբութեան հաշուին կատարուած փորձերը կարելի չէ դատել ու դատապարտել առանց խղճախայթի: Հերոսական են անոնք եւ յուզիչ: Աններելին Միջին Արեւելքի հայահոծ գաղութներուն մէջ նշմարուած նահանջն է, հոս, մինչեւ անդամ մե՛ր աչքին առջեւ, Լիբանանի մէջ, որ հայրենիքէն ետք մշակութային պատրանքներ ստեղծած մեծագոյն ոստանը կը համարուի:

Ժողովուրդով հոծ, դպրոցներով հարուստ, մշակութային հաստատութիւններով ճոխ այս երկնքին տակ՝ թերեւս դեռ անտարազելի, բայց անպայման գոյ օտարութիւն մը կը հարուածէ մեր գոյութեան հիմքը, լեզուն, այն պարգեւը, որ դարեր դարերով աշխարհը ուրոյն կերպով մը փոխադրեց մեր ներսը ու մեր ներսէն ուրոյն բան մը փոխանցեց աշխարհի:

Ճիշդ հայրենիքին պէս, հայրենիքին մէջ երեւան եկած դրական ու բացասական երեւոյթներուն առաջացուցած հակասական ապրումներուն պէս, իրար խաչաձեւող ապրումներ կը յուզեն այդ ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքն ու ստացուած արդիւնքները:

Մինչ մէկ կողմէ վարչականօրէն ու տնտեսապէս օր ըստ օրէ կը բարգաւաճին մայրենի լեզու ջամբող կրթական մեր օճախները, միւս կողմէ հետզհետէ հազուադէպ կը դառնայ համապատասխան հունձք մը ողջունելու ուրախութիւնը: Տղուն ապրած պայմանները եւ խճողուած ծրագիրը իրենց մեծ դերը ունին հարկաւ այս անուրախ արդիւնքին մէջ, բայց քիչ չէ նաեւ պատասխանատուութեան մեր բաժինը:

Առաջին հերթին, կը թուի, թէ մեզի չի յաջողիր հարկ եղած մթնոլորտը ըստեղծել: Գործին չենք մօտենար քրմական յափշտակութեամբ եւ, ճիշդ այդ պատճառով, սահմանուած պահերը ապրումի, խանդի, հպարտութեան առիթներ ըլլալէ աւելի՝ կարծես եղած են սովորական ու անհրապոյր պահեր, հեռու տղուն մէջ խորհուրդ մը երկարաձգելու կախարդանքէն, այնպէս, ինչպէս պիտի ըլլար ոեւէ օտար տղու համար որեւէ օտար լեզու:

Օտարին համար նաե՛ւ մեր լեզուն բառարանային սահմանափակ նշանակութիւն է, քերականական թերեւս յարգելի կառոյց, գիտական եւ քաղաքակրթական նոր երեւոյթներուն արագօրէն ու իւրայատուկ ճկունութեամբ բառ հայթայթող հանք: Լաւագոյն պարագային՝ մեր վարժարաններուն մէջ ուսուցուածը այս է այսօր, — բառ, ուղղագրական օրէնք, քերականական կառոյց: Շարունակ կ՚անտեսուի բառին եւ օրէնքին ետին թաքնուած բուն տարերքը, որ կեանքն է լեզուին, շունչը, հոգեբանութիւնը, բանաստեղծութիւնը: Բառերէն իւրաքանչիւրը վկան է բաբախող կեանքի մը, մէկը պատմիչի մը լոյսը կը բերէ, միւսը՝ թեւաւոր հոգիի մը թռիչքը, երրորդը՝ մրրկող ընտիրի մը մրրիկը, չորրորդը՝ յեղափոխականի մը հրայրքը՝ հինգերորդը՝ բանաստեղծի մը բոցը եւ այսպէս յաջորդաբար, այսպէս են ամէնքը, ամէնքը անցած են բառարանային իրենց սահմաններէն ու կը խտացնեն ապրուած կեանք մը, որ պէտք է քակուի, մեկնաբանուի, պատարագուի, հաղորդուի սիրով, սրբութեամբ, յափշտակութեամբ:

Մինչեւ որ զօրաւոր անհատականութիւններով օժտուած անձեր չլծենք գործի, լեզուն ուսուցանելու պաշտօն ըստանձնած անձերուն մէջ չկարենանք հաստատել անհատականութեան աստիճանական աճում մը, ամէն բանի հիմը, համը համարուող Մեծասքանչին հանդէպ՝ ամբողջական պատասխանատուութեամբ ամբողջակա՛ն նուիրում մը, զուր է սպասել բաղձալի որեւէ բերք, սերունդ, մշակութային նուաճում, ազգը միաձոյլ պահող ու ամրացնող շաղախ: Հազար հինգ հարիւր ու աւելի տարիներու ճամբայ մը կտրած է մեր լեզուն ու անոր հոլովոյթին, խորքին, խորհուրդին հետեւած ու հաղորդ մարդն է, որ կը փնտռուի, այդ գիտակցութեամբ ու որակով զինուած մարդերու պէտք ունինք, որովհետեւ միայն անոնք են, որ կրնան յափշտակուիլ մեզի կտակուած մեծագոյն դանձին գեղեցկութիւններով՝ իմաստով, երանգով, շեշտով, հունչով, հուրքով, եւ ստեղծել տղուն մէջ «պաշտում մը մոլեռանդ», առանց որուն դրժուար է երեւակայել հայկական որեւէ յաղթանակ:

Պ. ՍՆԱՑԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Թ. եւ վերջին մաս)

Այսպիսով ժողովրդական բանահիւսութեան մէջ մեր պոէտը գտնում է պատրաստի սիւժէ, անցք ու դէպքերի թելը, նա գտնում է դարերի ընթացքում ամբողջացրած բնաւորութիւններ: Նը-բան մնում է ընտրութիւն անել եւ ապա՝ պատմել: Իսկ պատմելու մէջ նա անզուգական վարպետ է:

Սա, ի հարկէ, այնքան էլ դիւրին գործ չէ: Մեր գրականութեան մէջ նման փորձեր արուել են, բայց քիչ է ասել անբաւարար:

Սակայն այս նիւթն սպառելուց յետոյ՝ մեր պոէտը ուղղակի գործագրկութեան է մատնւում: Քսան տարուայ ընթացքում նա չի կարողանում աւարտել պոէմի երկրորդ մասը: Նոր նիւթ, սրա նմանը չկայ:

Մնում է դիւցազներգութեան յարակից բնագաւառը — հէքեաթը:

Այստեղ էլ է մեր պոէտը մասնագիտանում: Նա տուել է ճապոնական եւ իրլանդական, ռուս եւ իտալական, հնդկական եւ գերմանական հէքեաթներ, փոխադրութեամբ կամ թարգմանաբար: Նա տուել է բազմաթիւ հայկական հէքեաթներ եւ աւելին ծրագրել էր տալու: Նա ինքն էլ էր հաւաքում նոր վարիանտներ, իր ծանօթ բարեկամներն էլ էին գրի առնում: Նրա ձեռքի տակ գոյացել էր հայ եւ օտար հէքեաթների հսկայական հաւաքածոյ:

Հէքեաթի ձեւը նրանով էր գոհացնում մեր բանաստեղծին, որ նա մնում էր գիւղական միջավայրում, բայց ոչ պոէմներում մարմնացած բութ ու մութ աշխարհում, ոչ ադաթների ահաւոր եղեռավայրում, այլ աւելի «վաղ ժամանակուայ հայ չէնում»: Այստեղ տրադիկականը կերպարանափոխւում է կոմիկականի: Այստեղ ելք է գտնում նրա բնատուր սրամտութիւնը եւ մարդկային արատները դառնում են զուարճալի: Եթէ նրա պոէմներից հնարաւոր է օպերայի լիբրետոներ կազմել, ապա հէքեաթներից կարելի է սարքել օպերային լիբրետոներ: Ի՛նչ փոյթ, որ քաջ Նազարը քահքահ ծիծաղում է աշխարհի վրայ: Մենք պակաս չենք խնդում ու զուարճանում թէ՛ Քաջ Նազարի վրայ, թէ մեր կեանքում նրա բնաւորութեան գծերի տէր մարդկանց վրայ: «Մի կաթիլ մեղրն էլ», որ պատճառ է դառնում ահաւոր պատերազմի, եւ միաժամանակ հանդէս է բերում իշխանաւորների խարդախութիւնը, հայրենիքի պահպանութեան սուտը: Ըստ էութեան սարսափելի երեւոյթների մասին պոէտը զրուցում է զուարճալի եղանակով, խուսափելով հակամիլիտարիստական այժմէական պրոպագանդի սրութիւնից:

—Լինէ՛ր հեռու մի անկիւն,
Լինէ՛ր մանկան արդար քուն,
Երազի մէջ երջանիկ,
Հաշ ու խաղաղ մարդկութիւն:

Այսպէս է երազում 18 թուին մեր բանաստեղծը, որպէս մի Մանիլով, «անսալով կռուի սարսափներին»: Կարելի է կարծել, որ դա ծագում է նրանից, որ դաշնակցական բանդիտները անփառունակ աւարտեցին հայ բուրժուազիայի միսիան կռուի դաշտում: Պոէտի մաժոր տրամադրութիւնը, ռէակցիայի օրէնքով, փոխւում է յոգնութեան ու բեկման մինորին:

Մենք գրեթէ ամբողջացրինք Թումանեանի դիմանկարը: Սակայն եզրակացութիւններին անցնելուց առաջ, անհրաժեշտ է առանձնապէս կանգ առնել նրա այն գործերի վրայ, որոնց մէջ մեր պոէտը գերազանցել է ինքն իրեն, իր ազնուական ծագումը, իր դաշնակցական աշխարհայեացքն ու զգացողութիւնը:

Մենք արդէն յիշատակեցինք «Գութանի երգը», որտեղ չքաւոր գիւղացու պատկերը տրւում է ընդհանուր գծերով:

«Գիքոր»ի մէջ չքաւորի ծով կարիքը հանդէս է գալիս կրկին անգամ, թէեւ գործողութիւնը կատարւում է քաղաքում: Գիքորը հօրից մի նամակ է ստանում, մի մարդկային դոկումենտ, որ սակայն չքաւորի անճարութիւնը հատորներից աւելի պերճախօս է ցուցադրում: Համբօն էլ, մաճկալն էլ — հին գիւղի չարքաշ աշխատաւորներն են, որ «դառը դատում են — դատարկ նըստում»: Նրանք դեռ եւս համբերութեան սահմանը չեն անցել: «Տէրն ու ծառան» հէքեաթը տալիս է արդէն կուլակի եւ բատրակի պատկերը: Այստեղ հակադրուած են խորամանկ շահագործողն ու խելացի շահագործուողը: Սակայն ինչպէս նկատեցինք հէքեաթի մասին առհասարակ, տէր ու ծառայի փոխյարաբերութիւնը պոկուած այժմէական միջավայրից եւ փոխադրած «վաղ ժամանակուայ հայ չէնը», կորցնում է իր սրութիւնը: Դրաման տեղի է տալիս կոմեդիային:

Սակայն այս գործերում Թումանեանի համակրանքը չքաւորի եւ բատրակի

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Այս մտածումները աւելի մթագնեցին դէմքը յուսահատ հօր մը, որ մենաստանին պաշտպանութեան ղեկավարն էր հիմա: Միւս վանականը, որ կ՚ընկերանար իրեն, կ՚ուզէր տարբեր նիւթերու վրայ խօսիլ, շեղեցնելու համար անոր ճնշող եւ տխուր խոկումները:

— Ո՞ւր կը գտնուին այժմ մեր Աբբահայրը եւ մեր միւս եղբայրները:

— Թշնամին չէ խնայած նաեւ անոնց, կը պատասխանէր Քոզիաք: Անոնք թերեւս հեռացած են աշխարհի բոլոր թշուառութիւններէն, իսկ եթէ ինկած են գերի՝ նոր ու աւելի դառն թշուառութիւններ կը սպասեն իրենց: Բայց ես շատ աւելի կը ցաւիմ խեղճ ժողովուրդին վրայ: Այս անգամ ստոյգ է որ ան դատապարտուած է վերջնական կորուստի. մեր երկիրը պիտի բնաջնջուի իր ժողովուրդին հետ:

Ապա, նման մտածումներով տարուած ըլլալու ամօթն զգացած՝ կը շարունակէր հաւատքով:

— Բայց ոչ, Երկնաւոր Տէրը կը հոգայ իր զաւակներուն: Ան կ՚երկարէ իր փըրկարար ձեռքը, որպէսզի իր հօտը վերականգնի եւ սկսի շնչել ազատ:

Երկու վանականներուն գտնուած կէտէն ոչ շատ հեռու՝ յանկարծ բարձրացաւ ազմուկ մը ծառայողներուն կողմէ, որ պահակ կը սպասէին:

Երբ Քոզիաք հարցուց թէ ի՞նչ կը պատահէր, իրեն յայտնեցին որ օտարական մը ներս մտած էր վանքէն. նո՛յն այն դնչուն, որ վերջերս յաջողած էր փախչիլ մենաստանի բանտէն: Ոչ ոք սակայն կրնար գիտնալ կամ հասկնալ թէ ի՞նչպէս այդ մարդը յաջողած էր վանք մըտնել: Պարզամիտ սպասաւորները կը փորձէին հաւատալ, թէ այդ կախարդը գուցէ անցած ըլլայ մեծ դրան փականքի ծակէն, ինչ որ դժոխքի սատանայ մը միայն պիտի յաջողէր ընել:

Մարք Քոզիաք սուր յուզում մը զգաց, երբ իր առջեւ բերին այն մարդը, որ քիչ ժամանակ առաջ հաղորդած էր իրեն, հօր մը նորագոյն հարուած պատճառող սարսափելի յայտնութիւն մը:

— Ի՞նչպէս կարողացար մտնել այս պատերէն ներս, եւ ի՞նչ գործ ունիս այստեղ, հարցուց վերջապէս:

— Օ՛, ես ինծի յատուկ ճամբաներ ունիմ, պատասխանեց դնչուն: Ահա թէ ինչո՛ւ կ՚ըսեմ ձեզի թէ չըլլա՛յ որ սպանէք զիս, որովհետեւ յետոյ Թուրքերը ձեզ՝ մէկը միւսին ետեւէն կը մորթեն նոպաստակներու պէս:

Ծառաներու գրգռուած խումբէն ազմուկ մը լսուեցաւ. մէկ քանիներ պատրաստուած էին բարձրացնելու իրենց ճոկանները, ջախջախելու համար անբաղձալիին գանկը:

— Որպէսզի ձեր մտքէն չանցընէք, թէ Թուրքերը զրկած ըլլան զիս այստեղ, ահա կարեւոր դրաւական մը ձեզի՝ ձեր Աբբահօր մատանին: Այժմ լսեցէք թէ ի՞նչ են իր հրահանգները. Թողուլ ու հեռանալ այս մենաստանէն ճիշդ նոյն ճամբով, ինչ ճամբով որ եկած եմ ես այստեղ: Բայց եթէ կ՚ուզէք ձեր պարանոցները երկարել Թուրքերու դաշոյնին, ձեր դիտնալիք բանն է: Միակ բանը, որ ես կը ցանկամ, այն է բան մը եւս ըսել Մարք Քոզիաքին, առանձնութեան մէջ:

Կարելի է հետեւցնել որ ոչ ոք կը վըստահէր Սամոլի խօսքերուն:

— Թուրքերուն կողմէ լարուած որոգայթ մըն է, կը փսփսային սպասաւորները: Կ՚ուզեն մեզ ծուղակը ձգել նապաստակներու պէս: Բայց մեր խելքը դեռ կորսնցուցած չենք, որ խաբուինք թափառաշրջիկի մը կողմէ:

Քոզիաք հեռանալու նշան ըրաւ անոնց, որովհետեւ անմիջապէս մտածած էր, որ այդ մարդը, երբ առանձին իրեն հետ, կարեւոր յայտնութիւններ կրնայ ընել իր զաւկին մասին:

— Ձեր եղբայրը վայրենի կենդանի մըն է, անխելք յիմար մը, սկսաւ դնչուն: Նախ կը ծախէ ինծի ձեր զաւակը, որպէսզի տանիմ Թուրքիա, յետոյ, իբրեւ վարձատրութիւն, կը մատնէ զիս որպէս Թուրք լրտես, զիս ջուրը նետել տալով՝ խեղդելու յոյսով: Բայց ես այնքան ալ անճարակ մը չեմ, որ խեղդուիմ: Հիմա, հարկ է որ ես խօսիմ ձեզի ձեր զաւակին մասին, եւ կը յուսամ թէ դուք զիս խեղդել չէք փորձեր, որովհետեւ ես եղած եմ ձեր տղուն դիրք մը ապահովողը:

Կարելի է երեւակայել հոգեկան վըրդովումը Մարքին, երբ կը լսէր այս խօսքերը:

— Խօսէ՛, ես քեզ լայնօրէն կը վարձատրեմ, ամբողջ ունեցածս պատրաստ եմ քեզ տալու, եթէ կրնաս վստահեցնել զիս, որ զաւակս պիտի տեսնեմ:

— Անպայման պիտի տեսնէք, եթէ ոչ անմիջապէս, գէթ այն ատեն, երբ ան իր ոտքերը պիտի դնէ այս պատերուն աւերակներուն վրայ, որովհետեւ ձեր զաւակը ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ պետը ենիչէրիներուն, որ պաշարած են այս վանքը:

Քոզիաք ապշահար քարացած էր լսելով այս անակնկալ յայտնութիւնը, թէ՛ ուրախալի եւ թէ սահմռկեցուցիչ միանգամայն:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(49 – Շար.)

ՅԱՂՈՒԹԵՐԸ

Ս. ՇԱՒ

ՈՎԿՈՍԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Հետո Վ.-ին տեսնելով, որ ան ամբողջապէս ինքզինքը կորսնցուցած է, ձեռքը երկարեց դէպի իր գրպանը, ուր կը գտնուէր ատրճանակը։

Ասիկա տեսնելով Վ.-ին, ինքզինքը նետեց անոր վրայ եւ ձեռքը բռնեց։ Ատրճանակը ինկաւ գետին։ Վ.-ին ոտքով զայն հեռացուց։ Ապա ուզեց ինքն ալ ատրճանակը հանել գրպանէն, բայց Ս.-ն ետ քաշուեցաւ եւ ատրճանակը ուղղեց Վ.-ին։

— Ձեռքերդ վեր պահէ, հակառակ պարագային կը սպանեմ քեզ, — ըսաւ Ս.-ն։

Վ.-ին ձեռքերը վեր պահեց։

— Ես քեզ չեմ սպաներ, որովհետեւ ինծի համար անարգ է քեզ սպանել, — շարունակեց Ս.-ն։ — Ես քեզ կը ձերբակալեմ եւ կը յանձնեմ ոստիկանութեան։ Ես ոստիկան եմ։

Վ.-ին ապշած նայեցաւ Ս.-ին։

— Ոստիկան, դուն, — կրկնեց Վ.-ին։

— Այո, ոստիկան եմ, — պատասխանեց Ս.-ն։ — Ես ոստիկան եմ, որովհետեւ ուզեցի ոստիկան ըլլալ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պր. Ս. Դաւիթեան կը նուիրէ 75 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին կահաւորման, ողբացեալ Փառանձեմ Դաւիթեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր.. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները եւ անդամակցութիւն փափաքող հայրենակիցները անխտիր, այս Շաբաթ ժամը 21ին, հայրենակից Քէֆէլեան Հայկազունի բնակարանը, 15 Ռիւ տիւ Համօ, Փարիզ 15րդ Ա. յարկ, Մէթրօ Փորթ տը Վերսայլ: Խիստ կարեւոր օրակար՝ սանուհիներու վերաբերեալ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարը՝ գործ մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Երգչախումի անդամներուն,

17 Ռիւ Պլէօ,

Հրանդ – Սամուէլ գրատուն:

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

«Սօսի» պարախումբի վարչութիւնը կազմակերպած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ իր ղեկավար – հիմնադիր՝ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի եւ ատենապետ Պր. Ժաք Օհանեանի իրենց պարգեւատրութեանց առիթով, այս Շաբաթ (20 Դեկտ.) երեկոյ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտեան 2ը, Մարի Նուպար Հայ Ուտանողական տան մէջ՝ 57, Պուլվար Ժուրտան, Փարիզ 14րդ:

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսական Ֆոլքլորիք խումբերու Ազգ. Միութեան հիմնադիր – տնօրէն՝ Պ. Կորոն եւ Միութեան նախագահ Պ. Պրիւլէ:

Ընդունելութեան պիտի յաջորդէ պարանցիկ երեկոյթ մը:

Կը հրաւիրուին պարախումբին համակիրներն ու գնահատողները:

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆրանք:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ կազմակերպած է դասախօսութիւն մը: Նիւթ՝

ԱՆԻ

Հայ միջնադարի մեռեալ քաղաքը հազար ու մէկ եկեղեցիներու քաղաքը, Հայկական քաղաքակրթութեան գլուխ գործոցը

Դասախօս՝ Տէր եւ Տիկին ԹԻԷՐԻ (Պրէմոն մրցանակի պսակաւոր)

Չորեքշաբթի 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Մէզոն տէ Սանթրոյի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

Le Club des Jeunes de l'U. G. A.B,

Vous convie à la Conférence de Mr et Mme THIERRY

(*Lauréats du Prix Brémont*)

ANI

Ville morte du moyen âge arménien
La ville aux Mille Eglises
Apogée de la civilisation arménienne
qui aura lieu dans les Salons de la Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris le mercredi 17 Décembre, à 21 heures

ENTREE GRATUITE

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ գան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ իր մասնաճիւղերուն:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ
14րդ թաղամասի քաղաքապետարանը

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԹԻՐՈԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԱՐԵՒՈՏ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մեկնում Դեկտ. 22ին, վերադարձ Յունուար 3ին:

ԹՐԷՆՍ (1214 մեթր), նոյն պանդոկին մէջ: Դահուկի դպրոց, կօշիկ դահուկ վարձելու կարելիութիւն: Պանդոկ՝ Ցում Վինըռ, հանգստաւէտ, տաք ջուր, ամէն սենեակի մէջ, լաւ ճաշ, շատ հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

431 ՖՐԱՆՔ

Սահմանափակ տեղեր: Անմիջապէս արձանագրուիլ– Կանխավճար՝ 50 ֆրանք, մնացեալը Դեկտեմբեր 11ին:

×

Ուրիշ ճամբորդութիւն մըն ալ:

ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 22ին, վերադարձ Յունուար 31ին:

395 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 ֆրանք, մնացեալը Յունուար 12ին:

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերներ), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու Օրը Լիոնի մէջ Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՏ 22ԻՆ

×

Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին տարեկան գեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղանը Փետրուար 15, Կիրակի Մեզոն տէ Սանթրոյի մէջ:

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 22ին:

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջաններու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար ութին, Օթէլ Փավիոնի մէջ, երեկոյեան ժամը 4·30 – 11·30:

×

Նայիրի պարախումբի ՓԱՌԱՏՕՆԸ՝ Փետրուար 22ին, ժամը 21ին:

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ Կիրակի Մարտ 8ին կէսօրէ ետք ժամը 14,30ին, Սալ տը լա Շիմի:

×

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
ՄԱՐՏ 8ԻՆ

RÉVEILLONS - ՅԱՅԳՕՆՔ

ԾՆՈՒՆԴ — NOEL
JOUR DE L'AN — ԱՄԱՆՈՐ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԵՒ 31

Զուարթ ու հաճելի մթնոլորտ
ՃԱՇԸ՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)

Կէս գիշերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
10–15 ՕՐ ԱՌԱՋ՝
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551–59–95
Եւ ամէն օր՝
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական թէ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է Երկուշաբթի

VIENT DE PARAITRE

FREDERIC FEYDIT, *Manuel de Langue Arménienne : Arménien Occidental Moderne*, 2e édition revue et augmentée, Paris 1969, 394 pages, broché.
Prix : 48 Fr., avec les frais d'envoi : 49 Fr. 50

ARAM TERZIAN, *An Armenian Miscellany : Window on History*, Paris 1969, 227 pages, 8 illuminated manuscript plates, broché 30 Fr., relié 38 Fr., frais d'envoi en plus.

S'adresser à la LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e),
DAN. 88-65, C.C.P. Paris 1278-35

Réouverture de l'Epicerie Orientale
chez les Frères Haïrabedian

7, RUE DE TRACY, PARIS (2e)
(Métro : Strasbourg Saint-Denis et Réaumur - Sebastopol)

Հոն կը գտնէք արեւելեան լաւագոյն ապրանքները, ամէնէն յարմար գիներով:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ՝
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ
Բաց է ամէն օր բացի Կիրակիէ

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils
27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES ARAX 2

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ-խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաուէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լագերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 18 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·692 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.692

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՒԱՌԻ ՀԱՅ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Պոլսոյ Պատրիարքարանը տարիներէ ի վեր կը փորձէ Անատոլուի հայ բեկորներէն մաս մը փրկել, Պոլսոյ մէջ հայկական կրթութիւն տալու համար անոնց:

Լուսահոգի Գարեգին պատրիարք այդ նպատակով Սկիւտարի մէջ բացաւ Ս. Խաչ դպրեվանքը: Պոլսոյ օրուան կուսակալ Փրոֆ. Կէօքայի հետ իր անձնական բարեկամութեան եւ ժողովուրդի անվերապահ աջակցութեան շնորհիւ կրցաւ ամուր հիմերու վրայ դնել զայն:

Դպրեվանքը տարուէ տարի յաջողութիւններ արձանագրեց եւ տասնեակներով գաւառացի հայ երիտասարդներ փրկուեցան ուծացումէ եւ օտարացումէ:

Գաւառէն նոր բեկորներ հաւաքելով զանոնք Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի դպրեվանքերը կամ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը ղրկելու ձեռնարկները ներկայիս մեծ դժուարութեանց կը բախին: Թուրք կառավարութիւնը թոյլ չի տար անոնց տեղափոխութիւնը Անատոլուէն դէպի Պոլիս կամ արտասահման:

Այս մասին ստոյգ տեղեկութիւններ ունէինք արդէն: Այժմ անոնք կը հաստատուին նաեւ պաշտօնական աղբիւրէ:

Նոյեմբեր 23ին Պոլսոյ մէջ մեծ շուքով տօնուեր է Գալֆայեան Տան 103րդ տարեդարձը: Հանդէսի ընթացքին յատկանշական ճառ մը խօսեր է Ազգային Հիւանդանոցի լիազօր ներկայացուցիչ Մկրտիչ Շէլլէֆեան, որ ըսեր է.

«Երէկ Կուսակալը հետեւեալ վրդովիչ լուրը տուաւ ինծի. ըսաւ. «Դուք Անատոլուի զանազան վայրերէն Հայեր հոս կը բերէք եւ զանոնք հայ վարժարաններու մէջ կը տեղաւորէք: Մենք այս մասին ունինք տեղեկութիւններ: Ի՞նչ է ձեր կարծիքը»:

Ու նախկին դեմոկրատ երեսփոխանը արժանի պատասխանը տուեր է Պոլսոյ Կուսակալին, որուն հարցումը մեղադրական շեշտ ունէր: Ըսեր է, որ Հայը մինչեւ այսօր հպարտ ապրած է Թուրքիոյ մէջ եւ ծառայած անոր, տալով վարչապետներ, նախարարներ, ճարտարապետներ, գրագէտներ ու երաժիշտներ: «Այս տեսակ ազգի մը գաւակները մենք չենք կրնար ձգել, որ ցնցոտիներու մէջ ապրին իբրեւ մուրացիկ (ակնարկութիւն գաւառի հայ բեկորներուն):

Յետոյ աւելցուցեր է.—

«Դժբախտաբար մասամբ սուտ է ձեզի տրուած լուրը, որովհետեւ մենք կազմակերպուած չենք այդ տեսակ նպատակի մը համար: Չունինք նիւթական կարելիութիւններ որպէսզի գաւառներու մէջ ցրուած մեր գաւակները բերենք եւ մեր վարժարաններուն մէջ անոնց տանք տոհմիկ կրթութիւն: Եթէ ունենայինք այս կարելիութիւնը, վայրկեան մը պիտի չվարանէինք, որովհետեւ ոչ մէկ օրէնք արգելք կ'ըլլայ, որպէսզի ռեւէ հայրենակից Սվազէն հոս գայ եւ կամ հոսկէ Ատանա երթայ: Մենք ունինք մեր սեփական հպարտութիւնն ու նպատակները, որոնք այլեւս որոշ սահմաններու մէջ սեղմուած են: Մգլոտած ամբաստանութիւններով այլեւս կարելի չէ արատաւորել այս փառաւոր գաղութը...:

«Մենք ի՞նչ կ'ուզենք: ... Ունենալ մեր դպրոցները, եկեղեցիները, ընկերային օժանդակութեան հաստատութիւները: Որոշ են այլեւս այս ամէնը: Պարապ տեղը ուրեմն անհիմն լուրերով չարատաւորեն մեզ: ... Ցնորային գաղափարները վերջացած են այլեւս եւ 1923ի Աթաթիւրքի Սահմանադրութենէն վերջ մեզի համար հայրենիքը մէկ հատ է, երկու հատ չէ... Իբրեւ Հայ մենք չենք ուզեր միայն մեքենական շարունակութիւն մը ըլլալ այս քաղաքակրթութեան մէջ, այլ կ'ուզենք ըլլալ շարունակողը մեր բարոյական, գրական, գեղարուեստական եւ հոգեկան արժէքներուն, անոնց վրայ միշտ աւելցնելով ներկայ քաղաքակրթութեան բերած շնորհները: Այս կերպով միայն կ'ուզենք յաւերժացնել մեր գոյութիւնը»:

Կուսակալը «խոր հասկացողութեամբ դիմաւորեր է» իր պատասխանը: Շէլլէֆեան իր ճառի շարունակութեան մէջ շեշտած է, որ «ամբողջ Սփիւռքի մէջ Հայերուս կացութիւնը նոյնն է: Հայը ո՛ր հայրենիքին մէջ որ ալ կը գտնուի, այդ հայրենիքին պատուաւոր զաւակը եղած է: Տարբեր չէ կացութիւնը Թուրքիոյ մէջ»:

Շուրջ վաթսուն հազար կը հաշուեն Հայերու թիւը Պոլսոյ մէջ, ուր դպրոցներ կան տակաւին 1919էն մնացած խարխուլ եւ փլած վիճակի մէջ: Ինչ որ քսան տարի առաջ քանի մը լումայով կ'ըլլար, այլեւս կարելի չէ հազարաւոր, միլիոնաւոր ոսկիներով ընել: Նիւթին հետ հոգին ալ պէտք է նորոգել: «Ուսուցչական կազմը տկար է, պէտք է զարգացնենք զայն: Մեր նախնիքը հրաշքներ գործած են. ինչո՞ւ չկարենանք մենք ալ նոյնը ընել. պէտք չէ թոյլ տանք, որ մակաբոյծներ դառնանք»:

Պատրիարք Շնորհք Արքեպս. նոյն հանդէսին մէջ խօսք առնելով շեշտած է, որ գաւառի մէջ ցրուած հայ բեկորները «կարդալու կարելիութիւն չունին մեծ մասամբ: Եւ երբ մենք կը կարդացնենք զիրենք, մեր կառավարութիւնը պէտք է շնորհակալ ըլլայ մեզի ատոր համար: Հոգ չէ թէ անոնք Հայու անուն կը կրեն: Քաղաքացի մըն է ի վերջոյ դաստիարակուողը: Եւ մեր ճակատը բաց է այս խընդրին մէջ: ...Երբ այն կողմերէն աղքատ ընտանիք մը իր զաւակը մեզի կը ղրկէ, մեր կողմէ տմարդութիւն պիտի ըլլար մերժել: Գալֆայեանն ալ այս նըպատակին ծառայող հաստատութիւններէն մէկն է, ոչ միայն քաղաքին նուազ բախտաւոր ընտանիքներու զաւակները պատսպարելով, այլ նաեւ ընդունելով հեռաւոր քաղաքներու զաւակներ: Անոնք կուգան հոս լաւ տարրեր ըլլալու համար: ... Եթէ երբեք մենք որբանոցներ ունինք եւ կ'ուզենք ունենալ գիշերօթիկ վարժարաններ, զարդի համար չէ ատիկա: Բեռ են անոնք մեր գլխուն: Բեռ են մեր ուսերուն: Բայց քաղցր բեռ մը: Այդ հաստատութիւնները կ'ուզենք պարզապէս արդարացնելու համար որ կ'ուզենք «կարդացող ազգ» ըլլալ:

Ս. Յակոբեանց վանքի միաբաններէն վարդապետ մը վերջերս Անատոլու երթալով յաջողեր էր քանի մը տասնեակ թրքախօս հայ երիտասարդներ հաւաքել եւ տանիլ զանոնք Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանը:

Հայկական դպրոցներ չկան գաւառի մէջ, ուր նոր սերունդը զրկուած է մայրենի լեզուն սորվելու հնարաւորութիւններէն: Հազարաւոր թրքախօս հայ երիտասարդներ, յաճախ ո՛չ մէկ դպրոցի երես տեսած, կտրուած ազգային կեանքէ, ուշ կամ կանուխ դատապարտուած են կորսուելու Անատոլուի խորերը, ինչպէս կորսուեցան Մեծ Եղեռնի տարիներուն բռնի թրքական կամ քրտական հարէմները տարուած մեր բազմահազար կոյս աղջիկներն ու դեռատի հարսերը:

1915–18ի սեւ օրերուն «մէկ Հայ մէկ ոսկի» նշանախօսքով հազարաւորներ փրկուեցան թրքական գեհենէն Այսօր նոյն նշանախօսքը պէտք է դրուի կրկին օրակարգի վրայ, ագիտութեան եւ թշուառութեան ճիրաններէն ազատելու համար գաւառացի մեր եղբայրները:

Համրանքի փրկութիւնը:

Ա՛յս է եղած մտահոգութիւնը բոլոր հայրենասէրներուն աւելի քան կէս դարէ ի վեր:

Պայքա՛ր սպիտակ ջարդի դէմ ո՛չ միայն Անատոլուի մէջ, այլև ի սփիւռս աշխարհի, ուր ամէն օր մեր աչքերուն առջեւ անզօր ականատեսը կ'ըլլանք նոր սերունդին սպառնացող վտանգին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՏԱԼԱՑԻՔ ԱՐԱԳ ՇԱՐԺԵՑԱՆ

ՅԱՆՑԱՒՈՐ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ

Իտալական ոստիկանութիւնը, չորս օրուան հարցաքննութիւններէ եւ հետախուզութիւններէ ետք, յաջողեցաւ ձեռք ձգել Միլանոյի դրամատան եղեռնափորձին պատասխանատուներէն մէկը:

Օրուան նորոյթին համաձայն երկար մազերով 36 տարեկան անիշխանական մըն է՝ Վալփրետա, որ ասկէ առաջ եւս մասնակցած էր բազմաթիւ ցոյցերու եւ կռիւներու՝ ոստիկանութեան կամ հակառակորդ ճակատի տարրերու դէմ: Հռոմ կը բնակէր: Ձերբակալեալը կը պատկանի այսպէս կոչուած «փիլիսոփայութեան կամուրջը» անիշխանական խմբակին: Ձերբակալութիւնը կարելի դարձաւ շնորհիւ թաքսիի մը վարորդին. այս վերջինը, արդարեւ, ճանչցաւ իր «յաճախորդ»ը, որ թաքսիով գացած էր դրամատուն, եւ դուրս ելած էր հապճեպով, հոն ձգելէ ետք իր ձեռնապայուսակը:

Ութ կասկածելիներ եւս ներկայիս կը հարցաքննուին: Բոլորն ալ երիտասարդ են — նոյնիսկ երկուքը՝ երիտասարդուհի — եւ կը պատկանին անիշխանական խմբակին:

Վալփրետայի ձերբակալութենէն առաջ, հարցաքննութեան ենթարկուածներէն մէկը՝ Փինելլի, 41 տարեկան անիշխանական մը, անձնասպան եղաւ ինքզինք վար նետելով ոստիկանատան 4րդ յարկէն:

Մինչ ոստիկանութիւնը կը յաջողէր կարճ ժամանակուան միջոցին երեւան հանել եւ ձերբակալել այպանելի ոճիրին հեղինակը, անդին Իտալիոյ Վարչապետը՝ Ռումոր, կ'աշխատէր դահլիճ մը կազմել, բաղկացած նախկին կեդրոն – ձախի չորս կուսակցութիւններէ: Դեռ յստակ չէ, թէ ի՞նչ արդիւնք ձեռք պիտի ձգուի այս խօսակցութիւններէն, քանի որ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունին քաղաքական հոսանքներու միջեւ: Համայնավարները, անշուշտ, ամէն ջանք կը թափեն, որպէսզի չստեղծուի կեդրոն – ձախ դաշնակցութիւն մը, որու հետեւանքով իրենք կրկին հեռու կը մնան իշխանութեան աթոռներէն:

Մինչ կուսակցութեանց առաջնորդները կը բանակցին նոր դահլիճ մը կազմելու ուղղութեամբ, «Ճիորնալի տ'Իթալիա» կը պարզէ ժողովուրդին բաղձանքը գրելով.— «Անշուշտ, կ'ուզեն (Իտալացիները), որ յանցաւորները ձերբակալուին, սակայն կը պահանջեն աւելին. կ'ուզեն ապագայի նկատմամբ ապահովութեան երաշխիք ունենալ»:

Աւելցնենք, որ եղեռնափորձին պատասխանատուն կամ պատասխանատուները կրնան ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուիլ, քանի որ Իտալիա ջնջած է մահապատիժի օրէնքը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու ուսուցիչներու արհեստակցական ընկերակցութիւնը ասպարէզ կարդալով թուրք կառավարութեան, որոշեց չորս օրուան գործադուլ կատարել, իբրեւ «ազդարարութիւն»: Գործադուլին կը մասնակցին մօտաւորապէս հարիւր հազար դասատուներ, երկրին բոլոր վայրերուն մէջ:

Իշխանութիւնները նախապէս յիշեցուցին գործադուլի մտադրութիւն ունեցող պատասխանատուներուն, որ համաձայն երկրին օրէնքին, պետութեան պաշտօնատարները իրաւունք չունին գործադուլ ընելու: Օրէնքով մինչեւ հինգ տարուան բանտարկութեան կրնան ենթարկուիլ այս տրամադրութեան անսաստողները: Այս յիշեցումը, որ տեսակ մը սպառնալիք էր նաեւ, կատարուեցաւ իշխանութեան կողմէ, որ միեւնոյն ժամանակ հրաւէր կարդայ ողջախոհութեան:

Կառավարութեան սպառնալիքը աւելի եւս ամրապնդեց գործադուլի կազմակերպիչներուն որոշումը: Միայն ազգայնական (ծայրայեղ աջ) տարրերն են, որ մերժեցին հետեւիլ արհեստակցական ընկերակցութեան որոշումին: Այսուհանդերձ, բազմաթիւ ուսանողական կազմակերպութիւններ, ինչպէս նաեւ ընդդիմադիր գլխաւոր կուսակցութիւնը՝ հանրապետական, զօրավիգ կեցան գործադուլին: Այս վերջնոյն ընդհանուր քարտուղարը ձաղկեց «թուրք ուսումը ճզմող նիւթական եւ բարոյական ճնշումները»: Արդարեւ, թուրք ուսուցիչը պարտաւորուած էապրիլ խեղճուկրակ պայմաններու մէջ, քանի որ թոշակները շատ ցած են: Շատ անգամ, բառին բուն իմաստով «անօթութեան հարց» գոյութիւն ունի թուրք ուսուցիչին համար: Բաժակը յորդեցաւ, երբ ապրանքներու գիները բարձրացան, կառավարութիւնը խստակեցութեան միջոցներ ձեռք առաւ եւ աւելցուց կարգ մը տուրքեր:

Ուսուցիչները, որոնք իրենց մեծամանութեան մէջ քեմալականութեան յարող յառաջդիմականներ են, հակակրութիւնը կը վայելեն հողատէրերուն եւ յատկապէս Անատոլուի ծայրայեղ պահպանողական տարրերուն: Քաղաքականապէս զօրաւոր, այս վերջինները կը յաջողին պարտադրել ազգային Լուսաւորութեան նախարարութեան, որ պահպանողականութեան միջնաբերդերէն մին է Թուրքիոյ մէջ, անբաղձալի ուսուցիչներուն

(Շար.ը կարդալ 4րդ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Յունաստանի վարչապետը՝ Փափատոփուլոս յայտարարեց, թէ Փարիզի մէջ Յունաստանը չէր, որ դատի կանչուեցաւ, այլ՝ Եւրոպան: «Ժողովրդավարութիւնը մեր երկրին մէջ պիտի ապրի... իրենց մօտ է, որ ժողովրդավարութիւնը վտանգի տակ է... ինչ կը վերաբերի մեզի, պիտի ստեղծենք մեր նախնիքներուն ժողովրդավարութիւնը... օտարներուն կ'ըսենք՝ վար առէք ձեր թաթերը»: Վարչապետը յայտարարեց նաեւ թէ ընտրութիւններ պիտի ըլլան ի մօտոյ:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԶՈՐ ՀԵՒ Ի ՀԵՒ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի 55-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

«Յուսաբեր» յուզումնախառն հպարտութեամբ կը տօնէ իր «ծննդեան» 55րդ տարեդարձը:

Իրեն հետ այդ նոյն յուզումնախառն հպարտութեամբ կը տօնեն անոր կենսանորոգ խօսքին կարօտովը ապրող շրջանակն ու ընթերցողները ե՛ւ Եգիպտոսի ե՛ւ արտասահմանի մէջ:

Անդամ մը եւս թող թոյլ տրուի մեզի խօսիլ, ակամայ, մեր մասին:

55 տարի:

Հերկով ու հունձքով յոգնաբեռն երկարակեցութիւն մը, որ բացառիկ երեւոյթներէն է հայ թերթին:

«Յուսաբեր» ծնաւ 1914ին յոյսի եւ լուսաւոր ապագայի մը խանդավառ երկունքէն, առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին:

Անոր հրատարակութիւնը չէր եւ չեղաւ հիմնադիրին եւ իրերայաջորդ «զինուորեալներ»ու փաղանգին համար «ասպարէզ» այլ գերազանցօրէն համահայկական բնոյթով առաքելութիւն մը, ազատ Հայութեամբ, միացեալ, անկախ հայրենիքի տեսիլքով:

«Յուսաբեր» հաւատարիմ այդ տեսիլքին, հայ ժողովուրդի վերջին ժամանակաշրջանի պատմութեան ամէնէն եղերական վայրկեաններուն իսկ, յոյսի եւ հաւատքի այդ ալեծածան դրօշը կայմէն վար չառաւ:

Ան ամենայուսահատական կարծուած վայրկեաններուն անգամ իր ժողովուրդին մտքին ու հոգիին կարելիութիւններուն վստահութեամբը, փրկութեան փարոսին ճամբան ցոյց տուող լուսարձակը եղաւ:

Անցնող 55 տարիներու ընթացքին հայ ժողովուրդը քալեց բազմատեսակ աղէտներու մէջէն:

Ազգ էինք, վերածուեցանք չորս հովերուն նետուած բազմութեան, տանուտէր էինք եղանք «հայմաթլոս», հայրենիք ունէինք, դարձանք գաղութ:

Պահ մը սկսաւ տժգունիլ հայ հոգիներու մէջ «Լուսաւորիչի Կանթեղին Աստծոյ աչքին պայծառ լոյսը»:

Յոյսերը փլած, կամքերը թուլացած էին:

«Աննիբալը մեր դուռները հասած էր»:

Եթէ կ՚ուզէինք ապրիլ պէտք էր վերասպառազինել կամքերը, «խելագարած ամբոխներ»ուն:

Օրուան կարգախօսն էր վճռականութեամբ պայքարիլ «պարտուողականութեան» սպառնալիքին եւ հորիզոնին վրայ գծուող յատկապէս երիտասարդ սերունդը այլասերող նոր վտանգներու դէմ:

Այդ էր, որ ըրաւ ու կ՚ընէ «Յուսաբեր» մինչեւ այսօր ալ իր պատկանած կազմակերպութեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ծրագիրէն ու Դաւանանքէն բխող «լոյս հաւատքով»ը:

1920ը եղաւ ազգային համատարած աղէտի մը տարի:

Ստեղծուեցան ոչ-հայ գաղափարաբաբանութիւններէ ներշնչուած, հայ հոգիին անհարազատ եւ Մայիս 28ի ոգիին հակադիր կացութիւններ:

Լուծուած կը համարուէին Հայկական Դատը, ջնջուած Սեւրի դաշնագիրը, կ՚ուրացուէին Սարտարապատներ, կը մոռցուէին Ապրիլ 24եր եւ կ՚անարգուէին Արամներու եւ Ահարոնեաններու յիշատակները:

Եղելութիւններ եւ երեւոյթներ, որոնք կրնային հիմէն սարսել հայ ժողովուրդի գոյութեան եւ գոյատեւման խարիսխները ու քայքայել անոր դիմադրական կորովը:

Չարիքը սկսած էր արտածուիլ եւ զըլուխ ցցել նաեւ Սփիւռքի մէջ:

Պէտք էր պայքարիլ երկու «ճակատ»ի վրայ, թէ՛ «ներս»ինին եւ թէ «դուրս»ինին դէմ:

Պէտք էր պայքարիլ «օրհնութիւն բերող վարչաձեւ»ին մունետիկներուն դէմ:

Պէտք էր պայքարիլ «Լուսաշող»ներու դարշապարները գետնամած լզողներուն դէմ:

Պէտք էր պայքարիլ հայրենի մտաւորականներու ջարդը «ներքին խնդիր» համարողներուն դէմ, կարենալ պահելու համար հայրենիքը եւ Հայութիւնը իր հայկականութեամբ ներսը եւ դուրսը:

Վերջապէս պէտք էր պայքարիլ, պայքարիլ եւ միշտ պայքարիլ:

Դիւրին չեղաւ այդ պայքարը, որովհետեւ առաջին հերթին «ներս»ը մեզի դէմ ունեցանք հայրենի ամբոխավարները, որոնք Հ. Յ. Դաշնակցութեան մահը «աւետեցին» եւ խաչով ու բուրվառով թաղեցին, եւ այդ քանի՛ անգամ...

Իսկ «դուրս»ը ազգային սակարանին մէջ կեղծ դրամ քշողները, տաճարին մէջ կուրծք ծեծող փարիսեցիները եւ Պետրոսի նման աքաղաղը չխօսած երեք անգամ Քրիստոսը ուրացողները:

Վստահ էինք մեր յաղթանակին եւ այսօր դէպքերը ուրիշ բան չեն ցոյց տար եւ ուրիշ բան չեն նախատեսեր:

Եգիպտահայ գաղութին մէջ «Յուսաբեր»ի դերը եղաւ նոյնքան կարեւոր:

Առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել, որ ան էր այժմու հանրային կարծիքը «կերտող»ը:

Ապրող, ներկայ երէց սերունդը լաւ կը յիշէ:

Ասկէ 55 տարի առաջ եւ անկէ ետք բազմաթիւ տարիներ, ազգային կեանքին ղեկավարը փաշաներու, պէյերու եւ անոնց մանկլաւիկ ժառանգորդներուն մտայնութիւնն էր:

Ազգային սահմանադրութիւն անկէ բխող օրէնքը իրենց խօսքն էր իսկ ժողովուրդին կամքը, քուէն, նամակի «պահարան»ներ էին:

Իրենցն էր առաջնորդարանը, իրենցն էին եւ ազգ. հաստատութիւնները: Իրենք էին համարատուն եւ համարսուն:

«Ազգը իրենք էին, ժողովուրդը ի՞նչ կը խառնուէր»...

«Վեր»ը արհամարհանք միայն ունէր իրեն պնակալեզն ու կամակատարը չեղող «վար»ին, աշխատաւորին, սեփական հայեացք ու ողնայար ունեցող մտաւորականին ու չունեւորին հանդէպ:

Չինական պատ մը կը բաժնէր «վեր»ը «վար»էն:

Անհրաժեշտ էր քանդել այդ պատը, մաքրել «աւգէոսեան ախոռներ»ը, գաղութը տէր դարձնել Ազգային Սահմանադրութեամբ ճշդորոշուած իր իրաւունքներուն:

Երկար եւ տաժանելի եղաւ «Յուսաբեր»ի տարած աշխատանքը եւ ի վերջոյ յաղթանակը տարաւ անոր առաջնորդած Հայութիւնը:

«Յուսաբեր» եղաւ նաեւ եգիպտահայ կեանքի գեղեցիկ գործերէն շատերուն յղացողն ու քաջալերողը:

Իր գործերը ընդօրինակեցին իր հակառակորդներն անգամ:

Անոր եւ իր շրջանակին կոթողական գործը համահայկական չափանիշով եղաւ «Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութեան» հիմնադրութիւնը:

Քաղաքի «Յուսաբեր»ի Տունը, Հելիոպոլսոյ ակումբը պատիւ կը բերեն ոչ միայն անոր շրջանակին ու եգիպտահայ գաղութին այլեւ բովանդակ Հայութեան:

«Յուսաբեր» գործեց այնպէս ինչպէս քարոզեց: Եղաւ, մնաց ու կը մնայ հաւատաւոր ծառան իր ժողովուրդին եւ անոր յաւերժական հայրենիքին:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Երեւանի մէջ դումարուեցաւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան կուսակցական կազմակերպութեան Բիւրոյի հաշուետու ժողովը: Վարչութեան քարտուղարը՝ Վ. Նորենց կարգաց ընդհանուր զեկուցումը:

Համաձայն զեկուցաբերին, հաշուետու ժամանակաշրանին մէջ գործունէութեան առանցքը կազմած են Յովհ. Թումանեանի ծննդեան հարիւրամեակի կազմակերպութիւնը, ինչպէս նաեւ՝ Լենինի ծննդեան հարիւրամեակի պատրաստութիւնը:

Խօսելով գրական հարցերու մասին, Վ. Նորենց ըսած է, թէ աշխատանքի կարեւոր իրագարձութիւններէն եղած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան լիակատար նիստը, որ քննութեան առած է բանաստեղծութեան արդի վիճակը եւ զարգացման հեռանկարները: Նիստը ցոյց տուած է, որ Հայաստանի ժամանակակից բանաստեղծութիւնը կ՚ընթանայ ճիշդ հունով եւ ունի զարգացման լայն հնարաւորութիւններ: Միւս կողմէ, գրական մամուլը լուրջ բանավէճ սկսած է մեր ժամանակակից լեզուին մասին:

Այնուհետեւ, զեկուցաբերը կ՚անդրադառնայ հրատարակչական գործին, մամուլի վիճակին, թատրոնին, շարժարուեստին եւ այլ հարցերու մասին: Մատնանշելով գրական մարզի մէջ արձանագրուած նուաճումներն ու լոյս տեսած քանի մը արժէքաւոր աշխատութիւններ, զեկուցաբերը կը գտնէ, որ «մեր քննադատներէն շատեր հանգամանօրէն չեն զբաղիր արդի գրականութեան հարցերով, գործօն կերպով չեն մասնակցիր մամուլի էջերուն մէջ ծաւալող գրական բանավէճերուն»:

Ստ. Կուրտիկեան խօսելով խորհրդային կարգ մը մարմիններու մէջ դեռ տիրող կամայականութիւններուն եւ դիւանակալութեան (պիւրոքրատիզմ) մասին, անհրաժեշտ կը գտնէ, որ գրագէտը իր հեղինակաւոր խօսքը ըսէ, որպէսզի վերջ գտնեն նման դատապարտելի երեւոյթները: Ապա կը գտնէ, որ հրատարակչական գործը շատ ետ կը մնայ կեանքի զարգացման աստիճանէն: «Հայաստան» հրատարակչականը գրեթէ ամէն տարի կը թերակատարէ գեղարուեստական գրականութեան ծրագիրները, երբեմն մեր անուանի հեղինակներու գիրքերուն տպաքանակը անհարկի կերպով կը կրճատուի: «Հայ-գիրք»ը հնարաւորութիւն չունի իր բաժանորդներուն տալու անհրաժեշտ գիրքերը:

— Մենք յաճախ չենք իրագործեր մեր կազմակերպութեան տուած որոշումները, դիտել կուտայ յաջորդ խօսողը՝ Արշ. Սարոյեան: «Դեռ անցեալ հաշուետու ժողովին մէջ խօսուեցաւ միջնակարգ դպրոցներու 4րդ դասարանի պատմութեան դասագիրքին լուրջ թերութիւններուն մասին (*): Մամուլը արտայայտուեցաւ, բանաձեւ մը մշակուեցաւ, իսկ թէ արդիւնքը ի՞նչ եղաւ, ծանօթ չենք»:

Ժողովի ընթացքին Վ. Նորենց, Վ. Մնացականեան, Ս. Խանզադեան եւ ուրիշներ շատ խիստ ոճով արտայայտուած են նոր հրատարակուած գիրքի մը մասին, որ կը կրէ «Գիտական աշխարհայեացքի ուղիներով» խորագիրը: Հեղինակն է՝ Ար. Կարապետեան:

Չենք տեսած վերոյիշեալ գիրքը, որով չենք գիտեր, թէ հեղինակը ի՞նչ նիւթեր արծարծած է անոր էջերուն մէջ եւ ի՛նչ են իր հաստատումներուն բնոյթը: Հետեւաբար կը գոհանանք ժողովականներուն

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

— Քանի որ ձեր եղբայրը այնքան ապերախտ գտնուեցաւ ինծի հանդէպ, շարունակեց գնչուն հասարակ նիւթի մը շուրջ խօսելու շեշտով, քանի որ նետել տուաւ զիս գետակի ջուրին մէջ, ես որոշած եմ նոյն կերպով փոխարինել իրեն, ու այս նպատակով պիտի պատրաստեմ վերադարձը ձեր զաւկին:

Մարք, որ յուզումէն հազիւ թէ կրնար խօսիլ, տարուած էր այս երկու հեռանկարներուն երկրորդովը՝ իր զաւկին վերադարձով:

— Եթէ իրապէս ըսածդ կրնաս իրագործել, երկնառուք մարդ, քեզի... կուտամ ինչ որ պահանջես ինձմէ: Միայն թէ տեսնեմ զաւակս... զաւա՛կս, որուն անունը կը հառաչեմ այսքան երկար տարիներէ ի վեր... Ես ինքս կ՚երթամ Թուրքերու բանակատեղին... Տէրը զարկ տըւած է իմ զաւկիս սրտին... եւ այդ սիրտը պիտի բարախէ անշուշտ իր հօրը համար: Այո՛, ես ինքս կ՚երթամ: Եթէ ճշմարտութիւնը ըսիր ինծի, ես զինքը կը գտնեմ այնտեղ... կը տեսնեմ... եւ յետոյ՝ թող մեռնիմ...:

— Խեղճ ծերունի, պատասխանեց Սամոլ, ձեր մահը վայրկեանական կ՚ըլլայ արդէն: Դեռ ենիչէրիներուն մէջ ձեր զաւակը չտեսած՝ սպաննած կ՚ըլլան ձեզի: Ես խորհուրդ կուտամ ձեզի՝ այս գիշեր, ինձ հետ, Քոզիաքի դղեակը գալու: Թերեւս ձեր յանցապարտ եղբայրը գտնէք այնտեղ: Իսկ ես կը խոստանամ ձեզ մօտ բերել՝ գառնուկի պէս հեզ ենիչէրին: Կը խոստանամ ձեզի այս բոլորը, որովհետեւ այլեւս հարկ է որ ջանամ մոռնալ, թէ օր մը դուք սպաննեցիք իմ զաւակս:

Այս յիշողութիւնը Սամոլի ճակատը մթագնած էր այն աստիճան, որ Մարք սկսեր էր վախ զգալ իր նոր բարեկամէն:

Գնչուն անմիջապէս շարունակեց.

— Վերջ ի վերջոյ ես իմ վրէժս լուծած եմ ձեզմէ. գալով ձեր եղբօր՝ պէտք է որ ոչնչացնեմ այդ տզրուկը:

— Բարեկամս, ըսաւ վանականը խոր տխրութեամբ մը, ես որեւէ չարիք չեմ ցանկացած քեզի: Իսկ եթէ բոլորովին ակամայ կերպով վիշտ պատճառած եմ քեզի, փոխադարձաբար չարաչարօրէն քաւած եմ մեղքս եւ դեռ կը խոստանամ հատուցանել զայն կարելիութեան բովանդակ չափով: Իսկ դուն, կատարէ խոստումդ, կ՚աղաչեմ քեզի:

Ընդհանուր մուտքի կեդրոնական երկու թեւերով մեծ դուռնէն զատ, կային նաեւ նուազ կարեւորութիւն ունեցող դռներ՝ մենաստան մտնելու համար: Պարտէզին կորսուած մէկ անկիւնը, կար նաեւ գետնափոր փոքր անցք մը, ծածկուած ծառերու եւ թուփերու կոյտերով: Անոր գոյութիւնը ոչ ոքի յայտնի էր, բացի Աբբահայրէն եւ մէկ քանի մենաշնորհեալ վանականներէ: Արդ, նոյն պահուն, Աբբահայրը այնտեղ չէր, վանականներուն մեծամասնութիւնն ալ՝ նոյնպէս. ուստի այդ նեղ ու գաղտնի անցքը անծանօթ էր մենաստանը գտնուող քիչ թիւով ներկաներուն:

Բայց Աբբահայրը սորվեցուցած էր Սամոլին, թէ ինչպէս կարելի էր խորունկ կերպով փորուած երկար ներբանցքէն անցնելով՝ հասնիլ մինչեւ վանքին ներսը:

Աբբահօր մեծագոյն մտատանջութիւնը՝ վանքին բնակչութիւնը եւ հարստութիւնը փրկելն ըլլալով, գնչուին միջոցաւ հրահանգ զրկած էր որ բոլոր ներսը գտնուողները հեռանան մենաստանէն, եթէ հնարաւոր պիտի չըլլայ պաշտպանել անոր պատերը: Ծերունի Հայրը այս հրամանները հաղորդելու համար օգտագործած էր գնչուին ներկայութիւնը, որովհետեւ գիտէր թէ ուրիշ ոչ ոք կրնար համարձակիլ այդպիսի առաքելութիւն մը կատարելու համար՝ ճեղքել ու անցնիլ Թուրքերու վոհմակները եւ հասնիլ մենաստան: Միայն այդ գնչուն ընդունակ էր յաջողելու, վասնզի ունէր թէ՛ քաջութիւն եւ թէ անհրաժեշտ խորամանկութիւն:

Սամոլ տեղեկացուց Քոզիաքին եւ միւս վանականներուն գոյութիւնը այդ անցքին: Իր խօսելու անկեղծ եղանակէն դատելով՝ ոչ մէկը կը կասկածէր այլեւս թէ այդ մարդը չարիք կը ցանկար իրենց: Եւ արդէն եթէ այդ մարդը ուզէր մենաստանը յանձնել Թուրքերուն, դիւրաւ կրնար անոնցմէ խումբեր առաջնորդել դէպի ներս՝ գետնափոր անցքէն:

Հաւատացած թէ անկարելի էր երկար դիմադրել թշնամիին, Քոզիաք որոշեց լքել պատերը նոյն գիշերն իսկ, մանաւանդ որ, բարեբախտաբար, լուսինը ծածկուած էր թանձր ամպերու ետին եւ անկարելի էր երեւակայել աւելի ընտիր առիթ մը փրկուելու եւ փրկելու համար վանքին դանձերը: Սա ալ կար նաեւ, որ Թուրքերը անկասկած կը սպասէին լուսնակի ծագումին, յարձակելու համար մենաստանին վրայ:

Կէս ժամուան մէջ բոլորը արդէն պատրաստուած էին: Իւրաքանչիւրը կը կրէր իր բեռը: Շէնքին մէջ լոյսերը վառած կը մնային, որպէսզի թշնամին հետեւցնէր, թէ մենաստանը լքուած չէր եւ կռուելու պատրաստ ուժ կար ներսը:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(50 – Շար.)

ՅԱՂՎՈՎ ՍՐՏԻՑ

ՔԱՂԱՔԱՑԻ

Ֆ. ՐՈՍ

ԲԱՐԵՎ ՀԱՅԵՐԵՆ

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

Ընթերցողը արդեն գիտի, որ Ֆրոսը ամուսնացել է Ռոզալիի հետ: Հարսանիքը տեղի է ունեցել Ֆրոսի հայրական տանը, Ռոզալիի ծնողների ներկայությամբ: Հարսանիքից հետո նրանք մեկնել են Ֆրոսի ծննդավայրը՝ Ռոզալիին ծանոթացնելու իր հարազատների հետ:

Ֆրոսի հայրը՝ Ջոն Ֆրոսը, ծերունի էր, ուժասպառ եղած մարդ: Նա ապրում էր իր կրտսեր որդու՝ Ջեյմսի ընտանիքի հետ: Ջեյմսը ամուսնացած էր և ուներ երեք երեխա: Ջոն Ֆրոսը ապրում էր իր որդու տանը, որովհետև ինքը ոչ մի բան չուներ: Նա ամբողջ կյանքում աշխատել էր ուրիշների համար, և ոչ մի անգամ չէր մտածել, որ ինքն էլ կարող է ունենալ իր սեփական տունը, իր սեփական հողը: Ուրիշների համար աշխատելով՝ նա ծերացել էր, ուժասպառ եղել, և հիմա ապրում էր որդու տանը՝ որպես հյուր:

Ֆրոսը ամուսնացել էր Ռոզալիի հետ, որովհետև սիրում էր նրան: Ռոզալին գեղեցիկ աղջիկ էր, և Ֆրոսը ուզում էր նրան ամուսնացնել իր հարազատների հետ, որպեսզի նրանք էլ սիրեն նրան: Ֆրոսը գիտեր, որ Ռոզալին ինքնասեր է, և ուզում էր, որ նրան հարգեն: Ֆրոսը գիտեր, որ Ռոզալին ինքնասեր է, և ուզում էր, որ նրան հարգեն:

(Շար. Ա. Էջէն)

հեռացումը կամ չէզոքացումը իրենց շրջաններէն:

Գործադուլը կը կատարուի, որպէսզի ձեռք ձգուի թոշակներու յաւելում եւ վերջ տրուի կամայական տեղափոխութիւններուն: Ուսուցիչները կը սպառնան աւելի մեծ տարողութիւն ունեցող միջոցներու դիմել, եթէ բաւարարութիւն չտրուի իրենց պահանջներուն:

Թուրքիոյ Հանրապետութեան պատմութեան մէջ նման բնոյթով առաջին մեծ շարժումն է, որ տեղի կ'ունենայ ներկայիս: Աւելցնենք, որ երկրի պաշտօնատարներուն մեծ մասը դժգոհ է իրեն բաժին ինկած վիճակին. մնաց որ երկիրը տնտեսական նեղ կացութեան մէջ է տեւաբար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Թորոս Սալըրեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Սալըրեան, Տիկին Վիրժինի Սալըրեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԷՕԺԷՆԻ ՍԱԼԸՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Բէիգեան)

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պէտէրեան, Տիկին Պերճուհի Սիրաքեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, աներհօր եւ ամուսնոյն

ՎԱՀԷ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 10ին, Պիառից եւ կը ծանուցանեն թէ իր մահուան քառասունքին ի յիշատակ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Դեկտ. 21) առաւօտեան ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թակէ եւ Տիկին Էլիզ Չօփուրեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօրեղբօր եւ տագրոջ՝

ՎԱՀԷ ՉՕՓՈՒՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Խաչատուր Յովհաննէսեանի յիշատակին Պ. Պ. Խորէն Ուլուսեան եւ Պաղտասար Տիրատուրեան 20 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յովհաննէս Ուզունեանէ 50 Ֆր. այրի Տիկին Ահարոնեանի մահուան առթիւ, Պ. Սարգիս Թորոսեանէ 20 Ֆր. իր որդւոյն մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները եւ անդամակցութիւն փափաքող հայրենակիցները անխտիր, այս Շաբաթ ժամը 21ին, հայրենակից Քէֆէլեան Հայկազունի բնակարանը, 15 Ռիւ տիւ Համօ, Փարիզ 15րդ Ա. յարկ, Մէթրօ Փորթ տը Վերսայլ: Խիստ կարեւոր օրակար՝ սանուհիներու վերաբերեալ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս Շաբաթ (Դեկտեմբեր 20) ժամը 16ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Օրակարգ՝ Կապոյտ Խաչի պատգամաւորական ժողովի զեկուցում:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Կիրակի (21 Դեկտ.) կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Զատիկեանի սրճարանը:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8,30ին սովորական հաւաքատեղին:

ՏԵՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Դաշտի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ գան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

«Սօսի» պարախումբի վարչութիւնը կազմակերպած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ իր ղեկավար – հիմնադիր՝ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի եւ ատենապետ Պր. Ժաք Օհանեանի իրենց պարգեւատրութեանց առիթով, այս Շաբաթ (20 Դեկտ.) երեկոյ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտեան 2ը, Մարի Նուպար Հայ Ուտանողական տան մէջ՝ 57, Պուլվար Ժուրտան, Փարիզ 14րդ:

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսական Ֆոլքլորիք խումբերու Ազգ. Միութեան հիմնադիր – տնօրէն՝ Պ. Կորոն եւ Միութեան նախագահ Պ. Պրիւլէ:

Ընդունելութեան պիտի յաջորդէ պարանցիկ երեկոյթ մը:

Կը հրաւիրուին պարախումբին համակիրներն ու գնահատողները:

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Ֆրանք:

ՃԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները իր կազմակերպած ճաշին, որ տեղի կ'ունենայ Օթէլ Նասիոնալ Ռութ տը Սէյոն, Արտէշ, Չորեքշաբթի 24 դեկտեմբեր իրիկուն ժամը 9ին:

Հայկական երգ եւ պար
«Կռունկ» նուագախումբ
Եւրոպական պար

ORCHESTRE JACK KOJA

Արձանագրութիւններ մինչեւ Դեկտ. 20 Պարոն Կօշկարեանի մօտ

Boucherie, 24 Rue Bouffier, Valence
Tél. : 43-25-26

եւ Պր. Վաղարշ Կարսեան
Tél. : 43-29-11

Ճաշին գինը 45 ֆրանք է

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԹԻՐՈԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԱՐԵՒՈՏ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ
Մեկնում Դեկտ. 22ին, վերադարձ Յունուար 3ին:

ԹՐԷՆՍ (1214 մեթր), նոյն պանդոկին մէջ: Դահուկի դպրոց, կօշիկ դահուկ վարձելու կարելիութիւն: Պանդոկ՝ Յում Վինըռ, հանգստաւէտ, տաք ջուր, ամէն սենեակի մէջ, լաւ ճաշ, շատ հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

431 ՖՐԱՆՔ

Սահմանափակ տեղեր: Անմիջապէս արձանագրուիլ– Կանխավճար՝ 50 Ֆրանք, մնացեալը Դեկտեմբեր 11ին:

×

Ուրիշ ճամբորդութիւն մըն ալ:

ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 22ին, վերադարձ Յունուար 31ին:

395 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 Ֆրանք, մնացեալը Յունուար 12ին:

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերներ), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 Ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան, Կիրակի 21 Դեկտ. ժամը 13ին, Ռէսթօրան «Լը Կավռօշ», 3 Ռիւ Ռուժմոն Փարիզ 9րդ, նախագահութեամբ Օրիորդ Ատրինէ Տատրեանի:

Նոյն առթիւ տեղի պիտի ունենայ Հարենց Մրցանակի 1969 թուականի յատկացումը բանաստեղծ Զանգուի:

Գեղարուեստական բաժին: Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հ. Տարօնեանի 12, Ռիւ Ռոշամպօ Փարիզ 9րդ հեռաձայն 878-64-57:

Ճաշագին 25 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու Օրը Լիոնի մէջ Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՏ 22ԻՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1970-Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ (1929–1970) Այս տարի ձօնուած՝ սիրով եւ երախտագիտութեամբ, մայր կուսակցութեան՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ:

Խնամուած եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր եւ մաքուր տպագրութիւն: Ազգային, պատմական եւ յեղափոխական դէմքերու եւ դէպքերու մասին հակիրճ տեղեկութիւններով: Ինչպէս նաեւ՝ ազգային ու կրօնական տօներու եւ պատմական կարեւոր թուականներու յիշատակութեամբ: Բազմաթիւ նկարներով զարդարուած գեղեցիկ հրատարակութիւն մը: Անխտիր բոլոր հայ ընտանիքներու պատին լաւագոյն զարդը եւ մտերիմ բարեկամը: Իր տեսակին մէջ՝ եզակի գործ մը:

Այս տարուան օրացոյցին կողքը զարդարող խորհրդանշական գեղեցիկ նկարը պատրաստած է Մարսիլահայ ծանօթ նկարիչ Պ. Ալէն–Ազատ Արզումանեան:

Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք

Ապսպրանքներու համար անմիջապէս դիմել հետեւեալ հասցէին.

Monsieur HOVSEPIAN G.
51, Bld. des Grands Pins 13 - Marseille (10e)
C.C.P. 2542-89 Marseille

Բոլոր ապսպրանքները եւ դրամական առաքումները կատարել միայն ու միայն վերեւ նշանակուած հասցէին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ 14–ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՎՐԱՅ

Galerie Marchande Daguerre

19, RUE DAGUERRE, PARIS (14e) — Métro : DENFERT-ROCHEREAU

NOUVELLE FORMULE :

POUR LES ACHATS DE 20 A 50 F. REMISE DE 5 %, POUR LES ACHATS AU–DESSUS DE 50 F. REMISE DE 10 %

Vous pouvez trouver tous lés produits d'Orient et notamment :

Olives vertes et noires de divers calibres, cornichons - *tourchies*, poivrons doux, anchois, combeaux (bamia), sardines, feuilles de vignes farcies, tahine, soudjouk, basterma, fromage blanc, kachkaval, simite, baklavas, kadaïf, bourma, halva, lokoum, boulgour, couscous, harissa, pate, etc. etc.

Ouvert tous les jours (y compris le Dimanche matin) — Fermé le Lundi

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար· 90 ֆ· Վեցամսեայ 50 ֆ·
Արտասահման Տար· 105 ֆ· Հատը 0,50 — LE NUMÉRO 0,50 F.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ VENDREDI 19 DECEMBRE 1969

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·693 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.693

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՊԱԹԻ ՆՈՐ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

—o—

Վաղը՝ Շաբաթ, Մարտքի մայրաքա-
ղաք Բապաթի մէջ կը բացուի արաբական
նոր վեհաժողով մը, համաձայն առաջին
խորհրդաժողովի որոշման, ղրաղելու հա-
մար արաբեւիսրայելեան խնդրով։

Դէպքերը կը դահավիժին։ Մինչ մէկ
կողմէ խաղաղութեան համար նոր փոր-
ձեր կ'ըլլան, միւս կողմէ զինարշաւը կը
շարունակուի աւելի քան երբեք աենդոտ
մրցակցութեամբ։

Կը յուսացուէր որ Զորեքը պիտի կըր-
նային երկուստեք ընդունելի իրաւարա-
քական վճիռի մը յանգիլ։ Ու մինչ կը
կարծուէր թէ Միացեալ Նահանգներն ու
Խորհրդային Միութիւնը յաջողած էին
համաձայնութեան մը գալ հիմ ունենալով
այն սկզբունքները, որոնց մանրամաս-
նութիւնները պարզած էր Ամերիկայի
Արտաքին նախարար Ուիլեըմ Րոճըրզ
Հոկտ. 28ին իր խօսած ճառով, Պրաւդա
այժմ խօսիլ կը քննադատէ ամերիկեան
ծրագիրը։ Կրէմլինի պաշտօնաթերթը
կ'ամբաստանէ Ուաշինկթընի կառավա-
րութիւնը, որ իբրեւ թէ կը փորձէ խոս-
տել Արաբներու միութիւնը եւ վարագոյ-
րին ետեւէն կ'աջակցի Իսրայէլին։

Այս ամբաստանութեան առթիւ Ամերի-
կայի Արտաքին պաշտօնատան բանիբեր
Ռոպըրթ Մաքլոսքի իր կարգին կը մե-
ղադրէ Մոսկուայի կառավարութիւնը, ը-
սելով որ այս վերջինը — գոնէ առ այ-
ժմ — նախամեծար կը համարի քարող-
չական յարձակումներ կատարել քան թէ
լրջօրէն ղրաղիլ Մերձաւոր Արեւելքի խըն-
դիրներով։ Ու արագ պատասխան մը կը
պահանջէ 28 Հոկտ.ի ամերիկեան ծրա-
գրին։

Իրբեւ իրաւարար մէջտեղ ելնած երկու
պետութիւնները իրարու միջեւ համա-
ձայն չեն, ի՞նչպէս կարելի է յուսալ, որ
անոնք միասնական ճակատով հրապարակ
գան իրենց վճիռները պարտադրելու հա-
մար։

Արաբական միութիւնն ալ իր կարգին
որոշ դժուարութեանց բախեցաւ վեր-
ջերս, իրբեւ հետեւանք Սէուտի Արաբիոյ
եւ Հարաւային Եմէնի (Ատեն) զինեալ
ընդհարումներուն։ Պատճառը երկու ե-
կիրներու միջեւ գտնուած Ուատիայի
քարեւղաշատ հողամասի սեփականու-
թեան հարցն է։ Կը յուսացուի, որ Բա-
պաթի վեհաժողովին առաջ այս վէճը պի-
տի կարգադրուի։ Կողմերը հաւանաբար
պիտի ընդունին վճիռը նախապահ Նասը-
բի, որուն հեղինակութիւնը արաբական
աշխարհին մէջ ստեիճան մը աւելի բար-
ձրացաւ՝ յորմէ հետէ։

Լիբանանի կառավարութեան եւ Պա-
ղեստինի Ազատագրութեան ճակատին
միջեւ համաձայնագիր մը կնքուեցաւ Գա-
հիրէի մէջ։

Ներկայ տագնապալի օրերուն կենսա-
կան հարց է Արաբներուն համար Միաց-
եալ ճակատի իրագործումը։

Անցեալին անպակաս էին տարակար-
ծութիւնները այս կամ այն արաբ պետու-
թեանց միջեւ, յաճախ դաղափարական
դետնի վրայ։

Ներկայիս նոյն վարչաձեւը չունին Ա-
րաբական Լիկայի 14 պետութիւնները։
Զախակողմեան, յառաջդիմական Հանրա-
պետութիւններ են Եգիպտոս, Սուտան,
Լիբիա, Ալժերիա, Սուրիա, Իրաք, Եմէն,
Ատեն (Հար. Եմէն)։ Պաղեստինցիներու
ազատագրական ճակատն ալ ձախ հա-
կումներ ունի։ Արքայական — պահպանո-
ղական կամ ժողովրդավար վարչաձե-
ւեր ունին Սէուտի Արաբիա, Յորդանան,

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Քուրպըվուայի մէջ վերջ գտաւ Զորեք-
շաբթի իրիկուն անկախ Հանրապետական-
ներու (Ժիսքառտիէն) կազմակերպած
«դպրեվանքը», ուր նախագիծը կը պատ-
րաստուէր նոր ընկերութեան մը։ Վերջին
երկու ելոյթները ունեցան Ժիսքառ տ'Էս-
թէն եւ նախարարապետը Շապան Տէլ-
մաս։

Անկախ Հանրապետականներու պարա-
գլուխը ըսաւ թէ վեց ամիս է որ Ֆրան-
սայի կը պատահի ինչ որ պատահած է
Քրիստափոր Գոլոմպոսի։ Ճամբայ ելած
Ծանօթ երկրի մը համար, նոր ճամբայ
մը գտաւ, որ դինքը տարաւ անծանօթ
երկիր մը։ «Այդ հողամասը, զոր Ֆրան-
սա գտաւ, Պարոն Նախարարապետ, մը —
կրտեցիք՝ նոր ընկերութիւն։ Ինչո՞ւ նոր
ընկերութիւն, որովհետեւ նախ մարդը
ազատագրող ընկերութիւն մըն է» կ'ըսէ
Ժիսքառ, ի մէջ այլոց։

Իր պարզած ծրագրին համաձայն,
պէտք է նախ մարդկայնացնել վարչական
մեքենան, պաշտպանել « սպառողները »,
ազատագրել իմացականութիւնները եւ
«ապագերիացնել» կինը։

Ժիսքառի համար նոր ընկերութիւնը
պէտք է ըլլայ նաեւ հաւաքականութիւն
մը եւ նոր ընկերութիւնը պէտք է ինքն
իրեն տայ քաղաքակրթութեան չափ մը։

Շապան Տէլմաս կը չեշտէ թէ պէտք է
յաղթահարել երկու տագնապները՝ յա-
մարելու տագնապը եւ քաղաքակրթու-
թեան տագնապը։ «Նոր ընկերութեան
հայրը չեմ, կ'ըսէ Նախարարապետը, ա-
նոր հեղինակները բոլոր Ֆրանսացիներն
են եւ կարեւոր է որ անոնց մեծ մասը
մասնակցի անոր սահմանումին։ Այդ ա-
ռընչութեամբ անկախ Հանրապետական-
ներու օժանդակութիւնը օգտակար է եւ
պէտք է իրրեւ օրինակ ծառայէ։

Ու Նախարարապետը դրպանը դնելով
անկախ Հանրապետականներու 207 էջնոց
ծրագիրը մեկնած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵՐԹԻԼ, ձախակողմեան թուրք դրա-
գէտը չկրցաւ Պոլիս մնալ առջի օր երբ
Փարիզէն կը փորձէր իր հայրենիքը վե-
րադառնալ։ Այս առթիւ Ներքին նախա-
րարը յայտարարած է թէ 1967ին իրեն
դէմ ձեռք առնուած միջոց մը կ'արգիլէ
որ Թուրքիա մնայ։ Ժամանակին այր ու
կին համայնավար երկիր մը փախած են
եւ այդ օրուընէ անրաղձալի նկատուած
են Թուրքիա։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԱՐՈԿ դեսպանի փոխա-
նակութեամբ վերահաստատեցին իրենց
դիւանագիտական յարաբերութիւնները,

Թունուզ, Մարոք, Լիբանան, Քուվէյթ
եւ Մաւրիտանիա։

Վերջին անդամ Բապաթի ժողովը դու-
մարուած էր կրօնական (իսլամական)
դետնի վրայ։ Այս անգամ արաբական —
ազգայնական հանգամանքով կը ներկա-
յանան Լիկայի անդամ երկիրները։

Օրակարգի հրատապ հարցն է արաբե-
իսրայէլեան վէճը։

Կ'ակնկալուի, որ Բապաթի ղեկաստի-
ճան վեհաժողովը կարեւոր որոշումներ
տայ այս մասին։

Պատերազմ թէ խաղաղութիւն։

Աչքերը այժմ ուղղուած են դէպի Բա-
պաթ, յուսալով որ գուցէ սփոփարար
լոյս մը ծագի անկէ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Դեկտեմբեր 15 թուականով։—

Ուսանողական խռովութիւնները չա-
րունակուեցան եւ սաստկացան, նոյնն ա-
րեւն հոսեցաւ եւ աջակողմեան ու ձախա-
կողմեան ուսանողները իրարու վրայ կը-
րակ բացին, ուսանող մը մեռաւ դարձեալ
Եըլտըզի Թեքնիք վարժարանին մէջ։ Աջի
եւ ձախի պայքարը եւ բանակիճը սուր
համեմատութեան մը հասան, նորանոր
դէպքերու տեղի տալով եւ վրդովելով
հանրային կարծիքը։ — Ասոր վերջը ո՞ր
պիտի երթայ, կը հարցնեն այսօր կարդ
մը թուրք թերթեր։

Անցեալ Երկուշաբթի դիչեր, երիտա-
սարդ ուսանող մը մահացաւ Եըլտըզի
երկրաչափական Ակադեմիին առջեւ, եւ
երկու ուսանողներ ալ լրջօրէն վիրաւոր-
ուեցան։ Կիրքերը հանդարտած չէին որ-
եւէ կերպով, եւ վարժարանին ուսանող-
ները, երկու թշնամի խումբերու բաժ-
նուած, օրերէ ի վեր պահակ կը սպասէին
հաստատութեան առջեւ եւ պատնէշներ
կազմած էին։ Մթնոլորտը ելեկտրակա-
նանացած էր եւ ամէն վայրկեան կռիւ
կրնար ծագիլ։ Առջի առաւ, աջակողմ-
եան ուսանողները հաւաքուեցան Եըլ-
տըզի մզկիթին մէջ, առաւան ճամազը
առին խմբովին եւ 60–70 հոգիէ բաղկա-
ցած ուսանողական խումբ մը սկսաւ յա-
ռաջանալ դէպի Եըլտըզի Թեքնիք վար-
ժարանը։

Քայլերգներ երգելով հասան Ակադե-
միին առջեւ, եւ հոն դէմ առ դէմ եկան
պահակ սպասող հակառակորդ ուսանող-
ներուն հետ։ Անոնցմէ մին, Պաթթալ Մէ-
հէթօղլու յառաջացաւ եւ ձեռքի զինքը
օդին մէջ կրակելով, սկսաւ պոռալ.—
Յրուեցէք, հեռացէք, չէք կրնար վարժա-
րան մտնել։ Պաթթալի այս ազդարարու-
թեան իրրեւ պատասխան, հակառակորդ
խմբակէն երիտասարդ մը հրացանը քա-
շեց եւ կրակեց, եւ Պաթթալը վիրաւորեց

որոնք խղուած էին Պէն Պարքայի խնդրէն
ի վեր։

ՓԱՆԱՄԱՑԻ պետական հարուածէն հա-
դիւ 24 ժամ ետք, Զօր. Օմար Թոյրիէօս,
որ Մեքսիկա կը գտնուէր, յաջողեցաւ
վերատին ձեռք առնել իշխանութիւնը,
չնորհիւ իրեն հաւատարիմ մնացած զին-
ուորական ուժերու։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ելմտական նախարարը՝
Վասիլի Գարգուղով, Գերագոյն Խոր-
հուրդին (Խորհրդարան) ներկայացուց
1970ի պիւտճէին ծրագիրը։ 144,8 մի-
լիառ ռուբլի մուտք (նախորդը՝ 134,9)։
Ծախք՝ 144,5 միլիառ ռուբլի (նախկինը՝
133,8)։ Զինուորական ծախքերու յատ-
կացում՝ 17 միլիառ 900 ռուբլի, որ նա-
խորդին բաղդատմամբ 200 միլիոն ռուբ-
լիի (մօտաւորապէս մէկ միլիառ 200 մի-
լիոն Ֆրանք) յաւելում մը կը նշանակէ։
Վերջին տարիներու ընթացքին արձանա-
գրուած ամէնէն ցած յաւելումն է այս։
Ծրագիրներու յանձնախումբի նախագա-
հը պայպակով իր կարգին, ընդունեցաւ
որ խիստ ձմրան հետեւանքով արմտիքի
բերքը նախատեսուածին համապատաս-
խան եղած չէ։ Եղած է՝ 160·500·000 Թոն։
Ձարտարարուեստի արտադրութիւնը
1969ին արձանագրած է 7 առ հարիւր յա-
ւելում, մինչդեռ նախատեսուած էր 7,5
առ հարիւր։ Հետեւաբար, յաւելումին
տոկոսը 1970ի համար ճշդուած է 6,3 առ
հարիւր։ Նոյնը ազգային զուտ եկամու-
տին համար, որ աւելցած է 6,1 առ հա-
րիւրի համեմատութեամբ, փոխանակ նա-
խատեսուած 6,5 առ հարիւրին։

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Դեկտ. 11ին Երեւանի մէջ, իր մահկանացուն կնքած է դրագէտ Կոստան Զարեան։

ձեռքէն եւ ձախ անուէթէն։ Պաթթալ Մէ-
հէթօղլու քաշուեցաւ հետ, պահակ սպա-
սող ընկերներուն քով, բայց նոյն պահուն
վերատին կրակ բացուեցաւ իր վրայ եւ
Պաթթալ ճակատէն գարնուելով արիւն-
լուայ դեմին փռուեցաւ ու մեռաւ։ Այն
առեն դէմ առ դէմ համազարկը սկսաւ,
եւ այս դինեալ բախումը առեն մը չարու-
նակուեցաւ, աւելի ճիշդ, հակառակորդ
ուսանողները պատերազմ մղեցին իրարու
դէմ։ Ի վերջոյ ձախակողմեանները դադ-
րեցուցին կրակը եւ ցրուեցան։

Մեռեալ երիտասարդը Մալաթիացի
էր եւ մինչեւ երկրորդ կարգ՝ ուսանած
էր Եըլտըզի Թեքնիք վարժարանը եւ յե-
տոյ եկած էր Իսթանպուլ, իր ուսումը
չարունակելու համար Եըլտըզի Ակադե-
մին։ Իր մահը խուճապ յառաջ բերաւ իր
ընկերներուն մէջ, եւ այս արիւնոտ դէպ-
քին չուրջ քննութեան ձեռնարկեց ընդ-
հանուր դատախազի օդնականներէ Նազի
Քէօքէր։ Մարմինը դիաքննարան փոխա-
դրուեցաւ եւ ընկերային ոստիկանութիւ-
նը չղթայի տակ առաւ վարժարանը։

Այս կրկնակ ոճիրներէն ետք, Ակադե-
միին Ուսանողական Միութեան նախագա-
հը մամլոյ ասուլիս մը սարքեց եւ քննա-
դատեց ոստիկանութիւնը, որ արդելք չե-
ղաւ մզկիթէն դէպի վարժարան եկող ա-
ջակողմեան խմբակին։ Մթնոլորտը չատ
ղգադրիւռ է, եւ վախ կայ, որ նոր եւ
ծանրակչիռ դէպքեր կրնան պատահիլ։

ՈՃԱՐԱԳՈՐԾԸ ՄՂԿԻԹԻՆ ՔԱՐՈԶԻԶՆ Է ԵՂԵՐ

Երկրաչափական Ակադեմիի Ուսանո-
ղական Միութեան նախագահը մամլոյ ա-
սուլիսը սարքեց մեռեալ ուսանողին,
Պաթթալի մարմնին առջեւ, եւ բաւ թէ
ոճրագործը ուրիչ մէկը չէ, բայց եթէ
Եըլտըզի մզկիթին քարոզիչը, որ նամագի
առթիւ տուած իր քարոզով ներկաները
դրդռեց Ակադեմիի ուսանողութեան դէմ։

×

Տեղական մամուլը յաւելեալ տեղեկու-
թիւններ կուտայ այս դէպքերուն մասին։

Ընկերային տագնապը լուրջ համեմա-
տութիւններ կը ստանայ։ Այժմ կը տա-
րածուի նաեւ պետական պաշտօնեանե-
րու, ուսանողներու եւ, նոյնիսկ, բանա-
կին մէջ։

Պետական պաշտօնէութիւնը, որուն
թիւը կը հասնի 800·000ի, սպառնաց նը-
կատի չառնել պետական օրէնքը, որով
կ'արգիլուի պաշտօնատարներուն գործա-
դուլ կատարել, եւ միանալ հարիւր հա-
զարի հասնող ուսուցիչներու գործադուլի
չարժումին։ Ինչ կը վերաբերի այս վեր-
ջիններու գործադուլին, կը չարունակ-
ուի։ Կառավարութիւնը յայտարարեց թէ
բազմաթիւ ուսուցիչներ պաշտօնանկ ե-
ղած են եւ ուրիշներ պիտի ենթարկուին
կարգապահական պատիժներու։ Իսկ գա-
տի պիտի կանչուին արհեստակցական մի-
ութեան ղեկավարները։

× *Ձարտարապետական դպրոցի սպան-*
նուած ուսանողին թաղումը, Պոլսոյ մէջ,
տեղի տուած է մեծ ցոյցերու։ Ոսկեղջիւ-
րի կամուրջին վրայ ուսանողներ կոտ-
րած են ամերիկեան զինուորական փո-
խադրակառքի մը ապակիները։ Անդարա-
յի, Իզմիրի եւ Պոլսոյ ուսանողները որո-
շած են պոյքոթի ենթարկել իրենց դասըն-
թացքները։

Միւս կողմէ, պատերազմական ծովու-
ժին պատկանող 69 սպաներ, մամուլին
ուղղակի նամակով մը բողոքեցին, որ
անպատիժ կը ձգուին յեղափոխական
չարժումներու պատասխանատուները։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ Է

Օր մը, նորէն զլուխս առած, կը թափառէի Երեւանի փողոցներուն մէջ, երբ անկիւնադարձին, զլուխս վերցնելով, տեսայ որ Շահումեանի վրայ կը դանուիմ: «Շահումեան» բանուկ փողոց մըն էր. զացող – եկող չատ կար. յետ միջօրէի այն պահն էր՝ երբ տղաք զպրոցէն կ'արձակուին ու ընկերովի, խօսուըռտելով կը վերադառնան տուն:

Կը քալէի ալ մայթէն՝ ուր խանութներ կային: Ձիշդ իմ առջեւէն կ'ընթանար երիտասարդ, բարակուկ, պարզհագուստ կին մը, ու քովէն ալ՝ մանչուկ մը: Ես լաւ կամ դէշ սովորութիւնն ունիմ, քալած կամ ճամբորդած պահուս, հանդիպած մարդոցս փոխյարաբերութիւնները դուշակել փորձելու: Նիւ Եորք եղած ատենս, զեռնուղիին կամ պըսին մէջ ալ այդպէս էի. կը նայէի հետս ճամբորդողներուն ու պարագային համեմատ կ'ըսէի.

— «Մայր ու զաւակ», «այր ու կին էին», «սիրահարներ», «մեծ մայր ու թոռ», «հայր ու որդի», «ընկերուհիներ» եւայլն: Այդ էր պատճառը՝ որ Երեւանի փողոցին մէջ առջեւէս քալողներուն ալ կապը դուշակել փորձեցի. եւ որպէսզի չսխալիմ, քայլերս քիչ մը արագացնելով, մկկ գծի վրայ հասայ երկուց հետ՝ ու կողմնակի նայուածքով մը լրենց դէմքը ուսումնասիրեցի:

— Մայր ու որդի, ըսի վճռական:

Ձիշդ այդ պահուն՝ մանչուկը կանգ առաւ, բռնեց իրեն ընկերացող կնոջ թեւէն, ու շատ խնդրական չեշտով մը, ըսաւ.

— Մայրի՛կ, դնանք ներս ու համա – ղեսա դնիր:

Հանդերձեղէններ ծախող խանութի մը առջեւէն կ'անցնէինք:

— Չէ՛, բալիկ, հիմակ չէ, երեկոյեան. երբ հայրիկը տուն գայ, միասին կը զանք ու կը դնենք, հիմա քովս փող չունիմ: Յետոյ, չես դիտեր ի՛նչ խորհելով, դարձաւ ինծի ու բացատրութիւն տուաւ, քանի որ լսած էի լրենց խօսակցութիւնը.

— Վարդանիկը յաջողութեամբ իր կարգը փոխեց...

Չգիտեի որ ատարաչ.

— Ու դուք նոր համապղե՞տա խոստացած էք դնել լրեն:

— Այո՛, ըսաւ ժպտելով, ու զուրգուրանքով ձեռքը դրաւ երախայի դլխուն:

— Քանի որ այդպէս է, քոյրի՛կ ջան, քանի որ ես ալ հեռաւոր երկրից եկած Հայ եմ, մօրեղբայր, թոյլ տուէք որ ես դնեմ Վարդանիկի համապղեստը, ըսի ու դեռ ըսելիք ալ ունէի, երբ եռանդով ընդմիջեց զիս.

— Ո՛չ, անհնար է, մենք փող ունենք, երեկոյեան երբ ամուսինս վերադառնայ իր աշխատանքից, կուզանք միասին ու կը դնենք:

— Քոյրի՛կ ջան, փող ունենալու չունենալու հարց չկայ հոս, ես ալ զործաւոր եմ իմ ապրած քաղաքին մէջ, ու հալալ աշխատանքով կը վաստկիմ իմ հացն ու փողը. կ'ուզեմ, տուն զառնալէ առաջ, հայ ուսանող մը ուրախացնել: Ինդրեմ, մի՛ մերժէք, երջանիկ պիտի ըլլամ... Գիտեմ փող ունէք, բայց երբ զուք ձեր փողով գնէք երախայի հագուստը, ես երջանիկ ըլլալու հաղիւ թէ պատճառ ունենամ...

— Շնորհակալութիւն, աղբէր ջան, չը – նորհակալութի՛ւն, բայց վերջը իր հայրը կը բարկանայ:

Տեսայ որ ճար չկայ, հագուստը գնե – լու մտքէն հրաժարեցայ ու բանկոնիս զրպանէն զրիչս հանելով՝ տուի երախային: Բացի իր ափը՝ ու զրի մէջը:

— Նուէր է հեռու տեղերէ եկած մօրեղբայրէն, ըսի:

Չկրցին առարկել, բայց դեռ կը վա – րանէին:

— Եղածն է՞նչ է որ, ըսի:

— Դուք ո՞ր հիւրանոցում կը մնաք:

— Արմենիայում:

— Ո՞ր համարում:

— Վեց հարիւր եօթում:

— Ազէ՛կ, Վարդանիկ, լա՛ւ միտք պահէր 607 համարը:

— Մնաք բարով, ըսի ձեռքս երախայի դլխին դնելով:

— Բարով գնաք:

Գացի:

Իրիկունը, ճաշելէ ետք, թուլցած՝ երկարեր էի անկողնիս վրայ, երբ մէկը զղուշութեամբ մատնահարեց դրանս վրայ:

— Ա՛յո՛, մտէ՛ք:

Մտան:

Երկու երիտասարդ կիներ էին: Մէկը ճանչցայ. ցերեկին տեսեր էի զինք ու խօսեր հետը. միւսը՝ որ ժպտելով կը յառաջանար, անծանօթ էր ինծի:

— Ես, ըսաւ իր պզտիկ, նուրբ ձեռքը ինծի երկարելով, Զալիկ Վարդանիկի (որուն հանդիպել էք ցերեկը) հօրաքոյրն եմ:

— Ուրախ եմ ծանօթանալու համար, ըսի, ու անմիջապէս մտքէս անցաւ՝ թէ ասոնք ինչո՞ւ եկան... Զըլա՛յ թէ ետ բերած ըլլան զրիչը:

Վարդանիկի հօրաքոյրը սեղանիս վրայ դրաւ վարդադոյն, կարճ մոմերով մոմակալ մը, ու մեծկակ դիրք մը երկարեց ինծի:

— Սրա մէջ Հայաստանի ամէն բանը կը գտնէք, ըսաւ, լաւ, օգտակար ու հաղուագիւտ դիրք է: Երեւանցիք լաւ դիրքը տաք հասի պէս կը յափշտակեն:

— Ա՛յո՛, դիտեմ. անգամ մը տեսայ որ պոչ բռնած են զրաւաճառի մը կրպակին առջեւ. մօտեցայ իրենց ու հարցուցի, թէ ի՛նչ բանի կը սպասեն: Պատասխանեցին թէ «մի լաւ դիրք է զալու եւ կ'ուզեն սպառելուց առաջ գնել»: Զարմացայ: Ո՛չ, ապչեցայ: Հացի, միսի, սուրճի ու կարագի համար պոչ բռնելը տեսեր ու լսեր էի, բայց դրքի՞ համար... Դրքի համար պոչը տեսնելու համար՝ Հայաստան պէտք է զայի: Հայաստանի դրող – ները բախտաւոր են, եզրափակեցի, ջանալով ձայնիս մէջ նախանձի չեշտ դնել:

— Եթէ յետագային դժուարանաք որեւէ դիրք գտնել, դիմեցէ՛ք ինծի. ես աշխատում եմ մի հիմնարկի մէջ՝ որ դիրքութիւններ ունի ու ես կ'օգտուեմ այդ դիրքութիւններից:

Խոստացայ, առիթը ներկայանալու պարագային, դիմել իրեն:

— Ահաւասիկ հասցէս, ըսաւ թղթիկի կտոր մը երկարելով ինծի:

— Գիրքը լա՛ւ, կ'ընդունիմ հաճոյքով, ըսի անոնց դառնալով, բայց սա մի՞սը:

— Ոչինչ, մի փոքրիկ յուշանուէր է:

Քիչ մըն ալ նստեցան, ու յետագային Հայաստանի մէջ հրատարակուող որեւէ դիրք ինծի համար հայթայթելու իրենց խոստումը նորոգելէ վերջ, ելան զացին:

Հաղիւ անոնք մեկնած էին, սենեկակիցս՝ Ցակոբ, մտաւ ներս:

ՅՈՒՇԵՐ

ՄԻՀՐԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Քառորդ դար անցաւ այն օրէն, երբ մարդակերպ դազաններ՝ անգթօրէն խողխողեցին Միհրան Փափազեանը եւ իր ընտանիքը:

Քառորդ դար անցաւ: Եւ սակայն, բնաւ չմոռցուեցաւ ան: Ընդհակառակն, միշտ յուզումով ու կարօտով յիշուեցաւ, որովհետեւ, պատանեկութենէ մինչեւ դառնադէտ մահը, ունեցած զործունէութիւնը, անմոռանալի եւ յաւէտ յիշատակելի հետքեր ձգած են դինք ճանչցողներու մտքին ու սրտին մէջ:

1910ին, Աստիպազարի կեդր. վարժարանը սկսաւ յաճախել դեղեցիկ, խնդուն երես եւ սրամիտ պատանի մը:

Շուտով իմացանք որ, հանրային պարտուց վարչութեան նոր հնտաբոյժ քննիչ Երուանդ էֆէնտի Փափազեանի տղան է եւ անունը Միհրան:

Այն ատենուան համար, բարձր պաշտօնատարի մը տղան ալ եթէ եղած չըլլար, Միհրան չատ չուտով պիտի դղայ – նէր իր ներկայութիւնը:

Ի բնէ զուարթ եւ ընկերասէր, ամէնուն հետ սկսաւ մօտիկ յարաբերութիւն մշակել:

Միրուեցաւ ամէնուն կողմէ եւ իր ընկերակցութիւնը փնտռուեցաւ ամէն դործի մէջ:

Շատ մեծ յատկութիւն ունէր առաջնորդելու ազդային եւ մաքուր զաղափարականով: Եւ այդպէս ալ չարունակեց զործել մինչեւ մահ, առանց ընկրկելու որեւէ դժուարութեան առջեւ:

Իր բարձր ընդունակութիւններուն չը – նորհիւ, դասերու մէջ առաջիններէն էր եւ ուսուցիչներու սիրելին:

Օտար լեզուներու սիրահար, զպրոցին մէջ սորված ֆրանսերէնէն զատ, ինքնախաւտութեամբ սորվեցաւ անդլերէն, հրէերէն, էսփերանթօ, յունարէն, գերմաներէն եւ իտալերէն:

Աչակերտական չարժումներու զեկավարներէն էր, դասախօսութիւններէն մինչեւ մարզանք եւ թատերական ներկայացումներէն մինչեւ երգչախումբ ու... դասագրել, եւայլն:

Միհրանի հրապարակային առաջին ատենախօսութիւնը՝ կարելի է նկատել 1912ին, մեր ընկերներէն փոքրիկ Գոնտուրաճեանի վրայ խօսած զամբանականը:

Այս պատանին — Գոնտուրաճեան — դատագրօրէն սպաննուած էր Թուրքերու եւ Պոշնակներու կողմէ:

Միհրան չատ յուզիչ զամբանական մը խօսեցաւ եւ առատ արցունք թափել տուաւ բոլոր յուպարկաւորներուն:

Երկրորդ ելոյթը Միհրան ունեցաւ 1913ին:

Այս թուականին Արմաչի զպրեվանքին ու մեր վարժարանի աչակերտութեան միջեւ տեղի ունեցաւ վիճաբանական հատքոյթ մը:

Իւրաքանչիւր վարժարանի երեքական աչակերտ պիտի վիճաբանէին պատեբազ

— Եադուպեա՛ն, ըսի վրան յարձակած պէս, երբեմն մեր անմխիթարանութիւնը, յիմարութիւնը, նեղմտութիւնը, անհանդուրժողութիւնը, եսասիրութիւնը ու նման սոորնութիւններ տեսնելով, կ'ամբընամ Հայ ծնած ըլլալուս համար ու կը փորձեմ բարձրանալ տանիք եւ պոռալ թէ «կը հրաժարիմ Հայութենէ»... Բայց, յանկարծ բան մը կը պատահի, անսպասելի անկիւնէ մը լոյս մը կը ծագի ու ես կ'ամչնամ իմ մտքերէն...

Ցակո՛բ ախպէր, մեր ժողովուրդը իր թերութիւններն ունի, բայց խորքին մէջ ազնուական, աչքը կուչտ ժողովուրդ է, իր Արարատին պէս հպարտ...

— Նորէն բա՛ն մը պատահած ըլլալու է, լեղուդ բացուեր է ու փիլիսոփայել սկսար:

— Նստէ՛ որ պատմեմ:

Նստեցաւ ու պատմեցի իրեն՝ ցերեկին եւ իր զալէն առաջ պատահածները:

— Իրաւո՛ւնք ունիս, ըսաւ դիս մտիկ ընելէ վերջ:

— Դեռ իմ իրաւունք չունենալս չըբռնեցիր, ըսի:

— Եղբայր, համեստ ըլլալն ալ ուրի՛շ բան է...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԺՈՐԺ ՔՈՉԻԱՔ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Պաշարեալները երբ բանալու վրայ էին երկաթեայ դուռը, որ վարպետութեամբ թաքնուած էր Թուփերու թաւուտքին խորը, յանկարծ ամպերը սկսեր էին ցրուիլ եւ լուսինը ցոյց կուտար իր դէմքը իր բովանդակ չողով:

Ամէնուն աչքերը ուղղուեցան դէպի երկինք, յուսահատութեամբ եւ տխուր, դէպի երային լուսաչող աստղին զանդաեալու արտայայտութիւնով:

— Զարիք մըն ալ դուն ես, լուսի՛ն. չէի՞ր կրնար կէս ժամ մը եւս մնալ ամպերուդ ետին, որպէսզի փրկուած ըլլայինք:

Ոմանք ալ կը մրմնջէին.

— Մեր կորուստը Տիրոջ կամքն է. այլեւս փրկութիւն չկայ մեզի համար:

Բայց չուտով ատուգեցին թէ նոյնինքն լուսինն էր իրենց փրկարարը:

Իրենցմէ մէկը ձիշդ նոյն պահուն նըշմարեց, որ Թուրքերու կարեւոր խումբ մը կը զանուէր պարտէզին մօտ: Այդ խումբը այնքան մօտ էր, որ նեռերը չատ դիւրաւ կրնային հասնիլ իրենց: Եթէ պաշարեալներու երկիւղած ուշադրութիւնը բոլորովին լարուած չըլլար վտանգին վրայ, այդ պահուն անպատման պիտի մըտածէին, թէ դնչուն դաւաճանած էր իրենց, քանի որ Թուրքերը ատուկիւ կը դէպերէին ճիշդ այն անցքին մօտ, ուրկէ ինք յաջողեր էր մտնել վանք:

Սակայն Սամոլ փորձառու խորամանկ մը ըլլալով, չուտով կրնար բարդ խըն – դիրները կարդադրել, եւ դժուար չեղաւ իրեն համար բացատրել, թէ թշնամիները ի՛նչպէս հոն կը դանուէին:

Ապահովաբար Թուրք պահակ մը նըշմարած էր զինքը, երբ կը բանար պարտէզին դաղտնի դուռը: Եւ հիմա Թուրքերը կը պատրաստուէին ծածուկ սպըրդիլ ճիշդ նոյն անցքին մէջ, մտնելու համար մենաստանէն ներս:

— Առաջին՝ ազուէսը կը մտնէ ծուղակէն ներս, ըսաւ Սամոլ, անկասկած նախ իրենց պետը պիտի մտնէ, իսկ մենք...

Եւ չարունակեց իր խօսքը ու անմիջապէս նշան մը տուաւ չուրջիններուն, որ հեռանան անշշուկ եւ դիրք դրաւեն պատերուն վրայ: Որովհետեւ քաջ գիտէր, թէ Թուրքերը այդ անցքէն ապատ ներս մտնելու համար, անդին, ամէն կողմերէն յարձակում պիտի զործէին վանքին վրայ:

Քիչ առաջ ոչ ոք պիտի հետեւէր իր հրամաններուն, բայց սկսած էին լսուիլ տարօրինակ աղմուկներ, ժխոր ու վայնասուն պատին անդիի կողմէն, որով ամէնքը տարտափահար կը վազէին դէպի հրահանգուած վայրը: Սակայն մեծ մասը մնաց նոյն կէտին վրայ, չըթապատած Սամոլն ու Քողիաքը:

Շատ չանցած երկաթեայ փոքր դուռը տեղի տալով ճնշումին՝ բացուեցաւ եւ ենիչէրիներուն պետը ոտք կոխեց վանքին մէջ: Իր զինուորները բոցեղէն ջահերով կ'ուճապարէին հետեւիլ իրեն, նեղ անցքին մէջ դիրար հրմշակելով:

Բայց հաղիւ թէ հուժկու ենիչէրին ներս էր մտած երեք ընկերներով, դնչուն եւ մէկ քանի սպասաւորներ, որ պահուըտած էին խաւարին մէջ, յանկարծ եւ սաստիկ ուժգնօրէն զոցեցին երկաթեայ դուռը, ու մուտքին վրայ գտնուղ երկու Թուրքերու դլուխները չախչախուեցան:

Պայքար մըն է սկսաւ սպասաւորներուն եւ ներս մտած չորս Թուրքերուն միջեւ, բակին մէջ: Հակառակ որ վանքին մարդիկը չատ աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնէին, չէին յաջողեր սակայն մերձենալու սարսափազդու ենիչէրիին, որ բաժնուած ըլլալով իր խումբէն եւ ընկերներէն, չատ աւելի զաժան եւ վայրագ էր զարձած իր թշնամիներուն դիմաց:

Ահաւոր ձայներ կը լսուէին մենաստանէն ամէն կողմերէն: Ներքնացքին մէջ

հրացանները, ատրճանակները, ժխոր ու վայնասուն պատին անդիի կողմէն, որով ամէնքը տարտափահար կը վազէին դէպի հրահանգուած վայրը: Սակայն մեծ մասը մնաց նոյն կէտին վրայ, չըթապատած Սամոլն ու Քողիաքը:

Շատ չանցած երկաթեայ փոքր դուռը տեղի տալով ճնշումին՝ բացուեցաւ եւ ենիչէրիներուն պետը ոտք կոխեց վանքին մէջ: Իր զինուորները բոցեղէն ջահերով կ'ուճապարէին հետեւիլ իրեն, նեղ անցքին մէջ դիրար հրմշակելով:

Բայց հաղիւ թէ հուժկու ենիչէրին ներս էր մտած երեք ընկերներով, դնչուն եւ մէկ քանի սպասաւորներ, որ պահուըտած էին խաւարին մէջ, յանկարծ եւ սաստիկ ուժգնօրէն զոցեցին երկաթեայ դուռը, ու մուտքին վրայ գտնուղ երկու Թուրքերու դլուխները չախչախուեցան:

Պայքար մըն է սկսաւ սպասաւորներուն եւ ներս մտած չորս Թուրքերուն միջեւ, բակին մէջ: Հակառակ որ վանքին մարդիկը չատ աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնէին, չէին յաջողեր սակայն մերձենալու սարսափազդու ենիչէրիին, որ բաժնուած ըլլալով իր խումբէն եւ ընկերներէն, չատ աւելի զաժան եւ վայրագ էր զարձած իր թշնամիներուն դիմաց:

Ահաւոր ձայներ կը լսուէին մենաստանէն ամէն կողմերէն: Ներքնացքին մէջ

դտնուղ Թուրքերը տապարներու ծանր հարուածներով կը ծեծէին փոքրիկ դուռը, մինչ ներսէն պայքարողները դէմ դրած էին անոր, որպէսզի տեղի չտար: Պետը նոյնպէս իր կողմէն կը պոռչտար, իր երեք ընկերներուն հետ, քալալերէ՝ լու համար դուրսը մնացած իր զինուորները եւ ապահովելու համար զանոնք, որ ինք զեռ կենդանի էր:

Դարձեալ դնչուն եղաւ որ կարողացաւ վերջ դնել ներքին կռիւներուն. մօտենալով ենիչէրիին, ճկունութեամբ ոտքը անցուց անոր ոտքերուն եւ զլխանց զայն:

Հսկայ մարմինը զլորեցաւ զետին, եւ այն ատեն միայն զօրեղ բազուկներ զրաւեցան զինքը անվտանգ դարձնելու համար: Ապա միւս երկուքը եւս փաւեցան զետին:

Հակառակ որ, չնայած իր տարիքին, Սամոլ զեռ արջի պէս ուժով էր, բաւական դժուար եղաւ չղթայահարելը փրփրեալ ենիչէրին, որ, ինչպէս դնչուն լաւ գիտէր, ուրիշ մէկը չէր, եթէ ոչ ժորժ Քողիաքը:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՃԻՔ

(51 – Շար.)

ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԱԺՎԱԿ

ՈՒՂԻՂ

ՓՈՍՏ

Իր ներկայ ձևաչափով ու բովանդակությամբ «Յունաք» հանդեսը լույս տեսավ 1923 թվականի հունվարին, որպես Հայ Գրողների Միության պաշտոնաթերթ։ Այդ ժամանակ հանդեսի խմբագրական կոլեգիան կազմում էին Ավետիք Իսահակյանը, Եղիշե Չարենցը, Գուրգեն Մահարին, Հակոբ Օշականը, Ալեքսանդր Ծատուրյանը, Ռուբեն Զարդարյանը, Ռուբեն Սևակը, Հրաչյա Քոչարը, Ալեքսանդր Թամանյանը, Ալեքսանդր Սպենդիարյանը, Ստեփան Զորյանը, Ռուբեն Դարբինյանը, Ալեքսանդր Մյասնիկյանը, Ալեքսանդր Շիրվանզադեն, Ալեքսանդր Ծատուր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Թորոս Սալըրեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Սալըրեան, Տիկին Վիրժինի Սալըրեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդըստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԷՕԺԷՆԻ ՍԱԼԸՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Բէիզեան)

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Համբարձում Գաբրիէլեանի մահուան տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ա. Աւետիսեանէ 20 Ֆր., ինչպէս նաեւ նոյն նպատակին համար Հ. Կոթողեան, Հ. Օրմանճեան, Գ. Տէօքմէճեան, Գ. Մատօեան, Մ. Վեզիրեան, Կիւլէսէրեան եւ Ոմն տասնական Ֆր.:

× Դեկտ. 14ի շնորհակալիքին մէջ Քըզըրեանը՝ կարդալ Տէր եւ Տիկին Հրաչ Գըրմըզեան:

×

Մարսէյլի Անոյշ օփերայի ներկայացման յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է, առ ի քաջալերութիւն Մայիսին տրուելիք բացառիկ ներկայացման.— 5000 Ֆր. Պ. Արշամ Պապայեանէ եւ 2000 Ֆր. Պ. Տարօն Պօղոսեանէ:

ՆՈՒԷՐ

Նիսէն Տիկին Ֆիլոր Փափազեան 50 Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին Գրիգոր Չերչեանի կսկըծալի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Մարսէյլէն Պ. Յակոբ Փափազեան իր զաւկին Նուպարի ամուսնութեան ուրախ առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ Ս. Մուրատեան վարժարանին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արմ. Գույումճեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ողբացեալ եղբօր՝ Յովհ. Գույումճեանի մահուան առթիւ:

×

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Զաքոյեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Արշալոյս Միքայէլեանի, Օրիորդներ Ալիս եւ Աննա Միքայէլեանի, Տէր եւ Տիկին Շարլ Միքայէլեանի եւ աղջկան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Միքայէլեանի, այրի Տիկին Մարտիկեանի (ծնեալ Միքայէլեան), Կոփոյեան ընտանիքներու (Ամերիկա), եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ Մարտիրոս Միքայէլեանի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 20 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 12րդ տարելիցին առթիւ, Հոգաբարձութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, որոնց համար կը յայտնէ սրտագին շնորհակալութիւններ.—

Պ. Ս. Պալապանեան 2000 Ֆր. Պ. Ժ. Չիլինկիրեան 250, Պ. Հ. Պալեան (Վերսայլ) 200, Տիկին Մառի Մարտիկեան, պատարագիչի ամբողջական զգեստ մը:

×

Ողբացեալ Վազգէն Տօղրամաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ, իր Շաւիլաբնակ ընկերներէն 700 Ֆր.:

Ա Զ Դ

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Լիոնի մասնաճիւղը հաճոյքով կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջակայից հայ երիտասարդութեան հայերէն դասերու վերսկսումը, Հինգշաբթի երեկոները ժամը 8,30էն սկսեալ, Գրականութեան եւ Գիտութեան համալսարանը սալ Ժորտան, Ռիւ Ռօլէն, Լիոն: Օգտուիլ փափաքողները կրնայ ներկայանալ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Կիրակի (21 Դեկտ.) կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Զատիկեանի սրճարանը:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8,30ին սովորական հաւաքատեղին:

ՏԵՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Դաշտի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Չորեքշաբթի, 24 Դեկտ. Ճրագալոյց: Ժամերգութիւն ժամը 17ին: Զայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ ժամը 18ին:

Հինգշաբթի 25 Դեկտ. Ծնունդ: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

Կիրակի 11 Յունուար, հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16ին Յովհ. Վրդ. Փարթամեան պիտի պատարագէ Վալանսի Ռիւ Մատիէ տը Մոնժօ մայրապետներու մատրան մէջ:

Արարողութեան կը նախագահէ
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

որ պիտի ներկայացնէ նաև Վալանսի նոր հոգեւոր հովիւը՝ Յովհ. Վ. Փարթամեան շրջանի Հայութեան:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ զալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ զան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր.. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները եւ անդամակցութիւն փափաքող հայրենակիցները անխտիր, այս Շաբաթ ժամը 21ին, հայրենակից Քէֆէլեան Հայկազունի բնակարանը, 15 Ռիւ տիւ Համօ, Փարիզ 15րդ Ա. յարկ, Մէթրօ Փորթ տը Վերսայլ: Խիստ կարեւոր օրակար՝ սանուհիներու վերաբերեալ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս Շաբաթ (Դեկտեմբեր 20) ժամը 16ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Օրակարգ՝ Կապոյտ Խաչի պատգամաւորական ժողովի զեկուցում:

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ
Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան, Կիրակի 21 Դեկտ. ժամը 13ին, Ռէսթօրան «Լը Կավոշ», 3 Ռիւ Ռուժմոն Փարիզ 9րդ, նախագահութեամբ Օրիորդ Ատրինէ Տատրեանի:

Նոյն առթիւ տեղի պիտի ունենայ Հարենց Մրցանակի 1969 թուականի յատկացումը բանաստեղծ Զանգուի:

Գեղարուեստական բաժին: Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հ. Տարօնեանի 12, Ռիւ Ռոշամպօ Փարիզ 9րդ հեռաձայն 878-64-57:

Ճաշագին 25 ֆրանք

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

«Սօսի» պարախումբի վարչութիւնը կազմակերպած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ իր ղեկավար – հիմնադիր՝ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի եւ ատենապետ Պր. Ժաք Օհանեանի իրենց պարգեւատրութեանց առիթով, այս Շաբաթ (20 Դեկտ.) երեկոյ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտեան 2ը, Մարի Նուպար Հայ Ուտանողական տան մէջ՝ 57, Պուլվար Ժուրտան, Փարիզ 14րդ:

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսական Ֆոլքլորիք խումբերու Ազգ. Միութեան հիմնադիր – տնօրէն՝ Պ. Կորոն եւ Միութեան նախագահ Պ. Պրիւլէ:

Ընդունելութեան պիտի յաջորդէ պարանցիկ երեկոյթ մը:

Կը հրաւիրուին պարախումբին համակիրներն ու գնահատողները:

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Ֆրանք:

ՃԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները իր կազմակերպած ճաշին, որ տեղի կ'ունենայ Օթէլ Նասիոնալ Ռութ տը Սէյոն, Արտէշ, Չորեքշաբթի 24 դեկտեմբեր իրիկուն ժամը 9ին:

Հայկական երգ եւ պար
«Կռունկ» նուագախումբ
Եւրոպական պար

ORCHESTRE JACK KOJA

Արձանագրութիւններ մինչեւ Դեկտ. 20 Պարոն Կօշկարեանի մօտ

Boucherie, 24 Rue Bouffier, Valence
Tél. : 43-25-26

եւ Պր. Վաղարշ Կարսեան
Tél. : 43-29-11

Ճաշին գինը 45 ֆրանք է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարը՝ գործ մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Երգչախումի անդամներուն,
17 Ռիւ Պլէօ,
Հրանդ – Սամուէլ գրատուն:
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԹԻՐՈԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԱՐԵՒՈՏ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ
Մեկնում Դեկտ. 22ին, վերադարձ Յունուար 3ին:

ԹՐԷՆՍ (1214 մեթր), նոյն պանդոկին մէջ: Դահուկի դպրոց, կօշիկ դահուկ վարձելու կարելիութիւն: Պանդոկ՝ Ցում Վինըռ, հանգստաւէտ, տաք ջուր, ամէն սենեակի մէջ, լաւ ճաշ, շատ հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

431 ՖՐԱՆՔ

Սահմանափակ տեղեր: Անմիջապէս արձանագրուիլ– Կանխավճար՝ 50 Ֆրանք, մնացեալը Դեկտեմբեր 11ին:

×

Ուրիշ ճամբորդութիւն մըն ալ:
ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 22ին, վերադարձ Յունուար 31ին:

395 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 Ֆրանք, մնացեալը Յունուար 12ին:

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերներ), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 Ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1970-Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ
«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ (1929–1970) Այս տարի ձօնուած՝ սիրով եւ երախտագիտութեամբ, մայր կուսակցութեան՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ:

Խնամուած եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր եւ մաքուր տպագրութիւն: Ազգային, պատմական եւ յեղափոխական դէմքերու եւ դէպքերու մասին հակիրճ տեղեկութիւններով: Ինչպէս նաեւ՝ ազգային ու կրօնական տօներու եւ պատմական կարեւոր թուականներու յիշատակութեամբ: Բազմաթիւ նկարներով զարդարուած գեղեցիկ հրատարակութիւն մը: Անխտիր բոլոր հայ ընտանիքներու պատին լաւագոյն զարդը եւ մտերիմ բարեկամը: Իր տեսակին մէջ՝ եզակի գործ մը:

Այս տարուան օրացոյցին կողքը զարդարող խորհրդանշական գեղեցիկ նկարը պատրաստած է Մարսիլահայ ծանօթ նկարիչ Պ. Ալէն–Ազատ Արզումանեան:

Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք

Ապսպրանքներու համար անմիջապէս դիմել հետեւեալ հասցէին.

Monsieur HOVSEPIAN G.
51, Bld. des Grands Pins 13- Marseille (10e)
C.C.P. 2542-89 Marseille

Բոլոր ապսպրանքները եւ դրամական առաքումները կատարել միայն ու միայն վերեւ նշանակուած հասցէին:

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 20 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·694 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.694

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԿԻԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Տարեվերջի առթիւ հաշուեկշիռ ներկայացնել չէ մեր նպատակը:

Սակայն քանի որ առիթ ունեցանք խօսելու Պոլսոյ եւ գաւառի մասին, կ'ուզենք անգամ մը եւս անդրադառնալ հարցին եւ տեսնել թէ ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէ յամի Տեառն 1969:

Պոլսահայ թերթերը շատ քիչ անգամ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն ներքին գաւառներու մասին: Ցիրուցան Հայեր կ'ապրին կարգ մը գլխաւոր քաղաքներու մէջ — Կեսարիա, Անգարա, Տիարպէքիր, Խարբերդ, Սեբաստիա, Մալաթիա, Եւն., մաս մըն ալ գիւղերը: Ո'չ մէկ վիճակադրական տեղեկութիւն ունինք անոնց համրանքին մասին:

Անատոլուի մեր բեկորները ո'չ դպրոց ունին, ոչ ալ՝ եկեղեցի, բացի քանի մը տեղերէ, ինչպէս Կեսարիայէն, ուր կայ եկեղեցի մը եւ քահանայ: Պոլսոյ Պատրիարքարանը երբեմն վարդապետ մը կամ քահանայ մը կը ղրկէ գաւառ՝ հոգեւոր մխիթարութիւն տալու համար հայ հաւատացեալներու, — երախաներ մկրտելու, գերեզմաններ օրհնելու, տնօրհնէնք կատարելու, եւայլն:

Շնորհք պատրիարք Գալուստեան, բնիկ Եոզղատցի, որ շատ լաւ թուրքերէն կը խօսի, այս տարի այցելեց գաւառ, պետական իշխանութեանց թոյլտուութեամբ, մօտէն ծանօթանացաւ տեղւոյն Հայերու վիճակին, անոնց ցաւերուն. եւ պահանջներուն: Սակայն անշուշտ իր միջոցները հնարաւորութիւ չէին տար գոհացնելու անոնց կարիքները: Ո'չ դպրոց կրար բանալ նոր սերունդին հայերէն սորվեցնելու համար, ո'չ իսկ կրնար եկեղեցի ու քահանայ ապահովել տարեցներուն:

Կարմիր ջարդ չկայ հանրապետական Թուրքիոյ մէջ, սակայն սպիտակ ջարդը աւերներ կը գործէ: Ցարդ քանի մը տասնեակ երիտասարդներ միայն փրկուած են օտարացումէ, շնորհիւ Սկիւտարի դըպվանքին: Կը փրկուին նաեւ անոնք, որ միջոցը կը գտնեն Անատոլուի խորերէն խուսափելով Պոլիս ապաստանիլ հազարումէկ դժուարութիւններով:

Այլեւս պատմութեան կը պատկանի հին Պոլիսը, որ հայկական մշակոյթի ոստան մըն էր, լոյսի վառարան մը: Հայ միտքն ու հայ արուեստն է որ ծաղկեցուցած էին Օսմ. Կայսրութեան մայրաքաղաքը: Հայ ճարտարապատներ կառուցած էին սուլթաններու պերճաշուք պալատները: Հայ արուեստագէտ դերասաններն են, որ հիմնած եւ զարգացուցած էին թրքական թատրոնը: Հայ երաժիշտներն են, որ յօրինած էին արեւելեան եղանակները:

Այսօր դարձեալ Պոլսոյ մէջ է, որ համախմբուած է Հայութեան մնացորդացը: Հին սերունդի աւանդութիւնները այսօր ալ կը շարունակուին մեծ մասամբ Վոսփորի ափերուն վրայ, օրէնքին թոյլ տըւած սահմաններուն մէջ:

Ազգային Պատրիարքարանը կը պահէ իր գոյութիւնը, սակայն շատ սահմանափակ իրաւասութիւններով: Ջնջուած է Ազգային Սահմանադրութիւնը: Չկայ Ազգային Երեփոխանական Ժողով: Զայն փոխարինելու կոչուած Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան ձեռքերն ալ կաշկանդուած են: Թաղական Խորհուրդները հակակշռի տակ կը գործեն:

Ուրախալի երեւոյթ է սակայն, որ Պոլսոյ մեր հայրենակիցները ունին 35 եկեղեցի, 26 դպրոց, մէկ հիւանդանոց եւ քանի մը որբանոցներ: Պետութիւնը որոշ օգնութիւն կ'ընէ Ս. Փրկիչի Ազգ. Հիւանդանոցին, սակայն ո'չ մէկ նպաստ կուտայ հայկական վարժարաններուն: Պոլսահայերը իրենց նիւթական զոհողութեամբ է, որ կը մատակարարեն դպրոցները, եկեղեցիներն ու ազգային հիմնարկութիւնները:

Դժբախտաբար սակայն, ինչպէս դիտել տուինք, հայերէնը կը մարտիրոսանայ Պոլսոյ հայկ. վարժարաններուն մէջ: Ազգին վարիչները կը գանգատին, որ տակաւին ուսուցիչներ ունին, որոնք հայերէն այնքան լաւ չեն գիտեր: Ատոր պատճառներէն մէկն ալ ա'յն է, որ հայ ուսուցիչները լաւ չեն վճարուիր:

Ազգային կեանքը սահմանափակուած է եկեղեցիներու շուրջ: Պոլսոյ երկու օրաթերթերը, հետեւելով հին օրերու սովորութեան, եւ քիչ մըն ալ չափազանցելով, երկար սիւնակներ կը յատկացնեն պատարագներու, մատաղօրհնութեանց, դպրաց դասերու գործունէութեան, հոգեւորականներու քարոզներուն եւայլն: Ինչպէս ժամանակին յաճախ ակնարկուած է այս սիւնակներուն մէջ, «փանկալ»ը առաջնակարգ դեր կը խաղայ Պոլսոյ ազգային կեանքին մէջ:

Բարեբախտաբար հասած է նաեւ սերունդ մը, որ կը փորձէ ջահը վառ պահել: Գրական փորձեր կը կատարուին: Երիտասարդական եւ Սանուց միութիւններ, գեղարուեստական կազմակերպութիւններ — երգչախումբ, եւայլն — կը ջանան որոշ թարմութիւն մտցնել, նոր աւիշ ներարկել թմրելու հակամէտ հոգիներու մէջ: Դասախօսութիւններ, այցելու արուեստագէտներու համար յաճախակի սարքուած համերգներ ու հաւաքոյթներ ցոյց կուտան, որ ազգային ոգին տակաւին վառ ու կենդանի է այնտեղ: Ինչ որ մխիթարական երեւոյթ մըն է ներկայ անստոյգ օրերուն մէջ:

Հակառակ ստեղծուած աննպաստ պայմաններուն, մեծապէս գնահատելի են ազգային դիմագիծը անվթար պահելու ուղղութեամբ կատարուած ջանքերը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԼՊՐԻԽԹԻ ՆԱՄԱԿԸ ՀԱՅՆՄԱՆԻ

Արեւելեան Գերմանիոյ երկու բանագնացներ Պոն երթալով, Դաշնակցային Գերմանիոյ նախագահ Հայնըմանի յանձնեցին Ուլպրիխթէն նամակ մը: 18 տարուան մէջ առաջին անգամն է, որ Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետը պաշտօնական գիր մը կը ղրկէ Արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահին:

Ուրբաթ օր յայտնի չէր, թէ ի'նչ գրած է Ուլպրիխթ, քանի որ Պոն հրատարակած չէր նամակը, յամենայն դէպս, Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ «պիտի պատասխանենք Ուլպրիխթի»:

Լաւատեղեակ շրջանակներու համոզումով, Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետը յիշեալ նամակով կ'առաջարկէ Պոնի բանակցիլ 1970ի ընթացքին՝ բարելաւելու եւ բնականոն դարձնելու համար երկու Գերմանիաներու յարաբերութիւնները, միջազգային օրէնքի տրամադրութեան համաձայն:

Պոն ցայսօր մերժած է տէ եուռէ ճանչնալ Արեւելեան Գերմանիան, և ոչինչ մըտածել կուտայ, թէ այժմ տրամադիր է նման քայլ մը առնելու: Այնուամենիայնիւ, Դաշնակցային կառավարութիւնը ներկայիս աւելի ճկուն դիրք մը որդեգրած է: Ամէն ինչ մտածել կուտայ, թէ Պոն առանց ճանչնալու Արեւելեան Գերմանիան, տրամադիր է միջազգային օրինական յարաբերութիւն հաստատելու Արեւելեան Գերմանիոյ հետ. նման յայտարարութիւն մը արդէն կատարեց Պոնի կառավարութեան բանբերը, առջի օր:

Այժմ հարց է, թէ Ուլպրիխթ պիտի գոհանա՞յ այսքանով: Հաւանական չի թըւիր:

Արեւելեան Գերմանիոյ զոյգ բանագնացները իրենց առաքելութիւնը կատարեցին, երբ իրենց երկրի Խորհրդարանը վաւերացուց որոշում մը, ըստ որուն Արեւելեան Գեմանիա կը փափաքի յարաբերութիւններ հաստատել Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ՝ խաղաղ համակեցուցութեան հիման վրայ, ինչպէս նաեւ միջազգային օրէնքով ընդունելի համաձայնագիրով:

Արեւելեան Գերմանիոյ ձեռք առած այս նախաձեռնութիւնը, շատերու կարծիքով, հետեւանք է Մոսկուայի ճնշումին Արեւելեան Գերմանիոյ վրայ՝ բարելաւելու իր յարաբերութիւնները Պոնի հետ:

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ճատրակի միջազգային մրցաշարքը վերջ գտաւ Փալմա տը Մայորքայի մէջ: Հակառակ մասնագէտներու ակնկալութեան եւ նախատեսութեան, Տիգրան Պետրոսեան չյաջողեցաւ ապահովել առաջնութիւնը: 12 կէտով ախոյեան դարձաւ Դանիացի Լարսըն, իսկ 11,5 կէտով երկրորդ հանդիսացաւ Տ. Պետրոսեան: Լրագրողներու ճատրակի Օսքարը յանձնուեցաւ Բորիս Սպասկիի: Տիգրան Պետրոսեան այժմ Փարիզ կը գտնուի, ուր կը շարունակէ իր մրցումները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ հետազօտութիւնները անիշխանական շրջանակներու մէջ: Ծայրայեղ ձախ շրջանակները «Ֆաշիստ» կը տեսնեն ամէն կողմ, ծայրայեղ աջերն ալ՝ կօշիսթ: Մինչ այդ Քոռիէռէ տէլլա Սեռան եղեռնափորձերու տպաւորիչ ցանկ մը հրատարակած է ուրկէ կը պարզուի որ 1968 Ապրիլէն 1969 Ապրիլ 19 եղեռնափորձ եղած է, ապա կուտայ մանրամասն տեղեկութիւններ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Համայնավար եւ Ընկերվարական կուսակցութիւնները միացեալ յայտարարութեամբ մը կ'ըսեն թէ խօսակցութիւններ պիտի ունենան հասարակաց ծրագիր մը պատրաստելու համար եւ այդ ձեւով նախաձեռնարկ ըլլալու ձախի միասնականութեան: Պիտի փորձեն քաղաքական համաձայնագրի մը հիմնական պայմանները գտնել ներկայ վարչակարգը փոխարինելու համար տնտեսական եւ քաղաքական ժողովրդապետութեամբ մը: Ընկերվարական երեսփոխան՝ Մոնթալա հրաժարած է կուսակցութենէն, համաձայն չըլլալով առնուած քայլին հետ: Ճշդելով իր դիրքը, ըսած է «ո'չ» Փեփոնէ, ո'չ Տոն Քամիյլօ»:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան քաղաքական Բիւրօն յայտարարութիւն մը բրած է Ռոժէ Կարօտիի նոր գրքին մասին, զոր «հերետիկոս» կը նկատէ: Գիրքը՝ «Ընկերվարութեան մեծ Անկիւնադարձը» խորագիրը կը կրէ: Ծանօթ է որ Կարօտի, համայնավար պարագլուխ դիրք ճշդեց Չեխոսլովաքիոյ առթիւ եւ իր յայտարարութիւնները դատապարտուեցան կուսակցութեան կողմէ:

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ վերջին պահուն, Դեկտ. 11ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Կոստան Զարեան:

Այս առթիւ Երեւանի մէջ կազմակերպուած է յատուկ յանձնաժողով մը յուղարկաւորութեան կարգադրութեան համար որ կատարուած է Դեկտ. 16ին: Յանձնաժողովը կազմուած է հետեւեալ անձերէ՝ Գ. Բորեան (նախագահ), Ս. Ալաջաջեան, Յ. Վարդանեան, Ա. Համեան, Ս. Մելիքսէթեան, Գ. Էմին:

×

Կոստան Զարեան ամէնէն տիրապետող դէմքերէն է արդի հայ գրականութեան եւ եթէ յաճախ մարդն ու իր գործը պէտք չէ շփոթել, այս իրողութիւնը մասնաւորաբար պէտք է նկատի առնել Կոստան Զարեանի պարագային եւ խօսիլ միայն՝ գրագէտին մասին:

Ծնած է 1885ին, Շամախի (Ադրբէյջան): Ծնունդով արեւելահայ բայց մշակոյթով արեւմուտքցի ամբողջութեամբ: Կարելի է ըսել թէ իր ամբողջ գրականութիւնը ներդաշնակութիւնն է հայ հոգիին եւ արեւմտեան արուեստին: Մանկութիւնը անցուցած է Բագու եւ ռուսական միջնակարգ կրթութիւն ստանալէ ետք, անցած է Փարիզ, ուր ստացած է իր երկրորդական ուսումը (Անիէռի գիշերօթիկ մէկ վարժարանը): Համալսարանական դասընթացքներու հետեւած է Պելժիա, իբրեւ ուսանող Գրականութեան եւ Ընկերային Գիտութեանց: Իր գրական առաջին փորձերը կատարած է Ֆրանսերէն:

1908ին Սահմանադրութենէն ետք, ռուս եւ օտար մտաւորականներու հետ գացած է Պոլիս եւ մասնակցութիւնը բերած գրական շարժումին:

Մեծ Եղեռնէն ետք, եղած է Եւրոպա: 1922ին անցած է Խորհ. Հայաստան եւ ատեն մը դասախօսած համալսարանին մէջ, բաղդատական գրականութեան մասին: 1925ին կրկին անցած է Եւրոպա եւ տարիներու ընթացքին ապրած՝ Ամերիկա, Իտալիա, Լիբանան: Վերջին տարիներուն հաստատուած էր Հայաստան:

Բանաստեղծական իր առաջին հատորը՝ «Օրերի պսակը» հրատարակած է Պոլսոյ մէջ, 1921ին: Իր գլխաւոր գործերն են՝ «Երեք երգեր» (գրուած նախ Ֆրանսերէն, ապա թարգմանած հայերէնի եւ իտալերէնի) Տատրագոմի Հարսը (վիպերգութիւն, 1930), Անցորդը եւ իր համբան, Բանկօօպը եւ մամութի ոսկրները (լոյս տեսած «Հայրենիք» ամսագրի մէջ) եւ մանաւանդ՝ Նաւը լերան վրայ (1943): Երեւան հաստատուելէն ետք, կրկին լոյս տեսած է Նաւը լերան վրայ կարգ մը յապաւումներով եւ այլափոխումներով, որոնց, ատենին անդրադարձաւ արտասահմանեան մեր մամուլը: Այս «նոր» հրատարակութիւնը սակայն, ոչ միայն նրպաստ մը չբերաւ հեղինակին ու գործին, այլ ընդհակառակն վնասեց գրագէտին համբաւին, մետասաներորդ ժամուն:

×

Կոստան Զարեանի մահով, հայ արդի գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր մեծ գրիչներէն մէկը:

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս խորագրով, Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան խիստ շահեկան յօդուած մը հրատարակած է Լ'Էօյ պարբերականին Նոյեմբերի թիւին մէջ, սեւ-ճերմակ եւ գունաւոր գեղեցիկ վերարտադրութիւններով:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

ԴՈՒԻՆ

Միջնադարեան հռչակաւոր այս մայրաքաղաքը ունեցած է մօտաւորապէս հազար տարուան ելեւէջներով լեցուն պատմութիւն մը: Ի տարբերութիւն նոյն շրջանին մէջ գտնուող Արտաշատին, որուն դիրքը դեռ վերջնապէս չէ ճշդուած, Դուինի վայրը ծանօթ է երկար ատենէ ի վեր. կը գտնուի Ազատ գետի վարի հոսանքի շրջանին մէջ: Ժամանակը, բարբարոսին աւերող ձեռքը եւ բնական ազէտները քաղաքը ջնջած են երկրի երեսէն, սակայն մեր օրերուն հնագէտներուն բահն ու բրիչը հողի խոր շերտերուն տակէն հանած են անոր երբեմնի շքեղ շէնքերուն, ամրակուռ պարիսպներու աւերակները եւ քաղաքին տնտեսական ու մշակութային կեանքին վերաբերեալ հնագիտական շատ նիւթեր:

Հնագիտական պեղումներու շնորհիւ պարզուած է, որ այս վայրին մէջ մարդը բնակած է քարէ դարու ժամանակաշրջանին իսկ, եւ անունն ալ ոմանք ենթադրութեամբ կը կապեն հոն ապրող ցեղին կամ տոհմին անունին հետ:

Դուին պատմական Հայաստանի համեստաբար լաւ ուսումնասիրուած քաղաքներէն է: Հայկական, յունական, արաբական, ասորական, վրացական բազմաթիւ վկայութիւններուն եւ մեր օրերուն կատարուած պեղումներուն շնոհիւ լուսաբանուած են Դուինի պատմութեան գլխաւոր երեսները: Փրոֆ. Կ. Ղաֆադարեանի եւ Ա. Շահնազարեանի Դուինի պատմութեան ու հնագիտութեան նուիրուած մենագրութիւններուն, Թ. Թորամանեանի, Մ. Մանանդեանի, Բ. Առաքելեանի եւ ուրիշներու աշխատութիւններուն մէջ արծարծուած են քաղաքին քաղաքական պատմութիւնը, տնտեսական ու մշակութային կեանքը եւայլն:

Քաղաքին վաւերագրական պատմութիւնը կը սկսի Դ. դարուն: Պատմահայր Մ. Խորենացիի վկայութեամբ, Արշակունի Խոսրով Կոտակ թագաւորը (330–338) Արտաշատէն ոչ հեռու, բլուրի մը վրայ իրեն համար շինել կուտայ ապարանքներ եւ, որպէսզի քաղաքին օդն ու կլիման բարելաւուին՝ տնկել կուտայ արուեստական անտառներ (Խոսրովակերտ եւ Տաճար մայրի կոչուած անտառները): Խորենացի «Դուին» անունին վերաբերեալ ունի երկու վկայութիւն, որոնցմէ մէկուն համաձայն քաղաքը կոչուած է այն բլուրին անունով, որուն վրայ Խոսրով կառուցանել տուած էր իր արքունի ապարանքները, իսկ համաձայն միւս յիշատակութեան՝ «Դուին» պարսկերէնով կը նշանակէ բլուր:

Արքունի ապարանքներու շինութենէն 120 տարի ետքն է միայն, որ աւանը դարձաւ Հայաստանի մայրաքաղաքը, Վարդան Մամիկոնեանի ղեկավարած 451ի ապստամբութենէն ետք: Դուինը շուտով կը դառնայ մարդաշատ, մասնաւորապէս Արտաշատէն գաղթած ժողովուրդին շնորհիւ: Ե. դարուն շրջանի դաւառը, որ մաս կը կազմէր Արարատեան աշխարհին, կոչուեցաւ Ոստան, կամ «Ոստան Դուինայ»:

Քաղաքը իր գոյութեան ընթացքին բազմիցս ենթարկուած է օտար նուաճողներու յարձակումներուն եւ աւերածութիւններուն: Առաջին մեծ հարուածը ըստացած է արաբական առաջին արշաւանքի ժամանակ՝ 640ին, երբ աւարառու զօրքը գրաւելով Դուինը, կը կողոպտէ զայն, կ'ոչնչացնէ 35·000 բնակիչ եւ, դերի կը բռնէ 12·000 հոգի: Այս բնոյթի յարձակումներ յաճախագէպ կ'ըլլան: Այնուամենայնիւ, մինչեւ Ը. դարու վերջին տասնամեակները Դուին երկրի անուանի քաղաքներէն էր: Անոր վարչական, քաղաքական արժէքը մեծցաւ յատկապէս արաբական տիրապետութեան սկզբնական շրջանին՝ Է.–Ը. դարերուն, երբ անիկա դարձած էր Հայաստանի արեւելեան մեծագոյն մասը, արեւելեան Վրաստանն ու Աղուանքը իր մէջ ընդգրկող Արմենիա կուսակալութեան կեդրոնը: Սակայն Ը. դարէն ետք քաղաքը աստիճանաբար կորսնցուց իր արժէքը՝ դառնալով արաբական փոքրիկ էմիրութիւն կամ ոստիկանութեան կեդրոն:

Խալիֆայութեան տկարացումով հայ ազատագրական շարժումները Թ. դարու վերջին քառորդին կը պսակուին յաղթանակով: 886ին կը վերահաստատուի քաղաքական անկախութիւնը: Բագրատունի թագաւորները չէին կրնար անուշադիր թողուլ Դուինը: Անոնք ձգտեցան քաղաքը միացնել իրենց թագաւորութեան: Ճիշդ է, որ Բագրատունիները չեն յաջողիր իրականացնել այդ ծրագիրը, սակայն Դուինի հայ եւ օտար բոլոր դահակալները ենթակայ կը մնան հայ Բագրատունիներու թագաւորութեան գերագոյն իշխանութեան եւ քաղաքն ալ ամբողջ երկրին հետ միասին կը թեւակոխէ իր աննախընթաց զարգացման ուղին: Հակառակ Թ. դարուն Դուինի մէջ տեղի ունեցած երկու կործանարար երկաշարժներուն (862 եւ893), քաղաքին զարգացումը փոքր ընդհատումներով կը շարունակուի մինչեւ մոնղոլական արշաւանքներն ու ծանր լուծին հաստատումը (ԺԳ. դար):

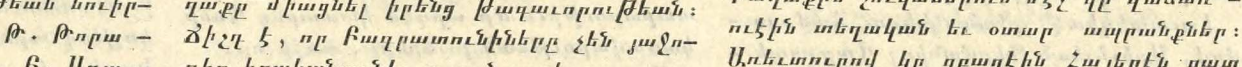

Քաղաքը իր ծաղկումի շրջանը ապրած է Ժ.–ԺԳ. դարերուն, երբ անիկա դարձած էր երկրին մեծագոյն կեդրոններէն մէկը: Այդ ժամանակաշրջանին Դուինի բնակչութեան թիւը ամէնէն համեստ հաշիւներով կը հասնէր հարիւր հազարի: Առեւտուրի, արհեստագործութեան եւ մշակոյթի մեծ կեդրոն էր: Յիշատակութիւններու համաձայն, քաղաքը կարաւաններու բարեկարգ մայրուղիներով կապուած էր դրացի եւ հեռաւոր երկիրներուն հետ (Պասկաստան, Աղուանք, Վրաստան, Բիւզանդիոն, Միջագետք): Քաղաքին շուկաներուն մէջ կը վաճառուէին տեղական եւ օտար ապրանքներ: Առեւտուրով կը զբաղէին Հայերէն զատ նաեւ Արաբները, Պարսիկները, Բիւզանդացիները, Վրացիները, Ասորիները: Հոն կային տասնեակներու հասնող քաղաքային արհեստներ՝ կաւագործութիւն, ջուլհակութիւն, զինագործութիւն, մետաղամշակութիւն, արծաթագործութիւն, ոսկերչութիւն, փայտամշակութիւն եւայլն: Կարգ մը ապրանքներ (յատկապէս բամպակէ բանուածքներ, բրուտագործական իրեր, գորգեր եւ ներկանիւթեր) մեծ հռչակ ունէին այն ատենուան շուկաներուն վրայ:

Դուինը միջնադարեան Հայաստանի մշակոյթի կեդրոններէն էր: Հոն են ծնած ու գործած բազմաթիւ դէմքեր: Գումարուած են քանի մը եկեղեցական ժողովներ: Ասոնցմէ յատկապէս նշանաւոր են 554ի եւ Է. դարու ժողովները: 554ի ժողովին մէջ վերահաստատուեցաւ Հայոց նոր տոմարը:

Ժողովին որոշումով 552 թուականը նկատուեցաւ Հայոց մէկ թիւը:

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԲԱՐՔԵՐ ՈՒ ՍՈՎՈՐՈՅԹՆԵՐ

Երբ մեր տունը հիւր մը գայ, զայն կը բարեւենք, անոր ձեռքը կը թօթվենք, կը նստինք եւ հետը կը զրուցենք, — որպիսութիւնը կը հարցնենք, սուրճ, ըմպելի կամ անոյշ կը հրամցնենք: Եթէ կը ծխէ՝ սիկարէթ ալ կուտանք, եւայլն:

Այսպէս կ'ընդունինք մենք հիւրերը: Եւ մենք ըսելով յատկապէս նկատի ունիմ մեզ՝ Հայերս, Յոյները եւ ընդհանրապէս Եւրոպացիները:

Սակայն, հիւրը այսպէս չեն ընդունիր ուրիշ ազգեր ու ցեղեր: Շատ մը երկիրներու մէջ, հիւրասիրութեան այնպիսի տարօրինակ կերպեր կան, որ հիւրը անհաճոյ անակնկալներու առջեւ կը գտնուի, նեղ կացութեան կը մատնուի:

Ճիշդ է որ կարգ մը ժողովուրդներ ալ ունին սքանչելի եւ շատ ազնիւ սովորութիւններ: Բայց քիչ է անոնց թիւը: Օրինակի համար, Հավայեան կղզիներու մէջ: Հոն, օտար այցելուներուն «բարի գալուստ» կը մաղթեն ծաղիկներով, այսինքն անոնց վիզերուն կ'անցընեն գոյնզգոյն ծաղիկներով պատրաստուած դեղեցիկ պսակներ:

— Խաղաղականի ուրիշ կղզիներու մէջ սակայն, այդպէս չէ: Կամ՝ աւելի ճիշդ, բոլորովին տարբեր է: Այն կողմի ժողովուրդները՝ ունին ընդունելութեան եւ հիւրասիրութեան շատ տարօրինակ ձեւեր, որ ոչ միայն կը յոդնեցնեն հիւրը, այլ նաեւ դժգոհութիւն կը պատճառեն անոր:

Բնիկները, հիւրին հաճելի ըլլալու եւ իրենց երկրի բարքերուն ծանօթացնելու նպատակով՝ զայն կ'առաջնորդեն երեք չորս տաճարներ, որպէսզի իրենց ձեւակերպութեամբ աղօթէ եւ օծուի իրենց միւռոնով: Ապա զայն կը տանին տուն, ու ճաթելու աստիճան կը կերցնեն ու կը խմցնեն անոր:

Ատկէ ետք, մագնիսացած մթնոլորտի մէջ, կը սկսի խրախճանքը: Երգ, պար ու դարձեալ կերուխում:

Ասիկա կրնայ տեւել երեք չորս օր: Երբեմն՝ նոյնիսկ մէկ շաբաթ:

Այս բոլորէն ետք, կրնանք երեւակայել այցելուին վիճակը, տրամադրութիւնը: Յոգնած ջղասպառ, թուլցած:

Խրախճանքի ու կերուխումի սիրահարները՝ կ'արժէ որ անդամ մը այցելեն Խաղաղականի կղզիները: Եթէ գոհ չմնան, այցելել Պորնէօ կղզին:

Այնտեղ, բնիկները, հիւրը պատուելու համար, անոր կը հրամցնեն տեղւոյն վրայ մորթուած հաւի կամ աքաղաղի տաք արիւն:

Մնացեալ արիւնով կ'օծեն հիւրին մարմինը: Սակայն, այսքանով չի վերջանար:

Մանրամասնութիւն մը եւս Պորնէոյէն չհեռացած:

Ներքին դաւառներուն մէջ, տեղացիք այնքան հիւրասէր են, որ հիւրը պատուելու համար, կը մորթեն ահագին եղներ, ջորիներ եւ ուրիշ կենդանիներ եւ ապա կը նստին կերուխումի: Կը հրաւիրեն գիւղի բոլոր մեծամեծները, դրացիները, ինչպէս նաեւ մօտակայ գիւղերը ապրող իրենց ազգականներն ու բարեկամները:

Հիւրին հետ կ'ուտեն, կը խմեն ու կը զուարճանան:

Ի վերջոյ, հիւրին կը ներկայացնեն թուղթ մը, որուն վրայ գրած կ'ըլլան եղած ծախքերը:

× Կեդրոնական Ափրիկէի մէջ այդպէս չէ: Թէեւ կերածին ու խմածին հաշիւը չեն պահանջեր հիւրէն, այնուհանդերձ, հոն ալ տարբեր բարքեր ու սովորութիւններ կան:

Հիւրին ի պատիւ երկու այծեամ կը մորթեն եւ ապա անոր կը ստիպեն որ բոպիկնայ եւ ոտքերը արիւնին մէջ թաթխէ:

Հիւրը պատուելու համար կենդանի մորթելը սովորութիւն մըն է, որ կը տիրէ գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ: Գէշը այն է սակայն, որ կարգ մը տեղեր հիւրին կը ստիպեն որ մորթուած կենդանիին միսը հում վիճակի մէջ ուտէ:

× Սումաթրա կղզիին մէջ, գոմէշ մը կը մորթեն եւ անոր սիրտը հում վիճակի մէջ կը հրամցնեն հիւրին: Նոյն պահուն, անոր վրայ, ծակ կոտոշէ մը ջուր կը կաթեցնեն:

× Քոնկոյի մէջ, հիւրի գլխուն աւելի մեծ փորձանքներ կրնան գալ:

Օրինակի համար, հիւրին կը ստիպեն,

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Քրիստոնեաներու կացութիւնը շատ աւելի վատթարացած էր, որովհետեւ երբ Թուրքեր հասկցեր էին թէ իրենց պետը ինկած էր թշնամիներուն ձեռքը, շատ աւելի կատաղութեամբ սկսած էին յարձակիլ մենաստանին վրայ: Եւ սակայն դրութիւնը հրաշքով մը փոխուած էր ի նպաստ քրիստոնեաներուն: Իրապէս, ըսպասաւորները, ափ մը մարդիկ՝ եթէ համեմատուէին անոնք յարձակողներու թիւին հետ, կռուած էին արտասովոր անվեհերութեամբ, եւ երբ արեգակը սկսած էր ծագիլ՝ Թուրքերը բարեբախտաբար նահանջած էին արդէն:

Գետակը, որ կ'անցնի վանքին կողքէն եւ կը հոսի դէպի հարաւ, այդ օր ներկուած էր Թուրքերու կարմիր արիւնով:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԵԻՎԵՑԵՐՈՐԴ

Անցքը, որուն շնորհիւ պաշարեալները յաջողած էին պաշտպանուիլ յարձակողականին դէմ, այլեւս վտանդ մը համարուելով, քանի որ ծանօթ էր արդէն թշնամիին, մասնաւոր զգուշութեամբ, ամրապէս եւ անբռնաբարելի կերպով փակուեցաւ վանքին մարդոց ձեռքով: Այս կերպով մենաստանը կը վերածուէր թէ՛ վանականներուն եւ թէ դիմադրողներուն համար, տեսակ մը բանտի եւ գաղտնօրէն այնտեղէն դուրս գալու ամէն յոյս կը կորսուէր: Այս պայմաններուն մէջ ամէնքն ալ գիտէին սակայն, որ երկարատեւ ճակատամարտներու այլեւս անկարելի էր տոկալ, վասնզի նոյն դիշերը վերջին ուժն իսկ սպառած էր թշնամին վանելու դերմարդկային ճիգերուն մէջ:

Բայց գերի բռնուած էր թուրք խմբապետը: Այս ձեռք բերուած խիստ կարեւոր արդիւնք մըն էր, բացառիկ յաջողութիւն մը, որ գնչուն, ամէնէն եռանդունը դիմադրողներուն, գիտցաւ լաւագոյնս օգտագործել: Արդարեւ, թշնամի բանակատեղին ուղարկեց երեք դերիներէն մին, յանձնարարելով անոր երթալ ու ըսել Թուրքերուն, թէ՝

— Եթէ ձեզմէ մէկը համարձակի մօտենալ վանքին պատերուն, անմիջապէս ձեր պետին գլուխը պիտի անցուի ցիցի մը վրայ եւ պիտի ցուցադրուի վանքին դրան ճակատը:

Այս սպառնալիքը բաւական եղած էր, որ Թուրքերը հանգիստ մնան բազմաթիւ օրեր, մինչեւ նոր հրահանգները ընդհանուր հրամանատարին, որ կը գտնուէր Լիուպեանայի մօտ, բանակին կարեւոր ուժին գլուխը:

Վերը, վանքին ամենաբարձր մէկ դիրքին վրայ գտնուող սենեակի մը մէջ, ձեռքերը ամրապէս կապուած՝ կը շրջէր Ժորժ Քոզիաք ենիչէրին: Իր հայրը, ծերուկ Մարքը, սրտին վրայ քար դրած, ստիպուեր էր թոյլ տալ սպասաւորներուն, որ կապկպեն իր զաւակը իր աչքերուն առջեւ, անցընեն ժանգոտած ձեռնակապեր իր սիրելի տղուն, որուն համար այնքան երկար տարիներ հեծկլտած էր ու արտասուած: Սակայն հասկցած էր թէ ուրիշ միջոց չկար:

Արցունքի մեծ կայլակներ կը հոսէին ծերունիին այտերէն վար: Իր դիմաց կը տեսնէր այն զաւակը, որուն բացակայութեան տխրութիւնը ապրեր էր այնքան երկար ժամանակ, կը տեսնէր զայն ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ ինքն էր իր երիտասարդութեան օրերուն: Իր դիմաց կը տեսնէր իր զաւակը, բայց անկարող էր արտայայտելու իր հայրական զգացումները: Եւ սակայն անիկա իր հարազատն էր, իր զաւակը, յիշատակը իր մեռած կնոջ:

Ի՞նչպէս պիտի կրնար ըսել անոր, թէ ինքն էր հայրը: Արդեօք ան պիտի ուզէ՞ր հաւատալ: Կամ պիտի կրնա՞ր գոնէ հասկնալ:

Սամոլ խոստացեր էր իրեն կարգադրել այս խնդիրը: Իրապէս այդ գործին միակ ընդունակ մարդը ինքն էր, որովհետեւ շրջանակին մէջ իրմէ զատ չկար ուրիշ մէկը որ կարենար լսելի դառնալ ենիչէրիին:

Քանի օրերէ ի վեր արդէն թշնամի բանակին պետը բանտարկուած էր վանքին մէջ: Մտածկոտ՝ անդադար կը շրջէր իր սենեակին մէջ, ձեռքերը կապուած:

Իր խոհերուն ընդմէջէն, պղտոր կերպով կը վերյիշէր իր բոյնը:

— Ո՞ւր կը գտնուի իմ տունս, կը մտածէր ինքն իրեն:

Եւ տակաւ առ տակաւ կը պայծառանային իր մանկութեան անորոշ յիշատակները:

Անցեալը՝ անուրջ մը ըլլալ կը թուէր իրեն: Այն սիրելի մարդը, որ կ'օրօրէր զինքը՝ դեռ մանուկ, իր ծունկերուն վրայ... չա՛ր հօրեղբայրը, յետոյ այն վայրենին, որ զինքը կը բարձրացնէր ձիու թամբին...

Ամէն անդամ որ թաղուած կը մնար իր խոհերուն մէջ, ծերունի բարի վանականը կը մօտենար իրեն, խղճամտօրէն կը կատարէր իր բոլոր ցանկութիւնները եւ անկարող կ'ըլլար զսպելու իր արցունքները:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՁԻՉ

(52 – Շար.)

ԹԵՐԹԱՍԻՐԱԿ

ՅՈՒՆԱՍ

Ա. ՏԱՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա. ՏԱՍ

Ե՛ր ինչո՞ւ համար, ի՞նչպէս եւ ե՞րբ ազատուեցաւ Հայկական հարցը, որ տասնեակ տարիներ շարունակ ամենաթունդ կերպով կը զբաղեցնէր Եւրոպան եւ Ասիան, եւ որ ամենամեծ դերը կը խաղար Եւրոպական Պատերազմի ժամանակ։ Ինչո՞ւ համար Հայկական հարցը, որ ամենամեծ հետաքրքրութիւնը կը գրգռէր ամբողջ աշխարհի մէջ, ամենայանկարծակի կերպով մը անհետացաւ քաղաքական ասպարէզէն

Պր· Խաչիկ Նազիկեան, այրի Տիկ· Զարուհի Ալթըդոդալեան (Քոսթանցա), Տէր եւ Տիկ· Երուանդ Զարդարեան, Տէր եւ Տիկ· Անդրանիկ Զարդարեան (Մարսէյլիա), Տէր եւ Տիկ· Վ· Օհանեան (Մարսէյլիա), այրի Տիկ· Եղիսաբէթ Գայըղճեան (Մոնթրէալ), Տէր եւ Տիկ· Վահէ Թելեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ· Սիմոն Եղիսէեան (Պոլիս), Պր· Սեպուհ Եղիսէեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ· Զապունճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ· Քէլէկեան (Պոլիս), այրի Տիկ· Բերդիկ Համբարեան (Վիրոֆլէյ), Պր· Յարութիւն Համբարեան (Վիրոֆլէյ), այրի Տիկ· Ովսաննա Պալապանեան (Վերսայլ), Տէր եւ Տիկ· Փանոսեան (Արնուվիլ լէ Կոնէս), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց հնոջ, քրոջ, քեռկալին, մօրաքրոջ, հօ – րաքրոջորդւոյն, հօրեղբօրորդւոյն եւ ի – րենց աղգականին

ԱՍՏՂԻԿ ՆԱԶԻԿԵԱՆԻ

որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 16ին, 57 տարեկանին: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի 22 Դեկտեմբեր ժամը 14ին Օրսէի եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Օրսէի դերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Սէթ Մելքոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ· Զաւէն Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Մելքոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ար – տաւազդ Համբարձումեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սրբուհի Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Պօիւ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր Ուզունեան եւ զաւակները, դառն վշտով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զոքանչին, մեծ–մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

(ծնեալ Նաճարեան ի Ամասիա)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ· 18ին, իր բնակարանը, 63 Ռիւ ոէ Քամելիա, Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ· 22) ժամը 13,30 Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն դերեզմանատան իրենց ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնն – ը կը յայտնէ ընկերուհիներ Նուարդ Սա–պոնճեանի, Աչխէն Պարսամեանի, Ալիս Շահիկեանի եւ ընտանեկան պարագան – րուն իրենց եղբօր Գեղամ Տնկոյեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Այրի Տիկին Վարդան Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Սապունճեան եւ զաւակ – ները, Օր· Էլիզ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Վարդանեան եւ աղջիկը, Պ· Կարապետ Վարդանեան եւ ընտանե – կան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծա–նուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր՝

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ· 18ին, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Դեկտ· 22, ժամը 14,15ին, բնակարանը՝ 21 Ալէ տիւ Ռոշէ, Քլիշի–ու–Պուա, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Նուրհան Փափազեան իրենց զարմիկին Համբարձում Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 20 ֆր· կը նուիրեն Աղքատախնամին եւ 20 ֆր· «Յառաջ»ի:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մչակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ·— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան Կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Կիրակի (21 Դեկտ·) կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Զատիկեանի սրճարանը:

ՊԱՆԵՒՕ – ՔԱՇԱՆ·— Հ· Յ· Դ· Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8,30ին սովորական հաւաքատեղին:

ՏԵՄԻՆ·— Հ· Յ· Դ· Դաշտի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն Հ· Յ· Դ· Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Զորեքշաբթի, 24 Դեկտ· Ճրագալոյց: Ժամերգութիւն ժամը 17ին: Զայնաւոր պատարագ եւ նախաճոնակ ժամը 18ին:

Հինգշաբթի 25 Դեկտ· Ծնունդ: Հայ – րապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

Կիրակի 11 Յունուար, Հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՃԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները իր կազմակերպած ճաշին, որ տեղի կ'ունենայ Օթէլ Նասիոնալ Ռուտ տը Սէյոն, Արտէշ, Զորեքշաբթի 24 Դեկտեմբեր իրիկուն ժամը 9ին:

Հայկական երգ եւ պար

«Կռունկ» նուագախումբ
Եւրոպական պար
ORCHESTRE JACK KOJA

Մրճանադրութիւններ մինչեւ Դեկտ· 20

Պարոն Կօչկարեանի մօտ
Boucherie, 24 Rue Bouffier, Valence
Tél. : 43-25-26
եւ Պր· Վաղարշ Կարսեան
Tél. : 43-29-11

Ճաշին գինը 45 ֆրանք է

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին Ցովհ· Վրդ· Փարթամեան պիտի պատարագէ Վալանսի Ռիւ Մատիէ տը Մոնժօ մայրապետանոցի մատրան մէջ:

Արարողութեան կը նախագահէ
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ·
ԱՄԱՏՈՒՆԻ

որ պիտի ներկայացնէ նաեւ Վալանսի նոր հոգեւոր հովիւը՝ Ցովհ· Վ· Փարթամեան չրջանի Հայութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգի Մուրատ Ու – սումնասիրացի Փարիզի Կեդր·· վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ անդամները եւ անդամակցութիւն փափագող հայրենակիցները անխտիր, այս Շաբաթ ժամը 21ին, հայրենակից Քէֆէլեան Հայկազունի բնակարանը, 15 Ռիւ տիւ Համօ, Փարիզ 15րդ Ա· յարկ, Մէթրօ Փորթ տը Վերսայլ: Խիստ կարեւոր օրակարգ՝ անուշհիներու վերաբերեալ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս Շաբաթ (Դեկտեմբեր 20) ժամը 16ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Օրակարգ՝ Կապոյտ Խաչի պատգամաւորական ժողովի զեկուցում:

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ· Միութեան տարեկան անդամական ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ զալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ· Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ զան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

"Disques VOGUE"

Հրապարակ ելաւ

Թառխան ԳԱՐԵԳԻՆԻ երգապնակը, թիւ 409

Հայ եւ Կովկասեան երաժշտութիւն 30 ս· մ· նուագախումբի մասնակցութեամբ

Նախորդ երգապնակները պատրաստութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Թիւ 20114 Եկմալեան պատարագ
20169 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
20175 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
Զանազան ոտներու յատուկ (խմբերգ եւ երգչախումբ)
199 L'Arménie (երգչախումբ – նուագախումբ)
182 Le Caucase (պարեր)
20157 Reflets d'Arménie
20167 Promenade en Arménie
20172 Soirée Arménienne
20181 Arménie Légendaire
Ազգ· եւ դեղջուկ երաժշտութիւն (նուագախումբի մասնակցութիւն)
20176 Սեմֆոնիք գործեր
714 Au fil des songes
Concert Colonneի նուագախումբով
(Գինն 30 ֆրանք)

Ստանալու համար դիմել Ա· Պարթեւեանի
14, Rue Petit — Paris — Tél. : 208-99-22
կամ
15, Rue Jean Goujon, Paris
(Գաւառներու համար առաքում contre remboursement)

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

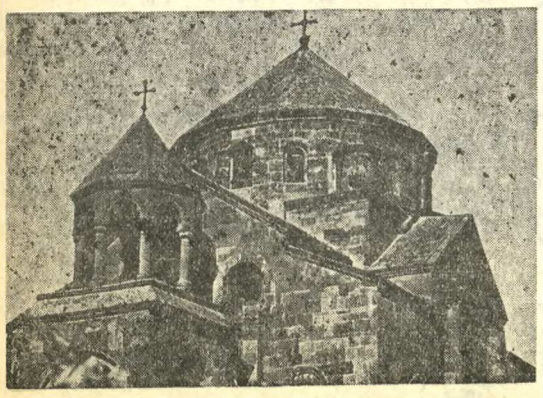

Էջմիածին, Հոռիփսիմէի տաճարը, 608 թ·

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով:

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք:

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ·—

ՀԱՒԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ· ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (Երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (Երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ· ՄԱՇՏՈՑԻ (Երեւան) — Ա. Լ· ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (Երեւան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année
d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ·

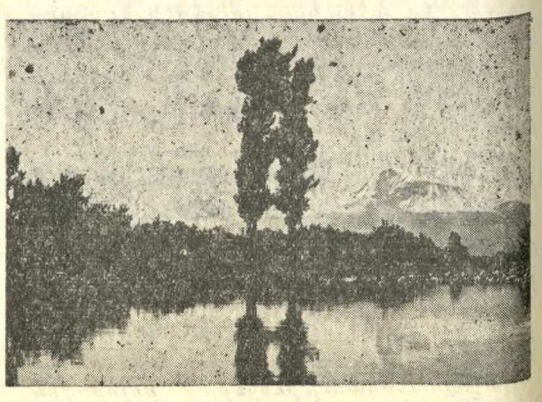

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտավայրէն դիտուած

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.

Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 21 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·695

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

45e ANNÉE — N° 11.695

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

Հայ գրականութեան անդաստանին մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Երուանդ Օտեան, որուն ծննդեան հարիւրամեակը լրացաւ այս տարի:

Ծնած էր Պոլիս 1869ին: Իր մեծ հայրը՝ Պօղոս Օտեան, գաւառացի համեստ ընտանիքի զաւակ, շնորհիւ ինքնաշխատութեան, Պոլսոյ մէջ հասած էր պալատական ճարտարապետի նախանձելի դիրքին: Հայրը՝ Խաչիկ Օտեան՝ կ'աշխատակցէր Սվաճեանի Մեղուին: 1860ին աշակերտած էր Փարիզի Հայկազեան վարժարանին: Հօրեղբայրը՝ Գրիգոր Օտեան՝ ԺԹ. դարու արեւմտահայ զարթօնքի գլխաւոր ռահվիրաներէն էր, իբրեւ գրող, հանրային գործիչ եւ պետական դէմք: Մօրեղբայրն էր պատմագէտ Գէորգ Ասլան՝ հեղինակ Ֆրանսերէն Հայոց պատմութեան դիրքի մը:

Այսպիսի քաղքենի, բարեկեցիկ ընտանիքի մը կը պատկանէր Երուանդ Օտեան, որուն պիտի վիճակուէր փոթորկալից կեանք մը, պատանեկութեան տարիներէն սկսեալ: 1880ին, երբ 11 տարեկան էր, ծնողքին հետ գացած է Ռումանիոյ Ճոճովա քաղաքը: Պոլիս վերադարձին մէկ տարի (1883–84) աշակերտած է Սկիւտարի Պէրպէրեան վարժարանին: Պահ մը յաճախած է նաեւ Կալաթա–Սէրայի լիսէն, ուր դասաւանդութիւնը մեծ մասամբ Ֆրանսերէնով տեղի կ'ունենար:

Գրելու ձիրքը բնածին էր իր մօտ եւ շատ կանուխէն յայտնուած: Հազիւ գրելկարդալ սորված՝ առաջին գործն է եղած տան մէջ հրատարակել ձեռագիր թերթ մը, որուն մէջ կ'արձանագրէր խոհարարին եւ սպասաւորին կռիւները, օրուան ճաշացուցակը, այցելութիւնները, պըտոյտները, եւայլն: Պէրպէրեանի մէջ հրատարակած է աշակերտական երկու թերթ՝ Վառարան եւ Անհաշտ:

Երիտասարդ տարիքէն նետուած է հրապարակագրութեան ասպարէզը՝ պոլսահայ մամուլին մէջ հրատարակելով պատմական, գրական, քննադատական եւ տընտեսագիտական յօդուածներ եւ ուսումսիրութիւն մը Անտիոքի մասին, ուր կը բնակէր մօրեղբայրը Գէորգ Ասլան:

1892ին արդէն որոշ համբաւի տիրացած էր, երբ մտաւ Հայրենիքի խմբագրութեան մէջ, դառնալով գործակիցը Արփիար Արփիարեանի, Տիգրան Կամսարականի, Գրիգոր Զօհրապի, Լեւոն Բաշալեանի, որոնց շնորհիւ վերածնունդի շրջան մը պիտի բոլորէր Արեւմտահայութիւնը:

Համիտեան բռնակալութիւնը իր անհամար խաֆիէներով եւ օրէ օր խստացուած գրաքննութեամբ անտանելի կը դարձնէր կեանքը հայ մտաւորականներուն, որոնք կը հետապնդուէին ու կը հալածուէին իբրեւ յեղափոխական:

Օտեան որոշեց հեռանալ Օսմանեան Կայսրութեան մայրաքաղաքէն՝ ազատ շունչ քաշելու համար արտասահմանի հիւրընկալ հողերուն վրայ: 1896 Օգոստոս 14–26ին՝ Պանք Օթոմանի գրաւման օրը՝ ականատես կ'ըլլար Ղալաթիոյ քարափին վրայ հայ գաւառացի բանուորներու վայրագ կոտորածին՝ թուրք ջարդարարներու կողմէ: Հազիւ ժամանակ կ'ունենայ մեկնելու պատրաստ Ֆրանսական նաւու մը վրայ ցատկելով հեռանալու Վոսփորի ափերէն, ուր պիտի վերադառնար 1908ի Օսմ. Սահմանագրութեան վաղորդայնին, — ուրիշ հարիւրաւոր կամաւոր կամ ակամայ աքսորեալներու, բանտերէն արձակուած յեղափոխականներու պէս — ամբողջ 12 տարի իր ծնընդավայրէն դուրս ապրելէ վերջ:

Եգիպտոսի մէջ հրատարակեց Ազատ Բեմ, Ազատ Խօսք, Օրէնք, Թերթիկ, Կրակ երգիծաթերթերը՝ 1903–1907: Տարի մըն ալ (1908) վարեց Արեւի խմբագրութիւնը: Փարիզի մէջ աշխատակցեցաւ Գուիտոն Լուսինեանի Ֆրանսերէնէ հայերէն մեծածաւալ երկհատոր բառարանի խմբագրութեան՝ Զապէլ Եսայեանի, Արշակուհի Թէոդիկի, Հրաչեայ Ա-ճառեանի, Դաւիթ Բէկի եւ այլ հայ մտաւորականներու հետ:

Պոլիս վերադարձին գործունէութեան լայն ասպարէզ կը բացուէր իր առջեւ: Բազմաթիւ օրաթերթեր ու պարբերականներ սկսած էին հրատարակուիլ: Օտեան ամէնէն աւելի փնտռուած գրիչն էր: Կը գրէր օրաթերթերու մէջ: 1911ին դարձաւ խմբագրապետ Արեւելք օրաթերթին: Իսկ 1912էն սկսեալ մինչեւ ընդհանուր պատերազմը մնայուն աշխատակիցն էր Ժամանակ օրաթերթին, ուր բախտն ունեցանք երեք տարի միեւնոյն սեղանին վրայ կողք կողքի աշխատելու իրեն հետ:

Այդ թերթին մէջ է, որ իրարու ետեւէ իբրեւ թերթօն հրատարակեց Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս, Ես դրսեցի չեմ առներ, Թաղականին կնիկը եւ այլ վէպեր, որոնք մեծ ընդունելութեան արժանացան: Կը գրէր օրը օրին, առանց նախապէս գծուած ծրագրի, այնքան միայն, որքան պէտք էր թերթօնի սիւնակները լեցնելու համար: Յաջորդ օրը աչք մը կը նետէր վերջին տողերուն վրայ եւ կը գրէր շարունակութիւնը, առանց ճիգի, ինքնաբուխ կերպով, հատիկ հատիկ դիրերով, առանց սրբագրութեան, առանց անդրադառնալու գրածին:

Օտեան, բացի թերթօնէն, «Տոմս» մըն ալ կը գրէր ամէն օր Ժամանակի մէջ:

Կէսօրներէ վերջ ազատ էր եւ ժամանակ կը գտնէր հրատարակելու իր սեփական երգիծաթերթը, որ յաճախ անուն կը փոխէր:

1915ին տարագրուեցաւ: Զինքը տեսանք Գոնիա, յետոյ Իսլահիէ, Շատ տառապեցաւ: Անուն փոխեց: Ու փրկուեցաւ Մեծ Եղեռնէն: Զինադադարին Պոլիս վերադառնալով լծուեցաւ իր սիրած գործին: Աշխատակցեցաւ Վերջին Լուրին եւ հրատարակեց Իգնատ Աղա երգիծաթերթը: Լոյս ընծայեց Միջնորդ Տէր պապան վէպը, որ բաւական աղմուկ յարոյց պահպանողական շրջանակներու մէջ: Ռամկավար պաշտօնաթերթը յարձակեցաւ իր վրայ: Հետեւանքն եղաւ ա'յն, որ Օտեան «ոտքերուն փոշին թօթվելով հեռացաւ ռամկավար կուսակցութենէն», որուն յարած էր վերջին ատենները:

Պոլսոյ պարպումէն վերջ, շատերու պէս ինք ալ հեռացաւ Պոլսէն: Նախ գնաց Պուքրէշ, յետոյ հաստատուեցաւ Գահիրէ, ուր մնաց մինչեւ իր մահը, — 3 Հոկտեմբեր 1926ին: 57 տարեկան էր:

Կարելի չէ այս նեղ սիւնակներուն մէջ լրիւ պատկերացնել դէմքը տաղանդաւոր գրագէտին, որ օժտուած էր հարուստ երեւակայութեամբ: Կը գրէր առանց բրոնագրօսիկ ճիգերու: Նախադասութիւնները կը հոսէին իր գրչին տակ հեղեղանման:

Երգիծաբան չէր միայն: Հրապարակագիր էր, վիպասան, թատերագիր, օժտուած սրատես աչքով եւ արտասովոր սրամտութեամբ: Կը հեգնէր նրբութեամբ մարդիկն ու իրերը, առանց վիրաւորանքի, առանց նախանձի ու մախանքի:

Մէկ խօսքով սովորական մահկանացուներէն բարձր արտակարգ դէմք մըն էր Օտեան: Երեւանի մէջ բարձր գնահատելով իր գրական վաստակը, Հայպետհրատը լոյս ընծայեց անոր «Երկերի ժողովածու»ն, վեց հատորով (1960–62):

Յառաջի ընթերցողները մեծ հաճոյքով կարդացին իր կարգ մը վէպերը, որոնք լոյս տեսան այս թերթին մէջ իբրեւ թերթօն:

Հայ գրական համաստեղութեան մէջ շողշողուն աստղ մըն է Երուանդ Օտեան, որուն գործն ու անունը յաւէտ անմոռաց պիտի մնան:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՁԷՆՔ ԿՈՒՏԱՐՅ ԼԻԲԻՈՅ

«Նիւ Եորք Թայմզ» թերթը կը գրէ, թէ համաձայն դիւանագիտական աղբիւրներու, Ֆրանսայի Պաշտպանութեան նախարարութիւնը տրամադիր գտնուած է Լիբիոյ ծախելու 400 միլիոն տոլարի արժողութեամբ զինուորական պիտոյք: Ասոնց շարքին 50 Միրաժ օդանաւ եւ 200 ծանր հրասայլ: Գաղտնի բանակցութիւններու ընթացքին, որոնք տեղի ունեցած են Նոյեմբերի վերջերը Փարիզի մէջ, Ֆրանսա առաջարկած է Լիբիոյ պատասխանատուութիւնը ստանձնել ամերիկեան եւ անգլիական կայաններու յանձանձման, երբ այս վերջինները պարպուին Անգլիացիներու եւ Ամերիկացիերու կողմէ, Լիբիոյ կառավարութեան պահանջին վրայ: Համաձայն ամերիկեան թերթին, զինուորական պիտոյքներու առաքման համաձայնագիրը ստորագրուած երկու կողմերէն, կը մնայ ունենալ նախագահ Փոմփիտուի եւ դահլիճին վաւերացումը:

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութեան բանբերը, եղած հարցումներուն պատասխանելով, դիտել տուաւ թէ ոչ մէկ մեկնաբանութիւն կրնայ կատարել: Այսուհանդերձ, Պաշտպանութեան նախարարութիւնը ընդունեցաւ, որ խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են Ֆրանսական կառավարութեան եւ Լիբիոյ յեղափոխական կառավարութեան միջեւ, որպէսզի առեւտրական եւ գործակցութեան կապ ստեղծուի երկու երկիրներուն միջեւ: Նոյն աղբիւրները կ'աւելցնեն, որ յատկապէս ջերմ յարաբերութիւն հաստատուած է Փարիզի եւ Թրիփոլիի միջեւ: Ֆրանսա առաջին պետութիւններէն եղաւ, որ ճանչցաւ լիբիական յեղափոխութենէն ծնունդ առած իշխաութիւնը: Հետեւաբար զարմանալի չէ, որ վերոյիշեալ իշխանութիւնը յարաբերի Ֆրանսական կառավարութեան հետ, որպէսզի առեւտրական եւ համագործակցական կապ ստեղծուի երկուստեք:

Ինչպէս կը տեսնուի, Ֆրանսական շրջանակները մինչեւ Շաբաթ օր յստակ պատասխան մը չէին տուած ամերիկեան թերթին յայտնութեան. ոչ հերքած եւ ոչ ալ հաստատած էին:

Յամենայն դէպս, եթէ ճիշդ է «Նիւ Եորք Թայմզ»ի լուրը, Ֆրանսա հաւատարիմ մնացած կ'ըլլայ իր դիրքին: Փարիզ ցայսօր կը մերժէր զէնք եւ ռազմամթերք հայթայթել պատերազմող կողմերուն, իսկ Լիբիա մաս կազմած չէ վեցօրեայ պատերազմին:

Լիբիոյ Արտաքին նախարարը՝ Սալահ Պուխիր, հերքեց ամերիկեան թերթին լուրը, աւելցնելով, որ Լիբիոյ զանձը դրեթէ պարապ է, հին վարչակարգին ապիկարութեան պատճառով:

× Նախագահ Հելու դէպի Բապաթ իր ճամբուն վրայ Փարիզ հանդիպեցաւ առջի օր եւ տեսնուեցաւ Շումանի եւ նախագահ Փոմփիտուի հետ: Ֆիկառոյի մէջ, Ժան–Ֆրանսուա Շօվէլ հարցազրոյց մը կը հրատարակէ Լիբանանի նախագահին հետ, ուր Հելու կը շեշտէ «թող Ֆրանսա շարունակէ իր գործունէութիւնը արդարութեան ի նպաստ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ Ազատագրական Ճակատի պատկանող արձակաղէններու խումբ մը յաջողեցաւ մէկ միլիոն 110·000 զուիցերական Ֆրանք իբրեւ փրկագին գանձել հրեայ դրամատէրէ մը, Ժընեւի մէջ: Դրամատէրը Փորթուկալի պատուակալ հիւպատոսի տիտղոս ունի: Դրամը «գանձուած» է, որպէսզի օժանդակութիւն տրուի Վինթէրթուռի մէջ դատուող պաղեստինցի երեք ամբաստանեալներուն ընտանիքներուն:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը հինգ երիտասարդներ ձերբակալած է, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունին Միլանոյի եւ Հռոմի եղեռնափորձերուն հետ: Կը փնտռուի սակայն «ուղեղը»:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ «ուղղափառները» կը շարունակեն ամրապնդել իրենց դիրքերը՝ մաքրագործելով «Փրակայի գարնան» նախաձեռնարկները: Երկուքուկէս ամիս առաջ Զմիրկովսկի, Տուպչէքի սերտ գործակիցը, հեռացուեցաւ Խորհրդարանի նախագահի պաշտօնէն եւ արտաքսուեցաւ կեդրոնական կոմիտէի շարքերէն: Այժմ հարկադրուեցաւ հրաժարիլ նաեւ իր խորհրդարանականի իրաւունքէն: Տասը երեսփոխաններ նոյն քայլին դիմեցին: Ասոնցմէ երեքը կեդրոնական կոմիտէի նախկին անդամներ էին:

ՊՐԱԶԻԼԻ մէջ մեռած է նախկին նախագահը՝ Քոսթա տա Սիլվա, որ 67 տարեկան էր: Օգոստոսին կաթուած ունեցած էր:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ գիտնականները, տարիներու ուսումնասիրութիւններէ եւ քննութիւններէ ետք վերջնապէս յայտարարեցին թէ ուրիշ մոլորակներէ եկող օտար առարկաներ գոյութիւն չունին, ինչպէս, օրինակ «թռչող սկաւառակներ»:

ՄԱԿ–Ի 24րդ ընդհանուր ժողովը վերջ դտաւ Դեկտեմբեր 17ին: Առաջին նիստը գումարուած էր Սեպտեմբեր 16ին: Օրակարգ ունեցած էր 107 հարց: Լիպերիոյ ներկայացուցիչը՝ Տիկին Պրուքս, որ նախագահեց ընդհանուր ժողովին, իր փակման խօսքին մէջ ցաւով նկատեց թէ կարեւոր հարցերէն ոչ մէկը դտած է իր լուծումը. այսուհանդերձ կազ մը յաջողութիւններ արձանագրուած են:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ Վիէթնամի կառավարական ուժերը լայն տարողութեամբ գործողութեան ձեռնարկեցին Ու Մինի շրջանին մէջ: Զինուորական շրջանակները համոզուած են, որ Հիւս. Վիէթնամի ուժերը կը պատրաստուին մեծ յարձակողականի մը: Վերջին օրերուն սաստկացուցած են իրենց յարձակումները եւ մըղում տուած խափանարարական գործողութիւններուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ, Անգլիա եւ Ֆրանսա, խորհրդակցելէ ետք Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարութեան հետ, Մոսկուայի յանձնեցին յուշագիր մը, որով կ'առաջարկեն շուտափոյթ խօսակցութիւններ սկսիլ «բարելաւելու համար Պերլինի կացութիւնը եւ քաղաքին ազատ մուտքի» հարցը: Արեւմուտքի երեք դաշնակիցներուն այս քայլը նոր հանդրուան մը կը նկատուի Պերլինի խնդրին մէջ: Արդարեւ, Յուլիս 10ին Կրոմիքօ Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ յայտարարեց թէ Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է խօսելու Պերլինի մասին, որպէսզի նոր բարդութիւններ չստեղծուին:

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ԾԱՊԼՎԱՐ

«Առաքելութիւն մը ի Ծապլվար» ընկերային 12 նամակներու շարք մըն է, հրատարակուած «Բիւզանդիոն»ի մէջ՝ այն շրջանին երբ Օսմանեան Սահմանադրութեան խաբուսիկ ազատութենէն օգտուելով հրապարակ կուգային կեղծ հերոսներ, քաղաքական գործիչներ, գաղափարի տեղ սնապարծ յաւակնութիւններ բերելով իրենց հետ, ու կը թուէին ըլլալ ծաղրանկարը իրական գաղափարախօս առաջնորդներու: Ստորեւ նամակներէն մէկը:

Սիրելի ընկերներ,

Ստացայ ձեր նամակն եւ ձեր տուած հրահանգները: Իմ ալ աշխարհահայեացքս բոլորովին համաձայն է ձերինին: Մէկ կողմէ պէտք է կատաղի կռիւ մղել հայ պուրժուազիայի եւ իր դասակից կղերականութեան, քափիթալիզմի, հաստատուած հին կարգուսարքին, ապականած բարքերուն, ընտանեկան շղթաներուն, կրօնական կապանքներուն դէմ, միւս կողմէ եղբայրական սիրոյ եւ միաբանութեան ձեռք կարկառել հարեւան ազգաբնակութեանց, Քրտերու, Եզիտիներու, Քրզըլպաշներու եւ Լազերու:

Ձեր նամակը առնելուս պէս մեկնեցայ Քօմրաշ գիւղ ուր մնացի մի շաբաթի չափ, սէր եւ եղբայրութիւն քարոզելով Քրտերուն: Ըսի իրենց որ մեր Կուսակցութիւնը երբեք թշնամական յետին մտքեր չունի իրենց նկատմամբ, այլ ընդհակառակն, կը փափաքի համերաշխութեան դաշինք հաստատել իրենց հետ եւ միասին առաջ վարել պայքարը:

Քօմրաշի մէջ հիմնեցի նաեւ քրտական անդրանիկ քլիւպը, զոր անուանեցի «Քօմրաշի սոցիալ յեղափոխական Կարլ Մարքս Կլուբ»: Առ այժմ քլիւպի նիստերը կը կայանան մի ախոռի մէջ, սպասելով որ մի յարմար կեդրոնատեղի գտնուի: Քլիւպի նախագահն է Քէլէշ Մրկօ, որու մասին խօսած եմ նախորդ նամակներուս մէջ, իսկ քարտուղարը Հասօ, որ մի համբաւաւոր կտրիճ է եւ Սահմանադրութեան հաստատման առթիւ եղած ընդհանուր ներումին ատեն ելած է բանտէն, ուր կը գտնուէր տարիներէ ի վեր իր գործած կարգ մը ոճրագործութիւններուն պատճառով: Հասօ հերոսի խառնուածքով մի լաւ խմոր է, որ կրնայ մեծ օգտակարութիւն ունենալ վճռական բոպէներուն: «Կարլ Մարքս Կլուբը» կոչուած է փրկարար դեր կատարելու առհասարակ քուրտ եւ հայ համայնքներուն մէջ:

Ծապլվարի մէջ մի կօօպերատիւ ընկերութիւն կազմելու համար ըրած ջանքերս մնացին անհետեւանք: Այդ ապուշ գիւղացիները իրենց բոլոր խելքն ու միտքը տուեր են դպրոցին, որուն համար այժմ կ'աշխատին մի յատուկ շէնք շինելու եկեղեցու կից: Թո՛ղ շինեն եւ յետոյ մենք կը տեսնենք, թէ ո՞ւմ կը ծառայէ այդ շէնքը:

Անշուշտ կը յիշէք, որ իմացուցած էի թէ՝ պառաւ Մարոյի այծը պատռած ու կերած էր մեր հրաւէր – յայտարարութիւնը: Անասունն անցեալները մեռաւ եւ Մարօ այժմ մեղ կ'ամբաստանէ ըսելով որ իմ յայտարարութեամբս թունաւորած եմ այծը, որովհետեւ ռէաքսիոներներ ըսած են իրեն, որ հաւանաբար կախարդական բաներ գրած էի մէջը: Այս անախորժ դէպքը շատ վատ տպաւորութիւն ըրաւ մեր կողմէ դուրս եկած գրութիւններու փրեսթիժին վրայ, այնպէս որ երկու օր առաջ երբ թռուցիկ մը հանեցի դպրոցական հարցի մասին, ո՛չ ոք ուղեց զայն ձեռք առնել, վախնալով որ կը թունաւորուի: Մի այսպիսի միջավայրի մէջ, ուր բոլոր մութ ուժերը լիկա կազմած են մեզի դէմ, շատ դժուար է հիմնական քայլեր առնել: Այսուհանդերձ դպրոցական հարցի շուրջ մեր մղած պայքարը բոլորովին ամուլ չմնաց: Տէր Սահակ եկաւ ինձ մօտ եւ Սերգոյի կողմէ զիս հրաւիրեց անոր տունը, որպէսզի մի համաձայնութեան դանք, որովհետեւ լաւ կը զգային, որ մենք որոշած ենք չընկրկել Ծապլվարի պուրժուա դասակարգի փրովոքացիաներու հանդէպ:

Յայտնեցի այդ տէրտէրին, որ Կուսակցութեանս ներկայացուցիչը չէր կարող բանակցութեան համար երթալ մի կեղտոտ պուրժուայի ոտքը, եւ եթէ Բէս Սէրգօ մի խնդիրք ունի կրնայ գալ մեր կեդրոնատեղին: Մեր բռնած այս կորովի դիրքը խոր տպաւորութիւն գործեց Սմենց Վարդանի, Խեւ Աւոյի եւ Կարոյի վրայ: Տէր Սահակ մեկնեցաւ եւ հետեւեալ օրը լուր բերաւ, թէ Բէս Սէրգօ չէր ուզեր մեր մօտ գալ, չկամենալով դէմ առ դէմ գտնուիլ Սմենց Վարդանի եւ Աւոյի հետ: Կը տեսնէ՞ք այդ ամբարտաւան քափիթալիստի հոգիին սեւութիւնը:

Եւ Տէր Սահակ առաջարկեց, որ բանակցութիւնը կատարուէր իր տանը մէջ, ուր պիտի գար նաեւ այդ աղտոտ արարածը:

— Կուսակցութիւնս չի ծռիր միջնադարեան կղերականութեան առջեւ, եղաւ իմ պատասխանս:

Բանակցութիւնները շարունակուեցան մի քանի օր եւ վերջապէս որոշուեցաւ, որ տեսակցութիւնը տեղի ունենայ չէզոք հողի վրայ, Քօմրաշ գիւղի Կարլ Մարքս Քլիւբին մէջ:

Երէկ իրաւաբանական սոյն ժողովը գումարուեցաւ վերոյիշեալ քլիւբը:

Բէս Սէրգօ շատ հաշտարար ընթացք բռնեց, նոյնիսկ առաջարկեց, որ ես ըլլամ նոր դպրոցի տնօրէն ուսուցիչը: Դա պուրժուազիական մի կեղտոտ հնարք էր զիս կաշառելու համար: Անպայման մերժեցի եւ ներկայացուցի մեր հրամայողական հետեւեալ պահանջները:

Դպրոցի համար շինութեան վրայ եղող եկեղեցիի կից շէնքը փլցնել եւ մի նոր շէնք շինել չէզոք հողի վրայ, զերծ միջնադարեան ազդեցութենէ:

Ուսուցչի ընտրութիւնը յանձնել իմ կազմած Ուսանողական Միութեան:

Ընդունիլ խառն դասարաններու դրութիւնը:

Պարտաւորիչ ընել ընկերվարական ուսուցումը:

Պաշտօնապէս ճանչնալ Ուսանողական Միութիւնն ու վաւերացնել զայն:

Կը տեսնէք, թէ ո՛րքան մեղմ էին մեր կողմէ եղած պահանջմունքները, սակայն Բէս Սէրգօ եւ Տէր Սահակ մերժեցին համաձայնիլ:

Խրամատը վերջնապէս բացուած էր մեր միջեւ:

Կը սպասեմ վճռական դէպքերու:

Կարլ Մարքս Քլիւբը իր քարտուղարի միջոցաւ իր համակրանքը յայտնեց մեր պաշտպանած դատին: Դա մի շատ սրտապնդիչ երեւոյթ է:

Խնդրեմ փող ուղարկեցէք:

Ծապլվար, 21 Նոյեմբեր 1908:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՃԱՆԿԻԼԵԱՆ

Պարոնեանի «Ազգային ջոջերը» յիշեցնող շարք մը ունի Եր. Օտեան «Մեր Երեսփոխանները» խորագրով (լոյս տեսած «Մանանայ»ի մէջ՝ 1913–1914ին): Ստորեւ՝ Ազգային ժողովի անդամներէն հընչակեան Յ. Ճանկիւլեանի դիմագիծը՝ երգիծաբանին գրչին տակ:

Տոն Քիշոթի ծաղրանկարը:

Տոն Քիշոթ ինքն ալ ծաղրանկար մը ըլլալով արդէն՝ կարելի է դուշակել թէ ի՛նչ կրնայ պատկերացնել ծաղրանկարի մը ծաղրանկարը:

Յարութիւն Ճանկիւլեան զոհ մըն է հայկական յեղափոխական շարժումին: Եթէ դիպուածը զինքը անոր մէջ նետած չըլլար՝ այլանդակ ծիծաղելիութեան այդ հոյակապ տիպարը պիտի չունենայինք: Եւ ասիկա բարիք մը պիտի ըլլար թէ՛ իրեն եւ թէ մեզի համար:

Առաջին անգամ զինքը ճանչցայ Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ նոր եկած էր Կիպրոսէն:

Բարեկամներէս մէկը ըսաւ ինծի.

— Տեսնուէ՛ անգամ մը իրեն հետ, հետաքրքրական տիպար մըն է, որ կ'արժէ ուսումնասիրել:

— Անտանելի է եղբայր:

— Գիտեմ որ անտանելի է, բայց միմիայն ի սէր արուեստին, ի սէր գրականութեան ըրէ՛ այս բանը, պնդեց բարեկամս խնդալով, հաւատա՛ որ օգտակար գործ մը ըրած կ'ըլլաս եթէ այս տեսակ տիպարներ քիչ մը փորձես հանրութեան ճանչցնել: Գիտեմ որ Ճանկիւլեանի հետ ժամ մը տեսնուելով մեծ զոհողութիւն մը պիտի ընես, բայց յանուն հայրենասիրութեան, յանուն յեղափոխութեան ըրէ ասիկա: Ապագայ սերունդը քեզի հերոսի տիտղոսը պիտի տայ ապահովաբար այդ անձնուիրութեանդ համար:

Եւ իրաւցնէ ըրի այդ զոհողութիւնը եւ միասին տեսնուեցանք: Նոյն օրերը Գահիրէ երթալու դիտաւորութիւն ունէր:

— Ի՞նչ պիտի ընես Գահիրէ, հարցուցի իրեն:

— Որ մենք հերոս, պէտք է տեսնենք, քննենք եւ ուսումնասիրենք ամէն բան մեր աչքով, պատասխանեց Ճանկիւլեան, Վանեցիի իր ինքնավստահ շեշտովը: Ասկէ զատ, աւելցուց, ժողովուրդը պէտք ունի քաջալերութեան, պէտք է տեսնէ իր հերոսները եւ քաջալերուի:

— Իրաւունք ունիս:

— Իմ կեանքս ժողովուրդին նուիրուած է, իմ բազուկս հայ ազգին կը պատկանի: Մինչեւ հիմա իմ արիւնս հայ ազգին համար թափեցի, ասկէ ետքն ալ...

— Գիտեմ, դարձեալ պիտի թափես, ընդմիջեցի, Աստուած ձեզի պէս հերոսները պակաս չընէ:

— Ամէն, զոչեց Ճանկիւլեան սրտին խորէն:

Գահիրէի մէջ ալ, անգամ մը, զումարման մը ներկայ գտնուեցայ, ուր Ճանկիւլեան կը խօսէր.

— Այո՛, սիրելի ընկերներ, Միութիւն եւ Համերաշխութիւն: Մենք իբրեւ հերոս եւ իբրեւ ժողովուրդի հարազատ ներկայացուցիչ, պէտք է ընենք այս բանը, պէտք է միացնենք յեղափոխական կուսակցութիւնները, պէտք է երթանք Փարիզ եւ Լոնտոն, խորհրդակցինք բարձրաստիճան անձերու հետ եւ այս բանը ընենք...

«Մենք»ը միմիայն ինքն էր: Ճանկիւլեան երբ կը խօսէր, կը կարծէր թէ ամբողջ լեգէոնի մը կողմէ կը խօսի, իր ծիծաղաշարժ մեծամտութիւններուն փոքրագոյնն էր այս:

Յետոյ տարիներ ետքը, երբ Սահմանադրութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ ամէնքս վերադարձանք Պոլիս, զինքը վերըստին տեսայ այստեղ. նոյն «որ մենք հերոս»ն էր: Արտասահմանի տասներկու տարուան կեանքը մատի չափ չէր խախտած իր «հերոս» մը ըլլալու հաւատքը:

Եւ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին մէջ կը շարունակէ հերոս մնալ... գոնէ ինքզինքին համար:

Յանկարծ, որեւէ վիճաբանութեան ժամանակ, կարծես սատանան փորը կը մտնէ, տեղէն վեր կը ցատկէ ու կը սկսի պոռալ կանչել, ի՞նչ կ'ըսէ, ի՞նչ կ'ուզէ, ի՞նչ կը պահանջէ... ո՛չ ոք որոշապէս կրնայ ըսել:

Իր ցաւատանջ դէմքին ծամածռութիւնները կ'երեւան միայն ու յետոյ իր

ԺՈՐԺ ՔՈԶԻԱՔ ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Բնազդաբար, ենիչէրիներու պետը յարդանք ցոյց կուտար ծերունիին եւ կը խղճար անոր վրայ: Այսուհանդերձ Ժորժ չէր դիտեր թէ ի՛նչ էր մէկը միւսին համար, ինչպէս նաեւ կ'անգիտանար որ ծերունիին անսահման տխրութեան եւ մը տատանջութիւններուն միակ պատճառը ինքն էր:

Քիչ առ քիչ գնչուն կը պատմէր իրեն իր կեանքի պատմութիւնը, թէ ինչպէս հարուստ հայր մը գեղեցիկ տղայ մը ունէր, թէ ինչպէս այս հայրը մեկնած էր պատերազմելու, թէ ինչպէս հօրեղբայրը ծախած էր տղան մէկու մը, որ տանէր Թուրքիա եւ իր կարգին՝ վաճառեր զայն՝ ենիչէրի մը ընելու համար: Եւ գնչուն չէր ստեր երբեք:

Այս պատմութիւնը երիտասարդ կալանաւորին մտքին մէջ արթնցուցած էր կարգ մը խորհուրդներ: Աւելի յստակութեամբ վերյիշելով զանազան դրուագներ եւ նկատելով որ իր վերյիշումները կը զուգադիպէին Սամոլի պատմութեան, յանկարծ անդրադարձած էր, որ ի՛նք կրնար ըլլալ այդ տղան:

— Ո՞ւր է հայրս, կը մտածէր ան ինքն իրեն: Թերեւս խոր ծերութեան մէջ է հիմա եւ կը տառապի ինծի համար: Իսկ ե՞ս. ես կը ծառայեմ օտարներու: Կը ծառայեմ մահմետական կրօնքին: Բայց միթէ ատենօք չե՞մ հաւատացած տարբեր բաներու, աւելի գեղեցիկ բաներու, որ բարի մարդիկ կը սորվեցնէին ինծի: Անպայման հայրս էր ան, ու այդ դասերը կուտար ինծի: Ես քրիստոնեայ էի ժամանակին, եւ զիս բռնութեամբ առաջնորդած են տարբեր կրօնքի մըմէջ, եւ վերածած են զիս ենիչէրիի. ստո՛յդ է այս, չէ՞ որ միշտ տարտամ օրինակներ եկած են խճողելու երեւակայութիւնս: Այո՛, պէտք է որ հեռանամ իմ շրջապատէս, ես կը ցանկամ գտնել իմ հայրս, որ սրտովին կը սիրէր զիս...

Եւ ենիչէրին ծածկեց իր դէմքը իր ձեռքերով ու նստաւ երազկոտ:

Երբ իր հայեացքը բարձրացուց, իր դիմաց տեսաւ գնչուն եւ մենաստանի համեստ պահակազօրքին հրամանատարը՝ ծերունի Մարքը, իր անծանօթ հայրը:

Ենիչէրիին՝ ծերուկին վրայ յառած նայուածքին մէջ այնպիսի սրտակեղեք ոգի մը կար, որ Մարք չկրցաւ զսպել իր յուզումը եւ կուրծքին խորէն տխուր հառաչ մը արձակեց:

Ենիչէրին տակաւին սլաւերէն լեզուին անծանօթ՝ չէր կրնար խօսիլ վանականին հետ, ուստի իր առաջին հարցումը ուղղեց գնչուին.

— Դուք կը ճանչնա՞ք այդ հայրը, որուն մասին միշտ կը խօսիք ինծի:

— Բնականաբար կը ճանչնամ, կը ճանչնամ այդ հայրը, որ հեռու չէ մեզմէ, պատասխանեց Սամոլ:

Եւ դառնալով Մարքին, ըսաւ անոր սլաւերէն.

— Մօտեցած է ձեր սպասած վայրկեանը:

— Եւ ի՞նչպէս ծանօթ ես դուն այդ պատմութեան, հարցուց դարձեալ ենիչէրին:

— Բարեկամս, ես ինքս ներկայ եղած եմ եղելութեան: Ես ինքս էի որ բարձրացուցի պզտիկ տղեկը ձիուս վրայ եւ առաջնորդեցի զայն Թուրքիա: Աւելի ուշ, ես տեսայ զինքը շատ անգամներ, այսօր ալ շատ լաւ կը ճանչնամ զայն:

— Կը ճանչնա՞ս, ըսաւ ենիչէրին տեղէն վեր ելլելով, բայց անմիջապէս զսպեց ինքզինքը: Սակայն կարելի բան չէ, կ'ըսէր ինքն իրեն:

— Կը ճանչնամ, պատասխանեց Սամոլ հանդարտօրէն, շատ հասարակ բան մը ըսելու պարզութեամբ: Կը ճանչնամ եւ լաւ գիտեմ, թէ դուն ես այն տղեկը, որ ես իմ ձեռքովս տարի Թուրքիա:

Ենիչէրին կրկին ոստում մը ունեցաւ: Իր դէմքին վրայ ակներեւ էին զլխուն մէջ եռացող խոհերը:

— Խօսէ, մարդ: Քանի որ կը ճանչնաս հայրս եւ եթէ չես ստեր, ըսէ թէ ո՞ւր է իմ հայրս:

Բարձրաձայն խնդուքով մը, գնչուն անճոռնի կերպով ծամածռեց իր բերանը, հանեց իր դաշոյնը եւ մէկ հարուածով կտրեց ենիչէրիին կապերը: Յետոյ, ցոյց տալով ծերունի Մարքը, ըսաւ.

—Ահաւասիկ... Լաւ դիտէ զինքը, եւ պիտիտեսնես քու հօրդ դէմքը:

պիտի տեսնես քու հօրդ դէմքը:

— Ահա Ժորժ Քոզիաքը, այժմ շատ աւելի գեղեցիկ, քան այն ատեն, երբ զինքը ձիուս վրայ կը տանէի Թուրքիա:

— Զաւա՛կս... աղաղակեց ծերունազարդ Քոզիաքը:

Այսպէս անհետացաւ պատը, որ կը զատէր երկու սիրտերը: Հայր ու որդի դիրկընդխառնուեցան:

Այս բառը՝ «զաւակս» ժամանակին ընտանի էր Ժորժի լսողութեան եւ սրտին, բայց երկար ատենէ ի վեր չէր հասած իրեն՝ թրքական փաթթոցին ներքեւ:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(53 – Շար.)

ուսերուն ելեւէջը, նիհար ու ջղուտ գըլխին ետեւ առաջ շարժիլը:

— Խեղճ մարդ, արդեօք ո՛րքան կը տառապի խօսած ատենը:

Այս մտածումը կը ներշնչէ ներկաներ ուն իր խօսելակերպը:

Վան, Աղթամար, Դաշնակցութիւն. այս երեք բաները միշտ զինքը ջղաձգական նոպաներու կը մատնեն, իսկ երբ այդ երեքը որեւէ խնդրի մէջ միանան իրարու, ա՛լ այն ատեն այդ նոպան իր ծայրայեղ աստիճանին կը հասնի:

Իր ընկերները յաճախ կ՚աշխատին հանդարտեցնել զինքը, բայց ինք աւելի կը բորբոքի, աւելի կը փրփրի, աւելի կը հերոսանայ...

Խե՛ղճ մարդ, ո՛րքան կը չարչարուի արդեօք:

Յար. Ճանկիւլեանի մեծամոլութիւնը անչափելի է: Լրջօրէն կը հաւատայ եւ կ՚ուզէ ուրիշներուն ալ հաւատացնել, թէ ինքն է հայ յեղափոխութեան հիմնադիրը: Հնչակեան կուսակցութեան հիմնադիրը, հայ հերոսութեան հիմնադիրը:

Ազգային ժողովի մէջ իր ամէնէն զըւարճալի ժեսթն էր Աղթամարի խնդրին առթիւ.— Երբ Իշխանն ու իր ընկերները կ՚ամբաստանուէին իբրեւ վանքը թալանողներ — արձակած բացագանչութիւնը.

— Կովեր կերան, եղներ կերան, զոմէշներ կերան, ջորիներ կերան, ոչխարներ կերան, այծեր կերան, զըմմէն կերան...:

Արդէն հաշուեպահանջութիւնը իր տըկար կողմն է: Ինքզինքին իրաւունք տըւած է ամէն բանի համար հաշիւ պահանջելու: Երբ Աքիայի բանտէն ազատելով՝ Եդիպտոս եկաւ՝ իր առաջին գործը եղաւ «հաշիւ պահանջել» կուսակցութիւններէն: Եւ ասիկա այմնքան ծիծաղելի յաւակնութեամբ մը, որ առիթ տուաւ ինծի Նոր Կեանքին մէջ զինքը քաշքշելու:

×

Հակառակ իր այս ծիծաղելիութիւններուն Յարութիւն Ճանկիւլեան ամբասիր կեանք մը ունեցած է: Յեղափոխութիւնը իրեն թեզկեահ չէ ըրած եւ անով իր ապրուստը ապահովելու չէ աշխատած: Ընդհակառակն իր հանդիստը եւ նիւթական կացութիւնը զոհած է անոր: Ասով Ճանկիւլեան գաղափարական մը եղած ու այնպէս մնացած է մինչեւ այսօր:

Իր միակ սեւեռուն գաղափարը եղած է «հերոս» ըլլալ, կամ զոնէ այնպէս յորջորջուիլ: Ազնի՛ւ բաղձանք զոր չենք կըրնար դատապարտել:

Փա՛ռք ու պատիւ ուրեմն հերոս Ճանկիւլեանին:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԶՈՐ ՀԵՒ Ի ՀԵՒ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԻ ՄԸ

— ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ —

—o—

«Նամակ»ներու այս շարքով, որոնք լոյս տեսած են 1914ին, Օտեան կը ձաղկէ նիւթապաշտ եւ պահպանողական նկարագիրը հայ առեւտրական դասէն ոմանց:

Սիրելի զաւակս, Միհրանիկ,

Կը հաստատեմ 1905 Դեկտ. 25 թուակիր յանձնարարեալ նամակս, որով ներփակ զրկեցի 300 Ֆրք., 200ը իբրեւ Յունուարի ամսական եւ 100ն ալ Կաղանդի բացառիկ ծախքերուդ համար: Կը յուսամ, որ ժամանակին ստացած կ՚ըլլաս: Ընդունեցայ քու 1905 Դեկտ. 27 թուակիր նամակդ եւ ամէնքս ալ շատ ուրախ եղանք, որ առողջ ես ու դասերուդ կ՚աշխատիս:

Կը գրես, թէ Ժընեւի օդը շատ աղէկ եկած է քեզի. աւելի լաւ: Այսուհանդերձ միշտ առողջութեանդ հոգ տար, դիշերները շատ դուրսը մի մնար եւ կանուխ սենեակդ գնա՛, ասով թէ՛ անձդ կը խնամես եւ թէ աւելորդ ծախքեր չես ըներ ու դէշ ընկերներու հետ յարաբերութիւն չես հաստատեր:

Մասնաւորապէս զգուշացիր վտանգաւոր անձերու հետ տեսակցելէ: Կը հասկընաս թէ ինչ ըսել կ՚ուզեմ: Դուն հոդ ազատ երկրի մէջ կ՚ապրիս, բայց մենք հոս այնպէս չենք, մեր կացութիւնը լաւ դիտես: Եթէ անխոհեմութիւն մը ընես, փորձանքը մենք կը կրենք: Գիտեմ, որ դուն քիչ մը տարբեր գաղափարներ ունիս, բայց պէտք է հրաժարիս անոնցմէ: Դասերէդ զատ ուրիշ բանի վրայ պէտք չէ որ մտածես: Նախ՝ ջանա կատարեալ մարդ ըլլալ, ինքզինքիդ համար աշխատիլ. ասով ազգիդ համար ալ աշխատած կ՚ըլլաս: Ինքզինք չսիրողը ուրիշներն ալ չի կրնար սիրել, առաջ անձդ՝ ետքը ուրիշները: Այս խրատները կուտամ՝ որովհետեւ վերջին նամակիդ մէջ բաներ մը գրած էիր, որոնք շատ հաճելի չթուեցան ինծի: Ի՞նչ պէտք ունիս վարժարանէդ դուրս ուրիշ դասախօսութիւններու ալ յաճախելու: Կատարեալ մարդ ըլլալու համար քեզի կը բաւէ Առեւտրական վարժարանին ընթացքը աւարտել: Սիրելի Միհրանիկս, այս ըսածներուս աղէկ ուշադրութիւն ըրէ:

Կաղանդի առթիւ մեզի ուղղած շնորհաւորութիւններդ մեծ հաճոյքով կարդացինք: Շատ զոհ եմ, որ մեզ միշտ կը յիշես ու չես մոռցած ընտանեկան յարկը:

Այս առթիւ պզտիկ դիտողութիւն մը ունիմ ընելիք. նամակդ կը վերջացնես այս բառերով. Բիւր համբոյրներ քեզի, մարիկիս եւ քոյրերուս»: Տողերուդ մէջ թերեւս ըսելիքս զարմանալի, ես տեսակ մը շռայլութիւն կը նշմարեմ: Բիւր համբայրը չափազանց չէ՞ միթէ. կրնայիր գրել «ամէնքդ սիրով կը համբուրեմ»:

Հիմա պիտի ըսես, թէ ի՛նչ տարօրինակ դիտողութիւններ կ՚ընեմ: Բայց այնպէս չէ: Ես ալ քիչ շատ կարդացած, կեանքն ու մարդիկը ուսումնասիրած եմ եւ դիտեմ մէկ բառով մէկու մը նկարագիրը հասկնալ:

Ինչպէս դրամը՝ նոյնպէս զգացումներն ալ խնայողութեամբ գործածել պէտք է, որովհետեւ վերջիններն ալ շռայլութեան չեն կրնար դիմանալ ու կը սպառին: Եթէ այս տարի ամէն անգամ «համբոյր» զըրկես մեզի, թերեւս գալ տարի հատ մըն ալ չկրնաս զրկել: Չափաւորութիւն ամէն բանի մէջ, սիրելի Միհրանիկս, ասով կարելի է կատարեալ մարդ ըլլալ:

Կը յուսամ որ այս դիտողութիւններուս համար չես վշտանար, դիտնալով, որ քու օգտիդ համար է որ կ՚ըսեմ: «Բիւր, բիւր համբոյրը» անշուշտ գրչիդ տակ եկած խօսք մըն էր, բայց միեւնոյն ատեն նկարագիրդ կը մատնէր: Խնայողութեամբ տուր համբոյրներդ, նոյնիսկ նամակներուդ մէջ:

Այս տարի քու բացակայութեանդ պատճառաւ Կաղանդը շատ ուրախ չանցուցինք, մայրդ մանաւանդ միշտ քեզ կը յիշէր: Բայց ես կը մխիթարուէի խորհելով, որ քանի մը տարիէն վկայականդ առած պիտի գաս եւ ինծի թեւ ու թիկունք պիտի ըլլաս եւ քեզի համար մինչեւ այսօր ծախսած դրամս պիտի չկորսուի պարապ տեղը:

Մայրդ, Մելինէն ու Արաքսին սիրով կը համբուրեն քեզ: Եւ ես ալ ճակատդ կը համբուրեմ:

Հայրդ՝ ԳՈԶՄԱ

« ՄԻ ՔԻՉ ՓՈՂ »

Երուանդ Օտեան, 1921 եւ 1922 թուականներուն, իր սրամիտ «Առտուան Տոմս»երով եւ շաբաթական վեց տոմսի համար 10 ոսկի վճարումով կ՚աշխատակցէր Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին: Աւելորդ է ըսել, թէ «Ճակատամարտ»ի այդ շրջանի վարչական գործերու տնօրինուհին՝ Օր. Տիրուհի Ազարեան (յետագային Տիկին Շաւարշ Միսաքեան), ամէն շաբթու կանոնաւորաբար կը վճարէր Եր. Օտեանի պատուագինը: Բայց որովհետեւ Ե. Օտեան ընդհանրապէս կը գտնուէր Կալաթա, «Վերջին Լուր»ի խմբագրատունը, ամէն շաբթու վերջը եւ երբեմն օր մը, երկու օր առաջ կը զրկէր իր գրաբերը, խնդրելով իր իրաւունքին վճարումը: Եւ ամէն անգամին, գրաբերին հետ կը զրկէր Օր. Տիրուհիին ուղղուած սրամիտ երկտող մը:

Սիրելի Օր. Տիրուհի,

Նոր Տարիին առթիւ սրտանց երջանկութիւն, առողջութիւն եւ զուարթութիւն կը մաղթեմ ձեզ, ինչպէս նաեւ ուրիշ հազար տեսակ բարեմաղթութիւններ:

Ձերդ՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

31 Դեկտ. (Հ. Տ.) 1921

Յ. Գ.— Վերջին բարեմաղթութիւններուն հատը կ՚արժէ մէկ զուրուշ. հաճեցէք փոխարժէքը վճարել գրաբերիս, եթէ կարելի է:

ՆՈՅՆ

Սիրելի Օր. Տիրուհի,

Յուզումով կարդացի, այս առտու, Թրախոմի դժոխքին նկարագրութիւնը եւ բնազդաբար պրպտումներ կատարեցի գրպաններուս մէջ, դրամական նուէր մը ընելու համար Խասգիւղի որբանոցին, բայց ափսո՛ս, ձեռքերս գրպաններուս դժոխային դատարկութեան մէջ մխըրճուեցան, առանց նաքարակիտ մը գտնելու անոնց մէջ: Կրնաք երեւակայել թէ արդէն իսկ յուզումի մատնուած հոգիս, այս նոր յուսախաբութեան վրայ, ի՛նչ դերադրական անձկութեան մը հասաւ, բայց նոյնհետայն ձեզ յիշեցի եւ հոգիս պայծառացաւ — որովհետեւ վստահ եմ, որ գրաբերս պարապ պիտի չվերադարձընէք:

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ

17 Յուն. 1922, Ուրբաթ

Սիրելի Օր. Տիրուհի,

Կը խնդրեմ որ վայրկեանի մը համար 24 ժամ աւելցնէք ձեր տարիքին վրայ ու այնպէս ենթադրէք, որ այսօր Շաբաթ է եւ ըստ այնմ վարուիք գրաբերիս հետ, որ հեւ ի հեւ ձեր հրամանին կը սպասէ:

Ձեր կողմէ մերժում մը ա՛լ աւելի պիտի սաստկացնէ այն ձիւնը, որ արդէն գլխուս եկաւ երէկ իրիկուընէ ի վեր:

Անձկագին սպասման մէջ հալումաշ

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ

10 Փետր. 1922, Ուրբաթ
(այլ անուամբ Շաբաթ)

Սիրելի Օր. Տիրուհի,

— Փող ունի՞ս:

— Կայ, կայ:

Ուրեմն հաճեցէք գրաբերիս յանձնել 10 ոսկի:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ,

Ձերդ՝ մինչեւ ցկատարած աշխարհի՝

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ

12 Փետր. 1922, Ուրբաթ

Սիրելի Օր. Տիրուհի,

Ազարեան = Կատարելութիւն:

Կը խնդրեմ, որ բարեհաճիք ութ թըղթադրամ ոսկին բազմապատկել վեցով, բաժնել չորսով, բաժանեալին վրայ աւելցնել նոյնքան, յետոյ զեղչել տասնը չորս եւ մնացորդը գրաբերիս յանձնել:

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ

10 Մարտ, 1922 Ուրբաթ

Սիրելի Օր. Տիրուհի,

Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի հրաշափառ Յարութիւնը 32 ժամ առաջ աւետելով, ձեզի կը թողում այս առթիւ պարտ ու պատշաճը տնօրինել գրաբերիս միջոցաւ:

Ձերդ՝ ԵՐ. ՕՏԵԱՆ

14 Ապրիլ 1922, Աւագ Ուրբաթ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Եթէ յարէր՝ նաւաբեկութեան աղէտէն կ՚ազատէր, նորէն դէպի արեւը կը վերանար, թող կուտար որ իր զգեստներէն եւ մաղերէն հոսի դառնահամ ջուրը, կ՚ազատէր, կ՚ապրէր:

Թողո՞ւր արդեօք լաստը:

Այն ատեն անդունդը կը գահավիժէր:

Այսպէս իր մտքին հետ տրտմագին կը խորհրդակցէր կամ, լաւ եւս է ըսել, կը կռուէր, կատաղաբար ինքը իր ներսը կը խուժէր, երբեմն իր կամքին, երբեմն ալ իր համոզումին դէմ յարձակելով:

Ժան Վալժանին համար բարեբախտուտութիւն մը եղաւ լացած ըլլալը: Այս լացը թերեւս լուսաւորեց զինքը: Սակայն սկիզբը անագորոյն եղաւ: Մրրիկ մը ժամանակաւ զայն Արասի ատեանը մղող մրրիկէն աւելի ամեհի փոթորիկ մը ելաւ իր ներսը: Անցեալը բերելով ներկային դէմ կը դնէր, կը համեմատէր եւ կը հեծկլտար: Երբ բացուեցաւ արտասուքին թումբը, յուսաբեկը գալարուեցաւ:

Ինքզինքը ձերբակալուած կը զգար:

Աւա՛ղ, մեր ինքնասիրութեան եւ պարտաւորութեան ըրած այս անհնարին մենամարտին մէջ գլորելով, կատղելով տեղի տալու հարկէն զայրանալով, ինքզինքը քաջաբար պաշտպանելով, փախչելու հնարք մը յուսալով, ելք մը փնտռելով երբ այսպէս քայլ առ քայլ կը նահանջենք մեր անփոփոխելի տեսլականին առջեւէն, քանիո՛ն յանկարծական եւ աղետալի է այն դիմադրութիւնը զոր մեր ետեւը կը գտնենք պատի մը հանդիպելով:

— Նուիրական մթութեան խոչընդոտ մը ըլլալը զգալ:

Զգալ թէ սարսափելի է աներեւոյթը, ո՛հ, ի՛նչ չարչարանք:

Ուրեմն խղճին պահանջները վերջ չունին բնաւ: Ըստ այնմ վարուէ, Պրիւթոս. ըստ այնմ վարուէ, Կատոն: Անյատակ է խիղճը, վասնզի Աստուած է: Մարդ այս հորը կը նետէ իր ամբողջ կեանքին աշխատութիւնը, հոն կը նետէ իր բախտը, հոն կը նետէ իր հարստութիւնը, հոն կը նետէ իր յաջողութիւնը, հոն կը նետէ իր ազատութիւնը կամ հայրենիքը, հոն կը նետէ իր բարեկեցութիւնը, հոն կը նետէ իր հանգստութիւնը, հոն կը նետէ իր ուրախութիւնը: Շարունակէ՛, շարունակէ՛, շարունակէ: Պարպէ՛ անօթը, ծռէ՛ բաժակը: Պէտք է վերջապէս նաեւ իր սիրտը նետել հոն:

Հին դժոխոց մշուշին մէջ տեղ մը այսպիսի տակառ մը կայ:

Վերջապէս ներելի չէ՞ Մարիուսը մերժել: Անսպասելին միթէ կրնա՞յ իրաւունք մը ունենալ: Մի՞թէ մարդկային զօրութիւնը կրնայ դիմանալ անվերջանալի շղթաներուն: Ո՞վ կրնայ պախարակել Սեզիփոսը եւ Ժան Վալժանը, երբ կ՚ըսեն.— Ա՛լ կը բաւէ:

Նիւթին հնազանդութեան սահմանը շըփումն է. մի՞թէ հոգիին հնազանդութեան համար ալ սահման մը չկա՞յ: Եթէ մշտնջենական շարժումը անկարելի է, միթէ պահանջելի՞ է մշտնջենական անձնուիրութիւնը:

Առաջին քայլը բան մը չէ. վերջինն է դժուարը: Շանմաթիէոյի գործը ի՞նչ էր Քոզէթի ամուսնութեան եւ ասոր հետեւութեան քով: Վերստին թիարանը մըտնելը ի՞նչ համեմատելով չէութեան անդունդը մտնելու հետ:

Ո՛հ, քանիոն տխուր է դէպի անդունդը իջեցնող սանդուխին առաջին բազրոտը: Ո՛հ, քանիոն խաւար է երկրորդը:

Այս անգամ ինչպէս կարելի էր գլուխը չհեռացնել:

Մարտիրոսութիւնը շոգիին պէս կը ցոլանայ, բայց մաշողական է այս ցոլումը: Այսպիսի մարտիրոսութիւն չարչարանք մըն է, որով մարդ կը նուիրագործուի: Առաջին բոպէին ան կրնայ հաւանիլ այս չարչարանքին, կը նստի հրաշէկ երկաթի դահին վրայ, ճակտին վրայ կը դնէ հրաշէկ երկաթէ պսակը, կ՚ընդունի հրաշէկ երկաթէ գունդը, բայց անկէ ետք պէտք է հագնիլ նաեւ բոցեղէն վերարկուն, եւ միթէ չկա՞յ վայրկեան մը ուր ողորմելին կ՚ապստամբի եւ ուր մարդ կը հրաժարի չարչարանքէն:

Ժան Վալժան վհատութեամբ հանդարտեցաւ վերստին:

Լոյսին եւ մթութեան խորհրդաւոր կըշիռին երկակողմանի ընտրութիւնները կշռեց, մտաբերեց, դիտեց:

Այս ընտրութեանց մէկն էր այն երկու փողփողուն անմեղները իր թիարանին բռնի մասնակցեցնել, միւսն էր ինքզինքը սուզել իր անհրաժեշտ վիհին մէջ: Մէկ կողմն էր Քոզէթը զոհել, միւս կողմն էր ինքզինքը զոհել:

Ո՞րը եղաւ իր վերջնական ընտրութիւնը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Սէթ Մելքոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ. Զաւէն Մել – քոնեան, Տէր եւ Տիկին Թօղէք Մելքոն – եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ար – տաւազդ Համբարձումեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սրբուհի Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Պօիւ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր Ուզունեան եւ զաւակները, դառն վշտով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զոքանչին, մեծ–մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆԻ

(ծնեալ Նաճարեան ի Ամասիա)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 18ին, իր բնակարանը, 63 Ռիւ տէ Քամելիա, Ալֆորվիլ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի (Դեկտ. 22) ժամը 13,30 Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատան իրենց ընտանեկան դամբարանը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ, Պէաթրիս Էճիանեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր, Արմենուհի եւ զաւակները Արտաշէս Զորզեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի 21 Դեկտ. Տիրամայր Էճիտեանի Շրդ, կարապետ Էճիտեանի 5րդ, Սաթենիկ Էճիտեանի ա – ռաջին, Յակոբ Շերինեանի եւ կողակցին Ներկիզի 45րդ եւ 43րդ, Շերին Շերինեանի 5րդ, Արտաշէս Զորզեանի եւ կողակցին Հայկանոյշի 51 եւ 6րդ, Յարութիւն Սէտէֆճեանի եւ կողակ – ցին Մանուշակին 32րդ եւ 19րդ, Տէր եւ Տիկին ատամնաբոյժ Մարտիկ Րէյիսեանի եւ կողակցին Աննիկի 10րդ մահուան տարելեզարձին առթիւ, ինչպէս նաեւ Սահ – ման եւ կողակցին Էլիզ Օտապաշեանի, կարապետ, Մարիամ եւ զաւակնին Վահէ Ստեփանեանի, Յակոբ Գրիգորեանի, Յակոբ Առաքելեանի, Յովհաննէս Յուլեան – եանի, բարմանայ երաժշտապետ Մար – տիկ Քէօսէեանի եւ խմբավար երաժիշտ Նուպար Գամճեանի համար հոգեհան – գստեան մատնաւոր պաշտօն պիտի կա – տարուի յաւարտ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յի – շատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նեվրիկ Գաբրիէլեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տէօվլէթեան եւ Թաքլին Գաբրիէլեան, Պ. Սմբատ Գաբրիէլեան, ինչպէս նաեւ ըն – տանեկան համայն պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտ – նեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրա – ւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղիկի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, ազգակա – նին եւ բարեկամին՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆի

անակնկալ մահուան առթիւ։

Մասնաւոր շնորհակալութիւն եկեղեց – ւոյ վարչութեան, Յարաջի ինչպէս նաեւ Անիէտ – Պուա Քոլոմպի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին

×

Այրի Տիկին Արաեմիա Գաբրիէլեան եւ զաւակները հրապարակաւ շնորհակալու – թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձնապէս այցելութեամբ, հեռագիրներ – րով եւ նամակներով, իրենց սուգը բաժ – նելով ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր

Արամ Գաբրիէլեանի (63 տարեկան)

մահուան առթիւ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Զորեքշաբթի, 24 Դեկտ. Ճրագալոյց։ Ժամերգութիւն ժամը 17ին։ Ջայնաւոր պատարագ եւ նախաճաշնակ ժամը 18ին։

Հինգշաբթի 25 Դեկտ. Ծնունդ։ Հայ – րապետական ճայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին։

Կիրակի 11 Յունուար, Հանդիսաւորու – թիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի։ Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի զպրոցի կրթական Մարմի – նը շնորհակալութեամբ ստացած է Հաճի – նոտարեան եղբայրներէ 50 ֆր. Գրիգոր Զէրչեանի յիշատակին։ Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Պօղոս Հաճիարթինեանէ 50 ֆ. Ալեքսանդր Երամեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շը – նորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Հաճեանէ տօնեբեր առթիւ 50 ֆր– կա – րօտեալներու ի նպաստ։ Ընտանիք մը նոյն նպատակին՝ 40 ֆր.։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Մելինէ Թաղաւրեանէ 10 ֆր., այրի Տիկին Վարդանոյշ Արապեա – նէ 30 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8,30ին սովորական հաւա – քատեղին։

ՄԱՐՍԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զա – ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Հինգշաբթի (25 դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւա – քատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ա Զ Դ

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Լիոնի մասնաճիւղը հա – ճոյքով կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջակա – յից հայ երիտասարդութեան հայերէն դասերու վերսկսումը, Հինգշաբթի երե – կոները ժամը 8,30էն սկսեալ, Գրականու – թեան եւ Գիտութեան համալսարանը սալ Ժորեան, Ռիւ Ռօլէն, Լիոն։ Օգտուիլ փափաքողները կրնայ ներկայանալ։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ զալ տարի Յունուար ամսուան մէջ։

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակա – ւին անդամ չեն Միութեան, որ դան արձանագրուին իրենց իրաւունքները ար – ժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգ – չախումբը հրապարակ հանած է չնորհա – ւորական քարթեր, մեծ երաժշտին՝ կո – միտաս վարդապետի, ծննդեան հարիւ – րամեակի առթիւ (1869 – 1969)։

Կողքի նկարը՝ գործ մեծ նկարիչ Գար – զուի։

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քարթերը, չնորհաւորելու համար տօնա – կան օրերը իրենց հայ թէ օտար բարե – կամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն։

Երգչախումբի անդամներուն,
17 Ռիւ Պլէօ,
Հրանդ – Սամուէլ գրատուն։
51, Rue Monsieur–le-Prince, Paris (6e)

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօ – նածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15,30ին վարժարանին մէջ։

Հ. Յ. Դ. ԲԱՆԳԱՐԱՆԸ

կարելի է այցելել
Բացէ կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՃԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վա – լանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները իր կազմակերպած ճա – շին, որ տեղի կ'ունենայ Օթէլ Նապոնալ Ռուտ տը Սէյոն, Արտէշ, Զորեքշաբթի 24 դեկտեմբեր իրիկուն ժամը 9ին։
Հայկական երգ եւ պար

«Կռունկ» նուագախումբ
Եւրոպական պար
ORCHESTRE JACK KOJA

Արձանագրութիւններ մինչեւ Դեկտ. 20
Պարոն Կօչկարեանի մօտ
Boucherie, 24 Rue Bouffier, Valence
Tél. : 43-25-26
եւ Պր. Վաղարշ Կարսեան
Tél. : 43-29-11

Ճաշին գինը 45 ֆրանք է

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER
AGENT IMMOBILIER AGREE A.I.F.
Consultez en toute confiance
Jacques TORANIAN
DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE
TÉLÉPHONE :
LIT. 67-61 — BAB. 70-63
122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)
Métros :
N.-D. des Champs — Vavin
ESTIMATION GRATUITE
10ème année

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միու – թիւնը կը հովանաւորէ Միութեան երի – տասարդաց թատերական խումբը՝ ներ – կայացնելով Պարոնեանի ՇՈՂՈՔՈՐԸ (խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 4 արար) Փօլ Ֆարալիք սրահին մէջ (Մէթրօ Ռե – փիւպլիք) Փետր. 14, չաբաթ երեկոյեան։ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

RÉVEILLONS - ՅԱՅԳՕՆՔ

ՅՆՈՒՆԴ — JOUR DE L'AN
NOEL — ԱՄԱՆՈՐ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԵՒ 31
Զուարթ ու հաճելի մթնոլորտ
ՃԱՇ՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)
Կէս դիւերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
10–15 ՕՐ ԱՌԱՋ՝
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551–59–95
եւ ամէն օր՝
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական թէ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է երկուշաբթի

Maison ARAX
V. BANDIKIAN & fils
27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50
Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը նիշդ դիմացը՝
SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES ARAX 2
24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30
Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— Չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քաւայիֆ, դուռաբիա, խո – րոված եւ ոչ–խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, fխաուէք, եւայլն, ա – պուխտի, երշիկի յատկոյնները, պուլկարական fաշfաուլ եւ ճերմակ պանիր լեիկ (տուլմա), թարամա, լաղերտա, պաստիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեաո), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ։
Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՏՄԱՆ
ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ՁՈՑԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Réouverture de l'Epicerie Orientale
chez les Frères Hairabedian
7, RUE DE TRACY, PARIS (2e)
(Métro : Strasbourg Saint-Denis et Réaumur - Sebastopol)
Հոն կը գտնէք արեւելեան լաւագոյն ապրանքները, ամէնէն յարմար գիներով :
ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ՝
ԱՆՊԱՏՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ
Բաց է ամէն օր բացի կիրակիէ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 105 ֆ.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
23 DECEMBRE
1969

Le Numéro 0,50 F.

459Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.696 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.696

Կ'ԸՍԵՆ – Կ'ԸՍԵՆՔ ...

Երեւանի «Սովետական Հայաստան» ամսագիրը (թիւ 8, Օգոստոս 1969, էջ 1, 2 եւ 3) կը մեղադրէ մեզ, Դաշնակցական մամուլ եւ ղեկավարութիւն, որ՝

1) Արգելք կը հանդիսանանք հայրենիքի եւ սփիւռքի կապերուն:

Ահաւասիկ ամբաստանութիւնը, ի՛ր խօսքերով.

— «Մշակութային կապի կոմիտէի ջանքերը հանդիպում են դժուարութիւնների ու արգելակների. նկատի ունենք առաջին հերթին Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը եւ նրա ձեռքում գտնուող մամուլը»:

Հաւանօրէն սուտին ծանրութիւնը զգալով, ամսաթերթի խմբագրութիւնը անմիջապէս կը դիմէ խորհրդային «տակիկա»ին, — համայնավար քարոզչական մեքենայի հիւն ու մաչած յանկերգին, — իր հաստատումին վրայ աւելցնելով նաեւ ա՛յլապէս յատկանշական երկու նոր դիտեր.

Ա.) Դաշնակցական շարքայիններ ու համակիրներ կը հաւատան հայրենիք – սփիւռք կապի ուժին. համոզուած են թէ այդ կապերուն եւ չփումներուն չնորհիւ միայն կարելի է խափանել ուծացման վտանգը զաղութներու մէջ: Ղեկավարութիւնը եւ Մամո՛ւլն են միայն՝ որ չեն հաւատար կը ջանան «արգելակներ ստեղծել»...

Բ) Դաշնակցական մամուլի «մի քանի օրգանները»՝ վերջերս սկսած են Սովետ. Հայաստանի անտեսական եւ մշակութային կեանքը պատկերացնող նիւթեր հրատարակել. «խօսքով պաշտպանել հայրենադարձութիւնը, հայրենիքի հետ կապերի զարգացման անհրաժեշտութիւնը. երբեմն նոյնիսկ դատապարտել արտագաղթը»: Սակայն, պէտք չէ՛ հաւատալ անոնց անկեղծութեան: Եթէ նման երեւոյթներ կան, պատճառն ա՛յն է որ «Դաշնակցութեան ղեկավարութեան այս նոր գործընթացները նպատակ ունի անյաջող կերպով ֆօղարկել Սովետ. Հայաստանի, մեր ժողովրդի պետականութեան նկատմամբ իր թշնամական բաղաքականութիւնը»...

Շունչ պիտի առնենք այստեղ՝ որպէսզի բանաձեւուած ամբաստանութիւնները մաղենք եւ խուսափինք իյնալէ այն ծանծաղուտին մէջ, ուր կը լողա՛յ «Սովետ. Հայաստան»ը, նման այն ընդդիմախօսին՝ որ կը կարծէ չհի՛լ իր դառը... խօսքերու տարափո՛վ մը խեղդելով ունկնդիրը:

Հարկ չկայ հաւարի եւ խլացուցիչ աղմուկի: Մէկիկ մէկիկ կարելի է քանդել բոլոր առասպելները: Խօսելով ուրեմն այս առաջին վերապրումի մասին, պիտի ուզենք նախ յիշեցնել «Սովետ. Հայաստան»ի խմբագրական «կոլեկտիւ»ին (կազմին)՝ թէ 1920ական թուականներէն մինչեւ այսօր, նուազագոյն ֆառասուն տարիէ ի վեր, հայրենիքի եւ սփիւռքի մշակութային կապի անհրաժեշտութիւնը մատնանշուած է առաւելապէս Դաշնակցութեան եւ Դաշնակցական մամուլի կողմէ:

Այսօրուան դառնախաղները լա՛ւ կ'ընենն, եթէ թղթատեղ Հայաստանի մատենադարանին մէջ տեղ գրաւող հատաքածոները Դաշնակցական մամուլի, ու փորձենք լքել իրենց աչքերը՝ լրիւ եւ ճիշդ ըմբռնելու համար ա՛յն, ինչ որ ըսուած է պարբերաբար, ի տես եւ ի լուր մինչեւ 1940ական թուականները խորհրդային իշխանութեանց կողմէ ցոյց տրուած անտարբերութեան, այլամերժ վերաբերու – մին եւ խորթ կեցուածքին:

Եթէ «Սովետ. Հայաստան»ի այսօրուան խմբագիրները մանուկ ու պատանի էին այդ օրերուն ու չեն յիշեր՝ Դաշնակցական մամուլը կրնայ զարթուցիչ դեր կատարել. տարվեցնել իրենց՝ ինչ որ կը թոթովեն իրենք այսօր, նո՛ր բան մը ըսած ըլլալու յաւակնութեամբ:

Իսկ եթէ կը յիշեն, պիտե՛ն եւ... դի – տակցաբար յատեան կը հաւաքուին Դաշնակութեան ղեկավարութիւնը եւ Դաշնակական մամուլը բամբասելու համար՝ կը յանձնարարենք չպպաւիլիլ սուտին եւ կեղծիքին. մերժել քարոզչական մեքենայի ընթացիկ «տակտիկա»ն ու ճշմարտութիւնները, որովհետեւ հարցը կապ ունի մշակոյթի հետ եւ ամբոխավարութիւնները դեր չունին նուիրական խմբագրումներու մէջ:

Աւելի՛ն սակայն:

Դաշնակցական մամուլ ու ղեկավարութիւն՝ չեշտած են ո՛չ միայն այդ կապի կենսական նշանակութիւնը, այլեւ քնոյթն ու էութիւնը, ձե՛ւն ու նպատա՛կը:

Հայրենի աշխարհի մէջ, մինչեւ երկրորդ Աշխարհամարտ (1939), Արտասահմանի Հայութեան եւ հայ մտաւորական – նութեան համար նշանակալից դէպքեր տեղի ունեցան: Սպիտակ ու դորշ դէմ – ուագներ: Պայքարներ եւ խմորումներ: Արիւնոտ եւ անարիւն իրագործութիւններ: Մակընթացութիւններ եւ տեղատուութիւններ՝ որոնք չէին կրնար անտարբեր թողուլ «հայ գաղթօջախները»:

Արտասահման նստած հայ դրագէտն ու խմբագիրը, որ միջոց ու կամուրջ պիտի դառնար հայրենաբնակ ժողովուրդի եւ գաղութահայ զանգուածներու հաղոր – դութեան՝ տարրական հնարաւորութիւնն իսկ չունէր ջուրը աղբիւրէն խմելու: Ո՞վ կը համարձակէր, Հայաստանի մէջ, մշակութային կապ ստեղծելու մասին. ո՞վ կը յանդգնէր ուղիղ եւ անխարդախ տեղեկութիւն մը հասցնել Սիփիւռքին՝ ո – րուն հետ «չփում» հաստատելու անհրաժեշտութեան քարո՛զը կը կարդացուի այսօր, երկուան մեր յամառ պահանջները մոռացութեան տալով ու Դաշնակցութեան վերագրելով «արգելակ»ութեան դե՛ր մը միայն...

Քառասուն տարի ամբողջ, մեր Մամուլը «կապ»ի կարգախօսը հնչեցուց. ու ի՛նչ հեգնանք, ծիծաղելի ի՛նչ հակասութիւն, որ երկուան Մունջը այսօր կ'ուզէ մեզի սորվեցնել դա՛ս մը, դոր մենք տասնամեակներ առաջ վերածեր էինք արդէն հանդամանքի...

«Սովետ. Հայաստան»ները կրնան իրենց դրպանը դնել այս կարգի «գէնք»եր եւ դուրս նա՛լ ըլթակը չարժելէ, որովհետեւ փամփուշտը կրնայ տարբեր ուղղութեամբ սուրալ ու խոցել:

Կրնան մանաւանդ հրաժարի՛լ այլեւս «դեկավարութիւն» եւ «շարքեր» հակադրելէ, որովհետեւ՝ եթէ ուղղութիւն ու կեցուածք ճշդելու հարցեր կան, Դաշնակցութեան մէջ ՇԱՐՔԸ՛ՐՆ են հրահանգողները եւ ո՛չ թէ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Խորհրդահայ մեր եղբայրները թիւրիմացութեան մէջ եղած են միշտ, այս տեսակէտով: Ու կը հաւատա՞ն թէ նման ղրկուներով... խուճապ եւ քաոս կրնայ ստեղծուիլ կազմակերպութեան մը մէջ, որ ցարերու եւ սուլթաններու հանճարեղ նենգութիւնն իսկ կրցաւ արհամարհել, չնորհիւ շարքերու հեղինակութեան վրայ խարխլող անխորտակելի իր կառոյցին:

«Ղեկավար»ութեան եւ «շարքերու» մէջ հակադրութիւն մը փնտռել Դաշնակցութեան մէջ՝ հեռուանք է վատահօրէն այն բարդոյթին, որուն մատնուած են համայնավար բարքերու տակ ապրող մարդիկ: Արդարեւ, կոմկուսին միայն յատուկ է անիրաւումներու, դժգոհութեանց, դառնութիւններու եւ ներքին խոր տարակարծութեանց գոյութիւնը՝ պարագլուխներու դէմ, շարքերու կողմէ:

*«Հայրենադարձութիւն» թէ «հայրենիքի հետ կապերի զարգացման անհրաժեշտութիւն»՝ կարգախօսներ են եղած մի՛շտ, մեզի համար: Եւ եթէ այս երկու կենսական խնդիրներուն շուրջ յաճախ տարակարծիք եղած ենք նախաձեռնողներուն, մեր վերապահութիւնները բխած են անկէ՛, որ կեղծիքը, խտրական ոգին ու «շշնամական բաղաքականութիւնը» մինչեւ այսօր եղած են ու կը մնան հակայնամար իշխանութեանց հիմնական ուղենիշը հանդիսպ բոլոր անոնց՝ որոնք հայրենիքի եւ մշակոյթի անխաթար ըմբռնումով կ'ապրին ու կ'ակնկալեն որ կապը եւ չփումը նպատա՛կ մը դառնան ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ, եւ ո՛չ թէ... վարչակարգին:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՐԱՊԱԹԻ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

ՕՐԱԿԱՐԳ՝ ԻՍՐԱՅԷԼ

Բապաթի արաբական վեհաժողովին բացումը տեղի ունեցաւ 24 ժամուան յապաղումով: Արդարեւ, համաձայն նախօրօք ճշդուած ժամանակացոյցին, վեհաժողովին բացումը պիտի կատարուէր Շաբաթ Դեկտեմբեր 20ին. հակառակ անոր որ վեհաժողովին մասնակցող 15 Պետութիւններու առաջնորդները Բապաթ հասած էին Շաբաթ օր, այսուհանդերձ, ժողովին բացումը կատարուեցաւ Կիրակի օր: «Պետական դէմքերը յոգնած են» պատճառաբանութիւնը տրուեցաւ պաշտօնապէս, սակայն, ինչպէս դիտել կուտան լաւատեղեակ շրջանակներն ու մանուլի թղթակիցները, առաջին իսկ վայրկեանէն տարակարծութիւններ ծայր տըւած են նախագահութեան եւ օրակարգի հարցերուն շուրջ:

Իրաւական դեսնի վրայ վեհաժողովին նախագահութեան պաշտօնը կը վիճակուէր Արաբական Լիկայի այժմու նախագահին՝ Էլ Նիմարի, որ Սուտանցի է: Մարոք բաղձանք յայտնած է, որ վեհաժողովին նախագահութիւնը ստանձնէ Հասան Բ. Թագաւորը: Հարցը կարելի եղած է կարգադրել, երբ Սուտանի ներկայացուիչը ընդունած է իր տեղը զիջիլ Թագաւորին:

Օրակարգը, համաձայն դէտերու, կը բաղկանար երեք կէտերէ. Ա.) Զօրակոչի ենթարկել արաբական բովանդակ ուժը. Բ) Զօրավիդ կենալ պաղեստինեան յափոխութեան. Գ) Զօրավիդ կենալ պաղեստինեան դիմադրութեան դրաւեալ շրջաններուն մէջ:

Արդ, ժողովականներէն ոմանց համար օրակարգին մէջ կը պակսէր կարեւոր կէտ մը, իսկ ուրիշներու համար դոյութիւն ունէր աւելորդ կէտ մը:

Արդարեւ, այսպէս կոչուած չափաւոր – րականներուն եւ պահպանողականներուն համար աւելորդ կէտ մը նկատուած է օրակարգին երկրորդ հարցը: Այս վերջիններուն տրամադիր են օժանդակելու Պաղեստինցիներուն՝ դրաւեալ շրջաններու մէջ կատարած իրենց գործողութիւններ – րուն, սակայն չեն ուզեր քաջալերել չարժումը իրենց երկիրներուն մէջ: Ասիկա, չատերու համար, կը նկատուի ներքին լուրջ վտանգ:

Ժողովականներէն ոմանք, ինչպէս Հարաւային Եմէն, հաւանաբար իրաք, Սուտան, Լիբիա եւ Ալժերիա, պահանջած են որ օրակարգի հարց դառնայ Հարաւային Եմէնի եւ Սէուտական Արաբիոյ հողային տարակարծութիւնը, որու հետեւանքով

բուռն կռիւներ ծայր առած են ժամանակ մը ի վեր:

Յամենայն դէպս, առաջին նիստը դուռ – մարուած է դռնփակ, որու ընթացքին խօսք առած են Արաբական Լիկայի ընդհ. քարտուղարը, Հասան Բ. եւ Սուտանի ներկայացուցիչը:

Աւելցնենք, որ Պաղեստինի Ազատագրական Ճակատի առաջնորդը՝ Արաֆաթ, Բապաթ հասած է Նասրի հետ եւ ընդունուած՝ պետական ներկայացուցչի մը պէս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՍԼԻ մէջ քիչ էր մնացեր որ թաղուէր «Լա Հէյ ոդին», բայց վերջին պահուն կարելի եղաւ համաձայնութեան դեռին մը գտնել եւ փրկուեցաւ «Կանայք Եւրոպան»: Կիրակի կէս գիշերը անց էր երբ փիսքար տ'Էսթէնի առաջարկը ընդունուեցաւ եւ հիմնուեցաւ մատակարարման Ընկերակցութիւնը՝ Եւրոպական Տնտեսական Համագործակցութեան Կազմակերպութեան մը նպատակ ունենալով ապահովել Եւրոպայի անդամ երկիրներու դանճած ներածման տուրքերու հասարակաց դանձ մըն է որ կը ստեղծուի, ենթակայ Եւրոպայի Խորհրդարանին:

ՈՒԼՊՐԻԽԹ առաջարկած է Արեւմտեան Գերմանիոյ որ տէ եուրէ (իրաւականօրէն) ճանչնայ Արեւելեան Գերմանիան, ինչ որ անչուշտ հաւանական չէ: Բայց նախագահ Հայնրման իր պատասխանին մէջ յայտնած է թէ նպատաւոր կերպով կ'ընդունի Ուլպրիխթի բանակցելու առաջարկը:

ՉՕՐ. ՔԱԹՐՈՒ մեռաւ առջի օր, 92 տարեկանին դումի հետեւանքով: Ամէնէն հին գէնքի ընկերն էր Չօր. տը Կոլի, մեծ Շանսըլիէ էր Պատուոյ Լեգէոնի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ ձերբակալուած է Անաթոլի Եակովլեն, խորհրդային քաղաքացի մը որ դեռին նետած է Սթալինի մէկ նկարը: Մաս կը կազմէր 20 հոգինոց «առաքելոցներու» խմբակի մը, մեծ մասամբ մտաւորական: Հաւաքուած են եղեր Սթալինի չիրմին չուրջը որպէսզի սթալինական որեւէ ցոյց չըլլայ անոր 90ամեակին առթիւ: Այդ տարեդարձը խմբագրականի մը նիւթ եղած է Պրաւտայի մէջ, ուր իրար խառնուած են գովասանք եւ քննադատութիւն:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՕՏԵԱՆԻ հարիւրամեակին առթիւ եւ գոհացում տալու համար մեր ընթերցողներու փափաքին՝ կը հրատարակենք իր մէկ անմոռանալի վէպը:

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԵԱՆ

Դժուար կը հաւատայ մարդ, թէ Ռուբէն Զարեան եւս լրացուց իր կեանքի վաթսուն տարին: Ծրագիրները, որ կը վխտան իր մտածումին մէջ եւ ոգեւորութիւնը, որով տոգորուած կը մնայ իրականացնելու համար զանոնք՝ թոյլ չեն տար որ հաւատայ թէ իր կեանքին եօթներորդ տասնամեակը կը թեւակոխէ ան:

Ինչ որ սակայն պահ մը կը կեցնէ քեզ իր կտրած ճամբուն առջեւ, իր գործունէութեան քառասուն տարիներն եւ այդ տարիներու ընթացքին իր ցոյց տուած պտղաբերութիւնը: Ու արդար էր որ Հայաստանի Մշակոյթի նախարարութիւնը, հայկական Թատերական ընկերութիւնը եւ Ակադեմիայի ընկերային գիտութիւններու բաժինը այդ պտղաբերութիւնը նշէին մեծարանքի երեկոյով մը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 8ին:

Զարեան հանդիսացաւ նախ ամէնէն խանդավառ ռահվիրաներէն մին հայ արուեստներու ծաղկման հայրենի հողին վրայ, ու քիչեր միայն, իրեն չափ, իրենց ուսերուն այդքան հոգեր առած են որպէսզի հայ արուեստները ուռճանան այնտեղ իրենց այլազան մարզերուն մէջ: Սերունդները, որոնք իր շունչին տակ կը մարզուին արուեստներու ասպարէզը մըտնելէ առաջ, եւ աշխատանքները որոնց լծուած է իր վարած Արուեստի հիմնարկութիւնը, բաւական են ինքնին որպէսզի պատկառանքով մօտենանք իր ստանձնած գերին իբրեւ փրոֆեսէօր, իբրեւ տնօրէն Արուեստի հիմնարկութեան եւ իբրեւ տոքթոր Արուեստաբանութեան:

Բեղնաւոր եղաւ Ռուբէն Զարեան գրչի վաստակին մէջ ալ: Մենագրութիւնները, զորս ան նուիրեց հայ գրականութեան եւ հայ բեմի տիտաններուն, շարք, որ կ'երկարի տակաւ, կոչուած են մոռացութենէ փրկելու շատ բան մեր մօտաւոր անցեալէն, ու մեզ ու վաղուան սերունդին ճանչցնելու դէմքերը, որ ճամբայ բացին նոր օրերու համար, այնքան դժնդակ պայմաններու մէջ:

Սովորական հետազօտող մը, պարզ կենսագրող մը չեղաւ սակայն Ռուբէն Զարեան: Ան իր նիւթին մօտեցաւ խղճամիտ վերլուծողի մը, բայց եւ արուեստագէտի մը պէս: Դէմքերը, զորս մեզի նկարեց, վերածուեցան իսկական հերոսներու, որոնց կեանքին հետ ապրեցաւ նաեւ ընթերցողը:

Բաւական է յիշել Պետրոս Ադամեանի կեանքին եւ արուեստին նուիրուած իր զոյգ հատորները (1960 եւ1961), Սիրանոյշի նուիրած իր մենագրութիւնը (1956), թատերական դիմանկարները՝ որոնց շարքին մեզ ներկայացուց Օլգա Գուլազեանը, Յասմիկը եւ Արուս Ոսկանեանը (1956), երկեր, որոնց մէջ հայ բեմին ապրած դժնդակ օրերը մեզ կը ներկայանան իրենց լուսաւոր պահերով, եւ հոյլը արուեստագէտներուն, որոնք անցան անոր երկնակամարէն շողշողուն աստղերու նման:

Չմոռնանք որ ոչ ոք իրեն չափ նպաստեց հայ բեմի փառքերէն մէկուն Վահրամ Փափազեանի համբաւին նուիրագործման, եւ իր մտերմութեամբ ջերմացուց մեծ դերասանին կեանքին վերջին խանդավառ տարիները հայրենի հողին վրայ: «Օթէլլօն Վահրամ Փափազեանի կատարմամբ» հատորը, որ Զարեան նուիրեց հայ Օթէլլոյին՝ նախադուռն եղաւ իր զուրգուրանքին, որ աճեցաւ օրէ օր:

Եւ վերջապէս Ռուբէն Զարեանի հիմնական մտահոգութիւններէն մէկն եղաւ լոյսին հանել հայ բեմին եւ առհասարակ հայ մտքին կապերը համաշխարհային այն մեծ հանճարին հետ, որ Իւիլեմ Շէյքսփիրն էր, կապեր որ կը սկսին պահէ մը՝ երբ մեծ թատերագրին անունն անգամ դեռ Արեւելք թափանցած չէր, եւ որոնք անխզելի բարեկամութեան մը վերածուեցան տակաւ՝ Շէյքսփիրին ի սպաս դնելով հայ արուեստագէտներու բովանդակ հոյլ մը Ադամեանին ու Սիրանոյշին, Աբելեանին ու Զարիֆեանին, Փափազեանին եւ Հրաչեայ Ներսէսեանին պէս, եւ ամբողջ շարան մը թարգմանիչներու, որոնց մէջ պիտի գագաթանար Յովհաննէս Մասեհեան:

Նոյն այդ մտահոգութեան արդիւնքն էր որ Ռուբէն Զարեանը մղեց նախաձեռնութիւնն ստանձնելու Երեւանի մէջ հիմնելու համար Շէյքսփիրեան կեդրոն մը մը եւ հոն համախմբելու ինչ որ ստեղծած էր մեծ թատերագիրը եւ ինչ որ գրուած էր անոր կեանքին եւ գործին մասին: Հայ երկինքի տակ հիմնական արմատ կը նետէր, այսպէս, մեծ Անգլիացին, դառնալով հոգեղէն կապի եւ ներշնչման մշտավառ օճախ:

Շէյքսփիրը Հայուն կապելու իր ջերմ նախանձախնդրութեանը մէջ Ռուբէն Զարեան չգոհացաւ այդքանով ալ: Ան հիմը դրաւ մատենաշարի մը, որ կոչուած է ներկայացնելու Շէյքսփիրի հետ հայ ժողովուրդի հոգեկան կապերը իրենց յարաճուն ծաղկման բոլոր հանգրուաններուն մէջ, ըլլայ անոր երկերուն հայերէն թարգմանութեամբ, ըլլայ հայ գրականութեան մէջ անոնց նուիրած վերլուծումներով, ըլլայ անոնց տարած յաղթանակներով հայ բեմին վրայ: Հատորներու այս շարքին՝ որ «Շէյքսփիրական» տիտղոսը կը կրէ՝ երկուքը արդէն լոյս են տեսած եւ մամուլի տակ է երրորդը:

Այս շարքին պէտք է կցել Զարեանի ուրիշ մէկ գործը՝ «Ադամեանի Շէյքսփիրը», որ լոյս տեսած 1965ին, քաղուածք մըն է իր «Ադամեանի Արուեստը» գրքէն, եւ «Շէյքսփիրը եւ Հայերը» (1967) ուր ամփոփուած է 1965 Մայիս 30ին Լոնտոնի մէջ իր կարդացած դասախօսութիւնը:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԽԱՉՔԱՐ

Միլանոյի Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպած հայկական ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին առթիւ, Միլանոյի մէջ լոյս տեսան «Հայկական յուշարձաններու նմոյշներ» շարքին «Հաղպատ» եւ «Խաչքար» գունատիպ ալպոմները, անգլերէն եւ իտալերէն: Շարքը պիտի ճոխանայ նոր ալպոմներով:

«Խաչքար»ի հրատարակութեան առթիւ, ճարտարապետ Արմէն Զարեան պատմական սեղմ ակնարկով մը կը բնութագրէ հայկական խաչքարերուն դիմագիծը: Զարեանի գրութիւնը Կ'արտատպենք «Ս. Հայաստան» ամսագրէն:

Իրլանտացի արուեստաբան Ֆ. Հենրի ուսումնասիրելով իր երկրին հին քրիստոնէական շրջանի քանդակները, 1913ին դիտել կուտար, թէ իրլանտացի վարպետները ազդուած են հայկական արուեստէն: Իրլանտայի խաչքարերը կրած են հայկական ազդեցութիւն:

Անգլիոյ մէջ, Է. դարէն սկսեալ, տարածուած էր իպեր-սաքսոն խաչաձեւ քարերուն արուեստը, իսկ նոյն դարաշրջանին ռունական արձանագրութիւններ կըրող յուշաքարեր կային Սքանտինաւեան երկիրներու մէջ, որ այդ թուականներուն դեռ հեթանոս էին: Այս արուեստը իր իմաստը կը ստանար ժողովուրդին ունեցած հաւատքէն քարին հանդէպ՝ տոլմէններ, մենհիրներ, կրոմլէիններ: Սակայն, երբ քրիստոնէութիւնը յաղթանակեց, այս արուեստը դարերու ընթացքին վերածուեցաւ հայկական իւրայատուկ երեւոյթի մը: Յատկանշական է, որ նախապատմական շրջանի ջուրի պաշտամունքին հետ կապուած վիշապներէն մինչեւ Ջուղայի ԺԶ. դարու խաչքարերը, քարի պաշտամունքին հետ կապուած եւ իր քանդակային արտայայտութիւնը գտած, բնաշրջման ամբողջ նիւթը, գոյութիւն ունի Հայաստանի մէջ:

Պաւղիկեաններու շարժումը, որ Է. դարուն ծնունդ առաւ Հայաստանի մէջ, տարածուեցաւ ամբողջ Փոքր Ասիոյ մէջ, իսկ Ժ. դարուն՝ Պուլկարիա եւ ծնունդ տուաւ այնքան մեծ արժէք ներկայացնող պոկոմոլեցներու շարժումին: Երեւոյթ մը, որ կապուած էր ոչ թէ բիւզանդական, այլ հայկական կրօնա – ընկերային աշխարհայեցողութեան հետ: Պոսնիա, Հերցենկի մէջ գտնուող խաչքարերը (ԺԵ-ԺԶ դար) հայկական արուեստի ազդեցութեան նմոյշներ են, սլաւախօս ժողովուրդներու մէջ տարածուած պաւղիկեան վարդապետութեան հետեւանքով: Ուստի հասկնալի է, որ այս նիւթին վերաբերեալ Միլանոյի մէջ լոյս տեսած վերջին մենագրութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունեցող երեւոյթ է ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ կարգ մը այլ երկիրներու համար:

Աւելցնենք նաեւ, որ խաչքարերու նուիրուած առաջին գիրքն է այս:

«Խաչքար»ը ճոխ կերպով, ճաշակով ձեւաւորուած, լաւ տպագրուած եւ մասնագիտական հմտութեամբ խմբագրուած գիրք է. կը պարունակէ 64 լուսանկար (16ը գունաւոր), Հայաստանի երկու քարտէսներ եւ հայերէն ու լատիներէն տառերու այբբենարան: Գրքին հեղինակն է Լեւոն Ազարեան, որ կը ներկայացնէ նիւթը պատմագիտական եւ գեղարուեստական վերլուծումներով:

Հայաստանի մէջ տարածուած խաչքարերու այնքան նշանակալից, հարուստ երեւոյթը Լեւոն Ազարեան կը կապէ նախապատմական դարաշրջաններէ մեզի հասած ջուրի պաշտամունքի իւրայատուկ վիշապներուն, սեպագիր արձանագրութիւններով ուրարտական կոթողներուն, Հայոց Արտաշէս Ա. թագաւորին (189-161 Ք. Ա.) կողմէ հաստատուած սահմանաքարերուն, քրիստոնէական հին շրջանի փայտէ խաչերուն, Դ–Է. դարերու կոթողներուն եւ քրիստոնէութեան յաղթանակը յաւերժացնելու համար, պատուանդանի վրայ ամրացուած, չորս ճակատները զարդաքանդակուած, նրբագեղ քառանկիւնէ սիւներուն (Գառնահովիտ, Օձուն, Թալին):

Սակայն այսօրուան խաչքարը ծնունդ կ'առնէ Ը–Թ. դարերուն, եւ անոր ունեցած նշանակութիւնը միայն կրօնական կամ դամբարանային չէր, այլ աշխարհիկ, կը յիշատակէին նուիրատուութիւններ, օտար գերիշխանութենէ ազատում (Ամբերդի խաչքարը 1200ին) նոր բնակավայրերու հիմնադրութիւն: Ժողովուրդին համար տարբեր նշանակութիւններ ունէին «ցասում»ի խաչքարերը, որոնք չարիքը սանձահարող ուժ ունէին, «Ամենափրկիչ» խաչքարերը՝ հիւանդութիւններ բուժելու յատկութիւններ: Խաչքարերը հայ ժողովուրդին պատմութեան հետ կապուած, անոր ոգիին հարազատ արտայայտութիւն է, եւ «իր հերոսապատումը մարմնացնելու համար, հայ ժողովուրդը կը մշակէ գեղարուեստական ինքնատիպ ոճ մը՝ որուն յատկանիշը կ'ըլլայ էփիք – մոնումենթալը (Լ. Ա.):

Դարերու ընթացքին կը մշակուին արուեստի նրբագեղ գործեր՝ Հաղպատի փոքր գաւիթի փառահեղ խաչքարը (1273), Ջրին գիւղի խաչելութիւնը պատկերացնող խաչքարը (1279), Գօշավանքի (1291), Նորավանքի Մոմիկ մեծ վարպետին քանդակած հոյակապ խաչքարերը, Զօդի (1271), Անիի (Ը. դար), Աշտարակի (Ը. դար), Ծաղկաձորի խաչքարերը:

Հայ վարպետները, որոնցմէ մեզի են հասած բազմահմուտ ստեղծագործութիւններ, կը ներկայացնեն միջնադարը փակող եւ Վերածնունդը նախապատրաստող անձնաւորութիւններ:

Սելճուքներու, ապա Մոնղոլներու, ԺԵ. դարու թուրք քոչուոր ցեղերու՝ Հայաստանի մէջ կատարած աւերումները,

ԺՈՐԺ ՔՈՉԻԱՔ ՍԼԱԻ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

Ծերունին կ'ուզէր հազար հարցումներ ընել իր վերագտած տղուն, բայց, առ այժմ կը գոհանար միայն մտածումներով հաղորդուիլ անոր հետ, որուն ի զուր ըսպասած էր այնքան երկար տարիներ:

Սամոլ երկուքին միջեւ կը ծառայէր որպէս թարգման, բացատրելով կարեւորագոյնը:

Դուրս գալ մենաստանէն՝ այլեւս դըժուար չէր: Ժորժ Քոզիաք, ենիչէրիներու նախկին պետը, կրնար շատ դիւրաւ խաբել իր երէկուան ընկերները, հաւատացնել որ բոլոր պաշարուածները յանձնուած էին իրեն վանքին մէջ, թէ համաձայնած էին ազատ արձակել զինքն ու երեք ընկերները, մինչ իրենք խաղաղութեամբ պիտի հեռանային, վանքը թողլով Թուրքերուն:

Ենիչէրիները խորին գոհունակութիւն կը յայտնէին այս բացատրութեան դիմաց, քանի որ իրենց կը վերադառնար իրենց քաջասիրտ պետը: Կը մտածէին սակայն որ քրիստոնեաներու տրուած խոստումները յարգելը պարտադրութիւն մը չէր կրնար ըլլալ եւ վերջապէս, կացութիւնը փոխուած կարելի չէր համարիլ: Սակայն կը տեսնէին, որ իրենց պետը կամովին կ'առաջնորդէր թշնամիները՝ ապահով հսկողութեան տակ, եւ չէին համարձակեր նոր արարք մը գործել փոքրիկ խումբին վրայ, որ ձիերով կ'անցնէր թրքական բանակատեղիէն, իր հետ տանելով վանքին թանկարժէք իրերն ու հռչակաւոր դանձը:

Եւ նոյնիսկ երբ պետը կ'որոշէր ինք ընկերանալ քրիստոնեաներուն մինչեւ դղեակ, յարգելու համար իր խոստումը մինչեւ ծայրը, ոչ ոք համարձակած էր առարկութիւն մը իսկ ընել, հակառակ անոր որ եղածը զարմանալի կը թուէր ամէնուն:

Այս բոլոր մարդիկը կ'ուզէին ընկերանալ իրենց պետին, վախնալով որ քրիստոնեաները դրժելով իրենց խոստումը, կրկին անգամ գերի կը պահէին զայն: Աւելորդ է ըսել, թէ պետը կը հակառակէր անոնց ցանկութեան, պնդելով որ հարկ չկար այդ նախազգուշութիւններուն: Վերջ ի վերջոյ սակայն, ստիպուած եղաւ իր նախկին ընկերներէն դէթ մէկ քանին իր հետ առնել:

Այսուհանդերձ պահակներու այդ պըզտիկ խմբակը շուտով կը վերադառնար թրքական բանակատեղին, սարսափի արտայայտութիւններով եւ յայտարարելով, միւս՝ նոյնպէս զարմացած ենիչէրիներուն, թէ իրենց պետը լքած էր գիրենք եւ հետեւած էր քրիստոնեաներուն, որ կը դիմէին դէպի Քոզիաքի դղեակը:

Յասումը, որ այդ պահուն ունեցան Թուրքերը, շուտով պոռթկաց: Անվարան հրոյ ճարակ ըրին վանքին գլխաւոր շէնքը եւ փճացուցին նաեւ եկեղեցին: Յօժարութեամբ պիտի ուզէին վրէժ լուծել նոյնինքն դաւաճանէն, այլեւս այսպէս կը դոչէին զայն, բայց լաւ գիտէին թէ ո'ր աստիճան ահաւոր կրնար ըլլալ իրենց նախկին պետը, եթէ բնակչութեան միացած՝ կռուէր իրենց դէմ: Այս վախով՝ որոշեցին իսկոյն անհետանալ, երթալ ու միանալ ընդհանուր զօրագունդին:

Արդէն քրիստոնեաներու խումբը իբրեւ յառաջապահ՝ գնչուն եւ երկու ծառաներ դրկած էր Քոզիաքի դղեակը, ծանուցանելու համար լուրը, թէ դղեակին օրինաւոր տանուտէրը՝ Ժորժ Քոզիաքը կը ժամանէր:

Մարք մասնաւորաբար յանձնարարած էր իր եղբօր՝ Փիէրին, եթէ վերադարձած է արդէն դղեակ, որ բացարձակապէս երկիւղ չունենար, վասնզի իր բոլոր չարիքները մոռցուած պիտի ըլլային այսուհետեւ:

Այս լուրը աննկարագրելի ուրախութեամբ թնդացուց դղեակը, մանաւանդ վաղեմի սպասաւորներու շրջանակը:

Եթէ երբեք Աստուած, ամառնային պայծառ օր մը, խաղաղ երկինքէն յանկարծ Փիէրի գլխուն տեղացնէր շանթերու ամէնէն սարսափելիները, մեղաւորը նուազ պիտի սոսկար, քան ինչ սոսկում որ ունեցաւ տեղեկանալով թէ դղեակ կը վերադառնային իր կողմէ Թուրքերուն եղբօրորդին եւ իր եղբայր Մարքը: Այժմ իր գործած ոճիրը յայտնի էր ամբողջովին: Թշուառականը կը խորհէր, թէ այլեւս հնարաւոր պիտի չըլլար ապրիլ մարդկային ընկերութեան մէջ:

Գալով մոռացումի եւ ներողամտութեան այն խօսքերուն, որ ծերունի տանուտէրը յանձնարարած էր ծառաներուն ընել Փիէրին, այս վերջինը լաւ չէր լըսած: Ինչպէս ծառաները իրենց ուրախութեան իրարանցումին, նոյնպէս եւ Փիէր իր վրդովումին մէջ՝ յստակօրէն չէր լըսած ծառաներուն խօսքերը:

— Ամէն ինչ վերջացաւ, ամէն բան կորսուեցաւ, կը գոռար Փիէր խելագարի ձայնով, սարսափեցնելով բոլոր անոնք, որ կը լսէին զինքը: Ես կորսուած եմ բոլորովին, կորսուա՛ծ եմ յաւիտենապէս:

Այս բառերը կրկնելով, խոյացաւ դուրս եւ ոչ ոք այդ պահուն խորհեցաւ վազել իր ետեւէն:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՉ

(54 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԱՌԱՋԻ

ԹԱՂԱՆԱՑ

— * —

ԹԱՂԱՆԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Ի՞նչ որոշում ընդունեցին տասը տարվա դավաճանության համար պատասխանատվության կանչված հանցագործները: Ի՞նչ պատիժ սպասեց նրանց: Ինչպե՞ս վարվեցին նրանք դատարանի առջև: Ի՞նչ խոստովանեցին նրանք: Ինչպե՞ս ընդունեցին դատավճիռը: Ի՞նչ ասացին նրանք վերջին խոսքում: Ինչպե՞ս ընդունեցին ժողովուրդը և մամուլը դատավճիռը: Ի՞նչ կարծիք հայտնեցին նրանց մասին ժողովրդի ներկայացուցիչները: Ինչպե՞ս ընդունեցին ամբողջ աշխարհը դատավճիռը: Ի՞նչ կարծիք հայտնեցին նրանց մասին աշխարհի առաջադեմ մարդիկները: Ինչպե՞ս ընդունեցին դատավճիռը ամբողջ աշխարհի առաջադեմ մարդիկները

ԼԻՈՆ.— Տիկին Արաքսի Զաքոյեան (ծնեալ Թորիկեան), Տէր եւ Տիկին Աւետիս Զաքոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Զաքոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Զաքոյեան եւ զաւակները, Պ. Արամ Զաքոյեան, այրի Տիկին Ալթուն Բարսեղեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մարտոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորիկեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Թորիկեան եւ զաւակները (Հայաստան), այրի Տիկին Աղաւնի Թորիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մխսեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի Տիկին Զարդար Շահինեան (Ամերիկա), համայն Զաքոյեան ընտանիքները (Ամերիկա եւ Պէյրութ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին

ՏՐԴԱՏ ԶԱՔՈՅԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 20ին, 65 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի ժամը 14ին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քիւսէի նոր գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Ֆր. Պ. Յովհ. Ուզունեանէ իր զոքանչ մօր՝ Մարիամ Մայրիկ Ահարոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Էլմոն Ճիվէլէկեան 20 Ֆր. կը նուիրէ Կարմիր Խաչին Լեւոն Մէսճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Յարգամատոյց մեծաշուք տօնակատարութիւն Կոմիտասի ծննդեան 100ամեակի առթիւ:

ՎԱԼԱՆՍ.— 14 Փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Պետական թատրոնին մէջ:

ԼԻՈՆ.— 15 Փետր. Կիրակի ժամը 15ին, առաջին անդամ 8րդ թաղապետարանի նորակառոյց եւ արդիական ոճով շինուած Լիոնի ամենաշքեղ Պետական թատրոնին մէջ:

×

Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութիւնը կը հովանաւորէ Միութեան երիտասարդաց թատերական խումբը՝ ներկայացնելով Պարոնեանի ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ (խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 4 արար) Փօլ Ֆարալիք սրահին մէջ (Մէթրօ Ռեփիւպլիք) Փետր. 14, շաբաթ երեկոյեան: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Հինգշաբթի (25 դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի «Հայաստան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (26 Դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Ա Զ Դ

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Լիոնի մասնաճիւղը հաճոյքով կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջակայից հայ երիտասարդութեան հայերէն դասերու վերսկսումը, Հինգշաբթի երեկոները ժամը 8,30էն սկսեալ, Գրականութեան եւ Գիտութեան համալսարանը սալ Ժորտան, Ռիւ Ռօլէն, Լիոն: Օգտուիլ փափաքողները կրնայ ներկայանալ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ գան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարը՝ գործ մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Երգչախումի անդամներուն,
17 Բիւ Պլէօ,
Հրանդ – Սամուէլ գրատուն:
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՃԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները իր կազմակերպած ճաշին, որ տեղի կ'ունենայ Օթէլ Նասիոնալ Ռութ տը Սէյոն, Արտէշ, Չորեքշաբթի 24 դեկտեմբեր իրիկուն ժամը 9ին:

Հայկական երգ եւ պար

«Կռունկ» նուագախումբ
Եւրոպական պար

ORCHESTRE JACK KOJA

Արձանագրութիւններ մինչեւ Դեկտ. 20

Պարոն Կօշկարեանի մօտ
Boucherie, 24 Rue Bouffier, Valence
Tél. : 43-25-26

եւ Պր. Վաղարշ Կարսեան
Tél. : 43-29-11

Ճաշին գինը 45 ֆրանք է

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Չորեքշաբթի, 24 Դեկտ. Ճրագալոյց: Ժամերգութիւն ժամը 17ին: Զայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ ժամը 18ին:

Հինգշաբթի 25 Դեկտ. Ծնունդ: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

Կիրակի 11 Յունուար, հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

ԱՆՏԻՊ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ

ԵԿԱՆ...

Կարելիութիւնը ունիք ձեր մօտ ունենալու Հայաստանի 47 գաւառներու լրիւ հաւաքածոն

Հայրենի աւանդութեանց կենդանի ցոլացումը ներկայացուած պապրիկներով, հարազատ զգեստներով

ԱՌԱՋԻՆ ՇԱՐՔ

ԵՐԵՒԱՆ — ՎԱՆ — ԹԻՖԼԻԶ

Զոյգը՝ 36 ֆրանք

Երեք գաւառներու միասնաբար գնումը՝ 97 ֆրանք

(Բոլոր ծախքերը մէջը, թաքս, թղթատար եւն.)

OFFREZ-VOUS des poupées aux costumes authentiques et typiques, représentant les 47 provinces arméniennes.

Adresser la commande
LE FOLKLORE INTERNATIONAL
30, Rue Rambuteau
PARIS - 3e
Tél. : 272-41-07

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Շուտով Պէյրութի մէջ կը սկսի հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարագիտական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս պիտի տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը պիտի արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ծանօթանալու համար թերթին, կամ բաժանորդագրուելու համար անոր, դիմել հետեւեալ հասցէին.—

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

AU MONT ARARAT
BAR - RESTAURANT
Tél. 551.59-95 38, Av. Bosquet, PARIS-7e

RÉVEILLONS - ՅԱՅԳՕՆՔ

ԾՆՈՒՆԴ — NOEL
JOUR DE L'AN — ԱՄԱՆՈՐ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 ԵՒ 31
Զուարթ ու հաճելի մթնոլորտ
ՃԱՇԸ՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)
Կէս դիշերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551–59–95
Եւ ամէն օր՝
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական թէ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է Երկուշաբթի

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

Էջմիածին, Հռիփսիմէի տաճարը, 608 թ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով:

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք:

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ.—

ՀԱՌԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (Երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (Երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ (Երևան) — ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (Երևան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année

d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

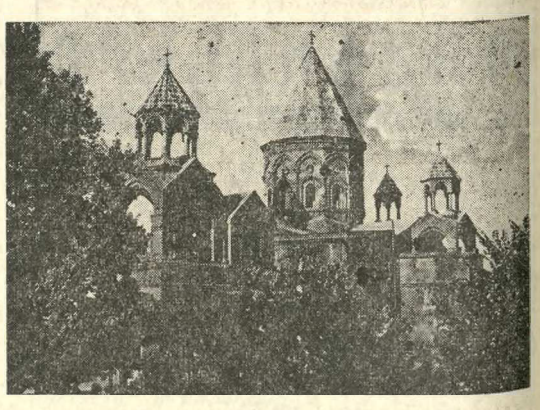

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ.

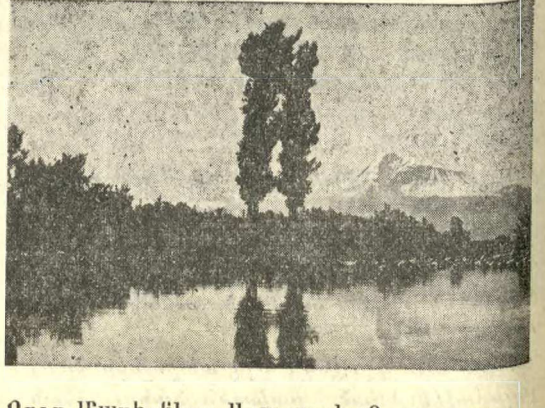

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտավայրէն դիտուած

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
24 DECEMBRE
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.697 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.697

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Տարին կը վերջանայ առանց վերջնական լուծում մը բերելու աշխարհը յուզող խնդիրներուն:

Պատերազմը կը շարունակուի Վիէթնամի մէջ: Փարիզի բանակցութիւնները՝ հաշտութեան եզր մը գտնելու եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու մասին՝ ջուր ծեծելէ անդին չանցան: Կարելի չէ գուշակել թէ ե՞րբ լեզու պիտի գտնեն կողմերը եւ ի՞նչ հիմերու վրայ:

Գաղափարախօսական տարակարծութիւնները գլխաւոր պատճառը կը կազմեն Ծայրագոյն Արեւելքի եղբայրասպան կռիւներուն:

Համայնավարական վարդապետութիւնը շնորհիւ Կրէմլինի քարոզչական ծաւալուն կազմակերպութեան եւ ամրակուռ մեքենային՝ վարակած է զանազան երկիրներ, Մերձաւոր եւ Հեռաւոր Արեւելքի մէջ:

Միացեալ Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը լռելեայն — վարագոյրի ետեւէն — կը ճակատին իրարու դէմ այդ երկիրներուն մէջ:

Ժամանակը կը գործէ Մոսկուայի համար: Ամերիկա հետզհետէ հող կը կորսընցնէ զանազան ճակատներու վրայ:

Վիէթնամի պատերազմին յաւերժացումը երբեք չի ծառայեր Ուաշինկթընի վարկը բարձրացնելու յաչս արեւելեան ազգերու: Հիւսիսային Վիէթնամցիներու դիմադրական ուժը կը վերագրուի Խորհ. Միութեան ռազմական, նիւթական ու բարոյական աջակցութեան:

Կրէմլին յաջողութիւններ կ՚արձանագրէ նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Արաբական երկիրները, ուր բնակչութեան ուսման ու ապրուստի մակարդակը նախանձելի վիճակ մը չի ներկայացներ, իրարու ետեւէ ընդգրկեցին «ընկերվարական» վարչաձեւ, դառնալով համակիր Խորհրդային Միութեան:

Միացեալ Նահանգները 1947ին հրապարակ նետելով «Թրումընի Վարդապետութիւն»ը, նպատակ ունէին թումբ կանգնել համայնավարութեան դէմ, Թուրքիոյ միջոցաւ: Կը կարծէին թէ բոլշեւիկները կը հետապնդեն Մեծն Պետրոսի երազը, — իջնել Միջերկրականի տաք ջուրերը:

Ամերիկացիք ի զուր աւելի քան երեք միլիառ տոլար նետեցին Անգարայի դանայեան տակառին մէջ, թրքական բանակը սպառազինեցին արդիական զէնքերով՝ այն տրամաբանութեամբ, որ Մ. Նահանգներու սահմանները կը հասնէին մինչեւ... Կովկաս:

Եւ սակայն Թուրքիա չկրցաւ արգիլել համայնավարական գաղափարախօսութեան տարածումը Միջերկրականի ափերուն վրայ եւ արաբական երկիրներու մէջ:

Խորհրդային մարտանաւեր օր ցերեկով Վոսփորէն ու Տարտանէլէն անցնելով մը-տան Միջերկրական, ուր կը հսկեն ամերիկեան 6րդ նաւատորմի շարժումներուն վրայ:

Արաբեւիսրայելեան վէճին մէջ Մ. Նահանգնեու բռնած նպաստաւոր դիրքը Իսրայէլի հանդէպ պատճառ դարձաւ, որ արաբական երկիրներէն շատեր իրենց աչքերը դարձնեն դէպի Մոսկուա, անկէ յուսալով փրկութիւնը:

Եգիպտոս, Սուրիա, Իրաք, Ալժերիա, Եմէն արդէն իսկ «ընկերվարական» վարչակարգ էին հաստատեր, իւրաքանչիւրը ըստ իր հայեցողութեան: Յուլիսին Սուտան, Սեպտեմբերին ալ Լիբիա յարեցան «ընկերվարութեան»: Նոյն ուղղութեան կը հետեւին Հար. Եմէնի կառավարութիւնը, մանաւանդ Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւնը, որուն նախագահը Եասըր Արաֆաթ սկիզբէն ի վեր չէ ծածկած իր ձախ հակումները:

Ամերկեան կառավարութիւնը սկսած է մտահոգուիլ: Իր քարիւղի շահերուն համար վտանգ կը տեսնէ ստեղծուած ներկայ կացութեան մէջ: Իսրայէլը վշտացնելու գնով Արաբները սիրաշահելու քաղաքականութեան կ՚ուզէ հետեւիլ այժմ:

Արեւելք — արեւմուտք հակամարտութիւնը Եւրոպայէն Մերձաւոր Արեւելք է իջած ներկայիս:

Բապաթի վեհաժողովին մէջ Արաբական Լիկայի «ընկերվարական» եւ պահպանողական 14 երկիրները իրենց ներքին վէճերը մոռնալով ուզեցին միացեալ ճակատ կազմել Իսրայէլի դէմ: Նախագահ Նասըր եւ Մարոքի թագաւորը Հասան Բ. որոշ դեր խաղացին Սէուտի Արաբիան ու Հար. Եմէնը հաշտեցնելու համար:

Պաղեստինի ազատագրութեան Կազմակերպութիւնը վերջին ամիսներու ընթացքին մեծապէս զօրացած ըլլալով, Եասըր Արաֆաթի հմայքը բարձրացած է արաբ ազգայնական շրջանակներուն մէջ: Բապաթի վեհաժողովին մէջ կեդրոնական դէմքն էր անիկա: Պաղեստինը զինու զօրութեամբ ազատագրելու ջերմ կողմնակից՝ արաբական պետութեանց նիւթական աջակցութիւնը կ՚ուզէ ապահովել իր կազմակերպութեան, դիմադրական ձեռնարկները աւելի արդիւնաւէտ դարձնելու համար:

Ամէն պարագայի երկու Մեծերու փոխադարձ հասկացողութենէն ու համաձայնութենէն կախուած է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութեան վերահաստատումը:

Տարին կը վերջանայ անստոյգ կացութեան մէջ:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՐԾՐԱՑՈՒՄ ՐԱՊԱԹԷՆ ԹԵԼ-ԱՎԻՎ

Միջազգային դէտեր կը չեշտեն, թէ դեռ շատ կանուխ է եզրակացութեան յանգելու համար Բապաթի արաբական վեհաժողովի ձեռք ձգած արդիւնքի մասին: Հարկ է սպասել քանի մը շաբաթ, ճշգրտօրէն գիտնալու համար, թէ ի՛նչ որոշումներ տրուած են: Ծանօթ է, որ վեհաժողովի նիստերը տեղի ունեցան դռնփակ: Յամենայն դէպս, լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, պաղեստինեան Ազատագրական Ճակատի առաջնորդը՝ Արաֆաթ, ներկայացուցած է արձակազէններու գործունէութիւնը՝ զանազան ճակատներու վրայ: Արաֆաթ, որ Բապաթ ընդունուած է պետական դէմքի վերապահուած շուքով, պահանջած է նիւթական լայն օժանդակութիւն. «Պատերազմը դրամի կը կարօտի: Խօսքերու պէտք չունինք, այլ՝ դրամի, որպէսզի զէնք գնենք»: Արաֆաթ անհրաժեշտ գըտած է, որ քառապատկուին արաբական երկիրներու նիւթական յատկացումները պաղեստինեան ճակատին: Ներկայիս ճակատը կը ստանայ ութ միլիոն սթերլին. ուրեմն, կը պահանջէ, որ այդ գումարը բարձրանայ 30 միլիոնի: Լիբիա անմիջապէս տրամադրութիւն յայտնած է ամէն ամիս ութ միլիոն տոլար յանձնելու Արաֆաթի:

Նասր, իր կարգին, դիտել տուած է, թէ Միջին Արեւելքի հարցին կարգադրութիւնը այլեւս միայն զէնքով կարելի է ընել. «դիւանագիտական ելք չկայ»: Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը պահանջած է նիւթական յաւելեալ օժանդակութիւն մը: Հարիւր միլիոններու ոսկին, որ կը ստանայ Խարթումի խորհրդաժողովէն ի վեր, այլեւս չի բաւեր: Հետեւաբար, Սէուտական Արաբիա, Քուէյթ եւ Լիբիա պէտք է յաւելեալ յատկացումներ կատարեն:

Կը կարծուի թէ Պաղեստինցիները յաջողած են խոստումներ ձեռք ձգել:

Մինչ Արաբները Բապաթի մէջ քննութեան կ՚առնեն Պաղեստինի հարցը, անդին, իսրայելեան կառավարութիւնը բացարձակապէս մերժեց ընդունիլ Ուաշինկթընի ծրագիրը՝ Իսրայէլի եւ Յորդանանի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու ուղղութեամբ:

Համաձայն Ուաշինկթընի ներկայացուցած առաջարկներուն, Երուսաղէմը պէտք է միացուի եւ դրուի իսրայելեան եւ յորդանանեան միացեալ մարմնի մը վարչական հակակշռին տակ: Երկու կողմերը կը հրաժարին զինական միջոցներու դիմելէ: Կը հաստատուի սահմանագիծ մը՝ ընդունելի երկու կողմերուն համար հաւասարապէս: Ազատ անցք Թիրանի նեղուցէն եւ Աքապայի ծոցէն: Եւ, վերջապէս, արաբ գաղթականներու իրաւունք կը տրուի ճշդելու իրենց բնակութեան վայրը՝ կամ վերադառնալ Իսրայէլի կողմէ գրաւուած շրջանները, կամ հաստատուիլ դրացի արաբ երկիրներու մէջ:

Ըստ դէտերու կարծիքին, Իսրայէլ մերժելով ամերիկեան ծրագիրը, ինքզինքը կը վտանգէ: Արդարեւ, ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակներ, Թել Ավիվ պէտք ունի Ամերիկայի նիւթական եւ ռազմական օժանդակութեան, որպէսզի կարողանայ դէմ դնել արաբական վտանգին: Նման որոշում մը կրնայ դուռ բանալ ամերիկեան մերժումին՝ օժանդակելու Իսրայէլի:

× Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն դաւ մը երեւան ելած է Լոնտոնի մէջ 13 ծանօթ անձնաւորութիւններու դէմ, բոլորն ալ Հրեայ եւ միլիառատէր:

× Վինթէրթուռի դատավճիռը որու հետեւանքով դատապարտուեցան երեք արաբ ահաբեկիչները բայց ազատ արձակուեցաւ իսրայելեան ապահովութեան գործակալը (որ սպաննած էր չորրորդ Արաբը) կրնայ ծանր հակազդեցութիւններու դուռ բանալ: Էլ-Ֆաթի շրջանակները յայտարարած են արդէն թէ վրէժ պիտի լուծեն Զուիցերիայէն:

× Սինայի ճակատին վրայ իսրայելեան ուժերու նոր հրամանատար նշանակուեցաւ Զօր. Շարոն որ «կարծր» մէկը կը նկատուի:

ՊՐԻԻՍԷԼԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

Մեծ դժուարութեամբ գոյացած համաձայնութիւնը զգալի յառաջդիմութիւն մըն է Եւրոպայի եւ քայլ մը՝ Անգլիոյ անդամակցութեան համար: Հոս հասնելու համար բանակցութիւնները շատ դժուար եղած են եւ Ֆրանսա պարտաւորուած է կարգ մը զիջումներ ընել, թէ՛ նիւթապէս եւ թէ սկզբունքներու տեսակէտով:

Մանրամասնութեանց մէջ, բոլորն ալ կ՚ընդունին թէ համաձայնագրին գործադրութիւնը շատ բարդ է եւ հաւանաբար միայն մասնագէտները կրնան հասկընալ:

Ընդհանուր գիծերուն մէջ, հասարակաց գանձ մըն է որ կը սետղծուի, որու ամէն երկիր իր բաժինը պիտի բերէ: Իտալիա բաւական գլուխ բռնած է այս առընչութեամբ բայց որոշ գոհացում ստացած է երբ Ֆրանսա եւ Գերմանիա ընդունած են իրենց նիւթական մասնակցութիւնը բերել Իտալիոյ վճարելիք բաժնին:

Անգլիացիք շատ գոհ են այս կարգադրութենէն, բայց Պոնի մէջ քրիստոնեայ — դեմոկրատները կը յայտարարեն թէ շատ ուրախանալիք բան չկայ, որովհետեւ շատ շուտ եղած են նիւթական զիջումները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄՈՆՏ» իր քսանեւհինգամեակը տօնեց եւ այս առթիւ Հիւպէր Պէօվ-Մերի տնօրէնի իր պաշտօնէն հրաժարեցաւ: Օրաթերթին նոր տնօրէնն է Ժաք Ֆօվէ, մինչ Պէօվ-Մերի կը դառնայ հիմնադիր: Այս առթիւ թերթը հրատարակած է նաեւ խմբագրութեան, վարչութեան, թղթակիցներու, յօդուածագիրներու, պաշտօնէութեան եւ տպարանի կազմերուն լրիւ ցանկը:

ԼԵՀ կառավարութիւնը պաշտօնապէս տրամադրութիւն յայտնեց բանակցելու Պոնի հետ: Նոյեմբեր 24ին, Դաշնակցային Գերմանիա առաջարկած էր Վարշաւայի, բարելաւել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները: Վարշաւայի համար նախապայման է, որ Պոն ընդունի Օտեր-Նայս սահմանագլուխին վերջնական, անփոփոխելի բնոյթը:

ՓԱՐԻԶԻ Քաղաքապետական Խորհուրդը 38ի դէմ 51 ձայնով մերժեց ընդունիլ Կրիմոյի առաջարկը՝ կառքերու կայքը վճարովի դարձնել: Պիտի կազմուի յանձնախումբ մը՝ քննելու համար կարգ մը վայրերու պատկերը: Վճարովի կրնան դառնալ կարգ մը շրջաններու մէջ միայն:

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ մէջ պայթումներու շարք մը տեղի ունեցած է առջի օր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դասատուներու գործադուլը վերջ գտած է Ուրբաթ օր, նոյն օրը միջադէպեր պատահած են Իզմիր ամերիկեան 6րդ նաւատորմին «այցելութեան» առթիւ: Ընդհանուր ձեւով լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէ երկրին մէջ:

ՓԵՔԻՆԻ «Ժողովուրդի Օրաթերթը» կը գրէ թէ Մոսկուա կը դաւաճանէ գերման ժողովուրդին, բանակցութիւն վարելով Պրանտի հետ որ կը պատրաստուի «Արեւելեան Գերմանիան կլլելու»:

ՊՈՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հանրային կարծիքի քննութիւն մը կատարուած է Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ըստ որուն Գերմանացիներու 70 առ հարիւրը համաձայն է որ Պրանտ բանակցի Արեւելեան Գեմանիոյ հետ, 30 առ հարիւրը՝ դէմ է:

ԱՄՄԱՆԻ մէջ 16 հոգի, որոնք մատ ունէին Մայիսի դաւադրութեան մէջ (վարչակարգը տապալելու), մահուան դատապարտուած են: Ասոնցմէ հինգը մաս կը կազմեն Թահրիր արգիլուած ծայրայեղ-աջ կուսակցութեան, որու նպատակն է մահմետական միացած Պետութիւն մը, որու Սահմանադրութիւնը՝ Գուրանը պիտի ըլլայ:

ՎԱՂԸ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ՝

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

ԵՐ. ՕՏԵԱՆԻ

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆԻ ՄՕՏ

—o—

Արագիլէն վերադարձի մեր ճամբուն վրայ ընկերներս ըսին՝ թէ Համօ Սահեան արկածով կոտրեր է ոտքը ու ինկեր անկողին: Կ'ուզե՞ս որ հանդիպելինք իրեն, կ'ուրախանայ:

— Ուզէն ալ խօ՞սք է... Անշուշտ կ'ուզեմ: Արդէն իր անունը գանկիս վրայ է: Յետոյ քանի որ արկածեալ է, մեր պարքէն է տեսութեան երթալ:

— Շատ պիտի ուրախանայ, ըսաւ Թորանեան:

— Կարծեմ ես աւելի պիտի ուրախանամ դինքը տեսնելով, ըսի· մեծ, շատ մեծ հաճոյքով կը կարդամ իր բանաստեղծութիւնները: Հոս դալէս առաջ նոյնիսկ անոնցմէ մէկը բազմազրեցի ու ղրկեցի բարեկամներուս, որ անոնք ալ կարդան, վայելք ունենան:

— Այդ ո՞ր մէկն էր:

Պատասխանելու տեղ սկսայ արտասանել·

Իմ պապը տնկել է
Մեր գիւղի շիւերը,
Իմ պապը պայտել է
Մեր գիւղի ձիերը:

— Գո՛ց ալ դիտես:

— Այո՛, դիտեմ: Իմ մէտքը, աւելի ճիշդ յիշողութիւնը, տարօրինակ է, յաճախ մեր տունին կամ հեռաձայնին թիւը կը մոռնամ, բայց սիրած մէկ նախադասութիւնս կամ սիրած մէկ բանաստեղծութիւնս, մէկ անգամ կարդալով, կը յիշեմ ամիսներ ետքն իսկ: Երբ զրողներուս մէջ Սարմէնին հանդիպեցայ ու դայն ներկայացուցին ինծի, սկսայ իր «Ընկուզենին» արտասանել ու տեսայ որ ի՛նչպէս հաճոյքէն իր աչքերը չորցուին:

Այսպէս խօսելով մտանք Համօ Սահեանի տունէն ներս:

Ներս մտանք որ հարսնիք էր կարծես: Գինիով, քոնեակով ու պտուղով ծանրաբեռն սեղան· չուրջն ալ՝ հինդ վեց հոդի: Կին ու մարդ: Ծանօթացուցին: Պարոյր Սեւակ, դիսախիւ դլուխ մը, հաստ չրթներ, այտոսկրները քիչ մը ցցուած:

— Ծօ՛, վրադ հիչ բանաստեղծի չնորհք չկայ, կ'երեւի ստեղծողը այնքա՛ն զբաղած էր ուղեղովդ, որ ժամանակ չունեցաւ մարմնիդ միւս մասերուն ուշադրութիւն դարձնելու պիտի ըսէի, բայց չըսի:

Համբուրուեցանք:

Գինի կը հոտէր:

— Ընկեր Սուրէն Աղաբաբեան, ներկայացուցին սեղանին վրայ դանուղ միւս ակնոցաւորը:

— Ուրախ եմ, ըսի անոր ալ ձեռքը սեղմելով, ձեր քննադատական յօդուածները մեծ հաճոյքով կը կարդամ... Ի՞նչ կ'ըլլայ, ձեզմէ մէկին ու մէկը դայ մեր բնակած երկիրը՝ ու մաքրէ տրեխով մեր տաճարը մտնողներէն...

Կարծեմ Գրիգոր Գուլումճեանն ալ հոն էր, բայց վստահ չեմ, ըսի արդէն թէ յիշողութիւնս երբեմն կը դաւաճանէ:

Մօտ մէկ ժամ եաք՝ խաչ կերանք:

Ցիսուն տարի է ինչ՝ խաչ կերած չէի: Համեղ էր: Երբ բերանս գոցէի, չրթունքներս իրար կը փակէին:

Ցիշեցի որ շատ, շա՛տ տարիներ առաջ, Զատիկի նախօրեակին, երբ մայրս խաչին պատուկը Թոնրին մէջ դնել կը պատրաստուէր, հայրս ըսաւ·

— Հաճի՛, սխտորը պոլ դիր:

Երեկոն անցաւ հաճելի, բայց անօգտակար: Թերեւս սխալ բառ դործածեցի, ըսել ուզածս այն էր՝ որ չունեցանք որեւէ լուրջ խօսակցութիւն:

Բաժնուեցանք՝ վերստին Համոյի այցելելու խոստումով, քանի որ ինք բանտարկուած էր տան մէջ:

Ու պահեցինք մեր խոստումը:

Քալանթարեանը, ես ու Թորանեանը, մինակ երեքս էինք այս անգամ: Հա, մէկ ալ՝ կառքին վարիչը: Վերջին հայրենական պատերազմին մէջ պատուանշանի արժանացած լաւ երիտասարդ մը:

Համօն անկողնին վրայ նստած էր: Տեղէ մը դինի էին ուղարկեր իրեն: Փարջը ու չորս բաժակ բերին: Կ'երեւի լսեր էին թէ ոտքը կոտրած՝ ու տունն է մնացած: Զինքը մխիթարելու՝ եւ զայն զուարճացնելու համար թէ ինք իրենց մտքին մէջ է, փարջով լաւորակ դինի էին ուղարկեր: Մեւ ըսուելու չափ կարմիր, բուրումնաւէտ՝ ու թո՛ւնդ:

Կոնծեցինք ու օրհնեցինք «դինի պարդեւող Հայոց հողն ու արեւը»:

— Համօ, բան մը արտասանէ:

— Ի՞նչ:

— Քո դրածներէդն:

Նազ-տուղ ըրաւ, բայց ի վերջոյ, մեղմօրէն, աղօթողի պէս, սկսաւ·

Ախր ես ի՞նչպէս վեր կենամ գնամ,
Ախր ես ի՞նչպէս ուրիշ տեղ մնամ:
Ախր ուրիշ տեղ հայրիկներ չկան,
Ախր ուրիշ տեղ հորովել չկայ
Ախր ուրիշ տեղ, սեփական մոխրում
Սեփական հոգին խորովել չկայ,
Ախր ուրիշ տեղ
Սեփական քախտից խռովել չկայ

Ո՞վ էր բաժակներու պարապ ըլլալէն գանդատեցաւ ու, թեւը երկարելով, փարջը վերցուց: Բաժակները չկակացուցինք՝ ու չեմ յիշեր որո՞ւ կամ ինչո՞ւ կենաց, նորէն խմեցինք:

Սպասեցինք որ Համօն մի քիչ խորհի, որոշէ թէ յաջորդը ի՞նչ արտասանէ:

Այն օրէն ի վեր աւելի քան երեք չաբաթ է անցած, ու ես կը դժուարանամ յիշել թէ իր «Քարափներէն երգը»էն ո՞ր մէկ կտորն էր որ արտասանեց, «Լուսաբա՞ց»ը թէ «Գարունդ Հայերէն է դալիս»ը: Յամենայն դէպս հատորիկը նուիրեց ինծի աղուոր մակագրութիւնով մը, ու հիմա ես զայն առջեւս բացած կ'արտագրեմ: Կ'արտագրեմ առաջին ու վերջին տուները.

Գարունդ հայերէն է գալիս,
Ցիւներդ հայերէն են լալիս,
Հայերէն են յորդում ջրերդ:

Հաւերդ երգում են հայերէն,
Խոփերդ հերկում են հայերէն,
Հայերէն են տոկում գրերդ:

Արեւդ հայերէն է ծագում,
Ծառերդ հայերէն են ծաղկում,
Հայերէն են պայթում բառերդ:

Հանդերդ ծլում են հայերէն,
Ցեռերդ կոում են հայերէն,
Հայերէն են լռում բարերդ:

Ձորերդ շնչում են հայերէն,
Ձոհերդ ննջում են հայերէն,
Հայերէն են տանջում ցաւերդ:

Որքան էլ ձեռից գնացել,
Դու էլի Հային ես մնացել·
Հայերէն են յառնում սարերդ:

Թող Աստուած եղածը պահի,
Եւ յետոյ ինչ էլ պատահի,
Ցիւներդ հայերէն են լալու,
Գարունդ հայերէն է գալու,
Հայերէն են գալու դարերդ:

Քիչ վերը, ըսի՝ թէ արտագրելու եմ առաջին ու վերջին տուները: Բայց ի՞նչպէս կրնայի հեղինակին արդարութիւն ընել միայն առաջին ու վերջին տունե – րով...

— Հայերէն են գալու դարերդ... Այդ լաւն էր, ի՛նչեմ ես:

— Գիտէ՞ք այսօր ոտքիս դաճը հանե – ցի, կ'ըսէ ան:

Համեստ է: Խօսակցութեան հունը կը փոխէ դիտմամբ որ իր վրայ, իր մասին չխօսինք, իր՝ կամ իր գործին վրայ չխօսինք:

— Ո՞ւր է այդ դաճը, միակտո՞ւր է:

Կը բերեն:

Կը յուսախաբուիմ:

— Բայց սատարպրութիւններ չկա՞ն վրան, կ'ըսեմ ես զարմացած:

— Ի՞նչ սատարպրութիւններ կ'ուզէիր որ ըլլային վրան:

— Հիւանդութեանդ պահուն այցելու – ներ չունեցա՞ր· առջի օր, երբ հոս էինք, 8–10 հոդի կար սեղանիդ չուրջ, անշուշտ ուրիշ տաեն ուրիշնե՛ր ալ եկան դաւակդութիւն յայտնելու, տաղտուկդ փարա – տելու՝ կամ, մեղի պէս, քեղի ղրկուած դինին խմելու... անոնց ինչո՞ւ սատրա – պրել չտուիր դաճը...:

— Մաքէս չանցա՛ւ, մենք նման սովո – րութիւն չունի՛նք:

— Ուրեմն այսուհետեւ լաւ է որ ու – նենաք... Անգամ մը, տարիներ առաջ, տղաս խաղի միջոցին, ոտքը կոտրեց: Դրինք դաճի մէջ: Մինչեւ լաւանալը, այցելու ընկերները պակաս չեղան· ամէն եկող կը սատարպրէր դաճին վրայ: Մէկը իր չունն ալ բերած էր հետը, չունին ալ թաթը մեկնը թաթխեցին՝ ու թաթով կնքեցին դաճը: Երբ ալ տեղ չմնաց անոր վրայ, ցաւ յայտնեցին որ տղուս երկու ոտքն ալ չէր կոտրած... «այդ պարագային չատ աւելի տեղ կ'ունենայինք սատարպրութեանց համար», ափսոսացին:

Քիչ մը զարմացած, քիչ մը զուարճացած մտիկ ըրին պատմութեանս: Ցետոյ ես հանեցի գրիչս ու սատարպրեցի դաճը: Միւսները հետեւեցան ինծի, ու որոշեցինք, կարեւոր հանրապրութեան մը պէս սատարպրել տալ ամէնուն՝ եւ ուղարկել Թանդարան:

Գիչերը յառաջացած էր ու դինին հատած:

Բարի գիչեր ու լիակատար առողջութիւն մաղթելով՝ ելանք երեւանի լուռ ու դով գիչերին մէջ:

Արմենիա հիւրանոցի ննջարանիս լայն բացուած պատուհանին առջեւ խոր չնչեցի ու սեւ թաւիչի նման խորունկ, անսահման երկնքին նայելով կրկնեցի ես ինծի·

Ախր ես ի՞նչպէս վեր կենամ գնամ,
Ախր ես ի՞նչպէս ուրիշ տեղ մնամ:

Բայց վեր կենալ ու երթալու օրերս կը մօտենային...

— Է, սիրտս ի՞նչ կը թպրտաս, բաժանումը լման մահ չէ, կէս մահ է... Նորէն կուգամ...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ԱՂԷՏՔ ԵՒ ՆԵՐԳԱՂԹ

—o—

Ա·

Ծանօթ բանաստեղծ եւ ազդային հասարակական դործիչ Մ· Իչխան «Ազդակ» օրաթերթի Ցունիս 24ի թիւին մէջ ունի «Տրովադային ձին» խորագրով յօդուած մը, ուր խորհրդածութեան նիւթ դարձուցած է դէպի Քանատա մեկնող բարեկամի մը հետ իր ունեցած խօսակցութիւնը:

Մինչեւ Արեւելքէն դէպի նոր աշխարհները — Ամերիկա, Աւստրալիա եւ Քանատա կատարուած արտադաղթի ցաւոտ հարցին չուրջ զանազան առիթներով ուրիչներ եւս արտայայտուած են: Վերջերս «Ազդակ» «Արտադաղթը աղէտ է» խորագրականով նոյնպէս անդրադարձած էր այդ հարցին (*):

Հայութեան համար այս հարցը ոչ թէ այժմեական է միայն, այլև ճակատագրական, եւ այդ իսկ պատճառով, հայ մամուլը պէտք է իր էջերը լայն բանայ հասարակական կարծիքին առջեւ: Թերեւս արտայայտուած կարծիքները բիւրեղացուին, եւ հաւանաբար փրկութեան մատնակի ելք մը դտնուի:

Մտքերը թարմացնելու համար, կ'արժէ հատուած մը ընդօրինակել այն խօսակցութենէն, որ ունեցած է Մ· Իչխան, իր բարեկամին հետ: Երբ Մ· Իչխան դիտել կուտայ իր բարեկամին, անոր զաւակներուն սպառնացող այլասերման վտանգը, բարեկամը կը պատասխանէ· «Արտասահմանի մէջ մենք մեր ազգային գոյութեան պայմարը կորսնցուցած ենք: 50 տարի պայմարեցանք, յուսացինք, սպասեցինք եւ տեղ մը չհասանք: Ինչ որ կայ եւ պէտք է ըլլայ այսուհետեւ բաշխուած է, հոգեվարքի երկարաձգում: Արդ, ի՞նչ իրաւունքով ես իմ զաւակներուս ապագան խորտակեմ յանուն դատի մը, որ հետզհետէ աւելի ցնորք կը դառնայ: Ուր ալ ըլլան անոնք, կորսուած են ազգային տեսակէտէն: Տարիներու հարց է միայն: Աւելի լաւ չէ՞ ուրեմն, որ մեծ ազգի մը, մեծ երկրի մը զաւակները դառնան, քան հնարաւոր է եւ քանի այդ հնարաւորութեան բանալին իմ ձեռքս է: Մենք դժբախտաբար այս է իրականութիւնը, մեր առջեւ դուռները գոց են եւ ուրիշ ելք չունինք»:

Ակէ ճիշդ տասը տարի առաջ, մենք ես դէպի Ամերիկա մեկնող բարեկամի մը

(*) Տես «Յառաջ» Օգոստ· 13 եւ Սեպտեմբեր 2:

ԺՈՐԾ ՔՈՉԻԱՔ
ՍԼԱՒ ԵՆԻՉԷՐԻՆ

•

Մինչդեռ բոլորը կը հրճուէին դղեակին մէջ եւ ուրախութեան կանչեր կ'արձակէին տեսնելով նոր տանուտէրը որ տակաւին պահած էր իր վրայ թրքական հագուստը, փէչը կը բացակայէր:

Ծերունի Մարքը, որ անկարող էր զբաղելու իր ուրախութեան արցունքները, ի դուր տեղեկութիւն կ'ուղէր իր եղբօր մասին, եւ ամէնքը ի դուր կը փնտռէին զինքը դղեակին նոյնիսկ ամենահեռաւոր անկիւններուն մէջ:

Փէչը Քոչիաք անհետացած էր: Նոյն պէս Սամուլը կը մնար անդտանելի:

Միայն յաջորդ օրն էր, առաւօտուն կանուխ, որ երիտասարդ ծառայ մը, սար – սափած, չունչը սպառելով, կուզար յայտնել Մարքին ահռելի լուրը:

— Գտնուած է իչխան Փէչը... այն – տեղ... դղեակի սատրատին... անտառին մէջ.. կախուած ծառի ճիւղին... եւ մեռա՛ծ...

Այս վախճանը, արդիւնք ընչաքաղցութենէ մղուած նողկալի չարադործութիւններու, դարձեալ կաթիլ մը լեղի դրաւ բաժակին մէջ ուրախութեան, որ ծնունդ առած էր վերջին օրերու դէպքերէն:

Բարի Աբրահայր Տոմ Իւառըլիք, որ Մարքին հետ միասին եկած էր դղեակ, դողդոջացող ձայնով մը դոչեց·

— Մեղաւոր կեանքի վախճան՝ մեղա – ւորի մահով:

Այն մարդիկը, որ հրահանգ ստացան ծառէն դաղանօրէն վար առնել փիչերին դիակը եւ անչուշտ թաղել, աւելի վերջը խոստովանեցան թէ գնչուն՝ մացառուտներէ դուրս ելլելով՝ երեւցած էր իրենց եւ հեղնանքով լցած էր մեռեալին·

— Ինչո՞ւ համար դիս ջուրը նետել տըւիր, ապո՛ւշ· այլապէս սոխպուած պի – տի չըլլայիր ինքզինդ կախել:

Ատոնք վերջին բառերը եղած են, որ լսուած են գնչուին բերնէն, որովհետեւ այդ վայրկեանէն ի վեր ոչ ոք տեսած է այլեւս գինքը սլաւական աշխարհին մէջ:

Քիչ ժամանակ յետոյ, սլաւ աշխարհը ազատագրուած էր իր անբաղձալի եւ ինքնակոչ այցելուներէն: Թուրքերը, ահրիտով յաղեցած, հեռացած էին վերջապէս:

Այժմ սլաւ գիւղացիները, դէթ անոնք որ չէին ինկած եաթաղաններու հարուածներէն եւ անոնք որ իբրեւ գերի՝ չէին տարուած դաժան Թուրքերուն կողմէ, կը վերադառնային իրենց սիրելի հողերուն:

Կացինը կը սկսէր դործել կաղնիներու անտառին մէջ: Ցեղմ մարդիկ մոխիրներու կոյտերուն մէջ իրենց բնակարանին մնացորդները կը փնտռէին, եւ Աստուծոյ օգնութեամբ, իրենց նոր գիւղակը կը վերաչինէին:

Աբրահայր Իւառըլիք, չըլնան աղնուականներուն օժանդակութեամբ, կառուցել տուած էր Սթիչնայի նոր վանքը: Երկրին մէջ, ամէն կողմ, կը չանային դարմանել վէրքը, որ Թուրքերը բացեր էին:

Սակայն Մարք Քողիաք երկար չճաշակեց ուրախութիւնն ու երջանկութիւնը օգտուելու իր զաւկին մօտ, որ բոլոր դրացիներուն համար հրաչալի անձ մըն էր, լաւագոյնը՝ Գառնիոլի բոլոր ազնուականներուն: «Ենիչէրի» անունը մը նացած էր իր վրայ, առանց սակայն այն սարսափելի ազդեցութեան, որ ընդհանրապէս այս անունը կը տարածէր իր չուրջը:

Ժորժ, չատ չանցած, թաղեց իր հայրը, որ վախճանեցաւ երջանիկ, երախտապարտ երկնային նախախնամութեան, որ լիառատ քաղցրութիւն պարգեւած էր իրեն, իր վերջին օրերուն:

Կարճ ժամանակ ետքը Աբրա Իւառըլիք եւս դացած էր միանալ Մարքին, հանդչելու յաւիտենական խաղաղութեան մէջ:

ԵՈՍԻՓ ԵՈՒՐՉԻՔ

(55 եւ վերջ)

թոյլ տուինք մեզի ըսելու. «Դուք որ Ա-ռաջին համաշխարհային պատերազմին ճոյն Ամերիկայէն կամաւոր արձանա-գրուած ու եկած էիք մասնակցելու Հա-յաստանի ազատագրութեան համար մղո-ւող պայքարին, այսօր ի՞նչպէս եւ ի՞նչ խղճով ձեր չորս զաւակները կը տանիք հո՛ն, ուրկէ հեռացած էիք որոշ նպատա-կի մը ծառայելու համար»: *Ահաւասիկ պատասխանը, որ ստացանք.* «Որպէսզի այս ցաւատ հարցին շուրջ չվիճիմ, ան-միջապէս ըսեմ, որ այո՛, չորս զաւակ-ներս գիտակցաբար կը տանիմ իմ ձեռ-քովս թաղելու ամերիկեան ովկիանոսի մէջ. խնդրե՛մ, զաւակներուս փրկութեան միջոցը ցոյց տուէք»:

Ոչ մեր եւ ոչ ալ Մ. Իչխանի բարեկա-մին տուած պատասխանը սոսկ պատաս-խաններ են, այլ՝ հայ մարդու հոգեկան առաջապանքի արտայայտութիւն: Երբ մենք այս դիտողութիւնը կ'ընէինք մեր բարեկամին, անշուշտ, հայրենասիրա-կան դասեր տալու համար չէր մարդու մը, որ գործնականօրէն հայրենասիրու-թեան ապացոյցը տուած էր 1915ի կամա-ւորական չարժումէն մինչեւ Սարդարա-պատ եւ Հայաստանի անկախութեան կերտումը: Ընդհակառակն, մենք՝ աւելի երիտասարդներս չատ բան պարտական էինք իրեն այս մարդին մէջ: Ոչ իսկ մեր ըրած դիտողութիւնը արդարացնող դրա-կան ելք մը ի վիճակի էինք ցոյց տալու: Կ'ըսէինք՝ պարզ արտայայտութենէ մը մղո-ւած: Թերեւս նոյն հարցումը օր մը ուղ-ղուի մեզի ուրիշներու կողմէ եւ մենք իյ-նանք անորոշ կացութեան մէջ, կրկնելով մեր բարեկամին եւ կամ Մ. Իչխանի բա-րեկամին տուած պատասխանները:

Դժբախտաբար, ոչ իմ եւ ոչ ալ Մ. Իչ-խանի բարեկամը բացառութիւն կը կազ-մեն թէ՛ իրրեւ մեկնող եւ թէ ալ իրրեւ մտայնութիւն: *Եթէ իւրաքանչիւր չրջանի* ազգային իշխանութիւնը յողնութիւն յանձն առնէ կազմելու ցանկը իր չրջա-նէն մեկնողներու, պիտի տեսնէ, որ Ամե-րիկա, Քանատա եւ Աւստրալիա դաղ-թողներու թիւը աղէտի հաւասար համա-ճարակի բնոյթ է ստացած:

Բայց ի՞նչն է պատճառը, որ տարինե-րու տառապանքով անտեսուած տուն տեղ քանդելով, հայրենակիցներ նոր բախտ որոնելու եռեւոյթն կը վազեն: Կա՞ն ար-դեօք արդարացուցիչ պատճառներ այս անաքանդ արարքին համար: Տնտեսական տագնա՞պն է պատճառը: Անորոշ ապա-գա՞ն է, թէ ֆիզիքական անապահովու-թիւնը: Ուզենք թէ չէ, պէտք է խոստո-վանինք, որ դառն իրականութիւն մը կայ ստեղծուած խուճապին եռին:

Ծանօթ է բոլորիս, որ վերջին տասը-տասնեւհինգ տարիներու ընթացքին, Մի-ջին Արեւելքը կորսնցուցած է իր քաղա-քական վիճակին կայունութիւնը, իրրեւ արդիւնք մեծ պետութեանց քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական մրցակցու-թեան: Իսկ հոն՝ ուր քաղաքական կա-յունութիւն չկայ, միամիտ պէտք է ըլ-լալ կարծելու, որ տնտեսական բնակա-նոն վիճակ կրնայ գոյութիւն ունենալ: Դժբախտաբար, ծանր կերպով խախտած է Միջին Արեւելքի տնտեսական կացու-թիւնը: Մեր ժողովուրդը կալուածատէր չէ, որպէսզի ինչ ալ ըլլայ կացութիւնը, իր կալուածին եկամուտով կարենայ ապ-րիլ (անշուշտ բացառութիւնները նկատի չունինք): Գլխաւորաբար պաչտօնեայ, արհեստաւոր, բանուոր եւ մանր առեւ-տրականներ են: Ժամանակին, չնորհիւ գոյութիւն ունեցող բաղմապիսի ընկերու-թիւններու, դպրոցներէն չրջանաւարտ ե-ղող երիտասարդութիւնը նոյնիսկ երկու տեղ աչխատելու հնարաւորութիւնը ու-նէր, իսկ այսօր, չկան այդ ընկերու-թիւնները: Պաչտօնէութիւնը մնացած է անդործ, իսկ արհեստաւոր, բանուոր եւ մանր առեւտրականներն ալ ծանր կեր-պով ազդուած են ստեղծուած տագնա-պէն: Արդ, երբ տնտեսական տագնապը օր ըստ օրէ կ'աւելնայ եւ քաղաքական անորոշ վիճակի հետեւանքով ալ ֆիզի-քական վտանգի հեռանկարը կայ — ար-դար կամ ոչ, — մանաւանդ որ հայ ժո-ղովուրդը բաղխից ճաչակած է ճակա-տագրին կողմէ իրեն վիճակուած այդ բաժինը, իսկ միւս կողմէ ալ «մեր առ-ջեւ դուռները գոց են եւ ուրիշ ընելիք չունինք», ինչպէս դառնօրէն կը դանգա-ռի Մ. Իչխանի մեկնող բարեկամը, այլ-եւս ի՞նչ ելք ու մեղք ունին այս դժբախտ մեկնողները, որոնք անտիրութենէ յու-սահատած, պատրաստուած են յանձնուե-լու ճակատագրին քմայքին:

Ոչ մէկ բաղաքական կուսակցութիւն, ոչ մէկ ազգային հասարակական մարմին՝ ազգասիրական յորդորներով, այլասեր-ման վտանգը մատնանշելով ի վիճակի է կասեցնել ստեղծուած խուճապը, որ օր ըստ օրէ կը կրկնապատկուի, կը բառա-պատկուի: Մենք կը ճանչնանք բազմա-թիւ ծնողքներ, որոնք իրենց զաւակնե-րուն խօսք հասկցնել չեն կարողացած, ալ ուր մնաց ուրիշներ: Երբ մտահոգ-ուած ենք այս անել կացութեան ելք մը որոնելով, պէտք չէ մոռնանք այս դառն իրականութիւնը, որպէսզի չհյնանք խա-բուսիկ երեւոյթներու եռեւէն:

Երբ իրական երեւոյթները մեզ կը բե-րեն այն եզրակացութեան, որ հնարաւոր չէ կասեցնել արտագաղթը, սակայն պէտք չէ մոռնալ, որ կայ ա՛յլ պարագայ մը, որ կարող է չարիքը մեղմացնել — ատիկա արտագաղթողներու դործը չդիւրացնելն է: Ոչ մէկ կուսակցութիւն, ազգային հա-սարակական մարմին կամ անհատ, իրա-ւունք պէտք չէ տայ իրեն՝ դիւրութիւն-ներ ստեղծելու արտագաղթողներուն հա-մար, այնքան ատեն որ Ֆիզիքական վը-տանգի հարց գոյութիւն չունի: Պէտք չէ մոռնալ, որ կան բաղմաթիւ ընտանիք-ներ, որոնք կը մեկնին ոչ այնքան հար-կադրանքի հետեւանքով, որքան՝ արուած դիւրութիւններէն օր առաջ օգտուելու հնարաւորութեան: Ասոնք, ցաւով պէտք է ըսել, որ մեր ստացած տեղեկութիւննե-րէն երեւան կուդայ, որ արտագաղթող նե-րուն դիւրութիւններ ստեղծող կարգ մը անհատներ չահու աղբիւր են ստեղծած իրենց համար: Կրկնենք, քաջալերելով կամ դիւրութիւններ տալով արտագաղ-թողներուն, կրկնակի չարիք կը գործուի. նախ՝ Հայութիւնը կ'առաջնորդուի դէպի այլասերում, իսկ երկրորդ՝ Միջին Արե-ւելքը Հայութենէ պարպելով, իւղ քսած կ'ըլլանք Թուրքիոյ հացին, որուն ըլ-լալով որ անոր ներկայութիւնը բազմա-թիւ պատճառներով միչտ մղձաւանջ մըն է Թուրքիոյ համար:

ՏՈՒԲ. ՀԱՍՐԱԹ ՄՔԱՅԵԼԵԱՆ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պ.ԷՅՐՈՒԹի Հայ Ակումբի նախաձեռ-նութեամբ կազմակերպուած է ցուցահան-դէս մը՝ նուիրուած ծաղրանկարիչ Տի-բրանի դործերուն: Այս առթիւ Տ. Ոսկու-նի «Ազդակ»ի մէջ կը բնութագրէ ծաղրա-նկարիչին արուեստի յատկանիչը դրելով. «Տիբրան արուեստագէտը, գիծերու իր կախարդանքով, այլ մնաւանդ կեանքն ու մարդիկը ըմբռնելու եւ տալու իր առանձ-նայատուկ եղանակով, երեսուն տարի չարունակ եղաւ հոն՝ ուր նկարագիր մը կար ընդգծուելիք, դիրք մը՝ չեչտուելիք: Ընդհանուր յատկանիչը իր արուեստին՝ բարութիւնն է: Չարութիւն չկայ Տիբրա-նի դործերուն մէջ: Իւրայատուկ աչխար-հահայեացքով մը կը նայի մարդոց ու կեանքին, կը խնդայ ու կ'անցնի, չի վի-րաւորեր, իր «զոհեր»ը կը ներկայացնէ պարզադոյն եղանակով, իր ձգտումը՝ ծաղրանկարին մէջէն՝ նկարագիրն է ան-թակային, որ չի խուսափիր արուեստա-դէտին սուր դատողութենէն: Տիբրան չի խճողեր իր ծաղրանկարները: Իր գործե-րը զարդարանքի պէտք չունին, ոչ ալ սառեներու եւ լոյսի խաղերու՝ կարե-նալ ցայտուն դառնալու համար: Իր պի-ծերը, ինքնավստահ, չեչտ, արուեստա-դէտին պատիւ բերող ժուժկալութեամբ մը, կը դրսեւորեն այն տիպարները, ո-րոնց վրայ յառած է Տիբրանի խորաթա-փանց աչքը»: Երեսուն տարուան մէջ, մօտաւորապէս 25·000 ծաղրանկարներու հեղինակ Տիբրանի աչխատակցութիւնը փնտռած են լիբանանեան բազմաթիւ թեր-թեր: Արուեստագէտը այժմ կը պատ-րաստէ «Քալ Նաղար»ի 75 նկարները, ո-րոնք այլ գործերու հետ, ինչպէս «Մի կաթիլ մեղր»ը, «Անխելք մարդը», «Ho-ող ձուկը» եւ «Բարեկենդան»ը պիտի պատկերացնեն Յ. Թումանեանի արուես-տը՝ նկարներու ճամբով:

Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ, Դեկտեմբեր 17ին, տեղի ունեցած է հեր-թական հանդիպումը քրիստոնեայ եւ մահմետական հոգեւոր առաջնորդներուն: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութենէն մասնակ-ցած են Տաճատ եւ Գարեգին եպիսկոպոս-ները: Խորէն Ա. ընդունած է ժողովա-կանները վեհարանին մէջ:

ՔԱՆԱՏԱՑիի արեւմտեան ափերուն, վանքուվըրի մէջ կազմուած է Հ. Յ. Դ. «Սիմոն Վրացեան» խումբը՝ բաղկացած 13 անդամներէ: Դեկտեմբեր 14ին, Հ. Յ. Դ. օրուան առթիւ, վեց երիտասարդներ կատարած են իրենց ուխտը: Երդման ա-րարողութեան նախագահած է Վաղդէն Թերզեան:

ՊԵԹՀՈՎԷՆԻ ՏԱՐԻՆ

Միջազգային հանդիսութիւններով 1970ին պիտի տօնուի վերմանացի հան-ճարեղ երաժիչտին ծննդեան 200ամեակը:

Պոնի մէջ, ուր ծնած էր Պեթհովէն, իր անունով չինուած է արդիական մեծ հա-մերգասրահ մը՝ Պեթհովէնհոլ: Սրահը կը դտնուի Հռենոսի ափին: Հոս, այս սրա-հին մէջ է, որ տեղի պիտի ունենան 34 նուագահանդէսներ, մասնակցութեամբ աչխարհահռչակ համանուագախումբե-րու, ինչպէս, օրինակ, Պոնի, Վիեննայի, Ամսթերտամի, Լոնտոնի, Արեւմտեան Պերլինի եւայլն:

Դեկտեմբեր 18ին, Պեթհովէնհոլի մէջ ներկայացուելու մեծ երաժիչտին կեան-քը պատկերացնող չարժանկարը, իսկ Քէօլնի մէջ տեղի պիտի ունենայ անոր դործերուն մեկնաբանութեան նուիրուած աւանդական մրցումը:

Պեթհովէն 1792էն 1827 ապրած է Աւստ-րիա: Վիեննայի օփերան Պեթհովէնի փառատօնին բացումը պիտի կատարէ Մայիս 24ին՝ բեմադրելով անոր «Ֆիտե-լիօ» օփերան:

Ուրիչ հանդիսաւոր նուագահանդէսներ տեղի պիտի ունենան նաեւ Անգլիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ:

X

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Ինչ որ կրնաս ընել՝ լաւագոյն կերպով ըրէ:

ՏԻՔՐՆՍ

Ուրիչներու մօտ՝ առաքինութիւններ փնտռէ, քու վրայ՝ թերութիւններ:

ՖՐԱՆՔԼԻՆ

Ամէն բանի մէջ մարդ պէտք է վերջը խորհի:

ԼԱՖՈՆԹԷՆ

Սահմանին արհեստը՝ դէչ արհեստ է:

ՊՈՒԱԼՕ

Ճշմարտութիւնը սիրէ, բայց սխալիը ներէ:

ՎՈԼԹԷՐ

Թշնամիներդ ներողութիւն մի՛ խնդրեր, որովհետեւ ներելով՝ անոնց չես կրնար ներողութիւն խնդրել:

ՖՐԱՆՍԻՍ ԲԱՔՈՆ

Ամենէն մեծ մարդը նա է, որ ամենէն աւելի կը ներէ:

ՀԱՆՐԻ ՎԱՐԴ ԲԷՉԷՐ

Ամենէն մեծ մարդը նա է, որ ամենէն աւելի կը ներէ:

ՀԱՆՐԻ ՎԱՐԴ ԲԷՉԷՐ

Ամենէն մեծ մարդը նա է, որ ամենէն աւելի կը ներէ:

ՀԱՆՐԻ ՎԱՐԴ ԲԷՉԷՐ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Ֆ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Ապա դուրս ելաւ:

Ժան Վալժան մինակ մնաց:

Ինչպէս ըսինք, սրահը բոլորովին տա-կլնուսրայ էր: Կարծես թէ ուշադրու-թեամբ մտիկ ընող մը տակաւին կրնար լսել հարսանիքին անորոշ աղմուկը: Տախ-տակամածին վրայ ծաղկեպսակներէ եւ դլուխի զարդերէն ինկած ամէն տեսակ ծաղիկներ կային: Մինչեւ վերջը այրած մոմերը ճառերու աշտանակներուն վրայ մոմէ չքաքարեր կ'աւելցնէին: Կարասի-ներուն եւ ոչ մէկը իր տեղն էր: Սրահին խորշերը երեք կամ չորս թիկնաթոռներ իրարու մօտեցած և չրջան կազմած ըլլա-լով կարծես թէ տակաւին խօսակցու-թիւն մը կը չարունակէին: Սրահը ամ-բողջ դուարթ երեւոյթ մը ունէր: Մեռած հանդէս մը դեռ տեսակ մը վայելչութիւն կ'ունենայ: Երջանկութիւն ունեցաւ ան: Այն տակնուվրայ աթոռներուն վրայ, այն թառամող ծաղիկներուն մէջ, այն մարած ճրագներուն տակ ուրախութեան վրայ մտածեցին: Աբեւը ճառին յաջորդելով սը-րտահ կը մտնէր դուարթութեամբ:

Գիշեր մը բոլէ անցաւ: Ժան Վալժան անչարժ կը կենար հոն, ուր ձգած էր պինք պասք: Տժգոյն էր դէմքը: Աչքերը այն-քան զոդաձեւ եւ աքնութեան պատճառաւ այնքան ընկղմած էին ակնակապիճին տակ, որ զրեթէ աներեւոյթ կ'ըլլային: Իր սեւ թիկնոցը մինչեւ առաջ հագ-նուած զգեստի մը յողնաբեկ ծալքերը ունէր: Արմունկները ձերմկած էին այն տաւէն, զոր չուխան կ'առնէ ձերմակե-զէնի հետ չփուելով: Ժան Վալժան ոտ-քերուն քով արեւէն տախտակամածին վը-րայ ծրագրուած պատուհանին կը նայէր:

Դուռը ձայն մը ըրաւ: Ժան Վալժան վեր ըրաւ աչքերը:

Մարիուս ներս մտաւ դլուխը բարձր, բերանը զուարթագին, ճակատը փողփո-րուն, նայուածքն ալ յաղթական էր, իսկ դէմքին վրայ, չեմ գիտեր ինչպիսի լոյս մը կար: Մարիուս հաս չէր քնացած:

— վա՛յ, դո՞ւք էք եղեր հայր, գոչեց Ժան Վալժանը նչմարելով. սա ապուշ պասքը բան մը ծածկել ուզողի մը դէմքը ունէր: Բայց չատ կանուխ եկեր էք: Տա-կաւին կէսօրը կէս ժամ անցած է: Քոզէթ քնացած է:

Մարիուսի պ. Ֆօշլեվանը «հայր» ան-ուանելը կը նչանակէր անթերի երջանկու-թիւն: Ինչպէս գիտենք, իրենց մէջ զա-ռիվեր, սառնութիւն եւ զգուչութիւն ու-նէին միչտ. կոտռուելու կամ հալելու յա-տուկ սառոյց կար: Մարիուս այն աստի-ճան արբչիւռ էր, որ զառիվերը կը ցած-նար, սառոյցը կը հալէր եւ պ. Ֆօշլեվան հայր մը կ'ըլլար ինչպէս Քոզէթին նոյն-պէս եւ իրեն համար:

Մարիուս չարունակեց. խօսքերը կը յորդին իրմէ, յորդում որ ուրախութեան այս երկնային զրգռումներուն յատուկ է:

— Ո՛րքան ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս: Եթէ դիտնայիք թէ ո՛րքան ցաւեցանք երէկ նկատելով որ ձեզմէ զրկուած էինք: Բարի լո՛յս, հայր: Ի՞նչպէս է ձեռքեր-նիդ, աւելի լաւ է այնպէս չէ:

Եւ լինքն իրեն տուած բարի պատասխա-նէն գոհ ըլլալով՝ չարունակեց.

— Երկուքս ալ երկար ատեն ձեր խօս-քը ըրինք: Ո՛րքան կը սիրէ եղեր ձեզի Քոզէթ: Մի մոռնաք թէ հոս է ձեր սեն-եակը: Ալ չենք ուզեր Օմ Արմէ փողոցին կողմը հանդիպիլ: Ամենեւին չենք ուզեր: Ի՞նչպէս կրցաք երթալ բնակիլ ատանկ փողոց մը, որ հիւանդ, մոմոզ, ապեղ փողոց մըն է, որու մէկ ծայրը քաղաք-պուռ մը կայ, ուր մարդ կը մսի եւ ուր կարելի չէ մտնել: Հոս պիտի գաք տեղա-տուրիք: Այսօր իսկ եկէք, տեղատուրև-ցէք, եթէ ոչ կռիւ պիտի բռնուիք Քոզէ-թին հետ: Կ'ուզէ որ երկուքնիս ալ իր կամքին համեմատ վարուինք, դիտցէք հա՛: Տեսաք արդէն ձեր սենեակը որ ճիշդ մերինին քովն է, եւ պարտէզներուն վրայ կը նայի: Կղպանքը նորոգել տուինք, ան-կողինը չինուեցաւ, բոլորովին պատրաստ է, ալ եկէք. Քոզէթը ձեր անկողնին քով Իւթրիչի թաւիչով ծածկուած հին եւ մեծ թիկնաթոռ մը դնել տուաւ եւ ըսաւ. — Հանդչեցուր զայն: Այդէն տարի գարնան եղանակին մէջ պատուհաններուդ դիմա-ցի ազաստիաններուն վրայ սոխակ մը կու-դայ: Ձեր ձախ կողմն է սոխակին բոյնը: Գիչերը սոխակը պիտի երգէ, ցերեկն ալ Քոզէթ պիտի խօսի: Բոլորովին պայծառ է սենեակնիդ: Քոզէթ հոն պիտի տեղա-տուրէ դիրքերնիդ, դուք նաւատեսին ճամ-բորդութեան դիրքը, միւսն ալ, այսինքն վանտուվէսին ճամբորդութեան դիրքը: Պիտի կարդադրէ ձեր միւս բոլոր գոր-ծերը: Կարծեմ պղտիկ պայուսակ մը ու-նիք, որմէ չէք բաժնուիր. առտը համար ալ յատկապէս տեղ մը պատրաստեցի: Մեծ հայրս դրաւեցիք: Կը յարմարիք ի-րեն: Միատեղ պիտի ապրինք: Ուխտն դիտէ՞ք: Մեծ հաճութիւն պիտի պատ-ճառէք մեծ հօրս եթէ Ուխտս դիտէք:

ՎԻՔԹՈՐ ՀՒԻԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Լիւսի Գ. Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պօղոսեան, Թագւոր Պօղոսեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ խնամիին

ԳՐԻԳՈՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 19ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կ'ամփոփուի Պանեէօ – Քոմիւնալի գերեզմանատունը՝ ժամը 15ին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Վռամշապուհ Գաբրիէլեան եւ Տէր եւ Տիկ. Սալըրեան 60 Ֆ. կը նուիրեն Անտիյիի հանգստեան տան փոխան ծաղկեպսակի

Համբարձում Գաբրիէլեանի

կսկծալի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ինչպէս ամէն Կաղանդին, Վերսայլէն Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պալեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

Կարմիր Խաչին	250 Ֆ.
Կապոյտ Խաչին	250 Ֆ.
Սամուէլ–Մուրատ վարժարանին	250 Ֆ.
Դպրոցասէրին	250 Ֆ.
Աղքատախնամին	250 Ֆ.

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ փոխան ծաղկեպսակի եւ այլ նուէրները.—

Տիկին Պապիկեանի ութօրէքին՝ Կարպիս Սրապեան 10, Յարութիւն Տէրոյեան 20: Վարդան Եփրեմեանի թաղման՝ ընտանիքը 20, Պ. Օհանեան 10, Քէնտիրեան 5:

Գրիգոր Պաղտասարեանի երկրորդ տարելիցին՝ ընտանիքը 100, Իսպիրեան ընտանիքը 20, Տիկին Հ. Թէրզիպաշեան 10, Մարկոսեան ընտանիք 20:

Եղիսաբէթ Զաքարեանի քառասունքին ընտանիքը 50, Դարբինեան ընտանիք 10:

Երուանդ Մեթերեանի թաղման Գ. Պօյաճեան 10: Ռեբեկա Գլճեանի թաղման՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրտէրեան 10, Նազար Տէրտէրեան 10, Տէր եւ Տիկին Գ. Գըլճեան 20, Յ. Տէրոյեան 10: Արարայի հերոսներու հոգեհանգիստին Գ. Թիւթէլեան 10: Սարգիս Գոյումճեան կնոջ հոգեհանգիստին 15: Միսաք Ճելալեանի հոգեհանգիստին՝ Մերկեր Սուքիասեան 10: Արմենակ Մարգարեանի հոգեհանգիստին Անդրանիկ Մարգարեան 20: Տիկին Մ. Դաւիթեանի թաղման՝ Պուլ. Օտտոյի Կապոյտ Խաչ 20: Տիկին Թոմաքեանի թաղման՝ Տիկին Գուլումեան 30:

Տէր Նշանի անդրանիկ պատարագին՝ Ասատուր Յովակիմեան 10, Յարութիւն Տէրոյեան 30, Արմենակ Մուրատեան 30, Ղազար Կիւլեան 30, Գալուստ Սաղրեան 10 Վարդեվարռ Գամպէրեան 50, Մերկեր Սուքիասեան 20, Սարգիս Խոզիկեան 20, Տիկին Մուրատեան 10:

Տիկին Ժանէթ Կիւլեանի կսկծալի մահուան առթիւ Ժորժ Թէրզիպաշեան 30, Տէր եւ Տիկին Ս. Ասրգիսեան 50, Տէր եւ Տիկին Արամ Ռէխսեան 50, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Արզումանեան 30, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան 20, Տէր եւ Տիկին Ռ. Կիւրճեան 30, Մանուկ Մարկոսեան 10, Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրտէրեան 10, Հ.Մ.Ը.Մ. – Արծիւ 50, Վաղարշակ Տէր–Վարդանեան 10, Պ. Արգարեան 20, Տէր եւ Տիկին Ճանաշեան 20:

Օր. Տիրուհի Արութեանի (Մերլանէն) թաղման՝ Տէր եւ Տիկին Ժանօ Ղազարեան 50, Տիկին Լուսի Ղազարեան 50, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ղազարեան 20:

Տիկին Արմենուհի Մսերեանի հոգեհանգիստին՝ այրի Տիկին Ճումուզեան 20:

Արամ Գաբրիէլեանի թաղման՝ այրի Տիկին Անժէլ Գաբրիէլեան 20, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Գաբրիէլեան 10, Նուպար Հէլվաճեան 20, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Աւիկեան 10, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտոյեան 10: Տիկին Ռեբեկա Գլճեանի հոգեհանգիստին՝ Տիկին Ս. Գլճեան 10:

Այրի Տիկին Ա. Յարութեան, Տէր եւ Տիկին Եգ. Քարապիլիքեան եւ զաւակը Օր. Վ. Քարապիլիքեան, Տէր եւ Տիկին Աղազարեան, Տէր եւ Տիկին Թաշլեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ժոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին

ԱՐՄԱՆ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 21ին 65 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, Ուրբաթ առաւօտ (Դեկտ. 26), ժամը 10,50ին:

Մարմինը կ'ամփոփուի Փանթէն – Փարիզիէնի ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՒ ԱՌԹԻՒ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ալէն, Փաթրիք, Ֆիլիփ, Միշէլը, Քրիսթիանը, Տօմինիք, Անեէս Լօրանս եւ Ֆապիէնն նոր տարուան առթիւ մէկ տական «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մեծհայրիկին՝ Ղազար Կարապետեանի (Վիէն):

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ մինչեւ տարեգլուխ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

Յունուարի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք թերթիս առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յունուար կէսօրէ ետք ժամը 15ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին՝ Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ.— խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ, հայկական պար, տրամախօսութիւն:

Կաղանդ պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաններու շուրջ:

Մուտքը ազատ է

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայի Հայութիւնը վայելելու եւ քաջալերելու հայ մանուկներու երգն ու պարը Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ պատրաստած հանդէսին, որ տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Վալանսի Պետական թատրոնին մէջ:

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ըլլալ ճշդապահ մանուկներուն յայտագիրը ճոխ ըլլալով հանդէսը կը սկսի ճիշդ ու ճիշդ վերոյիշեալ ժամուն:

Աճապարեցէք տեղերը ապահովելու:

Մուտքը ազատ է:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ գան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Հինգշաբթի (25 դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի «Հայաստան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (26 Դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Չորեքշաբթի, 24 Դեկտ. Ճրագալոյց: Ժամերգութիւն ժամը 17ին: Զայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ ժամը 18ին:

Հինգշաբթի 25 Դեկտ. Ծնունդ: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

Կիրակի 11 Յունուար, հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

"Disques VOGUE"

Հրապարակ ելաւ

Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ երգապնակը, թիւ 409
Հայ եւ Կովկասեան երաժշտութիւն 30 ս. մ. նուագախումբի մասնակցութեամբ

Նախորդ երգապնակները պատրաստութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Թիւ 20114 Եկմալեան պատարագ
20169 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
20175 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
Զանազան տօներու յատուկ (խմբերգ եւ երգէոն)
199 L'Arménie (երգչախումբ – նուագախումբ)
182 Le Caucase (պարեր)
20157 Reflets d'Arménie
20167 Promenade en Arménie
20172 Soirée Arménienne
20181 Arménie Légendaire
Ազգ. եւ գեղջուկ երաժշտութիւն (նուագախումբի մասնակցութիւն)
20176 Սենֆոնիք գործեր
714 Au fil des songes
Concert Colonneի նուագախումբով
(Գին 30 ֆրանք)

Ստանալու համար դիմել Ա. Պարթեւեանի
14, Rue Petit — Paris — Tél. : 208-99-22
կամ
15, Rue Jean Goujon, Paris
(Գաւառներու համար առաքում contre remboursement)

Réouverture de l'Epicerie Orientale
chez les Frères Haïrabedian

7, RUE DE TRACY, PARIS (2e)
(Métro : Strasbourg Saint-Denis et Réaumur - Sebastopol)

Հոն կը գտնէք արեւելեան լաւագոյն ապրանքները, ամէնէն յարմար գիներով:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ՝
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ
Բաց է ամէն օր բացի Կիրակիէ

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils
27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES ARAX 2

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ–խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաւէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լագերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆ·	Վեցամսեայ 50 ֆ·	
Արտասահման	Տար· 105 ֆ·	Հատը 0,50	LE NUMÉRO 0,50 F.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
25
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
25 DECEMBRE
1969

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·698 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.698

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

... ԵՒ ՅԵՐԿԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

—o—

Այսօր քրիստոնեայ մարդկութիւնը ա-
բեւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ՝
անդամ մը եւս կը ձայնակցի երկնային
այն հրեշտակներուն, որոնք Բեթղեհեմի
մերձակայ արօտավայրերուն մէջ լրենց
ոչխարները բացօթեայ պահող հովիւնե-
րուն հետ միասին կը փառաբանէին մար-
դացեալ Աստուծոյ ծնունդը, հետեւալը
կ'երգէին՝ աւետիս տալով աշխարհի.

փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ
եւ յերկիր խաղաղութիւն,
ի մարդիկ հաճութիւն:

Բեթղեհեմի անշուք մկի մսուրին մէջ,
ընտանի հեղ ու խոնարհ անասուններու
կողքին, խորհուրդներով պարուրուած,
անարատ կոյսէ մը ծնած Քիստս մանուկը
նոր դարաշրջան մը կը բանար տիեզերքի
պատմութեան մէջ:

Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի,
Որ յայսմ աւուր յայտնեցար

կ'երգէ Հայաստանեայց Առաքելական Ե-
կեղեցին, որ Ծնունդն ու Աստուածա-
յայտնութիւնը կը ծօնէ նոյն օրը՝ Յուն-
ուար 6ին:

Հեռաւոր արեւելքէն երեք մոգեր, Մել-
քոն, Գասպար եւ Պաղտասար, ճոխ նը-
էրներով բեռնաւորուած, աստղի մը ա-
ռաջնորդութեամբ կը փութային Բեթղե-
հեմ, երկրպագելու համար նորածինին,
որ կուգար խաղաղութիւն բերելու աչ-
խարհի եւ հաճութիւն մարդոց միջեւ:

Իր համեստ ու զոհաբերող կեանքի օ-
րինակով, սիրոյ եւ միաբանութեան, աղ-
քատին ու անանկին օգնելու, չարագաւոր-
ներուն ներելու, չարիքին բարիքով փո-
խադարձելու իր քարոզչութիւններով Քի-
ստս հիմը կը դնէր քրիստոնէական ամ-
բակուռ վարդապետութեան մը, որ քսան
դարէ ի վեր կը դիմակայէ ամեհի փոթո-
րիկներու, առանց ընկրկելու:

Մարդոց միջեւ հաճութիւնը գրաւական
մըն է փոխադարձ սիրոյ: «սիրեցէ՛ք
զմիմիանս»ը ինքնին ամբողջ փիլիսոփա-
յութիւն մըն է: Եթէ մարդիկ գիրար սի-
րեն, աշխարհի վրայ խաղաղութիւնը կը
տիրապետէ յաւիտեան: Մարդը մարդուն
գայլ չի դառնար: Պատերազմները այլեւս
չեն վրդովեր մարդկութեան հանգիստը,
չեն քանդեր քաղաքակրթութեան բա-
րիքները:

Եւ սակայն աշխարհ չեղած է քրիստո-
նէութեան ճշմարիտ սկզբունքներէն:
«Խաղաղութիւն»ը կորսնցուցած է իր բուն
իմաստը: «Խաղաղութիւն» կը հոլովեն
ու բարձրագոչ կ'աղաղակեն մանաւանդ
անոնք, որ անդադար կը սպառազինուին
եւ կը սպառնան մարդոց ազատութեան:

Խաղաղութիւն ու ազատութիւն երազ-
ներն են մարդկութեան: Ու իրարմէ ան-
բաժան:

Հայ քրիստոնեայ ժողովուրդը դարե-
րով իր եկեղեցիներու կամարները թըն-
դացուց Աստուծմէ ալերսելով՝

Տո՛ւր աշխարհիս խաղաղութիւն,
Ազգիս Հայոց ազատութիւն:

Խաղաղութիւնը խաչուեցաւ միշտ: Ա-
զատութիւնն ալ ասուպի նման եկաւ ու
անցաւ:

Սակայն չենք կորսնցուցած մեր յոյսը:
Ամուր կառչած ենք մեր հաւատքին:

Ու ամէն Կիրակի պատարագին, մանա-
ւանդ ամէն Ծնունդի կը չարունակենք
Ամենատուրք երրորդութենեն հայ-
ցել խաղաղութիւն աշխարհի եւ ազատու-
թիւն ազգիս Հայոց:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՐԱՊԱԹԻ ԺՈՂՈՎԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ԳՈՑԱՆԱՐ

Բապաթի արաբական ժողովը վերջ դը-
տաւ տարօրինակ պայմաններու մէջ: Ձը-
սելու համար՝ անսպասելի: Արդարեւ,
ամէն ինչ բնականոն վերջաւորութեան մը
տպաւորութիւնը կուտար, քանի որ ara-
բական աշխարհի պետերը կը պատրաս-
տուէին ստորագրել ժողովի միացեալ դե-
կոյցը եւ հարուստ երկիրները, ինչպէս
Սէուտական Արաբիա, Լիբիա եւ ուրիշ-
ներ համաձայնած էին չարունակել իրենց
նիւթական օժանդակութիւնը Եդիպտոսի,
Յորդանանի, Պաղեստինցիներուն, երբ
Նասր, յանկարծ, վերջին պահուն, պա-
հանջեց, որ յաւելում մը կատարուի նիւ-
թական յատկացումներուն վրայ: Ֆէյ-
սալ, Սէուտական Արաբիոյ թագաւորը
մերժեց, առարկելով, որ ծուղակ կը
լարուէր վերջին պահուն: Համաձայն լը-
րագրողներուն, Նասր ցուցական ձեւով
մեկնած է ժողովասրահէն յայտարարե-
լով. «կը տեսնեմ, որ հոս ոչ ոք պատ-
րաստ է պատերազմելու. մեզի կը մնայ
բաժնուիլ»:

Նասրի քայլին կը հետեւին Իրաքցինե-
րը, Սուրիացիները եւ Եմէնցիները, ա-
սոնց կը յաջորդեն Լիբիացիներն ու Սու-
ատանցիները:

Պաղեստինի Ազատագրական Ճակատի
պետը՝ Արաֆաթ, իր կարգին, կ'ամբաս-
տանէ Ֆէյսալը արաբական աշխարհի
պառակտումին համար: Մարոքցիներն ու
Ալժերացիները կը միջամտեն... Այս
«թատերական» ներկայացումին, ինչ-
պէս դիտել կուտայ Բապաթի «Ֆիկարօ»ի
թղթակիցը, արդիւնքը կ'ըլլայ այն, որ
Սէուտական Արաբիա կը խոստանայ 20
միլիոն սթերլին աւելցնել Եդիպտոսի
կատարած իր յատկացումներու դումա-
րին վրայ: Նոյնքան յաւելում կը կատարէ
Լիբիա: Ուրեմն Նասր վերջին պահուն կը
յաջողի 40 միլիոն յաւելեալ սթերլին ձեռք
ձգել «հարուստ» եղբայրներէն:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ Պաղեստինցի-
ներն ու Եգիպտացիք պատկառելի դու-
մար պիտի ստանան (Գահիրէ ցարդ կը
ստանար հարիւր միլիոն սթերլին):

Ընդհանուր կարծիքը այն է, որ Նասր
յաջողած է պարտադրել իր տեսակէտը՝
ծայրայեղ միջոցներու չդիմել. չարունա-
կել կռուիլ, առանց աչքաթող ընելու դի-
ւանագիտական աշխատանքները:

Արաբ դիւանագէտ մը հետեւեալ ձեւով
պարզած է իրենց համոզումը.— Իսրայել-
ցիք կրնան յարձակիլ Լիբանանի վրայ,
Սուրիոյ վրայ, կրնան ռմբակոծել Սուէ-
զի ջրանցքի դիրքերը, սակայն կորսնցու-
ցած են, որովհետեւ Ամերիկացիք այլեւս
զօրավիդ չեն կենար իրենց. այժմ մինակ
են»:

Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարա-
րը՝ Ուիլեըմ Ռոճըրս, մամուլի ասուլիսի
մը ընթացքին անդրադարձաւ ամերիկեան
վերջին ծրագրին, որ ինչպէս ծանօթ է,
մերժուեցաւ Թել Ավիվի կողմէ: «Մ. Նա-
հանգները, յայտարարեց ամերիկացի
պետական դէմքը, չեն ձգտիր պարտադ-
րել համաձայնութիւն մը Միջին Արեւել-
քի մէջ: Իրրեւ Ապահովութեան Խոր-
հուրդի անդամ, մեր պարտականութիւնն
է օժանդակել հարցին լուծման ուղղու-
թեամբ»: Այս է տեսակէտը Ուաշինկթընի

Այսպէս ուրեմն, Բապաթի արաբական
վեհաժողովը ձախողութիւն մը եղաւ ա-
րաբական աշխարհի համար: Զյաջողե-
ցաւ նոյնիսկ միացեալ դեկոյցով մը ցոյց
տալ աշխարհին, թէ պաղեստինեան
հարցին մէջ միակամ եւ միաձայն են:

Կը թուի թէ Նասրն ալ այլեւս չէ այն
դեկավարը, որ ինքզինքը կը պարտադրէ,
քանի որ ժողովականները համաձակած
են նոյնիսկ հաշիւ պահանջել իրմէ եւ
պահանջել, որ ըսէ թէ ի՞նչպէս ծախսած
է իրեն տրուած դումարները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլը 13 հազար բա-
ոերէ կազմուած երկար փաստաթուղթ
մը հրատարակած է, ուր կը պարզուին
Համայնավար կուսակցութեան տեսու-
թիւնները, ի նախատեսութիւն Լենինի
հարիւրամեակին (1970 Ապրիլ 22): Տե-
սակէտները կը ձգտին նախ փաստել Լե-
նինի մտքերու ճշգրտութիւնը, կը բա-
ցատրեն մարքսիստ կուսակցութեան դերը
եւ անշուշտ կը ճաղկեն ժամանակակից
աշխարհակալութիւնը, առանց մոռնալու
նաեւ վերաքննականութիւնը:

ԺԻՄՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ լաւատես է: Ցայ-
տարարեց թէ 1970ին որոշ դիներ (պա-
հածոյ եւլլէն) կրնան 10 առ հարիւր դեղէ
մը կրել:

ԹՐԻՓՈԼիի ձայնասփիւռը հաղորդեց,
թէ Ամերիկացիք համաձայնած են պար-
պել Լիբիոյ իրենց օդակայանը, Յունիս
30էն առաջ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ կառավա-
րութեան բանբերը յայտարարեց թէ Արե-
ւելեան Գերմանիոյ վերջին առաջարկը՝
յարաբերութիւնները հաստատող համա-

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

Յաւուր կ'իմանանք թէ երկուշաբթի կէս
դիշերին, իր տղուն բնակարանը, յան-
կարծամահ եղած է Փարիզի Ս. Յովհ.
Մկրտիչ եկեղեցւոյ երկարամեայ դիւա-
նապետ՝ Սեդրակ Գարակէօզեան:

Ողբացեալը ծնած էր Էվէրեկ 1891ին:
1907ին լրացուցած է տեղւոյն բարձրա-
գոյն նախակրթարանը: Ընթերցման եւ
ինքնաչխատութեան ճամբով զարգացած,
լծուած է հասարակական գործունէու-
թեան եւ կուսակցական աշխատանքնե-
րու: Եղած է դեկավարներէն նոր սե-
րունդի չարժման: 1910–13ին մաս կազ-
մած է տեղւոյն Մեսրոպեան վարժարանի
տեսչութեան եւ ապա մեկնած Իօտէմիչ,
վարելու համար դպրոցի տնօրէնութիւնը:
1915 Մարտ 15ին բանտարկուած է իբր
դաշնակցական եւ տարուած Կեսարիոյ
բանտը, դատապարտուած ըլլալով 15
տարի տաժանակիր աշխատանքի: 1918ին
ընդհանուր ներումէն եւս կազմակերպած
է Էվերեկ – Ֆէյնէսի երկու դպրոցները:
1919–22ին դարձեալ հրաւիրուած է Իօտէ-
միչի ազգային վարժարանի տնօրէնու-
թեան: 1923էն ի վեր հաստատուած էր
Փարիզ, ուր նախ աշխատած է ֆրանսա-
կան հաստատութեան մը մէջ, ապա
1946էն մինչեւ իր մահը կը վարէր եկե-
ղեցւոյ դիւանապետութիւնը: Միշտ լրջ-
ուած էր ազգային եւ կրթական գործի:

Ամբաղդատած է Էվէրեկ – Ֆէյնէսի պատ-
մագիրքը, պատրաստած է նաեւ Ֆրան-
սահայ գաղութի եւ Փարիզի Ս. Յովհ.
Մկրտիչ եկեղեցւոյ ընդարձակ պատ-
մութիւնը:

Իր բարի եւ նուիրեալ բնաւորութեամբ,
սիրուած դէմքերէն էր Փարիզի հայ գա-
ղութին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի
այս Ուրբաթ կէսօրէ եւեթ ժամը 13,45ին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր զաւկին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Մէկուկէս տարի առաջ էր գրեթէ: Ա-
նակնկալօրէն մեզմէ կը բաժնուէր Շ.
Նարդունի վերջնապէս: Ու անմիջապէս
Պ. Նուպար Յովհաննէսեան դումար մը
կը փութացնէր «Յառաջ»ի վարչութեան,
յատկացուելու համար զրպարտին անտիպ
գործերու հրատարակութեան:

Այնուհետեւ, իր օրինակին պիտի հե-
տեւէին, առանց հանդանակութեան, ոդ-
բացեալին անձն ու գործը սիրող բազմա-
թիւ հայրենակիցներ, որոնց ինքնաբուխ
նուիրատուութիւններով պիտի գոյանար
կարեւոր դումար մը, առ ի գործածու-
թիւն վերոգրեալ նպատակին:

Ուստի, սոխոզաբար կազմուեցաւ
«Նարդունիի Գործերու Հրատարակու-
թեան Յանձնախումբը», որու կողմէ նը-
շանակուած մարմին մը գործի լծուեցաւ
անյապաղ, պրպտելու, գտնելու եւ դասա-
ւորելու համար վաստակաւորին ձեռագիր
ու տպագիր բոլոր թուղթերը:

Տպագրութեան պատրաստ վիճակի մէջ
կը գտնուէր «Յանուն Մեսրոպ Մաշտոցի»
Բ. հատորը, զոր ի լոյս ընծայեց, վեր-
ջերս, Կիլիկեան Կաթողիկոսարանը: Յա-
ռաջիկային պիտի հրատարակուի «կա-
պոյտ Գիշերը», — հաւաքածու չափածոյ
քերթուածներու: Շատ անկատար գործ
մը է «Բժշկական Բառարանը», որուն յա-
տուկ թղթիկները, ինչպէս իր ճոխ մա-
տենադարանը, փոխադրուած են Անթի-
լիաս:

Շաւարշ Նարդունի արտադրեց եւ հը-
րատարակեց օրը օրին: Իրմէ կը մնան
քսանի չափ հատորներ, — կարեւորա-
գոյն բաժինը իր տքնութեան: Անտարա-
կոյս, առոնցմէ դուրս, բազմաթիւ այլ
յօդուածներ, ի սփիւռս հայ մամուլին:
Հետեւաբար, ուրիշ ոչ մէկ անտիպ ձե-
ռագիր: «Յառաջ»ի աշխատակիցը պիտի
անդրադառնայ այս պարագային, ընդ-
հուպ, վերոյիշեալ հատորին նուիրուած
պրահօսականովը:

Երկու գործերուն տպագրական ծախ-
քերը փակելէ եւեթ, մնացեալ դումարը,
իր տարեկան տոկոսներով, հիմնարկու-
թեան մը կամ կազմակերպութեան մը
կողմէ, պիտի յատկացուի պատմական,
հայագիտական, բանասիրական, լեզ-
ուաբանական կամ այլ նման երկերու
հրատարակութեան: Յանձնախումբիս այս
կարգադրութիւնը լիովին կը զոհացնէ
Նարդունիի կամքը եւ հաւատարմօրէն կը
ծառայէ անոր ուխտին:

Մեր յաջորդ եւ վերջին հաղորդագրու-
թիւնը պիտի գործածէ թուանշաններու
ճշգրիտ լեզուն, ներկայացնելու համար
մուտքի եւ ելքի հաչուեցոյցը, ու պիտի
լրացնէ ուխտի գործադրութեան վերա-
բերեալ տեղեկատուութիւնը:

ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ
ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Նախագահ ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆՋՏԱՆԵԱՆ
Քարտուղար ՁՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ Դեկտեմբեր 27:

ձայնագրի մը ստորագրումը երկու Գեր-
մանիաներու միջեւ, անընդունելի է: Նը-
ման համաձայնագրի մը կնքումով Պոն
պաշտօնապէս ճանչցած կ'ըլլայ Փանքովի
կառավարութիւնը:

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԵԿՈՅ

(ՎԻՊԱԿ)

Ի՛նչ տարօրինակ Ծնունդի երեկոյ եղաւ իմս այս տարի...

Եկայ տուն, կոկորդիս մէջ ցաւագին պրկում մը, սիրտիս մէջ այնքան ցուրտ:

Արեւը շուտով գացեր էր: Ամէն մարդ իր տունը կը մտնէր: Փակ փեղկերէն ներս լոյսերը վառուած էին: Ծնունդ էր...

Քաղցր ու վրդովիչ բան մը իջած էր մարդոց եւ իրերուն վրայ: Օդը կապոյտ էր, ինչպէս կ'ըլլայ եկեղեցիին մէջ, երբ խունկը առատ կը բարձրանայ բուրվառներէն:

Մտայ տուն: Օտար երկիր, օտար տուն...

Խորոված հաւին բուրումները, բարձրանալով սանդուխներէն վեր, տարածուած էին սենեակիս մէջ: Ճամբուս վրայ հանդիպած էի տանտիրուհիս, պարարտ ու կեղծաւոր կին, որ քիթը, օդին մէջ պատած Ծնունդի հաւին բոյրերուն բացած, ըսաւ, կապարի պէս կարծր կապոյտ աչքերը մեղմել ջանալով.— «Տըղաս, Ռոպէրը, Ծնունդի հաւը եփեց, հիմա պիտի երթանք ուտելու»: Եւ քիչ վերջ ամբողջ ընտանիքը, իբրեւ թէ գաղտնի գործ մը կը կատարէր, անհետացաւ խոհանոցին դուռնէն ներս, որուն դուռը շռնդալից փակուեցաւ իրեն, Ծնունդի հաւին, եւ անոր բուրումներուն վրայ...

Եւ ես ինկայ թիկնաթոռիս մէջ: Ի՛նչ լաւ էր թիկնաթոռս... Ուսերս եւ գլուխս լաւ մը թաղեցի անոր կարմիր թաւիշէ բարձերուն մէջ:

Կրակ ալ կար, տաք էր: Ձեռքերս ալ երկարեցի ծունկերուս վրայ բացուած գիրքիս: Բարձերը, գիրքերը, կրակը, ահա բոլոր ընտանիքս այս Ծնունդի իրիկունով...

Բայց, արդէն շուտով սկսայ փիլիսոփայել.— Երջանիկ ըլլամ որ մեռած չեմ, ըսի ինքս ինծի, Հնդիկ Ֆաքիրի արտայայտութիւն մը տալով դէմքիս: Երջանիկ ըլլամ, որ ամբողջ օրը արեւ կար, եւ թէ արեւին քաղցր այրուցքը զգացի լիուլի, դէմքիս ու մարմնիս վրայ: Երջանիկ ըլլամ, որ աչքերս անհուն ծովը տեսան: Երջանիկ ըլլամ, որ սրտիս մէջ սէր կայ եւ հոգիիս մէջ կարողութիւնը՝ կեանքին պարգեւած ամէն մէկ հիւլէին համար երախտապարտ ըլլալու...

Եւ ուսերս աւելի կը թաղեմ բարեացակամ բարձերուս մէջ, ու սրունքներս կ'երկարեմ դէպի կարմիր բոցերը կրակին: Գիրքս չեմ կարդար, բայց դիտեմ որ հեղինակը ճիշդ իմ ուզածներս ըսած է հոն...

Ծնունդը, անշուշտ, առաւելապէս ընտանեկան տօն մըն է, կը շարունակեմ խորհրդածել: Եւ մարդ իր ընտանիքին մէջ միայն ինքզինքը լաւ կը զգայ այս իրիկունը, եւ Ծնունդի հաւն ալ, միայն իր ընտանիքին հետ կարելի է ուտել, ինչպէս կ'ընէ մեր տանտիկինը այս իրիկուն...

Երբ ահագին ռումբի մը պէս, խոհանոցին դուռը դէպի դուրս կը պայթի...

Հոնկէ նախ դուրս կը պոռթկայ տանտիրուհիս լալահառաչ, եւ կը նետուի սանդուխներն ի վեր: Անոր ետեւէն կուգայ Ռոպէրը՝ իր որդին, եւ Ծնունդի հաւին հեղինակը: Անոր կը հետեւի դեղնաւուն մազերով սպասուհին, ձեռքը բռնած գաւաթ մը ջուր եւ լէմոն մը: Անոր ետեւէն կուգայ ամուսինը, եւ ապահովաբար հեղինակը Ծնունդի գիշերուան կռիւին: Եւ այս տրտմեցուցիչ կարաւանին կը հետեւին, անշուշտ կռիւին բուն պատճառը՝ հաւին բոլոր բուրումները...

— Ահաւասիկ ընտանեկան Ծնունդ... կ'ըսեմ ինքս ինծի, եւ հետեւցնելով որ այս աշխարհի վրայ ատկէ ալ յոյս չկայ, կը թաղուիմ աւելի եւս բարձերուս մէջ, եւ նոր փայտեր կը նետեմ կրակիս մէջ:

Եւ ժամերը կ'անցնին: Խոհանոցը լըքուած է իր հաւով: Տեսարանը փոխադրուած է վերը, ննջասենեակին մէջ, ուր անկողինին վրայ ինկած է գէր կինը, տառապանքին տակ փլատակ: Ռոպէրը քովը կեցած կ'աղերսէ: Ապասուհին առաւելապէս կատուներուն վրայ կը հսկէ: Իսկ ամուսինին ամբողջ խելքը վարը մնացած հաւին վրայ է...

Բայց ինչպէս մասնաւորաբար լաւ է իմ թիկնաթոռս այս իրիկուն... Եւ քովս անցածին նայելով, ինչ ալ աղէկ բան է, վերջ ի վերջոյ Ծնունդի իրիկունով, ոչ ընտանիք ունենալ, ոչ Ծնունդի հաւ, եւ ոչ ալ կռիւ...

Այլ երազել թէ քաղցր է կեանքը: Թէ սէրը անուշ է միայն: Թէ կրակը բարի է, ինծի այսպէս տաքցնելուն եւ ուրախացնելուն համար: Եւ թէ ինչքան բարի է գիրքիս հեղինակը, ճիշդ ինծի համար այնքան մխիթարական բաներ գրած ըլլալուն համար...

×

Գիշերը կը յառաջանայ: Բոլոր բուրումները մարած են տունին անկիւններուն մէջ: Սիրահար կատուներու յատկանշական մռլաւումներ կուգան դուրսէն: Եւ երբ հովը քիչ մը աւելի սաստիկ կը փչէ, պատուհանիս մօտիկը տնկուած սալորենիին չոր ճիւղերը կուգան մեղմիւ քսուիլ գոց փեղկերուն...

Ես բոլորովին մոռցած եմ կռուած ընտանիքը: Եւ նոյնիսկ մոռնալու վրայ եմ, թէ Ծնունդի գիշերն է, որ կ'երկարի այսպէս կատուի մռլաւումներով եւ չոր ճիւղերու խարխափումներով ընդմիջուած. եւ աչքերս կիսափակ, գլուխիս ետեւի կարմիր թաւիշ բարձերը քիչ մը աւելի վար կը քաշեմ, եւ կը սկսիմ կէս քունի մը մէջ խորհիլ, թէ դիմացս, սեղանիս վրայ գտնուող կանաչ կապոյտ կուժին հետ, որուն ետեւը շարուած են բաց դեղին կողքով գիրքերս, միմոզայի ճիւղի մը ներքեւ, եւ որոնց վրայ կ'ինայ լամբարիս կարմիր լոյսը, սենեակս լեցուցած «սիկարէթ»իս ծուխերուն կապոյտութեան մէջէն...

Երբ, յանկարծ, դուռս ուժգին կը զարնուի.— «Մտէք», կ'ըսեմ, չկրնալով խորհիլ թէ ո՞վ կրնայ մտնել այս ուշ գիշերին...

Եւ, ծուխերուն մէջէն, կը տեսնեմ որ կը յառաջանայ տանտիկինիս ամուսինը, դիսախռիւ մազերով, քիթը այլանդակօրէն երկարած դէպի վար, աչքերը բարկութեան անդունդներ դարձած, որ կ'ըսէ հեւալով.— «Ներողութիւն, ներողութիւն, ձեզ անհանդիստ ընելուս, բայց արդեօք մեր հաւը ձեր սենեա՞կն է...

— Ո՞ր հաւը, կ'ըսեմ շլմորած:

— Մեր հաւը, մեր Ծնունդի հաւը... կինս կռիւ հանեց, չկերանք: Հիմա մէջտեղը չկայ. քանի ժամ է կը փնտռեմ, նոյնիսկ դրացիներուն գացի. տեղ չմնաց, վստահ եմ ձեր սենեակն է. ուրիշ տեղ չի կրնար ըլլալ...

Ու կը նետուի հեւ ի հեւ փնտռտուքի մը սենեակիս անկիւններուն մէջ... բարձերուս մէջէն գլուխս վեր կը հանեմ: Կարծես իրաւ ալ, վիզը կտրուած, ոտքերը ծալած խորոված հաւ մը կը թեւածէ սենեակիս կապոյտ ծուխերուն մէջէն...

Եւ քանի կռուած ամուսինը իր բացած ճանկը կ'երկարէ բռնելու համար զայն, հաւը, ճարպիկ շարժումով մը կը խուսափի, եւ կ'երթայ թեւածել սենեակին միւս անկիւններուն մէջ...

Եւ դարձեալ մարդուն ճանկը: Ծնունդի փախչող հաւը...

Ո՞րքան ատեն տեւեց ասիկա: Կարծես ամբողջ գիշերը... Վերջապէս, առաւօտուան առաջին լոյսին հետ, անհետացաւ մարդը իր ճանկով, եւ մարեցաւ թեւածող հաւին տեսիլքը...:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(Ծնունդ 1955)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ԱՂԷՏԸ ԵՒ ՆԵՐԳԱՂԹ

—o—

Բ.

Նորութիւն մը ըսած չենք ըլլար, եթէ ցաւով հաստատենք այն իրողութիւնը, որ բոլոր անոնք, որ կը մեկնին դէպի վերը յիշուած երկիրները, անոնք այլեւս Հայութեան համար կորուստի դատապարտուածներ են: Վաղը ինչ ալ ըլլայ Հայաստանի քաղաքական եւ ընկերային կառոյցը, անոնք այլեւս հայրենիք վերադարձողներ չեն, հակառակ իրենց կամքին, ի բաց առեալ նոր մեկնողներէն, որոնք տակաւին արմատ չեն ձգած իրենց միջավայրին մէջ: Ասոր գլխաւոր պատճառը, բազմաթիւ կապերով միջավայրին կապուած ըլլալն է: Երբ մենք այս ցաւոտ հաստատումները կ'ընենք առանց վարանումի, նպատակը ոեւէ մէկուն հայրենասիրական զգացումները վիրաւորել կամ թերագնահատել չէ: Մենք աւելի հայրենասէր չենք՝ քան մեկնողները: Նոյն դժբախտ վիճակին պիտի մատնուէինք նաեւ մենք, եթէ մենք եւս մեկնած ըլլայինք: Ոչ ոք կարող է դիմանալ կլանող միջավայրի պայմաններուն: Ուշ կամ կանուխ, ապագան նոյնն է — ԿՈՐՈՒՍՏ:

Անցնող յիսուն տարիներու ընթացքին, բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններու եւ ազգային հասարակական մարմիններու կողմէ ազգապահպանման համար տարուած աշխատանքներն ու այդ նպատակին համար ըրած նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւնները վեր են ամէն գնահատանքէ: Օտար միջավայրի մէջ ինկած ոչ մէկ ազգի բեկոր, որ նոյնիսկ Պետութիւն ունի իրեն նեցուկ, թերեւս այն ճիգն ու զոհողութիւնը չըներ իր գոյութեան պայքարին համար, որքան հայ ժողովուրդը: Հակառակ այս բոլորին, դժբախտաբար արդիւնքը մխիթարական չէ: Հայութիւնը այսօր շատ աւելի ենթակայ է «հրաժարելու Հայութենէն», քան ասկէ 30–40 տարիներ առաջ: Դէպի տուն վերադարձի յոյսը այն ատեն չէր մարած տակաւին: Այն ատեն, ամէն ոք իր զաւակներուն հայեցի կրթութիւն տալու համար միջոցներու առջեւ կանգ չէր առներ, իսկ հիմա, տակաւին նոր աշխարհները չգացած, շատերը այժմէն իսկ իրենց զաւակները օտար վարժարան կը դրկեն, «հայերէնը ինչո՛ւ է պէտք, երախաներուս ապագան օտար լեզուներ գիտնալուն մէջ է» ըսելով:

Ատենին երբ Ամերիկահայութիւնը 100–120 հազար կը հաշուուէր, շատ աւելի ճոխ բովանդակութեամբ մամուլ ունէր եւ ընթերցողներու հոծ բազմութիւն՝ քան այսօր, երբ Հայութեան թիւը եռապատկուած է: Կարգ մը միամիտներու կարծիքով, նոր մեկնողները պիտի դառնային տեսակ մը մակարդ, նոր եռանդ եւ ազգային ոգի ներշնչելով հիներուն, առանց անդրադառնալու, որ տիրող պայմանները երկար շունչ քաշել չեն տար եւ կարճ ատենէն նոր մեկնողները ե՛ւս մակարդուելու ենթակայ կը դառնան: Այս մը տածումով արտագաղթը քաջալերողները, նո՛յնպէս չարիք կը գործեն:

Մենք վերը մատնանշեցինք արտագաղթին տուն տուող պատճառներուն եւ այլասերման վտանգի պարագան: Մեր բուն ըսելիքին անցնելէ առաջ, անհրաժեշտ կը գտնենք նաեւ քանի մը խօսք ըսել հարցի մը մասին, որ դժբախտաբար ոմանք չարամտօրէն կ'օգտագործեն, հան-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ա.

— Աղջի՛կս, տիխաթ ըրէ, ոտքդ խայմիշ չըլլայ...

Այս գուրգուրոտ մայրական պատուէրը կ'արձակէր կարճահասակ գիրուկ կին մը մանկատի աղջկան, որ իր առջեւէն կը քալէր տախտակի մը վրայ որ կամուրջը կը միացնէր կղզիներ մեկնող շոգենաւին:

Աղջիկը արդէն թեթեւ քայլով մը անցած ու շոգենաւ մտած էր ու հիմա, իր կարգին, մօրը կը պոռար.

— Հայտէ՛, քալէ՛, մի՛ տնտնար...

Եւ սակայն խեղճ գիրուկ կինը չէր համարձակեր ոտքը դնել այդ տախտակին վրայ որ անդադար կը շարժէր՝ շոգենաւին տատանումներուն հպատակելով: Բարեբախտաբար ամուսինը վրայ հասաւ, ան ալ գիրուկ մարդ մը, եւ կնոջը թեւէն քաշքշելով մտցուց շոգենաւ:

— Փա՛ռք քեզ Աստուած, ըսաւ կինը լայն շունչ մը առնելով, իբր թէ մեծ վըտանգէ մը ազատած ըլլար:

Յուլիսի գեղեցիկ Կիրակի մըն էր եւ շոգենաւը լեցուած էր զուարթ ու շողշողուն բազմութեամբ մը եւ տակաւին ուղեւորները կուգային հեւ ի հեւ:

— Վեր ելլենք, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը իր կեանքի հեղինակներուն դառնալով եւ առանց սպասելու անոնց հաւանութեան՝ սանդուխէն մագլցելով: Երկու ամուսինները յամրաքայլ հետեւեցան իրեն:

Եւ սակայն վերնայարկը նստելու տեղ չկար ու արդէն շատեր ոտքի վրայ մնացած էին:

— Գիտեմ որ Կիրակի օրերը ասանկ կ'ըլլայ, գոչեց մարդը բարկութեամբ, ձեզի տասը անգամ ըսի որ քիչ մը աճապարենք, կանուխ դանք, որպէսզի տեղ գտնենք:

— Է՛յ ի՞նչ ընենք, մինչեւ գործերնիս լմնցուցինք նէ՝ ատեն անցաւ, պատասխանեց կինը:

— Չըլլա՞յ նէ վար իջնենք:

— Վարն ալ տեղ չկայ...

— Մինչեւ կղզի ասանկ ոտքի վրա՞յ պիտի մնանք, ըսաւ աղջիկը:

— Օրիորդ, ահաւասիկ տեղ մը:

Մանկամարդուհին ետին դարձաւ: Երիտասարդ մըն էր որ իր տեղը կը տրամադրէր:

— Կ'աղաչեմ անհանդիստ մի ըլլաք, ըսաւ աղջիկը շիկնելով:

Բայց երիտասարդը արդէն իր տեղէն հրաժարած ու մէկ կողմ քաշուած էր:

— Նստէ՛, աղջիկս, նստէ՛, գոնէ մէկերնիս տեղաւորուած կ'ըլլայ, խրատեց մայրը:

— Դո՛ւն նստէ, մայրիկ, ես կրնամ ոտքի կենալ:

— Բարսեղ էֆէնտի, դուն նստէ, ըսաւ գիրուկ կինը իր ամուսնոյն:

— Օ՛Ֆ, երկար մի՛ ընէք, մէկերնիդ նստեցէք, գոչեց մարդը:

Բայց ափսո՛ս, արդէն ուշ էր. այս առտնին վիճաբանութեան ոտեն ուրիշ կին մը արդէն եկած տիրացած էր պարապ մնացած տեղին:

— Տեսա՞ր հիմա, ըսաւ մայրը աղջիկան:

— Յանցանքը քուկդ է...

— Սո՛ւս եղէք, հրամայեց մարդը:

— Ասանկ ոտքի վրայ չի կեցուիր, առարկեց կարճահասակ գիրուկ կինը, որ արդէն ուժասպառ կը թուէր:

— Ես հիմա ձեզի տեղ կը գտնեմ, պատասխանեց ամուսինը քովերնէն հեռանալով:

Շոգենաւը ճամբայ ելաւ: Քիչ ետքը մարդը վերադարձաւ երկու ծալուած աթոռակներով զորս ձեռք անցուցած էր քամառոթին նուէր մը տալով:

Մայր ու աղջիկ տեղաւորուեցան՝ մինչ ամուսինը յայտարարեց.

— Ես վարի քամառան կ'երթամ:

Թողունք որ շոգենաւը, հարաւային հովէն տատանելով, իր ճամբան շարունակէ եւ մենք փութանք մեր ընթերցողներուն քանի մը բառով ներկայացնելու երեք ուղեւորները, որոնք այս վէպին գլխաւոր դերակատարները պիտի ըլլան:

Բարսեղ Արգամեան, հազիւ 52–54 տարեկան, գէր, կորովի ու յաղթակազմ մարդ մըն էր, խոշոր սեւ աչքերով, շեշտուած քիթով մը եւ հեշտամոլ կարմիր շրթունքներով:

Կինը, Սուրբիկ հանըմ, իրմէ 8–10 տարեկան պզտիկ, կարճահասակ, կլորիկ մսակոյտ մըն էր որ կը թուէր գեղեցիկ եղած ըլլալ իր թարմ երիտասարդութեանը:

Բարսեղ էֆէնտի շատ երիտասարդ ամուսնացած էր եւ երեք զաւակ ունեցած, որոնց անդրանիկը մանչ մըն էր եւ միւս երկուքը աղջիկ՝ Զարուհի եւ Արմինէ:

Զարուհի՝ այն որ իրենց կ'ընկերանար, քսան տարեկան գեղանի աղջիկ մըն էր, նուրբ ու երկայնահասակ, սեւ վառվռուն աչքերով ու հրաշալի մազերով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(1 – Շար.)

ՊՐՈՖ. ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅԿԱԶՅԱՆ

ՊՈՎԵՐ

ԺՈՎՈ ՎԱՀԱԳՆԻ

Մեր ծառայողական ամառային ճամբարում ինձ հետ էր նաև մեր ընկերուհի Ա. Ղ–ն, որ ամբողջ ամառ ինձ հետ էր ննջում։ Ա. Ղ–ն ինձ համար ոչ միայն ընկերուհի էր, այլև քույրիկ։ Ես նրան շատ էի սիրում, նա էլ ինձ։ Ես նրան ասում էի Ղ–ն, նա ինձ՝ Ա–ն։

Ա. Ղ–ն ինձանից մի քանի տարով մեծ էր, բայց ես նրան ինձ հավասար էի համարում։ Ես նրան ինձ հավասար էի համարում, որովհետև նա ինձ հետ ամեն ինչ կիսում էր։ Ես նրան ամեն ինչ էի պատմում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի ասում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի հարցնում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի խորհուրդ տալիս, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի խրատում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի սովորեցնում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի ուսուցանում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի դասավանդում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի դասախոսում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի դասավորում, նա էլ՝ ինձ։ Ես նրան ամեն ինչ էի դասավորեցն

Պ. Օննիկ Վարսամեան, Գեղամ Փափազեան եւ զաւակները (Փլովտիւ), այրի Տիկին Անժել Համազասպեան (Փլովտիւ), այրի Տիկին Զեփիւռ Փափազեան, զաւակներն ու թոռները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Զաւէն Զաքարեան եւ զաւակը (Փլովտիւ), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Զաքարեան եւ զաւակը (Փլովտիւ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէտէքեան եւ զաւակները (Պոսթըն), Լեւոն Թիւֆէնքճեան (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Պասմաճեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ, տալոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ, քենիին, կնքամօր եւ ազգականին

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՎԱՐՍԱՄԵԱՆԻ
(ծնեալ Փափազեան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 22ին, 68 տարեկանին,

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ Դեկտեմբեր 26, առաւօտ ժամը 8,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Սարօ Գարակէօզեան եւ զաւակը ինչպէս նաև ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 23ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 26, ժամը 13,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քաշանի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Կարօ Սասունի եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հեռագրով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԼԷՕԼԱ ՍԱՍՈՒՆԻԻ

կսկծալի կորուստին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Իսկուհի Փափազեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տիւյմէճեանէ հարիւր Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Խորէն Սողոմոնեանի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վարոս Գայթանճեանի, իրենց սիրելի քրոջ եւ տալոջ այրի Տիկին Արաքսի Զիտէմեանի կսկծալի ու արկածալից մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ հետեւեալ ընկերուհիներուն, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Թութլեանի, Տէր եւ Տիկին Սարըկարապետեանի, Տէր և Տիկին Ասատուր Թութլեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրելի զարմիկին

Յարութիւն Մանուկեանի

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեանի, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց մօր՝

Մարգարիտ Մելքոնեանի

մահուան առթիւ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Պետրոս Պետրոսեանի եւ կնոջ, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց սիրեցեալ մօր, Մարգարիտ Մելքոնեանի մահուան առթիւ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Հինգշաբթի (25 դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի «Հայաստան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (26 Դեկտ.) երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Բեմասիրաց թատերախումբի
ներկայացումը Մարտ 16
Բշ. երեկոյ
Թէաթրը տը լ'Աթըլիէի մէջ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Պօմոնի հայկական դպրոցի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի Յունուար 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին:

Աշակերտներ պիտի երգեն եւ արտասանեն:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ մինչեւ տարեգլուխ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

Յունուարի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք թերթիս առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յունուար կէսօրէ ետք ժամը 15ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին՝ Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ.— խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ, հայկական պար, տրամախօսութիւն:

Կաղանդ պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաններու շուրջ:

Մուտքը ազատ է

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայի Հայութիւնը վայելելու եւ քաջալերելու հայ մանուկներու երգն ու պարը Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ պատրաստած հանդէսին, որ տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Վալանսի Պետական թատրոնին մէջ:

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ըլլալ ճշդապահ մանուկներուն յայտագիրը ճոխ ըլլալով հանդէսը կը սկսի ճիշդ ու ճիշդ վերոյիշեալ ժամուն:

Աճապարեցէք տեղերը ապահովելու:

Մուտքը ազատ է:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ դան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

Ա Զ Դ

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Լիոնի մասնաճիւղը հաճոյքով կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջակայից հայ երիտասարդութեան հայերէն դասերու վերսկսումը, Հինգշաբթի երեկոները ժամը 8,30էն սկսեալ, Գրականութեան եւ Գիտութեան համալսարանը սալ Ժորտան, Ռիւ Ռօլէն, Լիոն: Օգտուիլ փափաքողները կրնայ ներկայանալ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարը՝ գործ մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Երգչախումի անդամներուն,
17 Ռիւ Պլէօ,
Հրանդ – Սամուէլ գրատուն:
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ իր մասնաճիւղերուն:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ
14րդ թաղամասի քաղաքապետարանը

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ Հայր. Մշակութային Միութեան սարքած ծննդեան աւանդական շքեղ հիւրընկալ տօնածառին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 18 Կիրակի, յետ միջօրէին ժամը 16էն մինչեւ կէս-գիշեր բոլորին ծանօթ Ֆարոյի սրահներուն մէջ, 71 Պուլվառ Շարլ-Լիվոն:

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր մուտքը, անմասն չմնալու համար այս բացառիկ խանդավառ մթնոլորտէն, խնամքով պատրաստուած սեղաններու շուրջ՝ հիւրընկալ տիկիններու անձանձիր աջակցութեամբ, հաճելի օր մը պիտի վայելէք, հաճելի անակնկալներով գեղարուեստական փայլով, մանուկներու զուարթութիւնը ապահովուած, անուանի օրքէսթրով:

Մուտքը ապահովելու համար դիմել ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին՝ 37 պիս, Ռիւ Թիւպանօ, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20–26–74:

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՅԻՆ

Առնուվիլի Հայ Քոյրերուն աշակերտութեան կողմէ կազմակերպուած է տօնածառի հանդէսը Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 4ին, Ժողովրդապետութեան հանդիսասրահին մէջ, 69 Ռիւ Անրի Պարպիւս:

Կը խնդրուի ամէն ազգասէր հայորդիներէ, որ ներկայս նկատեն իբրեւ հրաւէր եւ բարեհաճին պատուել այս փոքրիկ ներկայացումը:

Հաղորդ. միջոց.— Կառախումբ կառ տիւ Նոռէն իջնել Վիլիէ լը Պէլ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1970-Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ
«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ (1929–1970) Այս տարի ձօնուած՝ սիրով եւ երախտագիտութեամբ, մայր կուսակցութեան՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ:

Խնամուած եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր եւ մաքուր տպագրութիւն: Ազգային, պատմական եւ յեղափոխական դէմքերու եւ դէպքերու մասին հակիրճ տեղեկութիւններով: Ինչպէս նաեւ՝ ազգային ու կրօնական տօներու եւ պատմական կարեւոր թուականներու յիշատակութեամբ: Բազմաթիւ նկարներով զարդարուած գեղեցիկ հրատարակութիւն մը: Անխտիր բոլոր հայ ընտանիքներու պատին լաւագոյն զարդը եւ մտերիմ բարեկամը: Իր տեսակին մէջ՝ եզակի գործ մը:

Այս տարուան օրացոյցին կողքը զարդարող խորհրդանշական գեղեցիկ նկարը պատրաստած է Մարսիլահայ ծանօթ նկարիչ Պ. Ալէն-Ազատ Արզումանեան:

Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք — Գին՝ 10 ֆրանք

Ապսպրանքներու համար անմիջապէս դիմել հետեւեալ հասցէին.

Monsieur HOVSEPIAN G.
51, Bld. des Grands Pins 13- Marseille (10e)
C.C.P. 2542-89 Marseille

Բոլոր ապսպրանքները եւ դրամական առաքումները կատարել միայն ու միայն վերեւ նշանակուած հասցէին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՓԱՐԻԶԻ 14-ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՎՐԱՅ

Galerie Marchande Daguerre

19, RUE DAGUERRE, PARIS (14e) — Métro : DENFERT-ROCHEREAU

NOUVELLE FORMULE :

POUR LES ACHATS DE 20 A 50 F. REMISE DE 5 %, POUR LES ACHATS AU-DESSUS DE 50 F. REMISE DE 10 %

Vous pouvez trouver tous les produits d'Orient et notamment :

Olives vertes et noires de divers calibres, cornichons - *tourchies*, poivrons doux, anchois, combeaux (bamia), sardines, feuilles de vignes farcies, tahine, soudjouk, basterma, fromage blanc, kachkaval, simite, baklavas, kadaïf, bourma, halva, lokoum, boulgour, couscous, harissa, pate, etc. etc.

Ouvert tous les jours (y compris le Dimanche matin) — Fermé le Lundi

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 27 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11699 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.699

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԷՆ ԵՏՔ

Բապաթի վեհաժողովը ակնկալուածէն աւելի աղմկալի անցաւ:

Արաբական Լիկայի նպատակն էր ամրապնդել քոյր երկիրներու միացեալ ճակատը: Կնճռոտ հարց, որ առաջին վայրկեանէն իսկ դժուարութեանց բախեցաւ:

Ըստ օրինի ժողովի նախագահութիւնը պէտք է վարէր Սուտանի յեղափոխական Խորհուրդի նախագահ եւ վարչապետ Կաֆար Էլ Նըմէյրի, սակայն նախագահ Նասըրի կարգադրութեամբ նախագահ նշանակուեցաւ Մարոքի թագաւորը Հասան Բ.:

Օրակարգի առաջին հարցն էր արաբական բոլոր ուժերու զօրաշարժը ընդդէմ իսրայելեան յարձակումներուն: Երկրորդ կէտն էր պաղեստինեան յեղափոխութեան ամրապնդումը: Երրորդը՝ զրաւեալ հողամասերու արաբ բնակչութեան օգնելու խնդիրը:

Երկրորդ կէտին շուրջ արտայայտուեցաւ Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութեան նախագահ Եասըր Արաֆաթ, որ օրուան գլխաւոր հերոսն էր: Բապաթ հասեր էր նախագահ Նասըրի անձնական օդանաւով: Եւ օդակայանէն մինչեւ իրեն յատկացուած ապարանքը ամբողջ ճամբու ընթացքին արժանացեր էր ամբոխի խանդավառ ծափերուն, կառքին վրայ պարզած պաղեստինեան դրօշակ: Իշխանական ընդունելութիւն վերապահած էր իրեն Հասան Բ. թագաւորը: Ժողովասրահէն ներս յաղթական մուտք էր գործած Ֆէտայիի տարազով, գլուխը քէֆիյէ կապած, ատրճանակը ուսէն կախած:

Այս անգամ ժողովին ներկայ էր ո՛չ թէ իրրեւ դիտող, ինչպէս անցեալ անգամ, այլ Պետութեան մը նախարարապետի հաւասար աստիճանով:

Իր ճառին մէջ Արաֆաթ կոչ ուղղեց արաբական բոլոր երկիրներուն, որ դրամ եւ զէնք հայթայթեն իր կազմակերպութեան: Տարեկան ութ միլիոնի փոխարէն 16 միլիոն սթերլին պահանջեց Ֆէտայիներու զանազան խմբակցութեան համար: Իր ռազմաշունչ խօսքերով ուզեց ազդել պահպանողական երկիրներու թագաւորներուն եւ նախարարապետներուն վրայ, զանոնք համոզելու համար, որ Պաղեստինը ազատագրելու միակ միջոցն է զէնքի դիմել Իսրայէլի դէմ:

Սուտանի նախագահ Զօր. Էլ Նըմէյրի խանդավառ ճառով մը յայտնեց, որ իր երկրի բոլոր միջոցները ի սպաս կը դնէ պաղեստինեան դատին: Իր յեղափոխական եւ «ընկերվարական» ակնարկութիւնները հաճելի չեղան պահպանողական վարչաձեւ ունեցող երկիրներու ներկայացուցիչներուն:

Սէուտի Արաբիոյ եւ Եմէնի վէճը բաւական զբաղեցուց ժողովականները նըրբանցքներու մէջ:

Ժողովի գլխաւոր որոշումներէն մէկն եղաւ ամրացումը ճակատի առաջին դիծին եւ սաստկացումը դիմադրական շարժումներուն: Քուէարկուած բանաձեւը կը հրաւիրէ Լիգայի անդամ բոլոր երկիրները, որ իրենց ամբողջական աջակցութիւնը ընծայեն Պաղեստինի ազատագրական պայքարին, առանց որեւէ պայմանի:

Նախագահ Նասըր եւ Արաֆաթ պահ մը հեռացան ժողովասրահէն, երբ որոշ չկամութիւն տեսան կարգ մը պատգամաւորներու մօտ: Ի վերջոյ վերադարձան եւ յաջողեցան ընդունիլ տալ իրենց տեսակէտները:

Քարիւղի հարուստ հանքերու տէր երկիրները — Սէուտի Արաբիա, Քուէյթ եւ Լիբիա — պիտի աւելցնեն իրենց տարեկան վճարումները Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ պաղեստինեան կազմակերպութեանց: Քառասուն միլիոն սթերլինի յաւելուածական յատկացում մը պիտի կատարէ Սէուտի Արաբիա, որ տարիներէ ի վեր մեծապէս կ՛օժանդակէ արաբ Միացեալ Հանրապետութեան:

Ժողովը վերջացաւ, սակայն խաղաղութեան յոյսերը փոխանակ մօտենալու աւելի հեռացան:

Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան կշիռը սկսած է հակիլ դէպի Արաբներու կողմը: Բապաթի վեհաժողովի նախօրեակին Նիւ Եորքի Զէյզ Մանհաթթըն եւ Ֆըրսթ Նէշընըլ մեծ դրամատանց ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Սէուտի Արաբիոյ, Լիբիոյ եւ Քուէյթի քարիւղի հորերը շահագործող ամերիկեան մեծ ընկերութեանց վարիչները ժողով գումարած են նախագահ Նիքսընի հետ եւ բացատրած անոր, որ Ամերիկայի հակարաբական քաղաքականութիւնը կրնայ մեծապէս վնասել ամերիկեան շահերուն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Ամերիկեան նոր ծրագիրը հաճելի չի թուիր Իսրայէլի, որ սկսած է մտահոգուիլ: Երուսաղէմի նոր կառավարութեան անդամները ծայրայեղեան տարրեր են եւ անհաշտ դիրք կը բռնեն:

Ուաշինկթընի քաղաքականութեան փոփոխութիւնը թերեւս փոխել տայ նաեւ իրենց մտայնութիւնը եւ ճամբայ հարթէ դէպի խաղաղ կարգադրութիւն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Բապաթի վեհաժողովի վաղորդայնին, արաբական աշխարհը կը փորձէ մեկնանել ձախողութեան պատճառները, առանց սակայն յայտարարելու, թէ Մարոքի մայրաքաղաքին մէջ արաբական աշխարհը ցոյց տուաւ իր տարակարծութիւններն ու ներքին հակամարտութիւնները: Այլ խօսքով արձանագրեց կատարեալ անյաջողութիւն մը՝ հետապնդուած նպատակի իրագործման ճամբուն վրայ:

Գահիրէի մամուլը նախ վրդովեցաւ, ապա փորձեց ցոյց տալ, թէ եթէ հնարաւոր չէ դարձած համարաբական ճակատ մը յարդարել Իսրայէլի դէմ, յամենայն դէպս Իսրայէլը «մաշեցնելու» ձգտող պատերազմը կրնայ նոր փուլի մէջ մէջ մտնել — աւելի սաստիկ եւ գործնական:

Առաջին օրերուն Գահիրէի մամուլը Բապաթի ժողովը բաղդատեց 1967 Յունիսի զինուորական «աղէտ»ին հետ, անշուշտ, քաղաքական իմաստով: Այժմ» «ոչ ձախողութիւն եւ ոչ ալ յաջողութիւն» կը նկատէ: Ըստ «Ալ Ահրամ»ի, որ ընդհանրապէս լաւ ծանօթ ներքին անցուդարձերուն, Ալժերիա եւ Լիբիա զինուորական ուժեր պիտի տրամադրեն Եգիպտոսի եւ Յորդանանի: Պիտի հաստատուին Սուէզի ջրանցքին եւ Յորդանան դետին երկայնքին: Գալով Մարոքի՝ «զինուորական օժանդակութիւն» պիտի ընէ, հաւանաբար զինամթերք հայթայթէ:

Սէուտական Արաբիա, Լիբիա եւ Քուէյթ 35 միլիոն սթերլին (462 միլիոն Ֆրանք) պիտի յատկացնեն զինուորական պիտոյքներու գնման համար: Լիբիա, առանձինն, 20 միլիոն սթերլին (264 միլիոն Ֆրանք) պիտի յատկացնէ, իսկ Սէուտական Արաբիա տասը միլիոն ոսկի (132 միլիոն Ֆրանք) եւ Քուէյթ՝ հինգ միլիոն (66 միլիոն Ֆրանք): Աւելցնենք, որ երեք երկիրները Խարթումի ժողովէն ի վեր, այսինքն 1967էն ցայսօր տարեկան 1·782 միլիոն Ֆրանքի օժանդակութիւն կ՛ընեն Եգիպտոսի եւ Յորդանանի:

Համաձայն «Ալ Ահրամ»ի, Պաղեստինցիները այսուհետեւ պիտի ստանան 343,2 միլիոն Ֆրանք:

Ամման վերադարձին, Յորդանանի վարչապետը՝ Պահժաթ Թալհունի, անդրադառնալով Բապաթի վեհաժողովին, զայն որակեց «իրապաշտ եւ անկեղծ»: «Կարելի չէ ըսել, աւելցուց վարչապետը, թէ մեր յոյսերը յաջողութեամբ պսակուեցան Բապաթի մէջ, եւ ոչ ալ ժողովը կարելի է յաջողած նկատել, այսուհանդերձ, օգտակար եղաւ կարգ մը դրական արդիւնքներով»:

Մարոքի արաբական գործակալութեան տեսակէտով արաբական 5րդ վեհաժողովը (Բապաթի) «կրնայ վերջինը ըլլալ»: Գործակալութիւնը «անբաւարար» նկատեց Նասրի ներկայացուցած զինուորական օժանդակութեան ծրագիրը: Գործակալութիւնը ընդհանրապէս ջերմ խօսքերով չարտայայտուիր Նասրի բռնած դիրքին մասին:

Իրաքի պատուիրակութիւնը Պաղտատի մէջ արդարացուց իր մեկնումը վեհաժողովէն, որովհետեւ կը զգար որ ի վիճակի չէ գործակցելու արաբ պետութիւններու հետ, որոնք չգիտցան արժանի բարձրութեան վրայ մնալ՝ ստանձնելով իրենց պարտաւորութիւնները:

Լիբանանի վարչապետին համար Բապաթի վեհաժողովը հաստատեց իրողութիւնը: Ցոյց տուաւ, որ իւրաքանչիւրը կ՛ուզէ իրագործել արաբական աշխարհի նպատակները՝ իր կարողութեան սահմաններուն մէջ:

Մինչ արաբական մամուլն ու պետական դէմքերէն շատեր կը մեկնաբանեն վեհաժողովին արդիւնքները, անդին Նասըր, ընկերակցութեամբ Սուտանի վարչապետին՝ զօրավար Կաաֆուր էլ Նիմարիի, Գահիրէ վերադարձի իր ճամբուն վրայ յաջորդաբար հանդիպեցաւ Ալժէ եւ Թրիփոլի, ուր տեսակցեցաւ Պումէտտինի եւ Էլ Կատաֆիի հետ:

Լիբիոյ մէջ Նասր ժողովրդային բացառիկ ընդունելութեան արժանացած է. արդարեւ որակուած է՝ «արաբականութեան հերոս»: Մինչեւ Ուրբաթ օր, ոչ մէկ մանրամասնութիւն տրուած էր Թրիփոլիի մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւններուն մասին, որ կարգ մը դէտերու կողմէ «փոքրիկ վեհաժողով» որակումը կը ստանայ:

Լիբիոյ զեկավարը, որ 28 տարեկան է, ամուսնացաւ նոյն գիշերը իբր վկայ ունենալով՝ Նասրը եւ մեղրալուսինն ալ սկսաւ Նասրի հետ խօսելով:

Ալժէի մէջ Նասր կարճ յայտարարութիւն մը ընելով դիտել տուաւ, թէ Բապաթի մէջ «դրական կարգ մը յաջողութիւններ ձեռք ձգուեցան, հակառակ որոշ տարակարծութիւններու»:

×

Մինչ արաբ աշխարհը կը խորհրդածէ իր ներքին ցաւերուն վրայ, անդին Իսրայելացիք ութ ժամ անընդհատ ռմբակոծեցին Սուէզի ջրանցքի եդիպտական դիրքերը, քանդելով հրթիռի կայաններ: Համաձայն Գահիրէի, չորս օդանաւ վար առնուած է: Յորդանանի ճակատին վրայ եւս միջադէպեր տեղի ունեցած են:

× Պաղեստինի Ազատագրական ճակատի պետը՝ Արաֆաթ, իր կարգին, Ալժէ գնաց, ուր ներկայիս տեսակցութիւն մը կ՛ունենայ Պումէտիէնի հետ:

ԾՆՈՒՆԴԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՊԱՊԻՆ ՔԱՐՈԶԸ

Ս. Քահանայապետը նախ Կէս Գիշերուան պատարագը մատուցած էր Սիքստինեան մատրան մէջ, ի ներկայութեան դիւանագիտական մարմնին եւ քաղաքական ու կրօնական աձնաւորութեանց: Յուզուած ձայնով է որ իր քարոզին մէջ, Պապը շեշտած է.— «Գիշերուան այս արարողութիւնը խորհրդանշական բնոյթ ունի: Խորհրդանիշն է մարդուն որ կը քալէ գիշերուան մէջ եւ կը փնտռէ, լոյս մը կը փնտռէ, իր իսկ ուղղութիւնը կը փնտռէ... Բայց այս գիշերուան մէջ, ուրախ յոյս մը կայ որ կը խանդավառէ մեր մտքերը, յոյսը՝ գտնելու ինչ որ կը փնտռենք, գտնելու անհրաժեշտ մարդը, մարդը, որ ամէն ինչ գիտէ մեր վրայ: Մարդը որ մեզ կրնայ փրկել»:

Ծննդեան իր պատգամին մէջ, զոր տուաւ Հինգշաբթի ցերեկ Ս. Պետրոսէն Պօղոս Զ. ծանրացաւ խաղաղութեան վրայ ու ըսաւ ի մէջ այլոց.— «Նայինք աշխարհին այնպէս ինչպէս որ է: Բոլորը նոյն խանդավառութեամբ, նոյն հաւատքով չեն պատասխաներ քրիստոնեայ անունին: Շատեր կը մերժեն: ... Այսօր շատեր առանց Աստուծոյ Քրիստոս մը կ՛ուզեն, աւելին, մարդ մը առանց Քրիստոսի...»:

Պապը յիշած է նաեւ Նիժերիան, Վիէթնամը, Միջին Արեւելքը, ուր կը գտնուի Բեթղեհեմ եւ ուր խաղաղութիւնը հրաչակուեցաւ երկինքէն:

× Ի դէպ, Բեթղեհեմի մէջ պատարագը մատուցուած է Ս. Կատարինէ եկեղեցւոյ մէջ, Գերպ. Կորիի կողմէ: Ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին եւ մասնաւոր արտօնագիրներ կը տրուէին իսրայելեան իշխանութեանց կողմէ, անոնց որոնք հեռուէն կուգային Բեթղեհեմ երթալու համար:

× Փրակայի մէջ բազմաթիւ պատարագներ չեն կրցած տեղի ունենալ, ոստիկանութիւնը արգիլած ըլլալով, առանց որեւէ պատճառաբանութեան:

× Պիաֆրայի մէջ կատաղի կռիւներ տեղի ունեցած են, մինչ ժողովուրդը պատարագի կը փութար:

× Վիէթնամի մէջ, հակառակ զինադուլին, բազմաթիւ միջադէպեր տեղի ունեցած են եւ ութ մեռեալ ու 19 վիրաւոր կայ:

Ծնունդի օրը, Փարիզ կը հասնէին 58 ամերիկացի կիներ հանդիպելու համար Հիւսիսային Վիէթնամի պատուիրակութեան, տեղեկութիւն առնելու համար իրենց անհետացած ամուսիններէն: Պատուիրակութիւնը միայն երեք կիներ ընդունած է իբր՝ պատուիրակ: Ոչ մէկ մանրամասնութիւն տրուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽ զբօսաշրջիկներու խումբ մը՝ բաղկացած 96 անձերէ, Կիրակի օրուընէ ի վեր Սթոքհոլմ կը գտնուի: Գրեթէ վեց օրուան մէջ խումբէն 51 անդամներ քաղաքական ապաստանի իրաւունք պահանջեցին՝ մերժելով վերադառնալ Չեխոսլովաքիա:

ՆԻԺԵՐԱԿԱՆ ուժեր ընդհանուր յարձակումի անցած են Պիաֆրայի ճակատին վրայ: Հաղորդագրութիւնը կը ճշդէ, թէ յարձակումը կը շարունակուի՝ «համեստ յաջողութեամբ, սակայն կանոնաւորապէս»:

ՎԻԿՏՈՐ ԿՐԱՍԻՆ, տնտեսագէտը հինգ տարի Մոսկուա ապրելէ զրկուած է, ըստորագրած ըլլալով դիմումնագիր մը, որ բողոք մըն էր մարդկային իրաւանց բռնաբարման դէմ:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՀԱՅ - ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ»

(1920ԻՆ)

Մասնաւորապէս արտասահմանի մէջ է, որ վերջին չորս-հինգ տասնամեակ - ներուն հայ մտաւորականը, հանրային գործիչը, յեղափոխական մարտիկն ու Անկախ Հայաստանի երբեմնի պետական դէմքերը հնարաւորութիւնն ունեցան հանգամանօրէն պատկերացնելու մեր ժամանակակից պատմութեան մութ ու լուսաւոր էջերը, քաղաքական վերիվայրումներով յղի անցքերն ու իրադարձութիւնները, դէմքերն ու երեւոյթները, որոնց ամբողջութեան հիւսքով միա'յն կարելի կը դառնայ կազմել Հայոց նորագոյն շրջանի վաւերական պատմութիւնը:

Հասկնալի է, որ հայրենաբնակ մարդուն պակսեցաւ այդ հնարաւորութիւնը, եւ տասնամեակներու դատապարտելի լռութենէն ետք եթէ այսօր փորձեր կը կատարուին անդրադառնալու վերջին յիսուն - հարիւր տարուան մեր փոթորկալի կեանքին, այդ անդրադարձը յամենայն դէպս տեղի կ'ունենայ իրականութեան այլափոխման ճամբով, այլ խօսքով՝ պատմական անվիճելի իրողութիւններու խեղաթիւրման ուղիով:

Մնաց որ մեր նորագոյն շրջանը հայրենի պատմաբանին համար ընդհանրապէս դեռ կը մնայ թապու նկատուած պատմաշրջան մը, որու մասին կարելի չէ անդրադառնալ առարկայական ձեւով եւ հանգամանօրէն: Նորագոյն ժամանակաշրջանի վաւերաթուղթեր, դիւանական աղբիւրներ եւ, նոյնիսկ մամուլը, կը մնան «փականք»ի տակ՝ անմերձենալի շատ շատերու: Այսպէս է, որ օրինակի համար, դեռ մինչեւ այսօր ո'չ մէկ յատկանշական յիշատակութիւն կատարուած է 1920ի հայ-թրքական պատերազմի մասին, որ այնքան ճակատագրական եղաւ նորազատ Հայաստանի համար յատկապէս, եւ հայրենի հողային կորուստներուն համար մասնաւորապէս:

Կարօ Սասունիի «Հայ թրքական պատերազմը - 1920ին» առաջին հերթին ականատեսի եւ դէպքերուն ծանօթ ու մասնակից մէկու մը վկայութիւնն է, գրի առնուած 1922ին, «թարմ յիշողութեամբ», ինչպէս դիտել կուտայ հեղինակը իր յառաջաբանին մէջ: Գրութիւնը առաջին անգամ լոյս տեսած է «Հայրենիք»ի 1926ի թիւերուն մէջ:

Ժամանակաշրջանը, որուն կ'անդրադառնայ հեղինակը, մեր ժողովուրդին վիճակուած բախտորոշ թուականներէն է, իսկ հայ - թրքական պատերազմը, որ պայթեցաւ 1920ին, պատմական կարեւոր իրադարձութիւն մըն է անկասկած:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ Կ. Սասունիի ականատեսի վկայութիւնները եւ, մասնաւորապէս, անոր դատումները ժամանակաշրջանի քաղաքական եւ զինուորական անցուդարձերուն մասին, կը կազմեն կարեւոր յիշատակութիւն մը յետնորդ սերունդներուն համար, որոնք, անտարակոյս, պիտի գիտնան առարկայական եւ միաժամանակ անաչառ մօտեցումով բնութագրել և պարզաբանել Հայաստանի Հանրապետութեան երկուքուկէս տարուան կեանքը, հիմնուելով իրենց ընծայուած այլապէս հարուստ գրականութեան վրայ, ինչպէս նաեւ նորանոր աղբիւրներու:

Միաժամանակ, պատմական իրադարձութիւններու արձանագրումն ու ընթերցումը ուսանելի երեւոյթներ են բոլորին համար անխտիր:

Կարօ Սասունիի յիշեալ գործը շահեկան է նախ անոր համար, որ դէպքերը ներկայացուած են իրենց մանրամասն գիծերու մէջ: Իբրեւ անցքերու ականատես եւ, մանաւանդ, ժամանակաշրջանի պատասխանատու դէմքերէն մին, հեղինակը հնարաւորութիւն ունեցած է իր նիւթը ներկայացնելու ձեռնհասօրէն՝ կարելի բոլոր տուեալներով: Այսպէս է, որ մեր աչքին առջեւ կը պարզուի Հայաստանի Հանրապետութեան ներքին կեանքը՝ քաղաքական, զինուորական զոյգ մարզերու մէջ:

Պատմական որեւէ իրադարձութիւն անխզելի կապով զօդուած է շրջանին վիճակուած իւրայատուկ կացութեան հետ: Ըսել կ'ուզենք, որ հայ-թրքական պատերազմին բնոյթն ու դրդապատճառները հասկնալու համար, հարկ է անպայման ի մտի ունենալ ժամանակաշրջանի քաղաքական պատկերը՝ միջազգային թէ ներքին ճակատի վրայ, երկրի ժողովուրդին օրուան հոգեբանութիւնը, տրամադրութիւնները, տնտեսական վիճակը, ռազմական ուժը, դրացի պետութիւններու յարաբերութիւնները Հայաստանի հետ եւայլն:

Այս պատկերացումին առընթեր, Կարօ Սասունի կը կատարէ անհրաժեշտ դատումներն ու խորհրդածութիւնները, որոնք, եթէ իրենց բնոյթով անհատական տեսակէտներ եւ հաստատումներ են, յամենայն դէպս այդ միտքերը կը պատկանին մէկու մը, որ վերջին տասնամեակներու հայ իրականութեան մէջ ունեցած է պատասխանատու դիրք, ըլլալով միաժամանակ կարեւոր դերակատարներէն մին յիշատակուած դէպքերուն եւ անցուդարձերուն:

Եւ ինչ որ գնահատելի է նման պարագայի մը մէջ, հեղինակին անկեղծ եւ արդարադատ վճիռներն են արձանագրուած սխալներուն եւ վրիպանքներուն հանդէպ: Վճիռներ եւ դատումներ, որոնք, անշուշտ, նկատի պիտի առնուին, երբ գրուի լիակատար եւ ամբողջական պատմութիւնը մեր ժամանակակից շրջանին: Այսուհանդերձ, նպատակայարմար պիտի ըլլար, որ որոշ հարցերու քննութեան ընթացքին, գրքին հրատարակութիւնը պատեհութիւն ընծայէր հեղինակին վերաքննելու իր կարգ մը տեսակէտները, քանի որ 1926էն ցայսօր, այսինքն՝ պատմագրութեան պատրաստութեան թուականէն մինչեւ այսօր, անցնող աւելի քան 43 տարիներու ընթացքին, նորանոր տուեալներ յաւելեալ լոյս կը սփռեն դէպքերու բնոյթին եւ ընթացքին վրայ:

Աւելի քան 200 էջերու վրայ տարածուած հատորին ինը գլուխները կը պատկերացնեն հայ - թրքական պատերազմը նախորդող եւ անոր յաջորդող ժամանակաշրջանի պատմութիւնը՝ իբրեւ առանցք ունենալով յիշատակուած պատերազմը: Ասիկա թանկագին վկայութիւն մըն է գալիք սերունդներուն համար:

Իբրեւ եզրակացութիւն ընթերցողը համաձայն պիտի գտնուի հեղինակին հետ, որ Հայաստանի վրայ կատարուած 1920ի թրքական արշաւանքը իրագործելի դարձաւ, երբ «Թուրքը, որ պարտուած էր ու գետնատարած, բոլշեւիկեան յեղաշրջումներու եւ մեծ պետութիւններու շահերու հակամարտութեանց հետեւանքով, ուժ կը ստանար ու կ'արշաւէր Հայաստանի վրայ»:

Պատմական անվիճելի ճշմարտութիւն մը արդարեւ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) « Հայ - թրքական Պատերազմը (1920ին) », Հեղ. Կարօ Սասունի, հրատարակուած Պէյրութ, 1969ին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ԱՂԷՏԸ ԵՒ ՆԵՐԳԱՂԹ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Սակայն, մինչեւ հոս մենք մատնանշեցինք անցեալի դառնութիւններն ու ներկայիս տեղի ունեցած արտագաղթի աղէտը միայն, առանց կարենալ դրական ելքի մը համար մեր մտածումները արտայայտելու: Բայց մինչ այդ, տեսնենք թէ ի'նչ է կացութիւնը այսօր հայրենիքի մէջ, ի'նչ է հայրենի կառավարութեան դիրքը արտասահմանի Հայութեան, ազգապահպանման եւ ներգաղթի հարցերուն շուրջ:

Ուրախութեամբ պէտք է ըսել, որ Ստալինի մահէն ետք, ինչպէս Խորհրդային Միութեան մաս կազմող այլ ժողովուրդներ, այնպէս ալ Հայաստանի Հայութիւնը սկսած է համեմատաբար լայն շունչ քաշել: « Սեւ օրեր »ու « անձի պաշտամունք»ի մասին այլեւս չենք լսեր: Կամայականօրէն ձերբակալութիւններու եւ « հազարաւոր ու տասնեակ հազարաւոր » անմեղներու աքսորի հարցը՝ կը յուսանք, որ վերջնականօրէն պատմութեան անցած է, իբրեւ մարդկային կեանքի ամենասեւ էջերէն մէկը:

Թէեւ համայնավար ժառանգով, բայց եւ այնպէս ազգային ոգիի շունչն ու արտայայտութիւնը խորապէս զգալի է ամէն մարզի մէջ: Հայաստանի Հայութեան հոգեկան ապրումներն ու ազգային հարցերու նկատմամբ ունեցած մտահոգութիւնները այսօր այնպէս չեն՝ ինչ որ էին ասկէ 10–15 տարի առաջ: «Սրանից տասը տարի առաջ, եթէ հանդիպէի ձեզ փողոցում, բարեւ պիտի չտայի, որովհետեւ դա շատ սուղ պիտի արժէր ինձ. իսկ այսօր, ինչպէս տեսնում էք, միասին նստած ուտում խմում եւ խօսում ենք մեզ շահագրգռող ազգային հարցերի շուրջ»: 1965ին, ինծի հետ միասին Հայաստան այցելող բարեկամիս կ'արտայայտուէր գրագէտ մտաւորական մը, անցեալի հետ բաղդատական մը ընելով: Բազմաթիւ առիթներով նման արտայայտութիւններ չա'տ լսեցինք եւ շատ դրական երեւոյթներու ալ ականատես եղանք: Համեմատաբար զգալի փոփոխութիւններ կան նաեւ Հայաստանի ժողովուրդին տնտեսական վիճակին մէջ: Ամէն ինչ աստիճանաբար կ'ընթանայ դէպի լաւը:

Փոխուած է նաեւ Հայաստանի կառավարութեան եւ մտաւորականութեան դիրքը արտասահմանի Հայութեան նկատմամբ: Ներքին մտահոգութիւններու կարգին, սկսած են լրջօրէն մտահոգուիլ նաեւ արտասահմանի հայապահպանման հարցով: Կազմուած է «Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կոմիտէ», որ կը ջանայ որոշ աջակցութեամբ մասնակցիլ հայապահպանման համար տարուած աշխատանքներուն: Ճիշդ է, քանի մը դիրքեր եւ թերթեր ղրկելը մեծ միջոցներ չեն, քանի որ արտասահմանը անոնց կարիքէն չէ որ կը տառապի, մանաւանդ որ թուղթի որակը, ուղղագրութիւնը, լեզուն եւ կարգ մը խորթ գաղափարաբանութիւններ դժուար թէ կարողանան գոհացնել արտասահմանի լայն պայմաններուն եւ որակաւոր տեսքերու վարժուած նոր սերունդի ճաշակները: Այսուհանդերձ, հետաքրքրութեան երեւոյթն իսկ ինքնին ե'ւ դրական, ե'ւ մխիթարական նախաքայլ մըն է:

Զանազան առիթներով մտաւորականներ արտասահման կ'այցելեն: Կը հետաքրքրուին հայ կեանքով, կ'ուսումնասիրեն պայմաններն ու պահանջները, անկասկած օր մը լաւագոյնս օգտակար ըլլալու մտօք: Իրենց ներկայութեամբ եւ տուած դասախօսութիւններով կ'ոգեւորեն ունկնդիր հասարակութիւնը: Արտասահմանէն Հայաստան կը հրաւիրուին ուսուցիչներ եւ աշակերտներ՝ փոխադարձ շփում ու հոգեկան կապ ստեղծելու

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Բարսեղ էֆէնտի վաճառական մըն էր, գրեթէ «ազնուաշուքներու» դասակարգէն:

Հարուստ, գործունեայ, բանիբուն, որ շնորհիւ իր կնոջ բերած դրամօժիտին, կրցածէր քանի մը տարուան մէջ փայլուն դիրք մը ստեղծել իրեն հրապարակին վրայ: Բայց այս դիրքը իր արհեստակիցներուն ծանօթ էր միայն:

Բարսեղ էֆ. տակաւին հանրային համբաւի մը չէր տիրացած, տակաւին չէր դասուած մեծահարուստներու շարքին մէջ եւ ինք զոհ էր այս բանէն, որովհետեւ այս կերպով չէր ստիպուեր ամէն բարեգործական հանգանակութիւններու, նուագահանդէսներու, պարահանդէսներու, «ի նպաստ» կամ «ի պատիւ» տրուած ներկայացումներու իր տուրքը վճարել: Ասկէ զատ համիտական բեժիմի բորենիներու հալածանքէն ալ կարելի եղածին չափ զերծ կը մնար ու յետոյ յեղափոխական տերորներու ալ ենթարկուելու վախ չունէր:

Վերջապէս կը նախընտրէր ապրիլ երջանիկ միջակութեան մը մէջ քան թէ ինքզինք ցուցադրել հանրային ուշադրութեան:

Եւ սակայն դրամապաշտ մը կամ ագահ մը չէր Բարսեղ էֆէնտի եւ իր ընտանիքը կ'ապրեցնէր առանց գձուձ խնայողութեան: Իր զաւակներուն խնամուած կրթութիւն մը տուած էր. անդրանիկ զաւակը՝ Արամ, Ռոպերթ քոլէճի մէջ իր ուսմունքը լրացուցած էր եւ հիմա իր գործին կ'աշխատակցէր մեծ օժանդակութեամբ: Հայրը ուզած էր նոյնիսկ զայն Եւրոպա ղրկել փաստաբան, բժիշկ կամ երկրաչափ ընելու համար, բայց Արամ չէր ուզած ու նախընտրած էր վաճառականական ասպարէզը, որուն համար մասնաւոր սէր մը ունէր:

Զարուհի դպրոց չէր գացած՝ բայց տանը մէջ ունեցած էր վարժուհիներու եւ ուսուցիչներու ամբողջ խումբ մը:

Իսկ փոքրիկ Արմինէ, դեռ հազիւ տասներկու տարեկան, Բերա անգլիական վարժարան կը յաճախէր:

— Վա՛յ, Սուրբիկ հանըմ, ո՞ւր այսպէս... բարեւ, օրիորդ Զարուհի, ի՞նչպէս էք:

Սուրբիկ հանըմ որ իր լաթէ աթոռին վրայ հազիւ հաւասարակշռութիւնը կըրնար պահել, որովհետեւ շոգենաւը բաւական կը տատանէր ալիքէ, դժնդակ ճիգ մը ըրաւ ետեւէն լսուող ձայնին դառնալու համար:

— Դո՞ւն ես եղեր, Մարտիկ էֆէնտի:

— Բարսեղ էֆէնտին ո՞ւր է, հարցուց ան որին «Մարտիկ էֆէնտի» անունը տրուած էր:

— Անիկա հոս աեղ չգտաւ, վար իջաւ ... դուն ո՞ւր կ'երթաս...

— Մեծ կղզի, Մարիկեանենց աչքի լոյսի կ'երթամ...

— Է՛յ, մենք ալ հոն կ'երթանք...

— Օրիորդ Զարուհի՞ն երբ պիտի նշանենք ու աչքի լոյսի գանք:

— Հարկաւ օր մը անոր ալ սրբան կուգայ, պատասխանեց մայրը գորովալից աչք մը նետելով աղջկանը վրայ, որ դժգոհ դէմքով մը գլուխը անդին դարձուց:

Մարտիկ էֆէնտի, միշտ ոտքի վրայ, խօսակցութիւնը շարունակեց.

— Ի՛նչ բախտ Մարիկեանենց համար ասանկ փեսայ մը գտնել...

— Քիչ մը տարիքը մեծ է կ'ըսեն, պատասխանեց Սուրբիկ հանըմ, դուն մարդը տեսա՞ր:

— Տեսայ, բայց պեխը մօրուքը ածիլուած է՝ տարիքը յայտնի չըլլար:

— Վա՛յ, ածիլուած մարդիկը բնաւ չեմ սիրեր, մայմունի կը նմանին:

— Ամերիկայի մէջ սովորութիւնը այնպէս է: Ասկէ զատ, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի էրիկ մարդուն դէմքը, քսակը նայելու է, քսակը: Մարդուն համար կ'ըսեն որ 50–60 հազար ոսկիի տէր է:

— Լսածիս նայելով՝ սանկ վարնոց մարդու զաւակ է եղեր, շարունակեց Սուրբիկ հանըմ, որ ամէն կիներու պէս բամբասանքը կը սիրէր:

— Ինչ կ'ուզէ ան ըլլայ, ես աղջիկ մը ունենայի նէ՝ աչքս գոց կը հանէի կուտայի իրեն, եզրակացուց Մարտիկ էֆէնտի:

— Կարգուած չես, աղջիկ զաւակ չունիս տէ, մեծ-մեծ կը խօսիս...

Ու այսպէս տեսակցութիւնը շարունակուեցաւ:

Օրերէ ի վեր արդէն բարձր դասու ընտանիքներուն մէջ խօսակցութեան նիւթ եղած էր Մարիկեան օրիորդ Զապէլի նշանտուքը մրսթըր Ճոնի հետ:

Այս վերջինը, Յովհաննէս Կորեկեան, յատկապէս Ամերիկայէն Պոլիս եկած էր ամուսնանալու համար եւ հոս հասնելէն քանի մը շաբաթ ետքը երկու տասնեակ մը աղջիկներ աչքէ անցընելէ վերջը եւ զանոնք իրարու հետ բաղդատելէ յետոյ, որոշում տուած էր Զապէլի համար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(2 – Շար.)

ՅԱՂՈՒՍԿԱՅԻ ՀՅՈՒՐԸ

Ֆ. ԳԱԼ

ՊՈՎԵՍՏ

ԺՈՎՈՎ ԿԱՄՈՒՄՋԻ

— Ի՞նչ է ֆոսֆոկ եւ ինչո՞ւ համար է ան մաղո՞ւ շատ մեծ քանակով պետք է մաղ անել ալիւրը։ Ասոնք կը հետաքրքրեն դիւրակիր չէ ամէնուն տալ ճիշդ պատասխանը։ Ասիկա ամէնէն դժուար հարցերէն մէկն է, որ կրնայ ծագիլ ի գլուխ մեր գործէն։ Ան ամէն օր տեսնելով ալիւրի մէջ, կրնայ ինքզինքը համոզել, որ ան գիտէ ալիւրի մասին ամէն ինչ։ Ինչպէս ամէն մարդ, որ ամէն օր կը տեսնէ ալիւրը

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց վաստակաւոր դիւանապետին՝

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕՋԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 23ին:

Տէր եւ Տիկին Ռոժէ-Մարք եւ Հայկուհի Լա Շասաները, Տէր եւ Տիկին Սերժ Իվայլօֆ եւ զաւակը Ալեքսանտրա (Սոֆիա), Իվլին Շահմուրատեան, ինչպէս նաեւ Խըտըչեան, Սերճանեան, Մանուկեան եւ Էվրէնեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին՝

ԶՈՒԱՐԹ ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 24ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ. 29) ժամը 15,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ-Փարիզիէնի գերեզմանոտունը:

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Հայկուհի Խըտըչեան – Լա Շասաների:

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել

ԳՐԻԳՈՐ ԳԻՒՐՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահած է Դեկտ. 23ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ. 29) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

Պ. Արթենիկ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Պետրոսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Քէօսէեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ՀԱՃԻ ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Չենկիլերցի, 84 տարեկան)

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ. 29) ժամը 15,30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՆՈՒԷՐ

Երուանդ Յարութիւնեանի մահուան 2րդ տարելիցի յիշատակին, Տիկ. Յարութիւնեան կը նուիրէ 100 Ֆր. Մշակոյթի Տան, 50 Կապ. Խաչին, 50 «Յառաջ»ին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Մոնփելիէն Տիկին Նուարդ եւ Արաքսի կը նուիրեն իրենց մօր 10րդ տարելիցին առթիւ 50 Ֆր. Մոնմորանսիի ծերանոցին, 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տուվալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր-Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Ագգաշեան եւ զաւակները, Կարապետ Ագգաշեան, Օննիկ Ագգաշեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՅԵՄԻ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ագգաշեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, նաեւ Ագգաշեան Վերդինէի (ծնեալ Արըճեան), Ագգաշեան Նուարդի, Տուվալեան Մուրատիկին, Թիւթիւնճեան Թէֆօնի, Ագգաշեան Միւնէվէրի եւ Ագգաշեան, Տուվալեան, Բարսեղեան գերդաստաններու հոգւոյն ի յիշատակ, այս Կիրակի (Դեկտեմբեր 28) առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

Այս տխուր առթիւ ընտանիքը 200 Ֆր. նուիրած է եկեղեցւոյ պայծառութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ մերազն ժողովուրդին թէ 28 Դեկտ. Կիրակի, Ս. Ստեփանոսի տօնին առիթով պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Աւագ Սարկաւագ Գաբրիէլ Լուսարարեանի, ինչպէս նաեւ բոլոր այն քահանայ հայրերու եւ տիրացու ու դպիր երախտաւորեալներու, որոնք անձնուիրաբար ծառայեցին Մայր եկեղեցիին:

Կրօնական հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ օրուան պատշաճ քարոզը կ'ընէ Յակոբ Եպս. Վարդանեան:

Սկզ. ժամերգ. 8 պատարագ ժամը 10, քարոզ՝ 11, հոգեհանգիստ 11,45:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Դեկտ. 28, առաւօտ ժամը 9,30ին Ա. կայանէն

Պաթանեան Կաթողիկոս – Պատրիարք:

×

Յունուար 11ին, Աստուածայայտնութիւնը Հայերու մօտ, ժամը 9,30ին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յունուար կէսօրէ ետք ժամը 15ին, քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին՝ Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ.— խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ, հայկական պար, տրամախօսութիւն:

Կաղանդ պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաններու չուրջ:

Մուտքը ազատ է

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ մինչեւ տարեգլուխ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

Յունուարի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք թերթիս առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ ԿՈՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմինը՝ երկար տարիներէ ի վեր, հաստատած էր արձակուրդի կայան մը, Ֆեսանվիլիէի մէջ, ուր ամէն տարի, տասնեակներով մանուկներ, կը հանգստանային հայկական գուրգուրոտ եւ ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ:

Այս ձեռնարկը, ալ աւելի ընդարձակելու եւ առաւել նպատակայարմար պայմաններու մէջ դնելու փափաքով, ծովահայեաց նոր շէնք մը դնեցինք, ընդարձակ հողամասով մը միասին, Գալվատօս նահանգի, Սէնթ – Օնօրին – տէ – Բէրթ կոչուած քաղաքին մէջ, շնորհիւ մեր ժողովուրդի առատաձեռնութեան:

Քաջալերուած համաժողովրդական այս համակրալիր եւ բարեացակամ վերաբերմունքէն, անդամ մը եւս կը դիմենք Ֆրանսահայութեան վեհանձնութեան, խնդրելով որ բարեհաճի իր թանկագին աջակցութիւնը ընծայել, կահաւորելու եւ աւարտելու համար տնհրաժեշտ շինութիւնները այս նոր կայանին եւ անոր բացումը կատարելու յառաջիկայ Յուլիսին:

Այս առիթով, հաճելի պարտականութիւն մը կը նկատենք հանրութեան տեղեկացնելու թէ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, բարեհաճեցաւ, այս անդամ ալ, կարեւոր գումար մը յատկացընել մեր այս ձեռնարկը գլուխ հանելու համար:

Վստահ ենք թէ, մեր ազնիւ եւ բարի ժողովուրդն ալ իր լայն մասնակցութիւնը պիտի բերէ մեր այս ազգանուէր նպատակին իրականացումին համար:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

Նուէրները ղրկել՝

CROIX ROUGE ARMENIENNE
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
C.C.P. Paris 1717-56

Կամ դրամատան միջոցով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՏՕՆԱԾԱՌ

Պօմոնի հայկական դպրոցի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի Յունուար 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին:

Աշակերտներ պիտի երգեն եւ արտասանեն:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ գալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ զան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել

Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ

ամէն օր ժամը 15 – 19

RÉVEILLON - ՑԱՅԳՕՆՔ

JOUR DE L'AN ԱՄԱՆՈՐ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31
Զուարթ ու հանելի մթնոլորտ
ՃԱՇԸ՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)
Կէս գիշերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551-59-95
Եւ ամէն օր՝
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական թէ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է Երկուշաբթի

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

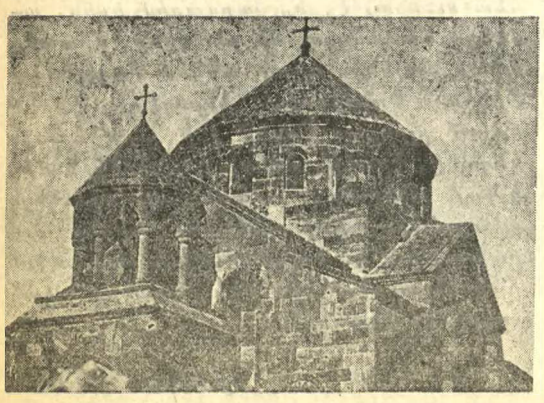

Էջմիածին, Հռիփսիմէի տաճարը, 608 թ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով:

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք:

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ.—

ՀԱՌԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (Երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (Երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ (Երևան) — ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (Երևան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année

d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

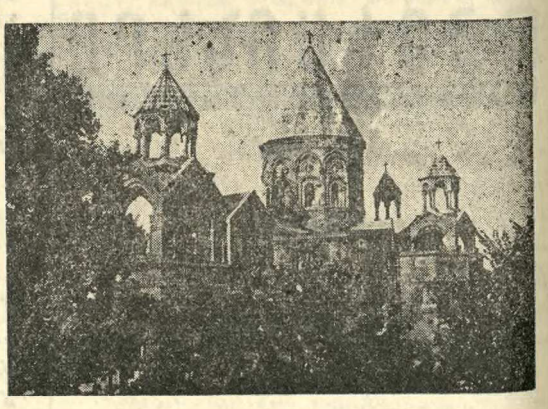

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 - 303 թ.

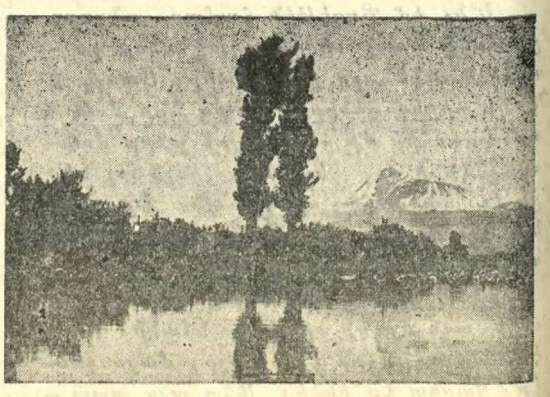

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտավայրէն դիտուած

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 105 ֆ.	Հատը 0,50	LE NUMÉRO 0,50 F.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 28 DECEMBRE
1969

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.700 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — N° 11.700

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Բապաթի վեհաժողովը անգամ մը եւս եկաւ ապացուցանելու, որ Արաբական Լիկան բարի կամեցողութեամբ տոզոր – ուած կազմակերպութիւն մըն է :

Սակայն բարեացակամութիւնը բաւական չէ միացեալ ճակատ կազմելու համար :

Պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն : Այս հարցն էր դրուած սեղանին վրայ : Նիս – տերը դռնփակ էին : Ուստի չի գիտցուիր թէ ինչե՞ր խօսուեցան ժողովներու ընթացքին :

Սաոյղ է մէկ բան միայն, ա՛յն՝ որ նոյնիսկ պատերազմի կողմնակից թունդ ազգայնամոլներն անգամ չէին հաւատար թէ պիտի կրնան զէնքի ուժով ազատագրել Պաղեստինը :

Արար Միացեալ Հանրապետութեան սպայակոյտի պետ Զօր. Մոհամմէտ Ֆաուզիի տեղեկագիրը չատ յոռետես էր : Զօրավարը թիւերով ու փաստերով կ'ա – պացուցանէր, որ տակաւին երկար աւեն արաբական միացեալ բանակները ի վի – ճակի պիտի չբլլան յաղթական կռիւ մղե – լու Իսրայէլի դէմ : Ո՛չ միայն յարձակո – ղական, այլեւ պաշտպանողական գետնի վրայ անգամ Արաբները Հրեաներէն ա – ւելի տկար են : Սպառազինութեան մար – ղին մէջ ալ Իսրայէլացւոց զէնքերը գե – րակիր են արաբականներէն :

Նախագահ Նասըր, որ կը կարծուէր թէ ռազմաչունչ ճառ պիտի խօսի, ընդհա – կառակն ուզած է մեղմացնել պատերազմի կողմնակիցներու եռանդը :

Դրամական հարցը կարեւոր տեղ մը գրաւած է վեհաժողովին մէջ : Սուէզի ջրանցքը 1967 Յունիսէն ի վեր փակուած ըլլալով, եգիպտոսի հասոյթի աղբիւրնե – րը նուազած են, մինչ ծախքերը աւելցած են անհամեմատօրէն : Սէուտի Արաբիա եւ Քուէյթ, քարիւղ արտադրող մեծահա – րուստ երկիրները նիւթապէս կ'օժանդա – կէին Արար Միացեալ Հանրապետութեան եւ Յորդանանի : Անոնց միացած է նաեւ Լիբիա, որ արար հարուստ երկիրներու կարգն է անցած՝ չնորհիւ վերջին տարի – ները երեւան հանուած քարիւղի հարուստ հորերուն :

Սեպտեմբերին Լիբիա վերջ տուաւ Շէյխ Սինուսիի իշխանութեան եւ դար – ձաւ «ընկերվարական» հանրապետու – թիւն : Բապաթի վեհաժողովին մէջ Լի – բիոյ ձայնը բարձր կը հնչէր : Նախա – գահը առատաձեռն խոստումներ ըրաւ Ե – գիպտոսի, Յորդանանի եւ Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութեան նախագահ Եասըր Արաֆաթի :

Այս վերջինը վեհաժողովին մէջ տիրա – կան դէմք դարձաւ եւ իր ֆէտայիներուն համար ըրամական կարեւոր օժանդակու – թիւն ապահովեց :

Կը թուի թէ այժմ նոր պատերազմի մը վտանգը հետզհետէ կը հեռանայ : Արաբ պահպանողական պետութիւնները կոդմ – նակից են Պաղեստինի հարցը կարգադրե – լու դիւանագիտութեան ճամբով :

Եգիպտոս եւ Յորդանան չահադրգռո – ւած են խնդրի արագ կարգադրութեամբ, իրրեւ անմիջական սահմանակից Իսրա – յէլի, որուն ամէնօրեայ յարձակումնե – րուն կ'ենթարկուին :

Հիւսէյն Թագաւոր հաւաստիքներ ստա – ցած է ամերիկեան կառավարութենէն՝ նպաստաւոր պայմաններով հաշտութիւն կնքելու համար Իսրայէլի հետ : Սակայն Յորդանանի վեհապետը ազատ չէ իր շարժումներուն մէջ եւ պարտաւոր է խոր – հըրդակցիլ Արաբական Լիկայի անդամ – ներուն, մասնաւորաբար նախագահ Նա – սըրի հետ :

Նոր պատերազմը ո՛չ մէկ չահ պիտի ապահովէ կողմերուն : Նախագահ Նասըր եւս համոզուած է սոր եւ հետզհետէ կը մօտենայ հարցը դիւանագիտական ճամ – բով կարգադրելու սկզբունքին :

Բապաթի վեհաժողովը ձախողութեամբ վերջացաւ : Արաբական միացեալ ճակա – տը կարելի չեղաւ իրականացնել : Եւ սա – կայն դռնփակ ժողովներու մէջ խօսուած ճառերն ու իրականութեան յստակ ձեւա – կերպումը հաւանաբար պիտի մղեն կող – մերը խաղաղ միջոցներով կարգադրե – լու արաբեւիսրայէլեան վէճը, որ աւելի քան երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահէ Մեր – ձաւոր Արեւելքը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ

ՆԱՄՐ Կ'ՈՒԽՏԷ ԱԶԱՏԱԳՐԵԼ ԳՐԱԻԵԱԼ ՀՈՂԱՄԱՍԵՐԸ

Թրիփոլիի մէջ, ուր հաւաքուած են ե – դիպտոսի նախագահը, Սուտանի վարչա – պետը եւ Լիբիոյ յեղափոխական Խոր – հուրդի նախագահը, կը չարունակուին «փոքր վեհաժողով»ին դռնփակ նիստերը :

Համաձայն Միջին Արեւելքի գործակա – լութեան, վերոյիշեալ հանդիպումին նը – պատակն է միջոցներ գտնել ամրապնդե – լու համար երեք երկիրներու յարաբերու – թիւնները : Այս ուղղութեամբ առաջար – կուած է հասարակաց դրամատան մը հաստատումը երեք երկիրներու միջեւ, ինչպէս նաեւ՝ օդային եւ երկրագործա – կան ընկերութիւններու : Նախագահ Նա – սըր քաղաքական մեծ ճառ մը արտասա – նեց Թրիփոլիի մարզադաշտին մէջ, հրա – պարակային միթինգի մը ընթացքին : Մէկ կողմէ չնորհաւորեց Լիբիացիները՝ որով – հետեւ «քանդած են աչխարհակալութեան չղթաները» ու միւս կողմէ Սուտանցինե – րը, իրենց յեղափոխութեան համար :

Նասր, անչուչտ, անդրադարձաւ նաեւ Բապաթի խորհրդաժողովին, առանց սա – կայն ըսելու թէ իր կարծիքով Մարոքի մայրաքաղաքի արաբական 5րդ վեհաժո – ղովը ձախողութիւն արձանագրած է կամ ոչ : Ցամենայն դէպս յատկանչական է Եգիպտոսի նախագահին հրապարակային հանդիսաւոր ուխտը : Նասր Թրիփոլիի վերոյիշեալ միթինգին յայտարարեց, թէ պարտաւորութիւնը կը ստանձնէ Աստու – ծոյ առջեւ ամէն ճիգ ի գործ դնել, որ – պէսզի ազատագրէ արաբական գրաւուած հողերը : «Ո՛չ մէկ զիջում, արար ազգին պատկանող թիզ մը հող պիտի չյանձ – նենք» :

Ամբաստանելէ ետք Ամերիկան, որ կ'օ – ժանդակէ Իսրայէլի, Նասր դիտել տուաւ, թէ «պիտի պայքարին մինչեւ իրենց ար – եան վերջին կաթիլը՝ ազատագրելու հա – մար արաբական հողամասերը» :

Մինչ Նասր Լիբիոյ մայրաքաղաքին մէջ կ'ուխտէր չարունակել կռիւը Իսրայէլի դէմ, ի խնդիր արաբական դատի յաղ – թանակին, անդին Իսրայէլցիք, երկրորդ օրն ըլլալով երեքուկէս ժամուան օդային ռմբակոծութեան կ'ենթարկէին եգիպտա – կան հակօդային եւ հրթիռային արձակ – ման կայանները :

Մնունդի դիչերը, Դեկտեմբեր 25ին, Շերպուրկի մէջ անակնկալ «դէպք» մը կը պատահէր, որուն ծալքերը մինչեւ Շա – բաթ օր կը մնային գաղտնի, կամ աւելի ճիշդ՝ առեղծուածային :

Հինգ արագընթաց նաւեր, որոնք օժ – տուած են հրթիռներ արձակելու հար – թակներով, գաղտնի կերպով բաց ծով կ'ելլէին՝ իրենց խորայելացի նաւաղներով եւ սպաներով : Այս նաւերը, որոնք կրնան ժամը 70 քիլոմեթր արագութեան վրայ սուրալ եւ կը նկատուին խորհրդային նմանօրինակ նաւերու համարժէք, չին – ուած էին Ֆրանսական նաւաշինարանին – րու մէջ՝ յանձնուելու համար Իսրայէլի : Սակայն վեցօրեայ պատերազմին առթիւ Ֆրանսայի հաստատած անպարկոյշին հե – հետեւանքով ի պահ կը մնային Շեր – պուրկի մէջ :

Համաձայն Ֆրանսական կառավարու – թեան եւ Փարիզի իսրայելեան դեսպա – նատան, վերոյիշեալ նաւերը ծախուած են նորվեկիական ընկերութեան մը, որ իր կարգին խնդրած է իսրայելացի նա – ւաղներէն զանոնք փոխադրել Նորվեկիա : Այս բացատրութիւնը, բնականաբար, չատերու համար կը նկատուի անդոհա – ցուցիչ. ահա թէ ինչո՛ւ տրուած լուրին նկատմամբ ընդհանուր վերապահութիւն մը նչմարելի էր Շաբաթ օր :

Այժմ կը մնայ տեսնել, թէ նաւերը ի – րօք Նորվեկիոյ պիտի յանձնուին, թէ ի – րենց խարխոյը պիտի նետեն... իսրա – յելեան նաւահանգիստի մը մէջ :

Իրրեւ ծանօթութիւն աւելցնենք, որ այս արագընթաց ռազմանաւերուն դոր – ծողութեան ծիրը մօտաւորապէս 3.500 քիլոմեթր է. ասոնք 45 մեթր երկարու – թիւն եւ 7 մեթր լայնութիւն ունին. իւ – րաքանչիւրը 250 թոն կը կչռէ երբ զին – ուի : Հնարաւորութիւն ունին հրթիռներ արձակելու : Հրթիռները կը չինուին Իս – րայէլի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՒԻԶ ՏԸ ՎԻԼՄՕՐԻՆ՝ ֆրանսայի ծանօթ դրագիտուհին մեռաւ առջի օր յանկարծակի կերպով, սրտի սուր տագ – նապ մը : Ծնած 1902ին, Լուիզ տը Վիլ – մօրէն հեղինակն է բազմաթիւ վէպերու, ինչպէս «Տիկին տը...», «Սէնթ Իւն – ֆուա»... : Շատ ճամբորդած է, երկու անգամ ալ ամուսնացած եւ ամուսնա – լուծուած (մէկ անգամ Ամերիկացիի մը, ապա Հունգարացիի մը հետ), երեք զա – ւակ ունէր : Երեք տարի է կ'ապրէր Ան – տրէ Մալրոյի հետ եւ երբ իրեն հարցում ըլլար թէ պիտի ամուսնանա՞յ, կը պա – տասխանէր.— «Մեր օրերուն, միայն քահանաներն են որ ամուսնութեան հարց կը դնեն» :

ՄԱՕ ՅԻ ԹՈՒՆՆ 76 տարեկան եղաւ Դեկտեմբեր 26ին : Այս առթիւ փեքինի գլխաւոր արձանները լուսաւորուած են :

ՏՐՊԼԻՆԻ մէջ «յապաղումով ռումբ» մը պայթած է առջի դիչեր Դանիէլ Օ'Քո – նէլի արձանին վրայ եւ վնասած : Վիրա – ւոր չկայ : Օ'Քոնէլ ծանօթ է իրրեւ ազա – տարարը Իրլանտայի եւ 1829ին կրցած էր ձեռք ձգել քուէարկութեան իրաւունք կաթողիկէներուն համար :

ՃՈՆՍըՆ Միացեալ Նահանգներու նախ – կին նախագահը, խօսելով հեռատեսիլէն յայտնած է — համեստօրէն — թէ կեան – քին մէջ միշտ իր կարողութենէն վեր պաշտօններու գլուխ գտնուած է, ի մէջ այլոց՝ Միացեալ Նահանգներու նախա – գահութիւնը :

ՊԱՐՍԿԱՄՏԱՆ կ'ուզէ Դանուբեան եւ – րոպայի ընկերվարական երկիրներուն քարիւղի առաջին հայթայթիչը ըլլալ : Այս առընչութեամբ կարեւոր հարցը փոխա – դրութեան հարցն է, ցորչափ փակ կը մնայ Սուէզի ջրանցքը, տրուած ըլլալով նաեւ որ դէմոկրատ Հանրապետութիւն – ները կը մերժեն օգտագործել Էյլաթ–Աչ – քելոն նաւթուղին զոր Իսրայէլ կառու – ցած է : Այդ պատճառով երկու ելքի մա – սին կը մտածեն. կամ նաւթուղի մը, որ Թրիէսթէի հարաւէն Լեհաստան երթայ, կամ նաւթուղի մը որ Պարսից ծոցը Թուր – քիոյ կապէ :

Նիւ եորքի մէջ վիրաբոյժ մը մէկ սրտի եւ երկու թոքի փոխարկում կատա – րած է 43 տարեկան մարդու մը վրայ, դորս առած էր 50 տարեկան կնոջմէ մը : Շաբաթ օր հիւանդը լաւ էր եւ մերժո – ղական ոչ մէկ ախտանչան ցոյց տուած էր :

ՅՈՐՀՐԴԱՑԻՆ երկու Հանրապետու – թիւններու թիւ մէկ անձնաւորութիւննե – րը պաշտօնանկ եղան վերջերս : Թուրք – մենիստանի Հանրապետութեան համայ – նավար կուսակցութեան ընդհանուր քար – տուղարը՝ Օվիեդով, որ իր պաշտօնին դը – լուխը կը դտնուէր 1960էն ի վեր, պաշ – տօնազրկուեցաւ : Ոչ մէկ պատճառաբա – նութիւն տրուեցաւ, սակայն կ'ենթադրը – ուի, որ Հանրապետութեան արձանա – գրած տնտեսական զժուարութիւններուն հետեւանքով է, որ զործէ հեռացուած է : Միւս կողմէ պաշտօնազրկուեցաւ նաեւ Ազրբէջանի Գերագոյն Խորհուրդի նա – խագահը՝ Իսկենտերով, զոր փոխարինե – լու կոչուեցաւ երկրին ելմտական նա – խարարը՝ Խալիլով : Ասոր եւս ոչ մէկ պատճառաբանութիւն տրուած է : Միւս կողմէ, «Կարմիր դրօշ»ը, որ օրգանն է խորհրդային Պաշտպանութեան նախարա – րութեան, կը հաղորդէ, թէ փոխ–ծով – կալ Ռեզնիչենկօ մեռած է «պաշտօնի վը – րայ» : Մոսկուայի մէջ ձերբակալուած է բանաստեղծուհի Նաթալիա Կորբաժեվ – կայա :

ՏԻԿԻՆ ՖՈՒՐՑԵՎԱ, Խորհ. Միութեան Մչակոյթի նախարարը, որ քանի մը օրէ փարիզ կը գտնուի Պալշոյի ներկայացում – ներուն առթիւ, իր զարմանքը յայտնեց ըսելով.— Ի՞նչպէս կարելի է մտածել թէ արուեստի գործ մը Պետութեան կողմէ կը պարտադրուի Խորհ. Միութեան կողմէ» : Ինչ կը վերաբերի Սոլիէնիցինի, «խոր – հրդային ներքին հարց մըն է», կ'ըսէ տիկինը, որ կ'ապահովցնէ նաեւ թէ թող «լաւ գործեր գրէ եւ կը հրատարակ – ուին» :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ–նա – խագահը՝ Սփիրօ Անեիու 60 հազար քի – լոմեթր ճամբորդութեան մը ձեռնարկած է Ծայրագոյն Արեւելք :

ՅՈՒՐՏԸ նոր արշաւ մը սկսաւ, Ծնըն – դեան համեմատաբար մեղմ եղանակէն եւք : Փարիզ հազիւ մէկ աստիճան էր Շաբաթ օր եւ կը նախատեսուէր որ աւե – լի ցուրտ ընէ կիրակի եւ հաւանաբար ձիւնէ : Մոսկուայի մէջ ջերոյէն վար 14 կ'ընէ :

ԾՆՈՒՆԴԻ տօներուն առթիւ, կատ – արկածի հետեւանքով 69 հոգի մեռած է եւ 510 հոգի ալ վիրաւորուած (ասոնց 181ը՝ ծանրօրէն) :

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 5էն պիտի սղեն երկաթու – ղիի ճամբորդներու եւ ապրանքներու սա – կագիները :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժա – նորդներէն որ մինչեւ տարեդարձ փա – կեն իրենց առկախ հաշիւները :

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժա – նորդներուն, որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան դործը :

Յունուարի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք թերթիս առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք չեն կարդադ – րած իրենց առկախ հաշիւները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՈՀԱՐ ՄԸ՝ ԿԵՐՏՈՒԱԾ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՅԱՒԵՐԺՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ա.

Անակնկալ, հապճեպ ճամբորդութիւն մը դէպի Թէհրան, ուր սակայն պիտի իրականանար մէկը՝ մեր փայփայած աղուոր երազներէն: Երազ մը՝ որ դժուար մատեչլի եւ շատ հեռաւոր կը թուէր մեզի երբ Արեւմուտքէն մեր մտածումները կը թեւածէին դէպի Արեւելք:

Այդ երազը՝ մեր հինաւուրց վանքերէն Ս. Թադէի վանքն է, Պարսկաստանի Ատրպատական նահանգի հիւսիս.-արեւմըտեան կողմը: Այդ երազը՝ Աւարայրի դաշտն է, Տզմուտ գետը, Շաւարշանը, Արտազ գաւառը, Մակուն, մինչեւ Բազարգան գիւղը Պարսկաստանի, Սով. Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանագլխին՝ ուր Մասիսներու մշուշապատ հասակն է ցցուած: Դէպի հիւսիս-արեւելք, այդ երազը՝ հին Ջուղան է Արաքսի ափին, Դարանշամբի Ս. Ստեփանոս նախավկայի վանքն է որ դժբախտաբար չկրցանք այցելել, երթեւեկի մեծ դժուարութեանց պատճառաւ:

Բայց մեր երկու օրուան ճամբորդութիւնը դէպի Ս. Թադէի վանքը, ունեցաւ անպատում հմայք. վայրեր՝ նուիրագործուած մեր պատմութեան հերոսական դրուագներով, անմահացած՝ մեր նախնեաց լուսափայլ դէմքերով, կուգային թռիչք տալ մեր երեւակայութեան եւ օրօրել մեզ տխրանուշ խոհերով:

Երբ Թաւրիզը ձգեցինք առաւօտեան ժամը 5ին դէպի Թադէի վանքը, ջինջ ու պայծառ երկնակամարին վրայ՝ որ անսահման կը թուէր մեր գլխուն վերեւը, լուսինը, կը քալէր յուշիկ մեր մտածումներուն եւ երազանքներուն հետ: Անոր խաղաղ լոյսին ցոլքերը ինկած՝ մեզ շրջապատող անծայրածիր դաշտերուն եւ լերկ լեռնաշղթաներուն անհունութեանը վրայ, մեզ կը փոխադրէին աշխարհ մը որ անիրական, հէքեաթային ըլլալ կը թուէր:

Մեր կառքին արագ թաւալումովը տարուբեր՝ խորապէս կը գիտակցէինք որ սովորական ճամբորդութիւն մը չէր զոր կ'իրագործէինք: Դարեր առաջ, մասամբ հայկական գաւառներու մաս կազմող այս հողերուն վրայ մեր յուշերը կ'երթային անցեալին, անցեալ մը կորսուած թանկագին բաներու տխրութիւններովը եւ մորմոքումներովը: Կորուսեալ դրախտ մը, ուր այժմ լռութիւն եւ ամայութիւն կը տիրէր:

Թաւրիզէն Մակու 250 քիլմ. մեր կառքը կը սուրար արագ ասֆալտապատ ճամբէն: 70 քիլմ. ենք կտրած: Կանգ կ'առնենք Մարանդ գիւղը: Թէյարանի մը սեղաններուն շուրջ շատ կանուխ արթնցած գիւղացիներ նստած են մտախոհ: Թէյը բուրումնաւէտ է, ոսկեգոյն՝ ապակիէ փոքր թափանցիկ գաւաթներու մէջ: Մեզի կը հրամցնեն նաեւ շատ համեղ սեր, մեղր եւ լաւաշ զորս կ'ուտենք մեծ ախորժակով:

Արեգակը դեռ չէ ծագած: Մթնշաղին մէջ կը նշմարենք փոքր կրպակներ մէկը միւսին քով կծկտած, ցած հողաշէն տուներ: Հոս ու հոն, գլխէն մինչեւ ոտքերը ծածկուած կանացի անորոշ ուրուագծեր: Մարանդ գաւառը մեր մատենագիրներէն մէկ քանին, շատ հարեւանցիօրէն յիշատակած են քաղաքական իրադարձութիւններու առընչութեամբ: Ըստ Խորենացիի, Մարանդի Բակուրակերտ աւանին մէջ հիւանդացաւ եւ մեռաւ Արտաշէս Բ. եւ թաղուեցաւ հոն շքեղ պատիւներով: Ժամանակին հայաբնակ այս քաղաքը այժմ բոլորովին լքուած է Հայերու կողմէ:

Կը շարունակենք մեր ուղեւորութիւնը Մակուի ասֆալտապատ ճամբով: Տակաւ առ տակաւ, ստուերները կ'անյայտանան եւ տաքուկ արեւ մը հաճելի կերպով ներս կը թափանցէ ապակիներէն, փարատելով մեր մտահոգութիւնները: Նախորդ օրը մեզ զգուշացուցած էին որ ներկայիս ցուրտը կրնար խիստ ըլլալ եւ յորդ անձրեւներու հետեւանքով, վանք տանող ճամբուն մէկ մասը վնասուած: Սակայն դժուար ըլլալով ձիբ մը գտնել, գոհացած էինք Մերսէտէսով մը եւ մեզի ուղեկից առած երիտասարդ մը Թաւրիզէն, որ զանիցս մասնակցած էր ուխտագնացութիւններու:

Քսան քիլմ. մնացած Մակուի, մեր պարսիկ մեքենավարը շեղում մը կ'ընէ դէպի ձախ: Կը յառաջանանք հողով տափակցած խորտուբորտ ճամբէ մը: Վանքը 75 քիլմ. է:

Տարուած ենք մեզ շրջապատող բնութեան մը անսովոր գեղեցկութեամբը: Անսահման արօտավայրեր կ'երկարին մինչեւ հեռաւոր հորիզոնը ուր կարմրորակ ապառաժուտ լեռնաշղթաներուողորկ ծալքերը կ'ուրուագծուին մանիշակագոյն մշուշին մէջ: Քիւրտ խաշնարածներ ոչխարի հօտեր կ'արածեն վայրի տեսքով շուներու հսկողութեան տակ որոնք առիւծանման բաշեր ունին եւ վայրագօրէն կը հաչեն մեր կառքին առջեւէն: Մերթ ընդ մերթ, հողաշէն աղքատիկ քանի մը տուներ գիւղակ մը ենթադրել կուտան: Հետքեր նաեւ քանդուած եւ լքուած գիւղերու:

Այս հողերը մի՞թէ մաս չեն կազմեր երբեմնի Արտազ գաւառին որ կը տարածուէր, ըստ մեր մատենագիրներուն, Մասիսի հարաւ – արեւելեան ստորոտներէն մինչեւ Ուրմիոյ լճին հիւսիս-արեւմտեան կողմը: Մեր նայուածքը կ'երկարի հեռուները. ո՞ւր են Աւարայրի դաշտը, Տզմուտ գետը, Շաւարշան քաղաքը որոնց մօտէն կ'անցնէին ժամանակին, Թադէի վանքը գացող ուխտաւորները: Կարդացած էինք դժուարանցանելի և երկարատև ճամբորդութիւններու նկարագրութիւններ, երբ այս կպրապատ ճամբաները գոյութիւն չունէին: Զորս վանքերու անունով մկրտուած Զորս պատմական աւանը, Տզմուտի ափին, Քասիան գիւղին մօտ ո՞ր կողմը մնաց. ո՞ւր են լքուած գերեզմանատուները, խաչքարերը, կիսաքանդ եկեղեցիները, ցրուած քիչ մը ամէն տեղ, Արտազի գաւառին մէջ:

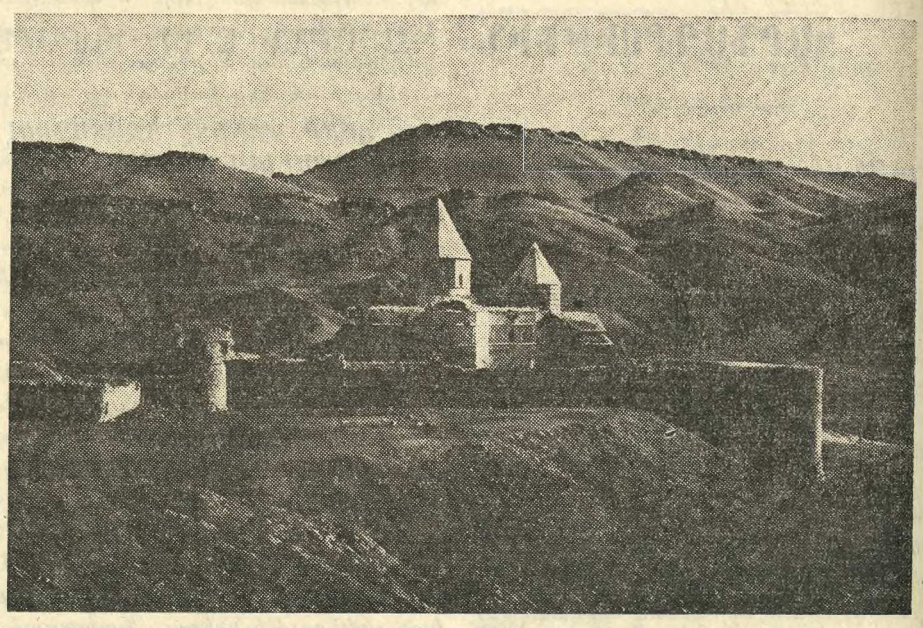

Այս մտորումներէն կը սթափինք երբ մեր երիտասարդ ուղեկիցը կ'ըսէ թէ վերջին 7 քիլմ.ը մնացած է: Այժմ սայլագնաց ճամբայ մը ու փոսեր անձրեւի ջուրերով լճացած: Մեր մեքենավարը ճարպիկօրէն կը վարէ կառքը անոնց մէջը չիյնալու համար եւ մենք կորսուած շրջապատի անհունութեանը մէջ կը խորհինք որ թերեւս հեռու չէ Շաւարշանայ դաշտը «ուր էին հովոց գետինք թագաւորացն Հայոց» քիչ մը անդին Սանատրուկ լեռը «մօտ ի Շաւարշան քաղաք, յԱրտազ գաւառի» եւ անձկութեամբ կը հետեւինք խորտուբորտ ճամբուն, փնտռելով Թադէի երկու գմբէթներու սլացքը:

Անոնցմէ մէկը երեւցաւ եւ կայծակի նման օդը ճեղքելով անյայտացաւ լեռներու ետեւը: Նոր բլուրները երեւցան, անցան գացին: Նման հրթիռներու, զոյգ գմբէթներու սրածայր նետեր սլացած դէպի երկինք և կառչած մնացին հոն: Հետզհետէ Ս. Թադէի ամրակուռ կերտուածքը գծագրուեցաւ հեռուներէն ինչպէս միջնադարեան ամրոց մը գեղեցիկ եւ անջատուեցաւ շրջապատի լեռներէն:

Բլուրի մը գագաթին՝ փոքր մատուռ մը անցաւ մեր առջեւէն, հողաշէն քանի մը աղքատիկ տուներ եւս: Ցնցոտիապատ կիներ եւ աղաք ժպտեցան մեզի: Մեր կառքը դարձդարձիկ պտոյտներ ըրաւ, իջաւ, բարձրացաւ, դարձեալ իջաւ եւ կանգ առաւ վանքին պարսպապատ դարպասին առջեւ:

Մեր դէմն էր Ս. Թադէի վանքը: Դիժուար մատչելի եւ հեռաւոր երազ: Այժմ մօտիկ եւ մտերմիկ: Անյողդողդ ամրոց հաւատքի որ մեր նախնիքն են կերտեր հայրենի բնութեան յաւերժութեան մէջ:

Երկիւղածութեամբ եւ յուզումնախառն հիացումով կը մտնենք տաճարէն ներս կիսախաւար եւ թափուր: Զորս հզօր խաչաձեւ մոյթերու վրայ կը բարձրանայ մեծ եկեղեցիին գմբէթը որուն թմբուկը լուսաւորուած է ութ պատուհաններով: Հին եկեղեցիին մաս կը կազմէ խորանը որուն վրայ Աստուածածնի պատկեր մը Յիսուսը գրկին, մնացած է դեռ: Խաչկալները զարդաքանդակ են, փորագրուած արձանագրութիւններով: Արձանագրութիւններ՝ մոյթերու եւ եկեղեցիին հիւսիսային պատին վրայ: Աջ ու ձախ՝ խորանին պատին մէջ երկու աւանդատուներ մթին՝ իրենց դարաւոր գաղտնիքներով:

Շքեղօրէն քանդակազարդուած տաճարին արտաքին պատերուն դէմ յանդիման՝ երկար ժամեր կեցանք եւ դիտեցինք զանոնք բացառիկ հրճուանքով եւ խանդաղատանքով: Քարի իւրաքանչիւր կերտուածք մեր յիշողութեան մէջ դրոշմուած էր ինչպէս հինէն, շատ հինէն ծանօթ սիրելի պատկեր մը. խոշորացոյցի մը ապակիին ետին, լուսանկարներու վրայ փնտռած էինք մանրամասնութիւններ որոնք այժմ մեր դէմն էին խօսուն եւ կենդանի: Ի՞նչ բերկրանք դիտել զանոնք յաւերժացած այս տաճարին պատե-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Ամուսնութիւնը շուտով տեղի պիտի ունենար եւ ամոլը խսկոյն պիտի մեկնէր Նիւ Եորք, ուր հաստատուած էր Կորեկեան:

Աղքատիկ ծնողքի մը զաւակ՝ քսան տարեկան հասակին բախտ փնտռելու համար մեկնած էր Պոլիս ու ինքզինք նետած Ամերիկա, ուր առաջին տարիներուն շատ մը զրկանքներու տոկալէ ետքը, վերջապէս յաջողած էր դրամագլուխ մը հայթայթել եւ առեւտրական գործի մը ձեռնարկել, որուն մէջ բախտը ժպտած էր իրեն եւ հիմա իրաւամբ 50–60 հազար ոսկիի տէր դարձած էր:

Յովհաննէս Կորեկեան իր երկարամեայ բնակութեամբը ամերիկ. քաղաքացի դարձած էր եւ իր անունն ալ փոխելով ըրած էր Ճոն Կորեկ, բայց ներքնապէս Հայ մնացեր էր եւ իր նիւթական վիճակը փայլուն կերպով ապահովելէ ետքը, միտքը դրած էր Պոլիս գալ ու հոն Հայուհիի մը հետ ամուսնանալ:

Քսանամեայ բացակայութենէ մը ետքը՝ այսպէս վերադարձեր էր իր ծննդավայրը: Իր ծնողքը քանի մը տարիէ ի վեր մեռած էին արդէն եւ ասիկա բարեբախտութիւն մը կը համարուէր Մարիկեանենց համար, որովհետեւ խեղճուկ արհեստաւորներ ըլլալով՝ զանոնք իրենց խնամի ունենալը շատ անպատեհ պիտի ըլլար:

Սուրբիկ հանըմ բոլոր այս մանրամասնութիւնները գիտէր եւ հիմա զանոնք Մարտիկ էֆէնտիին կը հաղորդէր:

— Մինակ իրմէ քանի մը տարեկան մեծ քոյր մը ունի եղեր ողջ... բայց վարնոց բան է կ'ըսեն:

— Աղքատ ըլլալով անպատճառ վարնոց չըլլար, դիտել տուաւ Մարտիկ էֆէնտի, որ դիտմամբ կ'ընդդիմախօսէր՝ Սուրբիկ հանըմին լեզուն փակելու համար:

— Մինակ աղքատ չէ...

— Հապա ի՞նչ...

— Ես ի՞նչ գիտնամ, տեսակ տեսակ խօսքեր կ'ըսեն:

— Նախանձոտներու խօսքեր ամէնքն ալ:

Սուրբիկ հանըմ ծռեցաւ ու Մարտիկ էֆէնտիի ականջին բաներ մը փսփսաց:

— Օ՛Ֆ, մայրիկ, ինչ պարապ խօսքեր կ'ընես, գոչեց Զարուհի կռահելով փսփըսուքին նիւթը:

— Մարդը փարա ունի, ես այն գիտեմ, վճռեց Մարտիկ էֆէնտի, քոյրը սանկ է եղեր, մայրը նանկ է եղեր, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի... փարայա պագալըմ: Որո՞ւն աղջիկը ուզեր նէ՝ ձեռքը պագնելով պիտի չտային... ինք մէկիկ մէկիկ նայեցաւ՝ հաւնածը առաւ... ան չէ ամա՝ օրիորդ Զարուհին ալ չտեսա՞ւ:

— Մենք անանկ քշելիք ապրանք չունինք եւ ուրիշներու պէս վրանգոցութիւն չենք ըներ, պատասխանեց Սուրբիկ հանըմ վիրաւորուած շեշտով մը:

Եւ սակայն կը ստէր: Իրենք ալ անպաշտօն կերպով ու շատ զգուշաւոր ձեւով աղջիկտես մը սարքած էին Ղալաթիոյ եկեղեցին, մանչուն կողմէ աշխատող քահանայի մը միջոցով: Բայց այս աղջիկտեսը այնքան ծածուկ տեղի ունեցեր էր որ նոյնիսկ Զարուհի ու իր հայրը չէին գիտեր: Պարզապէս քահանային ու Սուրբիկ հանըմին միջեւ պատրաստուած դաւադրութիւն մըն էր: Եւ սակայն անյաջող ելեր էր, Ճոն Կորեկ Զապէլը նախընտրեր էր:

— Ուրեմն զինքը բնա՞ւ չէք տեսած, հա՛, հարցուց Մարտիկ էֆէնտի, որ տակաւին խօսեցնել կ'ուզէր աղջկան մայրը:

— Ո՞ւր պիտի տեսնեմ...

— Դեռ չնշանուած բոլոր ընտանիքները ձեռքէ ձեռք կը պտըտցնէին զինքը:

— Ուրիշները կրնան ընել, մենք չճանչցած մարդերնիս տուն չենք կրնար բերել, ոչ ալ հետը բարեկամութիւն ընել:

— Այսօր իշալլահ կը ճանչնաք, որովհետեւ անշուշտ իր նշանածը տեսնելու պիտի գայ:

— Ամէն Կիրակի կուգա՞յ եղեր...

— Շաբթու մէջ ալ... եւ ամէն գալուն մէյմէկ նուէր կը բերէ նշանածին... Ամերիկայի մէջ սովորութիւնը այսպէս է եղեր:

Շոգենաւը Հալքի հասած էր եւ բազմութիւնը բաւական պարպուած:

Սուրբիկ հանըմ իր շարժական աթոռէն ելաւ եւ գնաց բազմիլ լայն նստարանին վրայ, աղջկան ու Մարտիկ էֆէնտիին ալ տեղ տալով:

— Բարսեղ էֆէնտին ալ վեր կանչէինք, ալ նստելու տեղ կայ, դիտել տուաւ Սուրբիկ հանը:

— Կարօտցա՞ր, քիչ մըն ալ երեսը մի տեսներ, ըսաւ Մարտիկ էֆէնտի խընդալով:

Բայց ահա Բարսեղ էֆէնտի երեւցաւ սանդուխին գլուխը:

— Վա՛յ, Մարտիկ էֆէնտի, հո՞ս ես եղեր, գոչեց, օ՛Ֆ, խեղդուեցայ վարը, աղբար:

— Մենք, շիտակը, աղուոր աղուոր եկանք, ըսաւ կինը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(3 – Շար.)

Ո՛Չ-ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ...

Հայոց համար ոմանք կ՚ըսեն թէ հանճարեղ են: Ուրիշներ կ՚ըսեն թէ յիմար են: Յիմա՛ր չեն... Բանաստեղծ են:

×

Շարան-շարան՝ գաղթաշխարհի Հայերը կ՚այցելեն Հայաստան եւ կը նկարագրեն իրենց տեսածը... ամբողջ բանաստեղծութիւն, կամ աւելի ճիշդը՝ ոտանաւորութիւն: Մասիս – Սեւան կը հոլովեն: Իշխանայ ձուկը կը դովաբանեն:

Ա՛խ ե՞րբ պիտի ըլլայ որ մեր բանաստեղծներէն մէկուն կոկորդը մնայ Իշխանայ ձուկի փուշ մը ու հեղձամահ ըլլայ, կամ Մասիսին վրայ ոտքը սահի՝ վար իյնայ ու գլուխը կոտրուի, և կամ Սևանայ լճին մէջ իյնայ ու խեղդուի... որպէսզի միւս բանաստեղծներուն դաս ըլլայ ու պակսեցնեն իրենց ջատագովութիւնը ձուկի, լերան եւ լճի մասին:

Ու երբ ասոնց գովքը չեն ըներ՝ «Հայաստանի աննման կոնեակով» անվերջ «կենաց» կը խմեն ու բաժակաճառ կ՚արտասանեն:

Այլեւս խաշած դդմի — ան ալ առանց աղի — համ տուին այս թխածոյ արձակ եւ չափածոյ ոտանաւորութիւնները ձուկի, լերան եւ լճի մասին: Ի՞նչ ըրած է հայ ժողովուրդը ա՛յսքան մեծաթիւ բանաստեղծներու արժանանալու:

Այս բոլոր արտասահմանէն Հայաստան այցելողներուն մէջէն՝ մէ՛կ հատիկ տընտեսագէտ չկա՞յ արդեօք: Ե՞րբ պիտի հայրենիք ճամբորդող Հայ մը հետաքրքրուի մեր երկրին արդի տնտեսագիտութիւնով ու տեղւոյն վրայ, պրպըտումներ ընելով, հետեւեալ հարցումներով զբաղի եւ առարկայօրէն անոնց պատասխանը ստուգէ:

1. Ի՞նչ է Հայաստանի ընդհանուր արդիւնաբերութեան գումարը (gross national product). Տարեկան քանի՞ առ հարիւր կը շատնայ:

2. Ի՞նչ է կենսամակարդակին յատկանիշը (cost of living index). Տարեկան քանի՞ առ հարիւր կը բարձրանայ:

3. Մարդ գլուխ՝ տարեկան եկամուտը ի՞նչքան է (per capita income).

4. Որքա՞ն է երկրին բնակչութեան թիւը: Տարեկան աճը ի՞նչքան է:

5. Որքա՞ն է երկրին տարածութիւնը:

6. Քանի՞ քիլոմեթր երկաթուղի կայ:

7. Քանի՞ քիլոմեթր պողոտայ կայ:

8. Ի՞նչքան է ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը:

9. Ի՞նչ կը ներկայացնէ հանքային արտադրութիւնը:

10. Ի՞նչ պատկեր ունի գիւղատնտեսութեան վիճակագրութիւնը: Ի՞նչ է անասնաբուծութեան վիճակը: Ո՞րքան է թիւը եղներու, կովերու, ոչխարներու, խոզերու, հաւերու: Ի՞նչ է արտադրութեան քանակը ցորենի, բամպակի, միրգի, պանիրի եւայլն: Ո՞րքան է ընդհանուր տարածութիւնը մշակուած հողերու, անտառներու, խոպան հողերու:

Միշտ Հայաստանի քոնեաքին մասին կը խօսինք. ի՞նչ է անոր որակը բաղդատմամբ յունական եւ ֆրանսական քոնեաքներուն:

11. Ի՞նչպէս կազմակերպուած է երկրին ոռոգումը: Քանի՞ հատ են եւ ի՞նչքան մեծ են ամբարտակները:

12. Տարեկան ո՞րքան քիմիական պարարտանիւթ կ՚արտադրուի:

13. Ի՞նչքան է քարիւղի տարեկան սպառումը:

14. Ի՞նչ է ծանր ճարտարարուեստի արդիւնաբերութիւնը: Ի՞նչքան է պողպատի, լաստիկի, քիմիական նիւթերու եւայլն արտադրութիւնը:

15. Ի՞նչ պատկեր ունի սպառողական մթերքներու (consumer goods) արտադրութիւնը: Ի՞նչ են գործիքներ արտադրող մեքենաներու (capital goods) քանակը եւ տեսակը:

16. Որքա՞ն է ինքնաշարժներու եւ տրակտորներու թիւը:

17. Տարեկան ի՞նչքան շէնքեր կը բարձրանան: Ի՞նչ է բնակարանի դրութիւնը: Չորս հոգինոց ընտանիքի մը համար քանի՞ քառակուսի մեթր բնակարան կը յատկացուի: Ի՞նչ է միջակ բնակարանի մը վարձքը:

18. Ի՞նչ է արտածումներու տեսակը, քանակը եւ գումարը: Ո՞ւր կ՚երթան այս արտածումները: Ի՞նչ է ներմուծումներու տեսակը, քանակը եւ գումարը: Որտեղէ՞ն կը ներմուծուին: Քանի որ Հայաստան դէպի ծովերը ելք չունի՝ ո՞ր հարեւան երկիրներու նաւահանգիստները կ՚օգագործէ:

19. Ի՞նչ է մարդ գլուխ տարեկան սպառումը շաքարի, ալիւրի, իւղի, միսի, հաւկիթի, կաթի եւ կարեւոր այլ կենսամթերքներու: Հայաստանի բնակիչը միջին հաշուով՝ օրական քանի՞ կրամ պրոտէին կը ստանայ իր սնունդին մէջ:

20. Հայաստանի դրամը ռուբլին է: Մէկ տոլարը քանի՞ ռուբլի կ՚արժէ պաշտօնական սակով: Սեւ շուկայով:

21. Պարզ բանուոր մը ութ ժամ աշխատանքի համար քանի ռուբլի կը ստանայ: Ատաղձագործ մը ի՞նչ կը ստանայ: Ճարտարագէտ մը կամ երկրաչափ մը, ուսուցիչ մը:

22. Ի՞նչ է գինը զոյգ մը միջակ կօշիկի: Ի՞նչ է գինը միջակ շապիկի մը, ըզգեստի մը, վերարկուի մը:

23. Ի՞նչ է գինը քիլօ մը հաւու, ոչխարի մսի, շաքարի, բուսական իւղի, կարագի, հացի, կաթի եւայլն: Ի՞նչ է գինը լիթր մը գինիի, քսան հատ ծխիկի, քիլօ մը կոլոհատի:

24. Ի՞նչքան պէտք է վճարել միջակ ճաշի մը համար միջակ ճաշարանի մը մէջ:

25. Օրական ի՞նչքան պէտք է վճարել սենեակի մը համար միջակ հիւրանոցի մը մէջ:

26. Ի՞նչ է զբօսաշրջիկներու տարեկան թիւը:

27. Պանդոկներու սենեակներու թիւը ի՞նչքան է ընդամէնը:

28. Բոլոր հիւանդանոցներու մահճակալներու թիւը ի՞նչքան է ընդամէնը:

29. Իւրաքանչիւր հազար բնակիչի համար քանի՞ բժիշկ կայ:

30. Անգրագիտութեան տոկոսը ի՞նչ է:

31. Ի՞նչ է թիւը դպրոցներու (տարրական, երկրորդական, բարձրագոյն, համալսարան): Ի՞նչ է աշակերտութեան թիւը:

32. Բացի էջմիածնէն՝ ի՞նչ է եկեղեցիներու թիւը: Քահանաներու թիւը:

33. Ի՞նչպէս կազմակերպուած է մարզական կեանքը:

34. Ի՞նչ է տարեկան միջին թիւը ներգաղթողներու: Ի՞նչ են ներգաղթելու պայմանները: Ի՞նչ է տարեկան միջին թիւը արտագաղթողներու: Ի՞նչ են արտագաղթելու պայմանները եւ պատճառները:

35. Ի՞նչ է երկրին դրամական կազմաւորումը: Ի՞նչ են դրամագլուխ ներմուծելու եւ արտածելու պայմանները: Ի՞նչ են սեփական գործ կամ առեւտուր ընելու պայմանները:

×

Ի հարկէ՝ յատկանշական բազմաթիւ ուրիշ տնտեսագիտական հարցումներով կարելի է զբաղիլ: Ո՞վ պիտի հայթայթէ այս տեղեկութիւնները: Ի միջի այլոց՝ թերեւս նպատակայարմար կ՚ըլլայ ստուգել թէ Հայաստանի մէջ ի՞նչքան բանաստեղծ կայ:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՉԻՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Ժան Վալժան այս բառը ըսելէն ետք ահաւոր եղաւ: Թեւերը կուրծքին վրայ խաչաձեւեց, ոտքերուն քով տախտակամածը դիտեց իբր թէ ուզէր վիհ մը փորել հոն, եւ իր ձայնը յանկարծ ահագին եղանակ մը առաւ:

— Ընտանի՞ք. ոչ: Ես որեւէ ընտանիքէ չեմ: Ձեր ընտանիքէն չեմ: Ոչ ալ մարդերու ընտանիքէն եմ: Ես աւելորդ եմ այն տուներու մէջ, ուր մարդիկ իւրովի կ՚ապրին: Կան ընտանիքներ, բայց ինծի համար չեն: Ես թշուառ եմ, դուրսն եմ ես:

Հայր մը, հայր մը ունի՞մ արդեօք. գրեթէ կը տարակուսիմ: Այն օրը որ կարգեցի մանկուհին, ալ ամէն բան լմընցաւ ինծի համար. երբ տեսայ թէ երջանիկ է ան, թէ ալ առաւ իր սիրած մարդը, թէ բարի ծերունի մը կայ քովը, թէ երկու հրեշտակներու ընտանիք մը կայ, թէ ամէն ուրախութիւնները այս տունին մէջն են եւ թէ բարի էր այս ամէնը, ինքնիրենս ըսի.— Դուն մի մըտներ այս տունը: Իրաւ է որ կրնայի ստել, ամէնքդ ալ խաբել, Պ. Ֆօշլըվան մնալ: Քանի որ Քոզէթին շահը կը պահանջէր, կրցայ ստել. բայց հիմա քանի որ ինծի համար էր, չէի կրնար սուտ խօսիլ: Բաւական էր որ լռէի, եւ ամէն բան կը շարունակուէր: Կը հարցնէք ինծի թէ ի՞նչ բան կը բռնադատէ զիս խօսելու, տարօրինակ բան մը, խիղճս: Սակայն դիւրին էր լռել, եթէ ուզէի: Գիշերն ի բուն չքընացայ այս մասին ինքզինքս համոզել կարենալու համար. զիս կը խոստովանցնէք, եւ ձեզի ըսածս այնքան տարօրինակ է որ իրաւունք ունիք զիս խոստովանցնելու: Լաւ, ըսեմ ուրեմն. այո՛, դիտցէք որ գիշերն ի բուն արթուն կեցայ ինքնիրենս պատճառ գտնելու համար, եւ իրօք շատ իրաւացի պատճառներ գտայ, բրի ինչ որ կրցայ ընել, բայց երկու բան կայ որոնց մէջ չկրցայ յաջողիլ, չյաջողեցայ կտրելու այն թելը որ հոս սրտէս բռնած, պնդած եւ կապած է զիս, ոչ ալ լռեցնել մէկը, որ հետս ցածէն կը խօսի երբ մինակ ըլլամ: Այս պատճառով այս առտու եկայ ձեզի խոստովանելու ամէն բան: Ամէն բան, կամ գրեթէ ամէն բան:

Ուրիշ բաներ ալ կան ըսելիք, բայց կարեւորութիւն չունին եւ միայն ինծի կը վերաբերին, ուստի ինծի կը պահեմ զանանք: Հարկ եղածը դիտէք:

Ուրեմն ահա գաղտնիքն առի եւ ձեզի բերի: Ձեր առջեւ յայտնապէս պարզեցի գաղտնիքս: Դիւրին չէր այսպիսի որոշում մը տալը: Երէկ գիշեր մինչեւ առտու ինքզինքիս հետ կռուեցայ: Ա՛հ, կը կարծէք միթէ որ չըսի՞ ինքնիրենս թէ ասիկա Շանմաթիէոյի գործին չէր նմաներ, թէ անունս պահելով գէշութիւն չէի ըներ ոեւէ մարդու, թէ Ֆօշլըվան անունը բուն իսկ Ֆօշլըվանէն տրուած էր ինծի իբր երախտագիտական տրիտուր ծառայութեան մը, թէ կրնայի շատ աղէկ պահել այդ անունը, թէ երջանիկ պիտի ըլլայի այն սենեակին մէջ զոր կուտաք ինծի, թէ ամենեւին նեղութիւն պիտի չտայի, թէ ես իմ սենեակս պիտի ապրէի առանց բանի մը խառնուելու եւ թէ դուք Քոզէթը ունենալով ես ալ միեւնոյն տան մէջը ըլլալու գաղափարը պիտի ունենայի:

Իւրաքանչիւր ոք համեմատաբար երջանիկ պիտի ըլլար: Պարոն Ֆօշլըվան ըլլալէ չդադրիլը ամէն բան կը կարգադրէր: Այո՛, ամէն բան, հոգիէս զատ: Վրաս եւ չորս կողմս ուրախութիւն կար, բայց հոգիիս ներսը մութ կը մնար: Երջանիկ ըլլալը բաւական չէ, պէտք է նաեւ զոհ ըլլալ: Այսպէս Պ. Ֆօշլըվան պիտի մնայի, այսպէս բուն դէմքս պիտի ծածկէի, այսպէս ձեր ցնծումին առջեւ հանգոյց մը պիտի ունենայի, այսպէս մեր պայծառ լոյսին մէջ խաւար պիտի ունենայի, այսպէս առանց «զգուշացէք» գոչելու պարզապէս ձեր տունը մտցուցած պիտի ըլլայի իմ թիարանս. եթէ ով ըլլալս գիտնայիք, թող պիտի տայի որ ծառայեն ինծի այնպիսի սպասաւորներ, որոնք եթէ ով ըլլալս գիտնային, ի՛նչ պժգալի բան, գոչէին թերեւս:

Ձեզի պիտի դպչէի արմուկովս, զոր իրաւունք ունիք մերժելու: Ձեզի հետ ձեռք ձեռքի տալով նենգութիւն ըրած պիտի ըլլայի: Ձեր տան մէջ հաւասարապէս պիտի յարգուէին պատկառելի սպիտակ մազեր ու խայտառակուած սպիտակ մազեր. ձեր մտերմական եւ առանձնական ժամերուն մէջ երբ բոլոր սիրտերը պիտի կարծէին ամբողջովին բացուած ըլլալ, երբ չորսերնիս միասին ըլլայինք, այսինքն ձեր մեծ հայրը, դուք երկուքնիդ եւ ես, անծանօթ մը պիտի գտնուէր ձեր մէջը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Պ. Արթենիկ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Պետրոսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Քէօսէեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ՀԱՃԻ ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Չենկիլերցի, 84 տարեկան)

մահը:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ. 29) ժամը 15,30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տ. Արմենուհի Վարսամեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պետրոսեան եւ Քնեազեան ընտանիքները 100 Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Գրիգոր Պօղոսեանի մահուան առթիւ, Տօնէլեան ընտանիքը (Պանեէօ) 50 Ֆր. կը նուիրէ Մոնմորանսիի հանգստեան տան: (Ստանալ «Յառաջ»է):

×

Պ. Էնտերէս Պօյաճեան (Իսի լէ-Մուլինօ) կը նուիրէ 25 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին կահաւորման, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Նշան Յակոբեանի (Վալանս) մահուան առթիւ:

×

Արի Տիկին Սաթենիկ Փափազեան կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր խաչի անտէր հիւանդներու Ֆոնտին, իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան Դ. տարելիցին առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Քահանայական Անդրանիկ պատարագի տեղի ունեցած հացկերոյթին առթիւ եղած նուիրատուութիւններ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ.—

Հ.Մ.Ը.Մ. եւ Արծիւ մարզական խումբ եկեղեցիին 50 Ֆր., Պուլ. Օտտոյի Կ. Խաչ 200, Պ. Սերոբ Քինոսեան 30, Միհրան Դաւիթեան, Հացագործեան, Ղազարոս Կիւլեան, Օր. Աստղիկ Յայապետեան 50ական, Խաչիկ Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Արմաղանեան, Գալուստ Սաղբրեան, Ժաք Պօղոսեան 30ական, Գրմպրեան, այրի Տիկ. Արաքսի Սուքիասեան 50ական, այրի Տիկ. Պալեան, այրի Տիկ. Այվազեան 20ական, Յարութիւն Տէրոյեան 30 Ֆրանք:

(Շար.)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Մ. Պետրոսեան կը նուիրեն 1000 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

5 Յունուար Երկուշաբթի՝ Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկզ. ժամերգութեան ժամը 16,30 պատարագ՝ 17,30:

6 Յունուար Երեքշաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկզբ. ժամերգութեան 8,30, պատարագ 10,30, կարգ ջրօրհնէքի 12:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ

Յունուար 11ին, Աստուածայայտնութիւնը Հայերու մօտ, ժամը 9,30ին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յունուար կէսօրէ ետք ժամը 15ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին՝ Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ.— խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ, հայկական պար, տրամախօսութիւն:

Կաղանդ պապայի կողմէ նուէրներու բաշխում:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաններու շուրջ:

Մուտքը ազատ է

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՒ ԱՌԹԻՒ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն Ներսէս Ծ. Վրդ. Բաղդիկեանի (Պէյրութ):

×

Ինչպէս ամէն տարի, Տիկին Պաղտասարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրը՝ Տիկին Քէշիշեանի (Մոնֆերան):

ՏՕՆԱԾԱՌ

Պօմոնի հայկական դպրոցի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի Յունուար 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին:

Աշակերտներ պիտի երգեն եւ արտասանեն:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ Հայր. Մշակութային Միութեան սարքած ծննդեան աւանդական շքեղ հիւրընկալ տօնածառին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 18 Կիրակի, յետ միջօրէին ժամը 16էն մինչեւ կէս-գիշեր բոլորին ծանօթ Ֆարոյի սրահներուն մէջ, 71 Պուլվառ Շարլ-Լիվոն:

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր մուտքը, անմասն չմնալու համար այս բացառիկ խանդավառ մթնոլորտէն, խնամքով պատրաստուած սեղաններու շուրջ՝ հիւրընկալ տիկիններու անձանձիր աջակցութեամբ, հաճելի օր մը պիտի վայելէք, հաճելի անակնկալներով գեղարուեստական փայլով, մանուկներու զուարթութիւնը ապահովուած, անուանի օրքէսթրով:

Մուտքը ապահովելու համար դիմել ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին՝ 37 պիս, Ռիւ Թիւպանօ, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ԿՈՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմինը՝ երկար տարիներէ ի վեր, հաստատած էր արձակուրդի կայան մը, Ֆեսանվիլիէի մէջ, ուր ամէն տարի, տասնեակներով մանուկներ, կը հանգստանային հայկական զուրգուրոտ եւ ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ:

Այս ձեռնարկը, ալ աւելի ընդարձակելու եւ առաւել նպատակայարմար պայմաններու մէջ դնելու փափաքով, ծովահայեաց նոր շէնք մը գնեցինք, ընդարձակ հողամասով մը միասին, Գալվատօս նահանգի, Սէնթ – Օնօրին – տէ – Բէրթ կոչուած քաղաքին մէջ, շնորհիւ մեր ժողովուրդի առատաձեռնութեան:

Քաջալերուած համաժողովրդական այս համակրալիր եւ բարեացակամ վերաբերմունքէն, անգամ մը եւս կը դիմենք Ֆրանսահայութեան վեհանձնութեան, խնդրելով որ բարեհաճի իր թանկագին աջակցութիւնը ընծայել, կահաւորելու եւ աւարտելու համար անհրաժեշտ շինութիւնները այս նոր կայանին եւ անոր բացումը կատարելու յառաջիկայ Յուլիսին:

Այս առիթով, հաճելի պարտականութիւն մը կը նկատենք հանրութեան տեղեկացնելու թէ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, բարեհաճեցաւ, այս անգամ ալ, կարեւոր գումար մը յատկացընել մեր այս ձեռնարկը գլուխ հանելու համար:

Վստահ ենք թէ, մեր ազնիւ եւ բարի ժողովուրդն ալ իր լայն մասնակցութիւնը պիտի բերէ մեր այս ազգանուէր նպատակին իրականացումին համար:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

Նուէրները ղրկել՝
CROIX ROUGE ARMENIENNE
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
C.C.P. Paris 1717-56

Կամ դրամատան միջոցով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԳԵՂԵՑԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 26ին, վերադարձ Փետրուար 6ին:

395 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 Ֆրանք, մնացեալը Փետրուար 3ին:

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերնեը), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 Ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կարելի է այցելել
Բացէ Կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ զալ տարի Յունուար ամսուան մէջ:

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն Միութեան, որ զան արձանագրուին իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, այսինքն ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենան:

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
LIT. 67-61 — BAB. 70-63
122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)
Métros :
N.-D. des Champs — Vavin

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

Maison ARAX

V. BANDIKIAN & fils

27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը ճիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES **ARAX 2**

24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները.— չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քատայիֆ, գուռաբիա, խորոված եւ ոչ-խորոված պիստակ, նուշ, կաղին, քաքաուէթ, եւայլն, ապուխտի, երշիկի յաւագոյնները, պուլկարական քաշքաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լագերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեառ), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ:

Ամէն ապրանք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ԶՈՅԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

"Disques VOGUE"

Հրապարակ ելաւ

Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ երգապնակը, թիւ 409
Հայ եւ Կովկասեան երաժշտութիւն 30 ս. մ. նուագախումբի մասնակցութեամբ

Նախորդ երգապնակները պատրաստութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Թիւ 20114 Եկմալեան պատարագ
20169 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
20175 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
Զանազան տօներու յատուկ (խմբերգ եւ երգէոն)
199 L'Arménie (երգչախումբ – նուագախումբ)
182 Le Caucase (պարեր)
20157 Reflets d'Arménie
20167 Promenade en Arménie
20172 Soirée Arménienne
20181 Arménie Légendaire
Ազգ. եւ գեղջուկ երաժշտութիւն (նուագախումբի մասնակցութիւն)
20176 Սենֆոնիք գործեր
714 Au fil des songes
Concert Colonneի նուագախումբով

(Գին 30 ֆրանք)

Ստանալու համար դիմել Ա. Պարթեւեանի
14, Rue Petit — Paris — Tél. : 208-99-22
կամ
15, Rue Jean Goujon, Paris
(Գաւառներու համար առաքում contre remboursement)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 105 ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 30 DECEMBRE 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·701 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — N° 11.701

ԲԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՆՉԸ

Աւանդութիւն եւ խորհրդանշական տարեդարձներ՝ մասնաւոր մթնոլորտ կը ստեղծեն առօրեայ մեր կեանքին մէջ:

Յատկապէս համամարդկային բնոյթ ունեցող տօներ, ինչպէս Նոր Տարին եւ Ծնունդը, Աւագ Օրեր եւ Զատիկ, մտքերու եւ հոգիներու շարժ կը ստեղծեն՝ որովհետեւ մարդոց ներքին էութեան մէջ, գրեթէ բնազդաբար, իր մրափէն կամ թմրութենէն կը սթափի Բարին:

Մենք անոնցմէ ենք, որ կը հաւատան թէ մարդիկ ի բնէ ազնիւ են. Աստուծոյ կողմէ «ըստ պատկերի իւրում» կեանքի կոչուած էակներ, որոնք մահկանացու թէեւ՝ աստուածային «շունչ» կը կրեն ու սահմանուած են առնուազն պայքարելու Չարին դէմ. ընկրկելու եւ տկարանալու, սակայն նաեւ անդրադառնալու Չարին եւ ձգտելու Բարիին:

Նո՛յն այս հաւատքով ապրած է Հայը, դարէ դար ու փորձութենէ փորձութիւն:

Ազգովին ենթարկուած է չարին եւ չարիքներու, սակայն տառապանքը ազնուացուցած է զինք աւելի՛:

Անյուսութեան մատնուելու ամէն պատճառ ունենալով հանդերձ՝ չէ դադրած մարդ էակի ազնուացումին հաւատալէ: Ըմբոստացած է յաճախ սիրոյ եւ ներողամտութեան դաւանանքին դէմ. «ոխերիմ» ու «անիրաւ» հռչակուած է զԱստուած՝ մարդկային հիասթափութեան եւ ընդվզումի վայրկեաններու մէջ. փորձած է նոյնիսկ «ակն ընդ ական»ին ծառայել ու մերժել հանդուրժողական ամէն տրամադրութիւն: Սակայն, հոգեկան իր կառոյցը զինք վերստին մղած է դառնալու «բարի կամեցողութեան» եւ անյիշաչարութեան իմացումներուն:

Մեր տկարութիւնն ու զօրութիւնը եղած է, միաժամանակ, կեանքի այս աշխարհահայեացքը:

Այնպէս որ, տօնական օրերու այս մթնոլորտը՝ որով կ՛օրօրուի մարդկութիւնն ամբողջ, մեզի համար «այցելու» կամ պատահական հրապոյր մը չէ, այլ՝ իսկութիւն եւ մշտական պահանջ:

Մեզ կարելի է մեղադրել երազապաշտութեամբ, զգացական խառնուածքով, շեշտուած հոգեպաշտութեամբ եւ դատումի տկարութիւններով: — Անսրբագրելի եղած ենք նոյնիսկ մեր ցնորամբտութեան մէջ...

Պա՛րզ է պատճառը: Այդպէ՛ս խմորուած ենք սերունդէ սերունդ, ու մեր կենցաղը, միջավայրը, կլիման, դաստիարակութիւնը՝ այդպէ՛ս «չինած» են մեզ: Այսօր ալ, տակաւին, հակառակ ժամանակին ու նոր պայմաններուն պատշաճելու մեր ճիգերուն, չենք կրցած թօթափել մեր մանկական միամտութիւնները, բարոյական իմացումները, խախուտ հաւատքները եւ «բարի»ին ակնկալութիւնները...

Նորագոյն սերունդն իսկ, որ կը յաւակնի՛ իբատես եւ գործնապաշտ դարձած ըլլալ ու չխրիլ «հին»երու ցնորանքին մէջ, յաճախ անձնատուր է դիւրաբեկ եւ անհաստատ լաւատեսութիւններու:

Քրիստոնեայ աշխարհի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, Դեկտեմբեր 25ին տօնեց Նազովրեցի վարդապետին ծնունդը:

Աստղին, կոչնակներուն ու երկնային անլսելի ձայներուն սեւեռուն եւ ունկընդիր՝ փայփայեց կրկին Յոյսը բոլոր անհասանելի գեղեցկութիւններուն, — նուիրումի զգացումին, սիրոյ գաղափարին, անանձնական իտէալներու, «խաղաղութեան ու մարդոց մէջ հաճութեան»:

Մարդկայնութեան զարթօնքն է՝ մարդուն մէջ: Առօրեայ հեւքին, ապրուստի վաղքին, ընկերային կեանքէն անբաժան կեղծիքին ու խուլ կամ սուր մրցակցութեանց տակ ճնշուած հոգին՝ թեւթափ կ՛ունենայ. կը խորտակէ զինք լռութեան եւ անգործութեան մատնող արգելքները, ու կը ճառագայթէ: Ամէնէն խաթարուած մարդն իսկ խլրտումով մը կը տագնապի, կարօ՛տը կը զգայ «ուրիշ»ութեան մը, սէ՛ր կը փնտռէ կամ կ՛ուզէ սիրել, բարի աչքեր կ՛որոնէ եւ կը ձգտի ազնուանալ: Շատ բան կաղապարուած է ու սովորամոլութեան վերածուած՝ մեր մէջ ու մեր շուրջ: Պետական, աշխարհիկ ու կրօնական բեմերէ յուզիչ կոչե՛ր կը լսուին յանուն սիրոյ եւ խաղաղութեան: Բարութեան կարգախօսքեր լսելի են ամէն կողմ: Անձէ անձ, տունէ տուն, աշխարհէ աշխարհ կամո՛ւրջ կը նետուի մաղթանքներու եւ շնորհաւորութեանց: Հրաւէրներո՛վ ողողուած են ընտանեկան յարկերը, հանրային հաստատութիւնները, հրապարակներն ու ամանորեան խրախճանքի սրահները՝ որպէսզի ողջունելի Ծննդեան հետ մոռցուի՛ն թշնամանքն ու եսասիրութիւնը եւ ծաղկի՛ն ազնիւ տրամադրութիւններ:

Վաղը կրկին կը տիրէ առօրեան՝ իր դիմակներով, կիրքերով, կեղծիքով եւ շահախնդրական մրցումներով...

Սակայն, ի՛նչ որ ալ ըլլայ կեանքի ընթացիկ յորձանքը, տօնական օրերու յատուկ հոգեկան այս մակընթացութիւնը առնուազն անդրադարձումի առիթ մը կ՛ըլլայ մարդուն համար. օր հաշուեյարդարի եւ յուշքի, օր ինքնախօսակցութեան եւ սրտբաց զրոյցի՝ մեր հոգեկան իսկութեան հետ:

Եւ եթէ տակաւին կորսուած չենք բոլորովին, այս անդրադարձումը կը դաստիարակէ մեզ. կը մղէ մեզ քաջութեամբ դիմաւորելու մեր թիւրն ու թերին եւ փորձը ընելու քայլ մը առաջ երթալու՝ դէպի ինքնասրբագրութիւն:

Ծննդեան խորհուրդին հետ, կը զգանք յեղակարծօրէն՝ թէ Աստուածորդիի մարդեղութեան գաղափարին մէջ մեզ համար յաւերժական դաս մը կայ. թէ կեանքը, զոր կ՛ապրինք, հոգեղէն գոյութեան իմացումով մը չէ որ տրուած է մեզի, այլ մանաւանդ հոգեկան ապրումներու եւ աստուածային ձգտումներու գումարով մը: Եւ եթէ կոչում մը ունի ամէն էակ, ատիկա արժեւորումն է մեզի տրուածին: — Սիրել, ներել: Մեղանչել՝ բայց անդրադառնալ մեր սխալներուն:

Գիտակցիլ մանաւանդ, թէ «ես»ը անցողիկն է ու գնայունը, ու «մենք»ն է միայն անանցն ու մնայունը:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՒԵՐԸ ԻՍՐԱՅԷԼ ԳԱՑԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ ՆԵՂ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Շերպուրկէն անակնկալ եւ գաղտնի մեկնած հինգ ռազմանաւերու առեղծուածը կը շարունակուէր մինչեւ Երկուշաբթի, թէեւ կամաց կամաց հանգոյցները կը քակուէին եւ երեւան կ՛ելլէին կարգ մը իրողութիւններ:

Առաջին առթիւ յայտնի կը դառնար, որ ռազմանաւերը կ՛ուղղուին դէպի Հայֆա, այսինքն՝ իսրայելեան նաւահանգիստ մը: Արդարեւ, նախ լուր կը ստացուէր, թէ փոքրիկ նաւատորմիղը անցած է Ճիպրալթարի նեղուցը, ապա՝ կը գտնուի Սիկիլիոյ բացերը եւ, վերջապէս, Աթէնքէն կը տեղեկացուէր թէ ռազմանաւերը ապահովաբար յունական նաւահանգիստի մը մէջ պարենաւորուին վառելանիւթով: Երկուշաբթի առաւօտ յայտնի կը դառնար, թէ հինգ արավազ նաւերը անհրաժեշտ պարենաւորումը ըստացած են բաց ծովուն մէջ՝ իսրայելեան նաւերու կողմէ: Պարզ էր ուրեմն, որ փոքրիկ նաւատորմիղը, իր կողքին ունենալով այս անգամ իսրայելեան ռազմանաւեր, կը սուրար դէպի Հայֆա:

Եթէ այսքանը յստակ կը դառնար, միւս կողմէ միշտ հարց կը ծագէր, թէ Թել Ավիվ ի՞նչ ձեւով յաջողած է գլուխ հանել « Ճէյմս Պոնտեան » նմանօրինակ գործ մը:

Առաջին առթիւ ըսուած էր, թէ Թել Ավիվ հրաժարած ըլլալով այդ նաւերէն՝ զանոնք ծախած էր նաւաշինարանի ընկերութեան, որ իր կարգին, հինգ ռազմանաւեր ծախած է նորվեկիական ընկերութեան մը: Մաքսատան կարգադրութիւնները, համաձայն պաշտօնատարներու յայտարարութեան, կատարուած էին օրինական ձեւով: Հետեւաբար ոչ մէկ արգելք կար նաւերու մեկնումին՝ Շերպուրկէն: Արդ, քիչ ետք երեւան կ՛ելլէր, որ յիշատակուած անունով նորվեկիական ընկերութիւն չկայ Նորվեկիոյ մէջ: Արդարեւ «Սթարպոթ» ընկերութիւնը փանամական է պարզապէս, որ հասցէ մը ունի միայն Օսլոյի մէջ: Երկրորդ առեղծուածը կը մնայ միշտ այն, որ հինգ նաւերը ի՞նչպէս յաջողեցան մեկնիլ Շերպուրկէն, առանց Ֆրանսական նաւահանգիստի պահակներու դիտութեան: Այս վերջինները տեղեակ չեն եղած ու չեն նշմարած նաւերուն մեկնումը Դեկտեմբեր 25ին:

Այժմ հարց կը ծագի, թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը տեղեակ եղած է ծրագրին, այլ խօսքով՝ տուա՞ծ է իր համաձայնութիւնը, թէ ոչ: Եթէ պատասխանը ժխտական ըլլայ, կը նշանակէ, որ Իսրայելցիք, ի հեճուկս Ֆրանսայի հաստատած անպարկոյին, յաջողած են փախցընել հինգ ռազմանաւեր, որոնք վերջին հաշուով իրենց կը պատկանէին:

Յամենայն դէպս, Ֆրանսական կառավարութիւնը մինչեւ Երկուշաբթի օր ոչ մէկ պաշտօնական ճշդում կատարած էր: Այս մասին ցարդ լուռ կը մնան պաշտօնական շրջանակները:

Մէկ բան յստակ է, Իսրայելցիք յաջողեցան հինգ ռազմանաւեր, որոնք կը նըկատուին աշխարհի լաւագոյններէն, իրենց տեսակին մէջ, առօք փառօք փոխադրել Իսրայէլ:

Ամէն պարագայի մէջ նեղ կացութեան մատնուած է Ֆրանսական կառավարութիւնը: Ճիշդ է որ Յուլիս 10ի մամուլի իր ասուլիսի ընթացքին, նախագահ Փոմփիտու պատասխանելով ամպարկոյի վեվերաբերեալ հարցումի մը, կ՛ակնարկէր « ընտրողական » ամպարկոյի մը կարելիութեան մասին, ինչ որ կարծել կուտայ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը անտեղեակ չէր եղածէն: Կը յիշուի նաեւ, այս անգամ Շերպուրկի երեսփոխան-քաղաքապետին կողմէ որ եթէ վախ կար որ այդ ռազմանաւերը «կծիկը դնեն» հարկ էր զանոնք չթողուլ քաղաքային նաւահանգիստը այլ զինարանը (արսընալ), ուրկէ չէին կրնար տեղ մը երթալ: Քաղաքապետը կ՛ըսէ թէ այս մասին Պաշտպանութեան նախարար՝ Միշէլ Տըպրէի ուշադրութիւնը հրաւիրած է երբ այս վերջինը Շերպուրկ կը գտնուէր սուզանաւին «մկրտութեան» համար, բայց չըսեր թէ ի՞նչ պատասխան տուած է նախարարը: Իսկ Օռնի երեսփոխանը, Լուի Թեռնուար, որ ծանօթ է իր արաբասէր տրամադրութեանց համար, գրաւոր հարցում մը կ՛ընէ նախարարապետին եւ պատասխանատուութեան կը կանչէ կառավարութիւնը եւ կ՛ըսէ թէ աչք գոցել այս խնդրին վրայ պիտի նշանակէր վնասել Ֆրանսայի համբաւին: Ընկերվարական երեսփոխան՝ Փերոնէ կ՛ուզէ որ անմիջապէս նիստ գումարէ Ազգ. Ժողովի արտաքին յանձնախումբը եւ հոն բացատրութիւններ տան Շուման եւ Տըպրէ:

Իսրայէլ իր կողմէ ոչ մէկ բան կ՛ըսէ, մամուլը կը գոհանայ կրկնելով ուրիշներուն ըսածը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻՓՈԼԻԻ «Փոքր վեհաժողով»ը վերջ դտաւ միացեալ զեկոյցով մը: Եգիպտոս, Լիբիա եւ Սուտան որոշած են սերտ գործակցութիւն մը հաստատել իրարու միջեւ: Պարբերական հանդիպումներ տեղի պիտի ունենան չորս ամիսը անգամ մը: Յատուկ յանձնախումբեր գործակցութեան ծրագիր պիտի մշակեն: Զեկոյցը կը ճշդէ, թէ այս գործակցութենէն պիտի օգտուին երեք երկիրներու ժողովուրդները, որոնք հնարաւորութիւն պիտի ունենան յառաջդիմութիւններ արձանագրելու անկախութեան, ընկերվարութեան եւ միութեան ճամբուն վրայ: Ժողովրդական խանդավառ ցոյցերու պատճառով, Նասր հնարաւորութիւն չունեցաւ արտասանելու սպասուած ճառը Պենկազիի մէջ, Կիրակի օր, շատ ուշ մնացած ըլլալով: Կը կարծուէր թէ յաջորդ օրը պիտի խօսէր:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Մոշէ Տայեան սպառնաց Պէյրութի խիստ փոխադարձութիւններ կատարել, եթէ պաղեստինցի արձակազէնները շարունակեն խափանարարական գործողութիւններ կատարել լիբանանեան հողի վրայ հաստատուած իրենց կայաններէն: Տայեան օրինակ բերաւ Յորդանան գետի եւ Սուէզի ջրանցքի եզերքներու արաբական գիւղերն ու քաղաքները, որոնք քանդուած եւ ամայի են ներկայիս: Տայեան ըսել կ՛ուզէ, թէ նոյնը կրնայ պատահիլ Լիբանանի սահմանային գիւղերուն:

ՃԱՓՈՆԻ խորհրդարանական ընտրութիւններուն մէջ, որոնք տեղի ունեցան Կիրակի օր, լայն յաջողութիւն մը արձանագրեց ազատական – դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ կառավարութեան գլուխը կը գտնուի տարիներէ ի վեր: Արդարեւ, այս վերջինները ապահոված են 288 աթոռ (1967ի բաղդատմամբ՝ 11 աւելի): Ընկերվարական կուսակցութիւնը ձախողութիւն արձանագրած է՝ իր նախապէս ունեցած 140 աթոռին դէմ այժմ ապահովելով միայն 90 աթոռ: Համայնավարները որոշ յաջողութիւն արձանագրած են: Նախապէս ունէին հինգ երեսփոխան, ներկայիս՝ կ՛ունենան 14: Ազատական – դեմոկրատներու փայլուն յաղթանակը կը վերագրուի Ճափոնի տնտեսական վերելքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ վարչապետ Սաթոյի ձեռք ձգած յաջողութիւններուն: Ծանօթ է, որ Ուաշինկթըն համաձայնեցաւ 1972ին Ճափոնի վերադարձնել Օքինավա կղզին: Ասիկա կը նկատուի վարչապետին դիւանագիտական կարեւոր յաջողութիւնը:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ մինչեւ տարեգլուխ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

Յունուարի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք թերթիս առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՈՀԱՐ ՄԸ՝ ԿԵՐՏԱՒԱԾ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՅԱՒԵՐԺՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կ'ըսեն թէ Ս. Թադէի զանգակատունը անաւարտ է մնացած կառուցուած օրէն իսկ: Զորս հատարուն մոյթերու վրայ բարձրացած կամարներուն աղեղները, օդին մէջ կը մնան առկախ դարերէ ի վեր. վկայ՝ զանոնք կերտողներու չինարարական բարձր թեքնիքին, կորովի ճարտար բազուկներուն:

Այս մոյթերու ճակատներուն՝ կը ղըտնենք զարճեալ խաչքարեր, որթատունկի ճիւղերով քանդակուած կամարներ, սեռովբէններ եւ անոնց միջեւ զահերու կամ բազկաթոռներու վրայ նստած՝ մարդկային կարճ ու հաստակէկ կերպարանքներ որոնք իրենց թաղադիր խոշորկեկ գլուխներով, առեղծուածային կը թուէին առաջին ակնարկով:

Խաչի վառաբանութեան, մարդկային առեղծագործ եւ պայքարող ուժերու, բուսական եւ կենդանական աշխարհը ներկայացնող պատկերներու համանուաղ մըն է Թադէի վանքին քանդակները որոնք կը յիշեցնեն մեզ ուրիշ հրաշակերտ մը, Աղթամարը, Վանայ լճի ափին:

Վերելք մը վանքին պարիսպներէն դուրս, երթալ տեսնելու համար մօտա-կայ բլուրներու զագաթին քանի մը կիւսակիսուլ մատուռներ: Կը ձդենք վանքը ժամը 4ին եւ կ'ուղղուինք Մակու, կեդրոն երբեմնի Արտազ գաւառին:

Մեր մատենադիրներու տուած տեղեկութիւններէն կարելի է հետեւցնել թէ Շաւարշան կամ Շաւարշական հին գաւառը կառուցուած Շաւարշ Թագաւորին կողմէ իբր ամառանոց եւ զօրակայան, Արտազ կոչուած է յետոյ առաջին գաւրուն Արտաշէս Բ.ի կողմէ եւ ուելի ուշ նոյնացած է Մակուի չրջանին:

Արտազ գաւառի անունը սերտօրէն կապուած է քրիստոնէութեան առաջին դարերուն հոն տեղի ունեցած հրաշապատում, առասպելախառն պատմութիւններուն, հոն նահատակուած սուրբերու անուններուն եւ ուելի ուշ, Սասանեան Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ տեղի ունեցած, հայ ժողովուրդին ազգ-ազդրական չարժումներուն հետ: Արտազ գաւառին մէջ է որ նահատակուած են Ս. Թադէոս առաքեալը, Ս. Սանդուխտ կոյսը եւ բազմաթիւ հաւատացեալներ: Առաքեալին նահատակուած վայրին վրայ է որ բարձրացած է Ս. Թադէի վանքը, որուն հիմնարկութեան թուականը ցայսօր մութ կը մնայ: Եկեղեցիին ներսի եւ դուրսի պատերուն վրայի բազմաթիւ արձանագրութիւններէն ամենահինը 14րդ դարէն է եւ նորագոյն վերակառուցում-ները կ'երկարին 19րդի սկիզբները:

Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի սահմանակից երբեմնի հայկական քաղաք Մակուն՝ զեղատեսիլ է իր բնութեանը յատկանչական դիրքովը: Սեղմուած նեղ եւ երկար ձորի մը մէջ, ուրկէ կը հոսի Մակու Ջայը կամ Ազ Ջայը, որուն օժանդակ վտակներէն մէկն է Տղմուտ գետը, չորս-չապատած է ան գետին երկու եղերքնե-րէն բարձրացող կարմրորակ սեպաձեւ ապառաժուտ լեռներով որոնց լանջերուն՝ կառուցուած են հողաչէն կամ քարաչէն քառանկիւն տուները աստիճաններու նմանութեամբ, մէկուն տանիքը միւսին դրանը սեմին:

Մութը չկոխած կ'աճապարենք հասնիլ Բազարգան, պարսկական վերջին գիւղը Թրքական սահմանագլխին. հասնիլ չո'ւտ եւ տեսնել փոքր Մասիսը: Տեսանք Թուրք սահմանապահ դիւնուորը հրացանը ուսին, տեսանք ցուցատախտակը ուր գրուած էր՝ Էրզրում 300 քիլմ. բայց չկրցանք տես-նել Մասիսի գագաթը: Անտեսանելի էր ան եւ անյայտ:

Վերադառնալով Մակու կը փնտռենք պատմական անառիկ բերդը որ մոնղոլական եւ թաթարական արշաւանքներու ժամանակ յաճախ յիշուած է պատմութեան, ձեռագիրներու յիշատակարաններուն, ինչպէս նաեւ Կլավիխոյի ուղեգրութիւններուն մէջ (1403–1406): Մեզի ցոյց տուին ժայռի մը լանջին անոր աղիւսաչէն պարիսպներուն մնացորդները. հայկական եկեղեցիներու հետքեր չկրցանք գտնել. գտանք Քիւմպէզ Թափէի երբեմնի հայկական գիւղը, կարծես փոսի մը մէջ խեղդուած ըլլար: Աղքատիկ տուներ եւ դիւղացիներ: Բարեբախտաբար Հայեր չեն մնացեր հոն, բայց մնացած էր քանդուած եկեղեցիէն հայկական արձանագրութիւն կրող քարի կտոր մը, որ անգամանալի եղաւ, մութը բոլորովին կոխած ըլլալուն:

Տղմուտի վրայ Պէշ Կէօլ կոչուած կամուրջը հինգ կամարներով միացած՝ կը կրէ հայերէն լեզուով արձանագրութիւն մը, ուր կ'ըսուի թէ Հայոց 967–978 թուականներուն կառուցուած է ան հայ եկեղեցականներու կողմէ:

Այսօր երբ հազարաւոր քիլոմեթրեր հեռու կը գտնուինք, չատ կը ցաւինք որ չկրցանք յաջորդ օրը կրկին այցելել վանքը ինչպէս որ ծրագրած էինք: Պատմական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար անհրաժեշտ է ունենալ տրամադրելի լայն ժամանակ. մեր օդանաւը կէսօրին կը մեկնէր Թեհրան եւ մենք անպայման կ'ուզէինք տեսնել նաեւ Ծոյի Ս. Սարգիս «Աւրպատականի ամենամեծ եւ դեղեցիկ եկեղեցի»ն, ներսը «Հոյակապ» զարդարուած որմնանկարներով որոնք չատ կը հետաքրքրէին մեզ:

Ուրմիոյ լճին հարաւ-արեւմտեան կողմը, հնադարեան Պարսկահայք նահանգի գաւառներէն մէկն էր Հէր գաւառը, այժեան Ծոյը եւ իր չրջանը, ուր Թաւերբեմը եղած էր չատ յաճախ Պարսկաստանէն Հայաստան արչաւող բարբարոս ժողովուրդներու ոտնձգութիւններուն: Այժմ Հայեր չկան հոն: 1828ի ռուս-պարսկական պատերազմներուն, չատերը զաղթած են եւ մնացածներն ալ համաչխարհային պատերազմին, Աւրպատական ներխուժող Թուրքերու կողմէ ջարդուած:

Առաւօտուն չատ կանուխ կը հասնինք Ծոյ: Երկար հարցուփորձերէ ետք, քաղաքէն դուրս, լքուած դաշտերու մէջ ուր տեղ տեղ բարիներ կը բարձրանան, կը նշմարենք քառանկիւն գանգուածը Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ իր կիսաղունդ գմբեթով: Պատերը կառուցուած են մասամբ սրբատաչ քարերով եւ թրծուած աղիւսներով ուր կ'երեւին փոքր պատուհաններ: Արեւելքէն եւ հարաւէն երկու դուռներ խրած են հողին մէջ եւ կղպուած... Ցաւսաթաթ ենք:

Դժուար եղաւ գտնել մօտակայ արտին աշխատաւորը, որ ըսաւ թէ բանալին նահանգապետին քովը կը մնայ: Բայց ան բացակայ էր Ծոյէն, Շահնշահին ծնունդեան տօնը ըլլալուն:

Ըստ Մանուէլ Ծ. վարդապետ Բօլատեանի, որուն չահեկան յօդուածը երեւցաւ «Ալիք»ի 19 Հոկտ. թիւին մէջ, եկեղեցին մէջ կան բազմաթիւ արձանագրութիւններ որոնք թէեւ դժուար ընթեռնելի, 16րդ եւ 17րդ դարերէն են: «Արեւմտեան դրան դուրսի ձախ կողմի քարին վրայ դժուարութեամբ կարդացինք ձիա=672 քրիստոնէական թուականը», կ'ըսէ յարգելի վարդապետը: Եթէ ժամանակին քանդիչ աչխատանքը այդ արձանագրութեան առաջին դիրը (Ռ) չէ անհետացած, այդ թուականը անսպասելի, թանկագին դանձ մը կը մնայ եկեղեցին հնութիւնը հաստատող:

Մասիսի ստորոտներէն մինչեւ Ուրմիոյ լճին հիւսիսային չրջանները, Հայաստանի ծայրագաւառը եղող Պարսկահայքը եւ սահմանակից Աւրպատականը հայաբնակ եղած են հին դարերէ ի վեր: Այդ վայրերուն մէջ ապրող հայ հասնքներուն անցեալի պատմութեան, հոգեկան, նիւթական, քաղաքական մչակութային կեանքին վկաներն են կանդուն, կիսաքանդ կամ հողին մէջ պահուած հնութիւնները, որոնք մինչեւ հիմա պէտք եղածին պէս չեն ուսումնասիրուած:

Մեր երկու օրուան համբորդութիւնը դէպի Թադէի վանքը կը վերջանայ Թաւրիզի մէջ:

Լաւագոյն տպաւորութիւններով կը բաժնուինք Իրանահայերէն, որոնք հարենասիրական եւ ազգասիրական ջերմ զգացումներով համակուած՝ տէր են կանգնած իրենց հայրենի ժառանգութիւններուն, զիտակից հպարտութեամբ եւ հիացումով:

Մեծ նախանձախնդրութեամբ եւ եռանդով, անոնք ձեռնարկած են Թադէի վանքին վերանորոգման աչխատանքներուն. Ջանք չեն խնայեր նպաստաւոր պայմաններ ստեղծելու անոր լաւագոյն պահպանմանը համար, նաեւ միջոցներ՝ զիւրացնելու համար երթեւեկի դժուարութիւնները:

×

Մեր Թաւրիզ հասած օրը, Առաջնորդարանին մէջ ծանօթացայ դպղատիպ Էմիլ Յակոբեանին, որ սիրալիրօրէն ընդունեցաւ մեզ, տուաւ օգտակար ծանօթութիւններ Աւրպատականի երբեմնի հայաբնակ քաղաքներու եւ եկեղեցիներու մասին եւ Ջանաց զիւրացնել մեր ճամբորդութիւնը: Մեր սրտագին չնորհակալութիւնները կը յայտնենք իրեն:

Նաեւ Ջերմագին չնորհակալութիւններ՝ Թեհրանաբնակ լուսանկարիչ Պ. Թօրոս Ոսկանեանի, իր այնքան սրտաբուխօրէն մեզ նուիրած լուսանկարներուն համար: Հմուտ մասնագէտի եւ նրբաճաշակ արուեստագէտի դրոչմը կրող այս պայծառ եւ լուսաւոր լուսանկարները կը վերակենդանացնեն Ս. Թադէի վանքին քանդակներու զեղեցկութիւնները իրենց ամենափոքր մանրամասնութիւններով:

Շատ սիրալիր ընդունեցաւ մեզ Թեհրանի զերման հնադիտական կամասի փոխ-տնօրէն Փրոֆ. Քլայս եւ նուիրեց իր մէկ զերմաներէն լեզուով աչխատանքը վանքի մասին: Վերջերս Ուրմիոյ լճին չուրջ, պեղումներէ յայտնաբերուած ուրարտական ամրոցի մը յատակագիծը՝ վերակազմուած իր կողմէ, փոխուած էր իր աչխատանքի սեղանին վրայ: Փրոֆեսէօրը ըսաւ թէ Աւրպատականի մէջ, իր բազմաթիւ ուղեւորութիւններու ընթացքին նոթագրած էր կարեւոր թիւով հայկական եկեղեցիներ որոնց մասին իր մէկ ուսումնասիրութիւնը չուտով լոյս պիտի տեսնէր:

Շուրջ 70 դարերու փայլուն քաղաքակրթութեամբ եւ սքանչելի հնութիւններով հարուստ Իրանը, դիտէ դնահատել եւ հովանաւորել, իր հողերուն վրայ ապրող փոքր ժողովուրդներու մեծարժէք դործերը:

Հայութիւնը երախտապարտ է որ Իրանի կառավարութիւնը, յատկապէս քաղաքակրթութեանց, լայնախոհօրէն պաշտպան կանգնած է քրիստոնէական յուչարձաններուն եւ կ'օժանդակէ ամէն կերպով անոնց անեղծ պահպանմանը:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Դուն ո՞ւր, այապէս, հարցուց Բարսեղ էֆէնտի իր բարեկամին մօտենալով:

— Զեղի պէս ես ալ Մարիկեանենց աչքի լոյսի կ'երթամ:

Բարսեղ էֆէնտիի դալովը վերջ դաւ Սուրբիկ հանըմի եւ Մարտիկ էֆէնտիի միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը եւ երկու մարդիկը սկսան առեւտրական կայուն վիճակին վրայ դանդատիլ:

Բայց իրենց դանդատները երկար չտեւեցին, որովհետեւ չոգենաւը հասած էր Մեծ կղզիի նաւամատոյցը:

Բազմութիւնը ճեղքել, սանդուխէն վար իջնել, չոգենաւէն դուրս ելլել դործուղութիւն մըն էր, որ սարսափով կը համակէր Սուրբիկ հանըմը:

— Ինտո՞ր պիտի ընենք, կը մրմռար քթին տակէն, մէյ մը սրկէ ինքզինքիս դուրս նետէինք... աղջիկս, մի հեռանար, իրար չկորսնցնենք...

Ուղեւորները իրար հրմշտկելով կը փութային չոգենաւէն ելլել:

— Սպասենք թող ամէնքը երթան՝ մենք ետքը ելլենք, վճռեց Սուրբիկ հանըմ:

Տիպուեցան համակերպիլ իր կամքին:

Սակայն արդէն բազմութիւնը պարապուած էր եւ հիմա բեռնակիրներուն եկած էր կարգը դուրս ելլելու:

— Դեռ այապէս նստինք նէ՝ վախնամ չոգենաւը ճամբայ պիտի ելլէ եւ մինչեւ Դարդալ պիտի երթանք, դիտել տուաւ Մարտիկ էֆէնտի:

Այս անախորժ հաւանականութիւնը վերջապէս ցնցեց Սուրբիկ հանըմը, որ ճիչ մը ընելով ոտքի ելաւ եւ պահ մը վերի՞ սանդուխէն թէ վարի սանդուխէն դուրս ելլելու որոշումին մասին տատանելէ ետքը, վճռաբար բաւ.

— Ես վար կ'իջնեմ, հոնկէ դուրս կ'ելլեմ, վերէն իջնելը իմ գործս չէ...

— Մենք Մարտիկ էֆէնտիին հետ հոսկէ կ'իջնենք, դոչեց Զարուհի, որուն համբերութիւնը կը սկսէր սպառիլ:

Վերջապէս Սուրբիկ հանըմ ինքզինք դաւ նաւամատոյցին վրայ, ուր կրկին պոհունական «փառք քեզ Աստուած» մը արձակեց ի խորոց սրտի:

Նաւամատոյցը եւ ծովեզերեայ սրճարանները անհամար բազմութեամբ մը լեցուած էին: Մեծ քաղինոյէն եւրոպացիներ, իրար անցած կ'երթային, ետեւէն՝ տեղացիներ, ամէնքն ալ ուղեւորներ կը սպասէին նաւուն մը կը լսուէր, դիմացի կողմը յոյն խումբ մը կ'երգէր, աւելի հեռուէն կուզար ինճէ սազի ձայնը եւ այս բոլոր երաժշտութիւնները իրարու խառնուելով, եղբայրակցելով անհերքելի համերաշխութիւն մը կը կազմէին:

— Բարի եկաք, դոչեց դուռերէ ձայն մը դէպի մեր ուղեւորները վազելով:

Զապէլն էր որ իրենց հիւրերը դիմաւորելու եկած էր: Մանկտի աղջիկները համբուրուեցան, յետոյ Զապէլը համբուրեց նաեւ Սուրբիկ հանըմը:

— Ա՛ս որչա՞փ ուշ ելաք չոգենաւէն, դոչեց աղջիկը, չիտակը յուսահատեցայ, կարծեցի որ չէիք եկած...

— Մինչեւ չոգենաւէն ելլանք նէ՝ հոդինիս ալ մէկտեղ ելաւ, հառաչեց Սուրբիկ հանըմ, իՀնչ բազմութիւն, աս ինչ բազմութիւն:

— Ամէն Կիրակի այապէս է...

— Մայրիկդ, հայրիկդ ո՞ւր են:

— Ամէնքն ալ հոս են, քաղինոն ձեղի կը սպասեն:

Վայրկեան մը ետքը քաղինոյին մէջ տեղաւորուած էին ամէնքն ալ, էրիկ-մարդիկ եւ աղջիկներ դատ դատ խումբեր կազմած, իսկ Սուրբիկ հանըմ եւ Մարիկեան Թադուհի հանըմ դլուխ դլխի առնած:

Սովորական բարեւաւքներէ, իրարու որպիսութեան մասին պայմանադրական հարցումներէ եւ նշանաւոր բարեմաղթութիւններէ ետք, Սուրբիկ հանըմ ըսաւ.

— Հոս նստելնուս՝ չիտակ տուներնիդ երթանք նէ՝ աւելի աղէկ չէ:

— Փեսացուներս կը սպասենք...

— Ի՞նտոր, կը սիրե՞ս դինքը:

— Շիտակը առաջին տեսնելուս տանկ քիչ մը պաղ երեւցաւ ամա, ետքը կամաց կամաց դիտես քի տաքցաւ... մեր այս-տեղի թեթեւ երիտասարդներուն պէս չէ, չատ ծանրադլուխ է... ինկլիզ կը նմանի... երեսն ալ նայիս նէ՝ հիչ Հայ չես ըսեր:

— Աղէկութիւն մըն ալ կայ նէ՝ Զապէլը կեսուր պարոնտատ պիտի չունենայ, չարունակեց Սուրբիկ հանըմ:

— Այնպէս է, մարդ-մարդասանք չունի... մինակ իրմէ մեծ կարգուած քոյր մը ունի եղեր...

— Ես ալ անանկ լսեցի, հաստատեց Սուրբիկ հանըմ, քոյրը տեսաք հարկաւ...

— Շիտակը չէ, տակաւին չտեսանք... Օր մը պիտի բերեն:

— Աղջիկտեսին, նշանաւքին չեկա՞ւ:

— Չէ, հիւանդ է եղեր, չկրցաւ դալ, պատասխանեց Թադուհի հանըմ սրտնեղած չեչտով մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(4 – Շար.)

ՀՅԱԳԱՍՈՎ ՍՅԶԻ

Ս.

—o—

ՀՈՒՅՍԻՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ես ատաման, օրերով, ամիսներով, տարիներով հեռու եմ եղել ինձ ծնած հայրենի երկրից, ինձ մեծացրած ու կրթած ժողովրդից, ինձ ճանաչող ու սիրող մարդկանցից, ինձ ծանոթ ու հարազատ բնությունից, ինձ ծանոթ ու հարազատ կենցաղից, ինձ ծանոթ ու հարազատ լեզվից, ինձ ծանոթ ու հարազատ ամեն ինչից, որ կապված է իմ հայրենի երկրի հետ, իմ ժողովրդի հետ, իմ ծննդավայրի հետ, իմ ծնողների հետ, իմ ազգականների հետ, իմ ընկերների հետ, իմ ծանոթների հետ, իմ հարազատների հետ, իմ ամեն ինչի հետ, որ ինձ ծանոթ ու հարազատ է։ Ես ատաման, ամեն անգամ, երբ հիշում եմ իմ հեռու հայրենիքը, ինձ ծնած ու մեծացրած հայրենի երկիրը, ինձ ծանոթ ու հարազատ ամեն ինչ, որ կապված է իմ հայրենի երկրի հետ, իմ ժողովրդի հետ, իմ ծննդավայրի հետ, իմ ծնողների հետ, իմ ազգականների հետ, իմ ընկերների հետ, իմ ծանոթների հետ, իմ հարազատների հետ, իմ ամեն ինչի հետ, որ ինձ ծանոթ ու հարազատ է, ինձ ամեն անգամ ինձ մոտ է զգում իմ հայրենի երկրի, իմ ժողովրդի, իմ ծննդավայրի, իմ ծնողների, իմ ազգականների, իմ ընկերների, իմ ծանոթների, իմ հարազատների

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հայկուհի Օրմանճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Յունուար 4) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր եղբօր՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՕՐՄԱՆՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Վարուժան Պայրամեան կը խնդրէ բոլոր անոնցմէ որ ճանչցած ու սիրած են իր մեծ հայրիկը՝ Գրիգոր Դաւիթեան, որ աղօթակից ըլլան, անոր մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ս. Մելքոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ. Զաւէն Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Մելքոնեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան համայն պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, մամուլով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Քահանայական Անդրանիկ պատարագի տեղի ունեցած հացկերոյթին առթիւ եղած նուիրատուութիւններ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ.—

Մկրտիչ Սուքիասեան 30, Պօղոս Բարունակեան, Տէր եւ Տիկին Տուրումեան 50ական, Վահան Յակոբեան 30, Սարգիս Խոզիկեան 20, Արմենակ Մուրատեան 50, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւն եւ Մկրտիչ Ծարուկեան 100ական, Արմենակ Մուրատեան Պուլ. Օտտոյի Կ. Խաչին 20, Ղազարոս Կիւլեան, Ժաք Պօղոսեան, Վահան Յակոբեան Կ. Խաչին 20ական, Գալուստ Սաղրեան 10: Արմենակ Մուրատեան, Ղազարոս Կիւլեան Առաջնորդարանին 30ական, Գալուստ Սաղրեան 10, Գրմպրեան 50, Տէրոյեան, Մերկէր Սուքիասեան, Սարգիս Խոզիկեան 20ական, Տիկ. Մուրատեան 10 Ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Արշալոյս Պալեանէն եւ զաւակներէն, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պալեանէն 50 Ֆրանք, փոխան հոգեհանգիստի, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Ստեփան Պալեանի մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՒ ԱՌԹԻՒ

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Անդրանիկ Տէփոյեան Ամանորի առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Կարապետ Տէփոյեանի (Միրիպէլ):

ԿՈՉ

Ասկէ առաջ պարզեր էինք Հ. Յ. Դ. Տէսինի Տան վիճակը: Տունը կը կարօտի հիմնական նորոգութեան: Շնորհիւ Տէսինի մէջ ձեռնարկուած նուիրահաւաքութեան եւ ստացուած այլ դրամական նուէրներու կարելի եղաւ նորոգել տանիքը: Սակայն, բացի ներքնայարկի փոքր սրահէն, տունը դարձեալ անգործածելի է եւ ազգային բոլոր ձեռնարկները կը կատարուին տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը, ինչ որ անբնական է:

Տունը, առանց սեփականութեան հարցի, ազգային հաստատութիւն մը պէտք է նկատել: Նաեւ մշակութային կեդրոն մը: Հաւաքավայր մը՝ ուր կը դաստիարակուին ու ազգային ոգիով կը թրծուին մեր երախաները, պատանիներն ու երիտասարդները, ինչ որ պատուար մը կը հանդիսանայ ուծացման վտանգին դէմ:

Սրահին ու շէնքին այլ մասերուն նորոգութեանց համար տակաւին կարիքը ունինք կարեւոր գումարի մը: Այս նկատումներով, Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, մասամբ թեթեւցընելու համար մեր բեռը, հրապարակ հանած է վիճակահանութեան տոմսեր, հատը 10 Ֆրանքի արժողութեամբ: Ֆրանսայի կուսակցական բոլոր մարմիններուն ղրկուած են այդ տոմսերէն: Ջնջին գումար մըն է 10 Ֆրանքը: Սակայն հատ մը գնելով հնարաւորութիւն պիտի տաք ձեռնարկելու գէթ սրահին նորոգութեան ու բարեզարդութեան:

Վստահ ենք մեր ընկերներուն, համակիրներուն ու գիտակից ազգայիններու նիւթական զոհաբերութեան վրայ եւ այդ հաւատքով կը սպասենք տոմսերու շուտափոյթ սպառման: Շնորհակալութիւններ բոլորին:

Վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի 1970ի Մարտ ամսուն Լիոնի մէջ տեղի ունենալիք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսի ընթացքին: Շահող թիւը պիտի ստանայ երկու շէնով պատկերասփիւռ կազմած մը (թէլէվիզէօր):

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Պօմոնի հայկական դպրոցի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի Յունուար 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին:

Աշակերտներ պիտի երգեն եւ արտասանեն:

ԳԵՂԵՑԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ZELL AM SEE

Յունուարին: Մեկնում Յունուար 26ին, վերադարձ Փետրուար 6ին:

445 ՖՐԱԷՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամուած ճաշեր: Դահուկ եւ զանազան ժամանցներ:

Կանխավճար 50 Ֆրանք, մնացեալը Փետրուար 3ին:

Արձանագրութիւնները՝ Յունուար 5ին

Այս պտոյտները առեւտրական ձեռնարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւագոյն պայմանները ամէնէն ցած գիներով:

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերներ), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 Ֆրանքի:

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Garage BEDOT
BARONIAN
REPARATIONS - MISE AU POINT
ELECTRICITE - CARROSSERIE
TOUTES MARQUES
DEPANNAGE RAPIDE
ACHAT — VENTE — REPRISE
6, IMPASSE DES PRÊTRES, PARIS (16e)
(37, Avenue d'Eylau)
Tél. PASsy 95-16 et PASsy 08-59

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Յունուար 11ին, Աստուածայայտնութիւնը Հայերու մօտ, ժամը 9,30ին:

AU MONT ARARAT
BAR - RESTAURANT
ARMÉNIENNES ET FRANÇAISES
Tél. 551.59-95
38, Av. Bosquet, PARIS-7e

RÉVEILLON - ՅԱՅԳՕՆՔ

JOUR DE L'AN ԱՄԱՆՈՐ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31
Զուարթ ու հանելի մթնոլորտ
ՃԱՇԸ՝
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ՝ 80 ՖՐԱՆՔ
(Գինիով միասին)
Կէս դիշերին հաճելի անակնկալ մը
Հայաստանէն գունաւոր ֆիլմ մը
ձեզ կը ներկայացնէ
Հայրենիքի տեսարժան վայրերը
վերապահեցէք ձեր սեղանը
հեռաձայնելով 551-59-95
Եւ ամէն օր՝
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐ
Հայկական թէ Ֆրանսական
RESTAURANT AU MONT ARARAT
38, Ave. Bosquet, Paris (7e)
Փակ է Երկուշաբթի

Réouverture de l'Epicerie Orientale
chez les Frères Haïrabedian
7, RUE DE TRACY, PARIS (2e)
(Métro : Strasbourg Saint-Denis et Réaumur - Sebastopol)
Հոն կը գտնէք արեւելեան լաւագոյն ապրանքները, ամէնէն յարմար գիներով:
ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ՝
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ
Բաց է ամէն օր բացի Կիրակիէ

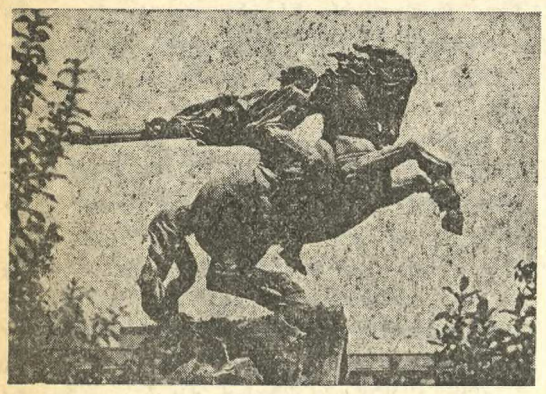

Երեւան, Սասունցի Դաւիթի արձանը

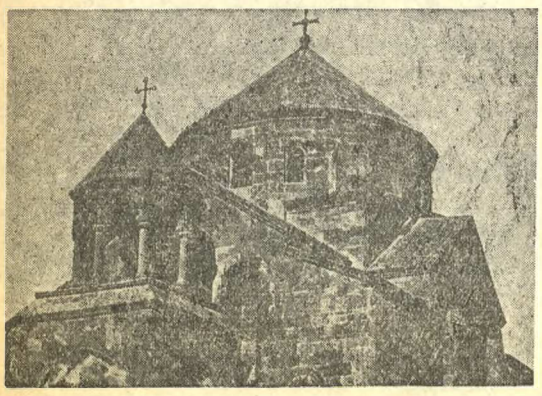

Էջմիածին, Հռիփսիմէի տաճարը, 608 թ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑԷՔ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ հրապարակ հանած գունաւոր քարթերով:

Հայերէն վերտառութեամբ և Հայրենիքի տեսարժան վայրերը ներկայացնող 12 քարթերու շարքը, որ կ'արժէ 15 ֆրանք:

Հոս երեւցող չորս քարթերէն զատ կան նաեւ.—

ՀԱՌԻՃԻ ՎԱՆՔԸ (7րդ դար) — ՀԱՂԱՐԾԻՆ (11րդ դար) — ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ (7րդ դար) — Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ (Երեւան) — ԱՅՐԻ ՎԱՆՔ կամ ԳԵՂԱՐԴ (12րդ դար) ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ (Երեւան) — ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ (Երևան) — ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՕՓԵՐԱ (Երևան)

Présentez vos vœux de Fin d'Année

d'une manière originale !

Le CLUB DES JEUNES de l'U.G.A.B. annonce une série de cartes en couleurs représentant des vues d'Arménie ; ces cartes de vœux, en arménien ou en français peuvent vous être adressées franco de port au prix de 15 Frs. le jeu de 12.

Règlement établi au nom de Mlle KURKDJIAN, CLUB DES JEUNES DE l'U.G.A.B., 11, Square Alboni — PARIS 16e)

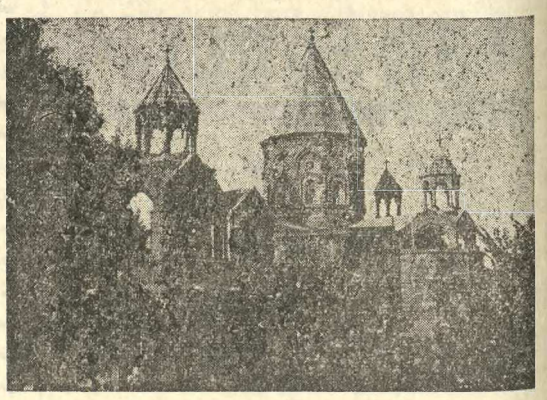

Էջմիածնի Մայր Տաճարը, 301 – 303 թ.

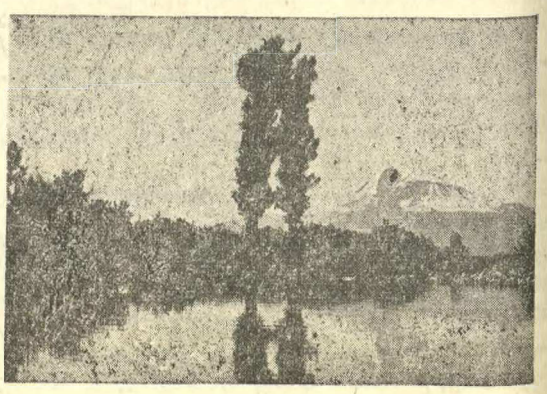

Զոյգ Մասիսները Արարատեան դաշտավայրէն դիտուած

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ	50 ֆ.
Արտասահման	Տար. 105 ֆ.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
31
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
31 DECEMBRE
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.702 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — N° 11.702

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԱՅՈՂ ՏԱՐԻՆ

—o—

Տարի մը եւս բոլորեց մարդկութիւնը: Տարի մը, որ յաւէտ յիշատակելի պիտի մնայ աշխարհի պատմութեան մէջ իբրեւ լուսինը նուաճելու տարի:

Մարդկային միտքը որոնումներու մէջ է դարերէ ի վեր՝ թափանցելու համար տիեզերքի գաղտնիքներուն: Լուծելու համար անթափանցելի խորհուրդները ստեղծագործութեան:

Քառորդ դարէ ի վեր գիտութեան անհնարինթաց ու հակայաքայլ յառաջդիմութիւնը, էլեկտրական ուժի առաւելագոյն օգտագործումը, մանաւանդ հիւլէական ուժի գիւտը նոր ուղիներ բացած են մարդկութեան առջեւ:

Երկրագունտէն անդին անհուն հեռաւորութեանց վրայ թաւալող մոլորակներն ու անհամար աստղերն ու համակեցութիւնները, արեւն ու լուսինը դադրած են այլեւս միայն բանաստեղծներուն համար ներշնչումի աղբիւր ըլլալէ:

Գիտնականներ հակած են այժմ անոնց վրայ: Կը քննեն ու կ'ուսումնասիրեն զանոնք ամենաւերջին գիւտերու լոյսին տակ: Ամէն օր նոր նուաճումներ կ'արձանագրեն: Կը ջանան, կը փորձեն պարզել անջրպետին մէջ մեզ չրջապատող երկնային մարմիններու գաղտնիքները:

Բարեբախտութիւն է, որ աշխարհի ճակատագիրը վարող հակամարտ երկու հսկաները զինաբաշխին զուգահեռ լծուած են խաղաղ աշխատանքի՝ այս անցաւոր աշխարհէն եւս երկնքի վրայ եւս տարածելու համար իրենց տիրապետութիւնը:

Մեծ թիւով արուեստական մոլորակներ կը թաւալին երկրի չուրջ եւ կ'օգտագործուին:

Լուսինը նուաճելու ձեռնարկները յաջողութեամբ պսակուեցան վերջացող տարուան ընթացքին: Տարի մը առաջ, 1968 Դեկտ. 24ին 23 լուսնալիք գիշերը՝ ամերիկացի Պորման եւ ընկերները հասած էին արդէն մինչեւ լուսին եւ անկէ Ծննդեան պատգամ ուղղած մարդկութեան:

1969ին է, որ Ափոլլօ 11ի եւ 12ի աստղանաւորդները յաջողեցան վայրէջք կատարել մեր արբանեակին վրայ: Վիպասաններու երեւակայած երազը իրակա-նութեան վերածեցին:

Իրենց բերած քարերը կը հաստատեն թէ երեքուկէս միլիառ տարուան հնութիւն ունի լուսինը: Նոյնքան հին պէտք է ըլլայ նաեւ աշխարհի պատմութիւնը:

Այնախընթաց յեղաշրջում «հին ազգաց պատմութեան» մէջ:

Լուսնի նուաճումը մոռցնել չտուաւ սակայն աշխարհի առօրեայ հոգերը:

Վերջացող տարուան ընթացքին մարդիկ չարունակեցին իրար սպանել Վիէթնամի, Պիաֆրայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Ի դերեւ ելան խաղաղութեան բոլոր ձեռնարկները: Տարին կը փակուի անատգութեան մէջ: Ո՛չ մէկ յոյսի նշոյլ քաղաքական հորիզոնին վրայ:

Միացեալ Նահանգներն ու Խորհ. Միութիւնը Հէլսինքիի մէջ փորձեցին սահմանափակել զինաբաշխը: Նախագահ Նիքսըն որոշեց աստիճանաբար պարպել Վիէթնամը: Ցարդ 115·000 զինուորներ վերադարձած են Ամերիկա: Վիէթնամցիները իրենք պիտի վճռեն իրենց ճակատագիրը:

Բազաթի վհատոդովը փոխանակ լուծելու աւելի կնճռոտեց արաբեւիսրայէլեան վէճը: Կռիւները Սուէզի եւ Յորդանանի ափերուն վրայ աւելի սաստկացան վերջին օրերը:

Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ խաղաղ համակեցութեան ձգտումները աւելի չեչտուեցան, որոշ աստիճան հեռացնելով նոր աշխարհամարտի մը վտանգը:

Մաղթե՛նք որ 1970ը բախտաւոր տարի մը ըլլայ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԵՐՊՈՒՐԿԻ ՆԱԻԵՐԸ

—o—

Շերպուրկի հինգ նաւերու խնդիրը կը չարունակէ օրուան գլխաւոր հարցը մը – նալ: Տեղական մամուլն ու ձայն-պատկերասփիւռը լայն դիծերով եւ մանրամասնութիւններով կ'անդրադառնան հարցին: Նոյնը կ'ընեն խորհրդարան, արարական եւ այլ երկիրներու տեղեկատուութեան չրջանակները:

Հայֆայի բնակիչները ակնդէտ կը սպասեն նաւերու ժամանումին: Մինչեւ երեքչաբթի առաւօտ, փոքրիկ նաւատորմիղը, ինչպէս այժմ սովորութիւն դարձած է ըսել, խարիսխ չէր նետած իսրայէլեան նաւահանգիստին մէջ: Վերջին տեղեկութիւնները նաւերու դտնուած իրենք վայր ցոյց կուտային կրետէի բացերը:

Մինչ նաւերը կը չարունակեն սուրալ դէպի իրենց նոր եւ վերջնական կայանը, անդին կը խօսուի դիւանագիտական հեռաձայնքներու մասին:

Ֆրանսական կառավարութիւնը, ապահովաբար, Յորեքչաբթի օրուան իր նիստին քննութեան առնէ հարցը: Մինչ այդ, ըստ լաւատեղեակ չրջանակներու, քննութիւն կը կատարուի ուր որ անկ է՝ ճշդելու համար պարագաններն ու պատասխանատուները:

Այժմ յայտնի կը դառնայ, որ փանամական ընկերութիւնը, որ դնած էր հինգ նաւերը, կազմուած է Նոյեմբեր 5ին, հրէական դրամագլուխով (10·000 տոլար): Տնօրէն նշանակուած է Նորվեկիացի մը՝ Օլէ Սիէմ: Պարզ է, որ յիշեալ ընկերութիւնը հիմնուած էր պարզապէս նաւերու դնումը եւ անոնց Իսրայէլ փոխադրութիւնը կարելի դարձնելու համար: Ընկերութեան դրամագլուխը հայթայթած է Պրէնները անուն Հրեայ մը, որ Իսրայէլ կը բնակի եւ յայտարարած է թէ այդ նաւերը պատերազմական նպատակներու պիտի չօգտագործուին այլ քարիւղի հետազօտութեանց...

Կարգ մը չրջանակներու կարծիքով, Ֆրանսական կառավարութիւնը համաձայն դտնուած է գործողութեան, որ մեծ աղմուկ հանեց, երբ մամուլ ու ձայնասփիւռ արձագանգ հանդիսացան՝ երեւան հանելով «գաղտնիքը»: Այս տեսակէտը կը պաշտպանեն յատկապէս անգլիական թերթերը:

Ցամենայն դէպս, առջի օր Մօրիս Շուման, Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը քանի մը վայրկեանի տեսակցութիւն ունեցաւ Փարիզի Իսրայէլի դեսպանին հետ: Իսկ Իսրայէլի Արտաքին նախարարը, իր կարգին, տեսակցեցաւ Ֆրանսայի դեսպանին հետ: Ակնյայտ է, որ խօսակցութեանց նիւթ դարձած է նաւերու հարցը:

Այժմ կարգ մը ենթադրութիւններ կ'ըլլան հետեւանքներու մասին: Ֆրանսա պիտի խզէ՞ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Թել Ավիվի հետ, թէ պիտի գոհանայ պարզ բողոքագիր մը ներկայացնելով:

Հաւանական չի նկատուիր առաջին

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԲ ԽՕՍԻԼ ՉԵՆ ԳԻՏԵՐ

—o—

— Ա՞ռ ինչ է... Ակա՞նջդ ուռեցեր է...

— Բան մը չէ, կ'անցնի... Օդերը այնքան տաք են որ... Մորթ է՝ կ'այրի...

— «Բան մը չէ» ըսելով մի՛ անցնիր... Առանկ պզտիկ ցաւերէն մեծ ցաւեր յառաջ կուգան... Բժիշկի մը դնա՛...

— Պէտք չկայ... Երկու օր չի տեւեր, կ'իջնէ...

— Շատ անհոգ բան ես եղեր... Քեզի կ'ըսեմ՝ վտանգաւոր է... Աչքդ վախցնել չեմ ուզեր, բայց քեզի ըսեմ որ ես կը քայլը, քանի որ, ինչպէս կը մատնանչեն տեղական թերթերը, անպարկեշէն խոյս տալու այս քայլը առաջինը չէ իր տեսակին մէջ: Ունեցած է իր նախընթացը:

1969 Յունուար 5ին, այսինքն որ Կոլի հաստատած անպարկեշի թուականէն երկու օր ետք, նմանօրինակ երկու ռազմանաւեր իրենք թէ «փորձելու» պատրուակին տակ մեկնեցան Շերպուրկէն, այլեւս երբեք չվերադառնալու համար: Արդ, ոը կոլ գոհացաւ պարզ բողոքագիր մը ներկայացնելով:

Առ այժմ պէտք է սպասել Նախարարաց Խորհուրդի նիստին՝ տեսնելու համար թէ ի՞նչ բացատրութիւն պիտի տայ եւ գիրք բռնէ Ֆրանսական կառավարութիւնը այս հարցին մէջ:

× Շահեկան է նաեւ նկատել թէ այս նաւերն ալ հաւանաբար առանց աղմուկի կարենային մեկնիլ եթէ քանի մը օր առաջ Լը Թեռիպլը սուզանաւին մկրտութեան առթիւ հոն հաւաքուած չրլլային մամուլի բոլոր թղթակիցները եւ տեսած չրլլային:

Նորվեկիական կառավարութիւնը դիմած է Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի ստուգելու համար թէ ի՞նչ դրօշի ներքեւ կը ճամբորդեն այս վրտէբները որ Ֆրանսական դիւրին բառախաղով մը դարձան օրուան վրտէբները:

× Տիկին Կոլտա Մէյր, որ ճառ խօսեցաւ Երկուշաբթի Խորհրդարանին առջեւ, մէկ խօսք չէ ըսած այս մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՑ մէկ ժողովրդական թաղին մէջ բանուոր մը սպաննուած եւ եօթը ուրիշներ վիրաւորուած են էլեկտրական կազմածի գործատան մը բանուորներուն եւ ոստիկաններուն միջեւ բախումի մը ընթացքին:

ՊԻԱՖՐԱՑԻ ճակատին վրայ արիւնալի կռիւները կը չարունակուին՝ Նիժերիա-ցիներու ընդհանուր յարձակողանին հետեւանքով: Պիաֆրացիները զօրաւոր դիմադրութիւն ցոյց կուտան, եւ համաձայն իրենց մէկ զեկոյցին, հակայարձակումով մը յաջողած են մեծ վնասներ հասցնել Նիժերիացիներուն Ուկպայի ճակատին վրայ: Ծնունդէն ի վեր միայն քանի մը վայրերու մէջ երկու հազար հոգի սպանուած են՝ երկուստեք:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԷՆ զատ, 1970ի առաջին եռամսեայի ընթացքին, պիտի սղէն նաեւ Մեթրօ – Օթոպիւսի սակագիները:

ԴՈՒՄԻ (կռիւ) համաճարակը կը նահանջէ Ֆրանսայի մէջ: Ըստ իտալական աղբիւրներու, 15 միլիոն Իտալացի վարակուած է բայց 10·000ի վրայ միայն մէկ մահացու պարագայ եղած է:

ԺՈՋԷ ՖՈՐԷՍ որ տասնեւմէկ ամիս է ուրիշ սրտով մը կ'ապրէր, մեռաւ իր կարգին, Հայր Պուլոնեզ քանի մը ամիս ետք: Ներկայիս Ֆրանսայի մէջ միայն մէկ հոգի մնաց (տասի վրայ) որ սրտի փոխարկումի ենթարկուած է եւ կ'ապրի 11 ամիսէ ի վեր:

ճանչնամ մէկը, որ առանկ ուռեցք մը ունէր ականջին վրայ, երկու օրուան մէջ անդիի աչխարհը չուեց...

— Ան արդէն պիտի չուէ եղեր...

— Քեզմէ երիտասարդ էր... Այնպէս որ ուչադրութիւն ընելու ես... Ես քու տեղդ ըլլամ հիւանդանոց կ'երթամ... Եթէ նոյնիսկ չմեռնիս, ականջդ վրայ կուտաս, դիտցած ըլլաս... Վերջը «ինչո՞ւ ինծի չըսիր» չըսես... Ես գացի:

×

— Իմացայ որ կինդ հիւանդ է եղեր...

— «Հիւանդ» բառը չատ մեծ բառ է... Քիչ մը անհանգիստ է:

— Ո՞րտեղին չի հանիր...

— Գլուխը կը ցաւի...

— Գլո՛ւխը... Մտքէս ալ անցաւ... Բարեկամ, գլխու ցաւին պէս վտանգաւոր ցաւ չկայ... Գլխու ցաւ ըսածդ կրնայ սրտի հիւանդութեան, յօդացաւի, չաքարախտի, թոքատապի, ցնցղատապի, քաղցկեղի բորբոքումի, ստամոքսի խիթերու, կուրութեան, խլութեան, անդամալուծութեան, կաթուածի եւ բազմաթիւ ուրիչ հիւանդութեանց հետեւանք կամ պատճառ ըլլալ... Անանկ որ...

— Պարապ խօսքեր մի՛ ըներ Աստուածդ կը սիրես... Իմ կինս, փա՛ռք Աստուծոյ, չատ առողջ է: Երեսուն տարեկան աղջիկ, ուրկէ՛ ուր առանկ հիւանդու...

— Չա՛, հիմա տեսա՞ր որ տգէտ ես... Աս իմ ըսած հիւանդութիւններս երեսուն տարեկաններուն կը զարնեն, ամէնէն աւելի: Մտիկ ըրէ՛ որ ըսեմ... Իմ աներ – ձագս գործի ընկեր մը ունէր... Այս մարդուն քենդին աղջիկը, որ երեսուն տարեկան ալ չկար, իրիկուն մը տուն կ'երթայ եւ կ'ըսէ մօրը թէ գլխու ցաւ ունի... Հայրիկ, մայրիկ իրար կ'անց-նին, բժիշկ կը կանչեն եւ աղջիկը հիւանդանոց կը տանին... Ի՞նչ կ'ուզես որ ըսեն մասնագէտները...

— Ի՞նչ... Հօրն ու մօրը վրան կը խընդան, անշուշտ:

— Կը սխալիս... «Այս աղջկան դանկը այսօր, վաղը պիտի պայթի» կ'ըսեն... Անանկ որ զգուչութիւն ըրէ... «Բան մը չէ, կ'անցնի» ըսելով գլուխդ մի՛ չարժեր... Կնոջդ գլխուն բան մը պատահի, մէջտեղը կը մնաս... Ցուղարկաւորութեան ծախքը անգամ վճարելու կարողութիւն չունիս... Մե՛ղք եղաւ, ի՞նչ ալ բարի, աղնուական կին մը ունէիր...

— Բարեկա՛մ տակաւին ունիմ, «ունէի՞ր»ս որն է...

— Այո՛, ունիս, բայց չատ չի դիմա-նար... Գէշ լուր տուիր... Աստուածդ հետդ ըլլայ...

×

— Իմացայ որ թոռդ վար իններ, ծունկը ցաւցուցեր է...

— Այո՛... Մեծնայ կը մոռնայ:

— Անհոգութիւն մի՛ ըներ... Մասնադէտի մը տար... Ծունկ ցաւցնել դիտե՞ս ինչ ըսել է... Գիտե՞ս ինչ հետեւանքներ կ'ունենայ...

— Ի՞նչ...

— Խլիրդ կ'ըլլայ, խլիրդ... Զե՞ս յիշեր, մեր գեղը Մուկուչենց տղուն ինչ պատահեր է, ժամանակին...

— Ի՞նչ պատահեր է որ...

— Տղան, քսան տարեկանին վար կ'իյնայ եւ ծունկը կը ցաւցնէ... Կարեւորութիւն չեն տար... «Մածուն քսեցէք, կ'անցնի», կ'ըսէ գեղին Տէրտէրը, որ միեւնոյն ատեն ալ բժիշկ է եղեր: Կը հաւատա՞ս, տղան էֆճսըր կ'ըլլայ կը մեռնի...

— Քանի՞ տարի եղաւ...

— Եօթանասուն...

— Բարեկամ, երթաս բարով...

— Մե՛ղք եղաւ Թոռանդ, չա՞տ մեղք...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

«Այլ ես ունիմ վկայութիւն մեծ ևս քան զՅովհաննու. զգործսն զոր ետ ցիս հայր զի կատարեցից զնոսա, նոքին իսկ գործքն զոր գործեմ՝ վկայեն վասն իմ, եթէ Հայր առաքեաց զիս»:

(ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ գլ. Ե. 36)

ԽՄԲ.— Դեկտ. 14ին Անթիլիասի Մայր տաճարին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Գալուստ Կիւլպէնկեանի յիշատակին: Ստորեւ կը հրատարակենք Գարեգին եպիսկոպոսի այդ առթիւ խօսած քարոզը, ուր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Դրան եպիսկոպոսը շահեկան վերլուծումը կ'ընէ ողբացեալին կեանքին ու հանճարին:

Յիսուս իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին, ծնունդէն մինչեւ համբարձում, խորհո'ւրդ մնաց իր առաքեալներուն եւ մօտէն ու հեռուէն իրեն հետեւողներուն համար: Մարդոց կեանքի սովորական փորձառութեան մէջ տեղ չկար, կարծէք, Իր անձին հասկացման համար: Մարդկային ըմբռնողութեան միջոցներէն և չափանիշներէն վեր կը մնար Ինք, զարմանք արթնցնելով իր ունկնդիրներուն թէ' համախոհներուն եւ թէ' հակառակորդներուն մօտ, հաւասարապէս: Կ'ըսէր բաներ որոնք լսուած չէին. կ'ընէր բաներ որոնք տեսնուած չէին: Կը խօսէր այնպէս ինչպէս ոչ ոք խօսած էր: Գրաւչութիւն մը ունէր իր խօսքը, անդիմադրելիօրէն առինքնող ուժ մը, նոյնիսկ երբ չհասկըցուէր, մինչեւ իսկ երբ դատապարտէր մինչ այդ ճշմարտութիւն կարծուած եւ աւանդական զօրութեամբ պաշտպանուած ու անխորտակելի թուող կեանքի, մարդու յատուկ հասկացողութիւնները, ըմբռնումները եւ սկզբունքները, որոնք այնքան հաշտ էին օրուան մարդոց ճաշակներուն:

Նոյնիսկ իր գալուստը պատրաստող նախակարապետ Յովհաննէս Մկրտիչը՝ ա'ն որ Իր մէջ տեսած էր Աստուծոյ օծեալը, ան որ խոստովանած էր թէ ինք նոյնիսկ արժանի չէր Անոր կօշիկներուն կապերը քակելու, ապշահար վիճակի էր մատնուած լսելէ ետք Յիսուսի կատարած զարմանահրաշ գործերուն եւ քարոզած ճշմարտութիւններուն մասին «որ ի վեր էր քան զմիտս եւ զբանս»: Չվարանեցաւ բանտարկուած իր վիճակին մէջ իսկ, մարդ զրկելու եւ հարցնելու Յիսուսի թէ իսկապէ՞ս ինքն էր Մեսիան թէ տակաւին հարկ էր սպասել բուն Մեսիային: Եւ երբ Յովհաննէսի աշակերտները Յիսուսի փոխանցեցին իրեն վարդապետին այս հարցումը, Յիսուս տուաւ անուղղակի ձեւով բայց շատ խորունկ իմաստով սա պատասխանը.

«Գացէ'ք եւ պատմեցէ'ք Յովհաննէսին ինչ որ լսեցիք եւ տեսաք — ահա' կոյրերը կը տեսնեն, կաղերը կը քալեն, բորոտները կը մաքրուին, խուլերը կը լսեն, մեռելները յարութիւն կ'առնեն եւ աղքատներուն կը քարոզուի բարի լուրը, փրկութեան աւետիսը»:

Ահա' Յիսուսի գործերը որոնք կը վկայեն Իր մասին: Անոնք են Իր անձին ճառագայթումները: Եւ եթէ արեւը կը ճանչնանք իր ճառագայթներէն, այսպէս ալ զՔրիստոս կրնանք ճշմարտօրէն հասկընալ իր գործերէն. ա'յն գործերէն, որոնք Իր աստուածային առաքելութեան իրագործումը եղան աշխարհի վրայ որպէս սփռումը Աստուծոյ սիրոյն մարդկութեան համար:

Այսպէս, հաւատացեալներ, կեանքի անհերքելի ճշմարտութիւնը այն է որ վաւերական, հարազատ արտացոլացումը մարդ էակին՝ իր անձէն բխած գործերուն, իր հոգիէն ճառագայթող մտածումներուն, զգացումներուն, խոհալներուն մէջ պէտք է փնտռել, կեանքի դաշտէն ներս: Ո'չ համբաւները, ո'չ ուրիշներու տպաւորութիւնները, ո'չ ալ ինք իր մասին տուած վկայութիւնը մարդ էակի հարազատ պատկերը կը ցոլացնեն. իսկական, անխարդախ հայելին՝ մարդուն գործն է, իր անձին ծաղկումն ու պրտղաբերումը կեանքի պարտէզին մէջ, ուր մարդիկ կրնան ծառը ճանչնալ ու վայելել իր պտուղներէն:

Այսօր, մարդու մը, հա'յ մարդու մը յիշատակը կ'ոգեկոչենք իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, մահէն տասնեւչորս տարիներ ետք, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի այս Մայր Տաճարի խորհրդասոյզ կամարներուն տակ:

Կիւլպէնկեան ազնուատոհմ գերդաստանի շառաւիղ՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան համահայկական եւ համաշխարհային տարողութեամբ ծանօթ եւ սիրելի անուն մըն է այլեւս: Իրմով հեղ մը եւս կը ճշմարտուի Քրիստոսի խօսքը թէ՝ մարդուն գործերն են իսկական, անսուտ եւ անդաւաճան վկաները իր անձի եւ արժանիքի մասին: Այնքան հաւատարիմ՝ որ մահէն ետք նոյնիսկ կը խօսին. կը խօսին նոյնիսկ երբ մարդիկ ուզեն լռել այս կամ այն պատճառով:

Ի՞նչ կը պատմեն մեզի իր վկաները՝ իր «գործք արութեան»ը, ինչպէս ըսեր էր Մովսէս Խորենացին իր ժողովուրդին հաշւոյն, Ե. դարուն: Բանա'նք սա պահուն մեր հոգւոյ աչքերը տեսնելու համար իր գործերէն իր անձին վրայ ճառագայթող լոյսը: Բանա'նք մեր ականջները լսելու համար իր գործերէն քակուող ձայները, որոնք ահա կը բարբառին ըսելու համար

Թէ՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ Աստուծոյ շընորհներով առատօրէն օժտուած անձ էր: Միտքով արթուն, ուշիմ, խելքով լեցուն, իմաստութեամբ զեղուն, սիրտով ազնիւ, կամքով տոկուն, հոգիով վեհանձն մարդկային տիպար մը, որ դիտցաւ երկինքէն տրուածը երկրի վրայ սպասաւորել: Քանքար ունէր, տաղանդ տրուած էր իրեն. ինք այդ քանքարին ու տաղանդին կեա'նք տուաւ, զանոնք վերածեց գործի. մէկ խօսքով՝ զանոնք արժեւորեց ու վերադարձուց Աստուծոյ մարդուն եւ մարդկութեան, ծառայութեան այլազան ճամբաներով: Չեղաւ Աւետարանին մէջ նկարագրուած քանքարաթաքոյց մարդուն նման անշարժ ու անգործ, որ իրեն տրուածը վերադարձուց տուողին այնպէս ինչպէս ստացած էր զայն տուողէն, այլ եղաւ համակ խանդով ու յամառ յարատեւութեամբ շարժող բազմագործ մարդ եւ Աստուած իրեն յատուկ անքննելի ու անձայն բառերով ըսաւ իրեն.

«Ազնիւ, ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, որովհետեւ ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ. մուտ յուրախութիւն տեառն քո»: (Մատթ. Գլ. ԻԵ. 21):

Եւ ահա այսպէս Աստուած աճեցուց իր շնորհները եւ ինք դիտցաւ զանոնք կեանքին մէջ իրագործել առատագոյն, իմաստնագոյն եւ գեղեցկագոյն ձեւով: Իր կեանքով պայծառացուց այն ճշմարտութիւնը թէ շնորհք, ձիրք, տաղանդ ունենալը չէ միայն որ կը շինէ մարդուն արժանիքը. այլ անոնց մարմնացումը, կեանքի դաշտին մէջ պտղաբերումն է որ կը կազմէ մարդուն կոչումը եւ փառքը հաւասարապէս:

Թէ՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ հաւատաց որ նիւթը արժէք ունի, եւ՝ մեծ արժէք. բայց ոչ ինք իրեն համար, այլ իրմով իրագործելի մարդկային հոգեկան անկորընչելի արժէքներու եւ խոհալներու համար: Հարուստ էր դրամով. բայց շատ աղքատ պիտի ըլլար եթէ մնար միայն դրամով հարուստ: Հարուստ եղաւ այդ հարստութիւնը մարդկային կարիքներուն՝ բարեսիրական նպատակներուն, գիտական նուաճումներուն, կրթական յառաջդիմութեան եւ արուեստներու զարգացման ի սպաս դնելու իր անբաւ իմաստութեամբը: Ուրիշ խօսքով, հարուստ եղաւ մարդկութիւնը մարդկային արժէքներով հարստացնելու գիտակցութեամբ եւ այդ գիտակցութենէն բխող գործնական արարքներով, որոնց դադաթնակէտը եղաւ հաստատումը ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ:

Եւ արդէն հարստութիւնը, քրիստոնէական հասկացողութեամբ, հարստութիւն է երբ կը ծառայէ աղքատութիւնը փարատելու, իմացական խաւարը հալածելու, հիւանդը բժշկելու, տկարը զօրացնելու, մարդուն ստեղծագործ ուժը զարգացնելու եւ հոգիին յաղթանակը ապահովելու նիւթին վրայ: Նիւթով նի'ւթը նուաճել. ահա' իսկական հարստութիւնը, մարդկային հարստութիւնը Գալուստ Կիւլպէնկեանին:

Որքա՞ն խոր թափանցումով եւ ճշգրիտ բնորոշումով ճանչցուեցաւ այս ճշմարտութիւնը Գալուստ Կիւլպէնկեանի մէջ, փորթուկալեան իշխանութեանց կողմէ, որոնք երբ յատուկ հրովարտակով պետական վաւերացում տուին Գալուստ Կիւլպէնկեանի կտակով մարմին առած Հիմնարկութեան, հրովարտակի նախաբանին մէջ գրեցին սա ոսկի տողերը.—

«Մեր առջեւ ունինք բացառիկ օրինակ մը հարստութեան ընկերային դերի արդար արժեւորման, որ հակառակն է եսասիրութեան, որ այսօր սկսած է տիրել աշխարհին, եւ որ կը ձգտի զոհել այն բարձր գաղափարականը, ըստ որուն հարստութիւնը ունի իրեն յատուկ բարոյական պարտաւորութիւններ զորս երբեք չի կրնար անտեսել կամ ուրանալ: Ոչ ոք այս ճշմարտութիւնը աւելի յստակօրէն ըմբռնած է որքան հարստութեան այս մեծ ստեղծիչը՝ Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան: Այս հարստութիւնը որ յառաջ բերուած է այնքան երկար տարիներու ընթացքին իր խելացութեամբ, ուժով եւ աշխատանքով, արդարեւ կը վերադառնայ մարդկութեան, նիւթական եւ հոգեկան բարիքներու ձեւին տակ»:

Թէ՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ համամարդկային բարձր խոհալներու եւ համաշխարհային տարողութեամբ մեծ իրագործումներու տեսիլքի մարդն էր: Արուեստներու, գիտութեան, դաստիարակութեան նման մարդկային կեանքի բարձր արտայայտութիւններ իրենց արժանավայել տեղը ունէին իր հոգեկան աշխարհին մէջ եւ նիւթական ճոխութիւնը, հարստութիւնը երբեք չխամրեցուցին կամ ստուերի տակ չձգեցին հոգեկան արժէքներու յատուկ իր ապրումը: Ոչ միայն իր կեանքի ընթացքին, այլեւ իր մահէն ետք, իր հարստութիւնը վերածեց առատ աղբիւրի մը, ուրկէ բարիք քաղեցին, ու կը քաղեն բոլոր անոնք, առանց խտրութեան ազգի եւ ցեղի, որոնք կը ձգտին մարդ-

---

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Մըսթըր Ճոնի այդ քոյրը միակ սեւ կէտն էր այս բարեբաստիկ միութեան եւ Թագուհի հանըմ բնաւ չէր ուզեր այդ մասին խօսիլ: Սուրբիկ հանըմ շուտով զգաց այդ բանը եւ ջանաց կրկին խօսքը անոր վրայ դարձնել:

— Քոյրը ո՞ւր կը նստի եղեր, հարցուց:

— Իրաւ որ չիյտեմ, Պալա՞թ մի, Խասդի՞ւղ մի...

— Կարելի է այսօր մէկտեղ կը բերէ:

— Չեմ կարծեր, պատասխանեց Թագուհի հանըմ:

Եւ սակայն այդ երկիւղը ունէր ինքն ալ: Ճոն Կորեկ քանի մը անգամ ըսած էր թէ քոյրը պիտի բերէր օր մը:

— «Լուր օր մը բեր որ հանդիստ առնենք նստինք», խորհուրդ տուած էր Թագուհի հանըմ, բայց Ճոն պատասխանած էր.

— Լուր օրը չի յարմարիր իրեն, Կիրակի օր մը կընայ գալ:

Թագուհի հանըմ լուր օրը կը նախընտրէր անշուշտ, որպէսզի այդ այցելութիւնը աննշմար անցնի բարեկամներու եւ ծանօթներու աչքին: Իմացած էր որ այդ քոյրը տէօքմէճի արհեստաւորի մը կինն է եւ թէ իր երիտասարդութեանը օրինակելի վարք մը չէր ունեցած. «ճատալոզ բան է», ըսած էին իրեն տեղեկութիւն բերողները:

Ցաւալին այն էր, որ Ճոն Կորեկ կը յարգէր ու կը սիրէր իր քոյրը, որով հետեւ զրեթէ իբր մայր մը խնամած է եղեր զինքը մանկութեան ժամանակ:

Իր բարեկամուհիին՝ Սուրբիկ հանըմի հետ խօսակցելով հանդերձ Թագուհի հանըմ սրտագողի մատնուած էր: Ճոն սովորութիւն ունէր Կիրակի առտուները առաջին շոգենաւով գալու եւ հիմա երեք շոգենաւերը եկած էին արդէն ու ինք մէջտեղ չէր ելած:

— Արդեօք գնաց իր քոյրը առնել բերելո՞ւ եւ ասոր համա՞ր ուշ մնաց, կը մտածէր խեղճ կինը:

Գիտէր որ շատ մը ընտանիքներ եւ թերեւս Արդամեաններն ալ նախանձով տեսած էին իր աղջկան՝ Զապէլի նշանուիլը Ամերիկայէն եկող մեծահարուստ մարդու մը հետ եւ չարախօսութեան նիւթ մը կը պրպտէին: Ի՞նչ դժնդակ կացութեան պիտի մատնուէր եթէ այդ օրը յանկարծ «ճատալոզ» քոյրը մէջտեղ ելլելով անկիրթ ընթացքի մը մէջ գտնուէր ուրիշ հիւրերու ներկայութեան:

— Դուն ուրկէ՞ իմացար քոյր ունենալը, հարցուց Թագուհի հանըմ իր բարեկամուհիին:

— Մեր չամաշըրճին՝ Եղիսաբէթը Պալաթ կը նստի տէ կը ճանչնայ եղեր:

Այս յայտնութիւնը շանթի հարուած մը եղաւ Թագուհի հանըմին համար: Սուրբիկ հանըմ զգաց իր գործած աւերին մեծութիւնը եւ ուզեց գարմանել զայն:

— Ճանըմ, Թագուհի հանըմ, աղջիկը քրոջը չես տար կոր ա... ով կ'ուզէ թող ըլլայ, կ'օգտէ որ տղան աղէկ է:

— Այնպէս է, կմկմաց Զապէլի մայրը, ասկէ զատ հոս ալ պիտի չմնան, հարսնիքը ըրած օրերնին շոգենաւ պիտի նըստին երթան... բայց ի՞նչ իմացար քրոջը վրայ:

— Խնաֆ արհեստաւորի կնիկ է եղեր ... առջի էրիկը ձգեր, ետքը նորէն կարգուեր է ըսին, ինչ ըսին, բաներ մը ըսին, ամա միտքս չմնաց:

— Ուրիշ բան մը իմացա՞ր, հարցուց Թագուհի հանըմ:

— Չէ', ի՞նչ կ'ուզես որ իմանամ, իմ բնութիւնս գիտես արդէն, անանկ ծառաները, սպասուհիները դէմս առնել խօսեցնել չեմ սիրեր...

Ընդհակառն, շատ կը սիրէր եւ Եղիսաբէթը ժամերով խօսեցնել տուած էր:

Եւ հիմա կ'այրէր, կը մրկէր ամբողջ լսածները մէկիկ մէկիկ պատմելու փափաքով:

— Եղիսաբէթին հետ գիշեր-ցերեկ մէկտեղ են եղեր, շարունակեց:

— Իմ լսածիս նայելով ինքն իր հալին կնիկ մըն է, ըսաւ Թագուհի հանըմ:

— Ինչ ալ ըլլայ նէ՝ ձեր աստիճանին վայել մէկը չերեւար:

— Մենք ալ երեսը կամ մէկ կամ երկու անգամ պիտի տեսնենք:

— Գիտե՞ս որ մէյ մը կարգուած՝ ետքը էրիկը ձգած մարդ մը առած նստած է եղեր, անկէ ետքն ալ ուրիշ մէկու մը հետ ամուսնացեր է... տէօքմէճի՞ ըսին, խալայճի՞ ըսին, իրաւ որ միտքս չմնաց:

— Շիտակը այդ բաները ես չիմացայ, պատասխանեց Թագուհի հանըմ, թէեւ տեղն ի տեղօք իմացած էր:

— Եղիսաբէթին հետ է եղեր ամէն օր, անիկա ըլիկը ծլիկը գիտէ:

Սուրբիկ հանըմ մասնաւոր ջանք կ'ընէր իր բարեկամուհիին զգացնելու թէ՝ իր աղջկան նշանածին քոյրը իրենց լուացարարին բարեկամուհին է: Այս կերպով կը կարծէր զայն նուաստացնել եւ հարուստ փեսացուն ձեռքերնէն յափշտակելուն վրէժը լուծել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(5 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Ա.

Ամառ էր։ Ես ու Ռուբոն ոտաբոբիկ վազվզում էինք գյուղի փոշոտ փողոցներում։ Ռուբոն ինձնից մեծ էր երեք տարով, բայց ինձ հետ խաղում էր ինչպես հավասարը հավասարի հետ։ Ես նրան շատ էի սիրում։ Ռուբոն ինձ սովորեցրել էր ոչ միայն խաղալ, այլև ամեն բան անել։ Ես նրանից սովորել էի ոչ միայն ոտաբոբիկ վազել, այլև ծառ բարձրանալ, ձի հեծնել, ջրի մեջ սուզվել, ձկնորսություն անել, ձիու պոչից ձիաթել քաշել, ձմռանը սահնակ նստել, ձյունագնդակներ խաղալ, ձյունից տներ շինել, ձմռանը ձյան մեջ պառկել, որ ամառը չտաքանա, ամառը ձյան մեջ պառկել, որ ձմռանը չսառչի, ձկնորսական ուրիշ հնարքներ անել, ինչպես, օրինակ, ձկան ձագերին ձեռքով բռնել, ձկան ձվերը ջրի մեջ ցանել, ձկան ձագերին ջրի մեջ կերակրել, ձկան ձագերին ջրի մեջ մեծացնել, ձկան ձագերին ջրի մեջ ուսուցանել, ձկան ձագերին ջրի մեջ ընտելացնել, ձկան ձագերին ջրի մեջ ընտանեցնել, ձկան ձագերին ջրի մեջ ընտանի դարձնել, ձկան ձագերին ջրի մեջ ընտանի կենդանի դարձնել, ձկան ձագերին ջրի մեջ ընտանի կենդանի դարձնելուց հետո ձկան ձագերին ջրի մեջ ուսուցանել, որ ձկան ձագերը ջրի մեջ ընտանի կենդանի դարձնելուց հետո ձկան ձագերին ջրի մեջ ուսուցանելուց հետո

Այրի Տիկին Յովհաննէս Ղազերեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Միւթէվէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ղազերեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Ղազերեան եւ զաւակները, Օր· Լիւսի Ղազերեան, այրի Տիկին Ա–լահվէրտեան եւ զաւակները, Տիկին Թա–գուհի Նազարեան եւ զաւակները, Պ· Վարդան Ղազերեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Փերուզ Ղազերեան, այրի Տիկին Նուարդ Էթեէմէզեան եւ զաւակները ինչ–պէս նաեւ այրի Տիկին Գառնիկ Յովհան–նէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ծատուր Զիլինկիրեան եւ զաւակը, ձէ – վահիրճեան եւ կալէկօ ընտանիքները ցա–ւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, մեծ–հօր, եղբօր, տատ – րոջ եւ աղգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՂԱԶԵՐԵԱՆԻ
(Էօտէմիշցի, 75 տարեկան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ· 28ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Յունուար 3) առաւօտ ժա–մը 10,30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հայկուհի Օրմանճեան կը ծա – նուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի (Յունուար 4) առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ ե–կեղեցին իր եղբօր՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՕՐՄԱՆՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ· Շնորհք Միքայէլեան Մնունդի առ–թիւ իր ննջեցեալ յիշատակին 20ական ֆ· կը նուիրէ Կարմիր Խաչի անոէր հիւանդ–ներուն եւ Աղքատախնամին եւ 10 ֆր· «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է 50 ֆր· Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօչկակարեանէ եր–ուանդ Պետրոսեանի մահուան տխուր առ–թիւ եւ ցաւակցութիւններ կը ներկայա – ցնէ ընտանիքին։

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Յ· Կօչկա–կակարեան 50 ֆր· ալ կը նուիրեն «Յա–ռաջ»ի։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրնկ· Միութեան կեդր· Վարչութիւնը Նոր Տարուան առթիւ կ'ընէ հետեւեալ նուի–րատուութիւնները·—

Փարիզ· Կապոյտ Խաչի Ժիւրայի կա – յանին 100, Մարսէյլի Հ· Բ· Ը· Միու – թեան կանանց Յանձնաժողովին եւ Հայ Արեւուհիներուն 100ական, «Յառաջ» օրա–թերթի 50, «Աչխարհ»ին 50, «Հայաս – տան»ին 50, Մարսէյլի Աղքատախնամին 50 ֆր·։ («Հայաստան»ի եւ Կապոյտ Խա–չի դումարները առտնալ «Յառաջ»էն)։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնոր–հակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Յար· Յովակիմեանէ 50 ֆր· իրենց մօր Թագուհի Գարօղլանեեանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ։ Տէր եւ Տիկին Ստե–փան Ճէպէճեանէ 50 ֆր· ողբացեալ Յա – կոբ Պաղտասարեանի մահուան քառա–սունքին առթիւ։ Այրի Տիկին Թէֆար Պօղոսեանէ 30 ֆր· Յարութիւն Պետրոս–եանի մահուան առթիւ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՂԹԱՆՔ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Նոր Տարուան եւ Ս· Ծննդեան տօներու առիթով բազմաթիւ չնորհաւորական նա–մակներ եւ քարթեր կը ստանանք հայաշ–խարհի բոլոր անկիւններէ։

Շնորհաւորական բազմաթիւ այդ նա – մակներուն հնարաւոր չըլլալով մէկ առ մէկ պատասխանել, կ'ապաւինիմ մեր մամուլին եւ անոր միջոցով, կ'ուզեմ չը–նորհաւորել եւ մաղթել յաջողութիւն եւ բարեբաստիկ տարի մը բոլոր ազգակից–ներուս եւ բարեկամներուս, Աչխայի ըն–տանիքի բոլոր անդամներուն, Հ·Օմ·ին, մեր թերթերուն եւ անոնց խմբագրական կազմերուն, մեր դպրոցներուն, անոնց տնօրէնութեանց եւ ուսուցչական կազմե–րուն, հայ կեանքի մէջ գործող հայրենա–նուէր բոլոր կազմակերպութիւններուն, մեր եկեղեցիներուն, յարանուանութեանց եւ մեր եկեղցականութեան։

Թող եկող այս նոր տարին համերաչխ գործակցութեան եւ իրար հասկացողու – թեան արդիւնաւէտ տարի մը ըլլայ տա–րաչխարհի ազգային մեր կեանքին հա – մար։

Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ բարի կա – ղանդ, Շնորհաւոր Ծնունդ։

Սրտաբուխ մաղթանքներով՝
ՃՈՐՃ ՄՈՒՐԱԹԿԵԱՆ

×

Կաղանդի եւ Ս· Ծնունդի առթիւ մեր ջերմագին չնորհաւորութիւնները կը յայտնենք Մարսէյլ թէ այլուր գտնուող մեր բոլոր ազգականներուն, բարեկամ – ներուն եւ ընկեր–ընկերուհիներուն, մաղ–թելով բոլորի բարի Ծնունդ եւ երջանիկ տարիներ։

Տէր եւ Տիկ· ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ, ՇՆՈՐՀԻԿ ՋԱԼԼԱԳԵԱՆ եւ զաւակները
H. ZALLAKIAN, 14851 Horger
Allen Park, Mich. 48101

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ

Յունուար 11ին, Աստուածայայտնու – թիւնը Հայերու մօտ, ժամը 9,30ին։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

5 Յունուար երկուչաբթի՝ Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկզ· ժամերգութեան ժամը 16,30 պատարագ՝ 17,30։

6 Յունուար երեքչաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկզբ· ժամերգութեան 8,30, պատարագ 10,30, կարգ ջրօրհնէքի 12։

ՇԱԽՎԱԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ (Յունուար 4) Ծննդեան պատարագ։

ՊՕՄՈՆԱՅԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Շաբաթ Ճրագալոյցի արարողու – թիւն։ Սկզբ· ժամերգ· ժամը 5։

Կիրակի տօն Ծննդեան։ Սկզբ· ժամեր–գութեան ժամը 8,30։ պատարագ 10։ Ջրհօրհնէք 11,40։

Երկուչաբթի Մեռելոց։ Սկզբ· ժամեր–գութեան ժամը 8,30։ Պատարագ 10։

11 Յունուար, Կիրակի, տօն Անուանա–կոչութեան։ Սկզբ· ժամերգութեան ժա – մը 8,30։ Պատարագ 10։

×

Վալանսի եւ Չրջակայքի Հայութիւնը կը հրաւիրուի Ճրագալոյցի եւ Ս· Ծնըն–դեան հոգեպարար արարողութեանց այս Շաբաթ կ· վ·։ Ճրագալոյց ժամը 17,30։ Կիրակի առաւօտեան ժամերգութիւնը ժամը 8,30, պատարագ ժամը 10ին։

Ցետ պատարագի ջրօրհնէք։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ ԿՈՒՆՈՊԼԻ Կ· ԽԱՉԻ ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ կիրակի Յունուար 11, կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին, Ռիւ Ժէ· Սէն Լուի սրահը

Կը հրաւիրուին տեղւոյն հայրենակից–ները ըմբոչխնելու համար հայկական ջերմիկ մթնոլորտ մը՝ հրամցուած մեր թոթովախօս մանուկներու բերնէն։

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ։ Հայկական աղանդերներ։ Հանդէսի վերջաւորու – թեան կաղանդ Պապուկին աւանդական այցելութիւնը եւ նուիրաբաչխութիւն ազ–գահի բոլոր մանուկներուն։

ԳԵՂԵՑԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ZELL AM SEE

Յունուարին։ Մեկնում Յունուար 26ին, վերադարձ Փետրուար 6ին։

445 ՖՐԱՆՔ

Պանդոկ՝ Ֆիշըրվիրթ, առաջնակարգ, հանգստաւէտ սենեակներ, լաւ եւ խնամ–ուած ճաչեր։ Դահուկ եւ զանազան ժա – մանցներ։

Կանխավճար 50 ֆրանք, մնացեալը Փետրուար 3ին։

Արձանագրութիւնները՝ Յունուար 5էն

Այս պայմանները առեւտրական ձեռ – նարկներ չըլլալով, կ'ապահովեն լաւա – գոյն պայմանները ամէնէն ցած դիներով։

×

Բազմաթիւ Ուիք – Էնտներ Մոն տ'Օռ (Օվերնը), Յունուարին, Փետրուարին եւ Մարտին, 95 ֆրանքի։

Դիմել՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Է.Տ· ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Պատուիրակ

Ջ. Յ. Դ. ԲԱՆԳԱՐԱՆԸ

կարելի է այցելել
Բացէ կիրակի եւ տօն օրերէ
ամէն օր ժամը 15 – 19

ՏՕՆԱԾԱՌ

Պօմոնի հայկական դպրոցի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Ս· Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի Յունուար 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին։

Աչակերտներ պիտի երգեն եւ արտասա–նեն։

ԱՆՏԻՈ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ

ԵԿԱՆ...

կարելիութիւնը ունիք ձեր մօտ ունենալու Հայաստանի 47 գա–ւառներու լրիւ հաւաքածոն

Հայրենի աւանդութեանց կենդանի ցոլացումը ներկայացուած պատ – րիկներով, հարազատ զգեստներով

ԱՌԱՋԻՆ ՇԱՐՔ

ԵՐԵՒԱՆ — ՎԱՆ — ԹԻՖԼԻՋ

Ձոյգը՝ 36 ֆրանք

երեք գաւառներու միասնաբար գնումը՝ 97 ֆրանք

(Բոլոր ծախքերը մէջը, թաքս, թղթատար եւն·)

●

OFFREZ-VOUS des poupées aux costumes authentiques et typiques, représentant les 47 provinces arméniennes.

Adresser la commande
LE FOLKLORE INTERNATIONAL
30, Rue Rambuteau
PARIS - 3e
Tél. : 272-41-07

Maison ARAX
V. BANDIKIAN & fils
27 RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-11-50

Կը հաղորդէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ բացած է նպարավաճառի երկրորդ խանութ մը նիշդ դիմացը՝

SPÉCIALITÉS ALIMENTAIRES ARAX 2
24, RUE D'AUBAGNE, MARSEILLE (1er) — Tél. : 54-26-30

Ուր պիտի գտնէք բոլոր երկիրներու լաւագոյն ապրանքները·— Չոր միրգ, հալվա, լոխումի զանազան տեսակներ, պաքլավա, քաւայիֆ, դուռաբիա, խո–րոված եւ ոչ–խորոված պիստակ, նուչ, կաղին, ֆխտուէք, եւայլն, ա – պուխտի, երչիկի յատագոյնները, պուլկարական ֆաչխաւալ եւ ճերմակ պանիր լցիկ (տոլմա), թարամա, լագերտա, պամիա, ռուսական եւ եւ կարմիր ձկնկիթ (խավեար), օղիի բոլոր տեսակները նաեւ զանազան ախորժաբերներ։

Ամէն ապրանիք թարմ եւ առաջնակարգ, յարմար գիներով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՋԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՆՊԱՃՄԱՆ
ԴԻՄԵՑԷՔ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ ՋՈՑԳ ՀԱՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

"Disques VOGUE"

Հրապարակ ելաւ

Թառխտ ԴԱՐԵԳԻՆԻ երգապնակը, թիւ 409
Հայ եւ Կովկասեան երաժչտութիւն 30 ս· մ· նուագախումբի մասնակցութեամբ

Նախորդ երգապնակները պատրաստութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Թիւ 20114 եկմալեան պատարագ
20169 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
20175 Գանձարան հայ եկեղեցական երաժշտութեան
Զանազան տօներու յատուկ (խմբերգ եւ երգչոն)
199 L'Arménie *(երգչախումբ – նուագախումբ)*
182 Le Caucase *(պարեր)*
20157 Reflets d'Arménie
20167 Promenade en Arménie
20172 Soirée Arménienne
20181 Arménie Légendaire
Ազգ· եւ գեղջուկ երաժչտութիւն (նուագախումբի մասնակցութիւն)
20176 Սեմփոնիք գործեր
714 Au fil des songes
Concert Colonneի նուագախումբով
(Գինն 30 ֆրանք)

Ստանալու համար դիմել Ա· Պարթեւեանի
14, Rue Petit — Paris — Tél. : 208-99-22
կամ
15, Rue Jean Goujon, Paris
(Գաւառներու համար առաքում contre remboursement)